ROMAN

konuk kız

simone de beauvoir

SIMONE DE BEAUVOIR

□

KONUK KIZ

□

ROMAN

PAYEL YAYINLARI : 27

Roman Dizisi : 3

Dizgi : Başaran Bir Matbaası
Baskı : Haşmet Matbaası
Cilt : Fono Tesisleri

KONUK KIZ

□

SIMONE DE BEAUVOIR

□

ROMAN

Eserin özgün adı : L'Invitée

□

Türkçe yayını : Payel Yayınevi

□

Birinci Baskı : Mart 1971

□

İkinci Baskı : Kasım 1972

Bu eser, 1972 yılı Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülünü kazanmıştır.

SIMONE DE BEAUVOIR

konuk kız

Roman

Türkçesi
BERTAN ONARAN

PAYEL YAYINEVİ
İstanbul

Her bilinç, karşısındakinin ölümünü izler
HEGEL

OLGA KOSAKIEVICZ'E

BİRİNCİ KESİM

BİRİNCİ BÖLÜM

Françoise gözlerini kaldırdı. Gerbert'nin parmakları harfler üzerinde sıçrıyor, sert bakışları taslaktan ayrılmıyordu; yorgun gibiydi; Françoise'ın da uykusu vardı; ama onun yorgunluğu daha içten, daha yumuşaktı: Gerbert'nin gözlerinin altındaki mor lekelerden hoşlanmıyordu; erkeğin yüzü örselenmiş, sertleşmiş, yirmi yaşını açıktan açığa belli eder olmuştu.

«İsterseniz bırakalım? dedi kadın.

— Hayır, devam edelim, dedi Gerbert.

— Zaten tek bir sahnem kaldı temize çekilecek» dedi Françoise.

Bir sayfa daha çevirdi. Az önce saat ikiyi vurmuştu. Genellikle, bu saatta tiyatroda kimsecikler kalmazdı; bu geceyse tiyatro hâlâ canlıydı; yazı makinası tıkır tıkır ediyor, lamba pembe bir ışıkla kâğıtları aydınlatıyordu. Ayrıca ben ordayım, kalbim çarpıyor. Bu gece, tiyatronun çarpan bir kalbi var.

«Gece çalışmayı seviyorum, dedi.

— Evet, dedi Gerbert, sakin oluyor.»

Sözünü bitirdikten sonra esnedi. Kül tablası sararmış izmaritle doluydu, tek ayaklı yuvarlak masanın üstünde

boş bir içki şişesiyle iki bardak vardı. Françoise, küçük çalışma odasının duvarlarına baktı, pembe ışıkta insanî bir sıcaklık ve aydınlık seziliyordu. Dışardaysa, bir kozayı kuşatan, ıssız koridorlu, karanlık ve insansız tiyatro. Françoise dolma kalemini bıraktı.

«Bir şey içmez miydiniz? dedi.

— Eh, geri çevrilecek şey değil doğrusu, dedi Gerbert.

— Gidip Pierre'in locasından başka bir şişe getireyim.»

Çalışma odasından çıktı. Aslında viski değildi istediği: şu karanlık koridorlardı onu çeken. Kendisi orda olmadığı zaman, şu toz kokusu, şu alacakaranlık, şu hüzünlü ıssızlık kimse için varolmuyordu, hattâ yoktu. Ama şimdi kendisi ordaydı, halının kırmızısı bir gece lambası gibi karanlığı deliyordu. Böyle bir güce sahipti işte: varlığı, nesneleri bilinçsizlikten kurtarıyor, onlara bir renk, bir koku kazandırıyordu. Bir kat aşağı indi, salonun kapısını açtı; bir görev verilmişti sanki kendisine, şu kimsesiz, gece yüklü salonu var etmesi gerekiyordu. Demir parmaklık indirilmişti, duvarlardan taze boya kokusu geliyordu; kırmızı pelüş koltuklar, bir bekleyiş içinde, kıpırtısız uzanmaktaydı. Az önce hiç bir şey beklemiyorlardı. Şimdiyse kendisi ordaydı ve koltuklar kollarını açmış bekliyorlardı. Demir perdenin maskelediği sahneye bakıyor. Pierre'i, sahne kıyısındaki ışıkları ve kendilerini dolduracak kalabalığı çağırıyorlardı. Bu ıssızlığı ve çağrıyı sürdürebilmek için orda kalması gerekirdi; ama daha başka yerlerde, araç-gereç odasında, localarda, sahne gerisinde olmak da gerekirdi: bir anda birçok yerde olmak gerekirdi. Ön sahneyi geçti, sahneye çıktı; sahne gerisine açılan kapıyı açtı, eşki dekorların küflendiği avluya indi. Kendi haline bırakılmış, uyumakta olan bu yerlerin anlamını bulup ortaya çıkaracak tek insan kendisiydi; ordaydı ve bütün bu nesneler kendisinindi. Bü-

tün dünya onundu.

Sanatçıların girdiği demir kapıyı geçti, avlunun ortasına dek yürüdü. Çevredeki bütün evler uyuyordu, tiyatro da öyle; pencerelerinin yalnız biri pembeydi. Sıralardan birine çöktü, kestane ağaçlarının tepesindeki gök kapkara ışıldıyordu. İnsan kendini dingin bir kasabada sanırdı. Şu anda, Pierre'in yanında olmamasına üzülmüyordu, onun yanında tadamayacağı birtakım sevinçler vardı: yalnızlığın sevinçleriydi bunlar; sekiz yıldır bunları yitirmişti, ve zaman zaman içi sızlardı. Sıranın sert tahtasına bıraktı kendini; kaldırımın asfaltında yankılanan hızlı bir ayak sesi işitmişti; bir kamyon geçti caddeden. Şu hareket eden gürültü, gökyüzü, ağaçların kararsız yaprakları, karanlık bir yapının sokağa bakan yüzündeki pembe pencere vardı işte; ama Françoise yoktu artık; hiç bir yerde yaşayan bir varlık yoktu.

Françoise sıradan atladı; yine biri, bir kadın, kendisini bekleyen bir iş bulunduğu için acele eden bir kadın olmak garipti doğrusu, ve bu an, yaşamını dolduran anlardan biriydi, o kadar. Elini kapı tokmağına koydu, ve yüreği daralarak geri döndü. Bir yüzüstü bırakıştı bu, bir ihanetti. Gece yeniden karanlığa gömecekti bu küçük taşra alanını; pembe pencere boşu boşuna parlayacaktı, onu görecek kimsecikler olmayacaktı. Şu anın yumuşaklığı geri gelmemecesine yokolup gidecekti. Yer yüzünde yitip giden nice yumuşaklık vardı o anda. Avluyu geçti, yeşil tahta merdiveni çıktı. Bu tür üzüntüleri çoktan bırakmıştı. Kendi yaşamından başka gerçek yoktu. Pierre'in soyunma odasına girdi, giysi dolabından bir şişe viski aldı, sonra koşarak çalışma odasına çıktı:

«Bu, gücümüzü yerine getirir işte, dedi. Nasıl içersiniz, sulu mu, susuz mu?

— Susuz, dedi Gerbert.

— Eve dönebilecek misiniz?

— Pöh! dedi Gerbert hafifçe kasılarak, viskiye dayanmaya başlıyorum.

— Başlıyor musunuz... dedi Françoise.

— Zengin olup da kendi evimde oturunca, dolabımda hep bir şişe Vat 69 bulunacak, dedi Gerbert.

— Bu da uğraşınızın sonu olur», dedi Françoise. Bir tür sevecenlikle baktı oğlana. Cebinden piposunu çıkarmış, büyük bir titizlikle dolduruyordu. İlk piposuydu bu. Her akşam, bir şişe beaujolais şarabını yuvarladıktan sonra çıkarıp masanın üstüne koyuyor, çocuksu bir gururla seyrediyordu; fine ya da marc içerken tüttürüyordu onu. Sonra, ikisi birden, kafaları günlük çalışmadan, şaraptan ve viskiden kazan kadar olmuş bir halde, karanlık sokaklara dalıyorlardı. Gerbert, kara perçemi alnında, elleri ceplerinde, kocaman adımlarla yürürdü. Ama şimdi artık her şey bitmişti; Françoise onu yine görecekti elbet, ancak Pierre'in, daha başkalarının yanında; yeniden iki yabancı olacaklardı birbirleri için.

«Siz de, kadın olarak, iyi dayanıyorsunuz viskiye», dedi Gerbert yansız bir sesle.

Françoise'ı inceledi:

«Yalnız, bugün çok çalıştınız, yatıp uyusanız azıcık. İsterseniz, bir süre sonra uyandırırım ben sizi.

— Hayır, bitirelim daha iyi, dedi Françoise.

— Acıkmadınız mı? Gidip birkaç sandöviç alayım mı?

— Teşekkür ederim», dedi Françoise. Gülümsedi. Öyle düşünceli, öyle dikkatli bir çocuktu ki; cesareti kırıldı mı onun gülen gözlerine bakar, hemen güven gelirdi içine. Ona teşekkür edebilmek için özel birtakım sözler aradı.

«Yazık ki bitirdik, dedi, oysa ne de alışmıştım sizinle çalışmaya.

— Sahneye koymak çok daha hoş olacak», dedi Gerbert. Gözleri ışıdı; alkol yanaklarını al al yapmıştı.

«Üç gün sonra her şeyin başlayacağını düşünmek ne güzel. Bayılırım yeni mevsimlere.

— Evet, hoş olacak», dedi Françoise. Kâğıtları önüne çekti. Erkek, bu on günlük başbaşa çalışmanın sona erişine pek üzülmüyordu; bitecekti elbet, ayrıca, Françoise da üzülmüyordu buna; Gerbert'nin tek başına üzülmesini isteyemezdi ya.

«Şu ölü tiyatro, her geçişimde tüylerimi diken diken ediyor, dedi Gerbert, iç karartıcı bir havası var. Bu sefer, bütün yıl kapalı kalacak sandım.

— İyi kurtulduk, dedi Françoise,

— Yeter ki devam etsin, dedi Gerbert.

— Edecek,» dedi Françoise.

Hiç bir zaman inanmamıştı savaşa; savaş, verem ya da demiryolu kazası gibi bir şeydi; benim başıma gelmez. Böyle şeyler ancak başkalarının başına gelir.

«Başınıza gerçekten büyük bir felâketin geleceğini düşünebilir misiniz, siz?»

Gerbert yüzünü buruşturdu:

«Ohoo! hem de çok kolayca, dedi.

— Ben düşünemem», dedi Françoise. Gereği de yoktu zaten. İnsan ancak karşısında kendini savunabileceği tehlikeleri düşünmeliydi, savaşsa insanın gücü dışındaydı. Günün birinde savaş patlarsa, hiç bir şeyin, hattâ yaşamın ve ölümün bile anlamı kalmayacaktı.

«Ama olmayacak böyle bir şey», diye yineledi Françoise. Elyazısı taslağa eğildi yeniden; yazı makinası tıkırdıyor, oda sarı tütün, mürekkep ve gece kokuyordu. Camın öte yakasındaysa, minik avlu kapkara gök altında uyuyordu; ıssız ovada bir tren gidiyordu. Ben burdayım. Ama burdayken bile o küçük avlu, hızla yol alan tren var benim için; bütün Paris, bütün yeryüzü şu küçük çalışma odasının pembe ışığında işte. Ve şu anda, mutluluk dolu o upuzun yıllar da burda. Yaşamımın tam göbeğindeyim.

«İnsanın uyumak zorunda kalması çok üzücü, dedi Françoise.

— Asıl üzücü olan, insanın uyuduğunu duyamaması, dedi Gerbert. Uyuduğunu farkettiğin an, uyanıyorsun. Böylece hiç bir kazancın olmuyor.

— Yine de, herkes uyurken uyanık kalmak harika bir şey, öyle değil mi?»

Françoise dolma kalemini bıraktı, kulak kabarttı. Hiç bir gürültü yoktu, alan karanlıktı, tiyatro da öyle.

«Şu anda bütün dünyanın uyuduğunu, yeryüzünde sizden ve benden başka kimsenin ayakta kalmadığını düşünmek hoşuma giderdi.

— Bense korkardım böyle bir şeyden», dedi Gerbert. Gözlerinin önüne düşen uzun, kara perçemini geri attı. «Ayı düşünmek gibi bir şey bu: buz dağları, uçurumlar, ve kimsecikler yok. Oraya ilk gidenin epey yürekli olması gerekecek.

— Gelip bana önerseler hayır demezdim herhalde», dedi Françoise. Gerbert'ye baktı. Genellikle yan yanaydılar; kadın onu böyle yanında duymaktan hoşlanıyordu, ama pek konuşmuyorlardı. Bu geceyse onunla konuşmak istiyordu. «Sizin yokluğunuzda nesnelerin alacağı durumu düşünmek epey garip, dedi.

— Evet, gerçekten öyle, dedi Gerbert.

— Hani öldüğünüzü düşünmek gibi bir şey, insan uğraşıyor, didiniyor, ama bir türlü başaramıyor bunu, hep bir köşeden kendi kendini seyrediyormuş gibi oluyorsun.

— Çok eğlendirici bu insanın hiç bir zaman göremeyeceği şeyler, dedi Gerbert.

— Eskiden, dünyanın ufacık bir köşesini tanıyacağımı düşündükçe üzülürdüm. Size de öyle gelmez mi?

— Belki», dedi Gerbert.

Françoise gülümsedi. İnsan Gerbert'yle konuşurken zaman zaman birtakım direnmelerle karşılaşırdı, ama ağzın-

dan olumlu bir görüş koparmak son derece güçtü.

«Şimdi artık huzur içindeyim, çünkü nereye gidersem gideyim dünyanın da benimle birlikte geldiğine aklım kesti. Bütün pişmanlıklardan kurtarıyor bu beni.

— Neyin pişmanlığı? dedi Gerbert.

— Yeryüzü bunca genişken, yalnız şu daracık kalıpta varolduğumu düşünmenin verdiği üzüntü.»

Gerbert Françoise'a baktı.

«Evet, gerçekten de hanım hanımcık yaşıyorsunuz.»

Her zaman böylesine çekingendi; bu belirsiz soru onun için bir bakıma düpedüz gözüpeklikti. Françoise'ın yaşamını gerçekten hanım hanımcık mı buluyordu acaba? Yargılıyor muydu onu? Benim için ne düşünüyordu acaba?... Şu çalışma odası, tiyatro, odam, kitaplar, kâğıtlar, çalışma. Alabildiğine düzenli bir yaşam.

«Seçmek gerektiğini anladım, dedi kadın.

— Bense seçme yapmak zorunda kalmaktan hoşlanmam, dedi Gerbert.

— Başlangıçta epey pahalıya patladı bu iş bana; ama şimdi artık üzülmüyorum, çünkü benim için varolmayan şeylerin aslında gerçekten varolmadıklarını sanıyorum.

— O nasıl iş öyle?» dedi Gerbert.

Françoise duraksadı; bütün gücüyle hissediyordu bunu; koridorlar, salon ve sahne, kendisi kapıyı çekip geldikten sonra uçup gitmemişti elbet; ama şimdi kapının ardında, ta uzaktaydılar. Küçük çalışma odasındaki ılık yaşamı gecenin koynuna doğru uzatan sessiz ovada kayıp gitmekte olan tren de uzaktaydı.

«Ayın yüzündeki görünümler gibi bir şey bu, dedi Françoise. Gerçekliği yok. Salt söylenti. Size de öyle gelmiyor mu?

— Hayır, dedi Gerbert, sanmıyorum.

— Peki, bir anda yalnız bir tek şey görmek canınızı sıkmıyor mu?»

Gerbert düşündü.

«Benim canımı sıkan, öbür insanlar, dedi; tanımadığım birinden söz edilmesine dayanamam, hele saygıyla: orda, kendi köşesinde yaşayan ve benim varlığımın farkında bile olmayan insana dayanamam.»

Kendi üstüne bunca lâfetmesi enderdi. O da geçirmekte oldukları son saatların duygulandırıcı, uçucu sıcaklığına mı kapılmıştı? İkisi de pembe ışığın içinde yaşamaktaydılar. İkisi için de ışık aynı ışık gece aynı geceydi. Françoise, kıvrık kirpiklerin altındaki güzel yeşil gözlere, dikkatli ağza baktı: «İsteseydim... Belki de henüz vakit geçmiş sayılmazdı.» İyi ama, isteyebilir miydi acaba?

«Evet insana yapılan bir saldırı gibi bir şey bu, dedi.

— Söz konusu insanı tanıdıktan sonra işler yoluna giriyor, dedi Gerbert.

— İnsan, başkalarının da kendilerini bizim gibi birer bilinç halinde duyduklarını düşünemiyor bir türlü, dedi Françoise. Bunu farkettiğim an ürküyorum: insan o zaman kendini başkasının zihnindeki bir imge gibi görmeye başlıyor. Ama böyle bir şey hiç bir zaman olmuyor, olsa da yüzde yüz olmuyor.

— Doğru, dedi Gerbert heyecanla, işte bu yüzden gelip bana kendimden söz etmelerinden hiç hoşlanmam, hattâ tatlı sözlerle bile olsa; karşımdakinin kendini benden üstün gördüğü izlenimi uyanır içimde.

— Bense, insanların hakkımdaki düşüncelerine hiç aldırmam», dedi Françoise.

Gerbert gülmeye başladı.

«Buna bakıp kendinizi çok beğendiğiniz söylenemez doğrusu, dedi.

— Düşünceleri de tıpkı sözleri ve yüzleri gibidir benim için: yani, benim dünyamın nesneleri. Elisabeth hiç bir şeye özenmeyişime şaşar; oysa, bunun da nedeni aynı.

Yeryüzünde kendime ayrıcalıklı bir yer bulmaya gereksinim duymam. Orda zaten bir yerim olduğuna inanıyorum.» Gerbert'ye bakıp gülümsedi.

«Sizin de gözünüz yükseklerde değil.

— Hayır, dedi Gerbert, neden olsun?» Bir an durdu. «Ama günün birinde iyi bir oyuncu olmak isterim.

— Ben de iyi bir kitap yazmak isterim. İnsan işini iyi yapmak istiyor. Ama öyle ün ve ödül için değil.

— Hayır, onlar için değil», dedi Gerbert.

Pencerenin dibinden bir süt arabası geçti. Gece az sonra solacaktı. Tren Châteauroux'yu geçmiş, Vierzon'a yaklaşıyordu. Gerbert esnedi, gözleri uykusu gelen çocuğunkiler gibi kızardı.

«Gidip yatsaydınız keşke», dedi Gerbert.

Gerbert gözlerini ovuşturdu.

«Bunu Labrousse'a bitmiş olarak göstermek gerek», dedi inatçı bir tavırla. Şişeyi kapıp bardağını silme doldurdu.

«Ayrıca uykum yok, susadım!» Viskiyi içip bardağı masaya bıraktı; bir an düşündü.

«Belki de uykum var.

— Uyku mu, susama mı, karar verin, dedi Françoise yumuşak sesle.

— Hiç bir zaman çok iyi bilemem kendimi, dedi Gerbert.

— Bakın, dedi Françoise, yapacağınız şey şu. Gidip divana yatın ve uyuyun. Ben son sahneyi gözden geçireyim. Sonra ben gara, Pierre'i karşılamaya gidince, siz de onu temize çekersiniz.

— Peki siz? dedi Gerbert.

— İşim bitince ben de uyurum; divan geniş, rahatsız olmam. Bir yastık alıp girin battaniyenin altına.

— Pekâlâ», dedi Gerbert.

Françoise gerindi, dolma kalemi eline aldı. Az sonra

geri döndü. Gerbert sırtüstü yatmış, gözlerini yummuştu; dudaklarından düzgün bir soluk çıkıyordu. Hemen uyumuştu. Güzeldi. Françoise uzun süre baktı ona; sonra yeniden çalışmaya koyuldu. Ötelerde, hızla yol alan trende de, Pierre, başını meşin yastığa dayamış, çocuksu bir yüzle uyuyordu. Trenden atlayacak, o minicik boyuyla kalabalığın üstüne çıkmaya uğraşacak; sonra garda koşacak, koluma yapışacak.

«Tamam!» dedi Françoise. Keyifle baktı düzelttiği taslağa. «Yeter ki beğensin! Ama beğeneceğini sanıyorum.» Koltuğunu geri itti. Gökyüzünde pembe bir duman beliriyordu. Papuçlarını çıkarıp divana, Gerbert'in yanına uzandı. Gerbert inledi, başı yastıkta kayıp Françoise'ın omuzuna düştü.

«Zavallı Gerbert'cik, nasıl da uykusu gelmişti», diye düşündü Françoise. Battaniyeyi azıcık çekti, gözlerini tavana dikip öylece kaldı. Onun da uykusu vardı, ama hemen uyumak istemiyordu. Gerbert'nin gencecik gözkapaklarına, genç kız kirpiğini andıran uzun kirpiklerine baktı; delikanlı, kendini bırakmış, kayıtsızca uyuyordu. Françoise, kara ve yumuşak saçların okşayışını boynunda hissediyordu.

«Ondan bana bir bu kalacak işte», diye düşündü.

Çinli kızlarınkini andıran şu güzelim saçları okşayan, dudaklarını şu çocuksu gözkapaklarına dayayan, şu ince uzun vücuda sarılan kadınlar vardı. O da günün birinde, bunlardan birine:

«Seni seviyorum» diyecekti.

Françoise'ın yüreği sıkıştı. Daha vakit vardı. Yanağını şu yanağa dayayabilir, dudağının ucuna gelen sözleri yüksek sesle söyleyebilirdi.

Gözlerini yumdu. Seni seviyorum diyemezdi. Hattâ düşünemezdi bile. Pierre'i seviyordu. Yaşamında başka bir aşka yer yoktu.

Oysa, yeryüzünde buna benzer sevinçler de var elbet,

diye düşündü azıcık üzülerek. Oğlanın başı olanca ağırlığıyla omuzundaydı. Ama değerli olan bu ezici ağırlık değildi: Gerbert'nin yumuşaklığı, güveni, kendini bırakışıydı, Françoise'ın onu sarmalayan sevgisiydi. Ancak, Gerbert uyuyordu ve bu yumuşaklıkla bu sevgi birer düştüler. Hattâ uyanıp kendisini kollarına alsa bile. Françoise bunu hâlâ düş sayacaktı; peki ama, gerçekten yaşayamayacağımız bir sevgi üstünde düş kurmaya razı olabilir miydik?

Gerbert'ye baktı. Edimlerinde, sözlerinde özgürdü. Pierre onu özgür bırakmıştı. Oysa sözler ve davranışlar yalan olacaktı; tıpkı omuzuna düşen şu başın ağırlığı gibi. Gerbert kendisini sevmiyordu; sevmesini de isteyemezdi.

Gökyüzü, camın ardında kızıllaşıyordu. Françoise'ın yüreğinde de ağaran gün gibi, acı ve kızıl bir hüzün doğmaktaydı. Oysa hiç bir şeye pişman değildi; hattâ, uykusuzluktan ağırlaşan vücuduna çöken şu içkararmasına bile hakkı yoktu. Kesin ve ödülsüz bir vazgeçişti bu.

II. BÖLÜM

Kuzey Afrika kahvesinde, sert yünden dokunmuş yastıklar üstünde oturan Françoise'la Xaviére Arap oyuncu kızı seyrediyorlardı.

«Keşke böyle oynayabilseydim», dedi Xaviére; omuzları titredi, vücudu hafifçe dalgalandı. Françoise ona dönüp gülümsedi, günün bitmesine üzülüyordu; Xaviére çok sevimliydi.

«Fez'de, özel bir mahallede, Labrousse'la ben, çıplak oynayan kızlar gördük, dedi Françoise, ama öylesi oyundan çok, bir anatomi gösterisine benziyordu.

— Epey şey görmüşsünüz! dedi Xaviére sesinde azıcık hınçla.

— Siz de göreceksiniz, dedi Françoise.

— Nerde! dedi Xaviére.

— Ömrünüzü Rouen'da geçirecek değilsiniz ya, dedi Françoise.

— Ne yapabilirim ki?» dedi Xaviére kederli bir yüzle; düşünceli düşünceli parmaklarına baktı, bunlar, incecik bilekleriyle çelişen, kırmızı köylü parmaklarıydı. «Sokak kadını olmayı deneyebilirim belki, ama daha tam iyileşmiş değilim.

— Biliyor musunuz, çok ağır bir iştir o, dedi Françoise gülerek.

— Bütün sorun, insanlardan korkmamakta» dedi Xaviére düşünceli bir tavırla; başını salladı. «Epey ilerledim bu

konuda; sokakta adamın biri bana sürtündü mü bağırmıyorum artık.

— Ayrıca, kahvelere de tek başınıza giriyorsunuz, bu da büyük başarı sayılır», dedi Françoise.

Xaviére, biraz bozularak baktı ona: «Evet, ama her şeyi anlatmadım daha size: dün akşam gittiğim danslı kahvede denizcinin biri beni dansa kaldırmak istedi, kabul etmedim. Calvados'umu bitirip korkak gibi kaçtım ordan.» Yüzünü buruşturdu. «Korkunç bir şeydi o calvados.

— Sert bir rakıydı herhalde, dedi Françoise. Bence, o denizciyle dansetmeliydiniz, gençliğimde ben de böyle bir sürü şey yaptım, hiç bir zaman da sonu kötüye varmadı.

— Gelecek sefer kabul ederim, dedi Xaviére.

— Teyzenizin bir gece uyanıvermesinden korkmuyor musunuz? Öyle sanıyorum ki, kızılca kıyamet kopacak o zaman.

— Odama girmeye cesaret edemez», dedi Xaviére kafa tutarcasına. Gülümsedi, çantasında birşeyler aramaya girişti: «Küçük bir resim çiziktirdim sizin için.»

Az çok Françoise'ı andıran bir kadın bir barın tezhâhında oturuyordu, eli şakağında: yanakları yeşile, entarisi sarıya boyanmıştı. Xaviére, resmin altına, kocaman, mor harflerle:

«Günah Yolu» yazmıştı.

«Adıma imzalamalısın», dedi Françoise.

Xaviére önce Françoise'a, sonra resme baktı, elinin tersiyle itti resmi.

«Çok kolay bir iş bu», dedi.

Oyuncu kız salonun ortasına doğru ilerledi, kalçalarıyla karnı, darbukanın sesine uyarak kıvır kıvır kıvrılıyor ve titriyordu.

«Kendi bedeninden sıyrılmak isteyen bir iblis sanki», dedi Xavière. Büyülenmiş gibi öne eğildi. Françoise onu buraya getirmekle iyi etmişti; Xavière hiç bir zaman böyle-

sine uzun boylu söz etmemişti kendinden, öyküleriyse pek şeker anlatıyordu. Françoise yastıklara gömüldü; kahvedeki yalancı parıltı onu da etkilemişti, ama kendisini asıl keyiflendiren, şu küçük, kederli varlığı yaşamına sokmuş olmasıydı; çünkü, şimdi artık Gerbert gibi, Inès ve Canzetti gibi, Xavière de onun olmuştu; Françoise'sa en çok bu tür sahip oluştan zevk alıyordu; Xavière büyük bir dikkatle oyuncı kızı seyrediyordu, tutkunun daha da güzelleştirdiği kendi yüzünü görmüyor, eli, sımsıkı sarıldığı fincanı hissediyordu, ama bu elin kıvrımlarını yalnız Françoise algılıyordu: Xavière'in el kol hareketlerinin, yüzünün, hattâ yaşamının varolabilmesi için Françoise gerekliydi. Şu anda, Xavière, kendisi için, ağızdaki kahve tadından, insanın içine işleyen şu müzikten, oynanan oyundan, hafif bir rahatlık duygusundan başka bir şey değildi; Françoise içinse, Xavière'in çocukluğu, durgun günleri, tiksintileri, romanlara yaraşır, yanaklarının yuvarlaklığı kadar gerçek bir öykü yaratmaktaydı; bu öykü geliyor, şu bin bir renkli perdeler arasında, Françoise'ın yaşamının o anına dayanıyordu, ve Françoise, o an Xavière'e dönüyor, genç kızı seyrediyordu.

«Saat yedi oldu», dedi Françoise. Geceyi Elisabeth'le geçirmek müthiş sıkıcıydı, ama bundan kaçınması olanaksızdı. «Bu gece Inès'le mi çıkıyorsunuz?

— Galiba, dedi Xavière üzgün bir sesle.

— Daha ne kadar kalacaksınız Paris'te?

— Yarın hareket ediyorum». Şimşek gibi bir öfke dolaştı Xavière'in gözlerinde. «Yarın, bütün bunlar burda olacak; bense, Rouen'da.

— Neden sözümü dinleyip steno-daktilo derslerine yazılmıyorsunuz? dedi Françoise, bitirince bir iş bulurdum size.»

Xavière, umutsuzca omuz silkti.

«Beceremem, dedi.

— Bense beceneceğinize eminim, hiç de güç değildir,

dedi Françoise.

— Teyzem bir ara bana örgü öğretmeye kalktı, dedi Xaviére, ve son ördüğüm çorap korkunç bir şey oldu.» Üzgün, hattâ biraz da kışkırtıcı bir tavırla Françoise'a baktı. «Teyzem haklı: hiç bir işe yaramam ben.

— Evet, senden iyi bir ev kadını olmaz elbet, dedi Françoise gülerek. Ama insan bunsuz da yaşar.

— Çoraptan ötürü söylemiyorum bunu, dedi Xaviére karamsar bir sesle. Ama bu da bir belirti.

— Çok tez yitiriyorsunuz cesaretinizi, dedi Françoise. Oysa Rouen'dan ayrılmak istiyorsunuz, öyle değil mi? orda sizi bağlayan bir şey ya da bir insan da yok?

— Hepsinden nefret ediyorum, dedi Xaviére. O pis kentten de, sokaklarını dolduran sümüklü böcek bakışlı insanlarından da nefret ediyorum.

— Eh, yürümez bu iş böyle, dedi Françoise.

— Yürüyecek», dedi Xaviére. Birden kalktı. «Eve dönüyorum.

— Durun, ben de sizinle geliyorum, dedi Françoise.

— Hayır, rahatsız olmayın siz. Bütün öğleden sonranızı aldım zaten.

— Hiç bir şeyimi almış değilsiniz, dedi Françoise. Niye böyle gülünç lâflar ediyorsunuz?» Hafif bir şaşkınlıkla inceledi Xavière'in asık suratını; insanı şaşırtan, küçük bir kızdı bu; sarı saçlarını gizleyen beresiyle, kızdan çok oğlana benziyordu; oysa, altı ay önce Françoise'ın gönlünü çelen bir genç kız yüzüydü. Sessizlik biraz uzadı.

«Özür dilerim, dedi Xaviére. Korkunç başım ağrıyor.» Yüzünü buruşturarak dokundu şakaklarına. «Sigara dumanından olacak: şuram, bir de şuram ağrıyor.»

Gözlerinin altı şişmiş, rengi solmuştu; günlük ve sigara dumanı havayı gerçekten de boğucu yapmıştı. Françoise içki veren adama seslendi.

«Yazık: bu kadar yorgun olmasaydınız, bu gece dansli

bir yere götürürdüm sizi, dedi.

— Bir hanım arkadaşınızla buluşacaksınız sanıyordum, dedi Xavière.

— O da bizimle gelirdi, Labrousse'un kızkardeşidir, **Philostéte**'in yüzüncü temsilinde gördüğünüz, saçları erkek gibi kesilmiş kızıl saçlı kız.

— Hatırlamıyorum», dedi Xavière. Bakışları canlanmıştı. «Yalnız sizi hatırlıyorum: daracık, kara bir etek, erkek yakalı, lame bir bluz giymiş, saçınıza da gümüş bir file takmıştınız; ne de güzeldiniz!»

Françoise gülümsedi: güzel değildi, ama severdi yüzünü, aynanın birinde karşılaştığı zaman hep iyi bir etki bırakırdı üzerinde. Genel olaraksa, yüzü olduğunu aklına bile getirmezdi.

«Sizinse, bol kıvrımlı, mavi cici bir entariniz vardı, dedi, ve sarhoştunuz.

— O entarimi de getirdim, bu akşam giyerim, dedi Xavière.

— İyi ama, başınız ağırırken doğru olur mu?

— Başım falan ağrımıyor artık, dedi Xavière, anlık bir başdönmesiydi, o kadar.» Gözleri ışıl ışıldı, sedefi andıran teni eski canlılığına kavuşmuştu.

«Tamam öyleyse», dedi Françoise; kapıyı itti. «Ama Inés sizi bekliyorsa, kızacak.

— Kızarsa, kızsın», dedi Xavière burnu havalarda.

Françoise bir taksi çağırdı.

«Onun evine bırakayım sizi; dokuz buçukta, Dôme'de buluşuruz. Montparnasse caddesine çıkıp dosdoğru gideceksiniz.

— Biliyorum», dedi Xavière

Françoise, arabada onun yanına oturdu, koluna girdi.

«Daha birkaç saat birlikte olacağımıza seviniyorum.

— Ben de», dedi Xavière alçak sesle.

Taksi, Rennes sokağının köşesinde durdu. Xaviére indi, Françoise'sa tiyatroya yollandı. Pierre, sırtında evlik giysisi, soyunma odasındaydı, jambonlu sandöviç yiyordu.

«Prova iyi geçti mi? dedi Françoise.

— Epey çalıştık,» dedi Pierre. Masasının üstündeki elyazısı taslağı gösterdi.

«İyi, dedi. Çok iyi.

— Sahi mi? ne sevindim bilemezsin! Lucilius'un ölümünü çıkarmak epey zoruma gitti, ama gerekliydi sanırım.

— Gerekliydi, dedi Pierre. Böylece, bütün sahnenin hızı değişti.» Sandöviçten bir yudum ısırdı. «Akşam yemeği yedin mi? bir sandöviç ister misin?

— İsterim», dedi Françoise; sandöviçlerden birini aldı, kınayan bakışlarla Pierre'e baktı. «İyi beslenmiyorsun, rengin sapsarı.

— Şişmanlamak istemiyorum.

— César sıskanın biri değildi», dedi Françoise; sonra gülümsedi. «Kapıcı kadına telefon etsen de, gidip bize bir Château-Margaux alsa, ha?

— Hiç fena fikir değil», dedi Pierre. Telefona el attı, Françoise da divana yerleşti; Pierre, geceyi onun evinde geçirmediği zaman, işte burda uyuyordu; Françoise pek seviyordu bu küçük soyunma odasını.

«Az sonra dileğin yerine gelecek, dedi Pierre.

— Öyle seviniyorum ki, dedi Françoise. Bu üçüncü sahneyi hiç bir zaman bitiremeyecekmişim gibi bir duygu vardı içimde.

— Çok iyi bir iş becerdin», dedi Pierre. Eğilip öptü kadını, Françoise kollarını onun boynuna doladı. «Sensin bunu yapan, dedi. Delos'ta bana söylediklerini hatırlıyor musun? tiyatroya yepyeni bir şey getirmek istiyordun hani. Tamam işte, bu sefer oldu.

— Sahi mi söylüyorsun? dedi Pierre.

— Sen öyle bulmuyor musun?

— Evet, biraz öyle buluyorum.»

Françoise gülmeye başladı.

«Hayır, Pierre, biraz değil, bütünüyle öyle buluyorsun, ağzın kulaklarında. Ah, ah, para sıkıntısı çekmezsek, ne güzel bir yıl olacak bu!

— Zengin olur olmaz, sana yeni bir manto alırız, dedi Pierre.

— Çok alıştım ben buna.

— Evet, biraz fazla alıştın», dedi Pierre. Françoise'ın yakınındaki bir koltuğa oturdu.

«Eğlendin mi senin küçükle?

— Hoş kız. Yazık ki Rouen'e dönüyor.

— Birşeyler anlattı mı sana?

— Bir sürü şey anlattı, bir gün aktarırım onları sana.

— Demek hoşnutsun, günün boşa gitmedi?

— Bayılıyorum insanların öykülerine», dedi Françoise.

Kapı çalındı, sonra açıldı. Kapıcı kadın, elinde büyük bir çalımla taşıdığı bir tepside iki bardakla bir şişe şarap olduğu halde içeri girdi.

«Çok teşekkür ederim», dedi Françoise. Sonra bardakları doldurdu.

«Şunu alın, lütfen, dedi Pierre. Kim ararsa arasın, yokum.

— Peki, Mösyö Labrousse», dedi kapıcı kadın. Çıktı. Françoise bardağını aldı, sandöviçten bir yudum daha ısırdı.

«Bu akşam Xavière'i götürüyorum, dedi. Danslı bir yere gideceğiz. Hoşuma gidiyor bu iş. Elisabeth'in sevimsizliğini dengeler belki.

— Kız göklerde uçuyordur, dedi Pierre.

— Zavallı kızcağız, yüreğimi paraladı. Rouen'a dönmekten öylesine tiksiniyor ki.

— Onu ordan çekip almanın yolu yok mu? dedi Pi-

erre.

— Yok, dedi Françoise. Öyle gevşek ve tembel ki; hiç bir zaman bir uğraş tutma cesaretini gösteremez; amcasıysa onun için dindar bir kocayla bir sürü çocuktan başka bir gelecek düşünmüyor.

— Ona sahip çıksan, dedi Pierre.

— Nasıl çıkayım? Ayda bir kez ancak görüyorum.

— Neden Paris'e getirtmiyorsun? dedi Pierre. Göz altında bulundurur, çalışmaya zorlardın; steno öğrenince, bir yere yerleştirirdik.

— Ailesi izin vermez, dedi Françoise.

— O da izin almaz. Ergin değil mi?

— Değil, dedi Françoise. Ama asıl sorun bu değil. Çıkıp gelse, arkasından jandarma göndereceklerini sanmam.»

Pierre gülümsedi.

«Peki, n'eymiş sorun?»

Françoise duraksadı; doğrusunu isterseniz, böyle bir soruyla karşılaşacağını aklının köşesinden geçirmemişti.

«Kendi başının çaresine bakana dek, Paris'te onu yanımıza almayı mı öneriyorsun yani?

— Neden olmasın? dedi Pierre. Bu yardımı ona ödünç veriyormuş gibi yaparız.

— Oo, elbette canım», dedi Françoise. Onun böyle iki lâfla akla gelmedik bin bir olasılık önerivermesine öteden beri şaşar şaşar kalırdı zaten; başkalarının içinden çıkılmaz karanlıklar gördüğü yerlerde, Pierre, dilediği gibi biçim vereceği aydınlık bir gelecek bulurdu. O eşsiz gücünün gizi de burdaydı işte.

«Biz yaşarken sayısız talihle karşılaştık, dedi Pierre. Elimizden geldikçe, bunu başkalarına da tattırmaya çalışmalıyız.»

Françoise, şaşkın şaşkın bardağının dibine baktı:

«Bir bakıma ben de epey merak ediyorum böyle bir girişimin sonunu, dedi. Ama onunla gerçekten ilgilenmem

gerekir. Oysa hiç vaktim yok.

— Karıncam benim», dedi Pierre yumuşacık bir sesle. Françoise hafifçe kızardı.

«Biliyorsun, pek çok boş vaktim yok, dedi.

— Biliyorum, dedi Pierre, ama her yeni şey karşısındaki o gerileyişin de epey garip doğrusu.

— Beni ilgilendiren biricik yenilik, ortak geleceğimiz, dedi Françoise. N'eylersin, ben de böyle mutluyum! Bundan ötürü olsa olsa sana çatmak gerekir.

— Yok canım, seni kınadığım falan yok, dedi Pierre; tam tersine, seni kendimden çok daha katkısız buluyorum. Senin yaşamında tutarsız hiç bir şey yok.

— Bu, senin, yaşamına benim kadar önem vermeyişinden. Senin için en önemli şey, işin, dedi Françoise.

— Doğru», dedi Pierre; dalgın dalgın tırnaklarından birini yedi. «Benim yaşamımda, seninle ilintimin dışındaki her şey kıvır-zıvırdır, savurganlıktır.»

Tırnağını yemeye devam ediyordu; ancak kanattıktan sonra içi rahat edecekti:

«Ama Canzetti'ye yol verdikten sonra, bütün bunlar bitecek.

— Nerde o günler, dedi Françoise.

— Görürsün, dedi Pierre.

— Talihlisin, işlerin her zaman tıkırında gider.

— Bu küçük hanımların hiç biri bana gerçekten bağlanmadı da ondan, dedi Pierre.

— Canzetti'nin çıkar gözeten bir kız olduğunu sanmıyorum, dedi Françoise.

— Hayır, değil, ama bu rol almaya yetmiyor; kız beni üstün yetenekli bir adam sayıyor, ve üstün yeteneğin cinsel organından beynine yükseleceğine inanıyor.

— Vardır ama öyleleri, dedi Françoise gülerek.

— Artık hiç hoşuma gitmiyor bu işler, dedi Pierre. Bari şehvet düşkünü bir adam olsam; oysa, elimde böyle bir

özür bile yok.» Düşünceli bir yüzle François'a baktı. «Ben aslında, işin başlangıcını seviyorum. Anlıyor musun bilmem?

— Belki, dedi Françoise, geleceği olmayan bir serüven beni çekmez doğrusu.

— Sahi mi? dedi Pierre.

— Evet, dedi kadın, elimde değil: sadık bir insanım ben.

— Aramızda bağlılıktan falan söz edilemez» dedi Pierre; Françoise'ı kendine doğru çekti. «Seninle ben tek bir varlıkız; biliyor musun, doğru söylüyorum, bizi birbirimizden ayrı düşünemez kimse.

— Senin sayende», dedi Françoise. Pierre'in yüzünü avuçları arasında aldı, pipo kokusuyla beklenmedik, çocuksu bir pastacı dükkânı kokusunun karıştığı yanaklarını öpücüğe boğdu. «Biz ikimiz bir varlığız», diye yineledi. Pierre'e aktarmadığı hiç bir olay gerçek değildi: kesin bir biçim alamadan, hiç kıpırdamadan, belirsizlikler içinde yüzer giderdi. Eskiden, Pierre'den çekindiği sıralar, bir sürü şeyi böyle belirsizlik içinde bırakırdı: karanlık düşünceler, farkında olmadan yapılan hareketlerdi bunlar; üstünde durulmadığına göre, bir bakıma, yoktular; gerçek varoluşun altında, insanın tek başına kaldığı, havasızlıktan bunaldığı, utandırıcı bir yeraltı yaşamı vardı; ama sonra, yavaş yavaş, her şeyini açmıştı ona; artık yalnızlık nedir bilmiyordu, ama o karanlık uğultulardan da arınmıştı. Pierre, yaşamının kendisine aktardığı anlarını aydınlığa kavuşturuyor, parlatıyor, tamamlıyor, ve bu anlar ikisinin ortak malı olup çıkıyordu. Kendisinin de Pierre için aynı işi gördüğünü biliyordu; Pierre gizlisi saklısı olmayan, utanma nedir bilmeyen bir insandı; ancak iyi traş olamadığı ya da kirli gömlek giydiği zaman iki yüzlü davranıyordu; nezleyim deyip boynuna bir atkı bağlıyor, bu da ona vaktinden önce yaşlanmış bir adam havası veriyordu.

«Senden ayrılmak zorundayım, dedi kadın. Burda mı yatacaksın, yoksa bana mı geleceksin?

— Sana giderim, dedi Pierre. Sabah erkenden görmek istiyorum seni.»

Elisabeth çoktan Dôme'a yerleşmiş, gözünü boşluğa dikmiş, sigara içiyordu. İşler yolunda değil galiba, diye düşündü Françoise. Özene bezene giyinmişti, ama yüzü gözü şiş ve yorgundu. Françoise'ı görünce yüzünde beliren gülümseyiş onu karanlık düşüncelerinden ayırır gibi oldu.

«Merhaba, seni gördüğüme sevindim, dedi heyecanla.

— Ben de, dedi Françoise. Şu bizim küçük Pagés'i de yanımıza almamızın bir sakıncası yok, değil mi? Danslı bir yere gitmek için yanıp tutuşuyor; o dans ederken konuşabiliriz; ayak bağı olmaz.

— Belki yüzlerce yıl var ki caz dinlemedim, dedi Elisabeth, eğlenirim herhalde.

— Gelmemiş mi daha? dedi Françoise. Garip şey doğrusu.» Elisabeth'e döndü: «Ee, senin yolculuktan ne haber? dedi neşeyle. Yarın mutlaka yola çıkıyor musun?

— O kadar kolay mı sanıyorsun?», dedi Elisabeth; ve acı acı sırıttı. «Yola çıkarsam Suzanne üzülecek galiba. Suzanne'sa Eylül içindeki olaylarla pek sarsıldı.»

Demek sorun buydu... Françoise, tiksintiyle karışık bir acıma duygusuyla baktı Elisabeth'e, şu Claude gerçekten çok kötü davranıyordu ona.

«Sanki sen sarsılmadın mı?

— Ben de sarsıldım, ama ben açıkgörüşlü, güçlü bir insanım, dedi Elisabeth acı bir alayla. Ben, gürültü patırtı etmeyen kadınım.

— Neyse, Claude artık Suzanne'a da bağlı değil, dedi Farançoise. Kadın iyiden iyiye yaşlanıp kötüledi.

— Evet, bağlı değil, dedi Elisabeth. Yalnız, Suzanne onun için boş bir inandır. Onsuz hiç bir yere varamayaca-

ğına inanıyor.» Bir an sustular. Elisabeth, büyük bir dikkatle sigarasının dumanını izliyordu. Kendini tutmayı biliyordu; ama kimbilir ne karanlıktı içi! Ne de çok beklemişti bu yolculuğu: böyle uzun bir süre başbaşa kalmak Claude'ı karısından ayrılmaya razı ederdi belki. Françoise kuşkucu olup çıkmıştı; Elisabeth tam iki yıldır karar anını bekliyordu. Şimdiyse, Elisabeth'in hayal kırıklığını, pişmanlığa benzer bir sıkıntıyla duyuyordu.

«Suzanne'ın çok güçlü olduğunu söylemek gerek», dedi Elisabeth. Françoise'a baktı. «Claude'ın oyununu Nanteuil'de oynatmaya çalışıyor. Onu Paris'e bağlayan nedenlerden biri de bu zaten.

— Nanteuil ha, dedi Françoise gevşek gevşek. Garip doğrusu.» Belli bir kaygıyla kapıya baktı. «Nerde kaldı şu Xaviére?

— Salaklık» dedi Elisabeth, sonra sesini yükseltti. «Ayrıca, çok basit, **Partage'ı** Pierre'den başkasının sahneye koyabileceğini sanmıyorum. Kimbilir ne güzel oynardı Achab'ı?

— Güzel bir roldür, dedi Françoise.

— İlgilenir miydi acaba?» dedi Elisabeth. Sesinde, sıkıntılı bir çağrı vardı.

«**Partage** çok ilginç bir oyun, dedi Françoise, yalnız Pierre'in aradığı şeylere karşılık vermiyor. Baksana bana, dedi alelacele. Claude neden oyununu Berger'ye götürmüyor? Pierre Berger'ye iki satır yazsın ister miydin?»

Elisabeth tükrüğünü güçlükle yuttu.

«Oyununu Pierre'in almasının Claude için ne denli önemli olduğunu anlamıyorsun. Müthiş çekiniyor bu oyundan. Yalnız Pierre kurtarabilir onu içini kemiren kuşkudan.»

Françoise gözlerini kaçırdı; Battier'nin oyunu çok kötüydü. Kabul edilmesi olanaksızdı. Ama Elisabeth'in bu oyuna ne denli umut bağladığını da biliyordu: onun şu çök-

müş yüzü karşısında pişmanlık duyuyordu. Varlığının ve yaşama biçiminin Elisabeth'in yazgısını nasıl etkilediğini bilmez değildi.

«İnan bana. hiç oluru yok bu işin, dedi.

— İyi ama, **Luce et Armanda** gerçek bir başarı kazanmıştı, dedi Elisabeth.

— Haklısın, ama Pierre de **Jules César**'dan sonra, tanınmamış birinin oyununu oynamak istiyor.»

Françoise sözünü yarıda kesti. Büyük bir gönül rahatlığıyla Xavière'in geldiğini görmüştü. Özenle giyinmişti, hafif bir boya elmacık kemiklerini yoketmiş, şehvetli, kocaman burnunu ortaya çıkarmıştı.

«Tanışıyorsunuz,» dedi Françoise. Xaviére'e gülümsedi. «Epey geç kaldınız. Akşam yemeği yemediğinize eminim. Yolda birşeyler atıştırırsınız.

— Hayır, aç değilim,» dedi Xaviére. Oturup başını önüne eğdi; hiç rahat değildi «Yolu şaşırdım azıcık», dedi.

Elisabeth ısrarla onu süzüyor; yargılıyordu.

«Yolu mu şaşırdınız? Uzaktan mı geliyorsunuz?»

Xaviére üzgün yüzünü Françoise'a döndü.

«N'oldu bilmiyorum, bulvara çıktım, bitmiyordu bir türlü, kapkaranlık bir caddede buldum kendimi. Farkına varmadan Dôme'un önünden geçtim herhalde.»

Elisabeth gülmeye başladı.

«Bunun için insanın epey iyiniyetli olması gerek», dedi.

Xavière karanlık bir bakış gönderdi ona.

«Neyse, geldiniz işte, önemli olan da bu, dedi Françoise. Prairie'ye gidelim mi? Bizim gençliğimizdeki gibi değil, ama yine de hoş.

— Nasıl istersen», dedi Elisabeth.

Kahveden çıktılar; Montparnasse bulvarında esen güçlü bir rüzgâr çınar yapraklarını uçuruyordu; Françoise onların üstünde çıtır çıtır yürümekten hoşlandı, havada kuru ceviz ve kaynar şarap kokusu vardı.

«Aşağı yukarı bir yıldır gitmedim Prairie'ye» dedi.

Karşılık alamadı. Xavière mantosunun yakasına sarılmıştı sımsıkı; Elizabeth başörtüsünü bağlamayıp eline almıştı; ne soğuğun, ne de sağındaki solundaki nesnelerin farkındaydı.

«Amma da kalabalık», dedi Françoise. Barın önündeki taburelerin hepsi doluydu; şöyle uzakça bir masa seçti.

«Ben viski içeceğim, dedi Elisabeth.

— İki viski, dedi Françoise. Ya siz?

— Sizin içtiğinizi içerim, dedi Xavière.

— Üç viski,» dedi Françoise. Alkol ve tütün kokusu ona gençliğini anımsatmıştı; caza, gece kulüplerindeki ışık ve kaynaşmaya öteden beri bayılırdı zaten. Delphes kalıntılarıyla Provence bölgesindeki çıplak dağları ve şu insan örtüsünü aynı anda koynunda barındıran dünyada mutlu olmak ne de kolaydı! Xavière'e bakıp gülümsedi.

«Bardaki kalkık burunlu sarışına bakın; benim otelde kalıyor; geceleri, sırtında gök mavisi bir gecelikle, saatlerce koridorlarda dolanıyor; öyle sanıyorum ki, tepemdeki odada kalan Zenci'yi tavlamak için yapıyor bunu.

— Güzel değil», dedi Xavière; gözleri büyüdü. «Onun yanında esmer bir kadın var, o güzel işte. Hem de nasıl!

— Yalnız, koşu birincisi bir sevgilisi var; mahallede, küçük parmaklarını birbirlerine dolayarak geziyorlar.

— Oo! dedi Xavière suçlayan bir sesle.

— Benim suçum değil», dedi Françoise.

Xavière kalktı; iki delikanlı gelmiş, çağrılı bakışlarla sırıtıyorlardı.

«Hayır, dansetmiyorum», dedi Françoise.

Elizabeth, bir an duraksadı, sonra kalktı.

«Şu anda benden nefret ediyor,» diye düşündü Françoise. Komşu masada, geçkince bir sarışınla genç bir oğlan el ele oturuyorlardı; delikanlı, alçak sesle, heyecanlı heyecanlı bir şeyler anlatıyordu; kadın, hiç bir kırışık geçkince ama güzel yüzünü bozmayacak biçimde gülümsüyordu; otelin küçük yosması bir denizciyle dansediyordu, gözlerini ya-

rı yummuş, adamın göğsüne yaslanmıştı; güzel esmer, taburelerden birinde, canından bıkmış bir yüzle muz çöreği yiyordu. Françoise gururla gülümsedi; şu erkeklerle şu kadınların her biri, o anda, kendi kişisel öyküsünün bir anını yaşamaktaydı. Xavière dansediyor, Elisabeth öfke ve umutsuzlukla sarsılıyordu. Danslı gazinonun ortasında, kişiliksiz ve özgür oturan bense varım. Aynı anda, şu yaşamların, şu yüzlerin tümünü seyrediyorum. Yüzümü öte yana çevirdiğim an, kendi haline bırakılmış bir görünüm gibi, eriyip gidecekler.

Elisabeth dönüp yerine oturdu.

«Biliyor musun, dedi Françoise, bu işin yoluna konamayışına üzüldüm.

— Aman canım! dedi Elisabeth, anlıyorum...» Yüzü asıldı; içindeki öfkeyi daha fazla tutamazdı, hele başkalarının önünde.

«Claude'la aranız iyi değil mi?» dedi Françoise.

Elisabeth başını salladı; korkunç bir biçimde yüzünü buruşturdu, Françoise ağlamak üzere olduğunu sandı; ama kadın kendini tuttu.

«Claude bunalımlar içinde. Oyununu birileri almadıkça, ondan kurtulmadıkça çalışamayacağını söylüyor. Bu durumdaykense korkunç bir insan oluyor.

— Bundan sen sorumlu değilsin ya, dedi Françoise.

— Ama her şeyin ceremesini ben çekiyorum», dedi Elisabeth. Dudakları yine titredi. «Çünkü güçlü bir insanım ben. Güçlü bir kadının da ötekiler kadar acı çekeceğini düşünemiyor,» dedi tutkulu bir acımayla.

Ve hıçkırmaya başladı.

«Zavallı Elisabeth'ciğim», dedi Françoise elini tutarak.

Elisabeth'in yüzü, yaşlar arasında, çocuksu bir havaya bürünmüştü.

«Salaklık bu», dedi; gözlerini sildi mendiliyle. «Bu iş böyle sürüp gidemez, Suzanne her an aramızda.

— Peki ne isterdin, dedi Françoise, senden ayrılmasını mı?

— Hiç bir zaman ayrılmaz», dedi Elisabeth ve bu sefer iyiden iyiye boşaldı. «Seviyor mu acaba beni? Ya ben, ben de onu sevip sevmediğimi bilmiyorum.» Dalgın bakışlarla Françoise'a baktı. «İki yıldır bu sevgiyle boğuşuyorum, ölüp bitiyorum, varımı yoğumu harcadım, oysa birbirimizi sevip sevmediğimizi bile bilmiyorum.

— Seviyorsun elbet, dedi Françoise korkakça. Şu anda ona kızıyor, dolayısıyla sevgini duyamıyorsun, ama hiç bir anlamı yok bunun.» Her ne pahasına olursa olsun, Elisabeth'in yüreğine su serpmek gerekiyordu; günün birinde içtenliği sonuna dek götürmeye karar verirse, korkunç bir şeyle karşılaşırdı; kendisi de bundan ürküyordu herhalde, açgözlülük şimşekleri hep yarı yolda sönüyordu.

«Hiç bir şey bilmiyorum artık,» dedi Elisabeth.

Françoise daha bir güçle sıktı onun elini. şu anda gerçekten duygulanmıştı.

«Claude zayıftır, o kadar: ama beri yandan, sana bağlı olduğunu göstermiştir hep.» Başını kaldırdı; Xavière masanın yanında dikilmiş, garip bir gülüşle bu sahneyi izliyordu.

«Oturşanıza, dedi canı sıkılan Françoise.

— Yok, ben yine dansa dönüyorum», dedi Xavière; yüzünde küçümseme, hattâ düşmanlık vardı. Françoise, bu kötü niyetli yargıyı bir balyoz gibi yedi kafasına.

Elisabeth kendini toparlamıştı; yüzüne pudra sürüyordu.

«Sabırlı olmak gerekiyor», dedi. Sesi güçlenmişti. «Bir etki sorunu bu. Ben Claude'a karşı hep açık oynadım, ille de şunu yapsın demedim.

— Ona, bu duruma dayanamayacağını açıkça söyledin mi?

— Hayır, söylemedim, dedi Elisabeth. Beklemek gerek.» Durumunu bilen, sert bir insan olmuştu yeniden.

Claude'u seviyor muydu gerçekten? O da kendileri gibi büyük bir aşk yaşamak istediği için yapışmıştı adama; Claude'a duyduğu hayranlık, kendini Pierre'den korumanın bir yoluydu. Bununla birlikte, onun yüzünden korkunç acılar çe-

kiyordu, ama ne Françoise, ne de Pierre bu konuda herhangi bir şey yapabilirdi.

«Ne karışık iş», diye düşündü Françoise yüreği daralarak.

Elisabeth masadan ayrılmış, şiş gözleri, sımsıkı kapalı ağzıyla dansediyordu. Françoise bir tür kıskançlık duydu. Elisabeth'in duyguları düzmece olabilirdi, eğilimi de, yaşamının tümü de: ama o anki acısı şiddetli ve gerçekti. Françoise Xavière'e baktı. Xavière başını hafifçe geri atmış, coşkuyla dansediyordu; kendine özgü bir yaşamı yoktu henüz, onun için her şey olasıydı, ve bu sihirli gece bilinmeyen bir sürü esrikliğin vaadiyle doluydu. Şu genç kız için, yüreği kan ağlayan şu kadın için yaşadıkları anın unutulmaz, keskin bir tadı vardı. Peki ya ben? diye düşündü Françoise. Seyirci. Ya şu viski tadı, ya şu caz, şu portakal rengi ışık? Yalnızca bir gösteri değildi bunlar, bir yerlerde kullanmak gerekiyordu onları. Nerede? Elisabeth'in ürkünç kalbinde müzik usul usul umuda dönüşüyordu; Xavière bu müziğe tutkulu bir bekleyiş yüklüyordu. Yalnız Françoise saksafonun duygulandırıcı sesiyle uyuşan bir şey bulamıyordu içinde. Bir arzu, bir üzüntü arıyor; ama önünde ve ardında çorak bir mutluluk uzanıp gidiyordu. Pierre adı hiç bir acı uyandırmayacaktı varlığında. Gerbert dersen, ona aldırdığı yoktu. Ne bir tehlike, ne bir umut, ne de korku vardı yaşamında; ola ola, artık etkileyemediği şu mutluluk; Pierre'le aralarında hiç bir anlaşmazlık çıkamaz, hiç bir edim onarılamaz bir hataya yol açamazdı. Günün birinde kendi kendine acı çektirirse, bu acıyı da öyle iyi anlayacaktı ki, mutluluk yine gelip dört bir yanını kuşatacaktı. Bir sigara yaktı. Hayır, içinde, hiç bir şeye pişman olmamanın verdiği soyut üzüntüden başkası yoktu. Boğulacak gibi oluyor, kalbi her zamankinden hızlı çarpıyordu, ama mutluluktan gerçekten bıkıp bıkmadığını bile bilemiyordu; şu sıkıntı ona duygu yönünden hiç bir yeni bulgu getirmiyordu; bu da bütün ötekiler gibi bir kaza, hemen hemen tahmin ettiği, dinginlik içinde çözülecek kısa süreli bir dalgalanmaydı. Anın şiddetine

kapılmıyordu artık, hiç birinin kesin bir değeri olmadığını biliyordu. «Mutluluk mahpusu», diye mırıldandı; bunu derken, ta içinden acı acı gülümsediğini hissetti.

*
* *

Françoise, boş bardaklara, izmarit dolu kül tablasına umutsuzca baktı; saat sabahın dördüydü, Elisabeth çoktan gitmiş, Xavière dansa doyamamıştı; Françoise dansetmiyor, vakit geçirmek için durmadan sigara ve içki içiyordu; kafası kazan gibiydi, vücudunun bütün eklemleri uykusuzluktan sızlıyordu.

«Gitsek artık, dedi.

— Bu kadar çabuk mu?» dedi Xavière; üzüntülü bir yüzle Françoise'a baktı. «Yoruldunuz mu?

— Biraz», dedi Françoise; duraksadı. «İsterseniz siz kalın, dedi. Daha önce de yalnız gitmişsiniz böyle danslı bir yere.

— Giderseniz, ben de gelirim, dedi Xavière.

— İyi ama, sizi eve dönmeye zorlamak istemem», dedi Françoise.

Xavière, yazgısına boyun eğen bir tavırla omuz silkti.

«Yok canım! Dönebilirim pekâlâ, dedi.

— Hayır, hayır, kalın, yazıktır», dedi Françoise; gülümsedi. «Biraz daha kalırız». Xavière'in yüzü ışıdı.

«Öyle hoş bir yer ki burası, değil mi?» Kendisini selâmlayan bir delikanlıya gülümsedi, ardına düşüp piste çıktı.

Françoise bir sigara daha yaktı; doğrusunu isterseniz, işe ille de yarın başlaması gerekmiyordu; burada oturup kimseyle konuşmadan, tehlikesiz saatler geçirmek saçmaydı aslında, ama başka bir açıdan ele alındığında, bu gömülmenin de çekici bir yanı vardı; yıllardır, böyle alkol ve sigara kokuları arasında, hiç bir yere varmayan küçük düşlere ve düşüncelere dalıp gitmemişti.

Xavière gelip Françoise'ın yanına çöktü.

«Siz neden dansetmiyorsunuz? dedi.

— Pek iyi bilmem de ondan, dedi Françoise.

— Öyleyse sıkılıyorsunuzdur? dedi Xavière acıyan bir sesle.

— Hiç de değil. Seyretmeyi severim. Müzik dinlemeye, insanları izlemeye bayılırım.»

Gülümsedi; bu saatı, bu geceyi Xavière'e borçluydu; neden geri çevirsindi ayağının dibine gelen bu körpecik zenginliği: istekleri, çekingen gülüşleri ve beklenmedik tepkileriyle minik bir arkadaştı o.

«Anlıyorum, sizin için pek eğlenceli bir şey değil herhalde bu», dedi Xavière. Suratı yine karıştı; o da yorgun gözüküyordu.

«İyi ama, gerçekten hoşnudum diyorum size,» dedi Françoise; Xavière'in bileğine dokundu hafifçe. «Yanınızda olmak hoşuma gidiyor.»

Xavière inanarak gülümsedi; Françoise ona dostça bakıyordu; Pierre'in önerisi karşısında gösterdiği direnmeyi anlamıyordu artık; şu hafif tehlike ve gizlilik kokusu içini gıcıklıyordu şimdi.

«Bu gece ne düşündüm, biliyor musunuz? dedi ansızın. Rouen'da kaldıkça iyi bir şey yapamayacaksınız. Tek bir çaresi var bu işin: gelip Paris'te yaşamak.

— Paris'te yaşamak mı? dedi Xavière şaşkın şaşkın. Nasıl da isterdim bunu!

— Bunu öyle havadan söylemiyorum», dedi Françoise; Xavière'in kendisini patavatsız bulmasından korkuyordu. «Bakın ne yaparsınız: Paris'te bir yere, isterseniz benim otele yerleşirsiniz; ben size biraz ödünç para veririm, gider bir iş öğrenirsiniz: örneğin steno, ya da, güzellik enstitüsü işleten bir arkadaşım var, diploma alır almaz, onun yanına girersiniz.»

Xavière'in suratı bir anda karardı.

«Amcam razı olmaz ki, dedi.

— Siz de sormadan yaparsınız bu işi. Korkuyor musunuz yoksa?

— Hayır», dedi Xavière. Gözlerini sivri tırnaklarına dik-

ti; dansın azıcık dağıttığı uzun perçemleriyle, solgun teniyle, kupkuru sahile vurmuş acınası bir denizanasına benziyoru.

«Ee? dedi Françoise.

— Özür dilerim», dedi Xavière. Kendisini çağıran delikanlılardan birinin yanına gitmek üzere kalktı, piste çıkar çıkmaz yüzü canlandı. Françoise şaşkın bakışlarla izledi onu; Xavière garip bir biçimde halden hale giriyordu, Françoise'ın önerisini inceleme zahmetine bile girmemiş olması düş kırıcıydı doğrusu. Oysa alabildiğine akılsal bir önermeydi bu. Françoise, biraz sabırsızlıkla bekledi Xavière'in dönmesini.

«Ee? dedi. Ne diyorsunuz benim tasarıya?

— Hangi tasarıya?» dedi Xavière. Gerçekten şaşırmış gibiydi.

«Gelip Paris'e yerleşme işine, dedi Françoise.

— Ah, ah! Paris'te yaşamak, dedi Xavière.

— İyi ama, ciddî söylüyorum bunu, dedi Françoise. Sizse gerçekleşmeyecek bir fikir gibi ele alıyorsunuz sanki.»

Xavière omuz silkti.

«Olamaz ki, dedi.

— İsterseniz olur, dedi Françoise. Nedir canınızı sıkan?

— Olmaz», dedi Xavière sinirli sinirli. Çevresine bakındı. «Burası gittikçe kederli bir havaya bürünüyor, öyle değil mi? İnsanların gözleri kaydı; başka bir yere gidecek güçleri olmadığından kök saldılar buraya.

— Peki, biz gidelim öyleyse,» dedi Françoise. Salonu geçti, kapıyı itti; külrenkli bir gün ağarmaktaydı. «Biraz yürüyelim, dedi.

— Yürüyelim,» dedi Xavière; mantosunun yakasını sıktı, hızlı hızlı yürümeye başladı. Neden Françoise'ın önerisini ciddiye almak istemiyordu acaba? İnsanın, yanıbaşında böyle kendine düşman, inatçı, minicik bir düşüncenin varlığını duyması hiç de hoş değildi.

«Kandırmalıyım onu,» diye düşündü Françoise. İşin

şimdiye kadarki bölümü, Pierre'le tartışması, gece boyu kurduğu düşler, hattâ bu konuşmanın başı oyundan başka bir şey değildi; ansızın her şey gerçek olmuştu: Xavière'in direnmesi gerçekti, ve Françoise bu direnci kırmak istiyordu. Rezaletti doğrusu; oysa kendisi Xavière'e egemen olduğunu, geçmişinden tutun da, geleceğinin belirsiz dönemeçlerine dek her şeyine sahip olduğunu sanmıştı! Ama işte dikkafalı bir istem vardı önünde, kendi istemi gelip buna çarpıyor ve kırılıyordu.

Xavière iyiden iyiye hızlanmıştı, kaşları da gittikçe çatılıyordu; konuşmak olanaksızdı artık. Françoise bir süre izledi onu, sonunda sabrı tükendi.

«Yürümek canınızı sıkmıyor değil mi? dedi.

— Yok canım», dedi Xavière; acıklı bir biçimde suratını buruşturdu. «Soğuktan nefret ederim.

— Söyleseydiniz, dedi Françoise. Açılan ilk kahveye gireriz.

— Hayır, madem siz istiyorsunuz, yürüyelim, dedi Xavière yiğitçe bir özveriyle.

— Şimdi artık ben de istemiyorum pek, dedi Françoise. Ayrıca, şöyle sıcak bir kahveyi de seve seve içerim.»

Adımlarını azıcık yavaşlattılar; Montparnasse garı yakınlarında, Odessa sokağının köşesinde, birtakım insanlar Biard kahvesine doğru seğirtmekteydi. Françoise girdi, salonun dibindeki masalardan birine oturdu.

«İki kahve», dedi.

Masalardan birinde, kadının biri, iki büklüm olmuş uyuyordu; yerde bavullar ve küçük denkler vardı; başka bir masada, üç Brötanya köylüsü, kocaman yudumlarla calvados içiyordu.

Françoise, Xavière'e baktı.

«Anlayamıyorum sizi», dedi.

Xavière tedirgin bir bakış gönderdi ona.

«Canınızı mı sıkıyorum?

— Düş kırıklığına uğradım, dedi Françoise. Size önerdiğim şeyi kabul edecek kadar yüreklisiniz sanıyordum.»

Xavière bir an duraksadı; acıklı acıklı çevresine bakındı.

«Onun bunun yüzünü ovmak istemiyorum», dedi sızlanarak.

Françoise gülmeye başladı.

«Kimse sizi buna zorlamıyor ki. Örneğin mankenlik de bulabilirim size; ya da en iyisi steno öğrenmek.

— Ben steno-daktilo ya da manken olmak istemiyorum», dedi Xavière şiddetle.

Françoise ne diyeceğini şaşırdı.

«Bence, bu bir başlangıç olurdu. Bir iş tuttuktan sonra, gerisi gelirdi. Peki, nedir ilginizi çeken? Üniversiteye girmek mi, resim mi, tiyatro mu?

— Bilmiyorum, dedi Xavière. Özel bir şey yok. İnsan ille de bir şey yapmalı mı? diye sordu hafiften büyüklenerek.

— Birkaç saatlık sıkıcı çalışma bağımsızlığına zarar vermez kanısındayım», dedi Françoise.

Xavière tiksintiyle yüzünü buruşturdu.

«Nefret ederim bu pazarlıklardan: insan arzuladığı gibi yaşayamayacaksa, hiç yaşamasın daha iyi.

— Ancak, hiç bir zaman canınıza kıyamayacaksınız, dedi Françoise kupkuru bir sesle. Onun için, en iyisi dürüst bir ömür sürmeye çalışmak.»

Kahvesinden bir yudum aldı; trenden indikten sonra garlarda, ya da ilk otobüsü beklerken taşra kasabalarından içilene benzer acı ve şekerli taze bir sabah kahvesiydi bu. Çürük kahve tadı Françoise'ı yumuşattı.

«Sizce insan nasıl yaşamalı? diye sordu iyilikçi bir sesle.

— Çocukluğumdaki gibi, dedi Xavière.

— Nesneler siz arkalarına düşmeden yakalanmalı, öyle mi? Hani babanızın sizi kocaman atına bindirip gezdirdiği zamanki gibi.

— Buna benzer daha bir sürü an vardı, dedi Xavière. Örneğin, sabahın altısında, otlar üzerindeki taze örümcek ağları bozulmadan beni alıp ava götürdüğü anlar. Her şey beni güçlü kılıyordu o zaman.

— İyi ama, Paris'te de buna benzer mutluluklar bulabilirsiniz, dedi Françoise. Örneğin müzik, tiyatro, danslı kulüpler.

— Ondan sonra arkadaşınız gibi yapmalı tabiî: içtiğin viskileri saymalı, ertesi sabah işe yetişebilmek için ikide bir saata bakmalı.»

Françoise yaralandığını hissetti; kendisi de saata bakmıştı çünkü. «Bana kızgın gibi; iyi ama neden?» diye düşündü. Bu asık suratlı, beklenmedik Xavière ilgisini çekiyordu.

«Aslında, siz, onunkinden daha kötü bir yaşamı kabul ediyorsunuz, dedi. Üstelik ondan on kez daha özgürlüksüz. İşin aslı basit, korkuyorsunuz; belki ailenizden: ama küçük alışkanlıklarınızı bozmaktan, özgürlükten korktuğunuz açık.»

Xavière karşılık vermeyip başını önüne eğdi.

«Ne var? dedi Françoise yumuşak bir sesle. Suratınız asıldı; bana güveniniz kalmadı, galiba.

— Yok canım, dedi Xavière, yarım ağızla.

— Ne var peki? diye üsteledi Françoise.

— Yaşamımı düşünmek ürkütüyor beni, dedi Xavière.

— Hayır, hepsi bu değil, dedi Françoise, bütün gece çok gariptiniz.» Gülümsedi. «Elisabeth'in bizimle gelmesine mi sıkıldı canınız? Ondan pek hoşlanmıyor musunuz?

— Nerden çıkardınız bunu», dedi Xavière; sonra, görkemli bir tavırla ekledi : «İlginç bir insan olduğuna kuşku yok.»

— Herkesin içinde ağlaması sizi şaşırttı, öyle değil mi? dedi Françoise. «Hadi, hadi, itiraf edin bakayım; ben de şaşırttım sizi; çok mu sulu gözlü buldunuz beni?»

Xavière gözlerini açtı azıcık; tertemiz, mavi, çocuk gözleriydi bunlar.

«Garibime gitti», dedi içini dökerek.

Hâlâ savunma durumundaydı; bu işi sürdürmenin gereği yoktu. Françoise dudaklarında beliren küçük esnemeyi frenledi. «Eve dönüyorum, dedi. Siz İnès'e mi gideceksiniz?

— Evet; öteberimi alıp onu uyandırmadan sıvışmaya

bakacağım, dedi Xavière. Yoksa üstüme atlar.

— Inès'i sevdiğinizi sanıyordum.

— Seviyorum elbet, dedi Xavière. Yalnız, o da hani şu önünde bir bardak sütü bile rahat rahat içemeyeceğiniz insanlardandır.» Sesindeki kezzaplık Inès'e mi, yoksa Françoise'a mı dönüktü? En iyisi daha çok ısrar etmemekti.

«Hadi gidelim öyleyse», dedi Françoise; elini Xavière'in omuzuna attı. «İyi bir gece geçirememiş olmanıza üzüldüm.»

Xavière'in yüzü bir anda allak bullak oldu, bütün sertliği gitti; umutsuz bir tavırla Françoise'a baktı.

«Yok canım, çok iyi bir gece geçirdim», dedi; başını önüne eğip hızlı hızlı devam etti: «Asıl siz beni kuçu gibi ordan oraya taşımaktan sıkılmışsınızdır.»

Françoise gülümsedi. «Tamaam!. diye düşündü. Acıdığım için onu alıp gezmeye götürdüğümü sanıyor.» Bu küçük ve anlaşılmaz insana dostça baktı.

«Tam tersine, çok hoşnuttum sizinle olmaktan, yoksa böyle bir önermede bulunmazdım, dedi Françoise. Nerden çıkardınız bunu?»

Xavière, tatlı, güven dolu bir bakışla ona baktı.

«Öylesine dolu bir yaşamınız var ki, dedi. Bir sürü dost, bir sürü iş: o arada kendimi minik bir atom gibi hissettim.

— Çok saçma», dedi Françoise. Xavière'in Elisabeth'i kıskanması epey şaşırtıcıydı. «Öyleyse, Paris'e gelin dediğim zaman, bunu sadaka verir gibi yaptığımı sandınız?

— Biraz öyle, dedi Xavière alçakgönüllüce.

— Ve benden nefret ettiniz, dedi Françoise.

— Sizden değil; kendimden nefret ettim.

— Aynı kapıya çıkar», dedi Françoise. Eli Xavière'in omuzundan koluna doğru kaydı. «İlgiliyim sizinle, dedi. Yakınımda olmanız hoşuma gidecek.»

Xavière, sevinçten ışıldayan, inanmaz gözlerle ona baktı.

«Bugün öğleden sonra hep yan yana değil miydik? dedi Françoise.

— Evet, dedi Xavière şaşkınlıkla.

— Daha böyle bir sürü gün geçirebilirdik! İlginç bulmuyor musunuz bu işi?»

Xavière olanca gücüyle sıktı Françoise'ın elini.

«Oh! hem de nasıl, dedi heyecanla.

— İstiyorsanız, bu iş oldu demektir, dedi Françoise. Inès'in ağzından size bir iş bulduğunu bildiren bir mektup göndertirim. Karar verdiğiniz gün bana: 'geliyorum' deyin yeter; ondan sonra da kalkıp gelin.» Güvenle avucunda yatan sıcacık eli okşadı. «Göreceksiniz, son derece güzel, pespembe günler yaşayacaksınız.

— Tamam, tamam! geliyorum», dedi Xavière: bütün ağırlığıyla Françoise'ın omuzuna bıraktı kendini; uzun süre böylece, birbirlerine yaslanıp kıpırdamadan oturdular; Xavière'in saçları Françoise'ın alnına değiyordu; parmakları birbirine kenetliydi.

«Sizden ayrılmak beni üzüyor, dedi Françoise.

— Beni de, dedi Xavière alçak sesle.

— Sevgili Xavière'im benim», diye mırıldandı Françoise; Xavière, gözleri ışıl ışıl, dudakları aralık, ona bakıyordu; erimiş bitmiş, kendini bütünüyle ona teslim etmişti. Bundan sonra Françoise alıp götürecekti onu yaşam yoluna.

«Mutlu kılacağım onu», diye karar verdi inançla.

III. BÖLÜM

İnce bir ışık sızıyordu Xavière'in kapısının altından; Françoise küçük bir şıngırtı, ardından bir kumaş hışırtısı işitti; kapıyı çaldı. Uzun bir sessizlik oldu.

«Kim o? dedi Xavière.

— Benim, dedi Françoise. Az sonra yola çıkmamız gerekecek.»

Xavière Bayard oteline yerleşeli beri, Françoise onun kapısını beklenmedik zamanlarda çalmamayı, buluşma saatından önce gelmemeyi öğrenmişti; bununla birlikte, gelişi, her seferinde anlaşılmaz kargaşalıklara yol açıyordu.

«Bir dakikacık bekler misiniz? Az sonra sizin odadayım.

— Peki, bekliyorum», dedi Françoise.

Üst kata çıktı. Xavière törene bayılıyor, allı pullu giyinmeden Françoise'a kapıyı açmıyordu; gündelik kılıkla gözükmek müthiş ayıp geliyordu ona.

«Bu akşam inşallah her şey yolunda gider, diye düşündü Françoise, insan üç günde hazırlanamaz çünkü». Divana çöktü, gece masasının üstündeki elyazısı metinlerden birini aldı; Pierre, kendisine gelen oyunları okuma işini ona vermişti; genellikle hoşlanıyordu bundan. **Marsyas ya da Belirsiz Değişim.** Françoise pek de beğenmeden baktı başlığa. Öğleden sonra işler hiç de iyi gitmemişti, herkes yorgunluktan bitmişti; Pierre sinir küpüydü, sekiz gecedir uyumamıştı. Tıkabasa dolu salonla yüz temsil verseler, yine de masraflarını çıkaramazlardı.

Françoise dosyayı atıp kalktı; süslenmek için bol bol vakti vardı; ama çok heyecanlıydı. Bir sigara yaktı, gülüm-

sedi. Aslında, son anların şu korkunç heyecanından daha çok sevdiği bir şey yoktu yeryüzünde; gerektiği anda her şeyin hazır olacağını biliyordu; Pierre, üç günde mucizeler yaratırdı. Civalı lambalar da ayarlanırdı nasıl olsa. Yalnız şu Tedesco istenen tempoda oynamaya karar verse...

«Girebilir miyim?, dedi çekingen bir ses.

— Girin», dedi Françoise.

Xavière kalın bir mantoyla o berbat beresini giymişti; çocuksu yüzünde zorlama bir gülüş belirdi.

«Beklettim mi sizi?

— Yoo, daha vakit var, geç kalmış sayılmayız», dedi Françoise alelacele. Xavière'in kusurlu olduğunu sezmemesi gerekirdi, yoksa hemen kızar köpürür surat asardı. «Ben daha hazır bile değilim.»

Yüzüne azıcık pudra sürdü, sırf âdet yerini bulsun diye, ve hemen aynanın başından ayrıldı; yüzü hiç önemli değildi bu akşam, yüzü yoktu zaten, hattâ içten içe, bu gece kimsenin onu görmemesini arzuluyordu. Anahtarıyla eldivenlerini aldı, kapıyı çekti.

«Konsere gittiniz mi? dedi, güzel miydi?

— Hayır, dışarı çıkmadım, dedi Xavière. Hava çok soğuktu, canım istemedi.»

Françoise kızın koluna girdi.

«Peki, ne yaptınız bütün gün? anlatın bakayım.

— Anlatacak bir şey yok, dedi Xavière yalvaran bir sesle.

— Hep böyle dersiniz, dedi Françoise. Oysa daha önce de söyledim size, yaşamınızı en ince ayrıntılarıyla gözümün önünde canlandırmak hoşuma gidiyor.» Gülümseyerek inceledi kızın yüzünü. «Saçlarınızı yıkamışsınız.

— Evet, dedi Xavière.

— Saçlarınızın kıvrımı harika, bugünlerde ben de gelip saçımı size sardıracağım. Peki sonra? Kitap okudunuz mu? Uyudunuz mu? Öğleyin ne yediniz?

— Hiç bir şey yapmadım?», dedi Xavière.

Françoise daha fazla üstelemedi. İçli dışlılığın bir türü

vardı ki, Xavière'le kurulamazdı; günlük işlerinden söz etmek ona bedensel işlevlerinden söz açmak kadar ayıp geliyordu; odasından dışarı çıkmadığı için de, pek ender olarak anlatacak bir şeyi bulunuyordu. Françoise, meraksızlığı karşısında düş kırıklığına uğramıştı: istediğiniz kadar sinema, konser, gezinti programı önerin, inatla odasında oturuyordu. Françoise, bir sabah, Montparnasse'taki kahvelerden birinde değerli bir ganimete konduğunu sandığı zaman, düpedüz hayale kapılmıştı. Xavière'in varlığı ona hiç bir yenilik getirmemişti.

«Bense dopdolu bir gün geçirdim, dedi Françoise neşeyle. Sabah, takma saççıya gittim, sonra kıvır zıvır satan dükkânlara koştum. İnsanın aradığını bulabilmesi çok güç, tam anlamıyla hazine aramak bu; ama tiyatroda kullanılan öteberiyi karıştırmanın ne eğlendirici olduğunu tahmin edemezsiniz: bir gün sizi de alıp götüreyim oralara.

— İsterim elbet, dedi Xavière.

— Öğleden sonra, uzun bir prova yaptık, epey bir zaman da giysileri düzelttim»; gülmeye başladı: «İriyarı bir oyuncu göbeğine iki yapma kalça oturtmuştu, öyle gülünçtü ki, görecektiniz!»

Xavière hafifçe sıktı Françoise'ın elini.

«Bu kadar yormayın kendinizi: ya hastalanırsanız!»

Françoise, apansız bir sevecenlikle baktı bu kaygılı yüze; Xavière'in içe dönüklüğü işte böyle zaman zaman eriyip gidiyordu; o anlarda, koşup sedef yanaklarını öpücüğe boğmak isteyeceğiniz kolu kanadı kırık, insansever bir minik kız olup çıkıyordu.

«Çok sürmez nasıl olsa, dedi Françoise. Biliyor musunuz, ömrümün sonuna dek böyle yaşayamam elbet, ama birkaç gün sürdüğü ve sonunda başarı umudu bulunduğu zaman, tükenircesine çalışmak gerçekten büyük zevktir.

— Ne de hareketlisiniz,» dedi Xavière.

Françoise gülümsedi.

«Bu gece ilginç olacak sanıyorum. Labrousse hep son anda bulur en harika şeyleri.»

Xavière karşılık vermedi; ona büyük bir hayranlık beslediği halde, Françoise Labrousse'dan söz ederken canı sıkılıyor gibiydi.

«Bu genel provaya gitmek canınızı sıkmıyordur herhalde? dedi Françoise.

— Yoo, çok hoşuma gidiyor», dedi Xavière. Bir an duraksadı. «Sizi başka türlü görmek daha da hoşuma giderdi elbet.

— Benim de», dedi Françoise yarım ağızla. Xavière'in ağzından kaçan bu gizli kapaklı suçlamalardan nefret ediyordu; ona çok zaman ayıramıyordu gerçi, ama değerli çalışma saatlarını verecek değildi ya.

Tiyatronun önüne gelmişlerdi; Françoise, ön yüzü Rokoko tarzı çiçeklerle süslü eski yapıya sevgiyle baktı; insanın içine işleyen sıcak ve gösterişsiz bir havası vardı; birkaç gün sonra bayramlık yüzünü takınacak, ışıl ışıl ışıldayacaktı; o akşamsa kapkaranlıktı. Françoise doğruca oyuncuların girdiği kapıya yollandı.

«Her gün, yazıhaneye gider gibi buraya geldiğinizi düşünmek garip doğrusu, dedi Xavière; tiyatroların içi, öteden beri, giz doludur benim için.

— Labrousse'u tanımazdan önce, dedi Françoise, Elisabeth'in beni alıp sahne gerisine götürürken nasıl şişindiğini hatırlıyorum; ayrıca, ben de onunla birlikte şişiniyordum.» Gülümsedi; giz uçup gitmişti; ama eski dekorlarla dolu şu avlu, günlük bir görünüm haline geldikten sonra da şiirliliğini yitirmemişti; bir bahçe sırası gibi yemyeşil küçük bir merdivenle çıkılıyordu oyuncuların soyunma odalarının bulunduğu kesime; Françoise, sahneden gelen gürültüyü dinlemek üzere bir an durdu. Pierre'i her görmeye gidişindeki gibi, yüreği sevinçle çarpmaya başladı.

«Sakın gürültü etmeyin, sahneden geçeceğiz», dedi. Xavière'i elinden tuttu, kurt gibi sessizce dekorların ardına daldılar; Tedesco, yeşil ve kızıl fundalıklı bahçede tedirgin bir yüzle, beş aşağı beş yukarı gidip geliyordu; bu gece çok garip, boğuk bir sesi vardı.

«Siz oturun, ben şimdi geliyorum», dedi Françoise. Salon pek kalabalıktı; oyuncularla oyuncu yardımcıları, her zamanki gibi, en arkadaki koltuklara yerleşmişlerdi; Pierre ön sırada tek başınaydı; Françoise, bir süredir yanından ayrılmadığı kısa boylu oyuncuyla oturan Elisabeth'in elini sıktı.

«Az sonra gelirim seni görmeye», dedi. Pierre'eyse hiç bir şey demeden gülümsedi; Pierre iyice içine kapanmıştı; başı kırmızı bir atkıya gömülmüştü; keyfi hiç de yerinde değildi.

«Şu kalaslar işe yaramadı besbelli», diye düşündü Françoise. Değiştirmeli bunları. Kaygıyla Pierre'e baktı, o da yorgun bir el hareketi yaptı: Tedesco hiç bir zaman bundan daha kötü olmamıştı. İnsan onun hakkında bu denli yanılabilir miydi?

Tedesco'nun sesi iyiden iyiye kısıldı, elini alnına götürdü.

«Özür dilerim, neyim var bilmiyorum, dedi. En iyisi gidip biraz dinleneyim; bir çeyrek sonra düzelirim herhalde.»

Bir ölüm sessizliği oldu.

«Peki, dedi Pierre. Biz de bu arada ışıkları düzeltiriz. Ayrıca, Vuillemin'le Gerbert'yi çağırın bana; şu dekorun hale yola konmasını istiyorum.» Sesini alçalttı. «Nasılsın? Yüzün allak bullak.

— İyiyim, dedi Françoise. Sen de pek iyi görünmüyorsun. Bu gece on ikide bırak şu işi; herkes öldü bitti, cumaya dek ayakta duramayacaklar yoksa.

— Biliyorum, biliyorum», dedi Pierre. Başını öteye çevirdi. «Xavière'i getirdin mi?

— Gidip onunla ilgileneyim azıcık.» Françoise bir an duraksadı. «Ne düşündüm biliyor musun? Buradan çıktıktan sonra, üçümüz, gidip bir yerde birer kadeh bir şey içebiliriz. Sıkılır mıydın?»

Pierre gülmeye başladı.

«Sana söylemeyi unuttum: bu sabah ben yukarı çıkarken, o iniyordu; tavşan gibi kaçıp tuvalete gizlendi.

— Biliyorum, dedi Françoise. Müthiş ürkütüyorsun onu.

Bu yüzden istiyorum onu bir kerecik görmeni. Şöyle dostça bir kadeh yuvarlarsan, her şey yoluna girecek.

— Bana göre hava hoş, dedi Pierre. Epey eğlendirici buluyorum hattâ onu. Hah! geldin mi? Gerbert nerde?

— Her yana baktım, dedi soluk soluğa gelen Vuillemin. Nereye gitti bilmem ki.

— Yedi buçukta giysi odasında bıraktım onu, azıcık kestirmeye çalışacağını söylemişti», dedi Françoise. Sesini yükseltti: «Règis, işliklere gidip Gerbert'ye bakar mısınız.

— Kafama tebelleş ettiğin şu engel korkunç, dedi Pierre. Yüz kere söyledim sana boyama dekor istemiyorum diye; hadi bakalım, sahici bir dekor yap şimdi.

— Ayrıca, renkler de uymamış, dedi Françoise. Aslında şu fundalıklar çok güzel olabilirdi, şimdiyse cıyak cıyak bağıran bir kırmızı var yalnız ortada.

— Kolay o işi düzeltmek», dedi Vuillemin.

Gerbert sahneyi koşarak geçti, salona atladı; sığır derisinden yapılmış yeleğinin altında kareli bir gömlek vardı, üstü başı toz içindeydi.

«Özür dilerim, dedi Gerbert, kütük gibi uyumuşum.» Elini darmadağınık saçlarında dolaştırdı; beti benzi solmuş, gözlerinin altı morarmıştı. Pierre onunla konuşurken, Françoise da yorgun yüzünü seyrediyordu dikkatle; hasta, zavallı bir maymuna benziyordu.

«Çok yükleniyorsun bu çocuğa, dedi Françoise Vuillemin'le Gerbert uzaklaşınca.

— Ondan başkasına güvenemiyorum, dedi Pierre. Vuillemin'e kalsa yine berbat eder her şeyi.

— Biliyorum, ama bu çocuk bizim gibi sağlıklı değil,» dedi Françoise. Kalktı. «Az sonra görüşürüz.»

— Işıklı sahneleri birbirine bağlayacağız, diye bağırdı Pierre. «Gece yapın bakayım; yalnız dipteki mavi ışıldak yansın.»

Françoise gidip Xavière'in yanına oturdu.

«Oysa daha o yaşa da gelmedim», diye düşündü. Gerbert'ye anaca bir sevgi duyduğuna kuşku yoktu; anaca ve

azıcık da günah kokan bir sevgi; şu yorgun başı tutup omuzuna yatırmak istiyordu.

«İlginizi çekiyor mu? dedi Xavière'e.

— Vakit akşamdır, Brutus bahçeye inmiş düşünüyor, César'a başkaldırmasını isteyen mektuplar almış; zorbalıktan nefret ediyor, ama César'ı da seviyor. Kararsızlık içinde.

— Hani şu çikolata rengi giysili adam Brutus mü yani? dedi Xavière.

— O güzelim beyaz giysisine bürünüp yüzünü gözünü boyadığı zaman daha çok benzeyecek Brutus'e.

— O halini gözümün önüne getiremiyorum doğrusu», dedi Xavière üzüntülü bir sesle.

Derken gözleri ışıldadı.

«Oh! Ne güzel ışık bu böyle!»

— Sahi mi? Sevindim buna, dedi Françoise. «Sabahın ilk saatlarındaki havayı verebilmek için it gibi çalıştık çünkü.»

— Sabahın ilk saatları mı? dedi Xavière. Çok keskindir o saattaki ışık. Buysa bende...» bir an duraksadı, sonra bir solukta tamamladı lâfını: «daha dünya kurulmadan, güneş, ay ve yıldızların olmadığı zamanki ışık izlenimi uyandırıyor.

— Merhaba, Matmazel!», dedi tok bir ses. Canzetti çekingen bir işveyle gülümsüyordu; iki kocaman, kara lüle o sevimli Bohemyalı yüzünü çerçeveliyordu, dudaklarını ve yanaklarını aşırı derecede boyamıştı.

«Nasıl, süsüm iyi mi şimdi?

— Harika olmuş, dedi Françoise.

— Öğüdünüzü dinledim», dedi Canzetti tatlı tatlı dudağını bükerek.

Kısa bir düdük sesinin ardından Pierre'in sesi yükseldi.

«Sahneyi, ışıklandırmalarla birlikte, ta başından alıp zincirleme oynuyoruz. Herkes hazır mı?

— Hazır, dedi Gerbert.

— Hoşça kalın, Matmazel, dedi Canzetti teşekkür ederim.

— Şakacı kız, değil mi? dedi Françoise.

— Evet», dedi Xavière; sonra hızlı hızlı ekledi: «Bu gibi suratlardan nefret ederim, ayrıca, pis bir görünüşü var.»

Françoise gülmeye başladı.

«Demek ki hiç de şakacı bulmuyorsunuz onu.»

Xavière kaşlarını çatıp korkunç bir biçimde yüzünü buruşturdu.

«Gidip herhangi biriyle onun sizinle konuştuğu gibi konuşmaktansa bütün tırnaklarımı söktürürüm; pisi balıkları bundan daha az peltedir herhalde.

— Bourges yakınlarında eğitmendi, dedi Françoise, tiyatroda talihini deneyebilmek için her şeyi bıraktı; şimdi Paris'te açlıktan ölüyor.» Françoise, eğlenerek baktı Xavière'in asık suratına; Xavière, Françoise'a azıcık fazla sokulan herkesten nefret ediyordu; Pierre'in önünde duyduğu utançta da aynı nefret gizliydi.

Tedesco, bir süredir yeniden sahneyi arşınlamaya başlamıştı; dinsel bir sessizlik içinde yeniden konuşmaya girişti; kendini toparlamış gibiydi.

«Daha pek olmamış», diye düşündü Françoise sıkıntıyla. Üç gün sonra. Salon aynı biçimde karanlık olacak, sahne aynı biçimde aydınlatılacak, boşlukta aynı sözcükler dolaşacaktı; ama bu sözcükler, havada bir yığın küçük gürültüyle çarpışacaktı: koltuklar gıcırdayacak, çekingen eller programları karıştıracak, yaşlılar inatla öksürecekti. O incecik cümleler, kat kat kayıtsızlığı aşıp canından bezmiş, ele avuca sığmaz seyirci topluluğunu etkilemeye çalışacaktı. Midelerine, gırtlaklarına, güzel giysilerine, aile kavgalarına kendilerini kaptırmış bütün o insanları, canı sıkılan eleştirmenleri, kötü niyetli dostları Brutus'ün kararsızlığına çekmek gerçekten yaman bir girişimdi; onları şaşırtarak yapmak gerekirdi bu işi: Tedesco'nun ölçülü ve donuk oyunuysa buna yetmeyecekti.

Pierre başını önüne eğmişti; Françoise gidip yanına oturmadığına üzüldü; ne düşünüyordu acaba? Sanat ilkelerini ilk kez bu denli geniş bir biçimde ve bunca kesinlikle uy-

guluyordu; oyuncuları bildiği gibi çekip çevirmiş, Françoise oyunu onun buyruklarına göre yeniden düzenlemiş, dekorcu bile onun arzusuna uymuştu. Başarıya ulaşırsa, tiyatro ve sanat konusundaki görüşünü herkese kabul ettirecekti. Françoise'ın sıkılı ellerinde azıcık ter belirdi.

«Oysa ne çalışma, ne de para konusunda cimrilik ettik, diye düşündü boğazı düğümlenerek. Başaramazsak, uzun süre yeni bir oyuna girişemeyiz bile.

— Bir dakika», dedi ansızın Pierre. Sahneye çıktı. Tedesco taş kesildi.

«Yaptığın şey iyi, dedi Pierre, tepeden tırnağa doğru; yalnız, sözcükleri yansıtıyor, durumuysa yeterince vermiyorsun; aynı incelikleri, daha başka bir temel üzerinde vermeni isterdim.»

Pierre duvara yaslandı, başını önüne eğdi. Françoise rahat bir soluk aldı. Pierre oyuncularla konuşmayı bilmez, onların düzeyine inmekten hoşlanmazdı; ama birine yol gösterirken harikaydı.

«Ölmeli... ona karşı kişisel bir hıncım yok ama halkın yararı...»

Françoise, gözünün önündeki mucizeye, tükenmek bilmeyen bir şaşkınlıkla bakıyordu; Pierre'in bedensel yapısı role hiç mi hiç uygun değildi, kısa boyluydu, yüz çizgileri karman çormandı, ama başını kaldırıp göğe baktığında, yüzü tıpkı Brutus'ünkü gibi allak bullaktı.

Gerbert Françoise'ın kulağına eğildi, o farkında değilken gelip yanına oturmuştu.

«Köpürdükçe harikalaşıyor, dedi; şu andaysa öfkeden başı dönmüş durumda.

— Haklı ama, dedi Françoise. Tedesco bu rolün altından kalkacak mı acaba?

— Kalkacak, dedi Gerbert. Bütün iş başlayabilmekte, gerisi gelir.

— Gördün mü, diyordu Pierre, bu tonda oynamalısın, ondan sonra dilediğin kadar ölçülü ol, ben senin heyecanını duyarım; oysa heyecan yoksa, her şey ayvayı yemiş demek-

tir.»

Tedesco duvara yaslandı, başı önde.

«Onun ölümünden başka çare kalmıyor; bana gelince, ona karşı kişisel bir hıncım yok, ama halkın yararını düşünmeliyim.»

Françoise, Gerbert'ye bakıp keyifle gülümsedi; öyle basit bir şeydi ki bu; oysa Françoise, bir oyuncuyu böyle ansızın esinlendirmenin ne denli güç olduğunu biliyordu. Pierre'in ensesine baktı; onu çalışırken görmekten bıkmayacaktı; karşılaştığı en büyük talihlerden biri onunla çalışabilmekti; ortak yorgunlukları, ortak çabaları sarılıp yatmaktan çok daha fazla yaklaştırıyordu onları birbirine; şu provaların her anı bir sevişme gibiydi.

Cesar'ı öldürmeye yemin edenler sahnesi takıntısız geçmişti; Françoise kalktı.

«Gidip Elisabeth'le iki lâf edeyim, dedi Gerbert'ye. Beni arayan olursa, çalışma odamdayım, bundan sonrasını izleyecek cesaretim yok; Pierre'in Portia'yla epey işi var daha.» Bir an sustu; Xavière'i bırakmak pek hoş bir şey değildi, ama Elisabeth'i de nicedir görmemişti, gidip konuşmamak ayıp olacaktı.

«Gerbert, dedi, arkadaşım Xavière'i size bırakıyorum, dekor değişirken sahnenin arkasına götürün onu; tiyatro nedir bilmiyor.»

Xavière hiç bir şey demedi; provanın başından beri, bakışlarında kınamaya benzer bir şey vardı.

Françoise Elisabeth'in omuzuna dokundu.

«Bir sigara içelim mi, dedi.

— Hay, hay; insanların sigara içmesini yasaklamak canavarlık. Bu konuda iki lâf edeceğim Pierre'e», dedi Elisabeth neşeli bir öfkeyle.

Françoise tam kapıdan çıkarken durdu; birkaç gün önce, salonu açık sarıya boyamışlardı, bu da oraya sıcak ve taşraması bir hava veriyordu; içersi hâlâ hafif terebantin kokuyordu.

«İnşallah bu eski tiyatrodan ayrılmayız, dedi Françoise

merdivenleri çıkarken.

— İçecek bir şey kalmış mı acaba?» dedi çalışma odasının kapısını iterken; yarı yarıya kitap dolu dolaplardan birini açtı, en alt gözdeki şişeleri gözden geçirdi.

«Azıcık viski var. İster misin?

— Hem de nasıl,» dedi Elisabeth.

Françoise bir bardak uzattı ona, yüreği öylesine kabarmıştı ki, ansızın yeniden kanı kaynadı Elisabeth'e; bir zamanlar, güç ve ilginç bir dersten çıktıktan sonra, lisenin avlusunda kolkola dolaştıkları anlardaki arkadaşlığı duyuyordu şu anda.

Elisabeth bir sigara yakıp bacak bacak üstüne attı.

«N'oldu kuzum Tedesco'ya? Guimiot uyuşturucu madde kullandığını söylüyor, doğru mu dersin?

— Hiç bir fikrim yok», dedi Françoise; içkisinden kocaman bir yudum alıp keyifle yuttu.

«Hiç güzel değil, senin küçük Xavière. dedi Elisabeth. N'apıyorsun onunla? Ailesiyle anlaştınız mı?

— Bilmiyorum, dedi Françoise. Bakarsın amcası bugünlerde çıkar gelir ve bir rezalet koparır.

— Dikkat et, dedi Elisabeth önemli bir şey söylermişcesine. Başın derde girebilir.

— Neye dikkat edeceğim? dedi Françoise.

— İş buldun mu ona?

— Hayır. Önce ortama alışmalı.

— Neye yatkın?

— Pek çok iş çıkarabileceğini sanmıyorum.»

Elisabeth, düşünceli bir tavırla sigarasının dumanını havaya savurdu.

«Pierre ne diyor bu işe?

— Birbirlerini görmediler pek; ama kızdan hoşlanıyor.»

Bu sorgu canını sıkmaya başlıyordu; gören de Elisabeth'in kendisini suçladığını sanırdı; kestirip attı.

«Anlat bakalım, yeni bir şey var galiba yaşamında», dedi.

Elisabeth hafifçe güldü.

«Guimiot mu? Geçen salı, prova sırasında gelip konuştu benimle. Yakışıklı bulmuyor musun onu?

— Çok yakışıklı, zaten bunun için tutuldu. Ama hiç tanımıyorum, hoş bir insan mı?

— İyi sevişiyor, dedi Elisabeth kayıtsız bir tavırla.

— Boşa vakit harcamamışsın», dedi Françoise azıcık hayal kırıklığı içinde. Erkeğin biri hoşuna gitti mi, hemen yatmaktan söz ederdi, gerçekteyse, tam iki yıldır Claude'a sadıktı.

«İlkelerimi bilirsin, dedi Elisabeth neşeyle, erkekler bana değil, ben erkeklere sahip olurum. Daha ilk akşam, geceyi benimle geçirmesini önerdim; tam anlamıyla morardı.

— Claude biliyor mu?» dedi Françoise.

Elisabeth çalımla sigarasının külünü silkti: heyecanlı olduğu zaman, hareketlerine, sesine bir kesinlik ve sertlik gelirdi.

«Daha bilmiyor, dedi. Uygun bir an kolluyorum.» Bir an durdu. «Karışık bir iş çünkü.

— Claude'la ilintilerin mi karışık? Nicedir hiç bir şey anlatmadın bu konuda bana.

— Bir değişiklik yok», dedi Elisabeth. Ağzı iki yandan aşağı doğru sarktı. «Ama ben değişiyorum artık.

— Geçen ayki konuşma bir işe yaramadı mı?

— Hep aynı masalı okuyor: en büyük payı ben alıyormuşum. Bıktım artık bu lâftan: istemiyorum artık büyük parçayı, küçüğe razıyım.

— Yine çok uysal davranmışsındır, dedi Françoise.

— Evet, öyle oldu galiba.» Elisabeth gözlerini ötelere dikti; tatsız bir düşünce geçiyordu aklından. «Her palavrayı yutacağımı sanıyor, dedi, ama şaşırıp kalacak yakında.»

Françoise artan bir merakla baktı ona: şu anda nasıl davranacağına karar vermemişti henüz.

«İlişkini kesecek misin?» dedi Françoise.

Elisabeth'in yüzünde bir yumuşama oldu. Kararlı bir tavırla devam etti.

«Claude insanı sımsıkı bağlayan kişilerdendir, onu tüm

söküp atamam, dedi. Benim istediğim, ona biraz daha az bağlanmak.»

Gözleri kısıldı, Françoise'a, aralarında pek ender olarak beliren bir suçortaklığıyla gülümsedi.

«Kendilerini kurbanlık koyun haline getiren kadınlarla çok mu alay ettik nedir? Oysa, kurbanlık koyun olacak kadın da değilim.»

Françoise onun gülüşüne karşılık verdi; öğüt de vermek isterdi, ama çok güçtü; yapılacak şey, Elisabeth'in Claude'u sevmemesiydi.

«Böyle içten kopma insanı pek uzağa götürmez, dedi. Acaba onu kesin bir seçme yapmaya zorlasan daha iyi olmaz mı diye düşünüyorum.

— Daha sırası değil, dedi Elisabeth heyecanla. Hayır, bu ilişkinin içinde bağımsızlığıma kavuşmakla iyi bir iş başaracağıma inanıyorum. Bunun için de, ilkin, Claude'un insan yanıyla sevgili yanını birbirinden ayırmalıyım.

— Yatmayacak mısın onunla?

— Bilmiyorum; bildiğim bir şey varsa, başkalarıyla yatacağım.»

Ve meydan okurcasına ekledi:

«Gülünç bir şey şu cinsel bağlılık, köleliğe götürüyor insanı. Senin böyle bir şeye razı olmana akıl erdiremiyorum.

— İnan köle gibi hissetmiyorum kendimi», dedi Françoise. Elisabeth birtakım itiraflarda bulunmadan edemez, ama her seferinde de saldırıya geçerdi.

«Garip şey, dedi Elisabeth ağır ağır, şaşkın bir iyiniyetle belli bir fikri izlercesine; yirmi yaşındaki halini düşündükçe, tek bir erkeğin kadını olabileceğine inanamıyorum. Üstelik, Pierre'in birtakım ilişkileri varken.

— Daha önce de söyledin bunu, o yapıyor diye kendimi zorlayacak değilim ya, dedi Françoise.

— Hadi canım sen de! Hiç bir zaman, hiç kimseyi arzulamadığını söyleyecek değilsin herhalde, dedi Elisabeth. Önyargılardan uzak durmak isteyen insanlar gibi davranıyorsun: öyleleri, bunu kişisel beğenileriyle yaptıklarını söyler-

ler, ama düpedüz palavradır bu.

— Salt yatıp kalkma ilgilendirmiyor beni, dedi Françoise. Ayrıca, gerçekten bir anlamı var mı sırf yatmak için yatıp kalkmanın?

— Neden olmasın? çok hoş bir şey bu», dedi Elisabeth hafifçe alay ederek.

Françoise kalktı.

«İnsek iyi olacak, dekor değiştirilmiştir herhalde.

— Biliyor musun, şu benim küçük Guimiot gerçekten sevimli, dedi Elisabeth odadan çıkarken. Öyle ufak bir rolden daha iyisine lâyık. Sağdan soldan devşirilmiş birinden daha çok işinize yarayabilir, gidip Pierre'le konuşayım bir gün bu işi.

— Git konuş», dedi Françoise. Şöyle kısa bir gülücük gönderdi Elisabeth'e.

«Az sonra görüşmek üzere.»

Perde daha açılmamıştı; sahnede biri çekiçle bir şeyler çakıyor, ağır adımlar döşemeyi gıcırdatıyordu. Françoise, Inès'le konuşmakta olan Xavière'in yanına gitti. Inès kıpkırmızı kesildi ve kalktı.

«Rahatsız olmayın, dedi Françoise.

— Gidiyordum zaten», dedi Inès; Xavière'in elini sıktı. «Ne zaman görüşüyoruz?»

Xavière eliyle belirsiz bir hareket yaptı.

«Bilmem, telefon ederim sana.

— Yarın, iki prova arasında, akşam yemeği yiyelim mi?»

Inès, acıklı bir yüzle Xavière'in önünde dikiliyordu; Françoise, ansızın, şu koca kafalı Normand kızının aklına tiyatroya girmenin nerden geldiğini düşündü; dört yıldır inek gibi çalıştığı halde, bir adım ileri gidememişti. Pierre, sırf acıdığından, bir cümlecik vermişti ona oyunda.

«Yarın..., dedi Xavière. En iyisi telefon.

— Görürsünüz, her şey yolunda gidecek, dedi Françoise yüreklendirici bir sesle; heyecanlı olmadığınız zaman iyi konuşuyorsunuz.»

Inès belli belirsiz gülümseyip uzaklaştı.

«Ne yarın, ne de başka bir zaman telefon etmeyeceksiniz galiba ona? dedi Françoise.

— Hayır, etmeyeceğim, dedi Xavière sinirli sinirli; üç gece evinde yattım diye, ömrüm boyunca onu görecek değilim ya.»

Françoise çevresine bakındı; Gerbert ortalıkta yoktu.

«Gerbert sizi alıp sahne gerisine götürmedi mi?

— Öyle bir önermede bulundu, dedi Xavière.

— Hoşunuza gitmedi mi?

— Öyle sıkkın bir hali vardı ki, dedi Xavière, kabul etmek güçtü.» Açık bir öfkeyle François'a baktı. «İnsanlara askıntı olmaktan nefret ederim», dedi şiddetle.

Françoise kendini kusurlu hissetti; Xavière'i Gerbert'ye bırakırken düşüncesizlik etmişti, ama Xavière'nin konuşma biçimine de epey şaştı doğrusu; Gerbert gerçekten kaba mı davranmıştı acaba kıza? Oysa hiç de huyu değildi.

«Her şeyi abartıyor», diye düşündü canı sıkılarak.

Xavière'in surat asmalarına aldırmamaya karar vermişti.

«Portia nasıldı? dedi Françoise.

— Kim, hani şu iriyarı esmer mi? Mösyö Labrousse tam yirmi kere söyletti aynı cümleyi ona, hep yanlış söyledi.» Xavière'in yüzü küçümsemeyle alev alev yanıyordu. «İnsan bu kadar sersemken oyuncu olabilir mi?

— Her türlüsü vardır», dedi Françoise.

Xavière öfkeden çılgına dönmüştü, burası açıktı; Françoise'ın kendisiyle yeterince ilgilenmediği kanısındaydı besbelli, geçerdi elbet. Françoise sabırsızlıkla perdeye baktı; şu dekorun değişmesi de gereğinden fazla uzamıştı, en azından beş dakika kazanmalıydılar.

Perde açıldı; Pierre César'ın yatağına uzanmıştı, Françoise'ın yüreği küt küt atmaya başladı; Pierre'in bütün el kol hareketlerini, bütün vurgularını tanıyordu; öyle şaşmaz bir biçimde bekliyordu ki onları, Pierre'den değil de, kendi isteminden geliyormuş gibi oluyordu; oysa bütün bunlar kendisinin dışında, sahnede gerçekleşiyordu. Çok can sıkı-

cıydı bu; en küçük aksaklıkta kendini sorumlu hissediyor, ama önleyebilmek için serçe parmağını bile oynatamıyordu.

«Biz ikimiz gerçekten bir varlıkız» diye düşündü içinden gelen bir sevgi dalgasıyla. Konuşan Pierre'di, havaya kalkan onun eliydi, ama bütün o davranışlar, bütün o vurgular Pierre'in olduğu kadar Françoise'ın yaşamını da dolduruyordu; daha doğrusu tek bir yaşam vardı, bunun ortasında da tek bir varlık, o ya da ben değil, ancak biz diyebileceğimiz bir varlık.

Pierre sahnedeydi, kendisiyse salonda, bununla birlikte, ikisi için de, aynı tiyatroda, aynı oyun oynanıyordu. Yaşamları birdi; ona her zaman aynı açıdan bakmıyorlardı; her biri, kendi arzuları, mizaç değişimleri ve beğenileri arasında, yaşamın başka bir görünüşünü yakalıyordu: ama yine de birdi yaşamları. Ne zaman, ne de uzay onu bölebilirdi; öncelikle Pierre için varolan yollar, fikirler, yüzler olduğu gibi, salt Françoise için varolanlar da vardı elbet; ama onlar bu dağınık anları hiç aksatmadan getirip tek bir bütüne bağlıyorlardı, burda seninkiyle benimkinin hiç bir ayrımı kalmıyordu. Hiç biri onun küçücük bir parçasını bile kendine ayırmıyordu; ki bu, yapabilecekleri biricik, ama en korkunç ihanet olurdu.

*
* *

«Yarın öğleden sonra, saat ikide, üçüncü perdeyi giyimsiz oynuyoruz, dedi Pierre, akşam da, bütün oyunu, sırayla ve giyimli olarak.

— Ben kaçıyorum, dedi Gerbert. Yarın sabah bana ihtiyacınız var mı?»

Françoise duraksadı; Gerbert'yle en korkunç angaryalar eğlence haline geliyordu; onsuz sabah epey ıssız olacaktı; ama zavallının, insanın yüreğini paralayan, yorgun mu yorgun bir yüzü vardı.

«Hayır, yapılacak pek bir şey yok, dedi.

— Sahi mi söylüyorsunuz? dedi Gerbert.

— Sahi tabii, gidip bir güzel uyuyun siz.»

Elisabeth Pierre'e yanaştı.

«Jules César'ın gerçekten harika, biliyor musun», dedi; yüzünde belli bir özen belirdi. «Son derece değişik ve gerçek. Elini kaldırdığın anki sessizlik, bu sessizliğin niteliği... gerçekten harika.

— Çok incesin, dedi Pierre.

— İnanın büyük başarı elde edecek bu oyun», dedi güçlü bir sesle. Sonra alaylı bir bakışla Xavière'i süzdü.

«Bu küçük hanım tiyatroyu pek sevmiyor galiba? Daha şimdiden mi bıktınız yaşamaktan?

— Tiyatronun böyle olduğunu sanmıyordum, dedi Xavière küçümseyen bir tavırla.

— Nasıl sanıyordunuz? dedi Pierre.

— Bütün oyuncular mağazalarda ayak işlerine bakan çocuklara benziyor; öylesine büyük bir titizlik gösteriyorlar.

— Çok şeker doğrusu, dedi Elisabeth. İyi ama bütün o aranmalar, sonunda güzel bir şeyin ortaya çıkmasına yol açan çabalar...

— Bence pislikten başka bir şey değil bütün bunlar», dedi Xavière; öfke utangaçlığı bastırmıştı, karanlık bir bakışla Elisabeth'i süzüyordu. «Bir insanın harcadığı çabayı seyretmek hiç de hoş değil, hele bu çaba boşa gitmişse, işte o zaman... alaylı bir sesle ekledi, düpedüz maskaralıktır.

— Bütün sanatlar böyledir, dedi Elisabeth kuru bir sesle; güzel şeyler kolay yaratılmaz; değerleri oranında emek isterler. Görürsünüz elbet bir gün öyle olduğunu.

— Ben, ancak kudret helvası gibi gökten inene değerli derim, dedi Xavière.» Sonra yüzünü buruşturdu. «Satın aldınız mı, bütün ötekiler gibi mal olur çıkar, bu da beni ilgilendirmez.

— Aman ne romantik bizim küçük hanım! dedi Elisabeth buz gibi bir gülüşle.

— Ben onu anlıyorum, dedi Pierre, bizim küçük mutfaklarda dişine göre bir şey yok.»

Elisabeth, hemen hemen saldırgan bir yüzle baktı Pi-

erre'e.

«Hoppala! Bir yaşıma daha girdim! Anlık esine mi inanıyorsun şimdi?

— Hayır, inanmıyorum elbet, ama bizim çalışma da güzel değil; hattâ, boşu boşuna zaman harcamak.

— Ben de bu çalışma güzel demedim ki, dedi Elisabeth hızlı hızlı, güzelliğin gerçekleşen yapıtta olduğunu bilirim; ama henüz bir biçime girmemiş olanın yetkin ve katkısız bir yapıta dönüşmesini de ilginç bulurum.»

Françoise yalvaran gözlerle Pierre'e baktı; Elisabeth'le tartışmak güçtü; son sözü kendisi söylemezse, herkesin gözünde değerini yitirdiğini sanırdı; saygılarını, sevgilerini kazanabilmek için, kin dolu bir kötüniyetle saldırırdı çevresindekilere; ve bu iş saatlarca sürüp giderdi.

«Evet, dedi Pierre dalgın dalgın, haklısın, ama bunu değerlendirebilmek için uzman olmak gerekir.»

Bir an sustular.

«Evlerimize dönsek iyi olacak», dedi Françoise.

Elisabeth saatına baktı.

«Hay Allah! Son metroyu da kaçıracağım nerdeyse, dedi telâşla, ben tüyüyorum. Yarın görüşürüz.

— Sana eşlik edelim, dedi Françoise isteksizce.

— Yok, yok, geç kalırım sonra», dedi Elisabeth; çantasını, eldivenlerini kaptı, boşluğa doğru belli belirsiz gülümseyip uzaklaştı.

«Gidip bir yerde bir kadeh içki içsek, dedi Françoise.

— Yorgun değilseniz? dedi Pierre.

— Benim hiç uykum yok», dedi Xavière.

Françoise kapıyı kilitledi, tiyatrodan çıktılar. Pierre bir taksi çağırdı.

«Nereye gidiyoruz? dedi.

— Pôle Nord'a gidelim, rahat ederiz», dedi Françoise.

Pierre şoföre adresi verdi. Françoise tepedeki lambayı yakıp yüzüne azıcık pudra sürdü; bu içki önerisini ortaya atmakla iyi edip etmediğini düşünüyordu; Xavière'in suratı bir karıştı ve sessizlik şimdiden sıkıcı olmaya başlamıştı.

«Girin, girin, beni beklemeyin», dedi Pierre borcunu ödemek için bozuk para ararken.

Françoise, deri kaplı kapıyı itti.

«Şu köşedeki masaya ne dersiniz? dedi.

— Çok iyi; güzel bir yer burası», dedi Xavière; mantosunu çıkardı.

«Özür dilerim saçım başım darmadağınık galiba, herkesin içinde süslenmekten hiç hoşlanmam.

— Ne ısmarlayayım size? dedi Françoise.

— Güçlü bir şey», dedi Xavière.

Françoise bakışlarıyla onu izledi.

«Ben takside pudralandığım için bile bile söyledi bunu», diye düşündü. Xavière, öfkeden kudurduğu zamanlar böyle üstünlük taslardı.

«Nerde senin küçük?» dedi Pierre.

— Güzelleşiyor; çok garip bu akşam.

— Gerçekten hoş bir kız, dedi Pierre. Ne içiyorsun?

— Akvavit, dedi Françoise. İki tane söyle.

— İki akvavit, dedi Pierre. Sahicisinden olsun ama. Bir de viski ister misin?

— Ne incesin!» dedi Françoise. Son gelişlerinde çok kötü bir içki getirmişlerdi ona, aşağı yukarı iki ay olmuş, ama Pierre bunu unutmamıştı: kendisiyle ilgili şeyleri hiç bir zaman unutmazdı zaten.

«Neden sinirli acaba? dedi Pierre.

— Onunla yeterince ilgilenmediğim kanısında. Onunla yitirdiğim zamana acıyorum, oysa hiç hoşnut olmuyor.

— Haksızlık etmeyelim, dedi Pierre, pek de sık görmüyorsun onu.

— İyi ama, daha çok zamanımı verirsem, kendime ayıracak vaktim kalmayacak, dedi Françoise heyecanla.

— Anlıyorum, dedi Pierre. Yalnız, bu durumda ondan seni bütün kalbiyle onaylamasını bekleyemezsin. Senden başka kimsesi yok, sanaysa çok bağlı: eh, pek hoş bir şey değil herhalde bu.

— Ben de hoş demiyorum ki», dedi Françoise. Xavi-

ère'e karşı son derece rahattı belki; bu fikir hiç hoşuna gitmedi: kendini kusurlu bulmayı sevmezdi. «Geliyor», dedi.

Azıcık şaşırarak baktı kıza; mavi giysi serpilmiş, ince bir vücudu sarıyor, dümdüz saçlar ince bir genç kız yüzünü çerçeveliyordu; bu incecik, dişi Xavière'i ilk karşılaşmalarından beri görmemişti.

«Size bir akvavit ısmarladım, dedi Françoise.

— O da nesi? dedi Xavière.

— Tadın bakalım», dedi Pierre bardağı önüne iterek. Xavière, dudaklarını çekine çekine duru içkide ıslattı.

— Kötü, dedi gülümseyerek.

— Başka bir şey ister misiniz?

— Hayır, aslında alkol kötü, dedi akıllı uslu bir tavırla, ama içmek gerek.» Başını geri çevirdi, gözlerini yarı yumdu ve bardağı dudaklarına götürdü.

«Boğazımı yakıyor», dedi; parmak uçlarıyla ince uzun boynuna dokundu; eli, ağır ağır bedeninden aşağı indi. «Sonra şuramı, sonra şuramı yakıyor. Garip şey doğrusu. İçimde ışıldaklar yandı sanki.

— İlk kez mi bir prova seyrediyorsunuz? dedi Pierre.

— Evet, dedi Xavière.

— Düş kırıklığına mı uğradınız?

— Biraz.

— Elisabeth'e söylediğin şeylere gerçekten inanıyor musun, dedi Françoise, yoksa canını sıktığı için mi öyle konuştun?

— Canımı sıkıyordu», dedi Pierre; cebinden bir paket tütün çıkardı, piposunu doldurmaya koyuldu. «Gerçekte, tertemiz, bu işlerden haberi olmayan biri için, varolmayan nesneleri verebilmek için en doğru ayrıntıyı arayışımızdaki ciddilik epey gülünç olsa gerek.

— O nesneleri varetmek istediğimize göre, öyle yapmak zorundayız, dedi Françoise.

— Bari eğlenerek, bir kerede başarıya ulaşsak; ama hayır, durmadan yakınıp terliyoruz. Ve bütün bunlar düzmece nesneler yaratmak için...» Xavière'e bakıp gülümsedi.

«Sizce gülünç bir inat mı bu?

— Ben kendimi zora koşmaktan hoşlanmam», dedi Xavière alçakgönüllüce.

Françoise, Pierre'in bu küçük kız şımarıklıklarını böylesine ciddiye almasına şaşırmıştı azıcık.

«Bu yoldan gidersen, sanatın tümünü sorun konusu etmiş olursun, dedi.

— Evet, neden olmasın? dedi Pierre. Farkında mısın bilmem? Şu anda dünya kazan gibi kaynıyor, belki de altı ay sonra savaşa gireriz.» Sol elinin yarısını dişleri arasına aldı. «Bense oturmuş, gündoğumunun gerçek rengini vermeye uğraşıyorum.

— Peki ne yapmak istiyorsun?» dedi Françoise. Kafası karışmıştı; yeryüzünde güzel şeyler yaratmaktan daha iyi bir iş yapamayacaklarına kendisini inandıran Pierre'di; bütün yaşamları bu inanca dayalıydı. Şimdi, haber vermeden görüş değiştirmeye hakkı yoktu.

«Ne mi istiyorum? **Jules César**'ın başarıya ulaşmasını, dedi Pierre, ama bu arada böcek gibi görüyorum kendimi.»

Ne zamandan beri böyle düşünüyordu? Gerçek bir kaygı mıydı bu, yoksa bir an eğlendiği, sonra iz bırakmadan geçip giden o kısa süreli esinlerden biri miydi? Françoise konuşmayı sürdürmeye cesaret edemedi. Xavière pek sıkılmışa benzemiyordu, ama gözleri kısılmıştı.

«Elisabeth duysa, ne derdi kimbilir, dedi Françoise.

— Evet, sanat Claude'a benziyor, parmağının ucuyla bile dokunmaya gelmiyor, yoksa...

— Yoksa küt diye yıkılıveriyor, dedi Françoise, o da bunu sezmiş gibi.» Xavière'e döndü. «Claude, geçen akşam Flore kahvesinde yanında gördüğün adamdır.»

— Hani şu korkunç suratlı esmer adam mı! dedi Xavière.

— Pek de çirkin sayılmaz canım, dedi Françoise.

— Düzmece bir yakışıklı, dedi Pierre.

— Yetenek konusunda da öyledir», dedi Françoise.

Xavière'in gözleri parladı.

«Gidip Claude'un salak ve çirkin olduğunu söyleseniz ne yapardı acaba? dedi insanı bağlayan bir tavırla.

— İnanmaz ki», dedi Françoise; bir an düşündü. «Bizimle dostluğu bozar, Battier'den nefret ederdi herhalde.

— Elisabeth'e karşı pek de iyi duygular beslemiyorsunuz, dedi Pierre neşeyle.

— Evet, hiç de iyi duygular beslemiyorum», dedi Xavière azıcık bozularak; Pierre'e sevimli gözükmek ister gibiydi; belki de amacı, küskünlüğünün yalnız Françoise'a olduğunu göstermekti; belki Pierre'in kendisine hak vermesinden gururlanmıştı.

«Peki, neyle suçluyorsunuz onu?» dedi Pierre.

Xavière duraksadı.

«Tepeden tırnağa düzmece: kravatı, sesi, sigarasını masaya vuruşu, her şeyi düzmece.» omuz silkti. «Bu da zıddıma gidiyor. Kaba tütünden hoşlanmadığına eminim: sigara içmeyi bile bilmiyor çünkü.

— On sekiz yaşından beri, kendi üstünde çalışır», dedi Pierre.

Xavière dudak ucuyla gülümsedi, kendi kendisiyle suç ortaklığında bulunduğunu gösteren bir gülüştü bu.

«İnsanın başkalarına karşı asıl kişiliğini gizlemesine bir diyeceğim yok elbet, dedi. Ama bu kadının en sinir bozucu yanı, yalnız kaldığı zaman bile kararlı adımlarla yürüyor, ağzını ezip büzüyor olması.»

Sesi öylesine katıydı ki, Françoise yaralandığını hissetti.

«Siz de kendinizi başkalarından saklıyorsunuzdur sanırım, dedi Pierre, yarısını örten şu saçaklarla lülelerin altındaki yüzünüzü merak ediyorum doğrusu. Ya yazınız, o da aslından başka türlüdür, öyle değil mi?

— Yazımı öteden beri saklarım, dedi Xavière gururla. Uzun süre, şöyle, yuvarlak yuvarlak yazdım.» Parmağıyla havaya birtakım şekiller çizdi. «Şimdiyse dik yazıyorum, böylesi daha dürüst.

— Elisabeth'in en kötü yanı, diye devam etti Pierre, duygularının bile düzmece olması; aslında resme falan da

aldırdığı yok; komünisttir, ama işçi sınıfının umurunda olmadığını kendi ağzıyla söyler.

— Canımı sıkan şey yalan değil, dedi Xavière, asıl korkuncu insanın kendisi hakkında böyle tepeden inme yargıya varması. Günün belli saatında, içinden gelmediği halde, oturup resim yapmaya kalkışıyor; canı çekse de çekmese de, âşığıyla buluşmaya gidiyor...» Üst dudağı küçümseyici bir biçimde yukarı kalktı. «İnsan nasıl olur da, bir yurttaymış gibi belirli bir zaman çizelgesine ve ödevlere göre yaşar! Böylesindense, harcanmış biri olmaya razıyım.»

Ereğine varmıştı. Françoise bu suçlamanın doğrudan doğruya kendisine yöneldiğini hissetti. Xavière'in iğneleri genel olarak pek etkilemiyordu onu, ama bu akşam iş bambaşkaydı; Pierre'in dikkati Xavière'in yargılarına ağırlık kazandırıyordu.

«Sizse birine söz veriyor, sonra gitmiyorsunuz, dedi Françoise; bunu Inès'e yaptığınız zaman önemi yok, ama böyle davranmakla gerçek dostlukları da bozabilirsiniz.

— İnsanlara bağlıysam, verdiğim sözleri tutarım, dedi Xavière.

— Böyle bir zorunluluk yok, dedi Françoise.

— Eh, n'apalım!» dedi Xavière; küçümseyen bir tavırla dudak büktü: «Sonunda herkesle küsüştüm zaten.

— İyi ama, insan Inès'le nasıl bozuşur! dedi Pierre. koyun gibi maşallah.

— Yoo! Görünüşüne aldanmayın, dedi Xavière.

— Sahi mi?», dedi Pierre; gözleri sevinçle kısıldı, bayağı meraklanmıştı. «İnsan bu çocuksu yüzlü kızla da kapışıyor demek? Ne yaptı size?

— Hiç bir şey yapmadı, dedi Xavière konuyu kapatmak üzere.

— Yok, yok! anlatın bakayım, dedi Pierre en kandırıcı sesiyle: o durgun suyun altında yatanları öğrenmek bayağı hoşuma gidecek.

— Anlatacak bir şey yok, Inès mantarın biridir, dedi Xavière. Canımı sıkan, üstümde hak öne sürülmesi.» Gü-

lümsedi, Françoise'ın huzursuzluğu kesinleşti, François'la yalnızken, Xavière, o çocuksu yüzünde tiksintinin, zevkin, sevecenliğin belirmesini önleyemiyordu; şimdiyse, kendini bir erkek karşısındaki dişi gibi hissediyor, ve yüzünde yalnız dile getirmeye karar verdiği güven ya da sakınım okunuyordu.

«Sevgisi insana ayakbağı olanlardan galiba, dedi Pierre suçortaklığı ve sâflık kokan bir tavırla, Xavière de kendini buna kaptırdı.

— Öyle, dedi yüzü ışıyarak. Prairie'ye gittiğimiz akşam, son anda atlattım onu; suratı bir karış oldu...»

Françoise gülümsedi.

«Evet, evet, dedi Xavière heyecanla, onu alıp gezmeye götüren bendim, ama yersiz şeyler düşünmeye kalktı»; kızardı ve ekledi: «kendisini ilgilendirmeyen bir konuda.»

Buydu demek; Inès, Xavière'i Françoise'la ilişkileri konusunda sorguya çekmiş, belki de o Normandiyalı ağırkanlılığıyla alay etmeye bile kalkmıştı. Xavière'in şımarıklıklarının ardında bir yığın gizli ve inatçı düşünce vardı besbelli; ve bunları düşünmek insana kaygı veriyordu azıcık.

Pierre gülmeye başladı.

«Bir tanıdığım var, küçük Eloy, erkek arkadaşlarından biri buluşmaya gelemeyeceğini söyledi mi, aman ne iyi, benim de işim vardı zaten, diye karşılık verir. Ama herkeste bu zekâ kıvraklığı yoktur elbet.»

Xavière kaşlarını çattı.

«Evet, hele Inès'te», dedi. Yapılan ince alayı sezmiş olmalıydı, suratı bir anda asılmıştı çünkü.

«Çok karışık işler bunlar, diye devam etti Pierre ciddi bir sesle. Birtakım buyruklara, çizelgelere uymaktan hoşlanmayışınızı anlıyorum; ama insan anlık da yaşayamaz.

— Neden yaşayamasın? dedi Xavière. Neden ardına ille de bir yığın hurda bağlasın?

— Bakın, dedi Pierre, zaman birbiri ardından içine kapanabileceğimiz küçük ve apayrı parçalardan oluşmamıştır; salt şimdiki zamanda yaşadığınızı sandığınız anda bile, is-

teseniz de, istemeseniz de, geleceği bağlamış oluyorsunuz.

— Anlamıyorum», dedi Xavière. Sesi hiç de sevimli değildi.

«Anlatmaya çalışayım», dedi Pierre. Biriyle ilgilendi mi, bir melek sabır ve iyiniyetiyle, saatlarca tartışabilirdi. Bu da ona özgü eliaçıklık gösterilerinden biriydi. Françoise'sa, düşüncesini açıklama zahmetine hemen hiç girmezdi.

«Diyelim ki bir konsere gitmeye karar verdiniz, dedi, Pierre; tam kapıdan çıkacağınız sırada, yürümek, metroya binmek size ağır geldi; o zaman, geçmiş kararlarınızı tanımaz, evde oturursunuz; ama on dakika sonra kendinizi bir koltukta sıkılır bulursanız, artık özgür falan değilsinizdir, yaptığınız hareketin sonuçlarına katlanıyorsunuzdur.»

Xavière kupkuru bir sesle güldü.

«Şu konserler de sizin o harika buluşlarınızdan biri zaten! İnsan kalkacak, belli bir saatta müzik isteyecek! Müthiş bir şey doğrusu.» Sonra, hemen hemen nefret dolu bir sesle ekledi: «Françoise size bugün konsere gitmem gerekirken gitmediğimi mi söyledi?

— Hayır, söylemedi, ama evden çıkmaya karar veremediğinizi biliyorum. Paris'te mahpus gibi yaşamak üzücü.

— Bu geceden sonra uyanmaz herhalde içimde gezip dolaşma arzusu», dedi Xavière küçümseyen bir tavırla.

Pierre'in suratı değişti.

«Böyle yapmakla bir yığın değerli fırsatı kaçırıyorsunuz», dedi.

— Her dakika bir şey yitirmekten korkmak! Bundan daha iğrenç şey yoktur benim için! Yiten yiter, o kadar!

— Yaşamınız gerçekten art arda sıralanmış kahramanca vazgeçişler dizisi mi acaba? dedi Pierre sinirli bir gülüşle.

— Korkak olduğumu mu söylemek istiyorsunuz? Vız gelir», dedi Xavière, üst dudağını kıvırarak, tatlı bir sesle.

Bir an sustular. Pierre'le Xavière'in suratlarından düşen bin parçaydı.

«Eve gidip yatsak iyi olacak», diye düşündü Françoise.

İşin kötüsü, kendisi de artık Xavière'in sinirliliğine prova sırasındaki kadar hoşgörüyle bakamıyordu. Nedendir bilinmez, Xavière ansızın bir ağırlık kazanmıştı.

«Tam karşı masadaki kadını gördünüz mü? dedi Françoise, sözlerine kulak verin azıcık; nicedir, yanındaki erkeğe kalbinin gizli saklı köşelerini açmakta.»

Sözünü ettiği iki okka kirpikli bir kadındı; yanındaki erkeğe büyüleyici bakışlarla bakıyordu.

«Kadın-erkek arkadaşlığının kurallarına uyamadım hiç bir zaman, diyordu kadın, birinin bana dokunmasına dayanamam, hastalık kertesine varan bir şey bu.»

Başka bir köşede, tepesine yeşilli mavili tüyler oturtmuş genç bir kadın, elinin üstüne çöken kocaman erkek eline kayıtsızca bakıyordu.

«Burada her zaman bir yığın çift vardır», dedi Pierre.

Yine bir sessizlik oldu. Xavière kolunu dudaklarının hizasına getirmiş, incecik tüyleri usul usul üflüyordu. Konuşacak birşeyler bulmak gerekti, ama söylenecek her lâf daha başından koftu.

«Gerbert'den daha önce söz etmiş miydim size? dedi Françoise Xavière'e.

— Pek az, dedi Xavière. Hoş bir çocuk olduğunu söylemiştiniz.

— Gençliği çok garip geçmiş, dedi Françoise. Son derece yoksul bir işçi ailesinin çocuğuymuş, anası o daha küçücükken çıldırmış, babası işsiz kalmış yavrucak, gazete satarak dört metelik kazanıyormuş günde; günün birinde, arkadaşlarından biri onu alıp önemsiz roller için adam arayan bir stüdyoya götürmüş, ikisini de işe almışlar. O sırada on yaşlarındaymış, çok sevimli olduğundan hemen göze çarpmış. İlkin küçük, sonra büyük roller vermişler; babasının krallar gibi har vurup harman savurduğu paralar kazanmaya başlamış.» Françoise, komşu masalardan birine oturtulan çiçekli, sütunlu beyaz pastaya baktı, insanın daha görür görmez midesi bulanıyordu; anlattığı öyküyü dinleyen de yoktu. «Birtakım insanlar onunla ilgilenmiş; Péclard onu ya-

rı evlât edinmiş, şimdi evinde kalıyor. Bir ara tam altı tane koruyucu babası olmuştu; adamlar bizim oğlanı alıp kahvelere sürüklüyor, kadınlar saçını başını okşuyordu. Pierre de bunlardan biriydi, nasıl çalışacağı, neleri okuyacağı konusunda öğütler verirdi ona.» Gülümsedi, gülüşü boşlukta yitip gitti; Pierre piposunu tüttürüyordu buruşuk bir suratla; Xavière'se nazik bir yüz takınmıştı. Françoise kendini gülünç hissetti, ama inatçı bir canlılıkla devam etti. «Çok garip bir eğitim veriliyordu oğlana, Racine'den tek bir satır okumadığı halde, gerçeküstücülüğün ıcığını cıcığını biliyordu; hali epey dokunaklıydı, çünkü bilgi boşluklarını doldurabilmek üzere, kendi kendinin öğretmeni olarak kitaplıktan kitaplığa koşuyor, habire geometri, aritmetik çalışıyordu; ama gizli gizli. Derken zor günler gelip çattı; büyüyordu, bilgili, küçük bir maymun gibi herkesi eğlendiremezdi artık; sinemadaki yeri sarsıldıkça, koruyucu melekleri de birer birer onu yüzüstü bıraktı. Pèclard, aklına gelince yedirip içirip giydiriyordu gerçi, ama olup olacağı buydu. İşte tam o sırada Pierre ele aldı onu, tiyatroya geçmesi için kandırdı. Şimdi artık her şey yolunda; teknik birtakım eksikleri varsa da, yetenekli, sahneye yatkın. Sonunda iyi bir şeyler yapacaktır.

— Kaç yaşında? dedi Xavière.

— Gören on altı der, ama yirmisinde.»

Pierre hafifçe gülümsedi.

«Hiç olmazsa bir konuşmayı süslemeyi biliyorsun, dedi.

— Bunu bana anlatmış olmanıza sevindim, dedi Xavière heyecanla. O minicik oğlanı ve çevresindeki, kendilerini güçlü, iyi yürekli, koruyucu hisseden, tepeden bakarak çocuğu azarlayan kellifelli herifleri düşünmek gerçekten eğlenceli.

— Bana da bu rolü yakıştırıyorsunuz, değil mi? dedi Pierre kendini zorlayarak.

— Sizi mi? Neden? Öbürlerinden ayırmıyorum ki sizi», dedi Xavière sâf bir yüzle; ısrarla bir sevecenlikle Françoise'a baktı. «Olayları anlatışınıza bayılıyorum.»

Şimdi de Françoise'a yanaşmak istiyordu. Mavi-yeşil tüylü kadın, renksiz bir sesle devam ediyordu :

«... Şöyle bir uğrayıp geçtim ordan, ama küçük bir kasaba olarak epey ilginç doğrusu.» Çıplak kolunu masanın üstüne bırakmaya karar vermişti, kol, farkına varılmayan, unutulmuş bir nesne gibi orda yatıyordu; erkeğin eli, kimsenin malı olmayan bir tutam eti mıncıklıyordu.

«Garip bir şey insanın kirpiklerine dokunması, dedi Xavière; insan o zaman dokunmadan, uzaktan kendine dokunuyormuş gibi oluyor.»

Kendi kendine konuşuyordu, kimse karşılık vermedi.

«Şu yeşil ve sarı renkli camların güzelliğini farkettiniz mi? dedi Françoise.

— Lubersac'ta, yemek odasında da resimli, renkli camlar vardı, ama ordakiler bunlar gibi donuk değildi, renkleri daha derindi. Parka sarı camlardan baktınız mı, portakal rengi bir görünümle karşılaşıyordunuz; yeşil ve mavi camlardan bakıncaysa, karşınızda değerli taşlardan yapılmış ağaçları, nakışlı çimenleriyle cenneti buluyordunuz; park kızıla büründü mü, kendimi toprağın koynunda sanıyordum.»

Pierre, iyiniyet gösterebilmek için açıkça çaba harcadı.

«Peki, siz hangisini yeğlerdiniz? dedi.

— Sarıyı elbet», dedi Xavière; gözleri daldı, uzak bir noktaya asıldı kaldı âdeta. «Ne korkunç şey, insan yaşlandıkça bir sürü nesneyi yitiriyor.

— Her şeyi hatırlayamıyor musunuz? dedi Pierre.

— Yok canım; hiç bir zaman hiç bir şeyi unutmam, dedi Xavière tepeden bakarak. Nitekim, güzel renklerin bir zamanlar beni nasıl havalara uçurduğunu anımsıyorum; şimdiyse...», acı acı güldü, «yalnızca hoşuma gidiyorlar.

— Ee! Yaşlanınca böyledir, dedi Pierre çelebice. Ama o zaman da başka şeyler buluyor insan; şimdi, çocukluğunuzda size hiç bir şey demeyen kitapları, resimleri, oyunları anlıyorsunuz.

— Vız gelir bana anlamak, hele kafamla», dedi Xavière ansızın beliren bir şiddetle; ve yine acı acı sırıttı. «Ben ay-

dın falan değilim.

— Neden bu kadar tatsız bir kızsınız?» dedi Pierre kabaca.

Xavière'nin gözleri faltaşı gibi açıldı.

«Hiç de tatsız değilim.

— Siz de biliyorsunuz öyle olduğunuzu; bana olan nefretinizi göstermek için fırsat kolluyorsunuz; ama nedenini anlayamıyorum bir türlü.

— Ne sanıyorsunuz siz kendinizi?» dedi Xavière.

Öfkeden yanakları pembeleşmişti; öyle ayrıntılı, öyle değişken, çekici bir yüzü vardı ki, gören etten kemikten yapılmamış sanırdı; müthiş bir büyüyle gözler önüne serilen coşkulardan, hınçlardan, hüzünlerden oluşmuş bir yüzdü bu; oysa, bu esirimsi saydamlığa karşın, burun ve ağız alabildiğine arzu yüklüydü.

«Yaşama biçiminizi eleştirmek istediğimi sandınız, dedi Pierre, ama öyle değil; Françoise'la, kendimle tartışır gibi tartışmak istedim sizinle; üstelik de, bakış açınız beni ilgilendiriyordu.

— Şimdi, yorumların en kötüsünü yapacaksınız tabiî, dedi Xavière: Buluttan nem kapan bir kız değilim; gevşek, maymun iştahlı bir insan olduğumu sanıyorsanız, hemen söyleyebilirsiniz.

— Tam tersine, nesneleri öylesine güçlü duyabilmenizi kıskanıyorum, dedi Pierre, buna her şeyden çok önem vermenizi de anlıyorum.»

Xavière'in gönlünü yeniden kazanmayı kafasına koyduysa, daha bir süre uğraşması gerekecekti.

«Evet», dedi Xavière karanlık bir suratla; gözlerinde şimşek gibi bir parıltı yanıp söndü. «Hakkımda böyle bir şey düşünmenizi hiç mi hiç istemem, doğru değil çünkü, şımarık çocuklar gibi darılmadım size.

— İyi ama, dedi Pierre yatıştırıcı bir sesle, konuşmayı yarıda kestiniz, ondan sonra da hiç tatlı değildiniz.

— Farkına varmadan oldu, dedi Xavière.

— Hatırlamaya çalışırsanız, farkedersiniz.»

Xavière bir an duraksadı.

«Sandığınız nedenle değildi.

— Peki nedendi öyleyse?»

Xavière ansızın sert bir el hareketi yaptı.

«Aman, çok saçma bir şeydi, hiç önemi yoktu. Ne yararı var geçmişe dönmenin? Hepsi bitti artık.»

Pierre Xavière'in karşısında cephe almıştı, çekişmeyi bırakmaktansa, geceyi orda geçirmeye razıydı. Françoise, zaman zaman, bu direngenliği saygısızlık sayardı, ama Pierre'in saygısızlıktan korkusu yoktu; insanî saygıyı ufacık şeylerde gösterirdi. Peki, neydi Xavière'den istediği? Otelin koridorlarında gülücüklü buluşmalar mı? Bir gönül serüveni, bir aşk, bir dostluk mu?

«Bundan sonra hiç görüşmezsek önemi yok elbet, dedi Pierre. Ama o zaman da yazık olur: çok hoş ilişkiler kurabileceğimize inanmıyor musunuz?» Sesine okşayıcı bir utangaçlık vermişti. Yüzünü gözünü ve sesini öyle bir büyük ustalıkla kullanırdı ki, insan azıcık ürkerdi.

Xavière kuşkulu, ama yumuşak bir bakış gönderdi ona.

«Yoo, inanıyorum, dedi.

— Öyleyse anlaşalım, dedi Pierre, nedir bana yüklediğiniz kusur?» Gülüşünde gizli bir uzlaşma vardı.

Xavière saçlarından bir tutam almış çekiştiriyordu; bakışlarıyla elinin ağır ve düzenli hareketini izleyerek konuştu.

«Bana Françoise yüzünden yakınlık gösteriyorsunuz sandım, bu da hiç hoşuma gitmedi.» Altın sarısı perçemi geriye attı. «Hiç kimseden bana yakınlık göstermesini istemedim.

— Peki, nerden aklınıza geldi bu?» dedi Pierre; piposunun sapını dişliyordu.

— Bilmem, dedi Xavière.

— Bir anda sizinle fazla içli dışlı olmaya kalktığımı sandınız, öyle değil mi? Bunun için de bana kızdınız, tabii kendinize de! Öyle değil mi? Ondan sonra da, hırçınlığınızdan, gösterdiğim yakınlığın düzmece olduğuna karar verdiniz.»

Xavière bir şey demedi.

«Öyle değil mi, ha? dedi Pierre neşeli bir sesle.

— Biraz öyle», dedi Xavière yarı pohpohlanmış, yarı bozulmuş bir gülücükle. Yine bir tutam saç aldı parmakları arasına, gözlerini kaydırıp bön bön bu perçeme bakarak oynamaya başladı. Bu kadar incesini düşünmüş müydü acaba? Françoise, tembelliğinden, Xavière'i basitleştirmişti herhalde; hattâ, belli bir sıkıntıyla, son haftalarda nasıl olup da ona ihmal edilecek küçük bir kız gibi davranabildiğini düşündü; yalnız, Pierre de onu bile bile karmaşık bir varlık haline getirmiyor muydu acaba? Her neyse, şurası bir gerçekti ki, Xavière'i aynı gözle görmüyorlardı; pek küçük de olsa, Françoise bu uyumsuzluğu yakalıyordu.

«Sizi görmek istemeseydim, hemencecik otele dönmek o kadar kolaydı ki, dedi Pierre.

— Sırf merakınızdan görmek istemiş olabilirdiniz, dedi Xavière, bu da son derece doğal olurdu, çünkü Françoise'la her şeyi paylaşıyorsunuz.»

Üstünkörü söylenmiş bu küçük cümlede bir yığın hınç gizliydi.

«Ahlâk dersi vermek için sözleştiğimizi sandınız, değil mi? dedi Pierre, oysa hiç ilgisi yoktu.

— Küçük bir kızı azarlayan iki büyük gibiydiniz, dedi artık lâf olsun diye surat asan Xavière.

— İyi ama, ben hiç ağzımı açmadım», dedi Françoise.

Xavière anlayışlı bir yüz takındı. Pierre, ciddî ciddî gülerek gözlerini ona dikti.

«Bizi daha sık gördüğünüz zaman, ikimizi de ayrı birer birey olarak görmekten korkmayacaksınız. Ben Françoise'ın size dostluk göstermesini engelleyemeyeceğim gibi, o da beni sizi sevmeye zorlayamazdı.» Françoise'a döndü. «Öyle değil mi?

— Elbette», dedi Françoise düzmece olmayan bir heyecanla; yüreği daralıyordu azıcık; tek bir varlık olmak çok güzeldi tabiî; ama Pierre yine de bağımsız olmak istiyordu; bir bakıma ikisi de bağımsızdı, ve Françoise bunu çok iyi

biliyordu.

«İkinizin fikirleri de öylesine aynı ki, insan hanginizin konuştuğunu, hanginize karşılık verdiğini bilemiyor, dedi Xavière.

— Size kişisel bir yakınlık duymam pek mi korkunç bir şey?» dedi Pierre.

Xavière kararsızlık içinde ona baktı.

«Hiç bir neden yok ki bunun için; benim söyleyecek hiç bir ilginç şeyim yok, sizinse... her konuda bir yığın fikriniz var.

— Yaşlı mıyım demek istiyorsunuz, dedi Pierre. Oysa kötü önyargı sizden geliyor: beni önemli biri sayıyorsunuz.

— Nasıl düşünebilirsiniz böyle bir şeyi!» dedi Xavière.

Pierre, azıcık da oyunculuğunu açığa vuran, ciddî bir sesle devam etti.

«Sizi başka bir işe yaramayan sevimli, küçük bir kız saysaydım, çok daha nazik davranırdım; aramızda nezaketten çok daha başka ilintilerin bulunmasını isterim, çünkü derin bir saygım var size.

— Yanılıyorsunuz, dedi Xavière inançla.

— Ve salt kişisel açıdan istiyorum dostluğunuzu. Benimle kişisel bir dostluk anlaşması yapmak ister misiniz?

— İsterim elbet» dedi Xavière. Duru gözlerini ardına dek açtı, yapılan öneriyi onayan, karşısındakinin büyüsüne kapılmış bir yüzle gülümsedi; hemen hemen bir sevgili gülüşüydü bu. Françoise bu giz ve vaat dolu, yepyeni yüze baktı, kurşunî bir sabah vakti omuzuna yaslanan başka, çocuksu bir yüzü anımsadı; elinde tutamamıştı onu, silinip gitmiş, belki de geri gelmemecesine gitmişti. Birden, büyük bir pişmanlıkla, hınçla, istese o yüzü ne de çok sevebileceğini hissetti.

«Hadi bakalım!» dedi Pierre; elini açıp masaya koydu, kemikli, ince uzun, hoş elleri vardı. Xavière elini uzatmadı.

«Hiç hoşlanmam bundan, dedi soğukça bir sesle, oğlansı bulurum.»

Pierre elini çekti; istekleri yerine getirilmedi mi, üst du-

dağı öne fırlardı, bu da ona azıcık bilgiç, yapmacıklı bir hava verirdi. Bir an sustular.

«Genel provaya gelecek misiniz? dedi Pierre.

— Elbette, dedi Xavière daha o sözünü bitirmeden, sizi hayalet kılığında görmek hoşuma gidiyor.»

Salon boşalmıştı; yalnız tezgâhın başında birçok yarı sarhoş iskandinav kalmıştı; erkekler pancar gibiydi, kadınların saçı başı bir yanda, şapur şupur öpüşüyorlardı.

«Artık kalksak», dedi Françoise.

Pierre kayayla ona dördü.

«Doğru, yarın erken kalkıyorsun, keşke daha önce çıksaydık. Yorulmadın mı?

— Pek değil, dedi Françoise.

— Hemen bir taksiye bineriz.

— Gene mi? dedi Françoise.

— Ne yapalım, uyumalısın.»

Çıktılar, Pierre bir taksi çağırdı; şoförün arkasındaki tek kişilik iner kalkar oturacak yere, Françoise'la Xavière'in tam karşılarına oturdu.

«Sizin de uykunuz gelmiş, dedi tatlı bir sesle.

— Evet, uykum var, otele gidince bir çay yaparım kendime, dedi Xavière.

— Çay mı? dedi Françoise, yatsanız daha iyi olur, saat üç.

— Uykusuzluktan bayılırken uyumaktan nefret ederim, dedi Xavière özür dilercesine.

— Uyumak için, uykunuzun kaçmasını mı beklersiniz? dedi Pierre alaylı bir sesle.

— Doğal gereksinimlerimi duymak tiksinti verir bana», dedi Xavière çalımlı çalımlı. Taksiden inip merdivenlere yöneldiler.

«İyi akşamlar». dedi Xavière; elini uzatmadan kapısını itti. Pierre'le Françoise bir kat daha çıktılar; Pierre'in tiyatrodaki odası şu sıra allak bullaktı; her akşam Françoise'ın yanında yatıyordu.

«Elinizi sıkmaktan kaçındığı zaman kızacaksınız san-

dım», dedi Françoise.

Pierre yatağın ucuna oturmuştu.

«Yine içine kapanma oyunu oynuyor sandım ilkin, canım sıkıldı, dedi, ama düşününce, davranışının iyi duygulardan geldiğini anladım; ciddiye aldığı bir antlaşmanın oyun sayılmasını istemiyordu.

— Evet, gerçekten de öyle sanabilirdi», dedi Françoise; ağzında gitmek bilmeyen bir burukluk vardı.

«Amma da kendini beğenmiş şey hınzır, dedi Pierre, ilkin yüzde yüz bana dönüktü, ama küçücük bir eleştiriye girişince, nefret etti benden.

— Ama öyle güzel açıklamalarda bulundun ki, dedi Françoise; sırf inceliğinden mi söyledin onları?

— Aman canım! Bu akşam kafası pek doluydu», dedi Pierre. Sözünün arkasını getirmedi, zihninde başka şeyler vardı sanki. Ne vardı acaba kafasında? Françoise birşeyler yakalamak üzere yüzüne baktı, fazla bir şey anlatmayan, çok iyi tanıdığı bir yüzdü bu; elini uzatsa dokunabilirdi, ama bu yakınlık onu görülmez hale getiriyordu, hiç bir şey düşünülemezdi bu yüz hakkında. Hattâ ona verilecek ad bile yoktu. Françoise ona ancak başkalarıyla konuşurken Pierre ya da Labrousse derdi; karşısındayken, ya da yalnızken adıyla çağırmazdı onu. Kendisi kadar yakın, dolayısıyla yine kendisi kadar tanınmaz bir varlıktı; yabancı olsa, hiç değilse bir fikri olurdu hakkında.

«Peki, ne istiyorsun ondan? dedi.

— Doğrusunu istersen, ben de kendime aynı şeyi soruyorum, dedi Pierre. Bir Canzetti değil o, dolayısıyla bir gönül serüveni beklenmez ondan. Hoşça vakit geçirebilmek için iyice bağlanmak gerekir, benimse buna ne vaktim var, ne de niyetim.

— Neden niyetin olmasın?» dedi Françoise. Bir an için zihninde beliren kaygı saçmaydı; her şeyi anlatırlardı birbirlerine, gizlileri saklıları yoktu.

«Karışık bir iş bu, dedi Pierre, daha başından yoruyor beni. Ayrıca midemi bulandıran çocuksu bir yanı var, daha

ağzı süt kokuyor. Bütün istediğim benden nefret etmemesi, arasıra oturup iki çift lâf edebilmemiz.

— Eh, bu dediğin oldu bile», dedi Françoise.

Pierre çekine çekine baktı ona.

«Benimle kişisel ilişkiler kurmasını istemem seni rahatsız etmedi, değil mi?

— Yok canım, dedi Françoise. Neden etsin?

— Bilmem, biraz garip buldum seni. Bağlısın ona, yaşamında tek olmak isterdin belki.

— Biliyorsun, biraz ayakbağı oluyor bana, dedi Françoise.

— Beni hiç bir zaman kıskanmadığını bilirim, dedi Pierre gülümseyerek. Ama böyle bir şey olursa, hemen söylemelisin. Bu konuda da böcek gibi hissediyorum kendimi: aklım fikrim birilerinin gönlünü çekmektedir; oysa ne de az önem veririm buna.

— Olursa söylerim», dedi Françoise. Bir an durakladı, bu geceki sıkıntıya belki de kıskançlık adını vermek gerekirdi; Pierre'in Xavière'i ciddiye almasından hoşlanmamıştı, Xavière'in Pierre'e gülümsemesinden rahatsız olmuştu; büyük ölçüde yorgunluktan gelen bir hırçınlıktı bu. Şimdi kalkıp onu Pierre'e açarsa gelip geçici bir duygu olmaktan çıkacak, kaygı verici yapışkan bir gerçek haline gelecekti; ondan sonra, kendisi hiç önem vermediği halde, Pierre bunu da hesaba katmak zorunda kalacaktı. Yoktu böyle bir şey; kıskanmıyordu.

«İstersen ona âşık bile olabilirsin, dedi.

— Yok canım, söz konusu bile olamaz», dedi Pierre, ve omuz silkti. «Hattâ, şu anda benden eskisine oranla daha çok nefret edip etmediğinden bile emin değilim.»

Yorganın altına gömüldü. Françoise da yanına uzanıp öptü onu.

«İyi uykular, dedi sevgi dolu bir sesle.

— İyi uykular», dedi Pierre, ve o da eğilip Françoise'ı öptü.

Françoise yüzünü duvara döndü, Xavière, alt kattaki

odasında çay içiyordu; bir sigara yakmıştı, dilediği saatta yatmakta özgürdü, hem de yabancılardan uzakta, tek başına; duygu ve düşüncelerinde de yüzde yüz özgürdü; ve şu anda, hiç kuşkusuz, bu özgürlüğün tadını çıkarıyordu; Françoise'a hüküm giydirmekte kullanıyordu onu; Françoise'ı Pierre'in yanında, yorgunluktan bitkin bir halde yatarken düşünüyor ve bundan gururlu bir zevk duyuyordu. Françoise kasıldı, ama artık gözlerini yumup Xavière'in görüntüsünü silip atamazdı. Xavière bütün gece durmadan büyümüştü, Pôle Nord'da pasta gibi olanca ağırlığıyla zihnine çöreklenmişti. Pierre artık onlara değer vermeye başladığına göre, kıskançlıklarını, küçümsemelerini, isteklerini bilmezlikten gelemezdi. Françoise, ansızın ortaya çıkan bu değerli ve can sıkıcı Xavière'i bütün gücüyle itiyordu; içinde hemen hemen düşmanlığa benzer bir duygu uyanıyordu. Ama yapılacak bir şey yoktu, geri dönmek olanaksızdı. Xavière vardı.

IV. BÖLÜM

Elisabeth umutsuzlukla açtı giysi dolabının kapağını; kül renkli tayyörünü giyebilirdi elbet, hiç bir yere aykırı kaçmazdı, zaten bunun için seçmişti onu; ama hiç değilse bir sefer, akşam gezmesine giderken giysi değiştirmek istiyordu; yeni bir giysi, yeni bir kadın demekti; Elisabeth kendini yorgun, başdöndürücü, yepyeni bir kadın gibi hissediyordu o akşam; her saat giyilecek bir bluz... bayılırım doğrusu milyonerlere özgü şu tutumluluk öğütlerine.

Dolabın dibinde Françoise'ın iki yıl önce pek beğendiği eski bir giysi vardı; hiç de modası geçmemişti. Elisabeth süsünü tazeleyip bu entariyi sırtına geçirdi; şaşkın şaşkın aynaya baktı; ne diyeceğini bilemiyordu, ama saçının bu giysiye gitmediği belliydi; birkaç fırça atıp saçlarını karıştırdı. Koyu altın sarısı saçlarınız. İstese bambaşka yaşayabilirdi; hiç bir şeye pişman değildi, bile bile seçmişti yaşamını sanata adamayı. Tırnakları berbattı, istediği kadar kısa kessin, ressam tırnağıydılar işte, her zaman içlerinde azıcık mavi ya da kırmızı boya kalıyordu, neyse ki şimdi tırnak cilâsı vardı. Elisabeth masasının başına çöktü, tırnaklarına koyu pembe bir cilâ sürmeye başladı.

«Gerçekten iki dirhem bir çekirdek olabilirdim, diye düşündü, Françoise'dan daha özenli bir insan olabilirdim, o hiç bir zaman bütünüyle özenmez kendine.»

Telefon çaldı. Elisabeth küçük, nemli fırçayı dikkatle şişeye yerleştirip kalktı.

«Elisabeth?

— Evet.

— Ben Claude, nasılsın? Bu akşamki iş yattı, biliyor musun? Evde mi olacaksın sen?

— Hayır, olmayacağım», dedi Elisabeth heyecanlı bir sesle; bir an güldü. «Hava almak istiyorum.» Bu sefer işi sonuna dek götürmek istiyordu. «Burda olmaz; geçen ayki gibi başlamasını istiyorum çünkü.

— Nasıl istersen. Peki, nerde olsun? Topsy mi, Maisonnette mi?

— Yok, yok, Pôle Nord'a gidelim, konuşmak için en iyi yer orası.

— Okey. Gece yarısı yarımda, Pôle Nord'da buluşuyoruz. Az sonra görüşmek üzere.

— Güle güle.»

Claude pespembe bir gece bekliyordu, ama Françoise haklıydı: bir iç ayrılığın anlam taşıması için, bunun karşıdaki insana duyurulması gerekliydi. Elisabeth gelip yerine oturdu, tırnaklarını boyamaya devam etti. Pôle Nord bu iş için biçilmiş kaftandı; duvarlardaki meşin kaplamalar tiz sesleri yok ediyor, loş ışık da yüzdeki bozuklukları gizliyordu. Claude'un kendisine verdiği onca söz! Oysa her şey eskisi gibi sürüp gidiyordu, hem de inatla; bir anlık zayıflık, Claude'un kendini güvenlik içinde hissetmesine yetmişti. Elisabeth'in yüzünü kan bürüdü; ne ayıp şeydi bu! Claude, eli kapı tokmağında, bir an duraksamıştı; Elisabeth onu bağışlanmaz sözlerle kovmuştu, çekip gitmekten başka çaresi yoktu artık, ama o, hiç bir şey demeden geri gelmişti. Öyle yakıcı bir anıydı ki bu, Elisabeth gözlerini yumdu; hiç istemediği halde aralanan dudaklarının üstüne çöken o sıcacık ağzı, memelerinde gezinen yumuşak ve kavrayıcı elleri yeniden hissediyordu şu anda; göğüs geçirdi, tıpkı yenilgisinin esrikliği içinde yaptığı gibi. «Ah keşke şu anda kapı açılıp içeri girseydi...» Elisabeth elini hızla ağzına götürüp bileğini dişledi.

«Hayır, hayır, öyle kolay kolay teslim olmam artık, dedi yüksek sesle, kancık köpek değilim ben.» Canı yanmamıştı, ama dişlerinin derisinde küçük, beyaz izler bıraktığını görüp

sevindi; ayrıca, tırnaklarından üçünün cilâsının kalktığını da gördü; masa örtüsünün kenar baskısında kan lekesine benzer lekeler vardı.

«Ne salak karısın!» diye mırıldandı. Saat sekiz buçuktu; Pierre çoktan giyinmişti; Suzanne, kusursuz entarisinin üstüne bir vizon atkı alıyordu, tırnakları pırıl pırıldı. Elisabeth, ansızın elini aşeton şişesine uzattı; bir şangırtı oldu ve cam kırıklarıyla dolan döşemede İngiliz bonbonu gibi kokan sarı bir gölcük meydana geldi.

Elisabeth'in gözleri yaşardı; yer yerinden oynasa, genel provaya bu tırnaklarla gidemezdi, hemen yatmak çok daha iyiydi; parasız pulsuz güzel olmaya çalışmak akıntıya kürek çekmekti; mantosunu sırtına geçirdi, merdivenleri koşarak indi.

«Bayard Oteli, Cels sokağı», dedi taksinin şoförüne.

Françoise'ın orda bütün bunlara bir çare bulabilirdi. Pudralığını çıkardı; yanakları kıpkırmızıydı, dudak boyasını kötü sürmüştü. Hayır, hayır, takside hiç bir şeye dokunmamalı, çok daha kötü oluyordu; insan taksilerden sinirlerini rahatlatmakta yararlanmalı; taksilerle asansörler, yorgunluktan canı çıkan kadınların soluk aldığı yerdir; kimisi, Elisabeth Arden duyurularındaki gibi yatar iskemlelere uzanırlar başlarına birer tülbent sararak, yumuşacık eller yüzlerini ovar, kar beyaz odalardaki kar beyaz eller, kar beyaz örtüler, yüzler çarşaf gibi düz ve dinlenmiş olur ve Claude, erkeklere özgü temiz yürekliliğiyle:

«Jeanna Harbley gerçekten harika bir kadın» der.

Biz, Pierre'le onlara ipek kâğıttan yapılmış kadınlar derdik, bu alanda savaş olanaksızdır. Taksiden indi. Otelin kapısında bir an kıpırdamadan durdu; çok tatsız bir şeydi bu. Françoise'ın dolaştığı yerlere hiç bir zaman heyecanlanmadan yaklaşamıyordu. Otelin duvarı kül rengiydi, azıcık onarım burası dökülmüştü. Bir sürü benzeri gibi, berbat bir otelcik oysa Françoise'ın, epey gösterişli bir tiyatronun kirasını verecek parası vardı. Kapıyı itip girdi.

«Matmazel Miquel'in odasına çıkabilir miyim?»

O katın hizmetini gören oğlan anahtarı uzattı; Elisabeth, hafif bir lahana kokusunun bürüdüğü merdivenleri çıktı; Françoise'ın yaşamının göbeğindeydi şu anda; ama Françoise için bu lahana kokusunda, merdivenlerin gıcırtısında hiç bir giz yoktu; geçerken, Elisabeth'in ateşli merakının bulup ortaya çıkardığı şu dekora dönüp bakmıyordu bile.

«Her günkü gibi evime döndüğümü düşünebiliriz», dedi Elisabeth anahtarı çevirirken. Eşikte kaldı bir an; kocaman çiçekli, külrenkli bir duvar kâğıdıyla kaplı, çirkin bir odaydı burası; bütün iskemlelerin üstünde birer giysi, çalışma masasının üstündeyse bir yığın kitap ve kâğıt vardı. Elisabeth gözünü yumdu, Françoise'dı şimdi, tiyatrodan dönüyordu, yarınki oyunu düşünüyordu; gözlerini açtı. Lavabonun üstünde bir pankart vardı :

Sayın Müşterilerimizden :
Saat ondan sonra gürültü etmemelerini;
Lavabolarda çamaşır yıkamamalarını rica ederiz.

Elisabeth divana, aynalı giysi dolabına, ocağın üstüne, bir şişe kolonyayla taraklar, çoraplar arasına yerleştirilmiş Napolyon büstüne baktı. Gözlerini bir daha yumup açtı: bu odayı evcilleştirmek olanaksızdı; ne yapsanız, yabanlığı belli oluyordu.

Elisabeth, Françoise'ın yüzünün bilmem kaç kez yansıdığı aynaya yaklaştı, kendi yüzünü gördü. Yanakları alev alev yanıyordu; keşke külrenkli tayyörünü çıkarmasaydı, hiç değilse yakışıyordu. Ama şimdi artık şu alışılmamış görüntüyü değiştiremezdi, o gece bütün insanların kendisinden edineceği kesin imgeydi bu. Aseton şişesiyle tırnak cilâsını alıp çalışma masasının başına çöktü.

Shakespeare'in oyunu, Françoise'ın, ansızın koltuğunu geri itip elinden bıraktığı sayfada açık kalmıştı; evlik giysisini yatağın üstüne atmıştı, katlarında ihmalci hareketinin izleri vardı hâlâ: kol ağızları, hayalet kolları sıkıyormuşcasına şiş kalmıştı. Bu atılmış nesneler, Françoise'ın kendi varlığından daha dayanılmaz bir imge ortaya koymaktaydılar. Françoise yanındayken, Elisabeth bir tür dinginlik duyardı:

Françoise gerçek yüzünü göstermezdi, ama içtenlikle gülümsediği zaman, bu gerçek yüz hiç bir yerde olmazdı zaten. Burdaysa Françoise'ın gerçek yüzünden izler kalmıştı, ve bu izleri çözmek olanaksızdı. Françoise, tek başına şu çalışma masasının başına oturduğu zaman, Pierre'ın sevdiği Françoise'dan geriye ne kalıyordu acaba? Mutluluğu, dingin gururu, sertliği ne oluyordu?

Elisabeth notlarla, karalamalarla dolu kâğıtları, mürekkep lekeli planları kendine doğru çekti. Böyle karalanmış, çiziktirilmiş haldeyken, Françoise'ın düşünceleri kesinliklerini yitiriyorlardı; ama yazı aynıydı, ve Françoise'ın elinden çıkmış karalamalar onun yokedilmez varlığına tanıklık etmekteydi. Elisabeth sert bir hareketle kâğıtları itti; saçma bir şeydi bu; ne Françoise olabilir, ne de onu ortadan kaldırabilirdi.

«Zaman, dedi, zaman versinler bana. O vakit ben de önemli biri olurum.»

* * *

Küçük alanda duran bir yığın otobüs vardı; Elisabeth, çıplak dallar arasında parıldayan tiyatronun sarı ön yüzüne baktı sanatçı gözüyle; bu ışıklı zemin üstünde göze çarpan, mürekkeple çizilmişe benzeyen şu hatlar güzeldi doğrusu. Hepimizi hayran bırakan Châtelet ya da Gaieté-Lyrique gibi gerçek bir tiyatroydu bu; üstelik, bütün Paris'in sözünü ettiği büyük oyuncu, büyük yönetmenin Pierre olduğunu düşünmek de gerçekten çok hoş bir şeydi; şu gürültücü ve kokulu kalabalık onu görmek için doldurmuştu tiyatronun bekleme salonunu; sıradan çocuklar değildik biz, ünlü kişiler olacağımıza yemin etmiştik, ta öteden beri güvenmişimdir ona. Hem de sağlama, diye düşündü keyifle. Sağlama, gerçekten: bu akşam, Tréaux Tiyatrosu'nun genel provasıydı ve Pierre Labrousse **Jules César**'ı oynuyordu.

Elisabeth, bu cümleyi, sıradan bir Parisli kadın gibi söylemeyi denedi, sonra ansızın: «Kardeşim o benim» dedi

kendi kendine, ama başaramadı. Çok can sıkıcı bir şeydi bu, çevrenizde bir yığın zevk vardı, hazır güç halinde bekliyordu ve siz hiç bir zaman bunları duyamıyordunuz.

«Nerelerdesiniz kuzum? dedi Luvinsky. Göremiyoruz artık sizi.

— Çalışıyorum, dedi Elisabeth. Bir gün gelip resimlerime baksanıza.»

Severdi oyunların ilk gecelerini. Çocuksu bir şeydi belki, yazarların, sanatçıların ellerini sıkmaktan hoşlanırdı; kendi varlığının bilincine varabilmek için, öteden beri, hoşlandığı bir çevreye gereksinim duyardı: insan resim yaparken ressamlığını duyamaz, nankör, cesaret kırıcı bir şeydir resim yapmak. Burdaysa, başarının eşiğinde, Labrousse'un öz kardeşi, genç bir sanatçıydı. Hayran hayran kendisine bakan Moreau'ya gülümsüyordu, adam, öteden beri azıcık tutkundu kendisine. Bir zamanlar Françoise'la birlikte Dôme kahvesini aşındırırken, geleceği olmayan genç sanatçılar, yıllanmış yeteneksizler arasında, bir yığın ünlü kişiyle sere serpe konuşan bu erkeksi kadına şaşkın gözlerle bakardı.

«Nasılsınız?» dedi Battier; koyu renk takımı içinde pek yakışıklıydı. «Hiç değilse burda kapılar iyi denetleniyor, diye ekledi kızgın bir sesle.

«Nasılsınız? dedi Elisabeth Suzanne'ın elini sıkarak. Güçlük mü çıkardılar size?

— Kapıdaki adam, bütün çağrılıları üç kâğıtçı gibi denetliyor, dedi Suzanne. Bizim karta, evire çevire, tam beş dakika baktı.»

Kapkara, beylik giysiler içinde pek hanım hanımcıktı; ama şimdi artık yaşlı bir hanım gibiydi, Claude'un onunla hâlâ yatıp kalktığını düşünmek güçtü.

«Dikkat etmek zorundayız, dedi Elisabeth. Kocaman burnunu cama dayayan şu adama bakın, sağdan soldan bir çağrı yürütmeye çalışan böyle bir sürü adam var: kırlangıç diyoruz biz böylelerine.

— Hoş bir ad», dedi Suzanne. Kibarca gülümseyip Battier'ye döndü : «Artık içeri girsek mi, ne dersiniz?»

Elisabeth de arkalarından girdi; bir an, salonun dibinde dikildi; Claude Suzanne'ın vizon atkısını çıkarmasına yardım ediyordu, sonra yanına oturdu; kadın da ona doğru eğilip elini koluna koydu. Elisabeth'in yüreğine bir bıçak saplandı. Claude kendisine: «Sevdiğim sensin» dediği için sevinçten başı dönerek, yengi esrikliği içinde sokakları arşınladığı aralık akşamını anımsadı. Eve dönerken, koca bir demet gül almıştı. Evet, kendisini seviyordu, ama değişen bir şey yoktu. Yüreği gizliydi; kolundaki eliyse herkes görüyordu; ve herkes, hiç şaşırmadan, bu eli oraya yakıştırıyordu. Resmî, gerçek bir bağdı bu, hattâ, belki de, güvenilecek biricik gerçeklik buydu; peki, kim farkında aramızdaki sevginin? Şu anda inanmıyordu bile bu sevgiye, hiç bir yerde en küçük izi yoktu çünkü.

«Bıktım artık! diye düşündü; bu akşam da acı çekecekti işte, titremeleri, yükselen ateşi, terleyen elleri, arı kovanı gibi vızıldayan beyni şimdiden duyuyordu, daha başından midesi bulanmıştı.

«Merhaba, dedi Françoise'a. Ne güzelsin!»

O akşam gerçekten güzeldi, saçlarına kocaman bir tarak oturtmuştu, entarisinde gözüpek işlemeler vardı; o görmezlikten gelse de, bakışlar üstündeydi. Bu parlak ve sakin genç kadının dostu olduğunu hissetmek insanı sevindiriyordu.

«Sen de güzelsin, dedi Françoise. Çok yakışıyor bu giysi sana.

— Eski bir entari», dedi Elisabeth.

Françoise'ın sağına oturdu. Solunda, minicik mavi giysisi içinde kimsenin gözüne çarpmayan Xavière vardı. Elisabeth, eteğini yakalayıp avucunda buruşturdu. Öteden beri, başlıca ilkesi, az ama değerli şeylere sahip olmaktı.

«Param olsa, bak nasıl giyinirdim», diye düşündü. Daha az acıyla baktı Suzanne'ın ensesine; Suzanne kurban sıfatıyla yundandı; Claude'dan gelen her şeyi kabul ediyordu; bizden başka bir soydanız; onlar güçlü ve özgür kadınlardı, kendi

bildikleri gibi yaşarlardı; Elisabeth aşkın verdiği acıları gönlünün zenginliğinden kabul ediyordu; aslında Claude'a gereksinimi yoktu, yaşlı bir kadın değildi çünkü. «Karşıma alıp kararlıca konuşacağım: 'Bak Claude, oturup uzun boylu düşündüm, ilintilerimize başka bir yön vermek gerekir sanıyorum'.»

«Marchand'la Saltrel'i gördün mü? dedi Françoise, soldan üçüncü sırada. Saltrel öksürmeye başlamış bile, açılıyor. Castier'yse, tükrük hokkasını çıkarmak için perdenin açılmasını bekliyor; biliyor musun, çok sevimli bir şey olan minik tükrük hokkasını yanında taşır hep.»

Elisabeth eleştirmenlere şöyle bir göz attı, ama bunlarla eğlenecek halde değildi. Françoise'ın aklı fikri oyunun başarısındaydı elbet; çok doğal bir şeydi bu, ondan yardım beklemek boşunaydı.

Tavandaki kocaman avize söndü ve sessizlik ortasında üç madensel gong sesi yankılandı. Elisabeth bütün sinirlerinin gevşediğini hissetti; bari oyuna kaptırabilsem kendimi, diye düşündü; ama ezbere biliyordu oyunu. Dekor şirindi; giysiler de; en az bunlar kadarını başaracağından emindi, ama Pierre anası babası gibiydi, insan ailesindeki kişileri hiç bir zaman ciddiye almaz, resimlerimi bile benim olduklarını bilmeden görmesi gerekir. Toplumsal yüzüm yok benim; garip ama, hep bir avuç toz atmak gerekiyor gözlerine. Pierre bana ihmal edilecek bir kızkardeş gibi bakmasa, belki de Claude'a önemli, tehlikeli bir insan olarak gözükürdüm.»

Çok tanıdığı bir ses Elisabeth'i ürpertti.

«Calphurnia, Antoine'ın geçeceği yolu gözleyin...»

Pierre gerçekten harika bir Jules César'dı, oyunu bir yığın şey düşündürtüyordu insana.

«Çağımızın en büyük oyuncusu canım», diye düşündü Elisabeth.

Guimiot koşarak sahneye giriyordu, Elisabeth belli bir korkuyla ona baktı; provalar sırasında, César'ın büstünü iki kez devirmişti; alanı hışım gibi geçti, takılmadan büstün çevresinde dolandı, elinde bir kırbaç vardı, hemen hemen çıp-

laktı, sımsıkı oturan ipekli bir dondan başka giysi yoktu üstünde.

«Alabildiğine dengeli bugün, dedi Elisabeth kendi kendine, hiç bir heyecan duymadan; onunla sevişmek hoştu, ama bu iş bittikten sonra, hiç bir iz kalmıyordu insanda, tavuğun beyaz eti gibi yavan bir şeydi çünkü; oysa Claude...

— Zihnim yorulmuş, diye düşündü, dikkatimi bir noktada toplayamıyorum.»

Sahneye bakmaya zorladı kendini. Canzetti, alnına düşen gür perçemiyle epey şekerdi. Guimiot, Pierre'in artık onunla ilgilenmediğini, kızın da Tedesco'nun çevresinde dolandığını söylüyor; bilmem, belki de öyledir, hiç bir zaman, hiç bir şey söylemezler ki bana. Dönüp Françoise'ı inceledi, yüz çizgileri perde açıldığından beri oynamamıştı, gözünü dikmiş Pierre'i seyrediyordu; ne de sertti yandan görünüşü! Yumuşadığı anda, sevişirken görmeliydi onu, ama o zaman bile bu Olimpos tanrıçası havasını elden bırakmayabilirdi. Şu anda kendini böyle bir noktaya verebildiği için talihliydi, bütün şu insanlar talihliydiler. Elisabeth, kendilerini imgelerle sözcüklerin etkisine bırakan şu uslu seyirci topluluğu içinde yitik hissetti kendini; onun içineyse hiç bir şey girmiyordu, gösteri falan yoktu onun için, ağır ağır damlayan dakikalar vardı yalnız; bütün gün bu saatları bekleyerek geçmişti, onlarsa boşu boşuna geçip gidiyorlardı, bu da beklemekten başka bir şey değildi. Claude karşısına geldiği zaman, Elisabeth yine bekleyeceğini biliyordu, yarını bekleyişini umutlu ya da işkenceli hale getirecek olan vaadi ya da gözdağını bekleyecekti; sonuçsuz bir yarıştı bu, habire geleceği bekliyor, gelecek şimdiki zaman olur olmaz, yeniden ileri fırlıyordun; Suzanne Claude'un kadını olarak kaldıkça, şimdiki zamanı yaşayamazdı.

Birden bir alkıştır koptu. Françoise ayağa fırladı, avuçları azıcık kızarmıştı.

«Tedesco keçi gibi direnmedi, her şey yolunda gitti, dedi heyecanlı bir sesle, Pierre'i görmeye gidiyorum; sen, lütfen ikinci arada gel, şimdi orası korkunç kalabalıktır çünkü.»

Elisabeth de kalktı.

«Biz de gidip koridorlarda sağa sola kulak verelim, dedi Xavière'e, çok eğlenceli oluyor.»

Xavière uslu uslu ardına düştü. Ne diyeyim şimdi ben buna? diye düşündü Elisabeth; hiç de sevimli bulmuyordu bu kızı.

«Sigara?

— Teşekkür ederim», dedi Xavière.

Elisabeth ateş uzattı.

«Oyun hoşunuza gidiyor mu?

— Gidiyor», dedi Xavière.

Pierre, geçen gün nasıl da savunmuştu onu! Yabancı kadınlardan yana olmaya hazırdı zaten; ama bu sefer iyi bir seçme yapmamıştı doğrusu.

«Siz de oynamak ister miydiniz?» dedi Elisabeth.

Anahtar soruyu, Xavière'in belli bir yere oturtulmasına izin verecek karşılığı hazırlayacak soruyu arıyordu.

«Hiç düşünmedim», dedi Xavière.

Françoise'la başka ses ve yüzle konuşuyordu mutlaka; zaten Françoise'ın dostları Elisabeth'e hiç bir zaman gerçek yüzlerini göstermezlerdi.

«Yaşamda ilginizi çeken bir şey var mı? dedi Elisabeth ansızın.

— Her şey», dedi Xavière nazik bir tavırla.

Elisabeth, Françoise'ın ona kendisinden söz edip etmediğini düşündü. Yokluğunda, nasıl söz ediliyordu acaba kendisinden?

«Yeğlediğiniz bir şey yok mu?»

— Sanmam», dedi Xavière.

Dalgın dalgın sigarasını içiyordu. Sırrını iyi gizlemişti; Françoise'ın bütün sırları iyi gizlenirdi zaten. Dinlenme yerinin öbür ucunda, Claude Suzanne'a gülümsüyordu; yüzünde kölece bir sevecenlik vardı.

«Bana da böyle gülümser», diye düşündü Elisabeth ve müthiş bir nefret bürüdü yüreğini. Evet, evet, acımadan, hiç acımadan konuşacaktı onunla. Başını yastıklara dayayacak,

keskin bir kahkaha atacaktı.

Zil çaldı; Elisabeth aynalardan birine göz attı, kızıl saçlarını, acıyla büzülmüş ağzını gördü; acı ve kavurucu bir şey vardı içinde, kararını vermişti, bu gece her şey kestirilip atılacaktı. Claude kimi zaman Suzanne'dan ölesiye sıkılıyor, kimi zaman da salakça acıyordu ona, ve bir türlü kopamıyordu. Salon karardı; bir imge geçti Elisabeth'in zihninden, bir tabanca, bir hançer, bir şişe zehir ve yanında bir ölü; öldürmek. Claude'u mu? Suzanne'ı mı? Kendimi mi? Kişinin hiç önemi yoktu, o karanlık öldürme arzusu yüreğini kabartıyordu. Göğüs geçirdi, böyle çılgınlıklar yapacak yaşta değildi artık, çok kolay bir çözüm olurdu bu. Hayır. Yapılacak şey, onu, dudaklarını, soluğunu, ellerini bir süre kendinden uzak tutmaktı, oysa öyle de çok istiyordu ki bu elleri, arzudan soluğu kesiliyordu. Sahnede Jules César'ı öldürüyorlardı; Pierre, Senato salonunda sendeleyerek koşuyordu, beniyse gerçekten öldürüyorlar, diye düşündü umutsuzluk içinde. Kendisi, etiyle kemiğiyle, bir daha dirilmemecesine can çekişirken, orda, karton dekorlar içindeki o işe yaramaz koşuşma düpedüz hakaretti.

*
* *

Elisabeth Montparnasse caddesinde uzunca bir süre dolaştığı halde, Pôle Nord'a girdiğinde gece yarısını ancak yirmi geçiyordu; hiç bir zaman bile bile geç kalamazdı; oysa Claude'un vaktinde gelemeyeceğinden, Suzanne'ın onu mahsus alıkoyduğundan, geçen her dakikayı küçük bir yengi saydığından emindi. Elisabeth bir sigara yaktı; Claude'un gelmesini pek istemiyordu aslında, ama başka bir yerde olmasına da dayanamıyordu.

Yüreğinin daraldığını hissetti. Hep böyle olurdu; onu etiyle kemiğiyle karşısında gördü mü, demirden bir pençe çökerdi göğsüne. Ordaydı işte, Elisabeth'in mutluluğu elindeydi, ve bütün hareketlerinin kadın için bir gözdağı olduğunu fark bile etmeden, kayıtsız bir tavırla yaklaşıyordu.

«Seni gördüğüme sevindim, dedi Claude, şöyle başbaşa bir gece geçireceğiz nihayet!» Peşin peşin gülümsüyordu. «Ne içersin? Akvavit mi? Bilirim o mereti, berbat bir şeydir. Bana da bir cin-fiz verin.

— Keyfin yerinde, çok iyi ayarlıyorsun eğlencelerini, dedi Elisabeth, saat bir oldu bile.

— Yok canım, bire yedi var.

— Peki, bire yedi var diyelim, dedi hafifçe omuz silkerek.

— Biliyorsun, kusur bende değil, dedi Claude.

— Elbette», dedi Elisabeth.

Claude'un suratı asıldı.

«Rica ederim, yavrum, surat asma öyle. Suzanne berbat bir suratla ayrıldı yanımdan, sen de başlarsan, işimiz bitik demektir. Oysa nasıl seviniyorum seni güler yüzlü bulunca.

— Her zaman gülmem», dedi Elisabeth gönlü yaralı; Claude'un bilinçsizliği akıllara durgunluk verirdi doğrusu.

«Yazık, oysa ne de yaraşıyor sana gülmek», dedi Claude: bir sigara yaktı, iyilikçi gözlerle çevresine bakındı: «Hiç kötü değil burası, ama biraz hüzünlü, öyle değil mi?

— Geçen gün de söyledin bunu. Kırk yılda bir görüyorum seni, çevremizde bir yığın insan olsun istemiyorum.

— Kaka kızlık etme», dedi Claude; elini Elisabeth'in elinin üstüne koydu, ama kızgın gibiydi; bir saniye sonra geri çekti; kötü bir başlangıçtı bu; önemli bir konuşma böyle saçma sapan mızıkçılıklarla başlamamalıydı.

«Oyun, bütün olarak başarılıydı, dedi Claude. Ama bir an bile kendimi kaptıramadım. Labrousse'un daha ne istediğine karar veremediği, baştan sona değişik biçimde oynamakla, basit ve süssüz bir gerçekçilik arasında seçme yapamadığı kanısındayım.

— O da zaten bu iki yanlılığı arıyor işte, dedi Elisabeth.

— Yok canım, özel bir incelik değil ki bu, dedi Claude kestirip atan bir tavırla, bir çelişkiler dizisi, o kadar. Cé-

sar'ın öldürülmesi bir ölüm dansını andırıyordu, Brutus'ün çadırında geçirdiği uykusuz geceyi seyredense, kendini Özgür Tiyatro çağında sanırdı.»

Claude bu gece pek usta değildi. Elisabeth onun sorunları böyle kestirip atmasına izin vermezdi; karşılığı kolayca bulmasına sevindi.

«Duruma bağlı, dedi heyecanlı bir sesle; bir öldürme sahnesinin gerçekdışı kılınması gerekir, yoksa soytarı tiyatrolarındaki havaya düşülür; gerçekdışı bir sahneninse, dengeyi sağlamak üzere, alabildiğine gerçekçi oynanması; çok açık bir gerçek bu.

— Ben de bunu söylüyorum işte, bir birlik yok; Labrousse'un sanat anlayışı, anına göre davranmaktan başka bir şey değil.

— Hiç de öyle değil, dedi Elisabeth; metni hesaba katıyor elbet; üstelik, insanı şaşırtıyorsun, bir zamanlar da, sahneye koyuşu gereğinden çok önemsemekle suçluyordun Pierre'i; bir karara varsan.

— Karara varamayan sensin, dedi Claude, ben onun şu ünlü tasarısını gerçekleştirmesini, kendisinin bir oyun yazmasını istiyorum; o zaman biz de ne diyeceğimizi biliriz belki.

— Yazacak nasıl olsa, dedi Elisabeth, hattâ sanırım gelecek yıl.

— Görmek isterdim doğrusu. İnan bana, büyük hayranlığım vardır Labrousse'a, ama hiç mi hiç anlayamıyorum onu.

— Oysa çok kolay, dedi Elisabeth.

— Açıklasan sevinirdim», dedi Claude.

Elisabeth, elindeki sigarayı uzun süre masaya vurdu; Pierre'in sanat anlayışını bilmez değildi, hattâ resim yaparken bundan esinlenirdi, ama sözcükleri bulamıyordu şimdi; Pierre'in pek çok sevdiği Tintoret'nin tablosu geldi gözünün önüne, kişilerin duruşlarında neleri beğendiğini anlatmıştı kendisine, ama şu anda anımsayamıyordu dediklerini: Dürer'in gravürlerini, seyrettikleri bir kukla oyununu, Rus balo-

sini, eski, sessiz filmleri düşündü, söyleyeceği fikir hemen oracıkta, elinin altındaydı, çok iyi tanıyordu onu, ama her şey gibi bu da can sıkıcıydı.

«Buna, gerçekçilik, izlenimcilik, İtalyan gerçekçiliği gibi etiketler yapıştırmak o kadar basit değil elbet, dedi; eğer istediğin buysa.

— Neden böyle kolayca harcıyorsun insanı? dedi Claude, hiç alışık değilim bu lâflara.

— Özür dilerim ama, üslupçuluk, anına göre davranma lâflarını eden sensin; ama çekinme söyle, öğretmen ağzıyla konuşmama konusundaki kaygın çok gülünç çünkü.»

Claude, her şeyden çok bilgiç gözükmekten çekinirdi; oysa, doğrusunu söylemek gerekirse, onun kadar kalıpçı insan az bulunurdu.

«İnan, bu bakımdan tehlikede hissetmiyorum kendimi, dedi kuru bir sesle, tartışmaya bir Alman ağırlığı getiren sensin.

— Ağırlık mı... dedi Elisabeth; ne zaman sana karşı çıksam beni bilgiçlikle nitelediğini bilirim. Garip adamsındır; fikirlerine karşı çıkılmasına dayanamazsın; senin zihinsel ortaklık dediğin, bütün görüşlerinin ağzı açık ayran budalası gibi kabul edilmesidir; bunu benden değil, Suzanne'dan iste; benim ne yazık ki bir beynim var, ve onu kullanmak niyetindeyim.

— Hah! Hemencecik saldırganlık», dedi Claude.

Elisabeth kendini tuttu; iğrenç bir şeydi bu, ne yapar eder, sonunda mutlaka kendisini haksız çıkarırdı.

«Saldırganım belki, dedi, ezici bir sakinlikle, ama sen de konuşmayı bilmiyorsun. Gören, sınıftaki öğrencilerinle konuşuyorsun sanır.

— Çekişmeyelim yine», dedi Claude yatıştırıcı bir sesle.

Kadın, hınçla baktı ona; bu gece kendisini mutluluğa boğmaya kararlıydı, yumuşak, sevimli ve cömert hissediyordu kendini; görürdü gününü. Sesini düzeltmek için bir iki kez öksürdü.

«Bak, Claude, bu ayki denemenin başarılı olduğu kanısında mısın? dedi.

— Hangi denemenin?» dedi adam.

Elisabeth kıpkırmızı kesildi, sesi azıcık titredi.

«Geçen ayki konuşmadan sonra birbirimizle ilişkiyi sürdürüşümüz denemeydi, unuttun mu?

— Haa, evet!...» dedi Claude.

Ayrılma fikrini ciddiye almamıştı; ama Elisabeth de daha o gece onunla yatmakla çok şey yitirmişti. Bir an öylece kalakaldı Elisabeth, sarsılmıştı.

«Bense, bu durumun dayanılmaz olduğu yargısına varmaktayım galiba, dedi.

— Dayanılmaz mı? Peki ama neden birden bire dayanılmaz olsun? Yeni bir şey mi var?

— Yoo, ne yazık ki yok, dedi Elisabeth.

— Ee, anlat öyleyse, hiç bir şey anlamıyorum çünkü.»

Kadın bir an duraksadı; aslına bakarsanız, Claude bir gün bile karısını bırakmaktan söz etmediği gibi, herhangi bir şey de vaat etmemişti; dolayısıyla, bir bakıma suçsuzdu.

«Böyle yaşamaktan gerçekten hoşnut musun? dedi Elisabeth, bense sevgimizi çok daha yukarılara koyuyordum. Ne gibi bir yakınlık var aramızda? Birbirimizi lokantalarda, barlarda ya da yatakta görüyoruz. Bunlarsa birer buluşma; ben, ortak bir yaşamımız olsun istiyordum.

— Sayıklıyorsun, sevgilim, dedi Claude. Aramızda yakınlık yok ha? İyi ama, seninle paylaşmadığım tek bir düşüncem yok; doğrusu, harika bir biçimde anlıyorsun beni.

— Evet, en iyi yanların benim, dedi Elisabeth ansızın. Aslında, senin iki yıl önce dediğin gibi düşünsel alanda dost olsak çok daha iyi edermişiz; benim yanılgım, seni sevmek oldu.

— İyi ama, ben de seni seviyorum, dedi Claude.

— Evet, belli», dedi Elisabeth. Çok can sıkıcı bir şeydi bu, hiç bir kesin suçlama yapılamazdı ona, ya da, yapılanlar iki yüzlü suçlamalar olurdu.

«Ee? dedi Claude.

— Eesi bu», dedi Elisabeth. Bu iki sözcüğe sonsuz bir hüzün yüklemişti, ama Claude hiç oralı olmadı; gülerek çevresine bakındı, yüreğine su serpilmişti, tam konuyu değiştirmek üzereyken, kadın bir solukta ekledi.

«Aslında bu kadar basitsin işte; mutlu olmadığımı aklına bile getirmedin.

— Kendine eziyet etmekten hoşlanıyorsun, dedi Claude.

— Belki de seni çok sevdiğim için, dedi Elisabeth dalgın dalgın. Alamayacağından fazlasını vermek istedim sana. Ve insan içtense, vermek, aynı oranda istemenin bir başka türlüsüdür. Bütün kusur bende galiba.

— Her görüşmemizde sevgimizi sorun konusu yapmayalım, dedi Claude, son derece yersiz buluyorum bu konuşmaları.»

Elisabeth öfkeyle baktı ona; Claude, kendisini alabildiğine heyecanlı yapan duygulu açıkgörüşlülüğünün bile farkında değildi; neye yarardı bütün bunlar? Birden, katı yürekli, köpeksi biri haline geldiğini hissetti.

«Korkma; bundan böyle aşkımızı sorun konusu etmeyeceğiz, dedi. Ben de zaten bunu söylemek istiyordum; şimdiden sonra ilintimiz çok daha başka planda olacak.

— Hangi planda? Şimdi hangi plandalar?» Claude'un fena halde canı sıkılmıştı.

«Şimdiden sonra seninle yalnızca dost olmak istiyorum, dedi kadın. Ben de bıktım bu karışık işlerden. Yalnız, seni sevmekten bıkabileceğimi aklıma getirmemiştim.

— Sevmiyor musun artık beni? dedi Claude kulaklarına inanamayarak.

— Çok garip buldun değil mi? dedi Elisabeth. Yanlış anlama beni, yine sana bağlı kalacağım; ama senden artık hiç bir şey beklemeyecek, özgürlüğüme sahip çıkacağım. Böylesi çok daha iyi olacak.

— Saçmalıyorsun», dedi Claude.

Elisabeth'in yüzüne al bastı.

«Çılgının birisin sen! Artık seni sevmiyorum diyorum

sana! Duygu dediğin değişebilir; sense, değiştiğimi bile farketmedin.»

Claude şaşkın şaşkın onun yüzüne baktı.

«Ne zamandan beri sevmiyorsun beni? Az önce çok sevdiğini söylüyordun?

— Bir zamanlar gereğinden çok sevdim seni.» Bir an duraksadı. «Buraya nasıl geldiğimi ben de pek iyi bilmiyorum, ama durum bu; artık eskisi gibi bakmıyorum sana. Örneğin...» azıcık boğuk bir sesle, bir solukta ekledi: «eskiden, senden başkasıyla yatamazdım.

— Biriyle mi yattın?

— Canın mı sıkıldı?

— Kim bu? dedi Claude merakla.

— Söylemek gereksiz, nasıl olsa inanmıyorsun çünkü.

— Doğru olsaydı, dürüst davranır, vaktinde haber verirdin, dedi adam.

— Veriyorum işte, dedi Elisabeth. Uyarıyorum seni. Gelip sana akıl danışacak değildim ya?

— Kim bu?» diye yineledi Claude.

Suratı değişmişti, Elisabeth ansızın korkuya kapıldı; o acı çekerse, kendisi de çekerdi.

«Guimiot, dedi kendinden emin olmayan bir sesle. İlk perdedeki çıplak koşucu.»

Olan olmuştu; geri dönemezdi artık, bundan sonra istediği kadar yadsısın, Claude kendisine inanmazdı. Düşünmeye vakit bile bulamamıştı; hiç bir şey görmeden ilerlemek gerekiyordu şimdi; karanlıkta müthiş bir gözdağı vardı.

«Hiç de kötü sayılmaz, dedi Claude. Ne zaman tanıştın onunla?

— On on iki gün önce. Çılgınca âşık oldu bana.»

Claude'un yüzünden bir şey anlamak olanaksızdı. Her zaman kuşkulu ve kıskanç bir insan gibi davranmıştı, açıktan açığa söylemeden; herhangi bir suçlamada bulunmaktansa, boynunu vurdurmaya razıydı, buysa hiç mi hiç huzur verici değildi elbet.

«Eh, bu da bir çözüm yolu tabii, dedi. Öteden beri, bir sanatçının tek bir kadınla yetinmesinin yazık olduğunu düşünmüşümdür.

— Arayı çabuk kapatırsın, dedi Elisabeth. Örneğin, küçük Chanaux kollarına atılmak için işaret bekliyor.

— Küçük Chanaux mu...» Claude suratını buruşturdu. «Jeanne Harbley'i yeğlerim.

— O biraz zor işte», dedi Elisabeth.

Mendilini nemli ellerinde sıktı; şimdi artık tehlikeyi biliyordu, ama çok geçti, geri dönmek olanaksızdı. O yalnız Suzanne'ı düşünmüştü; oysa daha bir sürü kadın, kendilerini Claude'a sevdirip onu sevecek bir yığın genç ve güzel kadın vardı.

«Bu konuda pek talihim yok mu diyorsun yani? dedi Claude.

— Sana bir düşmanlığı yoktur herhalde», dedi Elisabeth.

Akıl alacak şey değildi doğrusu, orda oturmuş yiğitlik taslıyor, ağzından çıkan her sözcük kendisini iyiden iyiye batırıyordu. Bari şu şakacılığı bıraksalardı. Tükrüğünü yuttu, büyük bir çaba harcayarak :

«Sana karşı içtenliksiz davrandığımı sanmanı istemem, Claude», dedi.

Adam gözlerini dikip ona baktı; kadın kızardı, sözün arkasını nasıl getireceğini bilemiyordu.

«Hiç beklenmedik bir biçimde oldu bu iş; ta başından sana anlatmaya kararlıydım.»

Böyle bakmaya devam ederse, kendini tutamayıp ağlayacaktı, her ne pahasına olursa olsun ağlamamalıydı, korkaklık olurdu bu, kadınca silâhlarla vuruşmamalıydı. Oysa ne de basitleşirdi o zaman her şey; Claude kolunu boynuna atar, Elisabeth kendini onun göğsüne bırakır, korkulu düş de sona ererdi.

«On gün yalan söyledin bana, dedi Claude. Oysa, bir saat bile yalan söylemene dayanamam. Bence ilintimiz böylesine yüceydi.»

Yargıçlara yaraşır kederli bir saygınlıkla söylemişti bunları, Elisabeth'in içinden başkaldırmak geldi.

«Sen de bana karşı dürüst davranmadın ki, dedi. Yaşamının en iyi yanlarını bana vereceğini söyledin, ama hiç bir zaman sahip olamadım sana. Hep Suzanne'ındın.

— Suzanne'a karşı efendice davrandım diye suçlayamazsın beni, dedi Claude. Sen de biliyorsun ki, ona karşı tutumum acımaya, gönül borcuna dayanmıştır.

— Benim bir şey bildiğim yok. Bildiğim tek şey, benim için onu bırakmayacağındır.

— İyi ama, böyle bir şey söz konusu olmadı hiç bir zaman, dedi Claude.

— Peki, şimdi sorsam?

— Hah, tam sırası işte», dedi sert bir sesle.

Elisabeth sustu; Suzanne'ın adını ağzına almak istemiyordu oysa, ama kendini denetleyemiyordu artık; o da bundan yararlanıyordu; çırılçıplak görüyordu artık Claude'u, zayıf, bencil, soysuz bir gururla kendine bağlı ve çıkarcı bir insan olarak; bütün kusurlarını bilirdi, ama acımasız bir kötüniyetle, kendini hiç kusursuz göstermek isterdi; en küçük bir eliaçıklık ve içtenlik gösterisinde bulunamazdı; Elisabeth nefret ediyordu ondan.

«Suzanne uğraşın için gerekli sana, dedi. Yapıtın, düşüncen, başarın. Beniyse bir gün bile düşünmedin.

— Bu ne bayağılık! dedi Claude. Sonradan görmenin biri miyim ben? Öyle sanıyorsan, nasıl oldu da bağlandın bana?»

Bir kahkaha işitildi, kara taşlı döşemede ayak sesleri yankılandı; Françoise'la Pierre, Xavière'i ortalarına almış geliyorlardı, üçü de pek neşeliydi.

«Nasıl da buluştuk! dedi Françoise.

— Şirin bir yer burası», dedi Elisabeth. Yüzünü gizleyebilse sevinirdi; derisi çatlayacakmışçasına gerilmişti, gözlerinin ve ağzının çevresinde müthiş bir çekilme vardı, derinin altındaki etse alabildiğine şişmişti. «Resmi çağrılıları atlattınız demek?

— Evet, usulca sıyrıldık aralarından», dedi Françoise.

Gerbert neden yanlarında değildi acaba? Pierre oğlandan çekiniyor muydu yoksa? Ya da Françoise mı Xavière'in çekiciliğinden korkuyordu? Xavière, hiç konuşmuyor, dikkafalı bir melek gibi gülümsüyordu.

«Başarı mutlak, dedi Claude, eleştirmenler sert yazacak belki, ama seyircinin tepkisi iyiydi.

— Epey iyi gitti», dedi Pierre. Dostça gülümsedi. «Bugünlerde görüşsek, şimdi artık biraz vaktimiz olacak.

— Görüşelim ya, size anlatmak istediğim bir sürü şey var», dedi Claude.

Ansızın, Elisabeth'in gözleri acıyla karardı; bomboş işliği geldi gözünün önüne, hiç bir telefon beklemeyecekti artık orda, sonra kapıcının ordaki boş mektup kutusunu, boş lokantayı, boş sokakları gördü. Hayır, hayır, olacak şey değildi bu, yitirmek istemiyordu onu; istediği kadar zayıf, bencil, nefret uyandırıcı olsundu, hiç önemi yoktu bunların, yaşamak için ona gereksinimi vardı; onu elinde tutabilmek için her şeye razıydı.

«Nanteuil'den karşılık almadan Berger'ye gitmeyin, diyordu Pierre, beceriksizlik olur. Ama çok yakından ilgileneceğinden eminim.

— Öğleden sonraları telefon edin, dedi Françoise. Buluşmak için bir gün kararlaştıralım.

Salonun dibinde gözden yittiler.

«Şuraya oturalım, küçük bir kiliseyi andırıyor», dedi Xavière. İncecik sesi, ipeğe takılan tırnak gibi insanın sinirlerini ayağa kaldırıyordu.

«Küçük pek sevimli, dedi Claude. Labrousse'un yeni sevgilisi mi?

— Galiba. Onun bunun gözüne çarpmaktan hoşlanmayan Pierre'in nasıl gürültülü patırtılı içeri girdiğini farkettin mi?»

Bir an sustular.

«Kalkalım burdan, dedi Elisabeth sinirli bir tavırla, onları sülük gibi sırtımızda hissetmek hiç hoş değil.

— Bizimle ilgili değiller ki, dedi Claude.

— Hepsi iğrenç bunların», diye yineledi Elisabeth. Sesi kısıldı; yaşlar ha aktı ha akacaktı, daha fazla tutamazdı artık onları. «Hadi bana gidelim, dedi.

— Nasıl istersen», dedi Claude. Garsonu çağırdı. Elisabeth mantosunu aynanın önünde giydi. Yüzü allak bullaktı. Aynanın dibinde gördü onları; Xavière konuşuyordu; elini kolunu sallıyor, Françoise'la Pierre hayran hayran onu dinliyorlardı. Ee, bu kadarı da fazlaydı artık; elin salak kızıyla vakit öldürüyor, Elisabeth'inse farkına bile varmıyorlardı. Claude'la kendisini de aralarına alsalar, **Partage'ı** oynamayı kabul etseler n'olurdu yani... Kabahat onlardaydı. Elisabeth öfkesinden tir tir titriyordu, boğulacak gibiydi. Mutluydular, gülüp eğleniyorlardı, bu ezici yetkinlik içinde, sonsuza dek mutlu olabilecekler miydi sanki? Günün birinde onlar da şu korkunç cehenneme düşmeyecekler miydi? Titreyerek beklemek, boşu boşuna yardım dilemek, yalvarmak, kendinden ölesiye tiksinerek, pişmanlıklar, bunalımlar içinde tek başına kalmak. Biraz dikkat ederek, onlara da kötü bir oyun oynanamaz mıydı acaba?

Elisabeth, sessizce bindi Claude'un arabasına, kapıya dek tek lâf etmediler.

«Birbirimize söyleyecek bir şeyin kaldığını sanmıyorum, dedi Claude arabayı durdururken.

— Böyle ayrılamayız, dedi Elisabeth. Çık bir dakika.

— Çıkıp da ne yapacağım? dedi Claude.

— Çık. Daha her şeyi anlatmadık birbirimize, dedi Elisabeth.

— Beni sevmiyor, hakkımda kötü şeyler düşünüyorsun; anlatacak ne kaldı ki?» dedi Claude.

Düpedüz gözdağı vermekti bu, ama Elisabeth'in de onu bırakması olanaksızdı; bir daha ne zaman gelirdi kimbilir?

«Sana bağlıyım, Claude», dedi Elisabeth. Bu sözler gözlerini yaşarttı; adam ardına düştü. Kadın, kesik kesik ağlayarak çıktı merdivenleri; kendini tutamıyordu artık; hattâ azıcık sendeliyordu, ama erkek koluna girmedi. İşliğe girin-

ce, Claude beş aşağı beş yukarı gezinmeye başladı, asık suratla.

«Beni sevip sevmemekte özgürsün, dedi, ama aramızda sevgiden öte birşeyler vardı, ve bunların esirgenmesi gerekirdi.» Divana baktı yan gözle. «Burda mı yattın o adamla?»

Elisabeth kendini koltuklardan birine bırakmıştı.

«Bunun için bana kızacağını düşünemedim, Claude, dedi, böyle sıradan bir şey için seni yitirmek istemem.

— Beş para etmez bir oyuncuyu kıskanacak değilim, dedi Claude, bunu benden saklamış olmana içerliyorum; çok daha önce söylemeliydin. Ayrıca bu akşam öyle lâflar ettin ki, artık aramızda dostluk bile olamaz.»

Kıskançtı, hem de çok tatsız bir biçimde; Elisabeth onun erkeklik gururunu yaralamıştı, o da şimdi kendisine eziyet etmek istiyordu. Kadın bunu anlıyordu, ama anlamak yetmiyordu, şu kestirip atıcı ses yüreğini parçalıyordu.

«Seni yitirmek istemiyorum», diye yineledi. Bu sefer açıktan açığa hıçkırmaya başladı.

Kurallara uymak, oyunu dürüst oynamak salaklıktı, bundan ötürü kimse aferin demiyordu insana. Günün birinde bütün gizli acıların, inceliklerin, iç çatışmalarının ortaya çıkacağını, karşınızdaki erkeğin hem hayranlık, hem pişmanlık duyacağını sanıyordunuz; oysa hiç de öyle olmuyor, giden geri gelmiyordu.

— Bütün gücümü tükettiğimi biliyorsun, dedi Claude, tinsel ve zihinsel bir bunalım geçiriyorum şu sıralarda, senden başka dayanağım yok, sense neler söylüyorsun.

— Haksızlık ediyorsun, Claude», dedi zayıf bir sesle. Hıçkırıkları iki katına çıktı; karşı konmaz bir güç kendisini almış sürüklüyordu, insanî saygınlık, utanç falan vız geliyordu artık, dileyen dilediğini söyleyebilirdi. «Seni çok, ama çok seviyorum, Claude, dedi, çok sevdiğim için kurtulmak istedim senden!» Yüzünü ellerine gömdü; bu tutkulu itiraf Claude'a yöneltilen bir çağrıydı; yanına gelecek, onu kollarına alacak ve her şey bitecekti: bundan böyle hiç bir şey-

den yakınmayacaktı.

Başını kaldırıp baktı, Claude duvara yaslanmış duruyor, dudaklarının kenarı sinirden titriyordu.

«Bir şey söyle bana», dedi Elisabeth. Adam kötü kötü divana bakıyordu, ne düşündüğünü kestirmek kolaydı. Onu buraya getirmemeliydi, imgeler çok canlıydı çünkü.

«Kes şu zırlamayı, dedi, canın istediği için girdin o bir karış boylu herifin koynuna: işine geliyordu mutlaka.»

Elisabeth ağlamayı kesti, boğazı düğümlenmişti; göğsüne bir hançer saplanmıştı sanki. Kabalığa dayanamazdı, düpedüz bedensel bir acıydı bu.

«Benimle böyle konuşamazsın, dedi şiddetle.

— Dilediğim gibi konuşurum onun hakkında, dedi Claude sesini yükselterek, şimdi de kurbanlık taslaman pek hoş doğrusu.

— Bağırma», dedi Elisabeth; sinirden titriyordu, alın damarlarını çıkarta çıkarta bağıran Claude değil de, büyük babasıydı sanki. «Bağırmana dayanamam.»

Claude ocağa bir tekme attı.

«Gelip elini mi tutaydım? dedi.

— Bağırma», dedi Elisabeth daha boğuk bir sesle; dişleri birbirine vurmaya başlamıştı, sinir nöbeti yakındı.

«Bağırmıyor, gidiyorum», dedi Claude. Kadının kolunu kıpırdatmasına kalmadan odadan çıktı. Kadın da ardından.

«Claude, Claude» diye seslendi.

Adam dönüp bakmadı bile, kadın onun gözden yittiğini gördü, sokak kapısı kapandı. İşliğe döndü, soyunmaya başladı; titremiyordu artık. Kafası suyla ve geceyle doluydu: öyle kocaman ve ağırdı ki, kendisini alıp uçuruma sürüklüyordu: ister uyku, ister ölüm, ister çıldırma olsun, bir daha çıkmamacasına dalacağı dipsiz bir uçurumdu bu. Yatağa attı kendini.

Elisabeth gözlerini açtığında, oda apaydınlıktı; ağzında bir salamura tadı vardı; hiç kıpırdamadı. Gözkapaklarının yanışında, şakaklarının hafif zonklayışında bir acı gizliydi, ateşin ve uykunun hafiflettiği bir acıydı bu; keşke ertesi gü-

ne dek uyuyabilseydi. Hiç bir karara varmamak, hiç bir şey düşünmemek. Daha ne kadar kalabilirdi bu huzur verici uyuşukluk içinde? Keşke ölebilse, döşeme tahtası olabilseydi; ama gözlerini yumup hiç bir şey görmemek için bile çaba harcamak gerekiyordu; ılık çarşaflara daha sıkı sarıldı; yeniden unutuşun karanlıklarına dalmak üzereydi ki, zil çaldı.

Yataktan fırladı, yüreği küt küt atıyordu. Claude mu gelmişti acaba? Ne diyecekti şimdi ona? Alelacele aynaya bir göz attı, dün geceki kadar kötü değildi, ama belli bir tutum takınabilmek için zaman gerekliydi. Bir an kapıyı açmamayı düşündü, kendisini ölü ya da yitik sanır, korkardı; kulak kabarttı. Kapının öte yanından bir soluk sesi bile gelmiyordu; belki de, ağır ağır geri dönmüştü; az sonra merdivenleri inecek, Elisabeth de, uykudan uyanmış olarak, tek başına kalacaktı. Kapıya doğru fırlayıp açtı. Gelen Guimiot'ydu.

«Rahatsız ettim galiba, dedi gülümseyerek.

— Yok canım, girin», dedi Elisabeth. Bir çeşit tiksintiyle baktı oğlana.

«Saat kaç kuzum?

— On iki galiba; uyuyor muydunuz?

— Evet», dedi Elisabeth; örtüleri çekip yatağı düzeltti; her şeye karşın, yine de birinin gelmiş olması iyiydi. «Bir sigara versenize bana, dedi, siz de oturun.»

Mobilyalar arasında kedi gibi dolaşması canını sıkıyordu, erkekse vücuduyla oynamaya bayılıyordu; kıvrak hareketlerle, kayar gibi yürüyordu, hareketleri tatlıydı, o da bunu bilir, aşırı derecede oynardı kendisiyle.

«Şöyle bir uğradım, sizi rahatsız etmek istemem», dedi. Dudaklarını kıvıran incecik gülüşünü de gereğinden çok kullanırdı. «Dün gece ne yazık ki siz gelemediniz: sabah beşe dek şampanya içtik. Dostlarım, iyi bir izlenim bıraktığımı söylediler. Mösyö Labrousse ne düşündü acaba?

— Çok iyiydiniz, dedi Elisabeth.

— Dediklerine bakılırsa Roseland benimle tanışmak

istiyormuş. Özellikle başımı beğenmiş. Yakında yeni bir oyun sahneye koyacakmış.

— Başınızla mı ilgilendi dersiniz?» dedi Elisabeth. Roseland sapıklığını gizlemezdi.

Guimiot ıslak dudaklarını birbirine sürttü; açık mavi gözleri, dudakları, bütün yüzü nemli bir ilkbahar izlenimi uyandırıyordu insanda.

«Başım ilginç değil mi yani?» dedi azıcık nazlanarak. Azıcık ibnelikle azıcık jigololuk birleşmiş. Guimiot'yu oluşturmuştu.

«Yenecek bir şey yok mu burda?

— Mutfağa bakın», dedi Elisabeth. Konut, yemek ve yatak, diye düşündü acı acı. Ziyaretleri hep birşeyler kazandırıyordu ona: ya bir yemek yiyor, ya bir kravat, ya da para ödünç alıyor, geri vermiyordu. Ve Elisabeth bugün bu işten hiç hoşnut değildi.

«Rafadan yumurta ister misiniz? diye bağırdı Guimiot.

— Hayır, hiç bir şey istemem», dedi. Mutfaktan su sesiyle çanak çömlek gürültüsü geliyordu. Onu kapı dışarı edecek cesareti bile yoktu; çekip gittikten sonra, bu konu üzerinde düşünmek gerekecekti.

«Biraz da şarap buldum», dedi Guimiot; masanın bir köşesine bir tabak koydu, bir bardak, bir peçete. «Ekmek yok, ama yumurtaları hafif katı pişireceğim; o zaman ekmeksiz de yenir, değil mi?»

Masaya oturup bacaklarını sallandırdı.

«Dostlarım, bu kadar küçük bir rolüm oluşuna üzüldüler. Mösyö Labrousse beni yedek rollerden birine alamaz mı dersiniz?

— Françoise Miquel'e açtım bu konuyu», dedi Elisabeth. Sigarası kezzap gibiydi, başı ağrıyordu. Akşamdan kalmıştı sanki.

«Peki, ne dedi Matmazel Miquel?

— Düşünelim dedi.

— Hep düşünelim derler zaten, dedi Guimiot yargılarcasına. Yaşamak güç canım.» Hışım gibi mutfağa seğirtti.

«Su kaynıyor galiba.»

Labrousse'un kızkardeşi olduğum için ardıma düştü, diye düşündü Elisabeth; yeni bir şey değildi zaten, on günden beri biliyordu bunu; ama şimdi açıkça dile getiriyordu; ekledi: «Vız gelir.» Hiç dostça bakmayan gözlerle tencereyi masaya koyuşunu, yumurtalardan birini özene bezene kırışını seyretti.

«Biraz yaşlı, şişman bir hanım var, zarif mi zarif, dün akşam, arabasıyla beni eve bırakmak istedi.

— Saçları lüle lüle, sarışın kadın mı? dedi Elisabeth.

— Evet. Dostlarımdan ötürü istemedim. Mösyö Labrousse'u tanıyor galiba.

— Teyzemizdir. dedi Elisabeth. Dostlarınızla, temsil sonrası nerde yemek yediniz?

— Topsy'de, sonra Montparnasse'da sürttük. Dôme'da, hani şu kısa boylu yönetmene rastladık, dut gibiydi.

— Gerbert mi? Kim vardı yanında?

— Tedesco ile küçük Canzetti, Sazelat ve biri daha. Canzetti Tedesco'yla çıktı galiba.» İkinci yumurtayı kırdı.

«Bizim minik yönetmen erkeklerle ilgili mi?

— Bilmem, dedi Elisabeth. Size yüz verdiyse, kafasının bozuk oluşundandır.

— Yüz falan vermedi canım, dedi Guimiot şaşkın şaşkın. Arkadaşlarım çok beğendiler onu.» Apansız bir yakınlıkla Elisabeth'e gülümsedi. «Sen neden yemiyorsun?

— Aç değilim», dedi Elisabeth. Bu iş daha fazla süremezdi, çok yakında acı çekmeye başlayacağını adı gibi biliyordu.

«Ne güzel şey bu, dedi Guimiot ipek pijamayı kadınsı bir hareketle okşayarak; ve el usulca ısrara başladı.

— Hayır, hayır, bırak, dedi Elisabeth yorgun bir tavırla.

— Neden? Sevmiyor musun artık beni?» dedi Guimiot; sesinde rezilce bir suçortaklığı vardı, Elisabeth de artık direnmiyordu zaten; oğlan ensesini, kulağının tam arkasını öpüyordu; çok garip öpücüklerdi bunlar, gören otluyor sanır-

dı. Buysa, düşünceye ayrılacak anı habire gerilere atıyordu.

«Ne soğuksun», dedi Guimiot belli bir şüpheyle; eli kumaşın altına kaymıştı, gözlerini yarı yummuş kadını gözlüyordu; Elisabeth de gözlerini yumup dudaklarını ona teslim etti, sevişmeyi uğraş edinmişlere özgü bakışlarına dayanamıyordu; vücudunu tüy gibi okşayışlara boğan şu parmakların birer uzman parmağı olduğunu hissetti ansızın, işlerini bir masajcının, bir berberin, bir dişçinin parmakları kadar iyi bilen usta parmaklar; Guimiot erkeklik görevini bilinçle yerine getiriyordu. Elisabeth bu alaycı hatır sayarlığı nasıl kabul edebilirdi?

Sıyrılmak istedi; ama içindeki her şey öylesine ağır ve gevşekti ki, daha doğrulmaya fırsat bulamadan Guimiot'yu çırılçıplak üstünde hissetti. Bu soyunma kolaylığı da ustalığın bir yanıydı. Büyük bir rahatlıkla vücudunu saran yumuşak ve bükülgen bir vücuttu bu. Claude'un ağır öpüşleri, sert sarılmaları... Elisabeth gözlerini açtı. Zevk, Guimiot'nun ağzını çarpıtıyor, gözlerini kaydırıyordu; şimdi artık bir çıkarcı açgözlülüğüyle yalnız kendini düşünüyordu. Gözlerini yumdu yeniden; korkunç bir eziklik içini yakıyordu. Bu işin bir an önce bitmesini istiyordu.

Guimiot, köpeksi bir davranışla yanağını Elisabeth'in omuzuna dayadı. O da başını yastığa bıraktı. Ama uyuyamayacağını biliyordu. Tamam işte, olan olmuştu, kurtuluş umudu yoktu artık; acıdan kaçınamazdı.

V. BÖLÜM

«Üç tas kahve, dedi Pierre.

— İnatçısınız, dedi Gerbert. Geçen gün Vuillemin'le ölçtük: bardaklar da taslar kadar alıyor.

— Yemekten sonra, kahve tasla içilmeli, dedi Pierre başka lâfa izin vermeyen bir ses tonuyla.

— Tat aynı değil, diyor, dedi Françoise.

— Tehlikeli bir düşçü bu adam!» dedi Gerbert. Bir an düşündü. «Çok çok, tasta daha yavaş soğuduğunu kabul edebiliriz.

— Neden daha yavaş soğusun? dedi Françoise.

— Buharlaşma yüzeyi daha dar da ondan, dedi Pierre oturaklı bir sesle.

— Hah, şimdi pusulayı şaşırdınız işte, dedi Gerbert. Porselen sıcaklığı daha iyi saklar da ondan.»

Fizik bir görüngü üzerinde tartışırken ağızları kulaklarına varırdı; genellikle, tartıştıkları olguyu da kendileri uydururlardı.

«İkisi de aynı hızla soğur, dedi Françoise.

— Duyuyor musunuz?» dedi Pierre.

Gerbert, yapmacıklı bir incelikle parmağını dudaklarına götürdü; Pierre başını salladı bilgiç bilgiç; genellikle, saygısız bir suçortaklığını açığa vuran beylik hareketleriydi bu; ama bugün ikisinde de inanç azdı. Öğle yemeği neşesiz geçmişti; Gerbert pek bitkin gözüküyordu; İtalyan istekleri üzerinde saatlarca tartışmışlardı: konuşma pek ender olarak böylesine genel bir konuya saplanıp kalırdı.

«Bu sabah Soudet'nin eleştirisini okudunuz mu? dedi

Françoise. Hiç korkusu yok adamın: bir oyunu tıpatıp çevirmenin yazara ihanet olduğunu söylüyor.

— Ah, bu beyni sulanmış adamlar ah, dedi Gerbert, asıl canlarına okuyanın Shakespeare olduğunu itiraf edemiyorlar.

— Hiç önemi yok, dedi Françoise, sözlü eleştiriler bizden yana, gerisine boş ver.

Dün akşam saydım, tam beş kez açtırdılar perdeyi, dedi Gerbert.

— Çok sevindim buna, dedi Françoise. Hiç bir ödün vermeden insanları etkileyebileceğimizi biliyordum.» Neşeli bir yüzle Pierre'e döndü. «Şimdi artık yalnızca bir kuramcı, bir kapalı oda deneycisi, bir kilise vaizi olmadığın ortaya çıktı. Otelde çalışan oğlan seni öldürürlerken ağladığını söyledi.

— Öteden beri bir ozan olduğunu sezmişimdir bu oğlanın», dedi Pierre. Azıcık utanarak gülümsedi; Françolse'ın coşkunluğu bir anda geçti. Dört gün önce, genel provadan sonra Pierre alabildiğine heyecanlıydı. Xavière'le birlikte nefis bir gece geçirmişlerdi, ama daha ertesi gün bu heyecan sönüp gitmişti. Böyleydi zaten: başarısızlık içini yakar kavurur, başarıyıysa hemen o anda tasarladığı daha yüce ereklere giden yolda basit bir aşama sayardı. Boş kendini beğenmişliğin getireceği zayıflıklara düşmez, ama iyi bir işin tadını çıkarmayı da bilmezdi. Bakışlarıyla sorguya çekti Gerbert'i: «Peki, Péclard takımı ne diyor?

— Oo! tek bir satır bile yazmamışlar sizin için, dedi Gerbert. İnsani sorunlara döndüğünüzü falan söyleyip duruyorlar. Ama, kafanızın içindekini bütünüyle yakalayabilmek için de yanıp tutuşuyorlar.»

Françoise yanılmadığından emindi; Gerbert'nin yakınlığı zorlamaydı.

«Gelecek yıl, kendi oyununu sahneye koyduğun zaman pusuya yatacaklar», dedi Françoise; sonra, neşeyle ekledi: «Şimdi artık, **Jules César**'ın başarısından sonra, seyircinin ardından geleceğine kuşku yok; nefis bir şey bunu düşünmek.

— Kitabı da aynı zamanda yayınlarsanız çok iyi olur, dedi Gerbert.

— Öyle ünlü biri falan değil, düpedüz yıldız olacaksın», dedi Françoise.

Pierre dudak ucuyla gülümsedi.

«Küçük Alman domuzları bizi yemèzse», dedi. Bu sözler soğuk duş etkisi yaptı Françoise üzerinde.

«Akıntıya kürek çektiğimizi düşünmüyorsun herhalde?» dedi. Pierre omuz silkti.

«Sevinmekte acele ettiğimizi düşünüyorum; gelecek yıla dek bir sürü şey olabilir.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«Oyunu martta sahneye koyun, dedi Gerbert.

— Mart iyi bir ay değil, dedi Françoise, ayrıca oyun da bitmez.

— Önemli olan ille de benim oyunu oynamak değil, dedi Pierre, asıl sorun, oyun oynamanın bir anlam taşıyıp taşımadığını kestirebilmek.»

Françoise sıkılarak baktı ona; sekiz gün önce, Xavière'le Pôle-Nord'a gittiklerinde kendini böceğe benzettiği zaman, bunu basit bir şımarma saymak istemişti; görünüşe göre, gerçek bir kaygı içindeydi.

«Eylülde, savaş çıksa bile, yaşamaya devam etmek gerektiğini söylüyordun.

— Elbette, ama nasıl?» Pierre, dalgın dalgın baktı parmaklarına. Kitap yazmak, oyun sahnelemek kendi başına bir erek değildi.

Gerçekten kararsızdı ve Françoise bundan ötürü handiyse içerlemekteydi ona. Huzur içinde kendine güvenebilmek üzere güce gereksinimi vardı.

«Bu açıdan ele alırsan, nedir kendi başına bir erek olan? dedi.

— İşte bu yüzden hiç bir şey sanıldığı kadar basit değil», dedi Pierre. Yüzünde kederli, hemen hemen alıkça bir hava belirmişti; sabahları, gözleri uykudan pembe pembe, odanın içinde umutsuzca çoraplarını ararken de böyle olurdu.

«Saat iki buçuk, ben kaçıyorum», dedi Gerbert.

Genellikle, hiç bir zaman ilk o kalkmazdı; Pierre'le geçirdiği anları her şeyin üstünde tutardı.

«Xavière yine geç kalacak, dedi Françoise. Çok tatsız. Teyze, açılış için, tam saat üçte orda olmamızı istiyor.

— Orda can sıkıntısından patlayacak, dedi Pierre, keşke oyundan sonra uğrayıp alsaydık.

— Bir serginin, açılışından bir gün önce özel çağrılılara gezdirilmesini merak etti, dedi Françoise. Kafasından neler geçiriyor bilmem.

— Epey güleceksiniz desene! dedi Gerbert.

— Bu ressam da Teyze'nin koruduklarından biri, dedi Françoise, hiç kaçmaz çünkü. Geçen seferki kokteyli kaçırmıştım, hiç hoş olmadı galiba.»

Gerbert kalktı, Pierre'e hafifçe selâm verdi.

«Akşama görüşürüz.

— Az sonra görüşürüz», dedi Françoise sıcak bir sesle. Péclard'dan aldığı, topuklarını döven eski yağmurluğu içinde uzaklaşışını izledi. «Bayağı yorulmuş bizim oğlan, dedi.

— Sevimli bir çocuk, ama birbirimize söyleyecek pek bir şeyimiz yok, dedi Pierre.

— Hiç böyle görmemiştim onu; bugün düpedüz karamsar. Belki de cuma gecesi kendisini ektiğimiz içindi, ama hemen yatmak istememiz de olağandı doğrusu, yorgunluktan bitmiştik.

— Belki de biri bizi görmüştür, dedi Pierre.

— İyi ama, hemen Pôle-Nord'a daldık, ordan da bir taksiye atladık; bir tek Elisabeth gördü bizi, ona da tembih ettim.» Françoise elini ensesine attı, saçlarını sıvazladı. «Eğer öyleyse, çok tatsız, dedi. Olayın kendisi değil ama, yalan söylemiş olmamız onu müthiş yaralar.»

Gerbert, çocukluğundan aşırı bir alınganlık getirmişti; en çok insanları rahatsız etmekten çekinirdi. Pierre, yeryüzünde gerçekten değer verdiği tek insandı; ona karşı seve seve bir sürü şey yüklenirdi; ama Pierre'in sırf görevini yerine getirmek için kendisiyle ilgilendiğini hissetmeye de hiç

dayanamazdı.

«Yok canım, hiç olasılığı yok bu işin, dedi Pierre, ayrıca, dün gece neşeli ve candandı.

— Belki de sıkıntısı vardır», dedi Françoise. Gerbert'nin kederli olması ve kendisinin buna karşı bir şey yapamaması onu da üzerdi; onu mutlu görmek istiyordu; o tutarlı ve tatlı yaşamına bayılıyordu. Zevkle, tuttuğunu koparırarak çalışıyordu, yetenekleriyle Françoise'ı büyüleyen birkaç arkadaşı vardı: Mollier harika banjo çalıyordu, Barrissom tam bir bıçkın gibi argo konuşuyor, Castier'yse altı pernod'ya rahatça dayanıyordu akşamları, çoğunlukla, Montparnasse kahvelerinde onlarla pernod'ya dayanma yarışına giriyor: en çok banjo Mollier dayanıyordu bu işe. Geri kalan zamanınıysa tek başına geçiriyordu: sinemaya gidiyor, okuyor, alçakgönüllü ve inatçı düşler kurarak Paris'i dolaşıyordu.

«Nerde kaldı bu kız? dedi Pierre.

— Belki hâlâ uyuyordur, dedi Françoise.

— Yok canım, dün akşam soyunma odama geldiğinde, sabah kendini uyandırtacağını söyledi, dedi Pierre. Belki hastadır, ama o zaman da telefon ederdi.

— Yoo, bunu yapmaz işte, müthiş korkuyor telefondan, uğursuz bir araç sayıyor onu, dedi Françoise. Bana kalırsa saatı unutmuştur.

— Saatı ancak hınzırlığından unutuyor, dedi Pierre, bugünse ansızın kızması için neden görmüyorum.

— Hiç bir neden olmadan da kızar .

— Her zaman bir neden vardır, dedi Pierre azıcık sinirli bir sesle. Sense, zaman zaman bunlar üzerinde durmuyorsun, işin doğrusu bu.» Ses tonu Françoise'a hiç hoş gelmedi; oysa sorumlu kendisi değildi.

«Hadi gidip arayalım, dedi Pierre.

— Saygısızlık sayar», dedi Françoise. Xavière'e karşı azıcık kayıtsızdı belki, ancak, hiç değilse çarklarının kırılgan dönüşünü bozmamaya çalışıyordu. Christine teyzeye kabalık etmek hiç hoş değildi elbet, ama Xavière de odasına dek gelinip rahatsız edilmekten hoşlanmazdı.

«İyi ama saygısızlık eden kendisi», dedi Pierre. Fran-

çoise kalktı. Xavière hasta da olabilirdi. Sekiz gün önce Pierre'le yaptığı tartışmadan bu yana hiç kızıp küsmemişti; birlikte geçirdikler son gece, yani genel provadan sonraki cuma gecesi, müthiş neşeli davranmıştı.

Otel az ötedeydi, iki adımda vardılar oraya. Saat üçtü; yitirilecek bir dakika bile yoktu. Françoise merdivenlere seğirtirken otelci kadın seslendi.

«Matmazel Miquel; Matmazel Pagès'yi görmeye mi gidiyorsunuz?

— Evet, neden sordunuz?» dedi Françoise azıcık yüksekten bakarak; bu mızmız ihtiyar pek kötü bir kadın sayılmazdı, ama zaman zaman gereksiz işlere burnunu sokardı.

«Kendisi hakkında iki çift lâf etmek istiyordum size»; yaşlı kadın küçük salonun kapısında durmuş, içeri girip girmemekte kararsızlık gösteriyordu, ama Françoise bu çağrıya uyup salona girmedi. «Matmazel Pagès, az önce, lavabosunun tıkandığını söyledi, ben de kendisine oraya çay, bulaşık suyu döktüğünü, pamuk attığını söyledim.» Sonra ekledi: «Odası öyle düzensiz ki! Her yan izmarit ve kuru yemiş kabuğu dolu, yatak örtüsü de yanık içinde.

— Matmazel Pagès'den yakınmak istiyorsanız, gidip kendisine başvurun, dedi Françoise.

— Ben de öyle yaptım, dedi otelci kadın, o da burda bir gün bile kalamayacağını söyledi, şu anda eşyasını topladığını sanıyorum. Siz de bilirsiniz ki, odalarım boş kalmaz, her gün bir sürü insan başvuruyor oda için; üstelik müşterinin böylesini de güle güle yolcu ederim, elektriği de bütün gece açık bıraktığından, bilemezsiniz kaça patlıyor bu iş bana.» Tatlı bir sesle ekledi: «Ama sizin dostunuz olduğu için başını derde sokmak istemem; fikrini değiştirirse, güçlük çıkarmayacağımı size bildireyim dedim.»

Françoise buraya yerleşeli beri kendisine özel bir titizlik gösterilmekteydi. Otelci kadına bol bahşiş veriyor, o da bundan pek hoşlanıyordu; ve en önemlisi, kira vaktinde ödeniyordu.

«Söylerim bunu kendisine. Teşekkürler», dedi Françoise. Kararlı bir tavırla merdivenlere daldı.

«Bu köstebek karı canımızı sıkmamalı, dedi Pierre. Montparnasse'ta otel dolu.

— Burda rahatım», dedi Françoise. İyi ısıtılan, yeri iyi bir oteldi bu; Françoise ordaki değişik insanlardan ve o bayağı, çiçekli duvar kâğıtlarından hoşlanıyordu.

«Kapıyı vuralım mı?» dedi Françoise azıcık çekinerek. Pierre çaldı; kapı beklenmedik bir çabuklukla açıldı ve Xavière, kıpkırmızı bir suratla, saç baş bir yanda gözüktü; gömleğinin kollarını sıvamıştı, eteği toz içindeydi.

«Oh! Siz misiniz!» dedi yedi kat gökten yere düşercesine.

Xavière'in insanı nasıl karşılayacağını kestirmeye kalkmak boşunaydı, her zaman yanılıyordunuz. Françoise'la Pierre kapıda çakılıp kaldılar.

«Ne yapıyorsunuz kuzum?» dedi Pierre.

Xavière'in Adem elması inip çıktı.

«Taşınıyorum», dedi acıklı bir sesle. Görünüm ürkünçtü. Françoise, dudakları sıkılmaya başlayan Christine teyzeyi düşündü, ama odada ve Xavière'in suratında esen fırtına karşısında hepsi vızdı. Odanın ortalık yerinde ağzı açık üç bavul vardı; çekmeceler yere buruşuk giysiler, kâğıtlar, süs eşyası kusmuştu.

«Peki, yakında biter mi dersiniz? dedi Pierre yağma edilmiş tapınağa sert gözlerle bakarak.

— Hiç bitiremeyeceğim galiba!» dedi Xavière; kendini koltuklardan birine attı, şakaklarını parmakları arasına aldı. «Şu büyücü karı...

— Az önce konuştu benimle, dedi Françoise. İsterseniz, bu gece de kalabileceğinizi söyledi.

— Yaa!» dedi Xavière; gözlerinde kısa bir umut ışığı yanıp söndü. «Yok, yok, hemen gitmeliyim.»

Françoise acıdı ona.

«İyi ama, hemen bu akşam oda bulamazsınız.

— Bulamam tabii», dedi Xavière; başını önüne eğdi, uzunca bir süre öyle kaldı; Françoise'la Pierre, büyülenmiş gibi, kıpırdamadan bu altın sarısı başı seyrediyorlardı.

«Öyleyse, bırakın şimdi bütün bunları, dedi ansızın ken-

dine gelen Françoise. Yarın birlikte ararız.

— Bırakmak mı? dedi Xavière. İyi ama, bir saat bile yaşamak istemem bu dağınıklık içinde.

— Akşama birlikte yerleştiririz», dedi Françoise. Xavière, kendine acındıran bir minnetle baktı ona. «Bakın, şimdi siz hemen giyinip Dôme'da bizi bekliyorsunuz. Bizse sergi-nin özel açılışına koşuyoruz, bir buçuk saat sonra döneriz.»

Xavière hemen ayağa fırladı, saçlarını avuçladı.

«Ah! keşke ben de gelebilseydim! On dakikada hazır olurum, saçıma iki tarak attım mı, tamam.

— Teyze hanım şimdiden hırlamaya başlamıştır», dedi Françoise.

Pierre omuz silkti.

«Porto faslını kaçırdık nasıl olsa, dedi öfkeli bir sesle. Şimdi artık saat beşte de gitsek farketmez.

— Nasıl istersen, dedi Françoise. Ama ceremeyi yine ben çekeceğim.

— Eh, sana da vız gelir aslında, dedi Pierre.

— Şöyle bir iki gülücük yaparsınız, olur biter, dedi Xavière.

— Peki, öyle olsun, dedi Françoise. Bir özür bulursun artık.

— Çalışırım, diye homurdandı Pierre.

— Öyleyse, odamda bekliyoruz sizi», dedi Françoise Üst kata çıktılar.

«Koskoca öğleden sonra boşa gitti, dedi Pierre, sergiden çıkınca hiç bir yere gidemeyiz artık.

— Çekilmez bir kız olduğunu söylemiştim sana», dedi Françoise; aynaya doğru yürüdü, bu kabarık saçlarla insanın ensesi pek belli olmuyordu. «İnşallah başka yere taşınmakta ısrar etmez.

— Onu izlemek zorunda değilsin», dedi Pierre. Canı sıkılmış gibiydi; Françoise'ın yanında öyle güleryüzlüydü ki, hiç de yumuşak başlı bir insan olmadığını unutmuştu kadıncağız; oysa tiyatroda öfkesi dillere destandı. Bu işi de kendine hakaret sayarsa, kezzap gibi bir öğleden sonra yaşaya-

caklar demekti.

«Sen de biliyorsun ki izlerim; o ısrar etmez belki, ama sonradan korkunç bir umutsuzluğa kapılır.»

Françoise bakışlarıyla odasını taradı.

«Sevgili otelim benim; neyse ki gevşeğin biri.»

Pierre, masanın üstüne yığılmış elyazısı oyunlara doğru yürüdü.

«Biliyor musun, dedi **Monseiueur le Vent'**ı (Bay Rüzgâr'ı) alıkoyacağım galiba; ilgimi çekiyor bu oğlan, desteklenmesi gerek. Senin de bir fikrin olsun diye, bugünlerde bir akşam yemeğine çağıracağım onu.

— Ben de sana **Hyacinthe'**i aktarayım, dedi Françoise. Bu oyunda da iyi şeyler var sanıyorum.

— Göster bakayım», dedi Pierre; dosyayı alıp karıştırmaya başladı, Françoise de omuzunun üzerinden onunla birlikte okuyordu. Bugün pek keyfi yoktu; Pierre'le ikisi olsalar, bu özel açılışı bir çırpıda aradan çıkarırlardı, işe Xavière karışınca her şey bir anda ağırlaşıyordu: yaşam yolunda, ayağınızın altında kilolarca balçık varmışcasına yürüyordunuz. Keşke Pierre onu beklemeye karar vermeseydi; o da bugün ters taraftan kalkmış gibiydi. Xavière kapıyı çalana dek yarım saat geçti. Hızla aşağı indiler.

«Nereye gitmek istersiniz? dedi Françoise.

— Bana göre hava hoş, dedi Xavière.

— Önümüzde bir saat vakit var, Dôme'a gidelim, dedi Pierre.

— Amma da soğuk, dedi Xavière, atkısını boynuna dolayarak.

— İki adım ötede, dedi Françoise.

— Uzaklık kavramlarımız aynı değil, dedi Xavière gergin bir yüzle.

— Zaman kavramlarımız da öyle», dedi Pierre kuru bir sesle.

Françoise, Xavière'i çözümlemeye başlıyordu; Xavière kendini suçlu hissediyor, kendisine kızdıklarını sanıyor ve huysuzlukta onlardan önce davranıyordu; ayrıca, şu taşın-

ma denemesi tüketmişti onu. Françoise koluna girmek istedi; cuma gecesi, hep kolkola, uygun adım yürümüşlerdi.

«Yok, dedi Xavière, ayrı ayrı daha hızlı gideriz.»

Pierre'in suratı iyiden iyiye asıldı; Françoise düpedüz öfkelenmesinden korkuyordu. Kahvenin dibinde bir masaya oturdular.

«Biliyor musunuz, dedi Françoise, bu özel açılış hiç de ilginç olmayacak, teyzenin koruduğu oğlanlarda en küçük bir yetenek yoktur, seçme konusunda yanıldığı görülmemiştir.

— Vız gelir, dedi Xaviere, ben bu törene bayılırım; resmiyse öteden beri sevmem.

— İyi resim görmediğiniz için, dedi Françoise, benimle sergilere, hattâ Louvre'a gelseniz...

— Bir şey değişmezdi», dedi Xavière; ve suratını buruşturdu. «Sert, yavan bir şey tablo dedikleri.

— Azıcık anlasanız, hoşlanırdınız eminim bundan, dedi Françoise.

— Yani, resimden neden hoşlandığımı anlardım, dedi Xavière. Bense, hiç bir zaman yetinemem bununla; hiç bir şey duymadığım gün, ille de duyayım diye uğraşmam.

— Sizin duymak dediğiniz şey, aslında anlamaktır, dedi Françoise, örneğin müziği seviyorsunuz...»

Xavière lâfı yarıda kesti.

«Bakın, iyi ya da kötü müzikten söz ettikleri zaman, bu sözlere hiç mi hiç aklım ermiyor, dedi saldırgan bir alçakgönüllülükle. Müzikten bir şey anladığım yok; notaları kendi başlarına seviyorum: ses yetiyor bana.» Françoise'ın gözlerinin içine baktı. «Nefret ederim zihinsel zevklerden.»

Xavière inatlaşmaya başladı mı, tartışmak boştu. Françoise kınayan gözlerle Pierre'e baktı, Xavière'i beklemeyi o istemişti, onun için, acı acı sırıtacağına, hiç değilse konuşmaya katılabilirdi.

«Yalnız, tören dediğiniz şeyin hiç de iç açıcı bir şey olmadığını haber vereyim, dedi Françoise. Birbirlerine birtakım incelik gösterilerinde bulunan insanlardan başka bir şey

göremeyeceksiniz.

— Olsun! Yine de kalabalıktır, hareket vardır, dedi Xavière, tutkulu bir hak arayışla.

— Eğlenmek mi istiyorsunuz şu anda?

— Hem de nasıl!» dedi Xavière.

Gözlerinde yabansı bir parıltı belirdi.

«Sabahtan akşama o odada otura otura aklımı kaçıracağım. Dayanamıyorum artık, bilemezsiniz nasıl sevineceğim ordan çıkınca.

— Kim engel oluyor dışarı çıkmanıza? Danslı yerlerin, kadın kadına pek eğlenceli olmadığını söylüyorsunuz; iyi ama, Begramian ya da Gerbert eşlik edebilirdi size, iyi dans bilir ikisi de», dedi Françoise.

Xavière başını salladı.

«İnsanın ısmarlama eğlenmeye karar vermesi acınacak şeydir.

— Her şeyin, kudret helvası gibi gökten hazırlop ağzınıza düşmesini istiyorsunuz, dedi Françoise, serçe parmağınızı bile oynatma zahmetine girmiyor, sonra kalkıp başkalarını suçluyorsunuz. Hiç kuşku yok ki...

— İnsanın serçe parmağını oynatmasına gerek kalmayan ülkeler vardır herhalde, dedi Xavière dalgın dalgın, Yunanistan, Sicilya gibi sıcak ülkeler.»

Sonra kaşlarını çattı.

«Burdaysa iki elle sarılacaksın, hem de ne için?

— Oralarda da öyle», dedi Françoise.

Xavière'in gözleri yeniden ışıdı.

«Nerdeydi şu kaynar sularla çevrili, kıpkırmızı ada? dedi açgözlüce.

— Yunanistan'daki Santorin adası, dedi Françoise. Ama ben size orayı böyle anlatmadım. Yalnız yarlar kırmızıdır. Ve deniz, ancak eski yanardağlar olan iki küçük adacık arasında buhar çıkarır. Ah, ah! lavlar arasında, kükürtlü bir göl vardı, dedi heyecanla; gölün kendisi sapsarıydı, kıyılarıysa, antrasit gibi kapkara; ve bu kara çizginin öte yanında, masmavi deniz.»

Xavière, tutkulu bir dikkatle ona bakıyordu.

«Gördüğünüz şeyleri düşünüyorum da, dedi kınama yüklü bir sesle.

— Hakedilmemiş buluyorsunuz, değil mi?» dedi Pierre.

Xavière Pierre'i süzdü, kirli meşin sıraları, sallanan masaları gösterdi.

«Bütün o güzel şeylerden sonra, nasıl gelir oturursunuz burada!

— Pişmanlık acıları içinde kıvranmanın bir yararı var mı? dedi Françoise.

— Siz hiç bir şeye yanmak istemezsiniz elbet, dedi Xavière. Mutlu olmaya büyük önem veriyorsunuz çünkü.»

Uzaklara baktı.

«Ben yazgıma boyun eğmek üzere doğmadım.»

Françoise'ın bam teline basılmıştı; kendisinin çok olağan saydığı şu mutluluktan yana olma, küçümsenerek geri itilebiliyordu demek? Haklı ya da haksız, Xavière'in sözlerine artık şımarıklık gözüyle bakamıyordu; bu sözlerde, kendininkiyle taban tabana zıt bir değerler dizgesi vardı; istediği kadar tanımazlıktan gelsin, varolması canını sıkmaya yetiyordu.

«Boyun eğmek, değil ki bu, dedi heyecanla. Paris'i, sokaklarını, kahvelerini seviyoruz.

— İnsan nasıl olur da şu çirkin yerleri, çirkin nesneleri, bayağı kişileri sever?» Xavière'in sesi sıfatları bastıra bastıra söylüyordu.

«Çünkü dünyanın tümü ilgilendiriyor bizi, dedi Françoise. Siz küçük bir güzellik uzmanısınız, hep yeni güzellikler arıyorsunuz, ama çok dar bir görüş bu.

— Sırf varoluşumuza karıştığı için şu kahve fincanı tabağıyla ilgilenmek zorundayım galiba?» dedi Xavière.

Ve sinirli sinirli baktı tabağa.

«Orda olması yeter de artar.»

Sonra, istemli bir sâflıkla ekledi.

«Bense, sanatçıların yalnız güzel şeyleri sevdiğini sanırdım.

— Güzel dediğiniz şeye bağlı bu», dedi Pierre.

Xavière dönüp ona baktı.

«Bak hele. Dinliyorsunuz demek, dedi şaşkın ve yumuşak bir sesle, bense sizi düşüncelere dalmış sanıyordum.

— Dinliyorum elbet, dedi Pierre.

— Bugün keyfiniz yok galiba, dedi gülümsemeye devam eden Xavière.

— Yoo, çok keyifliyim, dedi Pierre. Harika bir öğleden sonra geçiriyoruz. Az sonra özel açılışa gideceğiz, ordan çıkınca gidip bir sandöviç yiyeceğiz. Hepsi harika.

— Benim yüzümden mi demek istiyorsunuz? dedi Xavière dişlerini göstererek.

— Benim yüzümden değil herhalde», dedi Pierre.

Xavière'e surat asmak için onunla buluşmakta acele etmişti. «Azıcık da beni düşünmeliydi», diye düşündü Françoise hınçla; durumu hiç de hoş değildi.

«Doğru, dedi gittikçe acı acı sırıtan Xavière, kırk yılda bir boş vaktiniz var, onun da böyle har vurulup harman savrulması üzücü elbet.»

Sitem Françoise'ı şaşırttı. Xavière'i yine mi yanlış anlamıştı ne? Cumadan bu yana topu topu dört gün geçmişti, ve Pierre, daha dün gece, tiyatroda yürekten selâmlamıştı Xavière'i; kendini ihmale uğramış sayabilmesi için, Pierre'e epey tutulmuş olması gerekirdi.

Xavière Françoise'a döndü.

«Sanatçılarla yazarların yaşamını çok daha başka türlü düşünürdüm, dedi hoppaca. Böylesine hesaplı ve düzenli olduğunu sanmazdım.

— Fırtınalı havada, saç baş bir yanda gezmelerini mi isterdiniz?» dedi Françoise; Pierre'in alaycı bakışları karşısında iyice alıklaştığını hissediyordu.

«Hayır. Baudelaire'in saçları darmadağınık değil», dedi Xavière.

Sonra özentisiz bir sesle devam etti :

«Aslında, onun ve Rimbaud'nun dışındaki sanatçılar memur gibi.

— Bütün gün, düzenli bir biçimde çalıştığımız için mi?» dedi Françoise.

Xavière çelebice dudak büktü.

«Ayrıca, uykunuzu da hesaplıyor, günde iki kez yemek yiyor, sağı solu ziyaret ediyor, hiç bir yere ayrı ayrı gitmiyorsunuz. Başka türlü de olamaz herhalde...

— Sizse bunu sabır taşırıcı buluyorsunuz, değil mi?» dedi Françoise zorlama bir gülüşle. Xavière onlar için hiç de övünülecek bir imge çizmiyordu doğrusu.

«Her gün masa başına çöküp birtakım cümleler sıralamak gülünç, dedi Xavière. İnsanın yazı yazmasını kabul ediyorum elbet, diye ekledi hemen; sözcükler gerçekten şehvet verici. Ama insan yalnız içinden geldiği zaman yazmalı.

— İnsan bir yapıtı bütünüyle arzular», dedi Françoise; Xavière'in gözünde azıcık kendini doğrulamak istiyordu.

«Konuşma düzeyinizin yüksekliğine hayranım», dedi Pierre. Küçümseyen gülüşü Xavière'e olduğu kadar Françoise'a da dönüktü, ve Françoise allak bullak oldu; kendisi onun önünde bir adım bile gerileyemezken, o kendisini dışardan, yabancı biri gibi yargılayabilir miydi? Oyun bozanlıktı bu.

Xavière hiç istifini bozmadı.

«O zaman, bu da bir görev haline geliyor», dedi.

Ve hoşgörüyle gülümsedi.

«Ayrıca, yaşama biçiminiz böyle, her şeyi görev haline getiriyorsunuz.

— Nasıl yani? dedi Françoise. İnanın kıskıvrak bağlanmış hissetmiyorum ben kendimi.»

Evet, evet, günün birinde oturup uzun uzun konuşacaktı Xavière'le, hakkındaki düşüncelerini söyleyecekti ona : birtakım küçük üstünlükler vermek incelikti elbet, ama o da bunu kötüye kullanıyordu.

«Örneğin, insanlarla ilintileriniz.» Xavière parmaklarıyla saymaya başladı: «Elisabeth, teyzeniz, Gerbert ve daha başkaları. Bense tek başıma yaşayıp özgür kalmayı yeğlerim.

— İyi ama, siz de belli oranda tutarlı davranmanın kölelik olmadığını anlamıyorsunuz, dedi Françoise sıkkın bir tavırla. Örneğin, Elisabeth'i bile bile üzmemeye çalışıyoruz.

— Onlara, kendi üzerinizde birtakım haklar veriyorsunuz, dedi Xavière tepeden bakarak.

— Hiç de değil, dedi Françoise. Teyzemizle ilişkimiz yarı köpeksi bir pazarlıktır, çünkü bize para verir. Elisabeth ancak kendisine verileni alır, Gerbert'yleyse hoşumuza gittiği için görüşüyoruz.

— Yoo! Üzerinizde birtakım hakları olduğunu sanıyor işte, dedi Xavière kendine güvenen bir sesle.

— Yeryüzünde hiç kimse Gerbert kadar bilinçsiz değildir hak konusunda, dedi Pierre sakin bir sesle.

— Öyle mi sanıyorsunuz? dedi Xavière, bense tersini biliyorum.

— Siz ne bilebilirsiniz ki? dedi Françoise merakla. Onunla oturup iki çift lâf bile etmediniz.»

Xavière duraksadı.

«Bu da soylu bir kalbin doğuştan getirdiği gizli içgüdülerden biri, dedi Pierre.

— Peki, madem öğrenmek istiyorsunuz, söyleyeyim, dedi Xavière heyecanla, dün akşam, cuma gecesi sizinle çıktığımı öğrenince hakarete uğramış küçük bir prense döndü.

— Söylediniz demek! dedi Pierre.

— İyi ama, söylemeyin demiştik size, dedi Françoise.

— Ah! ağzımdan kaçtı, dedi Xavière gevşek gevşek. Bu gibi dolaplara alışamadım daha.»

Françoise'la Pierre üzüntüyle birbirlerine baktılar. Xavière bunu bile bile, düpedüz kıskançlığından yapmıştı. Hiç de alık bir kız değildi çünkü, ve tiyatronun dinlenme yerinde çok kısa bir an kalmıştı.

«Gördün mü, dedi Françoise, yalan söylemeyecektik çocuğa.

— İyi ama, nerden aklımıza gelecekti?» dedi Pierre.

Tırnaklarını yiyordu, iyiden iyiye kaygılanmış gibiydi.

Bu Gerbert için korkunç bir darbe olmuştu, Pierre'e duyduğu gözü kapalı güven epey sarsılmıştı herhalde. Françoise, şu anda Paris'te nasıl kırık bir kalple dolaştığını düşününce ağlayacak gibi oldu.

«Birşeyler yapmalıyız dedi sinirli bir tavırla.

— Hemen bu akşam konuşurum onunla, dedi Pierre, ama ne diyeceğim? Ekmek neyse ya, yalan söylemiş olmak yenilir yutulur şey değil.

— Hele ortaya çıktığı zaman», dedi Françoise.

Pierre, sert sert baktı Xavière'e.

«Ne dediniz ona?

— Cuma gecesi, Tedesco ve Canzetti'yle nasıl içip eğlendiklerini anlatıyordu; ben de, kendilerine rastlayamadığıma üzüldüğümü, bizim Pôle Nord'a çakılıp kaldığımızı ve hiç bir şey görmediğimizi söyledim», dedi Xavière surat asarcasına.

Bütün gece Pôle Nord'ta kalabilmek için ısrar eden kendisi olduğundan, bu sözleri iyice yakışıksız kaçıyordu.

«O kadar mı? dedi Pierre.

— Elbette bu kadar, dedi Xavière bir karış suratla.

— Belki de düzeltiriz, dedi Pierre Françoise'a bakarak; eve dönmeye kararlı olduğumuzu, ama son anda Xavière'in bu işe pek sinirlendiğini, o yüzden kaldığımızı söylerim.»

Xavière dudaklarını sarkıttı.

«Ya inanır, ya inanmaz, dedi Françoise.

— İnanması için elimden geleni yaparım, dedi Pierre, elimizde ona şimdiye dek hiç yalan söylememiş olmak gibi bir koz var.

— Haklısın, altın ağızlı Ermiş Jean gibisindir sen, dedi Françoise. Hemen arayıp bulmalısın onu.

— Peki ya teyze? Neyse boş ver şimdi teyzeyi!

— Saat altıda uğrarız ona da, dedi Françoise sinirli sinirli. Ama olmaz, mutlaka uğramalıyız, yoksa hiç bağışlamaz bizi.»

Pierre kalktı.

«Evine telefon edeyim», dedi.

Uzaklaştı. Françoise bir sigara yaktı, iş olsun diye; içten içe, öfkesinden tir tir titriyordu. Gerbert'nin üzüldüğünü, hem de kendileri yüzünden üzüldüğünü düşünmek korkunç bir şeydi.

Xavière, sessizce saçlarını çekiştiriyordu.

«Bundan dolayı ölmez herhalde, dedi zorlama bir saldırganlıkla.

— Onun yerinde sizi görmek isterdim», dedi Françoise acı bir sesle.

Xavière bozuldu.

«Bu kadar önemli olduğunu bilmiyordum, dedi.

— Uyarmıştık ama sizi», dedi Françoise.

Uzun bir sessizlik oldu. Françoise, usul usul bütün yaşamını kaplayan bu canlı yıkımı belli bir ürküntüyle süzdü; Françoise'ın çevresine diktiği bentleri saygısıyla, ona verdiği değerle yıkan Pierre'di. Şimdi artık kendini kapıp koyverdiğine göre, nereye dek gidecekti acaba? O günkü döküm iyiydi doğrusu: otelci kadın kızmış, serginin açılışı yarı yarıya kaçırılmış, Pierre sinirlenmiş, Gerbert gücenmişti. Françoise'ın bile içinde sekiz günlük bir sıkıntı vardı; üstelik, en çok gözünü korkutan da galiba buydu.

«Kızdınız mı?» diye mırıldandı Xavière. Allak bullak suratı Françoise'ı yumuşatmadı. «Neden yaptınız bunu? dedi.

— Bilmiyorum», dedi Xavière alçak sesle; başını öne eğdi. «Ama iyi de oldu, dedi daha alçak sesle, böylece ne olduğumu öğrenir, benden tiksinirsiniz; çok iyi oldu.

— Sizden tiksinir miyim?

— Evet. İlgilenilecek insan değilim ben, dedi Xavière umutsuz bir şiddetle. Şimdi artık kim olduğumu anlarsınız. Daha önce de söyledim size, beş para etmem ben. Bıraksaydınız Rouen'a dönseydim.»

Bu tutkulu suçlamalar karşısında, Françoise'ın bütün sitemleri dudaklarında donup kalmıştı. Françoise sustu. Kahve insan ve sigara dumanıyla dolmuştu; bir masanın çevresine toplanan Alman sığınıkları (mültecileri) oynanan satrancı seyrediyorlardı; komşu masada, kendini orospu sanan

kaçık bir kadın, çikolatalı bir kahve fincanının başında, görünmeyen bir erkeğe cilve yapıyordu.

«Evde yoktu, dedi Pierre.

— Çok kaldın, dedi Françoise.

— Fırsattan yararlanıp şöyle bir dolaştım; hava almam gerekiyordu.»

Oturdu, piposunu yaktı; sinirleri yatışmış gibiydi.

«Ben gidiyorum, dedi Xavière.

— Evet, gitsek iyi olur», dedi Françoise.

Kimse kıpırdamadı.

«Asıl öğrenmek istediğim şey, neden söylediniz bunu ona?» dedi Pierre.

Öfkeyi silip süpüren bir merakla bakıyordu Xavière'e.

«Bilmiyorum», dedi Xavière bir kez daha. Ama Pierre ipin ucunu kolay kolay bırakanlardan değildi.

«Yoo, biliyorsunuz» dedi yumuşak bir sesle.

Xavière yorgun bir tavırla omuz silkti.

«Kendimi tutamadım.

— Demek ki kafanızda bir şey vardı, dedi Pierre. Neydi?»

Gülümsedi.

«Bize kötü görünmek mi istiyordunuz?

— Oh! Nasıl düşünebilirsiniz böyle bir şeyi? dedi kız.

— Bu küçük gizin size Gerbert'ye oranla bir üstünlük mü sağladığını sanıyorsunuz?»

Xavière'in gözlerinde bir kınama yanıp söndü.

«İnsanların gizli iş yapmasını can sıkıcı buluyorum, dedi.

— Onun için mi söylediniz? dedi Pierre.

— Hayır. Ağzımdan kaçıverdi diyorum size, dedi işkenceye uğruyormuşcasına.

— İyi ama, böyle bir gizi saklamanın canınızı sıktığını kendiniz söylediniz.

— Hiç bir ilgisi yoktu bu işle», dedi Xavière.

Françoise sabırsızlıkla duvar saatına baktı; Xavière'i böyle davranmaya zorlayan nedenlerin hiç önemi yoktu, hareketi son derece yakışıksızdı.

«Başkasına birtakım hesaplar vermek zorunda oluşumuz canınızı sıkıyordu; tamam: insanların sizin karşınızda özgür olmadıklarını hissetmek gerçekten tatsızdır, dedi Pierre.

— Evet, biraz öyle, dedi Xavière, hem sonra...

— Neymiş sonrası?» dedi Pierre dostça bir sesle. Xavière'in her dediğini onaylayacak gibi bir hali vardı.

«Yok, yok, iğrenç bir şey bu», dedi Xavière. Yüzünü ellerine gömdü.

«İğrenç bir insanım, bırakın beni, bırakın.

— İyi ama, iğrençlik neresinde bunun, dedi Pierre. Sizi anlamak istiyorum». Duraksadı: «Gerbert geçen akşam size güleryüz göstermedi diye öç mü almak istediniz?»

Xavière yüzünü açtı: afallamıştı.

«Yok canım, pekâlâ da güleryüzlüydü. en az benim kadar.

— Ee, öyleyse onu yaralamak için de değildi? dedi Pierre.

— Elbette değildi.» Bir an duraksadı, sonra kendini balıklama suya atar gibi ekledi: «Ne olacağını görmek istedim.»

Françoise gittikçe büyüyen bir kaygıyla baktı ona. Pierre'in yüzünde, sevecenliğe yakın bir merak belirmişti; Xavière'in üstü kapalı itiraf ettiği kıskançlığı, ahlâk bozukluğunu, bencilliği onaylıyor muydu acaba? Françoise kendinde böyle duygular belirdiğini farketse, canla başla savaşırdı onlarla. Pierre'se sırıtıyordu.

Xavière ansızın patladı :

«Neden söyletiyorsunuz bütün bunları bana? Beni daha çok küçümsemek için mi? Ne yapsanız beni geçemezsiniz bu konuda!

— Nerden çıkarıyorsunuz sizi küçümsediğimi! dedi Pierre.

— Küçümsüyorsanız, haklısınız, dedi Xavière. Kendimi yönetmeyi bilmiyorum! Herkese zarar veriyorum. Uğursuzun

biriyim ben!» diye inledi tutkuyla.

Başını arkalığa yaslayıp gözyaşları akmasın diye gözlerini tavana dikti; boynu hıçkırıklarla inip kalkıyordu.

«Eminim düzelir bu iş, dedi Pierre ısrarlı bir sesle. Üzülmeyin siz.

— Sorun yalnız bu değil ki, dedi Xavière. Daha... daha bir sürü şey var.»

Korkunç bakışlarını boşluğa dikti, alçak sesle :

«İğreniyorum kendimden, nefret ediyorum», dedi.

Françoise, elinde olmadan acıdı ona; bunların öyle lâf olsun diye söylenmediği, yüreğinin derinliklerinden geldiği belli oluyordu; uykusuz gecelerde, saatlarca bu fikri işlediği açıktı.

«Etmemelisiniz, dedi Pierre. Bakın biz ne kadar çok saygı duyuyoruz size...

— Şimdi değil herhalde, dedi Xavière zayıf bir sesle.

— Yoo, dedi Pierre, kapıldığınız başdönmesini çok iyi hissediyorum.»

Françoise irkildi; o Xavière'e bu kadar değer vermiyordu; kapıldığı başdönmesini bağışlamıyordu; Pierre'in kendi adına konuşmaya hakkı yoktu. Dönüp kendisine bakmadan yoluna devam ediyor, sonra da onu izlediğini söylüyordu; bu kadarı fazlaydı. Tepeden tırnağa taş kesildiğini hissetti; ayrılmak çok zordu, ama hiç bir güç onu alıp sonunda ne olduğunu bilmediği şu dik ve aldatıcı yokuştan aşağı salamazdı.

«Evet, başdönmeleri, uyuşukluklar, dedi Xavière, bütün becerebildiğim de bu işte.»

Yüzü sapsarı kesilmiş, gözlerinin altında mor halkalar belirmişti; ansızın solmuş gibi duran salkım saçak saçlarıyla, kıpkırmızı burnuyla son derece çirkindi. Gerçekten allak bullak olduğuna kuşku yoktu; ama pişmanlık her şeyi silip yoketse ne iyi olurdu, diye düşündü Françoise.

Xavière, karamsar bir sesle yakınmaya devam etti.

«Rouen'dayken, birtakım özürlerim vardı belki, ama ne yaptım Paris'e geleli beri?»

Başladı ağlamaya.

«Hiç bir şey duymuyorum, hiç bir şey değilim artık»

Sorumsuz kurbanı olduğu bedensel bir acıyla becelleşiyormuş gibi bir hali vardı.

«Geçer, dedi Pierre, bize güvenin, biz size yardım ederiz.

— Kimse yardım edemez bana, dedi Xavière çocuksu bir umutsuzluk patlamasıyla, yazgım kara yazılmış bir kere!» Hıçkırıklar boğazında düğümleniyordu; gövdesi dik, yüzü acılıydı, gözyaşlarının akışına karşı çıkmıyordu artık ve Françoise onların her türlü direnci kıran çocuksuluğu karşısında yüreğinin yumuşadığını hissetti; bir şey yapmak, bir şey söylemek isterdi, ama hiç kolay değildi bu iş, öylesine uzaklardan geliyordu ki. Uzun, ağır bir sessizlik oldu; sararmış camlardaki yorgun gün can verip vermemekte kararsızlık geçiriyordu; satranç oyuncuları durumlarını hiç bozmamışlardı; kaçık kadının yanına adamın biri oturmuştu; konuştuğu kişi etli canlı biri olduktan sonra daha az kaçık gözüküyordu kadın.

«Öyle korkağım ki, dedi Xavière, öldürmeliydim kendimi, çok, çok önce yapmalıydım bu işi.» Yüzü gerildi. «Yapacağım ama», dedi meydan okurcasına.

Pierre, kararsız ve sinirli bir tavırla ona baktı, sonra Françoise'a döndü.

«Ne halde olduğunu görüyorsun! Yatıştırmaya çalışsana kızı, dedi öfkeyle.

— Ne yapayım istiyorsun? dedi Françoise, içindeki acıma bir anda donmuştu.

— Çoktan kollarına alıp bir iki şey... yatıştırıcı bir iki şey söylemeliydin», diye bitirdi sözünü.

Aslında, Pierre'in kolları çoktan Xavière'e sarılmış pışpışlıyordu, ama saygı, utanma falan gibi şeyler kollarını bağlıyor, bu düşüncesini gerçekleştirmesine engel oluyordu; o sıcak acımasını ancak Françoise'ın vücudunda dile getirebilirdi. Hiç kıpırdamayan, buz gibi duran Françoise elini bile

oynatmadı; Pierre'in buyurgan sesi istemini yoketmişti, ama gerilen kasları yabancı bir varlığı kollarına almasına karşıydılar. Pierre de kıpırdamıyor, işe yaramaz bir sevecenlikle dopdolu bekliyordu. Xavière, bir süre, sessizce can çekişti.

«Kendinize gelin, diyerek yeniden söze başladı Pierre. Güvenin bize. Bugüne dek gelişigüzel yaşadınız, yaşamsa koskoca bir girişimdir. Şimdiden sonra kafa kafaya verip ortak tasarılar kuracağız.

— Kurulacak tasarı masarı kalmadı, dedi Xavière karamsar bir sesle. Hayır, Rouen'a dönmekten başka çarem yok, en iyisi bu.

— Rouen'a dönmek mi! Eh, işte bu harika bir şey olur, dedi Pierre. İyi ama, biz size kızgın falan değiliz ki.»

Sabırsız bir bakış gönderdi Françoise'a.

«Kızmadığını söyle bari.

— Kızmadım elbet», dedi Françoise yan tutmayan bir sesle.

Peki kime kızıyordu? İçinde, kendi kendine küsmüş gibi bir burukluk vardı. Saat altıydı, ama kalkıp gitmek söz konusu bile olamazdı.

«Böyle acıklı şeyler söylemeyin de, oturup uslu uslu konuşalım», dedi Pierre.

Sesinde öyle yatıştırıcı, öyle sağlam bir hava vardı ki, Xavière azıcık yatıştı; uslu bir kız gibi baktı ona.

«En önemli eksikliğiniz, dedi Pierre, yapacak bir şeyinizin olmayışı.»

Xavière acı bir alayla elini salladı.

«Zamanınızı dolduracak şeyiniz yok; bu boşluğu doldurmakla avunamayacak kadar güç beğenir bir insan olduğunuzu biliyorum, salt eğlenceyle yetinemezsiniz. Günlerinize gerçekten anlam verecek bir şey gerek.»

Françoise, Pierre'in eleştirisini canı sıkılarak yakaladı; kendisi Xavière'e yalnızca birtakım eğlenceler önermişti, bu konuda da onu yeterince ciddiye almamıştı; şimdiyse, Pierre, kendisini aşarak Xavière'le anlaşmaya çalışıyordu.

«İyi ama, hiç bir işe yaramam diyorum size, dedi Xavi-

ère.

— Pek bir şey denemiş değilsiniz ki», dedi Pierre. Gülümsedi : «Benim bir fikrim var.

— Neymiş? dedi merakla.

— Neden tiyatroya başlamayasınız?

Xavière gözlerini faltaşı gibi açtı.

«Tiyatro mu?

— Neden olmasın? Kusursuz bir yapınız var, elinizi kolunuzu, yüzünüzü bilerek kullanıyorsunuz. Bu, ille de yetenekli olduğunuzu göstermez; ama umut beslememizi de engellemez.

— Asla beceremem, dedi Xavière.

— Denemek istemez miydiniz?

— İsterim tabiî, dedi Xavière, ama işe yaramaz.

— Herkese vergi olmayan bir duyarlık ve zekânız var, dedi Pierre. Bunlarsa iyi kozlardır.»

Ciddî bir tavırla yüzüne baktı.

«Tamam! Yalnız çalışmak gerekecek; tiyatro okulundaki derslere devam edersiniz, derslerin ikisini ben veriyorum, Bahin'le Rambert'se pek tatlı insanlardır.»

Xavière'in gözlerinde bir umut ışığı belirdi.

«Başaramam, dedi.

— Altından kalkabilmeniz için özel dersler veririm size; içinizdeki en küçük yetenek kırıntısını ortaya çıkaracağıma yemin ederim.»

Xavière başını salladı.

«Güzel bir düş bu», dedi.

Françoise bir iyiniyet çabası gösterdi; bakarsın Xavière gerçekten yetenekli çıkardı, ayrıca, herhangi bir şeye ilgisini çekmek bile başarı sayılırdı.

«Paris'e bunun için geldiğinizi söylüyordunuz, dedi. Bakın, oldu işte.

— Doğru», dedi Xavière.

Françoise gülümsedi.

«Öylesine şimdiki zamanda yaşıyorsunuz ki, gelecekle ilgili her şey size düş gibi gözüküyor; kuşkunuz zamandan.»

Xavière hafifçe gülümsedi.

«Her şey öyle belirsiz ki, dedi.

— Peki ama, Paris'te misiniz, değil misiniz? dedi Françoise.

— Paris'teyim, ama o iş başka, bu başka, dedi Xavière.

— Paris'e gelebilmek için yola çıkmak yetiyordu, dedi Pierre neşeli bir yüzle. Burdaysa, her gün yeni bir çaba harcamak gerekiyor. Ama bize güvenin; üçümüze de yetecek istem var bizde.

— Evet, ne yazık ki öyle! dedi Xavière gülümseyerek, hattâ bu yüzden ürkütücüsünüz.»

Pierre elde ettiği üstünlüğü sürdürdü.

«Pazartesi günü doğaçtan oynama dersine başlıyorsunuz. Göreceksiniz, küçükken oynadığınız oyunlardan hiç bir ayrımı yok. Bir dostunuzla yemek yediğinizi, tezgâhın birinden bir mal aşırırken yakalandığınızı düşünün diyecekler size; sahneyi kendiniz yaratıp oynayacaksınız.

— Epey eğlenceli olmalı, dedi Xavière.

— Ve ardından, hemen, üzerinde çalışmaya başlayacağınız bir rol seçeceksiniz; hiç değilse bazı rollerin bazı bölümleri olacak bunlar.»

Pierre, bakışlarıyla Françoise'ı sorguya çekti.

«Ne salık verebiliriz ona?»

Françoise düşündü.

«Pek çok ustalık istemeyen, ama salt doğal sevimliliğiyle üstesinden gelemeyeceği bir şey. Örneğin, Mérimée'nin **L'Occasion**'u (Rastlantı'sı).»

Hoşlanmıştı bu fikirden; bakarsın Xavière iyi bir oyuncu olurdu; kısacası, denemeye değerdi.

«Hiç de kötü olmaz», dedi Pierre.

Xavière, sevinçli bir yüzle süzdü onları.

«Ah, ne çok isterim tiyatro oyuncusu olmayı! Sizin gibi, gerçek bir oyuna çıkabilir miyim dersiniz?

— Elbette, dedi Pierre, hattâ, belki de gelecek yıl, şöyle küçük bir rol alırsınız.

— Oh! dedi Xavière coşkuyla. Oh! göreceksiniz, nasıl

çalışacağım!»

Öyle garip kızdı ki, belki de gerçekten çalışırdı; Françoise, onun için tasarladığı geleceğin büyüsüne kaptırdı kendini yeniden.

«Yarın pazar, işim var, dedi Pierre, ama Perşembe günü size ilk düzgün okuma dersini veririm. Pazartesi perşembe günleri, tiyatrodaki odamda, üçle dört arası buluşalım mı?

— Rahatsız olacaksınız, dedi Xavière.

— Tam tersine, ilgi duyacağım», dedi Pierre.

Xavière'in sinirleri yatışmıştı, Pierre'inse gözleri ışıldıyordu; Xavière'i alıp umutsuzluğun dibinden kendine güvenin ve sevincin doruğuna çıkarmak, gerçekten de, ancak büyük ustalara yaraşır işti. Bu arada Gerbert'yi de, serginin açılışını da unutuvermişti.

«Gerbert'ye bir daha telefon etsen, dedi Françoise, oyundan önce görüşebilirsen iyi olur.

— Öyle mi dersin? dedi Pierre.

— Öyle değil mi? dedi kadın azıcık kuru bir sesle.

— Peki, dedi Pierre istemeye istemeye, gidiyorum.»

Xavière duvar saatına baktı.

«Oh! Serginin açılışını da kaçırttım size, dedi üzülerek.

— Zararı yok», dedi Françoise.

Oysa çok zararı vardı, ertesi gün gidip teyzeden özür dilemesi gerekecekti, ve özür kabul edilmeyecekti.

«Utandım, işte, dedi Xavière usulca.

— Hiç gereği yok», dedi Françoise.

Xavière'in duyduğu pişmanlıkla aldığı kararlar dokunmuştu ona; sıradan biri gibi yargılamamak gerekiyordu bu kızı. Elini elinin üzerine koydu.

«Göreceksiniz, her şey yolunda gidecek.»

Xavière, bir an, içten bir bağlılıkla baktı ona.

«Kendi yüzümü görüp size baktığım zaman, utanıyorum! dedi heyecanlı bir sesle.

— Saçma, dedi Françoise.

— Lekesiz, tertemiz bir insansınız siz, dedi Xavière ateşli ateşli.

— Yok canım», dedi Françoise.

Başka zaman olsa, bu sözler onu gülümsetirdi, şimdiyse canını sıkıyordu.

«Kimi zaman, geceleyin sizi düşünüyorum da, gözlerim kamaşıyor, dedi Xavière, gerçekten varolduğunuza inanamıyorum bir türlü.»

Gülümsedi.

«Oysa varsınız», dedi tatlı bir sevecenlikle.

Françoise bunu biliyordu: Xavière, kendisine duyduğu sevgiyi ancak odasında, geceleyin ortaya vuruyordu; o zaman hiç kimse gönlünde yaşattığı imgeyi bozamıyor, o da koltuğa gömülüp, gözlerini uzaklara çeviriyor, coşkuyla kendisini seyrediyordu. Pierre'in, öteki insanların ve kendi kendisinin malı olan etten kemikten yapılma kadınsa, bu kıskanç tapınmanın ancak solgun yankılarını yakalayabiliyordu.

«Buna lâyık değilim», dedi Françoise bir çeşit pişmanlık duygusuyla.

Pierre neşeli bir yüzle yaklaşıyordu.

«Evdeydi; saat sekizde tiyatroda olmasını, kendisiyle konuşmak istediğimi söyledim.

— O ne dedi?

— «Peki!» dedi.

— Bilgiciliğe falan kalkarsa, aldırma emi, dedi Françoise.

— Bana bırak sen bu işi», dedi Pierre.

Xavière'e bakıp gülümsedi.

«Ayrılmadan Pôle Nord'a gidip birer içki içelim mi?

— Tabii, tabii! Pôle Nord'a gidelim», dedi Xavière yumuşacık bir sesle.

Dostluklarını orda perçinlemişlerdi ve Pôle Nord daha şimdiden masalsı, simgesel bir nitelik kazanmıştı; kahveden çıkınca, Xavière kendiliğinden Pierre'le Françoise'ın koluna girdi, ve üçü birden, uygun adım yürüyerek, bara doğru yollandılar.

* * *

Xavière, Françoise'ın odayı düzeltmesine yardım etmesini istemedi; bu hem ona saygısından, hem de, taptığı biri de olsa, yabancı birinin gizli kapaklı şeylerine el sürmesini istemeyişindendi. Bunun üzerine, Françoise kendi odasına çıktı, sırtına bir sabahlık geçirdi, masanın başına çöküp kâğıtlarını yaydı. Çoğunlukla işte bu saatta, Pierre oyundayken uğraşıyordu romanıyla; bir gün önce yazdıklarını okumaya başladı; ama zihnini bir noktaya toplamakta güçlük çekiyordu. Komşu odadaki Zenci, düşüp kalktığı sarışın yosmaya cırcır denen oyuncağın nasıl kullanıldığını gösteriyordu; yanlarında, Topsy'de bar kadınlığı yapan küçük İspanyol vardı, Françoise seslerinden tanıyordu onları. Çantasından bir törpü çıkarıp tırnaklarını törpülemeye başladı. Pierre Gerbert'yi inandırsa bile, bundan sonra aralarında hep bir soğukluk kalmayacak mıydı? Yarın Christine teyze kimbilir nasıl surat asacaktı? Bu küçük, tatsız düşünceleri kafasından atamıyordu. Ama asıl kafasını kurcalayan, Pierre'le tam bir uyumsuzluk içinde geçirdikleri şu öğleden sonrasıydı; onunla konuştuğu an bu tatsız izlenim silinip gidecekti elbet, ama konuşana dek, bütün ağırlığıyla içinde kalacaktı. Tırnaklarına baktı. Sersemlikti bu yaptığı; böyle küçük bir uyuşmazlığa bunca önem vermemeliydi; Pierre kendisini onaylamadığı an ne diyeceğini şaşırmaktan vazgeçmeliydi.

Tırnakları iyi kesilmemişti, kimisi uzun, kimisi kısaydı. Françoise yeniden aldı törpüsünü. En büyük yanılgısı, olanca ağırlığıyla Pierre'e yaslanmış olmasıydı; gerçek bir kusurdu bu, kendi sorumluluğunu başka birine taşıtmamalıydı. Sabahlığına yapışan beyaz tırnak tozunu sabırsızca silkti. Kendi kendisinden yüzde yüz sorumlu olabilmesi için, bunu istemesi yeterdi; oysa bunu gerçekten istemiyordu. Örneğin şu suçlama; onun onaylanmasını bile Pierre'den isteyecekti; düşündüğü her şey onunla birlikte, onun için vardı; yalnız kendinden gelen, tam bir özerklikle, Pierre'e bağlanmadan yapabileceği bir edimi aklına bile getiremiyordu. Beri yandan, pek de can sıkıcı bir şey değildi bu, Pierre'e karşı kendi kendisinden yardım bekleme gereksinimini duymuyordu.

Françoise törpüyü kaldırıp attı. Üç değerli çalışma saatını böyle incir çekirdeğini doldurmayan düşüncelere harcamak saçmaydı. Pierre bundan önce de bir sürü kadınla yakından ilgilenmişti; ee, neden öyleyse incinmiş hissediyordu kendini? asıl kaygı verici olan, birdenbire bulup ortaya çıkardığı, hâlâ bütünüyle dağılıp gitmeyen kaskatı düşmanlıktı. Bir an duraksadı; duyduğu sıkıntıyı aydınlığa kavuşturmak istedi; ama sonra tembellik ağır bastı. Kâğıtlarına eğildi.

Pierre tiyatrodan döndüğünde vakit çok çok gece yarısıydı; soğuktan yanakları kızarmıştı.

«Gerbert'yi gördün mü? dedi Françoise kaygılı bir sesle.

— Evet, düzeldi o iş», dedi Pierre neşeyle; boyun atkısıyla pardösüsünü çıkardı.

«İlkin, hiç önemi olmadığını, açıklama falan istemediğini söyledi; ama sıkı durdum; ona karşı incelik gösterilerinde bulunmadığımızı, kendisini ekmek istesek, açıkça söyleyeceğimizi anlattım. Azıcık kafa tutar gibi durdu, ama sırf gösterişti bu.

— Gerçekten Altın ağızlısın sen», dedi Françoise; rahatlamasında hınca benzer bir şey vardı: Gerbert'ye karşı Xavière'in suçortağı olmak sinirine dokunuyordu, Pierre'in de, keyiften ellerini ovuşturacak yerde, bu tedirginliği duymasını istiyordu. Olayları azıcık değiştirmek hiç önemli değildi; ama insanlara bile bile yalan söylemek, bazı şeyleri yıkıyordu.

«Xavière'in bu yaptığı çok tatsız, dedi.

— Çok sert buldum seni», dedi Pierre; gülümsedi. «Yaşlanınca kaskatı bir insan olacaksın demek!

— Başlangıçta, sen benden daha serttin, dedi Françoise, hattâ dayanılmayacak kadar.»

Azıcık bunalarak hissetti o günkü uyuşmazlıkları öyle dostça bir konuşmayla silemeyeceklerini; daha bu konuya dokunur dokunmaz, saldırgan bir kezzaplık kaplıyordu içini.

Pierre, serginin özel açılışı için taktığı kravatı çıkarma-

ya girişti.

«Bizimle buluşacağı saatı unutmasını bağışlanmaz bir hafiflik saydım, dedi alındığını belli eden bir ses ve kendi lâfıyla alay eden bir gülüşle. Ama ağrı dindirici bir gezinti yapınca, olayları başka bir açıdan görmeye başladım.»

Kaygısız keyfililiği Françoise'ın sinirini iyice bozdu.

«Gördüm; Gerbert'ye karşı tutumu seni ansızın hoşgörüye yöneltti, nerdeyse kutlayacaktın kızı.

— İşler, hafiflikle nitelendirilemeyecek kadar ciddileşiyordu, dedi Pierre; sinirliliğinin, eğlence ihtiyacının, unuttuğu buluşmanın ve bir akşam önceki ihanetin bir bütün olduğunu, ve başka bir nedene bağlandığını düşündüm.

— O da söyledi sana bu nedeni, dedi Françoise.

— Dediklerine, bunları anlatırken ağlayıp sızladığı için inanmamak gerekir, dedi Pierre.

— Öyleyse, daha fazla ısrar etmenin gereği yok, dedi hınçla o bitmez tükenmez sorguları düşünen Françoise.

— Ancak, yüzde yüz yalan da söylemiyor. Sözlerini yorumlamak gerekiyor», dedi Pierre.

Duyan, bir Tanrıça'dan söz ettiklerini sanırdı.

«Peki, niyetin ne?» dedi Françoise sabırsızlıkla.

Pierre, dudak ucuyla gülümsedi.

«Cumadan beri kendisini görmemiş olmamı kınadığını farketmedin mi?

— Farkettim, dedi Françoise, sana tutulmaya başladığı belli.

— Onun gibiler için, başlamakla işin sonunu getirmek birdir sanıyorum, dedi Pierre.

— Nasıl yani?

— Bana güçlü duygular beslediğini sanıyorum», dedi Pierre yarı alaylı, ama yine de gizli bir sevinci açığa vuran bir kendini beğenmişlikle. Françoise şaşırdı kaldı; Pierre'in kabalığı genellikle hoşuna giderdi, ama Pierre Xavière'i sayıyordu, Pôle Nord'daki tatlı gülüşleri yapmacık değildi; ta-

kındığı köpeksi tavır kaygı verici olmaya başlıyordu.

«Sana beslediği güçlü duyguların Xavière'i nasıl bağışlattığını merak ediyorum, dedi.

— Kendimizi onun yerine koymalıyız, dedi Pierre. Karşımızda gururlu, tutkulu bir yaratık var: büyük bir tantanayla ona dostluğumu sunuyorum; ve ilk görüşeceğimiz gün, kendisine birkaç dakika ayırabilmek için dağlar aşıyormuş gibi bir tavır takınıyorum. Bu da onu yaralıyor.

— Hemen o dakika değil ama, dedi Françoise.

— Elbette; ancak, sonradan oturup düşünüyor; sonraki günler de beni dilediği gibi göremeyince, ağırına gidiyor. Ayrıca, cuma günü Gerbert konusunda direnenin sen olduğunu da unutma: seni bütün kalbiyle sevse de, onun gibi sahip çıkıcı bir insan için, aramızdaki en büyük engel sen oluyorsun; saklamasını istediğimiz sırda koskoca bir yazgı yakalıyor. Ve yitireceğini anlayınca elinin tersiyle oyun kâğıtlarını karıştıran çocuk gibi davranıyor.

— Pek çok şey yakıştırıyorsun ona, dedi Françoise.

— Sen de fazla küçümsüyorsun, dedi Pierre sabırsızca; o gün Xavière konusunda ilk kez böyle sert konuşmuyordu.

— Bütün bunları bile bile yaptı demiyorum, ama davranışının anlamı buydu.

— Belki», dedi Françoise.

Demek ki, Pierre'e bakılırsa, Xavière kendisini kıskandığı, yanında bulunmasına dayanamadığı biri sayıyordu; Françoise, Xavière'in sevgi dolu yüzü karşısında hissettiği şeyleri düşündü yeniden; düzmece sanıyordu bu sevgiyi.

«Çok akıllıca bir açıklama bu, dedi yeniden söze başlayarak, ama Xavière için hiç bir açıklamanın geçerli olabileceğine aklım kesmiyor: hep o anki zihinsel durumuna göre yaşıyor çünkü.

— Tamam işte, kızgınlıklarının da, sevinçlerinin de iki anlamı var, dedi Pierre; daha önce zıvanadan çıkmamış olsa, tıkanan bir musluk için kendinden geçeceğine aklın kesiyor mu? Şu taşınma düpedüz bir kaçıştı; ve bağlanmayı suç

saydığı için, sanırım benden kaçıyordu.

— Kısacası, sence, bütün davranışlarının bir anahtarı var, ve bu anahtar, sana karşı duyduğu apansız tutku, öyle mi?»

Pierre'in üst dudağı hafifçe uzadı.

«Bunun bir tutku olduğunu sanmıyorum», dedi.

Françoise'ın sözü canını sıkmıştı: aslında bu, genel olarak Elisabeth'te görüp kınadıkları patavatsızlığın ta kendisiydi.

«Xavière'in gerçek bir aşkla insanı sevebileceğini sanmam», dedi Françoise. Bir an düşündü. «Coşkulara, arzulara, gücenmelere, şımarık isteklere bir diyeceğim yok; ancak, bana sorarsan, bütün bu yaşantıları kalıcı bir duyguya dönüştüren bilinçli onamayı onda bulamazsın.

— Bunu ancak gelecek gösterebilir bize», dedi yandan görünüşü daha da keskinleşen Pierre.

Ceketini çıkarıp paravananın arkasına girdi. Françoise da soyunmaya başladı. İçinden geldiği gibi konuşmuştu; Pierre'in yanında hiç kendini sakınmazdı, çünkü Pierre sızıltılı bir insan olmadığı gibi, ancak ayakların ucuna basa basa yaklaşılacak gizli kapaklı yanı da yoktu; ama bu sefer yanılmıştı işte. Bu akşam, konuşmazdan önce sözlerini iyice tartmak gerekiyordu.

«Daha önce sana, bu akşam Pôle Nord'da baktığı gibi bakmamıştı tabii, dedi Françoise.

— Yaa. sen de farkettin demek?» dedi Pierre.

Françoise'ın boğazı düğümlendi; bir yabancıya yöneltilen bu cümle çok hesaplı söylenmiş ve ereğine varmıştı. Paravananın arkasında dişlerini yıkayan adam yabancıydı. Birden şimşek gibi bir fikir çaktı zihninde. Xavière, Pierre'in hayaliyle daha çabuk başbaşa kalabilmek için mi reddetmişti yardımını? Pierre de bu doğruyu yakalamış olabilirdi; bütün gün, aralarında, ikili bir konuşma geçmişti demek; Xavière içini Pierre'e daha kolay döküyordu ve aralarında suç ortaklığına benzer bir şey vardı. Eh, olsundu bakalım; böylece, kendisini ürkütmeye başlayan bir işten kurtuluyordu. Za-

ten Pierre Xavière'e Françoise'dan çok sahip çıkmıştı; o da kızı ona bırakıyordu. Bundan böyle Xavière Pierre'indi artık.

VI. BÖLÜM

«Hiç bir yerde burdaki kadar güzel kahve içemezsiniz», dedi Françoise kahve fincanını tabağına bırakırken.

Madam Miquel gülümsedi.

«Eh, tek fiyatlı lokantalarda böylesini getirmezler elbet.»

Bir moda dergisine bakıyordu, Françoise gelip koltuğunun kenarına oturdu. Mösyö Miquel bir kucak odunun yandığı ocağın başında **le Temps** gazetesini okuyordu. Yirmi yılda hiç bir değişiklik olmamıştı, müthiş bir şeydi bu. Françoise buraya gelince, onca yılın kendisini hiç bir yere götürmediğini sanırdı: zaman, durgun ve tatlımsı bir su birikintisi halinde dört bir yanını kuşatırdı. Yaşamak, yaşlanmak demekti, başka bir şey değil.

«Daladier gerçekten iyi konuşmuş, dedi Mösyö Miquel; çok sıkı, devlet adamına yaraşır lâflar etmiş; bir adım bile geri çekilmeyeceği belli.

— Kendisine kalsa, Bonnet'nin birtakım ödünler vereceği söyleniyor dedi, Françoise; hattâ, alttan alta, Cibuti konusunda görüşmelere bile girişeceği öne sürülüyor.

— Unutma ki, İtalyan istekleri aslında hiç de aşırı sayılmaz, dedi Mösyö Miquel, ama isteyiş biçimleri kabul edilir gibi değil; sorun böyle ortaya konduğu sürece, uzlaşma düşünülemez.

— İyi ama, sırf bu yüzden savaş çıkaracak değilsin herhalde? dedi Françoise.

— Ancak, Maginot hattının gerisine pısmış, ikinci sınıf bir ulus olmaya da katlanamayız herhalde.

— Hayır, katlanamayız, dedi Françoise. Güç iş doğru-

su.»

İlkesel sorunlara değinmekten kaçındığı için, hemen hemen zaman kolayca anlaşırdı anasıyla babasıyla.

«Şu giysi bana gider mi acaba? dedi annesi.

— Gider tabii, anneciğim, incecik bir kadınsın.»

Duvar saatına baktı; saat ikiydi; Pierre kötü bir kahvenin başına çökmüştü bile; Xavière ilk iki derse öyle geç gelmişti ki, bu sefer bir saat önceden Dôme'da buluşup derse tam vaktinde başlamayı kararlaştırmışlardı; belki o da gelmişti, sağı solu belli olmazdı çünkü.

«**Jules César**'ın yüzüncü oynanışı için bir gece giysisine gereksinimim olacak, dedi Françoise, ne alacağımı bilemiyorum.

— Düşünürüz», dedi Madam Miquel.

Mösyö Miquel gazetesini indirdi.

«Yüzüncü oynanışı bulur mu diyorsun?

— En azından... her gece doluyor çünkü.»

Şöyle bir silkindi, aynaya doğru yürüdü; çöktürücü bir havası vardı bu evin.

«Ben gideyim artık, dedi, biriyle buluşacağım.

— Böyle şapkasız sokağa çıkmandan hoşlanmıyorum», dedi Madam Miquel; Françoise'ın mantosunu yokladı. «Neden sözümü dinleyip kürk almadın kendine? Baksana çırılçıplaksın.

— Bu kısa manto hoşuna gitmedi mi? ben çok beğeniyorum, dedi Françoise.

— Yarı kışlık bir manto bu, dedi annesi; sonra omuz silkti; paranı nereye harcadığını merak ediyorum.

— Bir daha ne zaman geliyorsun? dedi Mösyö Miquel, Çarşamba akşamı Maurice'le karısı bizdeler.

— Öyleyse Perşembe akşamı gelirim, dedi Françoise, sizi yalnız görmek daha hoş benim için.»

Merdivenleri ağır ağır indi, Médicis sokağına daldı; hava nemli ve yapışkandı; ama dışarısı, o ılık kitaplıktan iyiydi; zaman, yeniden harekete geçmişti, yavaş yavaş akıyordu; az sonra Gerbert'yle buluşacaktı, buysa, yaşadığı anlara kü-

çük de olsa bir anlam kazandırıyordu.

«Xavière mutlaka gelmiştir artık», diye düşündü Françoise azıcık yüreği sızlayarak. Xavière herhalde mavi entarisini ya da beyaz çizgili, güzel kırmızı bluzunu giymişti, özenli lüleler yüzünü çevreliyor ve şu anda gülümsüyor olmalıydı; neydi o görülmemiş gülümseme? Pierre nasıl bakıyordu ona? Françoise kaldırımın kıyıcığında durdu: içinde, sürgündeymiş gibi dayanılmaz bir acı vardı. Genel olarak, Paris'in merkezi bulunduğu yerdi. Bugünse durum değişmişti. Paris'in merkezi, Pierre'le Xavière'in oturdukları kahveydi, Françoise'sa bu belirsiz kenar mahallelerinde sürtüyordu.

Françoise, Deux Magots'nun taraçasında bir mangalın yanına oturdu. Bu akşam Pierre kendisine her şeyi anlatacaktı, ama bir süredir sözcüklere pek güveni kalmamıştı.

«Sade kahve», dedi garsona.

Bir sıkıntı kapladı içini: belli bir acı değildi bu, ona benzer bir şey bulabilmek için çok çok ötelere dönmek gerekiyordu. Bir anı geldi aklına. Ev boştu; güneşten ötürü kepenkler kapatılmıştı, ev loştu; birinci katın sahanlığındaki küçük kız soluğunu kesip duvara yaslanmıştı. Herkes bahçedeyken orda olmak garipti, ve insana korku veriyordu; mobilyalar hem her zamanki gibiydiler, hem değildiler: daha kalın, daha ağır, daha gizli bir havaya bürünmüşlerdi; kitaplığın ve mermer konsolun altında koyu bir gölge yatıyordu. İnsan korkuyor, ama kaçmak da istemiyordu.

Eski ceket iskemlelerden birine asılmıştı: Anna herhalde onu benzinle silmiş, ya da naftalinden çıkarıp havalandırmaya bırakmıştı; eski mi eskiydi, pek yorgun gözüküyordu. Eski ve yorgundu, ama Françoise gibi, canı yanınca yakınamaz: «Ben eski ve yorgun bir ceketim» diyemezdi. Garip şeydi doğrusu; Françoise: «Ben Françoise'ım, altı yaşındayım, büyükannemin evindeyim» diyemediği zaman neler duyacağını düşünemiyordu bir türlü, hiç bir şey diyemeyeceği anı gözünün önüne getiremiyordu; gözlerini yumdu. Şimdi artık yoktu sanki; oysa öbür insanlar oraya gelebilir, beni

görebilir, benden söz edebilirlerdi. Gözlerini açtı, ceketi görüyordu, ceket vardı ama bunun farkında değildi, sinir bozucu, azıcık da korku verici bir şeydi bu. Kendisi bilmedikten sonra, ne anlamı var varolmasının? Düşündü; belki de bir yol bulunabilirdi. «Ben..» diyebildiğine göre, bunu onun yerine de söylesem? Yok, yok, bu da hayal kırıcıydı; eski ceketi istediği kadar baksın, ondan başka bir şey görmesin ve çabuk çabuk: «Eskiyim, yorgunum» desindi, hiç bir şey olmuyordu; ceket orda duruyordu, kayıtsız, yabancı bir nesne halinde, kendisiyse yine Françoise'dı. Ayrıca, ceket olsa, o zaman da kendisi, yani Françoise bunun farkına varamayacaktı. Zihni karıştı, koşarak bahçeye indi.

Françoise önündeki kahveyi bir dikişte içti, hemen hemen soğumuştu; iyi ama hiç bir ilintisi yoktu, neden düşünüyordu şimdi bunları? Bulutlu gökyüzüne baktı. Şu anda, yanını yöresini kuşatan dünya da elinin altında değildi; yalnız Paris'ten değil, bütün evrenden kovulmuştu. Taraçada oturan insanlar, sokaktan geçenler yere basmıyorlardı, gölgeydi hepsi; evler de derinliği olmayan, dümdüz birer dekordular. Gülerek kendisine doğru gelen Gerbert de hafif ve sevimli bir gölgeden başka bir şey değildi.

«Merhabalar», dedi.

Sırtında o uzun yağmurluğu, küçük dördüllü, kahverengi sarı karışımı bir gömlek vardı, donuk tenini ortaya çıkaran sarı bir kravat takmıştı. Hep böyle zevkli giyinirdi. Françoise onu gördüğüne sevindi, ama az sonra yeryüzündeki yerine yeniden kavuşabilmek için ondan yardım göremeyeceğini anladı; o, olsa olsa, tatlı bir sürgün arkadaşı olurdu.

«Bu pis havaya karşın gidiyor muyuz bit pazarına? dedi Françoise.

— Yağmıyor ki, dedi Gerbert, hafifçe çiseliyor.»

Alanı geçip metronun merdivenlerini indiler.

«Bütün gün ne anlatayım ona?» diye düşündü Françoise.

Nicedir ilk kez çıkıyordu onunla, ve Pierre'in konuşma-

sının bıraktığı karanlık noktaları silmek üzere çok sevimli olmak istiyordu. N'eylersin? O da çalışıyordu, Pierre de. Xavière'in deyimiyle, memur gibiydiler.

«Hiç kurtulamayacağım sandım, dedi Gerbert. Bir yığın insan vardı yemekte: Michel, Lermière, Adelson'lar, yani sizin anlayacağınız bütün kodamanlar ordaydı; lâf lâfı açıyordu: havai fişek bayramı gibi bir şey; dayan dayanabilirsen. Péclard, Dominique Orol için, savaşa karşı çıkan yeni bir şarkı yazmış; doğrusunu söylemek gerekirse, hiç de kötü sayılmaz. Ancak, öyle şarkıyla falan hiç bir yere varılmıyor.

— Herkes bir şarkı yazıp söylev çekiyor, dedi Françoise, hiç bu kadar çok lâf ebeliği yapılmamıştı.

— Oh! hele gazeteler harika şu günlerde», dedi Gerbert ışıl ışıl gülümseyerek; tiksinti onda hep neşe biçiminde dışa vururdu.

— Aslında, Cibuti için savaşacak değiliz elbet, dedi Françoise.

— Keşke öyle olsa, dedi Gerbert, ama iki yıl ya da altı ay sonra, mutlaka savaşa gireceğimizi düşünmek de insanı yüreklendirmiyor doğrusu.

— Evet, öyle», dedi Françoise.

Pierre'in yanında kayıtsız olmak daha kolaydı, kısmetlerinde olan kaşıklarına çıkacaktı: Gerbert'yse tedirgin ediyordu onu: şu sırada genç olmak hiç de içaçıcı değildi doğrusu. Azıcık kaygılanarak baktı oğlana. Ne düşünüyordu acaba? Kendisi, yaşamı, dünya hakkında ne düşünüyordu? Az sonra onunla ciddî ciddî konuşmaya çalışacaktı; o anda, metronun gürültüsü konuşmayı güçleştiriyordu. Tünel'in kara duvarındaki sarı afiş parçasına baktı. Bugün merakında bile inanç eksikti. Hiç bir işe yaramayan, boş bir gündü bu.

«**Déluges**'de (Tufanlar'da) oynama umudum var, biliyor musunuz? dedi Gerbert, küçücük bir rol, ama iyi para getirecek.» Kaşlarını çattı. «Elime biraz para geçer geçmez, bir araba satın alacağım; elden düşme, ucuz mu ucuz arabalar var.

— Çok iyi olur, dedi Françoise, canıma kıyacağınıza

kuşku yok, ama ben de sizinle gelirim.»

Metrodan çıktılar.

«Ya da, dedi Gerbert, Mullier'yle birlikte bir kukla tiyatrosu kuracağım. Begramian bizi hâlâ **Images**'la tanıştıracak, ama zaten güvenim yok ona, döneğin biri.

— Çok hoş bir şey kukla tiyatrosu, dedi Françoise.

— Yalnız bir salonla gerekli şeyleri edinebilmek anasının nikâhına patlar, dedi Gerbert.

— Bakarsın olur günün birinde», dedi Françoise.

Bugün hiç hoşuna gitmiyordu Gerbert'nin tasarıları; hattâ, genel olarak neden varlığında gizli bir çekicilik bulduğunu düşünüyordu. Orda, yanındaydı işte, Péclard'ın evindeki tatsız yemekten geliyordu, akşama yirminci kez Genç Caton'u oynayacaktı, ve bütün bunlarda insana dokunan özel bir yan yoktu. Françoise çevresine bakındı; kendisine birşeyler söyleyen herhangi bir nesne arandı, ama bu dümdüz cadde hiç bir şey demiyordu insana. Kaldırımın kıyısına sıralanmış küçük arabalarda yalnızca buz gibi şeyler satılıyordu: pamuklular, çoraplar, sabunlar.

«Şu ara sokaklardan birine sapalım», dedi.

Burda, eski pabuçlar, plaklar, yırtık pırtık ipekliler, emaye kaplar, çentik çüntük porselenler çamurlar içinde sergilenmişti; gözalıcı renkteki partallara bürünmüş esmer kadınlar, altlarına birer gazete ya da eski halı yayıp, sırtlarını şarampola verip oturmuşlardı. Bunda da insanı duygulandıran bir yan yoktu.

«Bakın, dedi Gerbert, şurda işe yarar birşeyler buluruz mutlaka.»

Françoise, isteksiz isteksiz baktı ayaklarının dibinde yatan kıvırzıvıra; bütün bu pis nesnelerin başından kimbilir neler geçmişti; ama gözlerinin önünde duranlar, kırık bebekler, soluk kumaşlardı. Gerbert elini uzatıp içinde bin bir renkli kâğıt parçacıklarının uçuştuğu bir cam küreyi okşadı.

«Falcı küresi gibi bir şey, dedi.

— Kâğıt bastıracağı o», dedi Françoise.

Satıcı kadın, göz ucuyla onları seyrediyordu; saçları

kıvır kıvır, alabildiğine boyalı, tombul bir kadındı bu; vücudunu yünlü atkılara sarmış, bacaklarınıysa gazetelerle örtmüştü; o da insana hiç bir şey anlatmayan, geleceksiz, soğuktan donmuş bir et yığınıydı. Tahta perdeler, derme çatma kulübeler, paslı demirlerin yığıldığı yoksul bahçeler de her zamanki gibi iğrenç ve çekici bir evren yaratmıyordu; kıpırtısız, biçimsiz bir kümbet halinde ordaydılar, o kadar.

«Şu gezi işi nedir kuzum? dedi Gerbert. Bernheim, gelecek yıl böyle bir geziye çıkılacakmış gibi lâflar ediyor.

— Bernheim kafasını buna takmış, dedi Françoise. Paradan başka bir şeyle ilgilendiği yok; ama Pierre istemiyor; gelecek yıl başka işlerimiz olacak.»

Bir çamur birikintisinden atladı. Eskiden, kapıyı akşamın yumuşaklığıyla bodur ağaçların kokusu üzerine kapattığı zamanlar, büyükannesinin evinde de işte böyle olurdu: dünyanın koskoca bir anından yoksun hissederdi kendini. Başka bir yerde, onsuz, başka bir şey yaşanmaktaydı ve önemli olan yalnız buydu. Üstelik bu sefer: evet ama, varolduğunu bilmiyor, dolayısıyla varolmuyor da denemezdi. O şey varolduğunu biliyordu. Pierre Xavière'in tek bir gülüşünü bile yitirmiyor, Xavière de büyülü bir dikkatle Pierre'in bütün lâflarını devşiriyordu; her ikisinin de gözleri, duvardaki Shakespeare resmiyle birlikte, Pierre'in soyunma odasını yansıtıyordu; çalışıyorlar mıydı acaba? Yoksa Xavière'in babasından, kuş dolu kuşhaneden, ahırın kokusundan söz ederek dinleniyorlar mıydı?

«Xavière dün konuşma dersinde birşeyler yapabildi mi?» dedi Françoise.

Gerbert gülmeye başladı.

«Rambert ondan şu cümleyi tekrarlamasını istedi: 'Dis moi gros gras grain d'orge quand te dė-gros-gras-grand-grain-d'orgeras-tu!' Bizimki kıpkırmızı kesildi, tek lâf etmeden ayaklarına baktı.

— Yetenekli mi dersiniz? dedi Françoise.

— Hamuru iyi», dedi Gerbert.

Ve Françoise'ın dirseğine yapıştı.

«Gelin, gelin», dedi ansızın; kalabalığı yardı; herkes,

açılıp çamurun içine bırakılmış bir şemsiyenin başına toplanmıştı; adamın biri, kara kumaş üzerine kâğıt açıyordu.

«İki yüz frank, dedi umutsuzca sağa sola bakınan ak saçlı bir kadın, iki yüz frank!» Dudakları titriyordu; adamın biri sertçe itti kadını.

«Hırsız bu adamlar, dedi Françoise.

— Elbette», dedi Gerbert.

Françoise, usta el hareketleriyle leş gibi üç kâğıdı şemsiyenin ipek kumaşında ordan oraya kaydıran adama merakla baktı.

«Nah şuna iki yüz», dedi adamın biri kartlardan birine iki yüzlük koyarak; ve kurnazca göz kırptı: kâğıdın bir köşesi kalkmış, kupa papazı gözüküyordu.

«Kazandınız», dedi üçkâğıtçı papazı tersine çevirerek. Kâğıtlar yeniden parmakları arasında kaydı.

«İyi bakın, işte burda, şimdi şurda, şimdi burda; bul kupayı, al parayı.

— Kupa burda, kim koyuyor benimle birlikte yüzlüğü? dedi adamın biri.

— Tamam, al sana bir yüzlük, diye bağırdı başka biri.

— Kazandınız», dedi üçkâğıtçı adamın önüne dört buruşuk yüzlük atarak. Halkı yüreklendirmek için, onları bile bile kazandırıyordu besbelli. Şimdi tam para koymanın sırasıydı işte; hiç güç değildi, Françoise her an kupanın yerini keşfediyordu. Kartların gidiş gelişini izlemek insanın başını döndürüyordu; sağa sola koşuyor, alta üste fırlıyorlardı durmadan.

«Saçma, dedi Françoise, her seferinde nerde olduğunu görüyorsun.

— Şurda, dedi adamın biri.

— Dört yüz frangına», dedi üçkâğıtçı.

Adam Françoise'a döndü.

«Topu topu iki yüz frangım var, oysa kupa şurda, bir ikiyüz de siz koysanıza», dedi çabuk çabuk.

Önce sola, sonra ortaya, sonra yine sola geçmişti, mutlaka ordaydı. Françoise iki yüzlük koydu kartın üstüne.

«Sinek yedilisi», dedi üçkâğıtçı. Paraları aldı.

«Amma da salaklık ha!» dedi Françoise.

Az önceki yaşlı kadın gibi alıklaşmıştı; şu küçücük, hızlı el hareketiyle iki yüz frank gidemezdi canım, insan mutlaka geri alırdı bunu. Gelecek sefer, biraz dikkat ederek...

«Gelin, dedi Gerbert, hepsi ortaktır bunların. Gelin, yoksa son meteliğinize dek yitirirsiniz.»

Françoise oğlanın ardına düştü.

«Oysa, insanın bu oyunda hiç bir zaman kazanamayacağını da bilirim», dedi öfkeli öfkeli.

Tam böyle saçmalıklar yapılacak gündü, her şey saçmaydı nasıl olsa; insanlar, yerler, her şey, her sözcük. Ne de soğuktu! Madam Miquel haklıydı, bu manto çok inceydi.

«Gidip bir kadeh bir şey içelim mi? önerisinde bulundu.

— Elbette, dedi Gerbert, hadi şu kocaman, şarkılı kahveye gidelim.»

Hava kararmaya başlamıştı bile; ders bitmişti, ama onlar herhalde hâlâ yanyanaydılar; nerdeydiler acaba? Belki de Pôle Nord'a dönmüşlerdi; Xavière bir yerden hoşlandı mı orayı kendine yuva yapardı. Françoise kocaman bakır çivili, meşin kaplı sıraları, renkli camları, kırmızı beyaz dördüllü abajurları getirdi gözünün önüne, ama boşuna: yüzler, sesler ve bal şerbeti tadındaki karışık içkilerin lezzeti şu anda bambaşka bir anlam taşıyordu ve Françoise barın kapısını itip içeri girdiği an bu anlam uçup gidecekti. İkisi de sevecenlikle gülümseyecek, Pierre daha önce konuştuklarını özetleyecek, Xavière de önündeki içkiyi çubukla içmeye koyulacaktı; ama kafalarındaki gizi hiç bir şey, kendileri bile ortaya vurmayacaktı.

«İşte şu kahve», dedi Gerbert.

Bu, kocaman mangallarla ısıtılan, hınca hınç dolu, hangarımsı bir yerdi; bir orkestra, korkunç bir gürültüyle, asker giysili bir şarkıcıya eşlik ediyordu.

«Ben bir mark içeyim, dedi Françoise, ısınırım.»

O yapışkan çisenti iliklerine işlemişti, ürperdi; ne vücudunu, ne de düşüncelerini nerde kullanacağını bilemiyordu. Koca atkılara bürünmüş, kocaman tahta çarıklar giymiş,

tezgâhın başında kanyaklı kahve yudumlayan kadınlara baktı; neden acaba hep menekşe rengini seçer, atkı kullanırlar? diye düşündü. Sahnedeki askerin suratı kıpkırmızı boyalıydı, daha açık saçık dörtlüğe gelmediği halde, şeytanca sırıtarak el çırpıyordu.

«Hesabı hemen ödeseniz», dedi garson. Françoise dudaklarını bardağına daldırdı, yaman bir alkol ve küf kokusu kapladı ağzını. Gerbert kahkahayla güldü.

«Ne var? dedi Françoise; gören, şu anda, çok çok on iki yaşında bir oğlan derdi ona.

— Şu açık saçık lâflara gülüyorum, dedi azıcık bozularak.

— Hangi sözcüğe güldünüz böyle birdenbire, dedi Françoise.

— Fışkırtma sözcüğü, dedi Gerbert.

— Fışkırtma mı! dedi Françoise.

— Ah! Ama yazılısını görmeliyim!» dedi Gerbert.

Orkestra bir pasodobleye başladı; tahta sekinin üstünde, akordeoncunun yanında, başına kocaman bir Meksika şapkası geçirilmiş, canlı gibi duran bir sarışın bebek vardı. Bir süre sustular.

«Yine canımızı sıktığını sanacak», diye düşündü Françoise üzülerek. Pierre, Gerbert'nin güvenini kazanmak için pek bir çaba harcamamıştı; en içten dostluğa kendinden böylesine az şey katıyordu! Françoise, daldığı uyuşukluktan kurtulmaya çalıştı; Gerbert'ye, Xavière'in neden yaşamlarında bunca yer tuttuğunu anlatmalıydı.

«Pierre Xavière'in oyuncu olabileceğine inanıyor, dedi Françoise.

— Evet, biliyorum, dedi Gerbert azıcık kendini zorlayarak, onu epey sayıyor galiba.

— Garip bir insan Xavière, dedi Françoise, onunla ilinti kurmak kolay değil.

— Bence can sıkıcı, dedi Gerbert, insan onunla nasıl konuşacağını bilmiyor.

— İnceliğe karşı, dedi Françoise; kendine göre iyi bir

ölçü belki, ama rahatsız edici.

— Okulda, kimseyle konuşmuyor, bir köşeye çekiliyor, saçlarını yüzüne döküp oturuyor.

— Pierre'le birbirimize karşı hep anlayışlı davranmamız onu çileden çıkaran şeylerden biri,» dedi Françoise.

Gerbert şaşkınlığını gösteren bir hareket yaptı.

«İyi ama, aranızdaki ilişkiyi biliyor değil mi?

— Evet, ancak insanın duygularında özgür olmasını istiyor; sürekli bağlanma, ona göre, ancak birtakım yalanlarla, uzlaşmalarla elde edilebiliyor.

— Amma da gülünç ha! Böyle bir şeye gereksinim duymadığınızı görmeliydi, dedi Gerbert.

— Elbette», dedi Françoise.

Biraz canı sıkılarak baktı Gerbert'ye; aşk denen şey, her şeye karşın, onun düşündüğünden daha az basitti. Zamandan güçlüydü, ama yine de zamanın içindeydi, arasıra kaygı, vazgeçme, küçük küçük üzüntülerle dolu anlar olurdu; bütün bunların önemi yoktu elbet, önem vermek istenmediği için: ancak, zaman zaman, küçük bir çaba harcamak gerekiyordu.

«Bir sigara versenize, dedi, insanın içini ısıtıyormuş gibi geliyor.»

Gerbert gülümseyerek paketi uzattı; yalnızca sevimli bir gülüştü bu, ama insan onda allak bullak edici bir çekicilik de bulabilirdi; Françoise, sevmiş olsa, o yeşil gözlerinde ne tatlı bir yumuşaklık yakalayabileceğini seziyordu; bütün bu değerli şeylerden, tadına bile bakmadan yüz çevirmişti; hiç bir zaman da tadamayacaktı onları. Bundan ötürü pişman değildi, ama aslında değerdiler.

«Labrousse'un bizim küçük Pagès'yle ilgilenişini görsen, şaşarsın, dedi Gerbert, yumurta üstünde yürür gibi bir hali var.

— Evet, öyle; onun gibi, insanlarda bulduğu özenç, iştah ve yüreklilikle alabildiğine ilgilenen biri için değişiklik oluyor bu, dedi Françoise. Yeryüzünde hiç kimse yaşamına karşı bu kız kadar kayıtsız değildir.

— Ona gerçekten bağlı mı? dedi Gerbert.

— Pierre için birine bağlanmanın ne demek olduğunu anlatmak pek kolay değildir», dedi Françoise; kararsız bir tavırla sigarasının koruna baktı. Eskiden, Pierre'den söz ederken, kendi içine bakardı; şimdiyse, özelliklerini yakalayabilmek için, ondan azıcık uzaklaşması gerekiyordu. Gerbert'ye karşılık vermek hemen hemen olanaksızdı: Pierre her zaman kendine kefil olmaktan kaçınırdı; her an bir gelişme ister, geçmişini alır, bir dönme kızgınlığıyla, yakılacak bir kurban halinde yaşadığı ana teslim ederdi. Onu kendinizle birlikte sürekli bir sevecenlik, içtenlik, acı tutkusuna kapattığınızı sanırken, bir de bakardınız ki, bir hava perisi gibi zamanın öbür ucunda uçuyor; sizeyse, yepyeni erdemlerinin tepesinden acımasız bir dille kınadığı bir hayalet bırakırdı. Ve işin en kötü yanı, böylece kandırdığı insanlara, kendine benzer, yaşama süresini doldurmuş bir görüntüyle avundukları için kızardı. Françoise izmariti küllükte ezdi; eskiden bunu, yani Pierre'in hiç bir ana bağlı kalmayışını eğlenceli bulurdu. Ancak, acaba kendisi ne kadar korunuyordu bu haince kaçışlardan? Pierre, yeryüzündeki hiç bir insanla kendisine karşı birleşmezdi elbet; peki ya kendi kendisiyle birleşirse? Tamam, iç yaşamı yoktu, ama bu lâfa yüzde yüz inanabilmek için insanın kendini epey aldatması gerekirdi. Françoise, Gerbert'nin göz ucuyla kendisine baktığını farketti, toparlandı.

«En önemlisi, kaygı veriyor bu kız ona, dedi.

— Anlamadım?» dedi Gerbert.

Şaşırmıştı; Pierre ona da alabildiğine dolu, katı ve kendi üzerine kapalı geliyordu çünkü: kaygının girebileceği bir çatlak düşünemiyordu insan. Oysa Xavière bu dinginliği çatlatmıştı işte. Ya da, yalnızca gözle görülmeyen bir çatlağı mı ortaya çıkarmıştı acaba?

«Daha önce de birkaç kez söyledim size, dedi Françoise, Pierre'in tiyatroya, genel olarak sanata böylesine bağlanması bir bakıma kararlı bir davranıştır. Oysa üstünde düşünmeye başladınız mı, her karar azıcık kafa karıştırıcı-

dır.» Gülümsedi. Xavière bir soru işaretiydi.

«Oysa müthiş inatçıdır bu konuda, dedi Gerbert.

— Tamam, bu da başka bir neden zaten. Biri çıkıp da sütlü kahve içmenin **Jules César**'ı yazmak kadar değerli olduğunu söyledi mi, bu onun hoşuna gider.»

Françoise'ın yüreği daraldı; Pierre'in onca yıl hiç bir kuşku duymadığını söyleyebilir miydi acaba? yoksa kendisi mi bunları ciddiye almak istememişti?

«Peki, siz ne düşünüyorsunuz bu konuda? dedi Gerbert.

— Hangi konuda?

— Sütlü kahvenin önemi konusunda?

— Ben mi! dedi Françoise; Xavière'in bir gülüşü geldi aklına. Benim aklım fikrim mutlu olmakta, dedi küçümseyerek.

— Hiç bir ilgi kuramadım, dedi Gerbert.

— Yorucu bir şey insanın kendi kendini sorguya çekmesi, dedi kadın. Tehlikeli.»

Aslında, Elisabeth'e benziyordu; bir kere inanmıştı, ve şimdi modası geçmiş açık gerçeklere yaslanıp keyif çatıyordu. Oysa her şeyin, ta başından, gözden geçirilmesi gerekiyordu, bu da insanüstü bir çaba istiyordu.

«Peki, siz ne düşünüyorsunuz?

— Şey! arzuya bağlı», dedi Gerbert; gülümsedi. «Kahve içmek ya da yazı yazmak isteyişinize bağlı.»

Françoise ona baktı.

«Sık sık yaşamdan ne beklediğinizi sormuşumdur kendi kendime dedi.

— Bana biraz daha zaman bırakacaklarından emin olmak isterdim,» dedi Gerbert.

Françoise gülümsedi.

«Hakkınız; ancak, diyelim ki istediğiniz zamanı buldunuz?

— Eh, işte o zaman ne yapacağımı bilmiyorum», dedi Gerbert; düşündü: «Başka bir gün sorsaydınız daha iyi karşılık verebilirdim belki.»

Françoise kayıtsızmış gibi bir tavır takındı; Gerbert so-

runun önemini sezmezse daha iyi karşılık verirdi belki.

«İyi ama, yaşamınızdan hoşnut musunuz, değil misiniz?

— İyi anlar da var, kötü anlar da, dedi genç adam.

— Evet», dedi Françoise azıcık hayal kırıklığına uğrayarak; duraksadı. «İnsanın bununla yetinmesi biraz üzücü.

— Gününe bağlı», dedi Gerbert; belli bir çaba harcadı. «İnsanın özel yaşamı konusunda söyleyeceği her şey boş lâf gibi geliyor bana.

— Mutlu ya da mutsuz olmak boş lâf mı yani?

— Evet; bu sözcüklerin ne demek istediğini anlayamıyorum.

— İyi ama, dedi Françoise, genellikle neşeli bir insansınız.

— Sık sık canım sıkılır», dedi Gerbert.

Büyük bir rahatlıkla söylemişti bunu. Kısacık zevk anlarının aydınlattığı upuzun bir sıkıntı çok doğal geliyordu ona. İyi anların arkasından, daha iyi anlar. Aslında haklı değil miydi acaba? Gerisi boş lâf ve yanılsama değil miydi? Tahta bir sırada oturuyorlardı; hava soğuktu, masalarda askerler ve aileler vardı. Pierre'le Xavière bir masaya oturmuş, sigara ve içki içmiş, birtakım lâflar etmişlerdi; ve bu gürültüler, bu su buharları Françoise'ın kıskançlığını kamçılayacak gizemli saatlar halinde yoğunlaşmamıştı; az sonra ayrılacaklar ve onları birbirine bağlayacak tek bir bağ kalmayacaktı. Hiç bir yerde kıskanacak, üzülecek, korkacak bir şey yoktu. Geçmiş, gelecek, aşk, mutluluk, bütün bunlar ağzımızdan çıkan birtakım seslerden başka şey değildi. Koyu kırmızı giysili çalgıcılarla yanlarında duran, boynuna kırmızı bir mendil bağlamış, kara entarili bebeğin dışında hiç bir şey yoktu; kenarları işlemeli geniş bir içetekliğin kaldırdığı eteğinin altında ince bacakları gözüküyordu. Vardı, ordaydı işte; sonsuza dek kendisinden ayrılmayabilecek bakışları doldurmaya yetiyordu.

«Ver elini güzelim, ver de falına bakayım.» Françoise ürperdi ve elini hiç düşünmeden, sarılı menekşeli bir entari giymiş Bohemya güzeline uzattı.

«işler dilediğin gibi gitmiyor, ama sabret, yakında seni sevindirecek bir haber alacaksın, dedi kadın bir solukta. Paran var güzelim, ama başkalarının sandığı kadar değil, gururlusun, ve bu işte bu yüzden düşmanın çok, ama sonunda bütün sıkıntılarını yeneceksin. Benimle gelirsen, gizli bir şey söylerim sana, güzelim.

— Hadi gidin», dedi Gerbert ısrarlı bir sesle.

Françoise Bohemyalı kadının ardına düştü, kadın cebinden açık renkli, küçük bir odun parçası çıkardı.

«Diyeceğim şu: esmer bir adam var, onu çok seviyorsun, ama sarışın bir kız yüzünden istediğin kadar mutlu değilsin. Bu tılsımlı bir ağaçtır, bunu alıp bir mendile sarar, üç gün üstünde taşırsın, ondan sonra genç adamla mutlu olursun. Kimseciklere vermem bu değerli tılsımı; ama sana yüz franga bırakırım.

— Teşekkür ederim, dedi Françoise, tılsımı istemem. Ama fal için vereyim.»

Kadın parayı kaptı.

«Mutluluğun için yüz frank hiçtir; peki sen ne veriyorsun; yirmi frank?

— Hiç bir şey vermiyorum», dedi Françoise.

Gelip Gerbert'nin yanına oturdu.

«Ne anlattı? dedi Gerbert.

— Bir sürü palavra», dedi Françoise; gülümsedi. «Yirmi franga mutluluk vermek istiyordu bana, ama mutluluk sizin dediğiniz gibi yalnızca boş bir lâfsa, yirmi franga da çok demektir.

— Öyle bir şey demedim ben! dedi kendini böylesine tehlikeye atmış olmaktan ürken Gerbert.

— Belki de haklısınız, dedi Françoise, insan Pierre'le yaşarken yığınla lâf ediyor; ama ne var acaba onca lâfın altında?»

Birden yüreğini kaplayan bunalım öyle şiddetliydi ki, nerdeyse haykıracaktı; dünya ansızın boşalmıştı sanki; korkacak bir şey kalmamıştı, ama sevecek bir şey de kalmıyordu. Az sonra Pierre'le buluşacaktı; birtakım lâflar ede-

cek, sonra ayrılacaklardı; Pierre'le Xavière'in dostluğu boş bir serap olsa bile, Françoise'la Pierre arasındaki sevgi de aynı derecede hayaldi; yanyana sıralanan sayısız andan başka bir gerçek yoktu, onlar da alabildiğine kayıtsızdılar; yeryüzünde, ucunda ölümle, düzensiz bir et ve düşünce uğultusundan başka bir şey yoktu.

«Hadi gidelim», dedi ansızın.

*
* *

Pierre buluşmaya hiç bir zaman geç gelmezdi; Françoise lokantaya girdiğinde, her zamanki masalarına yerleşmişti bile; onu görünce sevindi, ama arkasından: topu topu iki saatımız var, diye düşününce sevinci dağıldı.

«Öğleden sonra iyi vakit geçirdin mi?» dedi Pierre sevecenlikle; tatlı bir gülüş yüzünü yuvarlaklaştırıyor ve ona hemen hemen çocuksu bir hava veriyordu.

«Bit pazarına gittik, dedi Françoise, Gerbert çok tatlıydı, ama hava berbattı. Üçkâğıtçıya ikiyüz frank kaptırdım.

— Nasıl yaptın bu işi? Çok aptalsın!» dedi Pierre. Yemek listesini uzattı. «Ne yiyorsun?

— Bir welsh», dedi Françoise.

Pierre, kaygılı bir yüzle listeyi gözden geçirdi.

«Mayonezli yumurta yok», dedi; şaşkın ve hayal kırıklığına uğramış yüzü Françoise'ı yumuşatmadı; soğuk bakışlarla, bunun insanı duygulandıran bir yüz olduğunu saptadı.

«Öyleyse iki welsh, dedi Pierre.

— Ne konuştuğumuzu dinlemek ister misin? dedi Françoise.

— İsterim elbet», dedi Pierre arzulu bir sesle.

Françoise meydan okuyan bir bakış gönderdi ona; eskiden, düpedüz «ilgileniyor söyleyeceklerimle» diye düşünür, hemen oturur anlatırdı; Pierre'in söylediği lâflar, gülüşleri, Pierre'in kendisiydiler; şimdiyse iki anlamlı işaretler gibi gözüküyorlardı; Pierre onları bile bile üretmişti; arkalarına gizleniyordu, olsa olsa: «ilgileneceğini söylüyor» de-

nebilirdi, başka bir şey değil.

Elini Pierre'in koluna koydu.

«Önce sen anlat, dedi. Ne yaptınız Xavière'le? Çalışabildiniz mi bari?»

Pierre, sıkılarak baktı ona.

«Yok canım, dedi.

— Elbette!» dedi Françoise hoşnutsuzluğunu gizlemeden; hem kendi iyiliği, hem de onların iyiliği için, Xavière'in çalışması gerekti: yıllarca asalak yaşayamazdı.

«Vaktimizin dörtte üçünü birbirimize bağırarak geçirdik», dedi Pierre.

Françoise, dile getirmek istediğini pek bilmeden, yüzüne bir hava vermeye giriştiğini hissetti.

«Neden çekiştiniz? dedi.

— Çalışması konusunda», dedi Pierre; boşluğa doğru gülümsedi. «Bu sabah, doğaçtan oynama dersinde, Bahin ondan, bir ormanda çiçek toplayarak dolaşmasını istemiş; çiçeklerden nefret ettiğini söylemiş bizimki, ve keçi gibi direnmiş. Sonra da gelip marifetmiş gibi bana anlattı bunları, tepem attı tabii.»

Pierre, büyük bir soğukkanlılıkla, dumanı tüten welsh'ine salça döktü.

«Ee, sonra?» dedi Françoise sabırsızca; Pierre'se hiç acele etmiyor, bu konuyu öğrenmenin kendisi için ne kadar önemli olduğunu aklına bile getirmiyordu.

«Sonrası, olan oldu! dedi Pierre, küçük hanım kırıldı; düşünsene, başına taçlar konduracağımdan emin, tatlı tatlı, gülerek geliyor, ben de onu alıp yerin dibine batırıyorum! Yumruklarını sıkarak, hani şu iki yüzlü inceliğiyle, kentsoylunun en bayağısı olduğumuzu tinsel rahatlığımızdan başka bir şey düşünmediğimizi söyledi. Dediği pek de yanlış değildi, ama ben müthiş kızdım; Dôme'da, tam bir saat, kenetlenen dişlerimizi aralamadan karşılıklı oturduk.

Bütün bu umutsuz yaşam, çabaların boşluğu kuramları sonunda can sıkıyordu. Françoise kendini tuttu: vaktini, Xavière'i eleştirmekle geçirmek istemiyordu.

«Hoş bir şeydi herhalde haliniz!» dedi. Çok saçmaydı gırtlağını sıkan şu sıkıntı; Pierre'in önünde de şöyle ya da böyle davranayım diye hesap yapmayacaktı ya.

«Öfkeyle homur homur homurdanmak pek kötü değildi aslında, dedi Pierre, ve öyle sanıyorum ki, bundan da nefret etmiyor; ancak, direnci benden az, sonunda gevşedi; o zaman yaklaşmaya çalıştım. Kinine korkunç bir hırsla gömüldüğü için, epey güç oldu, ama üstesinden geldim.» Keyifli keyifli ekledi: «Tantanalı bir barış imzaladık ve barışmamızı kutlamak üzere, odasında çay içmeye çağırdı beni.

— Odasında mı?» dedi Françoise; Xavière nicedir odasına çağırmamıştı onu; yüreği küskünlüğün acısıyla yandı.

«Peki, akıllı uslu kararlar koparabildin mi sonunda ondan?

— Başka şeylerden söz ettik, dedi Pierre. Gezilerimizi anlattım ona, oturup bunları birlikte yapmışız gibi hayal kurduk.»

Gülümsedi.

«Akıldan bir sürü küçük sahne oynadık; çölün ortalık yerinde, geziye çıkmış bir İngiliz kızıyla büyük bir serüvencinin karşılaşması falan gibi şeyler. Hayalgücü geniş; yeter ki onu kullanmayı öğrensin.

— İşi sıkı tutmalı dedi Françoise azıcık suçlayarak.

— Tutacağım, dedi Pierre, azarlama.»

Yarı alçakgönüllü, yarı tatlı, garip bir gülümseme belirdi dudaklarında.

«Ansızın: 'Sizinle harika anlar geçiriyorum' dedi bana.

— Eh, tam bir başarı işte bu», dedi Françoise. Sizinle harika vakit geçiriyorum... Oturuyor muydu acaba bunu söylerken, divanın ucunda oturmuş doğruca Pierre'in gözlerine mi bakıyordu, yoksa dalgın bakışlarla ayakta mı dikiliyordu? Sormanın gereği yoktu; kim anlatabilirdi o dakikada sesinin nasıl olduğunu, odasının nasıl koktuğunu? Sözcükler sizi bu gizeme yaklaştırırdı belki, ama yine de onu yakalayamazdınız: buysa, yüreğinize buz gibi bir gölge düşürüyordu.

«Bana hangi duygularla baktığını kestiremiyorum pek, dedi Pierre düşünceli düşünceli, her geçen gün biraz daha yaklaşıyorum galiba; ama kazandığım toprak sallantılı.

— Her geçen gün kazançtasın», dedi Françoise.

— Yanından ayrıldığımda, yine kötüydü, dedi Pierre, dersten yararlanmadığı için kızıyordu kendine, ve yine kendi kendinden tiksinmeye başlamıştı.»

Ciddi bir yüzle Françoise'a baktı.

«Az sonra buluştuğumuzda güleryüz gösterirsin ona.

— Hep güleryüzlüyüm ona karşı», dedi Françoise azıcık soğuk bir sesle; Pierre ona Xavière'e karşı nasıl davranacağını söyledi mi elinde olmadan kasılıyordu; ve bir görev olduğu için, ne gidip Xavière'i görmek, ne de güleryüz göstermek istiyordu.

«Korkunç bir gururu var! dedi Françoise. Kendini tehlikeye atabilmesi için, hemen elde edilecek, göz kamaştırıcı bir başarıya ulaşacağından emin olması gerekiyor.

— Yalnız gurur değil ki bu, dedi Pierre.

— Peki ne?

— Yüz kere söyledi bu hesaplarla uğraşmaktan, elini kolunu bağlayıp beklemekten tiksindiğini.

— Peki sen de bunu bir alçalma mı sayıyorsun? dedi Françoise.

— Bende ahlâk yoktur, dedi Pierre.

— İyi ama, bütün bu yaptıklarının ahlâktan ileri geldiğine gerçekten inanıyor musun?

— Evet, bir bakıma öyle, dedi Pierre azıcık canı sıkılarak. Yaşam karşısında belli bir tutumu var, bundan bir santim bile ayrılmak istemiyor: benim ahlâk dediğim bu. Doluluğu, bütünlüğü arıyor: bizse öteden beri saygı duymuşuzdur böyle bir arayışa.

— Onun tutumunda gevşekliğin payı büyük, dedi Françoise.

— Nedir gevşeklik dediğin? dedi Pierre, şimdiki zamana kapanmanın bir türü; o da doluluğu, bütünlüğü bunda buluyor; ve şimdiki zaman hiç bir şey vermezse, yaralı bir

hayvan gibi bir köşeye büzülüyor; sen de bilirsin ki, insan gevşekliği onun vardırdığı kerteye vardırdı mı, buna gevşeklik adını veremeyiz, gevşeklik bir çeşit güç olup çıkar. Ne sen, ne ben, hiç kimseyi görmeden, hiç bir şey yapmadan, kırk sekiz saat bir odada kalamayız.

— Ben de kalırım demiyorum», dedi Françoise; ansızın içinde Xavière'i görme konusunda dayanılmaz bir arzu uyandı; Pierre'in sesinde alışılmamış bir sıcaklık vardı: oysa hayranlık, tanımadığını ileri sürdüğü bir duyguydu.

«Buna karşılık, dedi Pierre, kendisini heyecanlandıran bir şeyin tadını çıkarışı görülecek şey; onun yanında kanı donmuş bir varlık gibi hissediyorum kendimi; eh, nerdeyse aşağılık duygusuna kapılacağım.

— Böylece ömründe ilk kez bu duyguyu da tatmış olurdun, dedi Françoise gülmeye çalışarak.

— Yanından ayrılırken, küçük, kara bir inci olduğunu söyledim ona, dedi Pierre ciddi bir sesle, omuz silkti, ama gerçekten böyle düşünüyorum. Ondaki her şey öylesine katkısız ve şiddetli ki.

— Peki, neden kara? dedi Françoise.

— Direngenliğinden ötürü. Zaman zaman başkalarına ya da kendine kötülük etmek, karşısındakilerde nefret duygusu uyandırmak bir gereksinim halini alıyor sanki onda.»

Bir an daldı.

«Biliyor musun, çok garip, ona saygı duyduğunuzu söylediniz mi, çoğu kez, korkmuş gibi şahlanıyor; kendisine duyulan saygının elini kolunu bağladığını sanıyor.

— Ve hemen silkip atıyor bu zincirleri», dedi Françoise.

Kararsızlık içindeydi; bu çekici imgeye inanmak ister gibi bir hali vardı; kendini böyle sık sık yalnız, Pierre'den kopmuş hissetmesi, bu sefer onu hayranlık ve sevecenlik yolunda tek başına bırakmış olmasındandı: gözleri artık aynı imgeleri seyretmiyordu; Pierre'in çok şey isteyen, yırtıcı bir varlık gördüğü yerde kendisi maymun iştahlı bir kız görü-

yordu; şu inatçı direnmeden vazgeçse, onun yanına gitse miydi?...

«Bu dediklerinde doğru yanlar var elbet, dedi, çoğu kez duygusal bir yan yakalıyorum onda.»

Ve birden yine kaskatı kesildi; hayır, hayır, bir hileydi bu çekici maske, kapılmayacaktı bu büyüye; kapılırsa başına geleceği kestiremiyor, ama bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu biliyordu.

«Ama onunla dostluk kurmak olanaksız, dedi sert bir sesle. Korkunç derecede bencil; kendini başkalarından üstün tutmak ne demek, onların varlığının farkında bile değil.

— Oysa ne çok seviyor seni, dedi Pierre azıcık kınayarak, sen de, biliyorsun, çok sert davranıyorsun ona.

— Hiç hoş bir sevgi değil bu, dedi Françoise, bana hem bir tanrıça, hem de paspas gözüyle bakıyor. İçten içe, bendeki öze hayranlık duyuyor belki; etten kemikten yapılmış zavallı varlığımaysa, insanın canını sıkan bir umursamazlıkla yanaşıyor. Bunu anlamak kolay: tanrıça dediğin acıkmaz, uykusu gelmez, başı ağrımaz, fikri sorulmadan tapılır ona.»

Pierre gülmeye başladı.

«Bir bakıma haklısın; belki kayırıcı bulacaksın beni, ama insanlarla insanca ilintiler kuramaması hoşuma gidiyor.»

Françoise da gülümsedi.

«Evet, azıcık kayırıcısın», dedi.

Lokantadan çıktılar; şimdiye dek yalnız Xavière'den konuşmuşlardı; yanında geçirmedikleri anları bile, ondan söz ederek geçiriyorlar, bu iş bir saplantı haline geliyordu. Françoise, kederle baktı Pierre'e: tek bir soru sormamış, Françoise'ın o günkü düşüncelerine tüm kayıtsız kalmıştı; kendisini ilgiyle dinleyişi bile incelikten değil miydi acaba? Aralarında hiç değilse böyle bir bağ bulunsun diye sımsıkı sarıldı koluna. Pierre de hafifçe elini sıktı.

«Sende kalamayacağıma üzgünüm, dedi.

— O yepyeni boyasıyla, tiyatrodaki odan da iyi artık»,

dedi Françoise.

Azıcık ürkütücü bir şeydi bu. Okşayıcı cümleyi, sevgi belirtisi el hareketini bile incelik sayıyordu artık: hiç birinin içi dolu değildi; insanı duygulandırmıyorlardı. Titredi. İstemeden bir kopma olmuştu içinde; ve şimdi, bir kez başladıktan sonra, kuşkunun önünü alabilir miydi acaba?

«İyi akşamlar, dedi Pierre yumuşacık bir sesle.

— Teşekkür ederim, yarın sabah görüşürüz», dedi Françoise.

Tiyatronun küçük kapısından girip yitişini seyretti, keskin bir acı saplandı yüreğine. Ne vardı bütün bu cümlelerin ve davranışların ardında? «Tek bir varlıkız biz.» Şu rahat, ama ne anlama geldiği kestirilemeyen lâf uğruna, Pierre'den yana kaygısı olmamıştı; oysa yalnızca lâftı bu: iki ayrı varlıktılar. Bir akşam, Pôle Nord'da hissetmişti bunu; birkaç gün sonra, işte bu yüzden sızlanmıştı Pierre'e. Sıkıntısını artırmak istememiş, doğruyu görmemek için öfkeye sığınmıştı: oysa Pierre'in kusuru yoktu bu işte, o hiç değişmemişti. Yıllar yılı onu kendi varlığının doğrulaması sayma yanlışlığını yapan kendisiydi: bugün Pierre'in kendi hesabına yaşadığını farkediyor, ve o alık güvenine karşılık, ödül olarak, ansızın tanımadığı bir insanla yüz yüze geliyordu. Adımlarını sıklaştırdı. Pierre'e yeniden yaklaşmanın biricik yolu, Xavière'le dost olmak, Pierre'le onun gözüyle bakmaya çalışmaktı. Françoise'ın Xavière'i yaşamının bir parçası saydığı günler çok çok gerilerde kalmıştı. Şimdi, kapısı azıcık aralanan yabancı bir dünyaya doğru, doymak bilmez, umutsuz bir bunalımla koşmaktaydı.

Françoise, kapının önünde bir an kıpırdamadan bekledi; ürküyordu bu odadan; gerçekten kutsal bir yerdi burası; bir sürü âyin yapılıyordu orda, ama sarı sigara dumanlarının, çay ve lavanta kokularının kuşattığı yüce tanrıça, kendi gözüne göründüğü biçimiyle, Xavière'in kendisiydi.

Françoise hafifçe çaldı kapıyı.

«Girin», dedi neşeli bir ses.

Françoise azıcık şaşkın bir yüzle kapıyı itti; Xavière,

sırtında yeşil-beyaz sabahlığı, yüzünde yaratacağını bildiği şaşkınlığın verdiği keyif, ayakta kendisine gülümsüyordu. Kırmızı kâğıtla kaplı bir lamba odayı kızıla boyuyordu.

«Bu akşamı benimle geçirmek ister misiniz? dedi Xavière. Küçük bir yemek hazırladım.»

Lavabonun yanında, bir ispirto ocağında çaydanlık fokurduyordu, ve Françoise, alacakaranlıkta, bin bir renkte sandöviçlerle dolu iki tabak gördü; çağrıyı geri çevirmek söz konusu olamazdı: bütün o utangaçlıkları altında, Xavière'in çağrıları birer buyruktu çünkü.

«Çok naziksiniz, dedi, bunun bir açılış gecesi olduğunu bilseydim, daha güzel giyinirdim.

— Böyle de çok güzelsiniz, dedi Xavière tatlı bir sesle. Rahat bir yer bulup oturun; bakın, yeşil çay aldım, minik yapraklar hâlâ canlı gibi, göreceksiniz nasıl güzel kokuyorlar.»

Yanaklarını şişirip ispirto ocağını söndürdü. Françoise fesatlığından utandı.

«Gerçekten katıyım, diye düşündü, gittikçe kezzaplaşıyorum.»

Az önce Pierre'le konuşurken sesi nasıl da acıydı! Oysa, Xavière'in çaydanlığa eğilen yüzü insanın bütün saldırganlığını yokedecek türdendi.

«Kırmızı havyar sever misiniz? dedi Xavière.

— Evet, çok severim, dedi Françoise.

— Aman ne iyi! sevmezsiniz diye öyle korkmuştum ki.»

Françoise azıcık çekinerek baktı sandöviçlere; yuvarlak, dörtköşe, baklava biçiminde kesilmiş çavdar ekmekçikleri üzerine bin bir renkli şeyler sürülmüştü; sağdan soldan bir zeytin tanesi, bir parça ançuez, ya da pancar dilimi başveriyordu.

«Birbirine benzer iki sandöviç bulamazsınız», dedi Xavière gururla; dumanı çıkan çayı fincanlardan birine boşaltı. «Kimisine azıcık domates salçası koymak zorunda kaldım, dedi çabuk çabuk, o zaman çok daha güzel oluyorlar çünkü, ama korkmayın, hiç farketmeyeceksiniz.

— Baktıkça ağzı sulanıyor insanın», dedi Françoise yazgısına boyu eğerek; domates salçasından nefret ederdi. Sandöviçlerin en az kırmızısını seçti; garip bir tadı vardı, ama hiç de kötü değildi.

«Yeni fotoğraflarımı gördünüz mü?» dedi Xavière.

Duvardaki kırmızı-yeşil dallı kâğıdın üstüne bir yığın güzel, çıplak insan resmi iğnelemişti; Françoise, uzun uzun inceledi yuvarlak sırtları, sereserpe insanın gözü önüne serilen göğüsleri.

«Mösyö Labrousse'un onlardan hoşlandığını sanmıyorum, dedi Xavière hafifçe dudağını kıvırarak.

— Sarışın biraz şişman belki, dedi Françoise, ama küçük, esmer kadın sevimli.

— Sizinki gibi güzel, uzun bir boynu var», dedi Xavière okşayıcı bir sesle. Françoise ona dönüp gülümsedi, ansızın korkunç sıkıntıdan kurtulmuş hissediyordu kendini: o günkü karamsar şiir uçup gitmişti.

Soytarı giysisi gibi kırmızı, sarı, yeşil baklavalarla dolu bir kumaşla kaplanmış divana, koltuklara baktı; bu atak ve acı renklerin okşayıcılığını, şu loş ışığı, şu solgun çiçek kokusunu, Xavière'in çevresinde uçuşan canlı ten kokusunu seviyordu; Pierre de bu odada ancak bunları tanımıştı ve Xavière ona, şu anda Françoise'a doğru çevirdiği yüzden da ha duygulandırıcı bir yüzle bakmamıştı; bu sevimli çizgiler dürüst bir çocuk yüzü oluşturuyordu, tehlikeli bir büyücü maskesi değil.

«Biraz daha yesenize, dedi Xavière.

— Gerçekten doydum, dedi Françoise.

— Oh! dedi Xavière sinirli bir yüzle, sevmediniz tabii.

— Yok canım, sevdim», dedi Françoise elini tabağa uzatarak; çok iyi tanıyordu bu tatlı zorbalığı Xavière başkasının zevkiyle uğraşmazdı; büyük bir bencillikle, insanları sevindirmekten hoşlanırdı. İyi ama, bundan ötürü suçlamalı mıydı onu? Böyle olunca sevimli değil miydi? Gözlerinde tatlı parıltılarla Françoise'ın koca bir domates salçasını yuttuşunu seyrediyordu: onun bu sevincinden etkilenmemek

için taş olmak gerekirdi.

«Az önce çok tatlı bir olay geldi başıma, dedi Xavière sır verir gibi.

— Neymiş bakalım? dedi Françoise.

— Hani şu yakışıklı Zenci dansör! dedi Xavière. Konuştu benimle.

— Dikkat edin de sarışın yosma gözleriniz oymasın, dedi Françoise.

— Merdivende karşılaştık, ben elimde çay paketi ve öteki şeylerle yukarı çıkıyordum.» Xavière'in gözleri parladı. «Aman ne hoş adam! Açık renk bir yağmurlukla koyu külrengi bir şapka giymişti, o koyu derisine öyle yakışmış ki! Elimdekiler yere saçılıverdi. O, kocaman bir gülüşle paketlerimi topladı, sonra: 'İyi akşamlar, Matmazel, afiyet olsun' dedi.

— Karşılık verdiniz mi? dedi Françoise.

— Hayır! dedi Xavière kanına dokunulmuş gibi. Koşarak uzaklaştım ordan.»

Gülümsedi.

«Kedi gibi sevimli, hem çocuk gib temiz bakışlı, hem de hain.»

Françoise hiç bir zaman alıcı gözle bakmamıştı bu Zenci'ye; Xavière'in yanında öylesine kuru hissediyordu ki kendini: Xavière olsa, kimbilir ne anılarla dönerdi Bit Pazarı'ndan; kendisiyse yalnızca birtakım partal şeyler, delik deşik kulübeler görmüştü.

Xavière Françoise'ın tasını yeniden doldurdu.

«İyi çalıştınız mı bu sabah?» diye sordu tatlı bir sesle. Françoise gülümsedi; Xaviere düpedüz kendisine kapı açıyordu; oysa, nefret ederdi Françoise'ın en değerli zamanını verdiği bu çalışmadan.

«Oldukça iyi, dedi. Öğleyin anneme yemeğe gitmek zorunda kaldım.

— Bir gün kitabınızı okuyabilecek miyim acaba? dedi Xavière hoppa bir dudak büküşüyle.

— Elbette, dedi Françoise. Ne zaman isterseniz göste-

ririm size ilk bölümleri.

— Ne var bu ilk bölümlerde?» dedi Xavière.

Yerdeki yastıklardan birine bağdaş kurup oturdu, dumanı tüten çayını üfledi. Françoise azıcık üzülerek baktı ona, Xavière'in gösterdiği ilgi dokunmuştu; çok daha önce adam gibi konuşmaya çalışmalıydı onunla.

«Gençliğim, dedi Françoise; kitabımda, insanın gençliğinde neden o kadar talihsiz olduğunu açıklamak istiyorum.

— Talihsiz mi oluyoruz o yaşlarda? dedi Xavière.

— Siz değilsiniz, dedi Françoise. Siz doğuştan talihlisiniz.»

Bir an düşündü.

«Demek istediğim şu, insan çocukken, tereyağı gibi sıradan bir şey saymaya kolayca katlanıyor; ama on yedi yaşında işler değişiyor. Gerçekten varolmak istiyorsunuz, ve sanki içerden geliyormuş gibi, kendinizi hep aynı varlık halinde duyuyor, büyük bir salaklıkla güvenceleri dışardan bekliyorsunuz.

— Nasıl yani? dedi Xavière.

— Başkalarının onayını bekliyor, düşüncelerimizi yazıyor, kendimizi daha önceki örneklerle kıyaslıyoruz. Örneğin, Elisabeth'i alın ele, dedi Françoise. Bir bakıma, bu evreyi hiç bir zaman aşamamıştır. Sonsuza dek genç kız kalacaktır.»

Xavière gülmeye başladı.

«Siz Elisabeth'e benzemiyordunuz herhalde, dedi.

— Bir bakıma evet, dedi Françoise. Elisabeth, her sözümüzü köle gibi dinlediği için canımızı sıkar, kendine hiç durmadan yeni bir kişilik icat eder. Ama azıcık duygudaşlıkla yaklaşmaya çalıştınız mı, bütün davranışlarında yaşamına ve kişiliğine sağlam bir değer kazandırmak üzere girişilmiş boş çabalar görürsünüz. Evlilik, ün gibi toplumsal şeylere duyduğu saygı bile bu kaygının bir türüdür.»

Xavière'in yüzü hafifçe asıldı.

«Elisabeth, kendini beğenmiş, dokunuşu kötü bir kumaştır, dedi. İşte o kadar!

— Hayır, hepsi o kadar değil, dedi Françoise. Bunun nerden geldiğini de anlamak gerekir.»

Xavière omuz silkti.

«Buna değmeyen insanları anlamaya çalışmanın ne yararı var.»

Françoise sabırsızlığını yendi; Xavière, kendi dışında birinden hoşgörüyle, hattâ kayıtsızca söz edildi mi, incinirdi.

«Bir bakıma, herkesi anlamaya değer, dedi asık suratla, ama dikkatle kendisini dinleyen Xavière'e. Elisabeth, orda yalnızca boşluk ve hiçlik bulduğu için, gözlerini içine çevirdiği an korkuya kapılıyor; herkesin böyle olduğunu farketmiyor; öbür insanlarıysa, tam tersine, dışardan, sözcük, davranış, yüz gibi dolu nesneler aracılığıyla görüyor. Bu da onda bir tür serap yaratıyor.

— Garip, dedi Xavière. Her zaman bu kadar özür bulmuyorsunuz ona.

— İyi ama, asıl sorun özür bulmak ya da hüküm giydirmek değil ki, dedi Françoise.

— Farkındayım, dedi Xavière. Mösyö Labrousse'la siz insanlara bir sürü gizem yakıştırıyorsunuz. Oysa insanlar sandığınızdan çok daha basit.»

Françoise gülümsedi; bu suçlamayı bir gün Pierre'e kendisi yapmış, Xavière'i bile bile karmaşıklaştırıyorsun, demişti.

«Ancak yüzeyden bakarsanız basittirler, dedi.

— Belki», dedi Xavière tartışmaya son veren nazik ve kayıtsız bir tavırla. Çay fincanını yere bırakıp bağlayan gözlerle Françoise'a baktı.

«Oda hizmetçisi ne anlattı biliyor musunuz? dedi; 9 numarada, hem erkek, hem kadın olan biri varmış.

— 9 numara mı? desene onun için öyle dikbaşlı ve kalın sesli! dedi Françoise. Oysa kadın gibi giyiniyor, değil mi?

— Evet, ama adı erkek adı. Avusturyalıymış! doğduğu zaman tereddüt etmişler; sonunda oğlan demişler; ancak on beş yaşına doğru kadınlara özgü bir olay gelmiş başına,

ama anası babası nüfus memurluğuna başvurup kaydını değiştirmemişler.» Xavière alçak sesle ekledi : «Ayrıca, göğsünde ve daha başka yerlerinde kıllar varmış. Ülkesinde pek ünlü bir insanmış, hakkında filmler çevrilmiş, pek çok para kazanmış bu yüzden.

— Evet, ruhçözümlemesiyle cinsel bilimlerin moda olduğu dönemde, böyle iki cinsli oluşunun herkesin ilgisini çektiğini tahmin ederim, dedi Françoise.

— Evet, öyle olmuş, dedi Xavière dalgın dalgın, ama sonradan şu siyasal sorunlar ortaya çıkınca, yurdundan kovmuşlar. O da buraya sığınmış; meteliksiz ve galiba çok mutsuzmuş, gönlü erkekleri çekiyor, ama erkekler onu istemiyormuş.

— Her dakika ağlıyormuş», dedi Xavière sinirli bir sesle; Françoise'a baktı. «Oysa hiç bir suçu yok; şöyle ya da böyle yaratılmışsınız diye, nasıl olur da ülkenizden kovarlar sizi. Hakları yok buna.

— Hükümetlerin, kendi kendilerine verdikleri kadar hakları vardır, dedi Françoise.

— Anlayamıyorum doğrusu, dedi Xavière kınayan bir sesle. İnsanın dilediğini yapabileceği bir ülke yok mu?

— Yok.

— Öyleyse, kalkıp ıssız bir adaya gidelim, dedi Xavière.

— Şimdi ıssız adalar bile birtakım adamların, dedi Françoise. Dört bir yandan kıstırılmış durumdayız.»

Xavière başını salladı.

«Bir yolunu bulurum elbet, dedi.

— Sanmıyorum, dedi Françoise, siz de herkes gibi hoşunuza gitmeyen bir yığın şeyi kabul etmek zorunda kalacaksınız.»

Gülümsedi.

«İnsanı çileden çıkaran bir şey bu, değil mi?

— Evet», dedi Xavière.

Göz ucuyla Françoise'a baktı.

«Mösyö Labrousse çalışmamdan hoşnut olmadığını

söyledi mi size?

— Uzun uzun tartıştığınızı söyledi.» Françoise neşeli neşeli ekledi: «Odanıza çağırdığınız için pek keyifliydi.

— Oh! Birden aklıma geliverdi, o kadar», dedi Xavière kuru bir sesle.

Tencereye su doldurmak üzere arkasını dönüp uzaklaştı. Kısa bir sessizlik oldu. Pierre kendini bağışlattığını sanmakla yanılıyordu: Xavière'de ağır basan hiç bir zaman son izlenim olmazdı. Geçirdikleri öğleden sonrayı yeniden, öfkeyle düşünmüş, özellikle sonunda barışmış olmalarına müthiş içerlemişti mutlaka.

Françoise onun yüzüne baktı. Bu sevimli ağırlama da aslında bir cin kovma âyini değil miydi acaba? Bir kez daha aldanmasındı sakın? Çay, sandöviçler, o güzel yeşil sabahlık kendisine onur vermek için değil de, alıkça Pierre'e verilen ayrıcalığı geri almak için değil miydi? Boğazı düğümlendi. Hayır, hayır, böyle bir dostluğa bağlanılmazdı; kısa zamanda insanın ağzında yine bir burukluk, bıçak kesiği gibi bir acılık kalıyordu çünkü.

VII. BÖLÜM

«Bir tabak meyve alırsınız herhalde», dedi Françoise; dirsekleriyle sağı solu itip Jeanne Harbley'e yol açarak büfeye doğru ilerledi. Christine teyze masadan kıpırdamamıştı, saygılı bir tavırla buzlu kahvesini atıştıran Guimiot'ya bakıp hayran hayran gülümsüyordu. Françoise, şöyle bir göz atıp sandöviç ve çörek tabaklarının dolu olduğunu gördü; bu seferki gece yarısı yemeğinde, geçen yılkinin iki katı insan vardı.

«Çok hoş döşenmiş burası», dedi Jeanna Harbley.

Françoise ikinci kez:

«Begramian yerleştirdi hepsini, beğenisi incedir», diye karşılık verdi.

Bir Roma savaş alanını göz açıp kapayıncaya dek dans salonu haline getirmesi büyük ustalıktı elbet, ama Françoise şu çobanpüsküllerinden, ökse otlarından, çam dallarından pek hoşlanmıyordu doğrusu. Yeni yüzler görmek üzere çevresine bakındı.

«Ne iyi ettiniz de geldiniz! Labrousse sizi görünce pek sevinecek.

— Nerde sevgili üstatçığımız?

— Şurda, Berger'nin yanında, gidip kendisini kurtarsanız ne iyi olur.»

Blanche Bouguet de aslında Berger'den daha içaçıcı bir insan değildi, ama ne de olsa değişiklikti. Pierre'in keyfi yerinde değildi; zaman zaman, kaygılı bir yüzle burnunu dikiyordu; Xavière'i merak ediyor: sarhoş olup tüymesinden korkuyordu. Xavière, şu anda, önsahnede, Gerbert'nin ya-

nında oturuyordu; ikisi de bacaklarını boşluğa sallandırmış, görünüşe göre, ölesiye sıkılıyorlardı. Fonograf bir rumba çalıyordu, ama ortalık, dansedilemeyecek kadar kalabalıktı.

«Xavière'le uğraşmam!» diye düşündü Françoise; zaten işi başından aşkındı, bir de onun yargılarını ve küskünlüğünü düşünmeye kalksa, hali dumandı.

«N'apalım», dedi Françoise kendi kendine, ama bu sefer daha az kararlıydı.

«Gidiyor musunuz? Yazık!»

Hoşnut bakışlarla Abelson'un karaltısını izledi; ciddî konuklar gittikten sonra, o kadar koşuşmayacaktı. Françoise Elisabeth'e doğru yürüdü; yarım saattır, dekor dayanaklarından birine yaslanmış kimseyle konuşmadan sigara içiyordu; ama sahneyi geçmek başlı başına bir sorundu.

«Ne iyi ettiniz de geldiniz! Labrousse çok sevinecek! Blanche Bouguet'nin pençelerinde şu anda, hadi gidip kurtarın onu.»

Françoise birkaç santim ilerledi.

«Harikasınız, Marie-Ange, bu maviyle menekşe ne güzel uymuş birbirine.

— Lanvin'den aldım bu takımı; cici, değil mi?»

Sıkılan birkaç el, birkaç gülücük daha, ve Françoise kendini Elisabeth'in yanında buldu.

«Müthiş bir şey», dedi neşeyle. Gerçekten yorgun hissediyordu kendini, zaten epey yorulmuştu son zamanlarda.

«Herkes ne kadar zarif bu akşam! dedi Elisabeth; bütün şu oyuncu hanımların ne kötü cildi var, dikkat ettin mi?»

Elisabeth'in cildi de onlarınkinden güzel değildi; yüzü şiş, rengi sarıya çalıyordu; «kapıp koyvermiş kendini», diye düşündü Françoise; altı hafta önce, genel prova gecesi, göz kamaştıran bir kadın olduğunu düşünmek hemen hemen olanaksızdı.

«Düzgünlerdendir, dedi Françoise.

— Vücutlar harika, dedi Elisabeth yan tutmadan. İnsan Blanche Bouguet'nin kırkın üstünde olduğunu düşü-

nüyor da!»

Vücutlar genç, saçlar tam yaraşan renkteydi, yüzler de ustaca boyanmıştı, ama bu gençlikte yaşayan şeylerin tazeliği yoktu, rastıklı düzgünlü bir güzellikti bu; iyice ovulmuş yüzlerde ne bir çizgi, ne de göz ucu buruşuğu vardı; onun için de, gözlerin çevresindeki yorgunluk daha da kaygı verici bir hal alıyordu.

Vücut, alttan alta yaşlanıyordu; daha uzun süre, dış kabuk çatlamadan yaşlanmaya devam edebilirdi, ama günün birinde, ansızın, pelür kâğıdı kadar incelen bu parlak kabuk tuz buz oluverecekti; o zaman, yüzdeki kırışıklıkları, benekleri, fırlak damarları, boğum boğum olmuş parmaklarıyla tam bir yaşlı kadın çıkacaktı ortaya.

«İyi saklanmış kadınlar dedi Françoise, korkunç bir deyim bu; aklıma hep iyi saklanmış istakoz ve garsonun: 'Denizden yeni çıkarılmış gibidir' deyişi gelir bu lâfı duyunca.

— Benim gençlik konusunda bu kadar kesin önyargım yok, dedi Elisabeth. Genç kızlar da öylesine derme çatma giyiniyorlar ki, hiç bir etki bırakmıyorlar insanda.

— Canzetti'yi, Bohemyalılara özgü kocaman eteğiyle sevimli bulmuyor musun, dedi Françoise, ya şu küçük Eloy, ya Chanaud; dikiş kusursuz değil elbet...»

Bu yarı beceriksiz giysilerde, tutkularını, güçlüklerini, kaynaklarını yansıttıkları kararsız varlıkların bütün çekiciliği vardı; Canzetti'nin belindeki geniş sarı kuşak, Eloy'un korsesinin orasına burasına serpiştirdiği oymalar, gülüşleri kadar onların malıydı. Bir zamanlar Elisabeth de böyle giyinirdi.

«Ben de sana derim ki, bu küçük hanımlar Harbley ya da Bauguet'ye benzeyebilmek için çok şey verirlerdi, dedi Elisabeth acı bir sesle.

— Elbette, başarıya ulaştıkları an, ötekilere benzer olup çıkacaklar», dedi Françoise.

Bir bakışta bütün sahneyi kavradı: başarıya ulaşmış güzel tiyatro oyuncuları, işe yeni başlayanlar, dürüst yete-

neksizler, yani yazgıları birbirinden apayrı insanlar dolduruyordu şu gürültülü salonu, ve bu, azıcık başını döndürüyordu insanın. Françoise, zaman zaman, bütün bu yaşamların, uzayın ve zamanın belli bir yerinde duran kendisi için özel olarak biraraya geldiklerini sanıyordu; kimi zamansa, hiç de öyle bulmuyordu. İnsanların hepsi bir yana saçılmış oluyor, ve herkes kendi başına yaşıyordu.

«Hele Xavière pek kötü bu akşam, dedi Elisabeth, saçlarına taktığı çiçekler, beğenisizliğin simgesi!»

Françoise, bu küçük demeti hazırlayabilmek için uzunca bir süre Xavière'le birlikte çalışmıştı, ama Elisabeth'i bozmak istemedi; aynı fikirde olsanız bile, bakışlarındaki düşmanlık değişmezdi.

«İkisi de çok garip bu akşam», dedi Françoise.

Gerbert Xavière'in sigarasını yakıyor, ama bakışlarını ondan kaçırıyordu; herhalde Pèclard'dan ödünç aldığı koyu renk takımı içinde iki dirhem bir çekirdekti. Xavière'se inatla minik pabuçlarının burnuna bakıyordu.

«Nicedir onları izliyorum, dedi Elisabeth, tek söz etmediler, iki yeni sevdalı gibi utangaçlar.

— Ürküyorlar birbirlerinden, dedi Françoise; yazık, oysa iyi arkadaş olabilirlerdi.»

Elisabeth'in kalleşliği umurunda bile değildi, Gerbert'ye duyduğu sevgi her türlü kıskançlıktan uzaktı; ama insanın kendisinden bu denli nefret edildiğini hissetmesi hoş bir şey değildi. Üstelik, hemen hemen açık bir kindi bu; Elisabeth zaten bundan fazla açılmazdı; bütün lâfları, bütün suskunlukları birer canlı suçlamaydı.

«Bernheim, gelecek yıl mutlaka taşra gezisine çıkacağınızı söyledi, dedi Elisabeth. Doğru mu?

— Yok canım, doğru değil, dedi Françoise; Pierre'in sonunda boyuneğeceğini sokmuş kafasına, ama aldanıyor. Pierre, gelecek yıl kendi oyununu sahneye koyacak.

— Yeni mevsime öyle mi başlayacaksınız? dedi Elisabeth.

— Bilmem, dedi Françoise.

— Taşra gezisine çıkarsanız yazık olur, dedi Elisabeth dalgın dalgın.

— Ben de aynı fikirdeyim», dedi Françoise.

Biraz da şaşırarak, Elisabeth'in Pierre'den hâlâ birşeyler umup ummadığını düşündü; Ekim ayında, Battier için yeni bir deneme yapmayı tasarlıyordu belki.

«Ortalık boşalıyor, dedi.

— Gidip Lise Milan'ı göreyim, dedi Elisabeth, bana söyleyecek önemli bir şeyi varmış galiba.

— Bende Pierre'in yardımına koşayım», dedi Françoise.

Pierre kırıla döküle el sıkıyor, ama ne yapsa gülümsemesine içtenlik katamıyordu; bu, Madam Miquel'in büyük bir titizlikle kızına öğrettiği bir sanattı.

«Battier'yle araları nasıl acaba?» diye düşündü Françoise konuklarını uğurlayıp el sıkarken. Elisabeth, evden sigara aşırdı diye Guimiot'ya yol vermiş, Claude'la barışmıştı, ama bu iş pek yürüyeceğe benzemiyordu, zavallı hiç bir zaman böylesine kötü olmamıştı.

«Bak hele, Gerbert nereye gitti kuzum?» dedi Pierre.

Xavière, kollarını iki yana sarkıtmış, salonun ortalık yerinde dikiliyordu.

«Neden dansetmiyoruz? diye devam etti Pierre. Yerimiz var artık.»

Sesi sinirliydi. Yüreği de azıcık sıkıntılı. Françoise, uzun süre kör bir rahatlıkla sevdiği bu yüze baktı; öğrenmişti artık onu çözmeyi; hiç de güven verici değildi bu akşam, gerginliği ve donukluğu oranında kırılgandı.

«Saat iki, dedi Françoise, kimse gelmez artık.»

Pierre öyle garip insandı ki, Xavière'in güleryüzlü olduğu anların pek tadını çıkarmaz; buna karşılık, şöyle hafifçe kaşı çatılsa, öfkeden ya da üzüntüden ölürdü. Kendi kendisiyle barışık olabilmesi için, onu etkisi altında hissetmesi gerekirdi. Onunla arasına birtakım insanlar girdi mi, her an parlamaya hazır, kaygılı bir insan olup çıkıyordu.

«Çok sıkılmıyorsunuz, değil mi? dedi Françoise.

— Hayır, dedi Xavière. Yalnız insanın iyi bir müzik

duyup da dansedememesi tatsız.

— İyi ama, pekâlâ dansedebiliriz», dedi Pierre,

Kısa bir sessizlik oldu; üçü de gülümsüyor, ama söyleyecekleri bir türlü lâfa dökülmüyordu.

«Az sonra rumbayı öğretirim size, dedi Xavière Françoise'a biraz aşırı bir heyecanla.

— Yoo, slow'da kalmayı yeğlerim, dedi Françoise, rumba için fazla yaşlıyım.

— Nasıl söylersiniz bunu?» dedi Xavière; yakınan gözlerle Pierre'e baktı. «İstese ne güzel oynar.»

— Hiç de yaşlı falan değilsin!» dedi Pierre.

Xavière'in yanına gelir gelmez, yüzü de, sesi de canlanmıştı; sesinin en küçük ayrıntısını denetliyordu, hem de kaygı verici bir titizlikle: demek ki diken üstündeydi, yoksa gözlerinde parlayan o hafif neşenin adamı değildi.

«Tam Elisabeth'in yaşındayım, dedi Françoise, az önce onun yanındaydım, hiç de içaçıcı bir hali yoktu.

— Nerden çıkardın şimdi Elisabeth'i, dedi Pierre, aynaya bakmadın mı sen?

— O aynaya bakmaz ki, dedi Xavière üzüntülü bir sesle. Bir gün sezdirmeden bir film çekip sonra, hiç ummadığı bir anda kendisine göstermeli; o zaman ister istemez kendini görür ve ağzı açık kalır.

— Kendini etli butlu, olgun bir kadın gibi düşünmeye bayılıyor, dedi Pierre. Oysa bilsen ne genç görünüyorsun!

— Peki, ama yine de canım dansetmek istemiyor», dedi Françoise. Bu dokunaklı sözler rahatını kaçırıyordu.

«Peki, bari biz dansedelim, ha?» dedi Pierre.

Françoise bakışlarıyla onları izledi; hoştu onları seyretmek. Xavière su buharı hafifliğiyle dansediyor, ayakları yere değmiyordu; Pierre'in vücudu ağırcaydı, ama gözle görülmeyen birtakım teller onu yerçekiminden kurtarıyordu sanki: kukla kadar rahat hareket ediyordu.

«Keşke dans bilseydim», diye düşündü Françoise.

On yıl olmuştu dansı bırakalı. Şimdi artık yeniden başlamak için çok geçti. Perdelerden birini kaldırdı, sahne geri-

sinin karanlığında bir sigara yaktı; burda azıcık soluk alabilirdi işte. Çok geçti artık. Hiç bir zaman vücudunu dilediği gibi çekip çeviren bir kadın olamayacaktı; bugün elde edebileceği şeylerin, süslerin, bezeklerin hiç önemi yoktu, hepsi eğreti duracaktı üzerinde. Buydu işte otuz yaşın anlamı: durmuş oturmuş bir kadın olmak. Sonsuza dek, dans bilmeyen, tek bir kişiyi sevmiş, oyma kayıkla Kolorado kanyondan aşağı inememiş, Tibet yaylalarını yayan dolaşamamış kadın olarak kalacaktı. Şu otuz yıl yalnızca ardından sürüklediği bir geçmiş değildi, içini dışını sarmıştı bu yıllar, şimdiki zamanı, geleceği kendisini oluşturan özdüler. Ne kahramanlık, ne de saçmalık bir şey değiştirebilirdi artık. Ölmeden önce Rusça öğrenebilir, Dante'yi okuyabilir, Bruges'ü ya da İstanbul'u görebilirdi elbet yaşamanın şurasına burasına beklenmedik olaylar, yeni yetenekler ekebilirdi; ama ne yapsa, yaşamı hep aynı yaşam olarak kalacak, değişmeyecekti; ve yaşamını kendisinden ayırmak olanaksızdı. Françoise, gözlerini kamaştıran, yüreğini sızlatan bir aydınlık içinde, umuda yer bırakmayan kupkuru, bembeyaz bir ışık gördü; bir süre, hiç kıpırdamadan, sigarasının kırmızı ucunun karanlıkta parlayışını seyretti. Küçük bir kahkaha, iyice seçilemeyen fısıltılar onu daldığı uyuşukluktan uyandırdı: bu karanlık koridorların müşterisi bol olurdu zaten. Ses etmeden uzaklaştı, sahneye döndü, şimdi artık herkes iyice eğleniyordu.

«Nerdesin kuzum? dedi Pierre. Az önce Paule Berger'nin yanındaydık; Xavière çok güzel buldu onu.

— Gördüm kendisini, dedi Françoise; hattâ, sabaha dek kalmasını istedim.»

Severdi Paule'ü; ama onu kocasından ve ardına takılan takım taklavattan ayrı görebilmek olanaksızdı.

«Müthiş güzel bir kadın, dedi Xavière; şu kocaman mankenlerin hiç birine benzemiyor.

— Yalnız, biraz fazla rahibe ya da havari kokuyor», dedi Pierre.

Paule, o sırada, Ines'le konuşuyordu; dik yakalı, kara

kadife bir giysi vardı sırtında; kızıla çalar sarı saçlar çevreliyordu açık, parlak alınlı, derin göz çukurlu yüzünü.

«Yanakları azıcık çilecilerinkini andırıyor, dedi Xavière, ama son derece cömert kocaman bir ağzı canlı mı canlı gözleri var.

— Gözleri saydam gibi», dedi Pierre; Xavière'e bakıp gülümsedi. «Bense donuk gözleri severim.»

Pierre, Paule'den bu türlü konuşmakla hainlik ediyordu azıcık; aslında sayardı bu kadını; onu böyle yok yere Xavière'in önüne atmaktan kötü bir zevk alıyordu.

«Dansederken harikadır, dedi Françoise; yaptığı, danstan çok, sözsüzyundur; tekniği pek iyi değildir, ama hemen her dilediğini verebilir.

— Ne çok isterdim onu seyretmeyi!» dedi Xavière.

Pierre, Françoise'a baktı.

«Gidip istesen, dedi.

— Terbiyesizlik olmasın, dedi Françoise.

— Genellikle hiç nazlanmaz, dedi Pierre.

— Yine de çekiniyorum», dedi Françoise.

Paule Berger herkese karşı alabildiğine nazikti, ama ne düşündüğünü kimse bilmezdi.

«Françoise'ın bir şeyden çekindiğini gördünüz mü? dedi Pierre gülerek. Ben ilk kez görüyorum!

— Ah ne hoş bir şey olacak! dedi Xavière.

— Peki, gidiyorum», dedi Françoise.

Gülerek Paule Berger'ye yanaştı. Inès pek kötü görünüyordu; üstünde kırmızı, hareli kumaştan yapılmış garip bir entari, sarı saçlarındaysa altın rengi bir file vardı; Paule, anaca bir tavırla, yüreklendirici bir sesle tartışırken, gözlerinin içine bakmaktaydı. Heyecanla Françoise'a döndü.

«Tiyatroda, yürekli ve inançlı olamadınız mı, hiç bir veriniz işe yaramaz, öyle değil mi?

— Elbette», dedi Françoise.

Ama sorun bu değildi, ve Inès bunu çok iyi biliyordu, ama yine de aldığı karşılıktan hoşnut kalmış gibi yaptı.

«Bir arzuyu size aktarmaya geldim», dedi Françoise; yüzünün kızardığını hissetti, Pierre'le Xavière'e kızdı için için.

«Söyleyeceğim şey canınızı sıkarsa hemen bildirin, ama bizlere bir şey oynarsanız, çok sevinirdik.

— Hay hay, dedi Paule, ama ne müzik var, ne de yardımcı araç ve gereçler.»

Özür dilercesine gülümsedi.

«Şu günlerde, uzun bir giysiyle ve maskeyle oynuyorum.

— Kimbilir ne güzeldir», dedi Françoise.

Paule, çekinerek Inès'e baktı.

«Saatların dansında eşlik edebilirsin bana, dedi, ardından da hizmetçi kadını oynarım, bunu müziksiz de yapıyorum. Ama hepiniz biliyorsunuz bunları.

— Hiç önemi yok; yeniden görmek hoşuma gidecek, dedi Françoise. Çok naziksiniz; gidip fonografı susturayım.»

Xavière'le Pierre, iki suçortağı halinde, sırıtarak onu gözlüyorlardı.

«Kabul etti, dedi Françoise.

— Harika bir elçisin», dedi Pierre.

Öylesine çocuksu bir sevinç içindeydi ki, Françoise şaşırdı. Xavière, gözünü Paule Berger'ye dikmiş, heyecanla bekliyordu: Pierre'in yüzünde yansıyan da işte bu çocuksu sevinçti.

Paule sahnenin ortasına doğru ilerledi; ünü henüz büyük halk yığınlarına ulaşmamıştı, ama burdakilerin hepsi sanatına hayrandılar; Canzetti, kocaman, açık mor eteğini yayarak olduğu yere çöktü; Eloy, Tedesco'nun birkaç adım ötesine, kedi gibi uzandı; Christine teyze ortalarda yoktu, Guimiot, Marc Antoine'ın yanında durmuş, işveyle sırıtıyordu. Herkes ilgiliydi. Inès piyanonun tuşlarında şöyle bir gezindi; Paule'ün kolları yavaş yavaş canlandılar, uyuyan makina çalışmaya başlıyordu; ritim gittikçe hızlanıyordu, ama Françoise ne hareket ileten kolları, ne merda-

neleri, ne de başka bir şey görüyordu; bütün dikkati Paule'deydi. Kendi yaşında bir kadın; kendine özgü bir öyküsü, işi ve yaşamı olan bir kadın; Françoise'a aldırmadan danseden bir kadın, az sonra kendisine bakıp gülümsediği zaman, bunu, herhangi bir seyircisine gülümser gibi yapacaktı, Françoise onun için dekorun bir parçasından başka bir şey değildi.

«Bari insan şöyle rahatça kendi varlığını yeğleyebilse», diye düşündü Françoise yüreği daralarak.

Şu anda, yeryüzünde yüreklerinin atışını dinleyen binlerce kadın vardı. Her biri kendi heyecanıyla başbaşaydı; kendi hesabına bunalmaktaydı. Nasıl olur da, dünyanın ayrıcalıklı bir noktasında bulunduğuna inanabilirdi? Paule, Xavière ve daha başka bir sürü kadın vardı yeryüzünde. Hayır, insan kendini kendisiyle bile kıyaslayamazdı.

Françoise'ın eli usulca eteği boyunca kaydı.

«Neyim ben?» diye düşündü; Paule'e, yüzü yırtık bir hayranlıkla ışıldayan Xavière'e baktı, bu kadınların kim olduğunu herkes biliyordu; belli anıları, kendilerini belirliyen beğeni ve fikirleri, yüzlerindeki çizgilerde dışa vuran kesin kişilikleri vardı; Françoise'sa içinde hiç bir açık seçik biçim yakalayamıyordu; az önce gözünü kamaştıran ışık da boşluktan başka bir şey çıkarmamıştı ortaya. «O hiç aynaya bakmaz», demişti Xavière; doğruydu; Françoise, yüzüne ancak süslenecek yabancı bir nesne kadar ilgi gösterirdi; geçmişinde kendini değil, birtakım görüntüler ve insanlar arardı; hattâ, fikirleriyle beğenileri bile ona belli bir görünüş vermiyordu; ancak birtakım doğruların yansısını buluyordu içinde, ve bunlar, tıpkı salonun bir başından öbürüne uzatılan ökse otlarıyla çoban püskülleri gibi, kendisinin olmaktan uzaktılar.

«Hiç kimse değilim ben», diye düşündü Françoise; çoğunlukla, başkaları gibi, daracık kişisel sınırlar içine kapatılmamış olmaktan gurur duyardı: bundan bir süre önce, Prairie'de, Elisabeth ve Xavière'le buluştuğu gece de öyle olmuştu işte. Dünya karşısındaki çıplak bir bilinç olarak

hissederdi kendini. Yüzünü elledi: bu, onun için, beyaz bir maskeden başka bir şey değildi. Ancak, çevresindeki insanlar bu maskeyi görüyorlardı, ve istese de, istemese de dünyanın bir parçasıydı; yeryüzündeki kadınlardan biriydi, ve ve o, bu kadını, belli bir sınır çizmeden, gelişigüzel boy atmaya bırakmıştı; hiç bir yargıya varamıyordu bu yabancı varlık konusunda. Oysa Xavière onu yargılıyor, Paule'le karşılaştırıyordu; hangisini yeğliyordu acaba? Ya Pierre? Kendisine baktığında ne görüyordu acaba? Gözlerini Pierre'e çevirdi, ama Pierre ona bakmıyordu.

Xavière'e bakıyordu; Xavière'in dudakları aralık, gözleri buğuluydu, güçlükle soluk alıyordu; nerde olduğunu unutmuş, kendinden geçmişti; Françoise gözlerini zorla ondan ayırdı, Pierre'in ısrarlı bakışı saygısız, hattâ edepsizdi; bu kendinden geçmiş kadın yüzü görülecek şey değildi. Françoise hiç değilse bunu bilirdi. Böyle tutkulu kendinden geçişler onun harcı değildi. Ne olmadığını kesinlikle bilebilirdi: oysa, kendini bir yoksunluklar dizisi olarak yakalamak dayanılacak şey değildi.

«Xavière'in halini gördün mü? dedi Pierre.

— Evet», dedi Françoise.

Pierre bunları gözlerini Xavière'den ayırmadan söylemişti.

«İşte böyle», diye düşündü Françoise; kendisi için olmadığı gibi, Pierre için de belli çizgileri yoktu; göze çarpmayan, biçimsiz bir varlık halinde, onun bir parçasıydı; Pierre onunla kendi kendisiyle konuşur gibi konuşuyor, bakışları Xavière'den ayrılmıyordu. Xavière, solgun yanaklarından aşağı süzülen iki damla yaşla, şiş dudaklarıyla güzeldi o anda.

Alkışlar duyuldu.

«Paule'e teşekkür etmeli», dedi Françoise; ve içinden: Ben hiç bir şey duymuyorum artık», diye düşündü; dansı üstünkörü seyretmiş, yaşlı kadınlar gibi sapık düşüncelerle oyalanmıştı.

Paule övgüleri büyük bir incelikle karşıladı; Françoise

onun her an kendini denetleyişine hayrandı.

«Evden giysimi, plaklarımı ve maskelerimi getirmek istiyorum», dedi Paule; iri, çocuksu gözlerini Pierre'e dikmişti.

«Ne düşündüğünüzü öğrenmek isterdim.

— Ne türlü çalıştığınızı görmek çok ilgi çekici benim için, dedi Pierre, bizlere gösterdiğiniz oyunda öyle çeşitli olanaklar var ki.»

Gramafon bir pasodoble çalıyordu; yeniden çiftler belirdi sahnede.

«Gelin dansedelim», dedi Paule buyurgan bir sesle Françoise'a.

Françoise kuzu kuzu yürüdü; Xavière'in, küskün bir sesle Pierre'e:

«Hayır, ben dansetmek istemiyorum», dediğini duydu.

Kanı yine tepesine çıktı. Al işte! Bir hata daha işlemiş, Xavière'i kızdırmıştı ve Pierre Xavière'in öfkesinin suçunu kendi boynuna yükleyecekti. Ama Paule insanı öyle iyi yönetiyordu ki, kendini onun kollarına bırakmak doyulmaz bir zevkti; Xavière'se bunun farkında bile değildi.

On on beş çift vardı sahnede; ötekiler localara, koridorlara dağılmışlardı; bir grup balkon koltuklarına yerleşmişti. Ansızın, ön sahnenin bir köşesinden hava perisini andıran Gerbert fırladı: Marc Antoine, bir gönül çelme dansı yaparak ardından koşmaktaydı; biraz topluca, ama canlı ve yakışıklı bir adamdı bu. Gerbert azıcık sarhoş gibiydi, kocaman kara perçemi alnına düşüyordu, kararsız bir işveyle duruyor, sonra başını kolları arasında saklayarak kaçıyor, derken, utangaç bir tavırla, oltaya takılmış gibi, geri dönüyor.

«Aman ne şekerler, dedi Paule.

— İşin kötüsü Ramblin'de bu eğilimler gerçekten vardır, dedi Françoise; üstelik saklamaz da.

— Ben de, Marc Antoine'a verdiği o kadınsı havanın sanatından mı, yaratılışından mı geldiğini merak etmiştim», dedi Paule.

Françoise, yan gözle Pierre'e baktı; Pierre, heyecanlı bir sesle, kendisini dinlemiyormuş gibi duran Xavière'e birşeyler anlatıyordu; Xaviere, meraklı ve büyülenmiş gözlerle Gerbert'ye bakıyordu. Françoise bu bakışla yaralandı: gizli ve buyurgan bir sahip çıkıştı bu.

Müzik durdu. Françoise Paule'den ayrıldı.

Ben de yapabilirim bu işi», dedi Xavière Françoise'a yapışarak; kaslarını gererek beline sarıldı, ve Françoise belini kavrayan bu küçük el altında az kalsın gülecekti; sevecenlikle ciğerlerine doldurdu çay, bal ve ten kokularının karışımından oluşmuş Xavière kokusunu.

«Benim olabilseydi, severdim onu», diye düşündü.

Şu küçük, buyurgan kız da, ılık ve zararsız dünyanın bir parçasından başka bir şey değildi.

Ama Xavière'in çabası çok sürmedi: her zamanki gibi, Françoise'a aldırmadan kendi başına oynamaya girişti; Françoise ona ayak uyduramadı.

«Olmuyor galiba, dedi Xavière cesaretini yitirerek. Susuzluktan öldüm, diye ekledi, ya siz?

— Elisabeth büfede, dedi Françoise.

— Olsun dedi Xavière, birşeyler içmek istiyorum.»

Elisabeth Pierre'le konuşuyordu; durmadan dansetmişti, ve şimdi biraz daha az karamsardı; dedikoducu kadınlar gibi hafif bir kahkaha attı.

«Pierre'e, Eloy'un bütün gece Tedesco'nun çevresinde dönendiğini anlatıyordum, dedi; Canzetti öfkeden ölüyor.

— Eloy çok iyi bu akşam, dedi Pierre, saçının biçimini değiştirmek yaraşmış; meğer sandığımdan da fazlaymış doğal kaynakları.

— Guimiot, önüne gelen erkeğin üstüne atıldığını söylemişti bana, dedi Elisabeth.

— Üstüne atılmak mı? eh, bu da lâf hani», dedi Françoise.

İstemeden ağzından kaçırmıştı bunu; Xavière hiç oralı olmadı, belki de anlamamıştı. İnsanın Elisabeth'le yaptığı konuşmalar gergin bir hava içinde değilse, rezilliğe doğru

kayardı. Oysa, insanın yanıbaşında böyle küçük bir erdem simgesinin bulunması can sıkıcıydı.

«Bütün erkekler ona paçavra gibi davranıyor, dedi Françoise. Üstüne üstlük kız oğlan kız, ve öyle kalmak istiyor.

— Aşağılık duygusundan mı acaba? dedi Elisabeth.

— Hayır, yüzünün renginden ötürü», dedi Françoise gülerek.

Gülüşünü yarıda kesti; Pierre'in işkenceye uğruyormuş gibi bir hali vardı.

«Dansetmiyor musunuz artık? dedi Xavière'e, bir solukta.

— Yoruldum, dedi Xavière.

— Tiyatro ilginizi çekiyor mu? dedi Elsabeth en girgin haliyle. Gerçekten büyük bir eğiliminiz var mı oyunculuğa karşı?

— Biliyorsun, işin başı zordur», dedi Françoise.

Bir sesizlik oldu. Xavière tepeden tırnağa sapsarı kesilmişti. O yanlarında oldu mu işler öylesine sarpa sarıyordu ki, insan çileden çıkıyordu.

«Çalışıyor musun bu sıralar? dedi Pierre.

— Evet, işler iyi», dedi Elisabeth; sonra kayıtsızca ekledi: Lise Milan, Dominique'in gece kulübünü döşeyip süslememi istedi; kabul ederim belki.»

Françoise, bunu bir sır olarak saklamak niyetinde olduğu, ama onları şaşırtma arzusuna karşı duramadığı kanısına vardı.

«Kabul et, kabul et, dedi Pierre, geleceği olan bir iş bu, Dominique o kulüpten çil çil liracıklar kazanacağa benzer.

— Hey gidi Dominique hey, ne garip kızdır», dedi Elisabeth gülerek. Onun için insanların hiç değişmeyen kimlikleri vardı. Büyük bir inatla kendine tutamak noktaları aradığı bu kaskatı dünyada değişikliğe yer yoktu.

«Epey yeteneklidir, dedi Pierre.

— Öteden beri bana güleryüz göstermiş, yaptıklarıma

hayran olmuştur», dedi Elisabeth yan tutmayan bir sesle.

Françoise, Pierre'in ayağının, canını acıtarak kendi ayağı üzerinde gezindiğini hissetti.

«Mutlaka sözünü tutmalısın, dedi, çok tembelsindir çünkü; Xavière sana şu rumbayı öğretecekti.

— Hadi bakalım!» dedi Françoise yazgısına boyun eğen bir tavırla; sonra Xavière'in koluna yapışıp sürükledi.

«Elisabeth'ten kurtulabilmek için, birkaç dakika oynayalım», dedi.

Pierre, telaşlı telaşlı sahnenin öte yakasına geçti.

«Çalışma odanda beklerim sizi, dedi, yukarıda, şöyle sakin sakin bir şey içeriz.

— Paule'le Gerbert'yi de çağıralım mı? dedi Françoise.

— Yoo, neden? Üçümüz gidelim», dedi Pierre azıcık kuru bir sesle.

Sonra gözden yitti; Françoise'la Xavière de az sonra yukarı çıktılar. Merdivende, ateşli ateşli küçük Chanaud'yu öpen Begramian'la karşılaştılar; el ele tutmuş çiftler dansederek birinci katın dinlenme yerinde geçtiler.

«Şimdi artık biraz başımızı dinleyebiliriz», dedi Pierre.

Françoise giysi dolabından bir şişe şampanya çıkardı; bu seçkin konuklara ayrılmış iyi bir şampanyaydı; dolapta, ayrıca, şafakta vedalaşmazdan önce çıkarılacak olan sandöviçlerle küçük çörekler vardı.

«Al aç şunu, dedi Pierre'e, ne de çok toz kalkıyor şu bizim sahneden, insanın boğazı kuruyor.»

Pierre mantarı büyük bir ustalıkla patlatıp bardakları doldurdu.

«Hoşnut musunuz bu geceden? dedi Xavière'e.

— Harika bir gece!» dedi Xavière; bardağını bir dikişte boşaltıp gülmeye başladı.

«Hey ulu Tanrım, başlangıçta, hani şu şişman adamla konuşurken, nasıl da önemli biri gibi kasım kasım kasılıyordunuz. Amcam vardı sanki karşımda!

— Peki şimdi?» dedi Pierre.

Yüzünde dolaşan sevecenlik henüz sınırlı, hattâ bir ba-

kıma gizliydi; küçük bir ağız kıvrılmasıyla, tek bir kılı bile oynamadan, dümdüz bir kayıtsızlık örtüsü beliriverirdi.

«Şimdi yeniden siz oldunuz», dedi Xavière'e dudaklarını hafifçe öne uzatarak.

Pierre'in yüzü gevşedi; Françoise büyük bir kaygıyla baktı bu yüze; eskiden Pierre'e baktığında, onun aracılığıyla bütün dünyayı görürdü, şimdiyse yalnız onu görüyordu. Pierre, vücudunun, bir bakışta kavranabilen vücudunun bulunduğu yerdeydi.

«O şişman adam kimdi, biliyor musunuz? dedi Pierre. Berger, Paule'ün kocası.

— Kocası mı?» Xavière bir an allak bullak oldu, sonra kestirip attı: «Sevmiyordur onu.

— Tam tersine, garip bir biçimde bağlıdır ona, dedi Pierre. Evliydi, bir çocuğu vardı, boşanıp bu adamla evlendi ve bu iş bir sürü dert açtı başına, çünkü ailesi koyu Katolik'tir. Masson'un romanlarını okumadınız mı siz? Babasıdır Masson. Her halinden bellidir ünlü bir adamın kızı olduğu.

— Yoo, aşkla sevmiyordur onu», dedi Xavière; bıkkın bir tavırla yüzünü buruşturdu. «İnsanlar her şeyi birbirine karıştırırlar!

— Yaşantı hazinenize hayranım» dedi Pierre neşeli bir yüzle; Françoise'a bakıp gülümsedi. «Az önceki konuşmasını duyacaktın: 'Şu Gerbert'cik var ya, karşısındakinin hoşuna gitmeyi düşünmeyecek kadar derin seven insanlardan biri de o...' diyordu.»

Xavière'in sesini öylesine iyi yansıtmıştı ki kız yarı kızgın, yarı gülen bir bakış gönderdi ona.

«İşin garibi, söyledikleri çoğunlukla cuk oturuyor, dedi Françoise.

— Büyücünün biri bu canım», dedi Pierre sevgi dolu bir sesle.

Xavière, çok sevindiği zamanlardaki gibi, alık alık gülüyordu.

«Bana kalırsa, Paule, Berger, insana buz gibi bir tutkuyla bağlananlardan, dedi Françoise.

— Onun soğuk olabileceğine aklım kesmiyor, dedi Xavière, özellikle ikinci oyununa bayıldım; en sonunda, yorgunluktan ayakları dolaşırken, bitkinliği insanda şehvete benzer bir duygu uyandırıyor.»

Körpe dudaklar, bu şehvet sözcüğünü, bir çiçeğin yapraklarını koparır gibi, ağır ağır söylediler.

«İnsanda şehvet duygusu uyandırmayı biliyor, dedi Pierre, ama şehvetli bir kadın olduğunu sanmıyorum.

— Vücudunun yaşadığını hisseden bir kadın o, dedi Xavière gizli bir suçortaklığını dile getiren bir gülüşle.

«Bense vücudumun yaşadığını hissetmem», diye düşündü Françoise; böylece bir nokta daha aydınlanmış oluyor, ama olumsuzun bunca zenginleşmesi insanı hiç bir yere götürmüyordu.

«O upuzun, kara giysiyle, kıpırdamadan durduğu zaman Orta Çağ'daki kaskatı bakireleri getiriyor insanın gözünün önüne, dedi Xavière, ama kıpırdamaya başladığı an bambulaşıyor.»

Françoise bardağını bir daha doldurdu; konuşmayı izlemiyordu; o da Paule'ün saçları, kıvrak vücudu, tatlı kıvrımlı kolları üstüne birtakım benzetmeler yapabilirdi, ama Pierre'le Xavière kendi lâflarından başkasına kulak asmıyorlardı. Bir ara her şey silindi; Françoise seslerin havaya çizdiği ince oymaları izleyemiyordu artık; sonra, yeniden Pierre'in sesini işitti:

«Paule Berger duygusal bir kadın, duygusal insansa her yana eğilip bükülebilir. Benim için asıl trajik olan, onu seyrederkenki yüzünüzdü.»

Xavière kızardı.

«Kendimi gösteriye kaptırmıştım, dedi.

— Kimse farketmedi halinizi, dedi Pierre. Bir şeyi böylesine güçlü hissedişinizi kıskanıyorum.»

Xavière bardağının dibine dikti gözlerini.

«Ne garip şu insanlar, dedi çocuksu bir tavırla. Herkes alkışladı, ama hiç kimse gerçekten heyecanlanmışa benzemiyordu. Belki çok şey bildiğiniz içindir, ama sizin

de hiç bir ayrım yapmadığınız söylenebilir.»

Hırsla başını salladı, sert bir sesle ekledi.

«Çok garip, Paule Berger'den, şöyle üstünkörü, Harbley'den söz eder gibi söz ettiniz bana; ve bu geceyi, işbaşındaymış gibi, istemeye istemeye yaşadınız. Bense hiç bu kadar eğlenmemiştim.

— Doğru, dedi Pierre, pek bir ayrım gözetmiyorum.»

Durdu; kapı çalınıyordu.

«Özür dilerim, dedi Inès, haber vermeye geldim; Lise Milan son şarkılarını söyleyecek; ardından da Paule yeni baştan oynayacak, istediği notalarla maskeleri getirdim kendisine.

— Hemen geliyoruz, dedi Françoise. Inès kapıyı örttü.

— Ne kadar iyiydik burda, dedi Xavière küskün bir sesle.

— Lise'in şarkıları umurumda bile değil, dedi Pierre, on beş dakika sonra ineriz.»

Françoise'a danışmadan, tek başına karar almazdı; Françoise yanaklarının al al olduğunu hissetti.

«Hiç hoş bir şey olmaz», dedi.

Sesi, istemediği kadar kuru geldi kendi kulağına, ama kendini denetleyemeyecek kadar çok içmişti, İnmemek tam anlamıyla saygısızlıktı; Xavière'in bütün özençlerine uyacak değillerdi herhalde.

«Yokluğumuzu farketmezler bile», dedi Pierre oldukça esrik bir tavırla.

Xavière ona bakıp gülümsedi; kendisi için bir şey, hele biri harcandı mı, yüzünde meleksi bir yumuşaklık belirirdi.

«Artık burdan hiç, ama hiç inmemeli», dedi.

Güldü.

«Kapıyı kilitler, yemeklerimizi makarayla çekerdik.

— Siz de bana birtakım şeyler arasında ayrım yapmayı öğretirdiniz», dedi Pierre.

Françoise'a bakıp sevgiyle gülümsedi.

«Ah şu küçük büyücü, ah, dedi. Her şeye yepyeni bir gözle bakıyor; ve baktığı şeyler, bizim için de, onun gördüğü gibi varolmaya başlıyor. Eskiden habire el sıkardık,

bir yığın kaygıyla uğraşırdık: bu yılsa, onun yüzünden, tam bir Noel gecesi yaşıyoruz!

— Evet, öyle», dedi Françoise.

Pierre'in sözleri kendisine değildi; Xavière'e de değildi; Pierre kendi kendisiyle konuşuyordu. En büyük değişiklik buydu işte: eskiden tiyatro için, Françoise için, birtakım fikirler için yaşardı, her zaman işbirliği yapılabilirdi onunla; kendi kendisiyle ilintilerineyse katılmanın olanağı yoktu. Françoise bardağını kafasına dikti. Oluşan bütün değişiklikleri açıkgörüşlülükle incelemenin zamanı gelmişti; günlerdir, bütün düşüncelerinde kekremsi bir tad vardı: Elisabeth'in içi de böyleydi herhalde. Elisabeth gibi olmamalıydı.

«Her şeyi açıkça görmek istiyorum», dedi Françoise kendi kendine.

Ama kafasının içinde kızılımtırak, acı bir fırdöndü vardı sanki.

«İnmeliyiz, dedi ansızın.

— Evet artık inelim» dedi Pierre.

Xavière'in yüzü gerildi.

«İyi ama, şampanyamı bitirmek istiyorum ben, dedi.

— Hemen için, dedi Françoise.

— Hemen içmek istemiyorum; sigaramla birlikte içmek istiyorum.»

Arkasına yaslandı.

«Aşağı inmek istemiyorum.

— İyi ama, az önce Paule'ü seyretmek arzusunda olduğunuzu söylüyordunuz, dedi Pierre. Hadi gelin, mutlaka inmeliyiz.

— Bensiz gidin», dedi Xavière; koltuğuna gömülüp inatçı keçi gibi ekledi:

«Ben şampanyamı bitirmek istiyorum.

— Peki, az sonra görüşürüz öyleyse, dedi Françoise kapıyı iterken.

— Bütün şişeleri boşaltacak, dedi Pierre kaygılı bir sesle.

— Çekilmez hale geldi bütün bu özençleriyle, dedi

Françoise.

— Yaptığı özenç değildi ki, dedi Pierre acı bir sesle. Azıcık kendisinin olduğumuz için hoşnuttu.»

Xavière kendisine dönükse, Pierre her şeyi kusursuz bulurdu; Françoise az kalsın bunu ona söyleyecekti, ama sustu; şimdilik bir sürü düşüncesini kendine saklıyordu.

«Değişen ben miyim acaba?» diye düşündü.

Birden, düşüncelerindeki düşmanlık payını farkedip şaşırdı.

Paule'ün sırtında, beyaz yünlü kumaştan bir Arap gömleği vardı; elinde de, sık delikli ağdan yapılmış bir peçe.

«Biliyor musunuz, utanıyorum», dedi gülümseyerek.

Sahnede pek kimse kalmamıştı; Paule yüzünü peçenin ardına gizledi, sahne gerisinden güçlü bir müzik yükseldi, Paule fırladı; bir fırtınayı canlandırıyordu, tek başına korkunç bir kasırgaya bedeldi. Hind müziğinden esinlenmiş kuru ve sancılı sesler el kol hareketlerine destek oluyordu. Françoise'ın zihnindeki sis dağıldı birden; Pierre'le aralarındakini açıkça görebiliyordu şimdi; onlar birtakım kusursuz yapılar kurmuş, bunların gölgesine sığınmışlardı, içlerinde ne var diye düşünmeden; Pierre hâlâ: 'İkimiz tek bir varlıkız' deyip duruyordu, oysa Françoise onun salt kendisi için yaşadığını farketmişti; aşkları, yaşamları, o kusursuz biçimleri bozulmaksızın, yavaş yavaş boşalmaktaydı; hani şu sağlam kabuklu, yumuşak etlerinde onları için için kemiren minicik kurtlar taşıyan sürüngenler gibi.

«Konuşacağım onunla», diye düşündü Françoise. Büyük bir yükten kurtulduğunu hissediyordu; bir tehlike vardı önlerinde; ama bu tehlikeye karşı birlikte savunacaklardı kendilerini; yapılacak şey, her ana daha büyük bir dikkatle eğilmek olacaktı. Françoise yüzünü Paule'e döndü ve artık başka düşüncelere kapılmadan güzel hareketlerini izlemeye koyuldu.

«En kısa zamanda tek kişilik bir gösteri düzenlemelisiniz, dedi Pierre içtenlikle.

— Ah! ben de düşünüyorum, ama..., dedi Paule kaygılı

bir sesle. Berger, bizimkinin tek başına yeterli bir sanat olmadığını söylüyor.

— Yorulmuşsunuzdur, dedi Françoise. Yukarda güzel bir şampanyam var, gidip dinlenme yerinde içelim, daha rahat ederiz.»

Sahne, geri kalanlar için çok genişti ve sigara artıkları, kuru yemiş kabukları, kâğıt parçalarıyla kaplıydı.

«Plaklarla bardakları siz getirirsiniz», dedi Françoise Canzetti'yle Inès'e.

Pierre'i alıp elektrik tablasına doğru sürükledi, kolları indirdi.

«Bu toplantıyı kapatıp birlikte şöyle bir dolaşmaya çıksak ne iyi olurdu, dedi.

— Hay hay», dedi Pierre; azıcık meraklanarak baktı yüzüne. «İyi değil misin?

— Yoo, çok iyiyim», dedi Françoise; sesinde belli belirsiz bir can sıkıntısı vardı; Pierre, vücudundan başka bir yerinden yaralanabileceğine inanamıyordu.

«İyiyim, ama seninle görüşmek istiyorum. Yorucu oluyor böyle geceler.»

Merdivenleri çıkmaya başladılar, Pierre koluna girdi.

«Kederliymişsin gibi geldi», dedi.

Françoise omuz silkti: sesi azıcık titredi.

«İnsan Paule, Elisabeth, Inès gibilerin yaşamına bakınca, garip bir izlenime kapılıyor; acaba ben dışardan nasıl yargılanıyorum diye düşünüyor.

— Yaşamından hoşnut değil misin?» dedi Pierre kaygılı bir sesle.

Françoise gülümsedi; her şeyi Pierre'e açıkladıktan sonra, pek de öyle ciddi bir şey kalmayacak, hepsi silinip gidecekti herhalde.

«İşin aslı şu, diye söze başladı, insan dilediği kanıtları bulamıyor. Bunun için inandırıcı bir edim gerekiyor.»

Durdu; Pierre, gergin, hemen hemen acılı bir yüzle, Xavière'i bıraktıkları odanın kapısına bakıyordu.

«Körkütük sarhoş olmuştur», dedi.

Françoise'ın kolunu bıraktı, hızla çıktı son basamakları.

«Hiç ses yok.»

Bir an kıpırdamadan bekledi; yüzündeki kaygı, Françoise'ın uyandırdığı kaygı gibi, gönül rahatlığıyla kabul edilmiş bir duygu değildi; elinde olmaksızın yüreğini paralıyordu.

Françoise yanaklarındaki kanın çekildiğini hissetti; hani kaldırıp bir tokat atsa, şaşkınlığı daha fazla olamazdı; şu dost kolun nasıl hiç duraksamadan kendisini bırakıp gittiğini hiç bir zaman unutamayacaktı.

Pierre kapıyı itti; Xavière, pencere önünde, yerde tortop olmuş, uyuyordu. Pierre gidip üzerine eğildi. Françoise giysi dolabından bir kutu yiyecekle bir sepet şarap aldı, tek söz etmeden çıktı; düşünmeye çalışmak ya da ağlamak için kaçıp gitmek istiyordu. Gele gele bu noktaya gelmişlerdi demek: Xavière'in surat asması, kendi içindeki çöküntüden çok daha önemliydi; oysa Pierre, kendisini sevmeye devam ettiğini söylüyordu.

Gramafon, eski, duygulu bir şarkı çalıyordu; Canzetti şarap şişelerinin bulunduğu sepeti aldı Françoise'ın elinden, gidip barın arkasına yerleşti; şişeleri, Tedesco'yla birlikte taburelere tünemiş olan Ramblin'le Gerbert'ye verdi. Paule Berger, Inès, Eloy ve Chanaud, kocaman, camlı bölmeye yakın oturmuşlardı.

«Biraz şampanya isteyecektim», dedi Françoise.

Kafası kazan gibiydi; içindeki bir şey, damarlarından, kaburga kemiklerinden biri, ya da kalbi çat diye çatlayacaktı sanki. Acı çekmeye alışık değildi; sözcüğün tam anlamıyla, dayanılmaz bir şeydi bu. Canzetti, dolu bir bardağı dökmemeye çalışarak yaklaştı; uzun eteğiyle, genç rahibeleri andırıyordu; ansızın, Françoise'la arasında, elinde bir bardakla Eloy beliriverdi. Françoise bir an duraksadı, sonra uzatılan bardağı aldı.

«Teşekkür ederim», dedi; Canzetti'ye de, özür dilercesine gülümsedi.

Canzetti, alaylı alaylı baktı Eloy'a.

«Herkes gücü yettiğince öç alır», dedi dişlerinin arasından; Eloy da aynı biçimde, dişlerinin arasından, Françoise'ın duyamadığı bir şey mırıldandı.

«Bu ne cesaret! Hem de Matmazel Miquel'in önünde!» diye bağırdı Canzetti.

Eli şırak diye Eloy'un pembe yanağında patladı; Eloy, bir an alık alık ona baktı, sonra üstüne çullandı; birbirlerinin saçlarına yapışıp dişlerini sıkarak fır dönmeye başladılar. Paule Berger atıldı.

«Peki ama, nedir düşünceniz?» dedi güzel ellerini Eloy'un omuzlarına koyarak.

Birden, tiz bir kahkaha duyuldu; Xavière, kireç gibi bir yüzle, bakışlarını tek bir noktaya dikmiş geliyordu. Pierre de ardından. Herkes yüzünü onlara döndü. Xavière'in kahkahası bir anda kesildi.

«Çok kötü bir müzik bu», dedi; karanlık ve kararlı bir tavırla gramafona doğru yürüdü.

«Durun, dedi Pierre, başka bir plak koyayım.»

Françoise, şaşkın bir acıyla ona baktı. O ana dek: «ayrıldık artık», diye düşünüyordu, ve bu ayrılık ikisini birden yaralayan, birlikte çare bulacakları bir dert gibi gözüküyordu. Şimdiyse her şeyi anlıyordu; ayrılmak, ayrılığı tek başına yaşamaktı.

Eloy, başını cama dayamış, kesik kesik hıçkırıyordu. Françoise gidip omuzuna sarıldı; aslında sık sık hırpalanan, ama hâlâ el sürülmemiş olarak duran bu küçük, kaba vücuttan azıcık tiksinmekteydi, ancak şu anda, bundan daha iyi kaçış yolu bulamazdı.

«Ağlamayın canım», dedi Françoise hiç bir şey düşünmeden; bu gözyaşlarında, bu ılık tende insanın sinirlerini yatıştıran bir şey vardı. Xavière Paule'le, Gerbert de Canzetti'yle dansediyordu: yüzleri solgun, hareketleri ateşliydi: hepsi için bu gecenin yorgunluğa, hayal kırıklığına, pişmanlığa dönüşen, yüreklerini allak bullak eden bir öyküsü vardı daha şimdiden; burda oyalanmaktan en küçük bir zevk al-

madıkları halde, çekip gitme yürekliğini gösteremedikleri seziliyordu; hepsi; Xavière gibi hemen oracığa kıvrılıp uyumak istiyordu. Françoise'ın bile bundan başka arzusu yoktu. Dışarda, yavaş yavaş ağaran gök altında ağaçların karaltısı seçilmeye başlamıştı.

Françoise titredi. Pierre yanıbaşındaydı.

«Ayrılmadan şöyle bir dolaşalım, dedi var mısın?

— Varım, dedi Françoise.

— Xavière'i oteline götürürüz, sonra ikimiz Dôme'a gideriz, dedi Pierre, sabahları o kadar hoş oluyor ki.

— Evet, öyle», dedi Françoise.

Kendisine karşı bu denli nazik olması gereksizdi; onun istediği kıvrılıp uyuyan Xavière'in üzerine eğildiği zamanki yapmacıksız yüzle bir kerecik de kendisine bakmasıydı.

«Ne var?» dedi Pierre.

Salon karanlıktı, Françoise'ın dudaklarının titrediğini göremedi; o da kendini toparladı.

«Yok bir şey; ne olsun istiyorsun? Hasta değilim, gece iyi geçti; her şey yolunda.»

Pierre bileğini kavradı; Françoise hırsla çekti.

«Belki de çok içtim, dedi garip bir gülüşle.

— Otur şuraya», dedi Pierre; kendisi de, ön sırada, yanına çöktü. «Otur da olup biteni anlat bakayım. Bana kızmış gibisin? Ne yaptım?

— Hiç bir şey yapmadın», dedi yumuşak sesle; Pierre'in elini tuttu, ona kızmak haksızlıktı, o denli iyiydi ki kendisine karşı. «Hiç bir şey yapmadın elbet», diye devam etti soğuk bir sesle; ve elini bıraktı.

«Xavière'den ötürü değil herhalde? Sen de biliyorsun ki, aramızdaki hiç bir şeyi değiştirmez bu; ayrıca, bu işten hoşlanmıyorsan, hemen söylemen gerektiğini de biliyorsun.

— Sorun bu değil», dedi bir solukta.

Pierre, birtakım özverilerle getiremezdi keyfini yerine; bilinçli davranışlarında Françoise'ı her şeyin üstünde tuttuğuna kuşku yoktu; ama o bugün, ahlâk konusunda kılı kırk yaran, insana hesaplı bir sevecenlikle yanaşan bir erkeğe

seslenmiyordu; Françoise bugün ona, kendine verdiği değerlerin, toplum içindeki yerinin, kendi kendine duyduğu saygının ötesinde, olanca çıplaklığıyla ulaşmak istiyordu. Gözyaşlarını zor tuttu.

«Benim derdim, içimde, aşkımızın eskidiği izleniminin uyanması», dedi. Ve daha sözünü bitirmeden gözünden yaşlar boşandı.

«Eskimek mi? dedi Pierre öfkeli bir şaşkınlıkla. İyi ama, seni hiç bir zaman böylesine sevmedim; nerden çıkardın bunu?»

Hemencecik hem onu, hem de kendini yatıştırmak, inandırmak istiyordu elbet.

«Farkında bile değilsin, dedi Françoise, bunda da şaşılacak bir şey yok. Bu sevgiye öylesine değer veriyorsun ki, zamanın, yaşamın dışında, elin eremeyeceği, güvenlikli bir yere koydun onu; zaman zaman, keyifle düşünüyorsun, ama gerçekte dönüp ne hale geldiğine bakmıyorsun bile.»

Hıçkıra hıçkıra ağlıyordu artık.

«Bense bakmak istiyorum, dedi hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak.

— Sakin ol, dedi Pierre onu göğsüne bastırarak, azıcık sayıklıyorsun galiba.»

Françoise itti onu; Pierre yanılıyordu, kendisi avutulmak, pışpışlanmak için ağlamıyordu ki, zihnini kurcalayan düşünceleri bu türlü geçiştirmek çok kolay bir çözüm olurdu.

«Sayıklamıyorum; bu akşam, sarhoş olduğum için konuşuyorum belki seninle, ama günlerdir kafamı kurcalıyor bütün bunlar.

— Peki, neden daha önce söylemedin? dedi Pierre sinirli bir sesle. Anlamıyorum doğrusu: nedir bana yönelttiğin suçlama?»

Savunma durumuna geçmişti; yanıltıya düşmekten hiç hoşlanmazdı.

«Sana bir suçlama yönelttiğim yok, dedi Françoise, için rahat etsin. Ama bu mudur önemli olan tek şey? diye bağır-

dı şiddetle.

— Başı sonu yok bu işin, dedi Pierre, yalnız şunu bilmelisin ki, seni seviyorum, ama inanmamak hoşuna gidiyorsa, bunu sana kanıtlayacak hiç bir şey yok elimde.

— İnanmak, habire inanmak, dedi Françoise, Elisabeth de zaten böyle diye diye Battier'nin kendisini sevdiğine, hattâ belki kendisinin de onu sevdiğine inanıyor. Böylesi insana güven veriyor elbet. Duygularının hep aynı biçimde kalmasına gereksinimin var senin, tam bir düzen içersinde, hiç kıpırdamadan çevrende durmaları gerek, hattâ içleri boşalmış bile olsa, hiç önemi yok. İncil'deki ak gömütler gibi, dıştan pırıl pırıl parlıyorlar, sapasağlamlar, insana bağlılar, hattâ zaman zaman güzel sözlerle sağları solları düzeltilebilir.»

Yeni bir gözyaşı seli geldi.

«Ama içlerini açmaya gelmez, külden ve tozdan başka bir şey bulamazsın.»

Kendi lâfını tekrarladı:

«Evet, külden ve tozdan başka bir şey yoktur içlerinde; kör kör parmağım gözüne ortada böyle olduğu! Hiii!» yaptı yüzünü ikiye bükülmüş koluna gömerek.

Pierre kolunu indirdi.

«Ağlamayı bırak da, akıllıca konuşalım», dedi.

Yine bir sürü güzel kanıt bulacaktı ve bunlara kanmak işleri alabildiğine kolaylaştırırdı. Oysa Françoise, Elisabeth gibi, kendi kendini kandırmak istemiyor, her şeyi açıkça görüyordu; inatla hıçkırmaya devam etti.

«İyi ama, hiç de ciddi bir durum yok ortada», dedi. Pierre usulca; hafifçe saçlarını okşadı; Françoise sıçradı.

«Var, söylediğimden eminim ben; senin duygularına hiç bir şey olmaz, yüzyıllarca ayakta durabilirler, çünkü hepsi birer mumyadır. Hani şu karıların suratları gibidirler, dedi ansızın Blanche Bougeut'nin tiksinç yüzünü hatırlayarak, her yanları pudra içindedir, kılları bile kıpırdamaz.

— Çok tatsızsın, dedi Pierre, ya ağla, ya tartış, ikisini birden yapmaya kalkışma.»

Kendini tuttu.

«Evet, pek ender olarak kendimden geçerim, yüreğim küt küt atar; ama ne önemi var bunların, sevgiyi gerçek kılan yalnız bunlar mıdır? Hem sonra, neden bugün birdenbire tiksiniyorsun tutumumdan? Öteden beri öyle olduğumu biliyorsun.

— Bak, dedi Françoise, örneğin Gerbert'ye karşı dostluğun da böyle, son günlerde çocuğun yüzünü gördüğün yok, ama ona duyduğun sevginin azaldığını söyledim mi, çığlığı basıyorsun.

— Doğru, sevmek için insanları ille de görmem gerekmiyor, dedi Pierre.

— Hiç bir şeye gereksinimin yok senin, dedi Françoise, hepsi bir senin için.»

Umutsuzca ağlıyordu; ağlamayı kesip yüce aldanışların dünyasına döneceği anı düşündükçe tüyleri diken diken oluyordu; yaşadığı anı sonsuza dek uzatacak bir dua bulabilse ne iyi olurdu.

«Burda mısınız?» dedi bir ses.

Françoise doğruldu; nasıl da ansızın kesilirdi şu karşı konmaz hıçkırıklar! Kapıda Ramblin'in karaltısı belirmişti; gülerek yaklaşıyordu.

«Kovalanıyorum; küçük Eloy beni alıp karanlık bir köşeye götürdü, dünyanın ne denli kötü olduğunu anlattıktan sonra, bütün şiddetiyle üstüme çullandı.»

Utangaç bir Venüs gibi eliyle cinsel organını örttü.

«Bin bir güçlükle koruyabildim namusumu.

— Bu akşam talihi yok kızcağızın, dedi Pierre, Tedesco'nun gönlünü çelmeye uğraştı durdu, ama boşuna.

— Canzetti yetişmese, neler olurdu bilmem, dedi Françoise.

— Bakın, dedi Ramblin, önyargım falan yoktur, ama yakışıksız buluyorum bu gibi davranışları.»

Kulak kabarttı.

«Duyuyor musunuz?

— Hayır, dedi Françoise, ne var?

— Biri hızlı hızlı soluyor.»

Gerçekten de, sahneden hafif bir gürültü geliyordu, biri hızlı hızlı soluk alıyordu sanki.

«Nedir acaba?», dedi Ramblin.

Sahneye çıktılar; her yan zifiri karanlıktı.

«Sağa doğru», dedi Pierre.

Kadife perdenin ardında biri yatıyordu; eğildiler.

«Guimiot! Ben de, son şişe bitmeden çekip gitmesine şaşmıştım.»

Guimiot, kolunu kıvırıp başını üstüne koymuş, mışıl mışıl uyuyordu; gerçekten güzel bir oğlandı.

«Şimdi uyandırıp yukarı, size getiririm onu, dedi Ramblin.

— Biz de denetlemeyi bitirip geliyoruz», dedi Pierre.

Sanatçıların dinlenmesi için ayrılan yer boştu; Pierre kapıyı örttü.

«Oturup uzun uzun konuşalım isterdim, dedi, ama sevgimizden kuşkulanman öyle ağrıma gitti ki.»

Kaygılı, dürüst bir yüzü vardı bunu söylerken, ve Françoise, inanmak istercesine baktı ona.

— Beni artık sevmediğini düşünmüyorum zaten, diye mırıldandı.

— İyi ama, ardımızda bir kadavra sürüklüyoruz diyorsun; nasıl haksız bir lâf bu! Bir kere, seni görmek istemediğim doğru değil, sen yanımda olmadın mı sıkılmaya başlıyor, senin yanındaysa hiç sıkılmıyorum; başıma gelen her şeyi sana söylemek istiyorum, çünkü seninle birlikte yaşıyorum onu; canımsın sen benim, ve öyle olduğunu sen kendin de biliyorsun. Senin yüzünden pek öyle sarsılmadığım doğrudur; ama bunun nedeni mutlu oluşumuz; hasta bir insan olsan, bir yığın ineklik etsen, aklımı kaçırırdım.»

Bu son lâfları öyle inanmış, öyle telaşsız bir sesle söyledi ki, Françoise sevgiyle güldü; koluna girdi, birlikte localara yollandılar.

«Evet, canımın elbet senin, dedi Françoise, ama bu akşam, yaşamlarımızın, üstelik biz seçmemiş olsak da, bi-

ze karşın çevremizde olduğunu hissediyorum. Beni de seçmiyorsun artık. Beni sevmekte özgür değilsin bundan böyle.

— İyi ama, seviyorum seni, dedi Pierre. Özgürlüğün, her şeyi, her dakika sorun konusu etmek olduğuna mı inanıyorsun yoksa? Xavière konusunda da kaç kez konuştuk bunu, o zaman insan en küçük öfke ya da sevinçlerinin kölesi olur.

— Evet», dedi Françoise.

Zihnini dolduran karışık düşüncelerin içinden çıkamayacak kadar yorgundu, ama Pierre'in, kolunu bıraktığı anki yüzü geldi yeniden gözünün önüne; çürütülmez, açık seçik bir gerçekti bu.

«Yalnız, dedi tutkulu bir sesle, yaşam dediğin birtakım anların art arda dizilmesinden oluşur. Bunlar teker teker boşsalar, ne yapsan, biraraya geldiklerinde dolu bir bütün meydana getireceklerine inandıramazsın beni.

— İyi ama, senin yanındayken, yığınla dolu an yaşıyorum, dedi Pierre, görülmüyor mu öyle olduğu? Kocaman, kayıtsız bir balaban kuşuymuşum gibi söz ediyorsun benden.»

Françoise onun kolunu sıktı.

«Çok naziksin, dedi. Ancak, sen hep böyle kusursuz davrandığından, insan boş anlarla doluları birbirinden ayıramıyor.

— Peki ama, nerden çıkarıyorsun hepsinin boş olduğunu? dedi Pierre, güzel bir mantık doğrusu! Peki, ben de naz yapmaya başlarım bundan sonra!»

Kınayan gözlerle Françoise'a baktı.

«Ben seni bunca severken, neden böyle karamsarlaştın?»

Françoise yüzünü öteye çevirdi.

«Bilmiyorum, belki de başımın dönmesindendir.» Bir an duraksadı. «Örneğin, seni ilgilendirsin ilgilendirmesin, kendimden söz ederken büyük bir çelebilikle dinliyorsun beni; o zaman ben de kendi kendime, daha az nazik bir insan olsan, beni ne vakit dinleyeceğini soruyorum.

— Her zaman ilgilenirim anlattıklarınla, dedi Pierre şaşkın şaşkın.

— Evet, ama hiç kendiliğinden soru sormazsın.

— Söyleyecek bir şeyin varsa, söylersin diye düşünürüm,» dedi Pierre.

Sonra kaygıyla yüzüne baktı.

«Ne zaman oldu bu iş?»

— Ne ne zaman? dedi Françoise.

— Soru sormayışım?

— Son günlerde oldu bir iki kez, dedi Françoise hafifçe gülerek. Aklın başka yerdeydi.»

Duraksadı, kararsızlık içindeydi; Pierre'in güveni karşısında utanmıştı; onun yanındayken susmaları, Pierre'e kurulmuş, berikinin de büyük bir gönül rahatlığıyla düştüğü tuzaklardı: Françoise'ın kendisine pusu kurduğunu aklına bile getirmemişti. Değişen kendisi değil miydi acaba? Gölgesiz aşktan, mutluluktan, altedilen kıskançlıktan söz ederken yalan söyleyen de kendisi değil miydi? Sözleri, davranışları artık içinden gelen hareketlere uymuyor; oysa Pierre kendisine inanmaya devam ediyordu. İnanç mıydı bu, yoksa kayıtsızlık mı?

Localar, koridorlar boştu; her şey yolunda gözüküyordu. Sessizce sanatçıların dinlenme odasına, ordan da sahneye döndüler; Pierre, ön sahnenin kenarına oturdu.

«Son günlerde seni ihmal ettim galiba, dedi. Sana karşı gerçekten kusursuz davransaydım, sevgimizin yetkinliğinden kuşkulanmazdın.

— Belki, dedi Françoise; hattâ, düpedüz ihmalden bile söz edilemez.»

Sesini düzeltebilmek için bir an durdu.

«Kendini içinden geldiği gibi davranmaya bıraktığın anlar, senin için pek önem taşımadığımı sandım.

— Yani, ancak kusur işlediğim zaman içtenim, öyle mi? dedi Pierre, sana karşı kusursuz davrandığım zamansa, bu işi istemli bir çabayla beceriyorum? Ne türlü akıl yürüttüğünün farkında mısın?

— Evet, öyle denebilir, dedi Françoise.

— Dikkat etsem de, etmesem de suçlu olduğuma göre, denebilir elbet, dedi Pierre; burdan yola çıktın mı, ne yapsam haklı çıkarsın.»

Pierre Françoise'ın omuzlarına yapıştı.

«Yanlış, tepeden tırnağa yanlış bir akılyürütme bu; sana karşı, zaman zaman ortaya çıkacak bir kayıtsızlığım yok; bağlıyım sana, herhangi bir sıkıntıdan ötürü bu bağı beş dakika hissetmesem hemen belli olduğunu kendin söylüyorsun.»

Gözlerinin içine baktı.

«İnanmıyor musun bana?

— İnanıyorum», dedi Françoise.

İnanıyordu ona; ama asıl sorun bu değildi. Ne olduğunu kendisi de pek bilmiyordu.

«Akıllı kızsındır, dedi Pierre, ama sakın bir daha böyle yapma.»

Elini sıktı.

«Bu işin seni nerelere götüreceğini anladığımı sanıyorum. Biz aşkımızı yaşadığımız anların ötesinde bir yere oturtmaya çalıştık, oysa yalnız bu anlar güvenliklidir; gerisi bir inanç işidir; inançsa yiğitlikten mi, yoksa tembellikten mi gelir acaba?

— Ben de sana bunu soruyordum az önce, dedi Françoise.

— Ben bu soruyu, zaman zaman işim konusunda sorarım kendi kendime, dedi Pierre. Xavière, sırf tinsel güvenlik kaygısıyla işime öylesine sıkı sarıldığımı söylediği zaman ifrit oluyorum; oysa, doğru değil mi acaba kızın dediği?»

Françoise'ın yüreği daraldı; dünyada en zor katlanabileceği şey, Pierre'in yaptığı işten kuşkulanmasıydı.

«Benimkisi kör bir inat», dedi Pierre; gülümsedi. «Arıları bilirsin, peteklerini delsen bile, aynı keyifle oraya bal tükürmeye devam ederler: zaman zaman onlara benzetiyorum kendimi.

— Gerçekten öyle düşünmüyorsun, değil mi? dedi Françoise.

— Kimi zaman da kendimi, karanlıklar arasında, dosdoğru yoluna devam eden bir kahramana benzetiyorum, dedi Pierre kararlı ve alık bir tavırla kaşlarını kaldırarak.

— Evet, küçük bir kahramansın sen, dedi Françoise gülerek.

— Keşke inanabilsem», dedi Pierre.

Ayağa kalkmış, ama dekor taşıyan direklerden birine yaslanmış, kıpırdamadan duruyordu. Yukarda, gramofon bir tango çalıyordu; konuklar hâlâ dansediyorlardı: gidip onlara katılmalıydılar.

«Garip, dedi Pierre, bizi yerin dibine sokan ahlâkıyla bayağı canımı sıkıyor bu yaratık. Beni severse, kendime eskisi kadar güveneceğim sanıyorum; o zaman, kendimi ona zorla beğendirmişim gibi bir duygu uyanacak içimde.

— Çok tuhafsın, dedi Françoise. Kınayarak da sevebilir seni.

— Ancak, o zaman soyut bir kınama olur bu, dedi Pierre. Kendimi ona sevdirmek, benliğimi ona kabul ettirmek, onun dünyasına girmek ve orda, onun değerlerine göre yengiye ulaşmak demektir.»

Gülümsedi.

«Bilirsin, ancak manyaklar koşar bu türlü yengilerin ardında.

— Bilirim», dedi Françoise.

Pierre ciddî bir tavırla ona baktı.

«Yalnız, bu suçlu saplantının beni aramızdaki ilişkiyi bozmaya götürmesini istemem.

— Az önce kendin söyledin, bozamaz nasıl olsa, dedi Françoise.

— Temelde hiç bir şeyi bozamaz, dedi Pierre; ancak, gerçekte, onun için kaygılandığım zaman seni ihmal ediyorum; ona baktığım zaman sana bakmıyorum.»

Sesinde bir üsteleme belirdi.

«Kendi kendime, acaba bu işi burada bıraksam mı di-

yorum; aşk değil çünkü ona beslediğim duygu, boş bir inan; direndiği an, ben de keçileşiyor, etkimden emin olduğum ansa hemen kayıtsızlaşıyorum; ve görüşmemeye karar verdiğim an, bir dakikada onu zihnimden sileceğimi biliyorum.

— İyi ama, hiç gerekği yok bunun», dedi Françoise, heyecanla.

Gerçekten de, Pierre bu dostluğu kesmeye karar verdiği an, en küçük bir pişmanlık duymazdı; yaşamı, Xavière'den önceki haline dönerdi. Françoise, biraz şaşırarak, bundan emin olmanın kendisinde hayal kırıklığına benzer bir şey yarattığını farketti.

«Biliyorsun, dedi Pierre, kimseden bir şey alamam; Xavière'se bana hiç bir şey getirmiyor. Onun için en küçük bir kaygın olmasın.»

Yüzü yeniden ciddileşti.

«İyi düşün, çok ciddi bu iş. Sevgimiz için ufacık bir tehlike seziyorsan, hemen söyle: böyle bir tehlikeye atılmak istemiyorum çünkü.»

Bir an sustular; Françoise'ın kafası kazan gibiydi; başı kendinin değildi sanki; vücudu da öyle; ve kalbi susuyordu. Kalın yorgunluk ve kayıtsızlık tabakaları onu kendinden ayırmıştı sanki. Kendi öz yaşamının karşısında, kıskançlıktan, sevgiden, yaştan, addan yoksun, sakin ve kayıtsız bir tanık gibiydi.

«Düşündüm, dedi, yok böyle bir tehlike.»

Pierre kolunu sevgiyle Françoise'ın omuzuna doladı, birinci kata çıktılar. Şimdi artık gün doğmuş, bütün yüzler gerilmişti. Françoise camlı kapıyı açıp taraçaya çıktı; soğuk bir anda kavradı onu; yeni bir gün başlıyordu.

«Peki, şimdi n'olacak acaba?» diye düşündü.

N'olursa olsun, başka türlü bir karar veremezdi. Düşler içinde yaşamaya yanaşmamıştı hiç bir zaman, ama eksik gedik bir dünyaya da kapanamazdı. Xavière vardı, yadsıyamazlardı onu, varlığının getireceği bütün tehlikeleri göze almak gerekiyordu.

«Gir içeri, dedi Pierre, hava çok soğuk.»

Camlı kapıyı örttü Françoise. Yarın yeniden acı çekecek, gözyaşı dökecekti belki, ama yarın karşısına dikilecek bu dertli kadına hiç mi hiç acımıyordu. Paule'e, Gerbert'ye, Pierre'e, Xavière'e baktı; kendi dışındaki bir meraktan başka duygu yoktu içinde ve bu öylesine güçlüydü ki, sevinç kadar sıcak olduğu söylenebilirdi.

VIII. BÖLÜM

«Doğrusunu isterseniz, dedi Françoise, rol pek ortaya çıkmıyor, fazla içe dönük oynuyorsunuz; ama canlandırdığınız kişiyi duyuyorsunuz, bütün ayrıntılar yerli yerinde.»

Divana, Xavière'in yanına oturdu, omuzlarından kavradı onu.

«Başınıza yemin ederim ki, bu sahneyi Labrousse'a gösterebilirsiniz; inanın güzel, çok güzel.»

Xavière'i tek kişilik konuşmasını kendisine okumaya razı etmek başlı başına bir başarıydı; tam bir saat yalvarmak gerekmişti ve Françoise kendini bitkin hissediyordu; ancak, şimdi de onu Pierre'le çalışmaya kandıramazsa, bütün bu çabası boşa giderdi.

«Cesaret edemiyorum! dedi Xavière umutsuzca.

— Labrousse o kadar çekinilecek insan değildir ki, dedi Françoise gülümseyerek.

— Oo! hem de nasıl, dedi Xavière, öğretmen gibi korkuyorum ondan.

— Olsun, dedi Françoise, tam bir aydır bu sahne üzerinde çalışıyorsunuz, hastalık halini aldı, artık aşmalısınız onu.

— Ben de istiyorum aşmayı, dedi Xavière.

— Bakın, güvenin bana, dedi Françoise heyecanla. Hazır olduğunuza karar vermesem, Labrousse'un önüne çıkın der miyim size? Ben size güveniyorum.»

Xavière'in gözünün içine baktı.

«İnanmıyor musunuz?

— İnanıyorum, dedi Xavière, ama insanın yargılandığını hissetmesi öylesine korkunç ki.

— Çalışmaya karar verince, gururu bir yana bırakmak gerekir, dedi Françoise. Yürekli olun: hem de dersin başında yapın bu işi.»

Xavière toplandı.

«Olur, yaparım», dedi inanmış bir tavırla; göz kapakları inip kalktı. «Beni azıcık da olsa beğenmenizi öylesine istiyorum ki,

— Gerçek bir oyuncu olacağınıza eminim, dedi Françoise sevgi dolu bir sesle.

— Siz işin iyi yanını gördünüz, dedi Xavière ışıl ışıl bir yüzle. Konuşmanın sonu, ayakta olunca daha iyi oturuyor.»

Ayağa kalktı, canlı bir sesle konuşmaya başladı:

«Bu daldaki yaprak sayısı çiftse, mektubu ona vereceğim... On iki, on üç, on dört... çift.

— Çok çok iyi», dedi Françoise neşeli bir yüzle.

Xavière'in sesindeki, yüzündeki değişiklikler daha yalnızca küçük birer belirtiydiler, ama sevimli, akıllı belirtiler; azıcık istem verebilsek, diye düşündü Françoise: onu başarıya ulaşana dek böyle kucakta taşımak epey yorucu olacaktı çünkü.

«İşte Labrousse da geliyor, dedi Françoise, hem de tam dakikasında.

Kapıyı açtı, ayak seslerini tanımıştı, Pierre neşeyle gülümsedi.

«Selâm!» dedi.

Kendisini küçük bir ayıcığa benzeten, ağır, devetüyü bir paltonun altında ezilmişti.

«Of! patladım sıkıntıdan: bütün gün, Bernheim'la hesap yaptık.

— Bizse vaktimizi boşa geçirmedik, dedi Françoise. Xavière **l'Occasion**'daki rolünü oynadı: göreceksin nasıl iyi çalışmış.»

Pierre, yüreklendirici bir bakışla Xavière'e döndü.

«Buyruğunuzdayım», dedi.

Xavière dışarı çıkmaktan ölesiye korktuğu için, dersleri odasında almaya razı olmuştu; ama yerinden bile kıpırdamadı.

«Hemen olmasın, dedi yalvaran bir sesle. Biraz daha bekleyebiliriz.»

Pierre, bakışlarıyla Françoise'ı sorguya çekti.

«Biraz kalabilir miyiz?

— Altı buçuğa dek kalın, dedi Françoise.

— Evet, evet, yarım saatçik, dedi Xavière bir Pierre'e bir Françoise'a bakarak.

— Yorgun görünüyorsun, dedi Pierre.

— Grip oluyorum galiba, dedi Françoise. Zamanıdır.»

Hem zamanıydı, hem de uykusuzluktandı; Pierre demir gibiydi, Xavière'se gündüz uyurdu; Françoise altıdan önce yatacağını söyledi mi, ikisi de inceden inceye alay ederlerdi.

«Neler anlattı Bernheim? dedi Françoise.

— Yine şu gezi tasarısından söz açtı», dedi Pierre; bir an duraksadı: «Verdiği rakamlar çekici tabii.

— İyi ama, paraya o kadar çok gereksinmemiz yok, dedi Françoise heyecanla.

— Nereleri kapsayan bir gezi bu? dedi Xavière.

— Yunanistan, Mısır, Fas», dedi Pierre; gülümsedi. «Olursa, sizi de götüreceğiz.»

Françoise ürperdi; havada lâflardı bunlar, ama Pierre'in böyle konuşabilmesi tatsızdı; eliaçıklığı pek hesapsızdı. Böyle bir geziye çıkarlarsa, Françoise yalnız gitmeye kararlıydı: topluluk da kuyruklarına takılacaktı, ama bunun önemi yoktu.

«Pek yakında olmaz herhalde, dedi.

— Şöyle azıcık dinlensek kötü mü olur diyorsun yani?» dedi Pierre kandırıcı bir sesle.

Françoise, bu sefer, fırtınaya tutulmuş gibi, tepeden tırnağa sarsıldı; Pierre bu fikir üzerinde durmamıştı bile o güne dek; şimdiyse bayağı hevesleniyordu. Gelecek yıl

onun oyunları sahneye konacak, kendi kitabı çıkacaktı, tiyatro okulu konusunda bir yığın tasarısı vardı. Françoise, artık uğraşının doruğuna çıkması, yapıtına son biçimini vermesi için sabırsızlanıyordu. Sesinin titremesini bin bir güçlükle önleyebildi.

«Sırası değil, dedi. Tiyatroda her şeyin anına bağlı olduğunu biliyorsun; **Jules César**'dan sonra, gelecek tiyatro mevsimi sabırsızlıkla beklenecek: bir yıl geçirdin mi, insanlar daha başka şeyler düşünmeye başlayıverir.

— Her zamanki gibi, altın değerinde lâflar ediyorsun, dedi Pierre azıcık üzülmüşçesine.

— Ne kadar akıllı uslu insanlarsınız!» dedi Xavière; yüzünde, içten ve şaşkın bir hayranlık vardı.

«Bir gün yaparız nasıl olsa bu işi! dedi Pierre neşeli bir yüzle. Atina'ya, Cezayir'e gitmek, onların o zavallı, döküntü tiyatrolarına yerleşmek öyle hoş olacak ki! Oyundan sonra, gidip Dôme'da oturacak yerde, bir Mağrip kahvesine hasırlar üzerine uzanır, kif içeriz.

— Kif mi? dedi Xavière kendinden geçerek.

— Oralarda yetiştirilen afyonlu bir bitki bu; dediklerine göre, içene tatlı hayaller kurduruyormuş», sonra, hayal kırıklığına uğramış insanlar gibi ekledi: «Ama ben şimdiye dek böyle bir şey tatmadım.

— Hiç şaşmam, dedi Xavière tatlı bir hoşgörüyle.

— Satıcıların ısmarlama yaptıkları, küçük, sevimli pipolarda içiyorsun bu kifi, dedi Pierre. Kendinize özgü, küçük bir piponuz olunca göğsünüz kabaracak!

— Ben hayal da kurarım mutlaka, dedi Xavière.

— Mulay İdris'i hatırladın mı? dedi Pierre Françoise'a gülümseyerek, hani frengiden dökülen Arapların ağızdan ağıza dolaştırdıkları pipodan birer nefes çektiğimiz gün tanımıştık?

— Çok iyi hatırlıyorum, dedi Françoise.

— Pek hoşlanmamıştın bu işten, dedi Pierre.

— Sen de öyle», dedi Françoise.

Çeneleri öylesine kenetlenmişti ki, sözcükler zor geçi-

yordu dişlerinin arasından. Oysa bunlar alabildiğine uzak tasarılardı ve Pierre'in kendisine sormadan hiç bir şeye karar vermeyeceğini çok iyi biliyordu. Hayır, derdi, olur biterdi, kaygılanacak bir şey yoktu ortada. Hayır, hayır, gelecek yıl geziye gidilmeyecekti; hayır, Xavière bu geziye götürülmeyecekti. Hayır. Ürperdi; ateşi vardı herhalde, elleri nemliydi, vücudu alev alev yanıyordu.

«Biz gidip çalışalım, dedi Pierre.

— Ben de çalışacağım», dedi Françoise; kendini gülümsemeye zorladı; üstündeki garipliği yakalamış olmalıydılar, sıkıntıya benzer bir şey vardı havada. Genellikle, çok daha iyi denetlerdi kendini.

«Daha beş dakikamız var», dedi Xavière asık suratla gülümseyerek; ve göğüs geçirdi: «Topu topu beş dakikacık.»

Gözleri ilkin Françoise'ın yüzüne doğru kalktı, sonra yeniden ince uzun tırnaklara döndü; Françoise, eskiden olsa, bu kaçamak ve ateşli bakış karşısında duygulanırdı, ama Pierre, Xavière'in kendisine duyduğu sevgi coşup taştığı zaman bu sevgi gösterisine başvurduğunu anlatmıştı ona.

«Üç dakika kaldı», dedi Xavière; gözünü çalar saata dikmişti; suçlama, üzüntünün altında pek üstünkörü gizleniyordu: «Kendimi vermekte o kadar da cimri değilimdir», diye düşündü Françoise; Pierre'le kıyaslanınca, açgözlü gözüktüğüne kuşku yoktu; Pierre son günlerde hiç bir şey yazmıyor, kendini rahatça dağıtıyordu; Françoise onunla yarışamazdı, bundan ötürü kıskançlık da duymuyordu zaten. Yeni bir ürperme kapladı bütün vücudunu.

Pierre kalktı.

«Gece yarısı burdasın?

— Evet, hiç bir yere gitmeyeceğim, dedi Françoise, gece yarısı çorbası için bekleyeceğim seni.»

Xavière dönüp gülümsedi.

«Cesaretli olun, bütün iş ilk adımı atmakta.»

Xavière göğüs geçirdi.

«Yarın görüşürüz, dedi.

— Yarın görüşürüz», dedi Françoise.

Masa başına çöktü, isteksiz isteksiz önündeki boş kâğıtlara baktı; kafası kazan gibiydi, boynu ve beli tutulmuştu; hiç te iyi çalışamayacağını biliyordu. Xavière yarım saatını daha kemirmişti, yiyip yuttuğu zamanın haddi hesabı yoktu. Ne boş, ne yalnız kalabiliyor, hattâ ne de dinlenebiliyordu artık; insanüstü bir gerilim içindeydi. Hayır, bu gidişe dur demenin zamanı gelmişti; bütün gücünü toplayıp hayır diyecekti; Pierre de sözünü dinleyecekti.

Françoise içinde bir şeylerin yumuşadığını, yıkıldığını hissetti; Pierre şu geziden kolayca vazgeçerdi, ölesiye istemiyordu çünkü bunu; peki sonra? Neye yarayacaktı bu? İnsanın canını sıkan, bu tasarıya kendiliğinden karşı çıkmamış olmasaydı; yapıtını böylesine az mı önemsiyordu? Kararsızlıktan tam bir kayıtsızlığa mı geçmişti yoksa? İçinde taşımadığı bir inancı ona dışardan, zorla benimsetmenin ne anlamı vardı; onsuz, hattâ ona karşın olduktan sonra, ne yararı vardı onun adına bir şey istemenin? Françoise, beklediği kararları kendi istemiyle vermesini arzuluyordu: bütün mutluluğu Pierre'in özgür istemine bağlıydı ve işte bunun üzerinde en küçük bir etkisi yoktu.

Birden ürperdi; birileri koşarak merdivenleri çıkıyordu, kapısı yıkılırcasına çalındı.

«Girin», dedi.

Kapıda iki yüz birden gözüktü, ikisi de gülüyordu; Xavière saçlarını kocaman, damalı bir başlık altına gizlemişti; Pierre'in piposu elindeydi.

«Dersi bırakıp karda gezmeye çıksak ayıplar mısın bizi?» dedi.

Françoise'ın kanı yarı yoldan döndü; Pierre'in şaşkınlığını, yapacağı övgüler karşısında Xavière'in sevincini düşünerek nasıl da keyiflenmişti; bütün varlığıyla çalıştırmıştı onu; oysa ne de sâftı, dersler hiç bir zaman ciddi geçmiyordu ve onlar, tembelliklerinin sorumluluğunu da kendisine yüklemeye çalışıyorlardı.

«Sizin bileceğiniz bir şey bu, dedi, beni ilgilendirmez.»

Yüzlerdeki gülümseme silindi; bu ciddi sesi tahmin etmemişlerdi oyuna başlarken.

«Gerçekten ayıplamıyorsun, değil mi?» dedi ne edeceğini şaşıran Pierre.

Kararsızlık içinde kendisine bakan Xavière'e baktı; iki suçlu gibiydiler. İlk kez, onun kendilerini kapattığı suçortaklığından ötürü, bir çift olarak çıkıyorlardı Françoise'ın karşısına; bunu onlar da hissediyor ve rahatsız oluyorlardı.

«Yok canım, dedi Françoise, iyi gezintiler.»

Kapıyı vaktinden önce kapattı ve duvara yaslandı; onlar sessizce merdivenleri iniyor, Françoise süklüm püklüm gidişlerini gözünün önüne getiriyordu; şimdi gidip çalışacak değillerdi elbet, ama kendisi gezilerini de berbat etmişti; boğazı düğümlendi. Neye yarayacaktı bu yaptığı? Böylece onların sevincini gırtlaklarına tıkmış, kendini de kendi gözünde rezil etmişti; onların yerine istekte bulunamazdı, olacak şey değildi bu. Birden kendini yüzükoyun yatağa attı, gözlerinden yaşlar boşandı; içinde yaşatmaya çalıştığı o kaskatı istem çok acı veriyordu, işleri oluruna bırakmaktan başka çare yoktu, ondan sonra bakalım n'olurdu.

«Olup biteni göreceğiz elbet», diye yineledi Françoise; bütün gücünün tükendiğini hissediyordu, tek dileği, bitkin yolcunun üstüne yağan o kartanesi biçimindeki rahatlatıcı dinginlikti; her şeye, Xavière'in geleceğine, Pierre'in yapıtına, kendi mutluluğuna boş vermekten başka çare yoktu, o zaman dinlenirdi işte; yüreğin daralmasından, boğazın düğümlenmesinden, gözlerin göz çukurlarında cayır cayır yanmasından kurtulurdu. Bütün iş küçücük bir hareketteydi, elini açıp ipin ucunu bırakmaktaydı; ellerinden birini havaya kaldırıp parmaklarını oynattı; parmaklar verilen buyruğu yerine getiriyorlardı, şaşkın ve uslu, harika bir şeydi bilinmeyen bin bir kasın böyle kuzu kuzu söz dinleyişi; ne gereği vardı daha fazlasını istemenin? Duraksadı; ipin ucunu bırakmak; yarından korkmuyordu artık, yarın diye bir şey yoktu; ama çevresinde öylesine çıplak,

öylesine buz gibi bir şimdiki zaman vardı ki, düşündükçe içi gidiyordu. Gerbert'yle gittikleri o kocaman, şarkılı kahvedeki gibi olmuştu yine; biribiriyle ilgisi bulunmayan bir sürü an, hareket ve imge; Françoise fırlayıp kalktı, dayanılır şey değildi bu; kendini bu boşluğun ve karanlığın ortasına bırakmaktansa, her türlü acıyı çekmeye razıydı.

Mantosunu sırtına geçirdi, başına da kürk bir kalpak oturtup gözünü kulağını örttü; kendini toparlamalıydı, kendi kendisiyle konuşmaya gereksinimi vardı, zaten nicedir, bir dakika boş kalır kalmaz çalışma masasının başına çökecek yerde, bunu yapmalıydı. Yaşlar göz kapaklarını parlatmış, gözlerin çevresindeki halkaları daha da belirginleştirmişti: azıcık uğraşarak yokedebilirdi bunları, ama hiç gereği yoktu; gece yarısına dek kimseyi görmeyecekti, onca saat yalnızlığa doymak istiyordu. Bir an aynanın karşısında dikilip kendini seyretti, hiç bir şey demeyen bir yüzdü bu; alnın tam ortasına bir etiket yapıştırılmıştı sanki: Françoise Miquel. Xavière'in yüzüyse bin bir fısıltıyla doluydu, ve zaten işte bunun için aynalarla o kadar dosttu herhalde. Françoise odasından çıktı, aşağı indi. Kaldırımlar kar kaplıydı, bıçak gibi keskin bir soğuk vardı. Bir otobüse bindi; özgürlük, yalnızlık içinde kendi kendini bulabilmesi için, bu mahalleden uzaklaşması gerekiyordu.

Françoise, elinin ayasıyla, camı örten buğuyu sildi; ışıksız camekânlar, sokak lambaları, yoldan gelip geçenler gecenin karanlığından sıyrıldılar; ama Françoise'da yer değiştiriyormuş gibi bir izlenim yoktu, bütün bu görüntüler, kendisi olduğu yerde dururken, birbiri ardından önünden geçip gitmekteydiler: uzayın dışında, zaman içi bir yolculuktu bu; gözlerini yumdu. Kendine gelmek. Pierre'le Xavière karşısına dikilmişlerdi, o da onların karşısına dikilmek istiyordu; yeniden kendine mal etmek, iyi ama neyi? Düşüncelerini yakalayamıyordu. Hiç, ama hiç bir şey bulamıyordu düşünecek.

Otobüs Damrèmont sokağının köşesinde durdu, Françoise indi; Montmartre sokakları beyazlık ve sessizlik için-

de donup kalmıştı; Françoise, özgürlüğünün verdiği sıkıntıyla, duraksadı; dilediği yere gidebilirdi; oysa hiç bir yere gitmek istemiyordu. Gelişigüzel yürümeye başladı Butte'e doğru; kar, ayaklarının altında azıcık direniyor, sonra yumuşak bir çıtırtıyla boyuneğiyordu; insan, çabası sona ermeden engelin ortadan kalkması karşısında hayal kırıklığıyla karışık bir can sıkıntısı duyuyordu. Kar, kahveler, merdivenler, evler... bana ne bütün bunlardan? diye düşündü Françoise biraz şaşırarak; yüreğini öyle bir sıkıntı bürüdü ki, dizlerinin bağı kesildi. Ne yapabilirdi bütün bu yabancı nesneler onun için? Kendisinden uzakta durup duruyorlar, çevresini kuşatan boşluğa sürtünmüyorlardı bile. Bir hortumdu bu. İnsan, döne döne, her an daha derinlere gömülüyor, sonunda bir şeye değeceğini, ister dinginlik, ister umutsuzluk olsun, belirli bir şeye ulaşacağını sanıyordu; ama hayır, boşluğun kıyısında, hep aynı yükseklikte kalıyordu. Françoise, hüzünle çevresine bakındı; hayır, hiç bir şey yardım edemezdi ona. Kendine dönük bir acıma duygusunu, sevecenliği ya da gururu da yine kendi varlığından koparması gerekecekti. Sırtı, şakakları sızlıyordu; ve bu acı bile kendisine yabancıydı. Başka birinin gelip: «Yoruldum, mutsuzum» demesi gerekirdi, o zaman, şu belirsiz ve acılı an, tam bir saygınlıkla yaşamdaki yerini alırdı. Ama kimsecikler yoktu.

«Suç bende», diye düşündü Françoise bir merdiveni çıkarken. Suç kendisindeydi, Elisabeth haklıydı, yıllardır kimliğini yitirmişti; belli bir yüzü bile yoktu. Kadınların en talihsizi bile sevgiyle dokunabilirdi kendi eline, o ise, şaşkınlıkla bakıyordu ellerine. «Geçmişimiz, geleceğimiz, düşüncelerimiz, sevgimiz...», hiç bir zaman «ben» demiyordu. Oysa Pierre kendi geleceğini kendi yüreğini dilediği gibi kullanıyordu; uzaklaşıyor, kendi yaşamının sınırlarına çekiliyordu. Françoise, ondan, herkesten kopmuş, kendi kendisiyle bağlarını yitirmiş, ortalık yerde kalıvermişti; yüzüstü bırakılmış, ama bu bırakılmışlıkta bile gerçek bir yalnızlık bulamayan bir varlık halindeydi.

Korkuluğa yaslanıp ayaklarının dibinde uzanan mavi ve buzlu dumana baktı, Paris'ti bu; ve onur kırıcı bir kayıtsızlıkla uzanıp gidiyordu. Françoise vücudunu geriye verdi; bu soğuk havada, tepesinde dikilen şu beyaz kubbelerle, ayaklarının dibindeki, yıldızlara dek uzanan şu uçurum karşısında ne işi vardı? Koşarak indi merdivenleri; sinemaya gitmeli ya da birine telefon etmeliydi.

«Rezillik bu», diye mırıldandı.

Yalnızlık, küçük lokmalar halinde yenilip yutulacak bir nesne değildi; bir gece için ona sığınabileceğini sanmakla çocukluk etmişti; bütünüyle ele geçiremedikten sonra, kesin olarak vazgeçmeliydi yalnızlık düşünden.

Bıçak gibi bir sancı soluğunu kesti: durdu, elini böğrüne götürdü:

«Neyim var acaba?»

Tepeden tırnağa ürperdi; ter içindeydi, kafası uğulduyordu:

«Hastayım», diye düşündü belli bir rahatlıkla. Bir taksi çağırdı. Şimdi artık eve dönüp yatmaktan, uyumaya çalışmaktan başka iş kalmamıştı yapacak.

***

Sahanlıkta bir kapı kapandı, biri, terliklerini sürüyerek koridordan geçti; sokak yosması kalkmıştı herhalde; yukardaki odada, Zenci'nin gramofonu usuldan usuldan **Solitude**'ü (Yalnızlık'ı) çalıyordu. Françoise gözlerini açtı, hemen hemen akşam olmuştu; aşağı yukarı kırk sekiz sattır sıcak döşeğindeydi; yanıbaşındaki hafif soluksa, Pierre gideli beri yerinden kıpırdamamış olan Xavière'den geliyordu. Françoise derin bir soluk aldı: sancı geçmemişti, ama o buna bir bakıma sevindi, çünkü böylece hasta olduğuna kuşkusu kalmıyordu, buysa son derece dinlendiriciydi; hiç bir şey yapmak, hattâ konuşmak zorunda bile kalmayacaktı. Hele pijaması da terden sırılsıklam olmasa, Françoise kendini iyice mutlu hissedecekti: pijama vücuduna yapışıyordu; ayrı-

ca, sağ böğründe de bir yakı vardı; doktor, lâpanın bu kadar beceriksizce konmasına kızmıştı, ama kusur kendisindeydi, derdini daha iyi anlatmalıydı.

Kapı çalındı.

«Girin», dedi Xavière.

O katın hizmetini yüklenmiş oğlanın başı gözüktü kapı aralığından.

«Matmazel'in bir şeye ihtiyacı yok mu?»

Çekine çekine yaklaştı yatağa; yapışkan bir sinek gibi, saat başı gelip aynı şeyi soruyordu.

«Teşekkür ederim», dedi Françoise; öylesine cansız kalmıştı ki, güçlükle konuşuyordu.

«Doktor, Matmazel'in yarın sabah mutlaka bir kliniğe gitmesini söyledi; Matmazel herhangi bir yere telefon etmemi isterler mi acaba?»

Françoise başını salladı.

«Bir yere gideceğimi sanmam», dedi.

Yüzünü kan bürüdü, yüreği küt küt atmaya başladı; şu doktor da neden bütün otel halkını ayağa kaldırmıştı? Hepsi gidip hastalığını Pierre'e yetiştireceklerdi şimdi; ayrıca Xavière de söyleyecekti; zaten kendisinin de yalan atamayacağını adı gibi biliyordu.

Pierre onu hastaneye gitmeye zorlayacaktı. Oysa kendisi istemiyordu, zorla götürecek değillerdi ya. Kapının, hizmetine bakan oğlanın ardından kapanışını izledi, sonra gözleriyle odayı taradı. Her yan hastalık kokuyordu; iki gündür ne ortalık, ne de yatak düzeltilmişti, hattâ pencere bile açılmamıştı. Pierre, Xavière ve Elisabeth ocağın üstüne hiç bir işe yaramayan, iştah açıcı yiyecekler yığmışlardı: jambon kurumuş; fasulyelerin turşusu çıkmış, boşaltılan krema bir karamela denizi halinde yayılmıştı. Oda, gittikçe bir mahpus odasına benziyordu; ama yine de kendi odasıydı ve Françoise ordan ayrılmak istemiyordu; duvar kâğıdındaki pullu kasımpatlarını, havı gitmiş halıyı, oteldeki gürültüyü seviyordu. Odası, yaşamı; bembeyaz, kişiliksiz duvarlar arasına gömülmektense, bitkin ve edilgin bir

halde orda yatmayı yeğliyordu.

«Beni burdan kaldırmasınlar», dedi bitkin bir sesle; yine yakıcı dalgalar geçti bütün vücudundan, sinirden gelen yaşlar belirdi gözlerinde.

«Üzülmeyin, dedi Xavière mutsuz ve tutkulu bir yüzle. Çabucak iyileşeceksiniz.»

Birden kendini yatağa attı, serin yanağını onunkine dayayarak sımsıkı sarıldı Françoise'a.

«Xavière'ciğim benim», diye mırıldandı Françoise duygulu bir sesle; kollarını bu sıcak ve kıvrak vücuda doladı. Xavière olanca ağırlığıyla üstüne çökmüştü, soluk alamıyor, ama yine de onu bırakmak istemiyordu, eskiden de bir sabah onu böyle bağrına basmıştı: neden elinde tutmayı başaramamıştı sonra? Bu sevgi ve kaygı dolu yüzü öyle çok seviyordu ki.

«Xavière'ciğim benim», diye yineledi; bir hıçkırık gelip boğazında düğümlendi; hayır, hiç bir yere gitmeyecekti. Büyük bir yanlışlık olmuştu, her şeye yeniden başlamak istiyordu. Xavière'in kendinden koptuğunu sanma hırçınlığına düşmüştü, ama Xavière'i kollarına atan şu sevgi kimseyi aldatamazdı: Françoise, önünde duran şu morarmış gözleri, Xavière'in iki gündür hiç çekinmeden ortaya koyduğu şu dikkatli ve ateşli sevgiyi hiç bir zaman unutmayacaktı.

Xavière usulca çekildi, ayağa kalktı.

«Ben gidiyorum, dedi, Labrousse'un ayak sesini duydum merdivenlerde.

— Mutlaka bir kliniğe yollarlar beni» dedi Françoise sinirli sinirli.

Pierre kapıyı vurup girdi; yüzü kaygılıydı.

«Nasılsın?» dedi Françoise'ın elini avucuna alıp sıkarak; Xavière'e bakıp gülümsedi: «Uslu durdu mu?

— İyiyim, dedi Françoise alçak sesle, biraz zor soluk alıyorum, o kadar.»

Doğrulmak istedi, ama korkunç bir sancı saplandı göğsüne.

«Giderken kapımı çalar mısınız, dedi Xavière tatlı bir

yüzle Pierre'e bakarak. Gelip sizin yerinizi alırım.

— Hiç gereği yok, dedi Françoise, çıkıp dolaşın azıcık.

— İyi bir hastabakıcı değil miyim? dedi Xavière sızlanarak.

— Hem de en iyisi», dedi Françoise sevgi dolu bir sesle.

Xavière hiç gürültü çıkarmadan örttü kapıyı, Pierre yatağın başucuna oturdu.

«Doktoru gördün mü?

— Evet», dedi Françoise meydan okurcasına; yüzünü buruşturdu; ağlamak istemiyordu, ama kendini hiç mi hiç denetleyemediğini farketti.

«Bir hemşire getirt, ama beni burda bırak, dedi.

— Dinle beni, dedi Pierre elini alnına koyarak. Aşağıda bana, çok yakın bir denetim altında bulunman gerektiğini söylediler; durumun çok ciddî değil, ama hastalık ciğerlere vardı mı, işi sıkı tutmak gerek. İğne olmalı, iyi bakılmalısın, her an elinin altında bir doktor bulunmalı. Hem de iyi bir doktor. Şu moruk eşşeğin biri.

— Başka bir doktorla bir hemşire bul bana», dedi.

Gözünden yaşlar boşandı; elinde kalan güçle direnmeye devam ediyordu; ipin ucunu bırakmıyordu; kendisini odasından, geçmişinden, yaşamından koparmalarına izin vermeyecekti; ama kendini savunacak durumda değildi, sesi bile fısıltı haline gelmişti.

«Senin yanında kalmak istiyorum», dedi; ve iyiden iyiye ağlamaya başladı; başkasının eline bakan, ateşler içinde titreyen, güçsüz, lâfsız, hattâ düşüncesiz bir vücut haline gelmişti işte.

«Bütün gün yanından ayrılmam, dedi Pierre, böylece istediğin yerine gelir.»

Korkulu, yalvaran bir bakışla ona bakıyordu.

«Hayır, hayır, ikisi aynı şey değil», dedi Françoise. Hıçkırıklar boğazında düğümlendi. «Her şey bitti artık.»

Odanın sarı ışığında ölmekte olan şeyi kesinlikle seçemeyecek kadar yorgundu, ama bunun acısını gönlünden at-

mak istemiyordu bir türlü. Onca savaşmıştı; nicedir tehlîkede hissediyordu kendini; Pôle Nord'daki masalar, Dôme'daki sıralar, Xavière'in odası, kendi odası geldi gözünün önüne, karman çorman; bu arada kendini, bilemediği bir şeyin üzerine eğilmiş, yumrukları sıkılmış olarak görüyordu. Vakit saat gelip çatmıştı; dilediği kadar sıkı sarılsın, can havliyle yapışsın, elindekini söküp götüreceklerdi; hiç bir şey ona bağlı değildi artık, elinde, gözyaşından başka başkaldırma aracı da kalmamıştı.

Françoise bütün gece ateşler içinde yandı; ancak sabaha karşı uyuyabildi. Gözünü açtığında, minik bir kış güneşi odayı aydınlatıyordu ve Pierre başucundaydı.

«Cankurtaran geldi, dedi.

— Yaa!» dedi Françoise.

Dün akşam ağladığını anımsıyor, ama nedenini çıkaramıyordu; içi bomboştu, müthiş bir dinginlik içindeydi.

«Bir iki şey alayım yanıma», dedi.

Xavière gülümsedi.

«Siz uyurken topladık ötenizi berinizi. Pijamalarınızı, mendillerinizi ve bir de kolonya koyduk. Sanırım hiç bir şey unutmadık.

— İçin rahat etsin, dedi Pierre neşeli bir yüzle. Koca bavulu doldurmanın yolunu buldu.

— Öksüz çocuklar gibi, bir mendilin içine diş fırçasını koyup öyle yollasaydınız bari», dedi Xavière. Françoise'a yaklaştı, kaygıyla yüzüne baktı. «Nasılsınız? Bu iş sizi fazla yormaz, değil mi?

— İyiyim», dedi Françoise.

Kendisi uyurken bir şeyler olmuştu; haftalardır böylesine bir dinginlik yaşamamıştı. Xavière'in yüzü değişti; Françoise'ın elini tutup sıktı.

«Geliyorlar, dedi.

— Her gün beni görmeye geleceksiniz, değil mi? dedi Françoise.

— Oh! elbette, her gün», dedi Xavière. Eğilip öptü Françoise'ı; gözleri yaşarmıştı; Françoise gülümsedi; hâlâ

gülümseyebiliyordu, ama insanın gözyaşından ya da başka bir şeyden nasıl duygulanabileceğini unutmuştu. İki hastabakıcının içeri girip kendisini kaldırışını, sedyeye yatırışını kayıtsızca izledi. Boş kalan yatağın yanında donup kalan Xavière'e bakıp son bir kez gülümsedi, sonra kapı Xavière'in, odanın, geçmişin üstüne kapandı. Françoise artık düzenli bir vücut değil, yalnızca kıpırtısız bir et yığınıydı; onu merdivenden, başı aşağıda, ayakları yukarda, sedyecilerin yerçekimi yasalarına ve kişisel rahatlıklarına göre sağa sola yatırdıkları ağır bir paket gibi indiriyorlardı.

«Yakında görüşürüz, Matmazel Miquel, tez iyileşin olur mu.»

Otelci kadın, kendi katına bakan adamla karısı koridora sıralanmışlardı.

«Yakında görüşürüz», dedi Françoise.

Yüzünü kamçılayan soğuk dalgası iyice uykusunu açtı. Kapıda bir yığın insan birikmişti. Cankurtarana taşınan hasta bir kadın. Françoise çok sık görmüştü bunu Paris sokaklarında.

«Bu sefer hasta **benim**», diye düşündü şaşkınlıkla; pek de inanamıyordu buna. Hastalık, kaza gibi binlerce örneği bulunan şeylerin öteden beri kendi başına gelemeyeceğini düşünmüştü; savaş konusunda da aynı şeyi söylemişti; bu adsız, kişiliksiz dertler onun başına gelemezdi. Nasıl sıradan biri olabilirim ben? Oysa, orda, kendisini sarsmadan yola koyulan cankurtaranın içinde yatıyordu işte; Pierre yanıbaşında oturuyordu. Hasta. Olmuştu işte. Şimdi sıradan biri miydi yani? Onun için mi bu kadar hafiflemiş, kendi kendinden de, insanı boğan bir yığın sevinç ve üzüntüden de kurtulmuştu acaba? Gözlerini yumdu; araba hiç sarsılmadan yol alıyor ve zaman akıp gidiyordu.

Cankurtaran kocaman bir bahçenin önünde durdu; Pierre battaniyeyi sımsıkı Françoise'ın altına soktu ve adamlar kendisini alıp buz tutmuş, ağaçlıklı yollardan, mantarlı muşamba döşenmiş koridorlardan geçirdiler. Kocaman bir

yatağa yatırdılar ve Françoise, tertemiz çarşafları, büyük bir zevkle, yanağında, vücudunda hissetti. Burda her şey öyle temiz, öyle dinlendiriciydi ki. Yüzü zeytin rengine çalan bir hemşire gelip yastıkları kabarttı, sonra Pierre'in yanına gidip alçak sesle bir şeyler söyledi.

«Ben çıkıyorum, dedi Pierre, doktor seni görmeye gelecekmiş. Az sonra dönerim.

— Az sonra görüşürüz», dedi Françoise.

Hiç üzülmeden bırakıyordu onu; ona gereksinimi yoktu artık; yalnız doktora ve hemşireye gereksinimi vardı; 31 numaralı odada yatan, ciğerlerini üşütmüş, sıradan bir hastaydı, o kadar. Çarşaflar serin, duvarlar bembeyazdı, ve içinde müthiş bir rahatlık vardı; işte bu kadar, bütün iş kendini bırakmakta, direnmekten vazgeçmekteydi, böylesine basitti, neden bunca direnmişti sanki? Şimdi artık, sokaklardaki, insan yüzlerindeki, kendi kafasındaki sonu gelmez gevezelikler yerine sessizlik vardı çevresinde, o da bundan başka bir şey istemiyordu. Dışarda, rüzgâr dallardan birini çatırdattı: bu yetkin boşlukta, en küçük gürültü, insanın nerdeyse dokunup görebileceği geniş dalgalar halinde yayılmaktaydı; her gürültü, binlerce titreşim halinde uzayıp gidiyor, bunlar zamanın dışında, havada asılı kalıyor ve insanı müzikten çok daha fazla etkiliyorlardı. Hemşire, tek ayaklı yuvarlak masanın üstüne, bir sürahi pembe, saydam portakal suyu koymuştu; Françoise buna bakmaya doyamayacağını sanıyordu; sürahi ordaydı işte; mucize, herhangi bir şeyin, şu yumuşak serinliğin ya da daha başka bir şeyin orda olmasında, varolmasındaydı; her türlü kaygı ve sıkıntıdan uzak ordaydı sürahi ve varolmaktan bıkıp usanmıyordu; ee, gözler neden ona bakıp esrikleşmekten bıksındı? Evet, bu, Françoise'ın üç gün önce dilemeye cesaret edemediği şeydi: her türlü dertten kurtulmuş, mutluluğa doymuş bir varlık halinde, kendi üzerlerine kapanmış, çakıl taşı gibi yuvarlak ve kaygan, alabildiğine dingin anların içinde dinleniyordu.

«Azıcık doğrulabilir misiniz?» dedi doktor; ve doğrul-

masına yardım etti. «Bu kadar yeter, uzun sürmeyecek zaten.»

İnsana dostça bakan, yetkili bir havası vardı; çantasından bir aygıt çıkarıp Françoise'ın göğsüne dayadı.

«Derin derin soluk alın», dedi.

Françoise söyleneni yaptı; soluk alıp vermek başlı başına bir işti, soluğu kesikti, derin derin almaya kalkıştı mı, korkunç bir acı saplanıyordu böğrüne.

«Bir, iki, üç diye sayın», dedi doktor.

Şimdi sırtını dinliyor, sinemadaki şüpheli bir duvarı yoklayan polis hafiyesi gibi, hafif hafif göğüs kafesine vuruyordu. Françoise, uslu uslu sayıyor, öksürüyor, derin derin soluk alıyordu.

«Tamam, işte bu kadar», dedi doktor; yastığı Françoise'ın başının altına yerleştirip iyilik dolu gözlerle yüzüne baktı.

«Basit bir üşütme; kalbinizi güçlendirmek için hemen iğne yapacağız size.

— Uzun sürer mi? dedi Françoise.

— Genel olarak dokuz günde geçer; ama ondan sonra uzunca bir süre dinlenmeniz gerekecek. Daha önce herhangi bir ciğer hastalığı geçirdiniz mi?

— Hayır, dedi Françoise. Neden sordunuz? Ciğerlerime bir şey mi oldu dersiniz?

— Bilinmez ki», dedi doktor kararsız bir tavırla; Françoise'ın elini okşadı usulca. «Biraz iyileşir iyileşmez röntgene sokarız sizi, ve ne yapacağımıza karar veririz.

— Sanatoryuma mı yollayacaksınız beni?

— Öyle bir şey demedim, dedi doktor gülümseyerek. Ancak, iki üç aylık dinlenme hiç de kötü olmaz. Yalnız, sakın kaygılanmayın.

— Kaygılanmıyorum», dedi Françoise.

Hasta bir ciğer. Sanatoryumda geçirilecek aylar; belki de yıllar. Ne garip şeydi bu. Demek bütün bunlar gelebiliyordu insanın başına. Kendini olmuş bitmiş bir yaşamın göbeğinde sandığı o gece yarısı yemeğinden nasıl da uzaktı

bu akşam; şu anda hiç bir şey belli değildi. Gelecek, yatak çarşafları gibi, duvarlar gibi beyaz ve kaygan, yumuşacık karlarla kaplı uzun bir yol gibi ta ötelerde uzayıp gidiyordu. Françoise sıradan biriydi ve sıradan bir şey ansızın başına gelivermişti işte.

*
* *

Françoise gözlerini açtı; onu dinlenmesinden ayırmayan, ama büyülü bir biçimde bunun bilincine varmasına izin veren bu uyanışlara bayılıyordu; durum değiştirmesi bile gereksizdi, oturur haldeydi çünkü; böyle uyumaya alışmıştı; uyku onun için artık şehvetli ve korkunç bir çekilme değil, tıpkı ötekiler gibi yerine getirilen bir etkinlikti. Pierre'in başucu masasına yığdığı portakallarla kitaplara baktı hiç telâşlanmadan; dilediği gibi geçireceği dingin bir gün vardı önünde.

«Az sonra filmimi çekecekler», diye düşündü. Bu olay, bütün öbür küçük olayların merkeziydi; inceleme sonuçlarını hiç mi hiç merak etmiyordu. Onu ilgilendiren, üç haftadır kapalı kaldığı şu odadan çıkmaktı; bugün bütünüyle iyileşmiş sayıyordu kendini; kolayca ayakta durabilecek, hattâ yürüyebilecekti herhalde.

Sabah çabuk geçti; Françoise'a ayrılan zayıf ve esmer hemşire, sabah temizliğini yaptırırken, çağdaş kadının yazgısı ve okumanın güzelliği üstüne bir söylev çekti ona; sonra doktor geldi. Saat ona doğru da Madam Miquel: gıcır gıcır ütülenmiş iki pijama, Ankara tiftiğinden örülmüş pembe bir ceket, mandalina ve kolonya getirmişti; öğle yemeğinde o da yanlarındaydı, hemşireye nasıl teşekkür edeceğini bilemedi. O gidince Françoise bacaklarını uzattı, sırtüstü uzandı, gövdesi hemen hemen dikti, ve gecenin üstüne çökmesine izin verdi; dünya bir karanlığa doğru kayıyor, bir aydınlığa dönüyor, sonra yeniden karanlığa kayıyordu: çok tatlı bir gidiş-gelişti bu. Birden sallanma durdu. Xavière yatağa doğru eğilmişti.

«Geceyi iyi geçirdiniz mi? dedi Xavière.

— Şu damlaları içtikten sonra, küp gibi uyuyorum», dedi Françoise.

Xavière, başını geriye atmış, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme, saçlarındaki bağı çözüyordu; kendinle oynamaya başladı mı, hareketleri gizemli, âyinsel bir niteliğe bürünürdü; saç bağı kayıp yere düştü. Sakınımlı bir tavırla minik şişeyi eline aldı.

«Alışmamalısınız buna, dedi. Sonra onsuz edemezsiniz; gözleriniz bir noktaya dikilir, burun delikleriniz kısılır, bakanları ürkütürsünüz.

— Siz de Labrousse'la birlik olup bütün ilâç şişelerimi saklarsınız, dedi Françoise, ama ben ikinizi de atlatmasını bilirim.»

Öksürmeye başladı, konuşmak yoruyordu onu.

«Bense bütün gece oturdum, dedi Xavière böbürlenerek.

— Peki, her şeyi anlatın bakayım bana», dedi Françoise.

Xavière'in cümlesi siniri öldürülmüş bir dişe giren dişçi kancası gibi saplandı içine, artık varolmayan bir bunalımın boş kalan yerinden başka bir şey duymuyordu. Pierre tez yoruluyordu, Xavière hiç bir zaman bir iş çıkaramayacaktı: bu düşünceler hâlâ kafasındaydılar, ama insanda hiçbir duygu uyandırmaz, etkisiz bir halde.

«Bir şey getirdim size», dedi Xavière.

Yağmurluğunu çıkardı, ceplerinin birinden, yeşil kurdeleyle bağlanmış bir karton kutu aldı. Françoise kurdeleyi çözdü, kutunun kapağını kaldırdı, içi pamukla, ipek kâğıtla doluydu; ince kâğıdın altında bir demet kardelen çiçeği vardı.

«Ah, ne güzel, dedi Françoise, hem canlı, hem yapma gibi duruyorlar».

Xavière beyaz taçları hafifçe üfledi.

«Onlar da geceyi benim yanımda geçirdiler, ama sabahleyin güneşe koydum, kendilerine geldiler.»

Kalktı, bir bardağa su doldurdu, çiçekleri içine koydu. Kara kadife tayyörü onu daha da ince gösteriyordu; köylü kızından en küçük bir iz kalmamıştı üzerinde; onun yerine, güzelliğinden emin, ergin bir genç kız gelmişti.

«Gerçekten harika bir gece geçirdik», dedi.

Hemen her gece, tiyatrodan çıkışta Pierre'le buluşuyordu, aralarında hiçbir uyuşmazlık kalmamıştı artık; ama Françoise yüzündeki düşünceli ve heyecanlı anlatımı şimdiye dek hiç görmemişti; dudakları birine sunuluyormuşçasına ileri çıkıyor, gözleri parlıyordu. Xavière, büyük bir özenle şu küçük kutuya yerleştirilmiş ipek kâğıdın, pamuğun altında, dudakları ve gözleriyle Pierre'in anısını okşamaktaydı.

«Nicedir Montmartre'da şöyle uzun uzun dolaşmak istediğimi biliyorsunuz, dedi Xavière, ama bir türlü olmuyordu.»

Françoise gülümsedi; Montparnasse mahallesinin çevresinde, Xavière'in aşmaya yanaşmadığı büyülü bir çember vardı; soğuk ve yorgunluk onu yarı yolda durduruyor, korku içinde Dôme'a ya da Pôle Nord'a sığınıyordu.

«Dün akşam, Labrousse zora başvurdu, dedi Xavière, beni bir taksiye atıp Pigalle alanına bırakıverdi. Nereye gideceğimizi pek bilmiyorduk, rasgele yola koyulduk.»

Gülümsedi.

«Tepemizden alevler fışkırıyordu herhalde, çünkü, beş dakika sonra bir yığın minicik penceresi olan, kırmızı perdeli, küçücük, kırmızı bir evin önünde bulduk kendimizi; içe dönük, biraz da garip bir havası vardı. Ben girmeye cesaret edemiyordum, ama Labrousse gülerek kapıyı itti; içersi ana kucağı gibi sıcacık ve tıklım tıklımdı; yine de, bir köşede bir masa bulabildik; masada pembe bir örtüyle güzel mi güzel, pembe peçeteler vardı, peçeteden çok, pek ciddi olmayan kimselerin cep mendillerine benziyorlardı. Oraya oturduk.» Xavière bir an sustu. «Ve lâhana turşusu yedik.

— Lâhana turşusu mu? dedi Françoise.

— Evet, dedi Xavière dilediği etkiyi yaratmış olmanın keyfiyle. Ve ben bayıldım bu turşuya.»

Françoise, Xavière'in nasıl şeytan şeytan, gözleri ışıldayarak baktığını tahmin ediyordu.

«Bir turşu da benim için.»

Gizemli bir âyindi Pierre'e önerdiği. Herkesten uzak bir köşeye, yan yana oturmuşlardı; önce öbür insanlara, sonra dönüp suçortaklığı ve mutluluk yüklü bir dostlukla birbirlerine bakıyorlardı. Kaygı verici hiç bir şey yoktu bu imgelerde, Françoise rahatça bakıyordu onlara. Bütün bunlar beyaz duvarların, kliniğin bahçesinin ötesinde, sinemanın siyah - beyaz dünyası kadar düşsel bir evrende geçiyordu.

«Garip bir insan topluluğu vardı orda, dedi Xavière yalancı bir erdemlilikle ağzını buruşturarak. Mutlaka kokain kaçakçısı, sabıkalı adamlardılar. Patron, kocaman pembe dudaklı, soluk yüzlü, iri yarı esmer biriydi; hayduta benziyordu. Ama öyle vurup kırıcı değil de, kabalık edemeyecek kadar incelmiş bir hayduta.»

Sonra, kendi kendine konuşuyormuşçasına ekledi.

«Sırf bunun için gönlünü kazanmak isterdim o adamın.

— Peki, kazanıp da ne yapacaksınız?» dedi Françoise.

Xavière'in dudakları kar beyaz dişleri üzerinde kıvrıldı.

«Acı çektirirdim ona», dedi şehvetli bir yüzle.

Françoise belli bir sıkıntıyla baktı ona; şu küçük, sert erdeme kadınca arzular taşıyan bir kadın gözüyle bakmak kutsal şeylere saldırmak gibi bir şeydi; peki, ya kendisi ne düşünüyordu acaba? Hangi şehvet ve cilve düşleri titretiyordu ağzını burnunu? Gizemli bir suçortaklığıyla, başkalarının göremediğ hangi imgesine bakıp gülümsüyordu? Xavière şu anda vücudunu duyuyordu, kadın olduğunu duyuyordu, ve Françoise tanıdık çizgiler altında gizlenen alaycı, tanımadığı bir dişi tarafından aldatıldığını sandı.

Acı gülümseme silindi ve Xavière çocuksu bir sesle ekledi:

«Sonra, o beni alır afyonevlerine götürür, suçluları ta-

nıştırırdı bana.»

Bir an düş kurdu.

«Her gece giderek aralarına girebiliriz belki. Zaten birtakım insanlar tanımaya başladık bile: örneğin, tezgâhın başında oturan zilzurna sarhoş iki kadın.»

Sır verir gibi ekledi.

«Kendi cinslerine dönük iki kadın, yani ibne.

— Sevici miydiler demek istiyorsunuz? dedi Françoise.

— İkisi aynı şey demek değil mi? dedi Xavière kaşlarını kaldırarak.

— İbne yalnız erkeklere denir, dedi Françoise.

— Her neyse, bu ikisi bir çifttiler», dedi Xavière belli belirsiz bir sabırsızlıkla; yüzü canlandı. «Birinin saçları, büyük bir özenle çapkınlığa girişen tüysüz bir oğlanınkiler gibi kısacık kesilmişti; öteki kadındı, birinciden daha büyük ve oldukça güzeldi, kara ipekli bir entari giymiş, beline de pembe bir gül takmıştı. Tüysüz oğlan hoşuma gittiğinden, Labrousse onu tavlamaya çalışmamı söyledi. Ben de bir güzel göz süzdüm kadına, az sonra kalkıp masamıza geldi, içeyim diye kendi bardağını uzattı bana.

— Nasıl süzüyorsunuz gözünüzü? dedi Françoise.

— İşte böyle», dedi Xavière; portakal suyu dolu sürahiye doğru kışkırtıcı, kaçamak bir bakış gönderdi; Françoise yine sıkıldı; canını sıkan şey Xavière'in böyle bir yeteneğe sahip olması değil, onunla bu kadar kendinden geçmesiydi.

«Ee? dedi Françoise.

— Biz de onu masamıza buyur ettik», dedi Xavière.

Kapı gürültüsüzce açıldı; zeytin rengi yüzlü hemşire yatağa doğru yürüdü.

«İğne saatınız geldi», dedi girgin bir sesle.

Xavière kalktı.

«Oturun, oturun, dedi şırıngaya yeşil bir sıvı dolduran hemşire. Bir dakikalık işim var.»

Xavière, biraz da suçlayan, üzüntülü bir yüzle Françoise

ise'a baktı.

«Bilirsiniz, öyle kolay kolay bağırmam», dedi Françoise gülümseyerek

Xavière pencereye doğru gidip alnını cama dayadı. Hemsire battaniyeleri açtı, pijamanın altını azıcık sıyırdı; deri iğneden delik deşik olmuş, yer yer de kabarmıştı; sert bir hareketle iğneyi daldırdı; ustaydı, hiç can yakmıyordu.

«Tamam, bitti işte», dedi; azarlarcasına baktı Françoise'a. «Çok konuşmayın, yorulacaksınız.

— Ben konuşmuyorum», dedi Françoise.

Hemşire gülümsedi ve çıktı.

«Amma korkunç karı! dedi Xavière.

— Çok naziktir», dedi Françoise. Kendisine son derece iyi bakan bu ileri görüşlü, işinin eri genç kıza yumuşacık bir hoşgörüyle bakıyordu.

«İnsan nasıl olur da hemşirelik yapar!» dedi Xavière; korkulu ve tiksintili bir yüzle Françoise'a baktı.

«Canınızı yaktı mı?

— Yok canım, hiç bir şey duymuyor insan.»

Xavière tepeden tırnağa ürperdi; herhangi bir imge karşısında kolayca ürperirdi.

«Etime bir iğnenin girmesine dayanamam.

— Peki, ya uyuşturucu madde almaya başlarsanız...», dedi Françoise.

Xavière, kısa, küçümseyen bir gülüşle başını geriye attı.

«Oo! o zaman iğneyi kendim yapacağım. Bense, her şey yapabilirim kendime.»

Françoise, bu kendini beğenmiş, hınç dolu sesi tanıdı. Xavière, insanları edimlerine göre değil, isteseler de istemeseler de içine düştükleri durumlara göre yargılıyordu. Söz konusu Françoise olduğu için gözünü yummak istemişti, ama hasta olmak büyük bir kusurdu; birden hatırlamıştı bunları.

«Yine de iğne olmak zorunda kalabilirsiniz», dedi Françoise; ve biraz da iğneleyerek ekledi: «Günün birinde siz de

hastalanabilirsiniz.

— Asla, dedi Xavière, doktor yüzü görmektense gebermeye razıyım.»

Onun ahlâkında ilâca yer yoktu; can çıkmak üzereyken yaşamaya çalışmak soysuzluktu; her türlü direnmeyi, dört elle sarılmayı bir umursamazlık ve gurur eksikliği sayıyordu zaten.

«O da kendini doktorun eline bırakır», diye düşündü canı sıkılan Françoise; ama çok zayıf bir avuntuydu bu. Şu anda Xavière, kara tayyörüyle, taptaze, özgür bir varlık halinde orda, karşısındaydı işte; İskoç desenli, sıkı yakalı bir bluz yüzünün parıltısını daha da ortaya çıkarıyordu; gözleri ışıl ışıldı. Françoise'sa, hemşirelerle doktorların keyfine bağlı olarak yatıyordu; zayıflamış, çirkinleşmiş elden ayaktan düşmüştü, güçlükle konuşabiliyordu. Hastalığı, ansızın, aşağılayıcı bir leke gibi hissetmeye başladı içinde.

«Anlattığınız öyküyü bitirseniz, dedi.

— Yine gelip bizi rahatsız etmez mi acaba? dedi Xavière asık suratla, kapıyı bile vurmuyor.

— Geleceğini sanmam, dedi Françoise.

— Peki, ondan sonra kadın arkadaşına da gelmesi için işaret etti, dedi Xavière kendini zorlayarak, birlikte yanımıza çöktüler; genç olanı viskisini bitirdi, sonra, ansızın, kollarını ileri uzattı, yanağını çocuklar gibi koluna dolayıp küt diye masaya yıkılıverdi; hem gülüyor, hem ağlıyordu; saçları karmakarışıktı, alnında terler birikmişti, buna karşın tertemiz, katkısız bir insandı.»

Xavière sustu, o sahneyi yeniden gözünün önüne getiriyordu.

«Herhangi bir şeyi sonuna dek götüren insan öyle güçlü oluyor ki; ama gerçekten sonuna dek», dedi; bir an bakışları daldı, sonra canlı bir sesle devam etti: «Öteki kadın bizimkini sarsaklıyor, alıp götürmek istiyordu; anlıyorsunuz ya, hani şu oğlanlarını çıkar kaygısı, sahip olma içgüdüsü ve kötü bir acıma duygusuyla esirgemeye çalışan yosmalar gibi analık taslıyordu.

— Anlıyorum», dedi Françoise.

Gören de, Xavière'in yıllarca sokak kadınları arasında yaşadığını sanırdı.

«Kapı çalınmadı mı? diye ekledi Françoise kulak kabartarak. Girin diye seslenir misiniz lütfen.

— Girin», dedi Xavière duru bir sesle; ve bir hoşnutsuzluk dalgası geçti gözlerinden.

Kapı açıldı.

«Merhaba», dedi Gerbert; biraz heyecanlanarak elini uzattı Xavière'e.

«Merhaba» dedi yeniden; sonra yatağa yaklaştı.

«Ne iyi ettiniz de geldiniz», dedi Françoise.

Onun geleceğini aklından geçirmemişti doğrusu, ama karşısında görünce hem şaşırmış, hem de sevinmişti; odaya yepyeni bir rüzgâr dolmuş, gerek hastalık kokusunu, gerek havadaki yavan ılıklığı alıp götürmüştü sanki.

«O ne baş öyle, dedi Gerbert cana yakın bir gülüşle. Gören Siu önderi sanacak. Daha iyice misiniz?

İyileştim, dedi Françoise. Bu meretin foyası dokuz günde ortaya çıkıyormuş; insan ya nalları dikiyormuş, ya da ateş düşüyormuş. Otursanıza.»

Gerbert boynundaki atkıyı çıkardı, iri örgülü, kar beyaz, yün bir atkıydı bu; odanın ortasındaki minderli, alçak iskemleye oturdu, sonra, köşeye sıkıştırılmış av hayvanı gibi, bir Françoise'a, bir Xavière'e baktı.

«Ateşim yok artık, ama hâlâ bacaklarım titriyor, dedi Françoise. Az sonra radyoskopiye alacaklar beni, öyle sanıyorum ki, çok garipseyeceğim yataktan çıkmayı. Durumumu anlayabilmek için ciğerlerimi inceleyecekler. Doktor, buraya geldiğim gün akciğerimin karaciğere dönüştüğünü, öbürünün de aynı yolun yolcusu olduğunu söyledi.»

Kısa bir öksürük nöbetine tutuldu.

«Umarım biraz toparlanmışlardır. Yıllarca sanatoryumda kalmam gerekirse, halimin nice olacağını kestiriyorsunuzdur herhalde.

— Eh, pek içaçıcı olmaz sanırım», dedi Gerbert; göz-

leri, yeni bir konu bulabilmek üzere odayı taradı. «Amma da çok çiçeğiniz var! Yeni gelin odası gibi!

— Sepeti tiyatro okulundaki öğrenciler getirdi, dedi Françoise; Açalya saksısı Tedesco'yla Ramblin'in; Paule Berger de Manisa lâlelerini yollamış.»

Yeni bir nöbetle sarsıldı.

«Gördünüz mü, öksürüyorsunuz, dedi Xavière aşırı bir ilgiyle, hemşire konuşmanızı yasaklamıştı.

— Siz hastabakıcı değil, bir meleksiniz, dedi Françoise, susuyorum.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«Ee, sonra n'oldu sizin hanımlar? diye sordu.

—Kalkıp gittiler», dedi Xavière yarım ağızla.

Gerbert, yiğitçe bir kararla geriye attı yüzüne düşen perçemi.

«Gelip kuklalarımı görebilmek üzere tez vakitte iyileşmenizi isterdim, dedi, işler iyi gidiyor, gösteri on beş gün sonra hazır.

— Bu yıl daha başka gösteriler de hazırlarsınız nasıl olsa, öyle değil mi? dedi Françoise.

— Evet, şimdi yerimiz var artık; iyi insanlar **Images'**-dakiler; yaptıklarını sevmiyorum, ama her şeye uyuyorlar.

— Hoşnut musunuz?

— Hem de nasıl! dedi Gerbert.

— Xavière, bebeklerinizin çok güzel olduğunu söyledi, dedi Françoise.

— Hay aksi şeytan, keşke birini getirseydi, dedi Gerbert; ötekilerin ipli kuklaları var, bizimkilerse bebek biçiminde, elle oynatılıyor, böylesi daha eğlenceli. Mumlu kumaştan yapılmış, geniş etekli bebekler bunlar, etekler altlarını tüm gizliyor: alıp eldiven gibi eline geçiriyorsun.

— Siz mi yaptınız? dedi Françoise.

— Mollier'yle ben yaptık; ama fikirler benden», dedi Gerbert alçakgönüllülüğe kalkışmadan.

Kendini konuya öylesine kaptırmıştı ki, utangaçlığı falan kalmamıştı.

«Oynatmak pek kolay değil, biliyor musunuz, hareketlerin belli bir ritmi ve anlamı olması gerekiyor; ama yavaş yavaş öğreniyorum. Aklınıza hayalinize getiremezsiniz insanın karşısına çıkardığı sayısız sahneye koyma zorluğunu. Bakın»; iki elini birden havaya kaldırdı. «Her elinizde bir bebek var. Birini sahnenin bir ucuna göndermek istediğiniz zaman, aynı anda ötekini de kıpırdatmak için bir bahane bulmak gerekiyor. Bu da hayalgücünün çalışmasını zorunlu kılıyor.

— Provalardan birinde bulunmak isterdim, dedi Françoise.

— Şu sırada, her gün, saat beşten sekize dek çalışıyoruz, dedi Gerbert. Beş kişilik bir oyun sahneye koyuyoruz, üç öykülü. Nicedir kafamda yaşatıyordum bu işi!»

Xavière'e döndü.

«Dün sizi bekledik, rolü beğenmediniz mi yoksa?

— Onu da nerden çıkardınız? Alabildiğine eğleniyorum, dedi Xavière alınmış gibi.

— Öyleyse, az sonra benimle birlikte gelin, dedi Gerbert. Dün bu işi Chanud yaptı, ama korkunç bir şey çıktı ortaya, sahnedeymiş gibi konuşuyor kız. Gerekli titreşimi bulmak çok güç, dedi Françoise'a dönüp, sesin bebeklerden çıkması gerekiyor.

— Beceremem diye korkuyorum, dedi Xavière.

— Becereceğinizden eminim; geçen günkü dört karşılığınız tam yerindeydi.»

Gerbert, kandırıcı bir tavırla gülümsedi.

«Ayrıca, kârı paylaşacağız, biliyor musunuz; talihimiz yaver giderse, pekâlâ beş altı frank kazanırsınız.»

Françoise kendini yastıklara bıraktı; onların kendi aralarında konuşmaya başlamalarına sevinmişti, yavaş yavaş yoruluyordu çünkü; bacaklarını uzatmak istedi, ama en küçük hareket korkunç manevralar gerektiriyordu; talk pudrası serpilmiş yuvarlak bir kauçuk üstünde oturuyordu, tabanlarının altında da birer kauçuk vardı, ve sorgun ağacından kesilmiş tekerlekler çarşafların dizlerine değmesini önlüyordu; yoksa deri zedelenirdi. Neyse, sonunda uzanmayı ba-

şardı; onlar gittikten bir süre sonra gelecekti Pierre, o arada azıcık uyurdu, kafası kazan gibiydi. Xavière'in:

«Şişko kadın ansızın balon haline geliyor, etekleri büzülüp bağlanıyor ve kadın havalanıyordu» dediğini işitti.

Rouen panayırında gördüğü kuklalardan söz ediyordu.

«Ben de, Palermo'da, **Rolan furieux** (Kızgın Rolan) oyununu seyretmiştim», dedi Françoise.

Sözünün arkasını getirmedi, anlatmak istemiyordu. Daracık bir sokakta, bir üzümcünün bitişiğinde seyretmişti bu oyunu; Pierre ona insanın eline yapışan koca bir salkım misket üzümü almıştı; giriş beş metelikti ve salonda yalnız çocuklar vardı. Sıralar ancak onların minicik popolarına göreydi; aralarda, adamın biri elinde bir tepsi soğuk suyla dolaşıyor, sonra gidip sahnenin dibine çöküyordu, suyun bardağını bir meteliğe veriyordu; elindeki uzun sırıkla gösteri sırasında gürültü yapanları pataklıyordu. Duvarlarda, Roland'ın öyküsünü anlatan renkli resimler asılıydı; bebekler, şövalye zırhları içinde pek çalımlı ve görkemliydiler. Françoise gözlerini yumdu. O günden bu yana topu topu iki yıl geçmişti, oysa tarih öncesi gibi geliyordu insana; şimdi artık her şey, duygular, yaşam ve Avrupa öyle karışıktı ki; ona göre hava hoştu, çünkü bir ağaç kütüğü gibi kendini suyun akışına bırakmıştı, ama her yanı tehlikeli, kapkara kayalarla kaplıydı; o, külrenkli bir okyanusta yüzüyor, bitümlü ve kükürtlü sular dört bir yanını kaplıyordu, hiç bir şey düşünmeden, hiç bir şeyden korkmadan, hiç bir şey arzulamadan sırtüstü sulara bırakmıştı kendini. Gözlerini açtı.

Konuşma durmuştu. Xavière ayaklarına bakıyor, Gerbert de sıkıntılı bakışlarla açalya saksısını inceliyordu.

«Neye çalışıyorsunuz bugünlerde? dedi en sonunda

— Mérimé'nin **L'Occasion**'una», dedi Xavière.

Bu sahneyi hâlâ Pierre'e göstermeye karar verememişti.

«Ya siz? dedi.

— **Carprices de Marianne**'daki Octave rolüne; ama oynamak için değil, sırf Canzetti'ye eşlik edebilmek için.»

Yeniden sustular; Xavière tiksintisini belirten bir hareketle yüzünü buruşturdu.

«Canzetti Marianne'ı becerebiliyor mu ki?

— Bunun ona göre bir rol olduğunu sanmıyorum, dedi Gerbert.

— Rezil bir kızdır», dedi Xavière.

Yine sıkıntı içinde sustular.

Gerbert, bir baş hareketiyle perçemini geriye attı.

«Biliyor musunuz. belki de Dominique Oryol'un kulübünde bir kukla gösterisi yapacağım? Harika bir şey olacak bu, çünkü kulüp iyi iş yapıyormuş.

— Elizabeth sözünü etmişti, dedi Françoise.

— Beni kadına o tanıştırdı zaten. Astığı astık, kestiği kestik orda.»

Hayret ve şaşkınlık belirten bir tavırla elini ağzına götürdü.

«Ve kulübe bir müşteri çekiyor ki, şaşılacak şey!

— Evet, herkesin gözdesiymiş, dillerden düşmüyor; böylece yaşamı değişti azıcık, dedi Françoise. Pek zarifleşmiş.

— Giyinişini beğenmiyorum», dedi Gerbert kararlı bir yan tutmayla.

Dışarda, yani Paris'te günlerin birbirine benzemediğini düşünmek çok garip geliyordu insana; birşeyler oluyordu; birşeyler kıpırdıyor, birtakım değişiklikler oluyordu. Ama bütün bu uzak kıpırtılar, göz alıcı parıltılar Françoise'da en küçük bir arzu uyandırmıyordu.

«Saat beşte Jules - Chaplin çıkmazında olmalıyım, dedi Gerbert, onun için ben kaçayım.»

Xaviere'e baktı.

«Geliyor musunuz benimle? Yoksa Chanaud'nun rolü bırakacağı yok.

— Geliyorum», dedi Xavière. Yağmurluğunu giydi, boyun mendilini çenesinin altından düğümledi.

«Daha çok kalacak mısınız burda? dedi Gerbert.

— Galiba bir hafta kalacağım, dedi Françoise. Sonra

otelime döneceğim.

— Hoşça kalın, yarın görüşürüz, dedi Xavière azıcık soğuk bir tavırla.

— Yarın görüşürüz», dedi Françoise.

Eliyle kendisini selâmlayan Gerbert'e bakıp gülümsedi. Gerbert kapıyı açtı, tedirgin bir yüzle Xavière'e yol verdi; kendi kendine peki şimdi ben bununla ne konuşayım diyordu herhalde. Françoise kendini bırakıp yastıklara gömüldü; Gerbert'nin kendisini sevdiğini düşünmek hoşuna gidiyordu; bu, Labrousse'a duyduğu bağlılıktan daha zayıftı elbet, ama salt kendisine dönük, kişisel bir bağlılıktı; ayrıca, kendisi de onu seviyordu. Her an aynı derecede dolu olan ve insanı birtakım şeylere zorlamayan bu ilintiden daha güzel bir şey düşünülemezdi. Gözlerini yumdu; keyfi yerindeydi; sanatoryumda geçecek yıllar... bu düşünce bile onu ayağa kaldırmıyordu artık. Az sonra öğrenecekti durumunu: her türlü yargıyı kabule hazır hissediyordu kendini.

Kapı usulca açıldı.

«Nasılsın?» dedi Pierre.

Françoise'ın yanakları al al oldu; Pierre'in varlığı ona zevkten de öte bir şey getiriyordu. Yalnız onun önünde uçup gidiyordu dingin kayıtsızlığı.

«Her gün biraz daha iyiye gidiyorum, dedi Pierre'in elini avucunda tutarak.

— Az sonra sokacaklar seni radyoskopiye, değil mi?

— Evet. Ama doktor, ciğerin epey iyileştiği kanısında.

— İnşallah seni fazla yormazlar, dedi Pierre.

— Bugün keyfim yerinde», dedi.

Yüreği sevgiyle kabardı; Pierre'in sevgisini ağarmış gömüt taşına benzetmekle ne büyük haksızlık etmişti! Şu hastalık sayesinde, eliyle dokunup hissetmişti bu sevginin dopdolu olduğunu. Ona yalnız her dakika yanında oluşundan, her dakika telefon edişinden, ardı arası gelmeyen dikkatinden ötürü teşekkür borçlu değildi: asıl unutulmayacak, tatlı mı tatlı şey, gönül rızasıyla gösterdiği sevecenliğin ötesinde, bile bile seçmediği, kendini aşan tutkulu bir kaygı

duymasıydı, nitekim şu anda, denetimsiz bir yüzle bakıyordu kendisine; bugünkü radyoskopinin âdet yerini bulsun diye yapıldığını söyledikleri halde, kendi kendini yiyordu. Bir deste kitap bıraktı masaya.

«Bak neler seçtim senin için? Hoşuna gitti mi?»

Françoise kitaplara baktı: iki polis romanı, bir Amerikan romanı, birkaç da dergi vardı.

«Hoşlanacağım herhalde, dedi, ne incesin!»

Pierre pardösüsünü çıkardı.

«Bahçede Gerbert'le Xavière'e rastladım.

— Kızı alıp kukla oynatmaya götürdü, dedi Françoise, onları birarada görmek pek eğlenceli. Cıkır cıkır konuşurken, pat diye kesiyor, kapkara bir sessizliğe gömülüyorlar.

— Evet, ikisi de gariptir.»

Kapıya doğru bir adım attı.

«Geliyorlar galiba.

— Saat dört; gelmeleri gerekir», dedi Françoise.

Hemşire girdi, ardından da geniş bir koltuk taşıyan iki sedyeci.

«Nasıl buldunuz hastamızı? dedi hemşire. Şu küçük gezintiye dayanabilir herhalde.

— Görünüşü iyi, dedi Pierre.

— Çok iyiyim», dedi Françoise.

Onca gün kapalı kaldıktan sonra şu odadan dışarı adımını atmak başlı başına bir serüvendi. Kaldırıp battaniyelere sardılar, sonra koltuğa oturttular onu; garip şeydi oturmak, yatakta oturmaya benzemiyordu; insanın başını döndürüyordu.

«İyi misiniz? dedi hemşire kapının tokmağını çevirirken.

— İyiyim», dedi Françoise.

İçinde azıcık da ürküntü bulunan bir şaşkınlıkla dışarı açılan kapıya baktı: her zaman içeri doğru açılır, insanların odaya girmesine izin verirdi, şimdiyse yön değiştiriyor, çıkış kapısı haline geliyordu; oda da tuhaflaşmıştı, boş kalan yatağıyla, hastanedeki bütün koridor ve merdivenlerin düğüm noktası olmaktan çıkmıştı; şimdi, hastanenin can dama-

yı, birtakım belirsiz odacıkların baktığı, ses çıkarmayan mantarla kaplı şu koridordu. Françoise, dünyanın öte yakasına geçmiş gibi bir duyguya kapıldı: aynanın içine girmek gibi bir şeydi bu.

Koltuğu, bir yığın karışık aygıtla dolu, döşemesi muşamba kaplı bir odaya bıraktılar; içerisi müthiş sıcaktı. Françoise gözlerini yarı yumdu; dünyanın öte yakasına yaptığı bu yolculuk onu yormuştu.

«İki dakika ayakta durabilir misiniz acaba? dedi odaya giren doktor.

— Çalışırım», dedi Françoise; gücünden emin değildi artık.

Güçlü kollar onu ayağa kaldırıp aygıtların arasından geçirdiler; döşeme, döne döne ayaklarının altından kayıp gidiyor, baktıkça midesi bulanıyordu. Yürümenin böylesine güç bir iş olduğunu aklına getirmemişti, iri iri ter damlaları birikiyordu alnında.

«Hiç kıpırdamayın», dedi bir ses.

Aygıtlardan birine yasladılar onu, küçük bir tahta gelip göğsüne dayandı; boğulacak gibi oluyordu, iki dakika dayanamayacaktı. Birden her yer karanlığa ve sessizliğe gömüldü; şimdi artık yalnızca kendi kesik ve hızlı soluğunu duyuyordu; sonra bir çıt sesi, kupkuru bir ses işitildi ve her şey silinip gitti. Kendine geldiğinde, koltuğa yatırılmıştı; doktor tatlı bir yüzle üzerine eğilmiş, hemşire de alnında biriken terleri kurulamaktaydı.

«Bitti işte, dedi doktor. Ciğerleriniz harika; rahat rahat uyuyun şimdi.

— Daha iyice misiniz?» diye sordu hemşire.

Françoise başıyla evet dedi; tam anlamıyla bitkindi, hiç bir zaman kendini toparlayamayacak, ömrünü yatakta geçirecekti sanki. Koltuğa bıraktı kendini, alıp uzun koridorlardan geçirdiler; kafası boş ve ağırdı. Odanın önünde beş aşağı beş yukarı gidip gelen Pierre'i gördü. Pierre, sıkıntılı bir yüzle kendisine bakıp gülümsedi.

«İyiyim», diye mırıldandı.

Pierre ona doğru gelecek oldu.

«Bir saniye, lütfen», dedi hemşire.

Françoise başını ona doğru çevirdi, bacakları üzerinde dikildiğini görünce hüzün kapladı içini; nasıl da güçsüz ve sakat bir insandı! Kol gücüyle taşınan, hareketsiz bir et yığınından başka bir şey değildi artık.

«Şimdi şöyle bir iyice dinlenin», dedi hemşire; yastıkları düzeltiyor, çarşafları çekiştiriyordu.

«Çok teşekkür ederim, dedi Françoise büyük bir hazla uzanırken. Mösyö Pierre'e içeri gelebileceğini söyler misiniz?»

Hemşire çıktı; kapının ardında kısa bir konuşma oldu ve Pierre içeri girdi; Françoise, kıskanç bakışlarla onu izledi: nasıl da doğal bir biçimde dolanıyordu odada.

«Aman ne sevindim, dedi. Söylediklerine göre turp gibiymişsin.»

Eğilip yanağından öptü onu; gülüşündeki sevinç Françoise'ın yüreğini ısıttı; ona armağan etmek üzere bile bile yaratmıyordu bu sevinci, tam bir bedelsizlikle, kendi hesabına yaşıyordu; sevgisi, yeniden, göz kamaştırıcı bir açıklığa kavuşmuştu.

«Ne korkunç bir halin vardı şu koltukta, dedi yumuşacık bir sesle.

— Biraz fenalaştım», dedi Françoise.

Pierre bir sigara çıkardı cebinden.

«Pipo içebilirsin, dedi Françoise.

— Asla», dedi Pierre; arzulu gözlerle sigaraya baktı. «Hattâ bunu bile içmemeliyim.

— Yok canım, ciğerlerim düzeldi», dedi Françoise neşeli bir tavırla.

Pierre sigarasını yaktı.

«Şimdi, en kısa zamanda oteline aktaracaklar seni; göreceksin ne tatlı bir iyileşme dönemi yaşayacaksın; bir gramofonla plak bulurum sana, dostların gelir gider, besiye çekilmiş horoz gibi olursun.

— Yarın, doktora beni ne zaman bırakacağını sora-

rım», dedi Françoise. Göğüs geçirdi: «Ama hiç bir zaman ayağa kalkıp yürüyemeyeceğimişim gibi geliyor.

— Yok canım! dedi Pierre, pek yakında o da olacak, her gün kısa bir süre koltuğa oturtacaklar seni, sonra günde birkaç dakika ayağa kaldıracaklar, en sonunda da kendi başına gezintiye çıkacaksın.»

Françoise güvenle gülümsedi ona.

«Dün çok güzel bir gece geçirmişsiniz galiba Xavière'le, dedi.

— Epey eğlenceli bir yer bulduk», dedi Pierre.

Birden suratı değişti; Françoise, söylediği lâfla onu hiç hoşlanmadığı birtakım düşüncelere döndürdüğünü sandı.

«Gözleri yuvalarından fırlayarak anlattı dün geceyi bana», dedi hayal kırıklığı içinde.

Pierre omuz silkti.

«Ne var, dedi Françoise. Ne düşünüyorsun?

— Aman! önemsiz şeyler, dedi Pierre konuyu orda kesip atan bir gülüşle.

— Ne garip adamsın! her şey önemli benim için», dedi Françoise azıcık canı sıkılarak.

Pierre duraksadı.

«Ee?» dedi Françoise; Pierre'e baktı. «Rica ederim aklından geçeni söyle bana.»

Pierre yine duraksadı, sonra kararını verip konuştu.

«Xavière'in Gerbert'ye âşık olup olmadığını merak ediyorum.»

Françoise, şaşkınlıkla yüzüne baktı.

«Ne demek istiyorsun kuzum?

— Dediğimi, dedi Pierre. Bundan daha doğal bir şey olamaz. Gerbert güzel ve sevimli bir oğlan; tam Xavière'in hoşlanacağı insan.» Dalgın dalgın pencereye baktı. «Hattâ, olasılıktan da öte bir şey bu, dedi.

— İyi ama, Xavière'in aklı fikri sende, dedi Françoise. Geçirdiği gecenin büyüsü içindeydi bugün.»

Pierre'in dudağı öne doğru uzadı ve Françoise, nicedir görmediği keskin, bilgiçlik kokan profili yeniden karşısında

bulup azıcık sıkıldı.

«Herhangi bir insana, biraz çabayla, harika anlar yaşatabilirim elbet, dedi burnu havada. Ama ne anlamı var bunun?

— Neden böyle düşündüğünü anlayamıyorum?» dedi Françoise.

Pierre onun sözünü yarım yamalak duydu.

«Söz konusu insan Xavière, Elisabeth değil, dedi; onun üstünde belli bir zihinsel etkimin bulunduğuna kuşku yok; ama iki şeyi birbirine karıştırmak gibi bir yanılgıya düşmediği açık.»

Françoise, hafif, ama tatsız bir yumruk yediğini hissetti; Pierre, bir zamanlar, akılsal çekiciliğiyle sevdirmişti ona kendisini.

Duyularıyla yaşayan bir insan o, diye devam etti Pierre; ve bu yanı tam anlamıyla katkısız. Konuşmamdan hoşlanıyor; ama genç biri tarafından öpülmek istiyor.»

Françoise'ın hoşnutsuzluğu arttı; kendisiyse, Pierre'in sarılmalarından hoşlanıyordu. Bundan ötürü küçük mü görüyordu acaba kendisini? İyi ama söz konusu olan kendisi değildi.

«Gerbert'in onun gönlünü çelmeye uğraşmadığından eminim, dedi. Her şeyden önce, senin bu kızla ilgilendiğini biliyor.

— Hiç bir şey bildiği yok, dedi Pierre, o ancak kendisine söyleneni bilir. Ayrıca, sorun bu değil.

— Peki ama, bir şey mi sezdin aralarında? dedi Françoise.

— Bahçede ikisini yan yana görünce, açık seçik yakaladım bunu, dedi Pierre tırnaklarından birini kemirerek. Başkalarının gözünden ırak olduğu zaman oğlana nasıl baktığını görmedin: yiyecek gibi.»

Françoise, gece yarısı yemeği verdikleri akşam yakaladığı açgözlü bir bakışı anımsadı.

«Evet, dedi, ama Paule Berger'yi seyrederken de kendinden geçmişti; anlık tutkular bunlar, sürekli bir duygu

değil.

— Bir keresinde, Christine Teyze ile Gerbert'yi birbirlerine yakıştırıp şaka yaptığımız zaman nasıl kızıp köpürdüğünü unutmuşsundur sanırım», dedi Pierre; böyle giderse, tırnağından sonra parmağını da yiyip bitirecekti.

«Evet, tanıştıkları gündü, dedi Françoise, iyi ama, daha o zaman oğlanı sevdiğini söyleyemezsin herhalde.

— Neden olmasın? dedi Pierre, belki de görür görmez hoşuna gitmiştir.»

Françoise düşündü; o akşam Xavière'i Gerbert'nin yanında bırakmıştı, geri döndüğünde Xavière garipti; Françoise delikanlının ona karşı kabalık edip etmediğini düşünmüştü, oysa kız, tam tersine, çok hoşuna gittiği için kızmıştı oğlana. Birkaç gün sonra da o garip şey olmuştu...

«Ne düşünüyorsun? dedi Pierre sinirli sinirli.

— Anımsamaya çalışıyordum, dedi.

— Gördün mü, sen bile kesin bir şey söyleyemiyorsun, dedi Pierre ısrarlı bir tavırla. Ohoo! Bir yığın belirti var ortada. Gidip ona kendisini almadan gezmeye gittiğimizi anlattığı zaman ne düşünüyordu sanıyorsun?

— Sense bunun sana duyduğu sevginin başlangıcı olduğunu söylemiştin.

— O da vardı elbet, tam o günlerde başladı benimle ilgilenmeye; ama davranışının nedeni çok daha karmaşıktı. Belki de aslında geceyi onunla geçiremediğine üzülmüştü; ya da, bize karşı, bir an için onunla suçortaklığı etmek istemişti. Ya da kendisinde uyandırdığı arzuların öcünü almaya kalkıştı.

— Sözün kısası, hiç bir ipucu çıkmıyor bunlardan, dedi Françoise, çok karışık.»

Yastıklara yaslanıp azıcık doğruldu; bu tartışma yoruyordu onu, sırtında ve avuçlarında terler birikmişti. Pierre'in saatlarca oyalanacağı bu ardı arkası gelmez yorumların bittiğini sanmıştı... Bütün bunlardan sıyrılmış, dingin bir insan olarak kalmak isterdi, ama Pierre'in heyecanlı kıpır kıpırlığı ona da bulaşıyordu.

«Az önce, böyle bir izlenim uyandırmadı bende», diye devam etti.

Pierre'in dudağı yeniden uzadı; yapacağı iğnelemenin vereceği keyiften ötürü kendi kendini kutluyor gibiydi.

«Sen ancak görmek istediğin şeyleri görürsün zaten», dedi.

Françoise kıpkırmızı kesildi.

«Üç haftadır dünyadan uzağım.

— İyi ama, daha önce de bir yığın belirti vardı.

— Hangi belirtiler? dedi Françoise.

— Saydıklarımız, dedi Pierre dalgın dalgın.

— Pek büyük bir ağırlık yapmıyor bunlar», dedi Françoise.

Pierre, sıkılmış gibi yüzünü buruşturdu.

«Bu işin aslını biliyorum dedim sana, dedi.

— Öyleyse, gelip bana sorma», dedi Françoise; sesi azıcık titredi; Pierre'in bu beklenmedik katılığı karşısında kendini alabildiğine güçsüz ve yoksul hissetmişti.

Pierre pişmanlıkla baktı ona.

«Yoruyorum seni bu öykülerle, dedi içinden bir sevecenlikle.

— Nasıl düşünebilirsin böyle bir şeyi?» dedi Françoise. Öyle dertli gözüküyordu ki, Françoise keşke ona yardım edebilsem diye düşündü. «İnan bana, verdiğin kanıtlar epey zayıf kalıyor.

— Dominique'in kulübünde, açılış gecesi, bir kez dans etti onunla: Gerbert beline sarıldığında, Xavière tepeden tırnağa ürperdi ve dudaklarında öyle şehvetli bir gülümseme belirdi ki, aldanmak olanaksızdı.

— Peki, neden söylemedin bunu bana?» dedi Françoise.

Pierre omuz silkti.

«Bilmem.»

Bir an düşlere daldı.

«Ama, hayır hayır, biliyorum nedenini; anılarının en ağırı, beni en çok ezeni bu; onu sana aktardığım an, kendi bil-

diğim açık gerçeği sana da yansıtmaktan, belirgin hale getirmekten korkuyordum herhalde.»

Gülümsedi.

«İşlerin bu kerteye varacağını aklıma bile getirmemiştim.»

Françoise, Pierre'le konuşurken Xavière'in yüzünün aldığı hali gözünün önüne getirdi: tatlı bakışını, okşayan dudaklarını düşündü.

«Pek de açık bir gerçek değil bu, dedi.

— Hemen bu akşam konuşacağım onunla, dedi Pierre.

— Küplere binecektir.»

Pierre, azıcık diş gıcırdatarak gülümsedi.

«Yok canım, kendisinden söz etmeme bayılıyor, bütün inceliklerini onaylıyorum sanıyor; hattâ, ona göre, en birinci değerim bu.

— Sana bağlı, dedi Françoise. Gerbert'nin onu bir an için büyülediğini sanıyorum, ama çok sürmez bu.»

Pierre'in yüzü ışıdı, ama hâlâ gergindi.

«Emin misin bundan?

— Emin mi? İnsan hiç bir zaman emin olamaz, dedi Françoise.

— Gördün mü, emin değilsin», dedi Pierre. Gözdağı verir gibi bakıyordu ona, kendini büyülü bir değnek dokunmuşcasına rahat hissedebilmek için tatlı sözler duymak istiyordu ondan. Françoise kasıldı, Pierre'e çocuk gibi davranmak istemiyordu.

«Bilge değilim ki ben, dedi.

— Sence, Gerbert'ye tutulma olasılığı yüzde kaçtır dersin?

— Ölçülmez böyle şeyler», dedi Françoise azıcık sabırsızlanarak. Pierre'in böylesine çocuklaşmasına dayanamıyor, onunla suçortaklığı etmeye razı olamıyordu.

«İyi ama, gene de bir rakam verebilirsin», dedi Pierre.

Ateş, öğleden sonra epey yükselmiş olmalıydı; Françoise, bütün vücudunun eriyip ter haline geleceğini sanıyordu.

— Ne bileyim ben; olsa olsa yüzde on, dedi rasgele.

— Yüzde ondan çok değil mi yani?

— Bak canım, nerden bileyim ben bunu?

— İyi niyetle yanaşmıyorsun bu soruna dedi,» Pierre kupkuru bir sesle.

Françoise boğazının düğümlendiğini hissetti; ağlamak geliyordu içinden; ona dilediği gibi karşılık vermek, işleri oluruna bırakmak ne kolaydı aslında; ama Françoise'ın içinde yeniden birtakım direnmeler beliriyor, her şey yeniden bir anlam, bir değer kazanıyor, onlar için savaşmak gerekiyordu: ancak, kendisi henüz bu kavgaya hazır değildi.

«Amma da saçmalık ha, dedi Pierre. Haklısın, boşu boşuna kafanı şişirdim bu kıvır zıvırla.»

Yüzü yumuşadı.

«Yalnız, unutma ki, Xavière'den şu anda sahip olduğumdan fazla bir şey istemiyorum; ancak, başka birinin bundan fazlasına sahip olmasına da katlanamam.

— Çok iyi anlıyorum», dedi Françoise.

Gülümsedi, ama içi rahatlamıyordu bir türlü; Pierre yalnızlık ve dinginliğini bozmuştu, bir yığın zenginlik ve engelle dolu bir dünya farkediyordu yeniden, onun yanında birtakım şeyler arzulayabilmek, birtakım şeylerden korkabilmek üzere gidip içine girmek istediği bir dünya.

«Bu gece konuşurum onunla, diye devam etti Pierre. Yarın, hepsini anlatırım sana, ama söz veriyorum, seni hiç yormayacağım artık.

— Yormadın ki, dedi Françoise. İstemediğin halde, ben zorladım seni konuşmaya.

— Çok duyarlı bir noktaydı dokunduğumuz, dedi Pierre gülümseyerek. Bu konuyu sağukkanlılıkla tartışamayacağımdan emindim. Yoksa konuşmak için yanıp tutuşuyordum; ama gelip de seni zayıf, solgun yüzünle görünce, bütün bu kaygılar gözüme boş gözüküyordu.

— Hasta değilim artık, dedi Françoise. Onun için, sakın lâfını esirgeme.

— Görüyorsun ki lâfımı falan esirgediğim yok», dedi

Pierre; gülümsedi, «Hattâ utandım bile, habire benden söz ediyoruz.

— Buna bakıp da, kapalı yerde yaşamaktan kokuştuğun söylenemez elbet! dedi Françoise. Hattâ, insanı şaşırtacak kadar içtensin. Tartışırken o kadar bilgili olduğun halde, kendine karşı en küçük hileye başvurmazsın.

— Beğenilecek bir şey değil bu, dedi Pierre. Sen de bilirsin ki, içimde olup bitenlerden ötürü lekelenmiş hissetmem kendimi.»

Gözlerini yerden kaldırıp Françoise'a çevirdi.

«Geçen gün beni çok etkileyen bir söz ettin: duygularımı zamanın, uzayın dışına koyduğumu, ve yıpranmamaları için onları yaşamaktan kaçındığımı söyledin; biraz olsun haksız bir sözdü bu. Ama aslında şöyle davranıyorum galiba: kendimi her dakika başka bir yerde kabul ediyorum, dolayısıyla, özel anların önemi kalmıyor.

— Doğru, dedi Françoise. Kendini hep başına gelenlerin üstünde görüyorsun.

— Bu yüzden de, her şeyi rahatça yapıyorum, dedi Pierre. Belli bir yapıtı gerçekleştiren, seninle kusursuz bir aşk yaşayan adam olduğum düşüncesine sığınıyorum. Çok rahat bir davranış bu. Oysa geri kalan şeyler de aynı derecede gerçek.

— Evet, öyle, dedi Françoise.

— Görüyorsun ya; içtenliğim, kendimi kandırmanın bir yolu. İnsanın kurnazlığına son yok, diye ekledi Pierre düşünceli bir tavırla.

— Aldırma! Bütün kurnazlıkları boşa çıkarabiliriz», dedi Françoise.

Gülümsedi. Neydi kaygısı? Pierre ne yaptığını düşünebilecek adamdı, bütün dünyayı sorun konusu edebilirdi. Françoise, onu kendisinden ayıran özgürlükten çekinmemesi gerektiğini biliyordu. Hiç bir şey bozamazdı aralarındaki sevgiyi.

*
* *

Françoise başını yastığa koydu. Öğle olmuştu. Önünde hâlâ uzun bir yalnızlık vardı, ama bu, sabahki tekdüze, bembeyaz yalnızlık değildi artık; ılık bir sıkıntı sızmıştı odaya, çiçekler parlaklığını, portakal suyu tazeliğini yitirmişti; duvarlar, kaygan mobilyalar çırılçıplaktı sanki. Xavière. Pierre. Gözler, her baktıkları yerde yalnızca yoklukla karşılaşmaktaydı. Françoise gözlerini yumdu. Haftalardır, ilk kez sıkıntı kaplıyordu içini. Gece nasıl geçmişti acaba? Pierre'in saygısız soruları Xavière'i yaralamış olmalıydı; belki de, az sonra, başucunda barışırlardı. «Peki sonra?» Boğazındaki yanmayı, kalbindeki çarpıntıyı çok iyi tanıyordu. Pierre onu alıp belirsiz düşüncelerin karanlığından çıkarmıştı, şimdi artık yeniden oraya dönmek istemiyordu; burda kalmak da istemiyordu. Hastane, şimdi, sürgünden başka bir şey değildi artık. Hastalık bile ona kimsesiz bir yazgı getirememişti: ufukta beliren gelecek, Pierre'in yanında geçirilecek bir gelecekti. Geleceğimiz. Kulak kabarttı. Geçen günler, hastalığın rahatlığı içinde, kendisini görmeye gelenleri eğlence diye kabul etmişti. Bugünse durum başkaydı. Pierre'le Xavière koridorda adım adım ilerliyorlardı, merdivenleri çıkmışlardı, gardan, Paris'ten geliyorlardı, özel yaşamlarının derinliklerinden; o yaşamın bir bölümü de burda geçecekti. Ayak sesleri kapının önünde kesildi.

«Girebilir miyiz?» dedi Pierre; kapıyı itip girdi. Xavière de orda, ardındaydı işte. Yokluklarından varlıklarına geçiş, her zamanki gibi, belirsiz bir anda oluvermişti.

«Hemşire, dün gece iyi uyuduğunu söyledi.

— Evet; iğneler biter bitmez çıkabileceğim, dedi Françoise.

— Uslu durur, kendini çok yormazsan tabii, dedi Pierre. Dinlen, çok konuşma. Biz sana birşeyler anlatırız.» Xavière'e bakıp gülümsedi. «Öyle çok anlatacak şeyimiz var ki.»

Yatağın yanındaki iskemleye yerleşti, Xavière de kocaman, dörtköşe, minderli alçak iskemleye oturdu; o sabah saçlarını yıkamıştı herhalde, altın sarısı bir köpük çevreliyordu yüzünü; gözlerinde, boyasız dudaklarında gizli ve ok-

şayıcı bir anlatım vardı.

«Dün akşam tiyatroda her şey yolundaydı, dedi Pierre, salonun havası sıcaktı, birkaç kez açtırdılar perdeyi. Ancak, nedendir bilmem, oyundan sonra sinirlerim müthiş gergindi.

— Öğleden sonra bozulmuştu sinirlerin, dedi Françoise hafifçe gülümseyerek.

— Evet, ayrıca uykusuzluğun da etkisi vardı sanırım, her neyse işte. La Gaite sokağında inerken, çekilmez bir adam haline gelmiştim.»

Xavière'in ağzı garip bir üçgen biçimini aldı.

«Zehirini akıtmaya hazır, ıslıklar çalan bir engerek yılanı gibiydi o anda, dedi. Bense, tiyatroya gelirken neşeli mi neşeliydim: tam iki saat, uslu uslu Çin Prensesi'nin provasını yapmıştım; sonra da, daha canlı olabilmek için, yatıp azıcık uyumuştum, diye ekledi sızlanarak.

— Ve ben, bütün yılanlığımla, ona bağırabilmek için fırsat kolluyordum! dedi Pierre. Montparnasse bulvarından geçerken, kolumu bırakmak talihsizliğine uğradı...

— Arabalardan ötürü, dedi Xavière heyecanla, uygun adım yürüyemiyorduk, hiç rahat değildi.

— Bunu, bile bile yapılmış bir hakaret saydım, dedi Pierre ve iliklerime işleyen bir öfkeye kapıldım.»

Xavière, üzüntülü bir yüzle Françoise'a baktı.

Korkunç bir şeydi bu, zaman zaman savurduğu kezzap gibi nezaket lâflarının dışında tek söz etmiyordu; ben ne edeceğimi şaşırmıştım: haksız yere canımın yakıldığını hissediyordum.

— Halini gözümün önüne getirebiliyorum, dedi Françoise gülerek.

— Bir süredir ihmal ettiğimiz için, Dôme'a gitmeye karar vermiştik, dedi Pierre. Xavière oraya geldiğine sevinmiş gibiydi ve ben bunu, hemen, serüven arayarak geçirdiğimiz son gecelerin yerilmesi diye yorumladım; bu da öfkemi perçinledi ve aşağı yukarı bir saat angut gibi somurtup oturdum.

— O arada ben de habire konu arıyordum, dedi

Xavière.

— Gerçekten melekler kadar sabırlıydı, dedi Pierre utanarak, ama bütün iyiniyet gösterileri beni çileden çıkarmaktan başka işe yaramıyordu. İnsan o durumda olunca dilediği an bundan kurtulacağını biliyor, ama kurtulmak şöyle dursun, tam tersine, içine gömülmek istiyor. Sonunda korkunç suçlamalarla patladım. Rüzgâr gibi değişken olduğunu, onunla geçirilen iyi bir gecenin ardından, mutlaka kötü bir gecenin geleceğini söyledim.»

Françoise gülmeye başladı.

«Peki ama, neler geçiyor kafandan böyle kızdığın zaman?

— Beni yarım ağızla, istemeye istemeye karşıladığına gerçekten inanıyordum. İnanıyordum, çünkü, önceden, hırçın bir adam gibi, bütün gece savunma durumunda olacağına karar vermiştim.

— Evet, dedi Xavière ağlamaklı bir sesle. Bir gün önceki kadar güzel bir gece geçirememe korkusunun onu böyle çileden çıkardığını anlattı sonra bana.»

Tatlı bir suçortaklığıyla birbirlerine gülümsediler. Görünüşe göre, Gerbert hiç söz konusu edilmemişti; Pierre, sonunda bu konuya girmeye cesaret edememiş ve yarım doğrularla kendini avutmuştu herhalde.

«Yüzünde öyle şaşkın ve acılı bir anlatım belirdi ki, dedi Pierre, bir anda kolum kanadım kırıldı, müthiş utandım. Tiyatrodan çıkalı beri aklımdan geçenleri anlattım ona»; Xavière'e bakıp gülümsedi: «o da beni bağışlamak yüceliğini gösterdi.»

Xavière bu gülüşe karşılık verdi. Kısa bir sessizlik oldu.

«Sonra, birlikte, nicedir harika geceler geçirdiğimize karar verdik; dedi Pierre; Xavière yanımda hiç sıkılmadığını söylemek inceliğini gösterdi, ben de ona, yanında geçirdiğim anların ömrümün en tatlı anları arasında olduğunu söyledim.»

Sonra, oyun kokan, ama pek de inandırıcı olmayan bir sesle, çabucak ekledi :

«Ve birbirimizi sevdiğimize göre, bunda şaşılacak bir yan bulunmadığı yargısına vardık.»

Söyleniştеki hafifliğe karşın, sözcük bomba gibi oturdu odaya ve bir sessizlik oldu. Xavière zorlama gülümsedi. Françoise yüzüne çekidüzen verdi; topu topu bir sözcüktü bu, işler çoktan oraya gelmişti, ama Pierre yine de bu kesin sözü etmeden azıcık düşünmeliydi, kendisine danışmalıydı. Aslında Pierre'i kıskanmıyordu, ama bir sabah vakti benimsediği şu ipek tenli, altın saçlı küçük kızı gözü kapalı yitirmek de istemiyordu.

Pierre, sakin bir rahatlıkla devam etti.

«Xavière, o ana dek, ortada bir sevginin bulunduğunu düşünmediğini söyledi»; gülümsedi: «birlikte geçirdiğimiz anların mutlu ve güçlü olduğunun fırkındaydı elbet, ama bunun benim varlığımdan geldiğini yakalayamamıştı.»

Françoise, kılını kıpırdatmadan döşemeyi süzen Xavière'e baktı. Ama hayır, haksızlık ediyordu, Pierre kendisine danışmıştı; ta ne zaman, kendi ağzıyla «Âşık olabilirsin ona» demişti; tiyatroda verdikleri eğlentiden sonra, Pierre, Xavière'den vazgeçmeyi önermişti kendisine. Şimdi bilincinde en küçük bir rahatsızlık duymamaya hakkı vardı.

«Büyülü bir rastlantı mı sanıyordunuz bunları?» dedi Françoise beceriksizce.

Xavière ansızın başını kaldırdı.

«Yoo, hayır», dedi. Pierre'e baktı: «Yaşadıklarımızın sizden geldiğini biliyordum, ama bunun ilgi çekici, tatlı bir insan oluşunuzdan geldiğini düşünüyorum. Başka... başka bir şey değil.

— Peki, şimdi ne düşünüyorsunuz? Dünden beri görüşünüz değişmedi mi? dedi Pierre içinde azıcık da kaygı sezilen, bağlayıcı bir sesle.

— Değişmedi elbet, dedi Xavière sertçe, yel göstergesi değilim ki ben.

— Yanılmış olabilirsiniz ama, dedi Pierre yarı tatlı, yarı kuru bir sesle. Belki de, bir coşkunluk anında, dostluğu sevgi sanmışsınızdır.

— Dün akşam kendimden geçmiş bir halim mi vardı? dedi Xavière acı bir gülüşle.

— Hiç değilse anlık, dedi Pierre.

— Her zamankinden fazla değildi», dedi Xavière. Saçlarından bir tutam yakaladı, yarı bön, yarı hınzır bir bakışla gözlerini buna doğru kaydırmaya başladı. «Ortada bir gerçek varsa, dedi yayvan bir sesle, büyük lâflar hemen lök gibi oturuyor insanın tepesine.»

Pierre'in suratı asıldı.

İyi ama, sözcükler doğruysa neden onlardan korkalım?

— Elbette, dedi Xavière korkunç bakışlarla gözlerini kaydırmaya devam ederek.

— Sevgi, gizlenecek, utanç verici bir sır değildir ki, dedi Pierre, içinde olup bitenlere açıkça bakamamak zayıflık geliyor bana.»

Xavière omuz silkti.

«İnsan kişiliğini yeniden oluşturamıyor, dedi, ben dışa dönük biri değilim.»

Pierre'in yüzünde, Françoise'ın yüreğini burkan, kırgın, acılı bir anlatım belirdi; savunma araç ve silâhlarını fırlatıp atmaya karar verdiği an nasıl da kırılgan bir insan oluveriyordu.

«Bu konuyu üçümüzün tartışmasından hoşlanmıyorsunuz galiba?» dedi, ama dün akşam böyle yapmaya karar vermiştik. Belki de, herkesin Françoise'la ayrı ayrı konuşması daha iyi olurdu?» Kararsız gözlerle Xavière'e baktı; kız, sinirli bir bakış gönderdi ona.

«İki, üç ya da daha kalabalık olmuşuz umurumda değil, dedi, asıl garibime giden, gelip bana kendi duygularımdan söz açmanız.»

Sinirli sinirli gülmeye başladı.

«İnanılmayacak kadar garip bir şey bu. Ele aldığınız konu gerçekten ben miyim? En ince ayrıntılarına dek didik didik edilen ben miyim? Ve siz bunu yaparken, ben hiç ses çıkarmıyorum, öyle mi?

— Neden olmasın? Konu sizinle ve benimle ilgili, dedi

Pierre; utangaç utangaç gülümsedi: dün akşam çok doğal buluyordunuz bütün bunları.

— Dün akşam...» dedi Xavière; acı çekiyormuşcasına sırıttı. «Dün akşam, ömrünüzde ilk kez, birtakım şeylerin sözünü etmeden onları yaşıyor gibiydiniz.

— Doğrusu ya pek tatsız bir insansınız», dedi Pierre.

Xavière ellerini saçlarına daldırdı, çekip alnına yapıştırdı.

«İnsanın kendinden bir ağaç parçasıymış gibi söz etmesi akıl alacak şey değil, dedi şiddetle.

— Siz de her şeyi ancak karanlıkta, gizli kapaklı yaşayabilirsiniz, dedi Pierre dişlerini gıcırdatarak. Yaşadığınız şeyleri düşünebilme, açıkça ortaya vurabilme yürekliliğinden yoksunsunuz. Ama asıl canınızı sıkan sözcükler değil: dün akşam, şaşkınlıkla kabul ettiğiniz şeyi, bugün, özgür isteminizle onaylamanızı istememe sinirleniyorsunuz.»

Xavière'in yüzü bozuldu, korkulu gözlerle Pierre'e baktı. Françoise, elinden gelse, Pierre'e engel olmak isterdi; yüz çizgilerini yay gibi geren bu buyurgan gerilim karşısında korkuya kapılıp kaçmak isteyişini çok iyi anlıyordu; şu anda o da mutlu değildi elbet, ama Françoise, bütün kırılganlığına karşın, yine de onu dört elle erkeklik gururuna sarılmış görmekten kendini alamıyordu.

«Beni sevdiğinizi söylememe izin verdiniz, dedi Pierre. Kendinizi toparlayabilmek için vakit var daha. Anlık heyecanlardan başka bir şey tanımadığınızı saptamak beni hiç mi hiç şaşırtmayacak.»

Kötü kötü baktı Xavière'e.

«Hadi, açıkça söyleyin beni sevmediğinizi.»

Xavière umutsuz gözlerle Françoise'a baktı.

«Ah! Keşke bütün bunlar olmasaydı, dedi üzgün bir yüzle, her şey ne iyiydi eskiden! Neden her şeyi altüst ettiniz?»

Pierre bu patlama karşısında duraladı; kararsızlık içinde önce Xavière'e, sonra Françoise'a baktı.

«Bırak da soluk alsın kızcağız, dedi Françoise, çok hır-

paladın zavallıyı.»

Sevmek, sevmemek; Pierre, açıklığa duyduğu susuzlukla nasıl da kestirmeden gider, akılcı davranırdı. Françoise, kardeşçe bir yakınlıkla anlıyordu Xavière'in içine düştüğü şaşkınlığı; onun yerinde olsa, kendisi ne yapar, duygularını nasıl anlatırdı ki? Kafasının içi allak bullaktı.

«Özür dilerim, dedi Pierre, sinirlenmekte haksızdım, ama geçti artık; aramızda herhangi bir değişiklik olduğunu düşünmenizi istemem.

— İyi ama, siz de görüyorsunuz ki bir sürü şey bozuldu!» dedi Xavière; dudakları titriyordu, sinirleri boşalmıştı; ansızın yüzünü ellerine gömdü.

«Oh! N'apmalı şimdi, n'apmalı?» dedi fısıldarcasına.

Pierre yanına gidip ona doğru eğildi.

«Hayır, canım, hayır, hiç bir şey olmadı, hiç bir şey değişmedi», dedi ısrarlı ısrarlı.

Xavière ellerini dizlerine bıraktı.

«Şimdi artık her şey öylesine ağırlaştı ki, dört bir yanım toprakla çevrili sanki.» Tepeden tırnağa titriyordu. «Öylesine ağır.

— Sakın daha fazla bir şey istediğimi, daha fazla bir şey beklediğimi sanmayın. Her şey eskisi gibi devam edecek, dedi Pierre.

— Hayır, daha şimdiden başımıza gelene bakın», dedi Xavière; doğruldu, gözyaşlarını önlemek üzere başını geriye doğru attı, boynu hıçkırırcasına inip kalkıyordu. «Düpedüz bir yıkım bu, eminim öyle olduğuna, ve ben buna dayanacak güçte değilim,» dedi kesik kesik.

Françoise, hiç bir şey yapamadan, sinirli sinirli ona bakıyordu, bir keresinde, Dôme'da da böyle olmuştu; Pierre yine en küçük bir harekette bulunamayacak durumdaydı, böyle bir şeye kalkışması hem büyük bir gözüpeklik, hem de aşırı bir kendini beğenmişlik olurdu. Françoise'ın içinden gidip şu sarsılan omuzlara sarılmak, birşeyler söylemek geliyor, ama bunun yerine, eli kolu bağlı, olduğu yerde yatıyordu; hiç bir bağ kurulamazdı şu anda, bütün yapabile-

cekleri, daha başından boş boş öten, kupkuru lâflar etmek olabilirdi. Xavière, çevresini kuşatan ezici tehlikelerin ortasında, sanrıya tutulmuş, kimsiz kimsesiz bir insan gibi çırpınmaktaydı.

«Üçümüz arasında korkulacak hiç bir şey olamaz, dedi Françoise. Güvenmelisiniz bize. Neden korkuyorsunuz?

— Korkuyorum işte, dedi Xavière.

— Pierre küçük bir engerek yılanıdır, ama sokmaktan çok ıslık çalar, ayrıca evcilleştiririz biz onu. Evcilleşirsin, değil mi Pierre?

— Bundan sonra dilimi çıkarıp ıslık bile çalmayacağım, dedi Pierre, yemin ederim.

— Ee, siz ne dersiniz buna?» dedi Françoise.

Xavière derin bir soluk aldı.

«Korkuyorum», dedi yorgun bir sesle.

Bir önceki gibi, tam o sırada kapı usulca açıldı, hemşire, elinde bir şırıngayla içeri girdi. Xavière fırlayarak kalktı, pencereye doğru yürüdü.

«Uzun sürmez», dedi hemşire. Pierre kalktı, Xavière'in yanına gitmek istercesine bir adım attı, ama ocağın başında durdu.

«Son iğne mi bu? dedi Françoise.

— Yarın bir tane daha yapacağız, dedi hemşire.

— Ondan sonra gidip evimde yatabileceğim, değil mi?

— O kadar tez mi ayrılmak istiyorsunuz bizden? Burdan eve aktarılabilmeniz için, gücünüzün yerine gelmesini beklemek gerek.

— Kaç gün? Bir hafta daha mı?

— Sekiz on gün.»

Hemşire iğneyi batırdı.

«Tamam, bitti işte», dedi; örtüleri çekti ve ağzı kulaklarında çıktı. Xavière hışımla geri döndü.

«Tiksiniyorum şu kadının bal gibi tatlı sesinden», dedi nefret dolu bir yüzle. Bir an olduğu yerde çakılı kaldı, sonra yağmurluğunu bıraktığı koltuğa doğru yürüdü.

«Ne yapıyorsunuz? dedi Françoise.

— Gidip hava alacağım, dedi Xavière, boğuldum burda.» Pierre de gidecek oldu. «Yalnız kalmak istiyorum, dedi sert bir sesle.

— İnatçılık etmeyin, Xavière! dedi Pierre, oturun da akıllıca konuşalım.

— Konuşmak ha! Çok bile konuştuk!» dedi Xavière. Mantosunu bir çırpıda sırtına geçirip kapıya doğru yürüdü.

«Böyle kırgın gitmeyin», dedi Pierre yumuşak bir sesle. Elini uzatıp Xavière'in koluna dokundu, kız yılan değmiş gibi şıçradı.

«Şimdiden sonra hiç bir şey buyuramazsınız bana, dedi buz gibi bir sesle.

— Gidin hava alın, dedi Françoise, ama akşam üstü gelip beni görün, olmaz mı?»

Xavière dönüp ona baktı.

«Hay hay, dedi söz dinleyen çocuklar gibi.

— Gece yarısı görüşüyor muyuz? dedi Pierre kuru bir sesle.

— Bilmiyorum», dedi Xavière hemen hemen işitilmeyen bir sesle. Sonra hızla kapıyı itip çıktı ve ardından kapattı.

Pierre pencereye gitti, alnını cama dayayıp bir an öylece kaldı: arkasından bakıyordu.

«Al sana tam bir hesapsızlık, dedi yatağa doğru gelirken.

— Ve ne büyük beceriksizlik! dedi Françoise sinirli bir sesle. Ne geçti kuzum kafandan? Xavière'i de yanına alıp dün geceki konuşmanızı bana sıcağı sıcağına aktarmak en yapılmayacak şeydi. Durum herkes için tatsızdı; ondan daha az vesveseli bir kız bile dayanamazdı buna.

— Peki ama, başka ne yapabilirdim ki? dedi Pierre. Gelip seninle yalnız konuşmasını önerdim, ama o gücüm yetmez, birlikte gidersek daha iyi olur dedi. Bense, onsuz konuşmak istemiyorum, öylesi sorunu ona danışmadan, biz büyükler kendi aramızda çözüme bağlamak niyetindeymişiz gibi bir hava yaratırdı.

— Haksızsın demiyorum, dedi Françoise, sorun gerçekten çok inceydi.»

Sonra, garip, inatçı bir zevkle ekledi.

«Ama senin bulduğun çözüm de pek iyi sayılmazdı.

— Dün gece her şey o kadar basit gözüküyordu ki», dedi Pierre. Dalgın gözlerle uzaklara bakıyordu. «Sevgimizi keşfediyor, başımıza gelen tatlı bir olay gibi koşup bunu sana aktarıyorduk.»

Françoise'ın yanaklarına al bastı, yüreği hınçla doldu; saygı gösteriyoruz bahanesiyle, aslında kendi rahatlıkları için kendisine yükledikleri şu kayıtsız, iyilikçi tanrıça rolünden nefret ediyordu.

«Evet, ve olay çoktan kutlulaştırılmıştı, dedi Françoise. Çok iyi anlıyorum; Xavière'in, bu gecenin bana anlatılacağını düşünmeye senden daha çok gereksinimi vardı.»

Odasına girdikleri an yüzlerinde gördüğü büyülü suçortaklığı geldi yeniden gözünün önüne; erdem haline getirip kendilerine sunsun diye, aşklarını getiriyorlardı ona, bir armağan gibi.

«Ancak, Xavière hiç bir şeyin ayrıntısını düşünmez; birtakım sözcüklerin kullanılacağını aklına bile getirmemişti; sen ağzını açar açmaz ürktü; onun yönünden şaşılacak bir şey yok bunda, ama sen bunu daha önceden tahmin etmeliydin.»

Pierre omuz silkti.

«Hesap yapmak aklıma gelmedi, dedi. En küçük bir kuşkum yoktu. Bu küçük öfke taşkınlığının dün gece nasıl eriyip gittiğini, kendini nasıl teslim ettiğini görmeliydin. Aşk sözcüğü ağzımdan çıkınca ürperdi azıcık, ama kısa bir süre sonra yüzü rahatladı. Daha sonra oteline götürdüm onu.»

Gülümsedi, ama gülümsediğinin farkında değil gibiydi; bakışları hâlâ dalgındı.

«Ayrılırken kollarıma aldım onu, dudaklarını uzattı. Çok edepli bir öpüşmeydi bu, ama davranışında sevecenlik vardı.»

İmge, bir alev gibi dolaştı Françoise'ın zihninde; Xavi-

ère, kara tayyörlü, ak boyunlu, damalı bluzlu, kıvrak, sıcak vücutlu Xavière, gözleri yarı kapalı, dudakları ilerde, Pierre'in kollarında. Hiç bir zaman göremeyecekti bu yüzü. Müthiş bir çaba harcadı; nerdeyse haksızlık etmeye başlayacaktı, kendini gittikçe büyüyen bu hınca kaptırmak istemiyordu.

«Kolay bir aşk getirmiyorsun kızın önüne, dedi. Bir an için korkması son derece doğaldı. Biz de ona bu açıdan bakmaya alışık değiliz: ama yine de bir genç kız o, ve daha önce kimseyi sevmemiş. Bunun da önemi var.

— İnşallah bir budalalık etmez, dedi Pierre.

— Ne yapabilir ki?

— Sağı solu belli olmaz onun; öyle bir durumdaydı ki.»

Sıkıntılar içinde baktı Françoise'a.

«Onu yatıştırmaya, yüreğine su serpmeye çalışırsın. Ancak sen düzeltebilirsin durumu.

— Deneyeceğim», dedi Françoise.

Pierre'e baktı, bir gün önce yaptıkları konuşma geldi aklına: uzun süre, kendisine verdikleri için, gözü kapalı sevmişti onu; sonradan, olduğu gibi, hattâ elinden kaçan şu özgürlüğüyle birlikte sevmeyi kararlaştırmıştı; ilk engele takılacak değildi ya. Gülümsedi.

«Ona, senin iki kadın arasında bocalayan bir erkek olmadığını, üçümüzün apayrı bir şey yarattığımızı, bunun epey güç, ama güzellik ve mutluluk getirebilecek bir şey olduğunu anlatmaya çalışacağım, dedi.

— Gece yarısı tiyatroya gelip gelmeyeceğini merak ediyorum, dedi Pierre. Öylesine kendinden geçmişti ki.

— Kandırmaya çalışırım, dedi Françoise. Aslında, durum o kadar da ciddî değil.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«Ya Gerbert? dedi Françoise. Ondan hiç söz yok mu?

— Şöyle bir değindik bu konuya, dedi Pierre. Galiba sen haklısın. Oğlan bir an için büyülemiş onu, ama bir dakika sonra aklına bile getirmemiş.»

Çıkardığı sigarayı parmakları arasında çevirdi.

«Oysa Gerbert işi yol açtı bütün bu olup bitenlere. İlişkilerimiz eski haliyle ne kadar iyiydi; kıskançlığım, buyurganlığımı depreştirmemiş olsaydı, hiç bir şeyi değiştirmeyecektim. Düpedüz hastalık bu, önümde en küçük bir direnme hissettim mi, zıvanadan çıkıyorum.»

Gerçekten de, beyninde, söz geçiremediği tehlikeli bir mekanizma vardı. Françoise'ın boğazı düğümlendi.

«Sonunda onunla yatacaksın», dedi.

Ve daha o anda dayanılmaz bir açık gerçekle yüz yüze geliverdi; Pierre, şu kara inciyi, şu erkek elli, sert yüzlü meleği kendinden geçmiş bir kadın haline getirecekti; dudaklarını o yumuşacık dudaklara bastırmıştı bile. Bir çeşit tiksintiyle baktı ona.

«Sen de bilirsin ki tensel zevklere düşkün bir adam değilim, dedi Pierre. Benim bütün istediğim, dün geceki gibi kendinden geçmiş yüzler, yalnız benim varolduğum anlar bulabilmek.

— Kaçınılmaz bir şey bu, dedi Françoise. Buyurganlığın yarı yolda duracak değil ya. Seni hep aynı sevgiyle sevdiğinden emin olabilmek için, her seferinde daha çok şey isteyeceksin ondan.»

Sesinde, Pierre'i hedef alan bir sertlik vardı: o da bir bakıma yüzünü buruşturdu.

«Beni kendimden nefret ettireceksin, dedi.

— Xavière'i cinsel hazlara açılmış bir kadın olarak düşünmek pek zoruma gidiyor, dedi Françoise daha yumuşak bir sesle.

— Benim de», dedi Pierre; kararlı bir tavırla sigarasını yaktı.

«Başka biriyle yatmasına dayanamam herhalde.»

Françoise, yüreğinde yeniden dayanılmaz bir acı duydu.

«İşte bu yüzden onunla yatmak zorunda kalacaksın, dedi, belki hemen değil, ama altı ay, bir yıl sonra.»

İnsanı alıp öpüşmelerden okşamalara, okşamalardan en son teslim oluşlara götüren bu kaçınılmaz yolun her aşaması açıkça gözünün önündeydi; Pierre'in yüzünden, Xavi-

ère herhangi bir insan gibi o noktaya geliverecekti. Bir an, gerçekten kin duydu Pierre'e.

«Şimdi ne yapacaksın, biliyor musun? dedi sesini denetleyerek. Geçen günkü gibi köşene çekilip uslu uslu çalışacaksın. Ben de azıcık dinleneceğim.

— Hasta olduğunu unutup hep ben yoruyorum seni, dedi Pierre.

— Hayır, sen değilsin beni yoran», dedi Françoise.

Gözlerini yumdu. Çok berbat bir acıyla kıvranmaktaydı. Neydi aslında istediği? Ne isteyebilirdi? Bilmiyordu; ama birtakım haklarından vazgeçerek kendini kurtarabileceğini düşünmüş olması saçmalığın en büyüğüydü; hem Pierre'e, hem Xavière'e çok bağlıydı, gereğinden fazla bağlanmıştı; zihninde bin bir imge dolanıyor, içini paralıyordu; damarlarında dolaşan kan zehirlenmişti sanki. Yüzünü duvara dönüp sessizce ağlamaya koyuldu.

Pierre, saat yedide Françoise'dan ayrıldı. Françoise akşam yemeğini yemişti, ama kitap okuyamayacak kadar yorgundu, Xavière'i beklemekten başka bir şey yapamazdı. Gelecek miydi acaba? Üzerinde etkili olamadan bu maymun iştahlı isteme bağlı olmak korkunç bir şeydi. Mahpus. Françoise çıplak duvarlara baktı; odada hastalığın verdiği ateşle gecenin kokusu vardı; hemşire çiçekleri kaldırmış, tavandaki lambayı söndürmüştü; yatağın çevresindeki ışıklı kafesten başka bir şey kalmamıştı.

«Ne istiyorum ben?» diye yineledi Françoise kendi kendine, yüreğinde müthiş bir sıkıntıyla.

Şimdiye dek, büyük bir inatla geçmişe sarılmaktan başka bir şey yapamamıştı; Pierre'i, geleceğe uzanan yolda yalnız bırakmıştı: o bıraktıktan sonra Pierre alıp başını gitmiş, kendisi, kolay kolay erişemeyecek kadar gerilerde kalmıştı; çok geçti artık.

«Peki ya çok geç değilse?» dedi kendi kendine.

Olduğu yerde kolu koltuğu boş, elleri iki yanına sarkmış bir halde çakılıp kalacağına, bütün gücüyle ileri atılmaya karar verse miydi? Yattığı yerde azıcık doğruldu. Elindeki

tek koz, hiç esirgemeden kendini vermekti; o zaman, belki, Pierre'le Xavière'i kucaklayan şu yepyeni gelecek kendisini de kapıp götürürdü. Tutkuyla kapıya baktı. Yapacaktı bu işi, kararını vermişti; zaten yapacak başka bir şey yoktu. Yeter ki Xavière yalnız gelsindi. Yedi buçuk; şimdi artık Xavière değildi terli elleri, kuru boğazıyla beklediği; yaşamını, geleceğini, mutluluğunun yeniden canlanmasını bekliyordu.

Kapı yavaşça çalındı.

«Girin», dedi Françoise.

Hiç bir kıpırtı olmadı. Xavière, Pierre'in orda olmasından korkuyordu besbelli.

«Girin», diye seslendi Françoise gücü yettiğince; ama sesi boğuktu: Xavière onu işitmeden gidecek ve kendisi buna engel olamayacaktı.

Xavière girdi.

«Rahatsız etmiyorum ya, dedi.

— Yok canım, sizi bekliyordum», dedi Françoise.

Xavière yatağın yanına oturdu.

«Onca zaman nerdeydiniz? dedi Françoise yumuşak bir sesle.

— Dolaştım, dedi Xavière.

— Nasıl da allak bullaktınız, dedi Françoise, neden öyle dertleniyorsunuz? Neydi korkunuz? Korkmanızı gerektiren hiç bir neden yok ki.»

Xavière başını önüne eğdi; pek bitkin gözüküyordu.

«Az önce çok kötü davrandım», dedi. Sonra utana sıkıla ekledi: «Labrousse çok kızdı mı?

— Yok canım, dedi Françoise. Yalnız epey kaygılandı.» Gülümsedi.

«Ama siz onu yatıştırırsınız.»

Xavière ürkek gözlerle Françoise'a baktı.

«Asla gidip onu göremem artık, dedi.

— Çok saçma, dedi Françoise; deminki olaydan ötürü mü?

— Her şeyden ötürü.

— Tek bir sözcükten ürktünüz, dedi Françoise, oysa bir tek sözcük hiç bir şeyi değiştirmez. Üstünüzde birtakım hakları varmış gibi davranacağını düşünmüyorsunuz herhalde?

— Siz de gördünüz, dedi Xavière, daha şimdiden bir sürü patırtı koptu.

— Korktuğunuz için ortalığı velveleye veren sizsiniz», dedi Françoise. Gülümsedi. «Her yeni şey sizi ürkütüyor zaten. Paris'e gelmekten, tiyatroya girmekten de korkmuştunuz. Oysa, şimdiye dek hiç bir yıkım gelmedi başınıza, öyle değil mi?

— Hayır, gelmedi», dedi Xavière yarım ağızla gülümseyerek.

Yorgunluk ve sıkıntıdan allak bullak olan yüzü her zamankinden daha saydamdı; oysa, Pierre'in dudaklarını değdirdiği etli canlı bir yüzdü bu; Françoise, uzunca bir süre, sevdalı gibi baktı Pierre'in sevdiği bu kadına.

«Oysa, her şey alabildiğine iyi olabilir, dedi. Sımsıkı birbirlerine bağlı bir çift güzel şeydir, ama ya olanca güçleriyle birbirlerini seven üç kişi!»

Bir an durdu; şimdi artık kendini de işin içine katıp birtakım tehlikeleri göze almanın sırasıydı.

«Çünkü, aslında, ikimiz arasında da aşka benzer bir şey var, öyle değil mi?»

Xavière, kaçamak bir bakış gönderdi ona.

«Evet», dedi alçak sesle; ansızın çocuksu bir sevecenlik belirdi toparlak yüzünde ve içinden gelen bir atılımla eğilip Françoise'ı öptü.

«Ne sıcaksınız, dedi. Ateşiniz var.

— Akşamları ateşim çıkıyor hep», dedi Françoise; gülümsedi: «Ama yanımda oluşunuza seviniyorum.»

Her şey öylesine basitti ki; yüreğini yumuşaklıkla dolduran şu sevgi, öteden beri elinin altındaydı: onu alabilmek için, şu korkak ve cimri eli uzatmak yeterliydi.

«Görüyorsunuz ya, Labrousse'la aranızda sevgi varsa, son derece dengeli ve güzel bir üçlü çıkıyor ortaya, dedi.

Alışılmış bir yaşama biçimi değil bu, ama bizim için onu sürdürmenin pek güç olacağını sanmıyorum. Öyle değil mi?

— Öyle, dedi Xavière ve Françoise'ın eline yapışıp sıktı.

— Hele bir iyileşeyim, birlikte ne güzel günler yaşayacağımızı göreceksiniz, dedi Françoise.

— Bir hafta sonra otele dönüyorsunuz, değil mi? dedi Xavière.

— İşler yolunda giderse», dedi Françoise.

Birden, vücudunun acıyla kaskatı kesildiğini farketti: hayır, daha çok kalmayacaktı bu hastanede, dünyadan bu kadar el etek çekmek yeterdi; yine eskisi gibi mutluluk susuzluğu içindeydi.

«Otel sizsiz öyle tatsız ki, dedi Xavière. Eskiden, bütün gün görmesem de, tepemde varlığınızı duyuyor, merdivenlerde ayak sesinizi işitiyordum. Şimdi her yer bomboş.

— Döneceğim ama», dedi duygulanan Françoise. Xavière'in varlığına karşı böylesine dikkatli olduğunu aklının köşesinden geçirmemişti; nasıl da yanlış tanımıştı onu! Yitirdiği zamanı kapatmak üzere nasıl yürekten sevecekti şimdi. Elini sıkıp sessizce yüzüne baktı. Alev alev yanan ve zonklayan şakakları, kuruyan boğazıyla, en sonunda anlıyordu yaşamına giren mucizenin değerini. Sabırla kurulmuş yapıların, kurşun gibi ağır düşüncelerin çatısı altında yavaş yavaş kuruyup giderken, ansızın, bu aşırı insanî dünya bir katkısızlık ve özgürlük patlamasıyla tuz buz oluvermişti; Xavière'in çocuksu bakışı bu hapisaneyi yıkmaya yetmişti, ve şimdi, çok şey isteyen şu körpe meleğin etkisiyle, onun yerinde binlerce mucize yeşerecekti. Köylü kadınlarınki gibi kırmızı, yumuşak elli, bal, tütün ve çay kokusu sinmiş dudaklı bir melekti bu.

«Canım Xavière», dedi Françoise.

İKİNCİ KESİM

BİRİNCİ BÖLÜM

Elisabeth'in bakışları içi kıtık dolu deriyle kaplanmış duvarlarda gezindi, gelip salonun dibindeki küçük, kırmızı sahnede durdu. Bir an için, koltukları kabararak: Benim yapıtım bu, diye düşünmüştü. Ama bu kadar şişinecek bir şey yoktu; elbet biri yapacaktı bu işi.

«Eve dönmem gerek, dedi. Pierre, Françoise'ı ve küçük Pagès'yi alıp yemeğe gelecek.

— Yaa! Pagès beni ekiyor demek?» dedi Gerbert kırgın bir tavırla.

Yüzündeki boyaları silecek vakti bulamamıştı; gözkapaklarındaki yeşil boyayla yanaklarındaki bir parmak aşıboyası onu olduğundan da sevimli kılmıştı. Onu Dominique'le tanıştırıp kukla tiyatrosunu kabul ettiren Elisabeth'ti. Gece kulübünün kuruluşunda büyük rolü olmuştu. Acı acı gülümsedi. İçkinin, sigara dumanının yardımıyla, tartışmalar boyunca birtakım etkinliklerde bulunduğu izlenimine kapılıp keyiflenmişti, ama bunlar da, yaşamının geri kalan yanları gibi, düzmece eylemlerdi. Şu üç karanlık gün boyunca açık seçik anlamıştı: başına gelen hiç bir şey sahici değildi. Kimi zaman, uzaktan bakıldığında, bir olay ya da edime benzer bir şey görülüyordu; bazıları onlara bakıp aldanabilirdi: ama bütün bunlar kaba aldatmacalardı.

«Sandığınızdan daha çok ekecek sizi», dedi Elisabeth.

Xavière gelmediği zaman, onun rolünü Lise alıyordu

ve Elisabeth'e sorarsanız en az onun kadar iyi yapıyordu bu işi; ama Gerbert'nin keyfi kaçmış gibiydi. Elisabeth inceden inceye süzdü onu.

«Yetenekli bir insana benziyor bu kız, diye devam etti, ama her işi inançsız ele alması üzücü.

— Her akşam buraya gelmekten hoşlanmamasını anlıyorum», dedi Gerbert Elisabeth'in gözünden kaçmayan bir gerilemeyle. Nicedir, Gerbert'nin Xavière'i sevdiğinden kuşkulanıyordu zaten. Çok eğlenceliydi doğrusu. Françoise böyle bir şeyi aklına getiriyor muydu acaba?

«Ne karara varıyoruz şu sizin resim için? dedi; salı akşamı olur mu? bir iki taslak aldım mı yeter.»

Asıl bilinmesi gereken, Xavière'in Gerbert konusundaki düşüncesiydi. Kıskıvrak bağlandığından, oğlana pek önem vermiyordu herhalde; bununla birlikte, açılış gecesi, onunla dansederken gözleri parlıyordu; Gerbert gönlünü çelmeye uğraşsa ne derdi acaba?

«Peki, salı olsun», dedi Gerbert.

Öyle çekingendi ki; kendiliğinden en küçük bir harekette bulunmazdı; hattâ, elinde birtakım kozların bulunduğunu aklına bile getirmezdi. Elisabeth, dudaklarını Dominique'in alnına değdirdi.

«Hoşça kal, şekerim.»

Kapıyı itip çıktı; onlardan önce varmak istiyorsa, hızlı yürümeliydi: yalnız kalacağı anı en son dakikaya dek geciktirmişti. Pierre'le konuşabilmenin çaresine bakacaktı; oyun başından yitirilmiş durumdaydı, ama son bir kez talihini denemek istiyordu. Dudaklarını sıktı. Suzanne ağır basmaktaydı; Nanteuil **Partage**'ı gelecek kış oynamayı kabul etmişti, Claude sersemce bir keyif içinde yüzmekteydi. Kendisine karşı hiç bir zaman şu son üç günkü kadar tatlı davranmamış, ama Elisabeth ondan hiç bir vakit böylesine nefret etmemişti. Türedinin, kendini beğenmişin, zayıf adamın biriydi; ömürlük yanaşmıştı Suzanne'a; Elisabeth'se, hep istemeye istemeye göz yumulan, önemsiz bir oynaş olarak kalacaktı. Doğru, son günlerde, olanca çıplaklığıyla ortaya

çıkmıştı: sırf korkaklığından birtakım hayallere kapılmıştı, Claude'dan hiç bir yarar gelmezdi ona; oysa, Claude'u elinde tutabilmek için her şeye razıydı, onsuz yaşayamazdı. Elinde, karşılıksız bir sevgi özürü bile yoktu, acı ve hınç gönlündeki sevgiyi kurutmuştu. Ayrıca, hiç bir gün sevmiş miydi acaba onu? Adımlarını sıklaştırdı. Bir zamanlar Pierre vardı. Kendisine can vermiş olsa, şimdi içine düştüğü şu kararsızlıklar ve yalanlar yaşanmayacaktı. Dünya, belki de, onun için de dolu olacak, o da iç huzuru denen şeyi tadacaktı. Ama şimdi artık her şey bitmişti; Pierre'e doğru koşarken, içinde, ona kötülük etme arzusundan başka bir şey yoktu.

Merdivenleri çıkıp elektriği yaktı. Sokağa çıkmadan kurmuştu sofrayı, her şey pek hoş görünüyordu. Pilili eteği, damalı ceketi, özenli boyasıyla kendisi de epey hoştu. İnsan bütün bunları bir aynada görse, eski bir düşün gerçekleştiğini sanırdı. Yirmi yaşındayken, yoksul odasında, Pierre'e domuz etli ekmekler hazırlar, kocaman sürahilerle kırmızı şarap getirir, günün birinde ona kaz ciğeriyle sahici Burgonya şarabının da bulunacağı akşam sofraları hazırlamayı kurardı. Şimdi kaz ciğeri de, havyarlı dilimler de, Xerès ve votka şişeleri de masanın üstündeydi; parası, bir yığın tanıdığı, gün günden artan bir ünü vardı. Bununla birlikte, hâlâ kendisini yaşamın dışında hissediyordu; şu gece yarısı yemeği de, süslü püslü, ama düzmece bir ressam evinde verilen düzmece bir yemekti. Kendisiyse, olmak istediği kadının gülünç bir benzeriydi. Küçük bir çöreği parmakları arasında ezdi. Oyun eskiden eğlenceliydi, parlak bir geleceğin habercisiydi: ama artık geleceği falan yoktu; şimdiki anın basit bir kopyası olduğu sahici örneğe hiç bir zaman, hiç bir yerde, ulaşamayacağını biliyordu. Hiç bir zaman, şu aldatıcı hayallerden fazlasını elde edemeyecekti. Kara yazgı omuzlarına çökmüştü: dokunduğu her şeyi mukavvaya dönüştürüyordu.

Giriş kapısının zili sessizliği bozdu. Onlar da her şeyin düzmece olduğunu biliyorlar mıydı acaba? Biliyorlardı

herhalde. Masaya ve yüzüne son bir göz attı. Kapıyı açtı. Françoise belirdi kapıda, elinde bir demet Manisa lâlesi vardı; Elisabeth'in gözde çiçeğiydi bu: daha doğrusu, on yıl önce, öyle karar vermişti.

«Bak, az önce çiçekçi Banneau'da buldum bunları, dedi Françoise.

— Çok ince düşüncelisin, dedi Elisabeth. Ne de güzel şeyler.» İçinde birşeylerin yumuşadığını hissetti. Ayrıca, nefret ettiği kişi Françoise değildi.

«Girin, girin», dedi onların önünden merdivenlere seğirterek.

Pierre'in ardında, her zamanki çekingen ve bön haliyle Xavière vardı. Elisabeth kendini buna hazırlamıştı, ama görünce yine de sinirlendi. Şu kızı torba gibi yanlarında taşımakla kendilerini gülünç ediyorlardı.

«Aman ne güzel şey bu!» dedi Xavière.

Gizlemediği bir şaşkınlıkla önce odayı, sonra Elisabeth'i süzdü.

«Ondan böyle bir şey beklemezdim, der gibi bir hali vardı.

— Güzel bir işlik, değil mi?» dedi Françoise. Mantosunu çıkarıp oturdu.

«Mantonuzu çıkarın, yoksa üşürsünüz dışarda, dedi Pierre Xavière'e.

— Yok, yok, kalsın, dedi Xavière.

— Burası sıcak ama, dedi Françoise.

— İnanın çok iyiyim böyle», dedi Xavière inatçı bir yumuşaklıkla. İkisi de tedirgin gözlerle önce ona, sonra birbirlerine baktılar. Elisabeth tam omuz silkecekken kendini tuttu. Xavière giyinmeyi hiç bir zaman öğrenemeyecekti, bugün de sırtında, rengi cildine uymayan, çok bol bir yaşlı kadın mantosu vardı.

«Umarım hem acıkmış, hem de susamışsınızdır, dedi Elisabeth girgin bir tavırla. Hadi birşeyler alın tabaklarınıza, özene bezene hazırladığım şu yemeği değerlendirmek gerek.

— Ölüyorum açlıktan ve susuzluktan, dedi Pierre. Ayrıca, ne korkunç bir yemek düşkünü olduğumu bilirsiniz.» Gülümsedi, ötekiler de gülümsediler; üçü de, suçortaklığı eden çocuklar gibi neşeliydiler, gören bunlar kafayı bulmuş derdi.

«Xérès mi, votka mı? dedi Elisabeth.

— Votka», dediler bir ağızdan.

Pierre'le Françoise'ın şarabı yeğlediklerinden emindi; Xavière beğenilerini de mi aşılamıştı acaba onlara? Bardakları doldurdu. Pierre'in Xavière'le yattığına kuşku yoktu artık; peki kadınlar ne yapıyorlardı? Eh, onlar da aynı yolun yolcusu olabilirlerdi pekâlâ, son derece bakışık (simetrik) bir ölçüydü çünkü bu. Kimi zaman ikişer ikişer geziyorlardı, ama çoğunlukla tam takım halinde, kolkola rastlıyordunuz onlara.

«Dün, Montparnasse'ta, dört yol ağzında gördüm sizi», dedi Elisabeth. Kıs kıs güldü :

«Öyle gülünçtünüz ki.

— Neden gülünç oluyormuşuz? dedi Pierre.

— Kolkola girmiş, üçünüz birden seksek oynuyordunuz.»

Pierre, birine ya da bir şeye tutuldu mu, dur durak tanımazdı, ve kendini bildi bileli böyleydi. Ne buluyordu acaba Xavière'de? Sapsarı saçları, solgun yüzü, kırmızı elleriyle hiç de çekici değildi doğrusu.

Xavière'e döndü

«Siz bir şey yemiyecek misiniz?»

Xavière, kuşkulu gözlerle tabaklara bakıyordu.

«Şu havyarlı dilimlerden birini alın, dedi Pierre.

— Harika bir sofra bu. Prensler gibi ağırlıyorsun Elisabeth bizi.

— Kendi de prensesler gibi giyinmiş, dedi Françoise. Ne de güzel yaraşıyor bu zarif kılıklar sana.

— Herkese yaraşır», dedi Elisabeth.

Françoise, istese kendisinden kat kat zarif giyinebilirdi.

«Şu havyarlı ekmeklerden alacağım galiba», dedi Xavière düşünceli bir tavırla. Arasına havyar konmuş sandö-

viçlerden birini alıp ısırdı. Pierre'le Françoise, büyük bir merakla onu izliyorlardı.

«Nasıl buldunuz?» dedi Françoise.

Xavière toparlandı :

«Güzel», dedi kararlı bir yüzle.

İki yüz birden gevşedi. Eh, bizim küçük hanımın kendini tanrıça saymakta hakkı vardı elbet.

«İyisin artık, değil mi? dedi Elisabeth Françoise'a.

— Hiç bu kadar neşeli olmamıştım, dedi Françoise. Şu hastalık biraz dinlenmeye zorladı beni, ve müthiş yararlandım bundan.»

Hattâ toplamıştı bile, ışıl ışıldı. Elisabeth, kuşkulu gözlerle kaz ciğeri sürülmüş bir ekmeği yutuşunu seyretti. Böyle kabaca gözler önüne serdikleri mutlulukta gerçekten hiç bir çatlak yok muydu?

«Son resimlerini gösterir misin bize? dedi Pierre. Nicedir hiç bir şeyini görmedim. Françoise, tarz değiştirdiğini söylemişti.

— Evrim içindeyim», dedi Elisabeth alaycı bir coşkunlukla. Resimleri: bezler üstüne, resme benzeyecek biçimde sürüştürülmüş boyalar; günlerini, ressam olduğuna inanabilmek üzere, habire resim yapmakla geçiriyordu, ama bu da içkarartıcı bir oyundan başka bir şey değildi.

Resimlerinden birini aldı, ayaklı sehpanın üzerine yerleştirdi, mavi lambayı yaktı. Bu da görenektendi. O onlara düzmece resimlerini gösterecek, onlar da kendisine düzmece övgülerde bulunacaklardı. Oyunun farkında olduğunu bilmeyecekler: bu sefer onlar tongaya basacaktı.

«Aa, gerçekten de köklü bir değişme var!» dedi Pierre.

Gerçek bir ilgiyle baktı resme: bir İspanyol arenasıydı bu, bir köşede bir boğa başı, ortadaysa tüfekler ve cesetler vardı.

«İlk denemene benzemiyor, dedi Françoise, aradaki ayrımı yakalayabilmesi için onu da göster Pierre'e.»

Elisabeth «Kurşuna Dizme» adlı resmini çıkardı.

«İlginç, ama öbürü daha iyi, dedi Pierre. Bu gibi konu-

larda gerçekçilikten uzaklaşmakta haklısın.»

Elisabeth bakışlarıyla sorguya çekti onu, içten gözüküyordu.

«Gördüğün gibi, şimdi artık bu tarzda çalışıyorum, dedi Elisabeth. Gerçeküstücülerin özgürlük ve tutarsızlığını, belli bir yönde kullanmaya uğraşıyorum.»

«Toplama Kampı»nı, «Faşist Görünüm»ü, «Pogrome Gecesi»ni çıkardı, Pierre bunlara onaylayan gözlerle baktı. Elisabeth kararsızlık içinde süzdü resimlerini. Aslında, gerçek bir ressam olabilmek için tek eksiği seyirci değil miydi acaba? Bütün titiz sanatçılar, kendi başlarına kaldıkları zaman, badanacı sanmazlar mıydı kendilerini? Gerçek ressam, yapıtı gerçekleşen insandır; Claude, oyununun herhangi bir sahnede oynanması için yanıp tutuşurken, bir bakıma haklıydı; bir yapıt ancak başkalarının önüne çıktığı zaman gerçeklik kazanıyordu. En son resimlerinden birini seçti: «Kıyım Oyunu». Bunu sehpaya yerleştirirken, Xavière'in Françoise'a gönderdiği yılgın bakışı yakaladı.

«Resim sevmez misiniz? dedi kuru bir gülüşle.

— Hiç bir şey anlamıyorum resimden», dedi Xavière özür dilercesine.

Pierre, kaygılı bir yüzle ansızın başını ona çevirdi ve Elisabeth yüreğindeki öfke kazanının fokurdamaya başladığını duydu. Xavière'i, bunun kaçınılmaz bir angarya olduğu konusunda uyarmışlardı mutlaka, ama kız sabırsızlanmaya başlıyor ve onun ufacık sıkıntı ya da kızgınlığı Elisabeth'in bütün resimlerinden daha önemli gözüküyordu.

«Ne dersin?» dedi.

Bu, daha geniş bir yorumu gerektiren, karmaşık ve gözü pek bir resimdi. Pierre şöyle üstünkörü bir göz attı ona.

«Bunu da sevdim», dedi.

Bu işi bitirmek istediği açıktı.

Elisabeth resmi indirdi.

«Bugünlük yeter, dedi. Küçükhanıma daha çok işkence etmeyelim.»

Xavière karanlık bir bakış gönderdi ona; Elisabeth'in

kendisi hakkında yanılmadığını anlıyordu.

«İstersen plak çalabilirsin, dedi Elisabeth Françoise'a. Yalnız alt kattaki kiracı hoplamasın diye, bir ağaç iğne tak gramofona.

— Aman! çalalım, çalalım, dedi Xavière telaşla.

— Neden bu yıl bir sergi açmayı denemiyorsun? dedi Pierre piposunu yakarken. Halka sesleneceğinden eminim.

— Sırası değil pek, dedi Elisabeth, zaman, halkın önüne yeni bir ad çıkaramayacak kadar karışık.

— İyi ama, tiyatro pekâlâ da yürüyor», dedi Pierre.

Elisabeth çekine çekine baktı ona, sonra, damdan düşer gibi :

«Biliyor musun, Nanteuil Claude'un oyununu kabul etti? dedi.

— Yaa! Öyle mi? dedi Pierre dalgın dalgın. Claude hoşnut mu bundan?

— Pek sayılmaz», dedi Elisabeth. Sigarasından uzun bir soluk çekti. «Bense sinirliyim. Bu gibi danışıklı dönüşüklü işler insanı bir daha kalkmamacasına batırabilir.»

Bütün yürekliliğini topladı.

«Ah, ah! **Partage**'ı kabul etseydin, Claude adını duyurmuş olacaktı.»

Pierre bocalar gibi oldu; hayır demekten hiç hoşlanmazdı. Ama ondan bir şey istediniz mi, çaktırmadan parmaklarınızın arasından kayıp giderdi.

«Bak, dedi. Bir kez daha Berger'yle konuşayım mı bu konuyu? Yarın öğle yemeğinde onlardayız.»

Xavière Françoise'ın beline sarılmış, rumba yaptırıyordu; Françoise'ın yüzü, ruhunu bu işe yatırmışcasına gerilmişti.

«Berger tükürdüğünü yalamaz», dedi Elisabeth. Saçma bir umut dalgası beynini yalayıp geçti. «Hem Berger değil, sen gereklisin Claude'a. Dinle beni. Oyununu gelecek yıl sahneye koyuyorsun; ama hemen ekim başında değil. Şöyle birkaç haftacık oynasan **Partage**'ı, ha?»

Yüreği küt küt atarak bekledi. Pierre piposunu tüttürü-

yordu, sıkıntılı bir yüzle.

«Gelecek yıl bizi bekleyen en büyük olasılığı sen de biliyorsun, dedi en sonunda. Sanırım bir dünya gezisine çıkacağız.

— Bernheim'in ünlü tasarısı, değil mi? dedi Elisabeth güvensizlik içinde. Senin buna yanaşmadığını sanıyordum.»

Düpedüz bir yenilgiydi bu, ama kolay kolay bırakmayacaktı Pierre'in yakasını.

«Oldukça kışkırtıcı bir tasarı, dedi Pierre, hem para kazanır, hem yeni yerler görürdük.»

Françoise'a baktı yan gözle.

«Daha kesin bir karar verilmiş değil elbet.»

Elisabeth düşündü. Xavière'i de yanlarına alacaklardı herhalde. Pierre, onun bir gülücüğü için her şeyi yapacak gibiydi; belki oyununu bile bir köşeye bırakıp Akdeniz'de şöyle bir yıllık köşe kapmaca gezisine çıkardı.

«Peki, ya gitmezseniz, diye devam etti.

— Gitmezsek mi?... dedi Pierre gevşek gevşek.

— Evet, o zaman ekimde oynar mısın **Partage**'ı?»

Ağzından sağlam bir söz koparmak istiyordu; Pierre verdiği sözden dönmeyi sevmezdi çünkü.

Pierre, piposundan birkaç soluk çekti.

«Evet, neden olmasın? dedi inançsız bir sesle.

— Sahi mi söylüyorsun?

— Elbette, dedi Pierre daha kararlı bir tavırla. Geziye çıkmazsak, yeni mevsime pekâlâ **Partage**'la başlayabiliriz.»

Çok çabuk kabul etmişti; demek ki kesinlikle kafasına koymuştu bu geziye çıkmayı. Ancak, yine de tedbirsizlikti bu. Tasarısını gerçekleştiremezse, eli kolu bağlanacaktı.

«Ne harika bir şey olacak bu Claude için! dedi Elisabeth. Ne zaman vereceksin kesin kararını?

— Bir iki ay içinde», dedi Pierre.

Bir süre sustular.

«Ah, ah, şu geziyi önlemenin yolunu bulabilsek», diye düşündü Elisabeth tutkuyla.

Bir süredir göz ucuyla onları izleyen Françoise heye-

canlı heyecanlı yaklaştı.

«Dansetme sırası sende, dedi Pierre'e. Xavière yorulmak nedir bilmiyor, ama ben daha fazla dayanamayacağım.

— Çok iyi dansettiniz», dedi Xavière; alıkça gülümsedi: «Görüyorsunuz ya, azıcık iyiniyet yetişiyor.

— Sizde ikimize de yetecek iyiniyet var, dedi Françoise neşeli bir tavırla.

— Sonra yine oynayacağız», dedi Xavière tatlı bir gözdağı vererek.

Aralarında konuşurken seslerine verdikleri o yapmacıklı hava dayanılır şey değildi.

«Özür dilerim», dedi Pierre. Xavière'le birlikte yeni bir plak seçmeye gitti. Xavière en sonunda mantosunu çıkarmaya razı olmuştu, ince bir vücudu vardı, ama ressam gözü bu vücuttaki şişmanlama eğilimini hemencecik yakalıyordu; sıkı bir perhiz yapmasa, hemen yağlanırdı.

«Yemeğine dikkat etmekte haklı, dedi Elisabeth. Kolayca şişmanlayabilir.

— Xavière mi?» Gülmeye başladı Françoise. «Çıta gibi bir kız o.

— Hiç bir şey yemeyişi rastlantı mı sanıyorsun? dedi Elisabeth.

— Vücudu bozulmasın diye değil herhalde», dedi Françoise.

Bu fikri pek gülünç buluyor gibiydi; bir süre açıkgörüşlü davranmıştı, ama artık kıza karşı Pierre gibi sersemce bir hayranlık beslemekteydi. Xavière de bütün ötekilere benzer bir kadın değildi sanki! Elisabeth'se ruhunu okumuştu onun; o sapsarı kız oğlan kız maskesinin altında bütün insanî zayıflıkların gizlendiğini görüyordu.

«Pierre, önümüzdeki kış dış ülkelerde temsil gezisine çıkacağınızı söyledi, dedi. Ciddî mi bu iş?

— Öyle bir söylenti var», dedi Françoise. Heyecanlanmış gibiydi; Pierre'in ne dediğini bilmiyor, aykırı bir lâf etmekten çekiniyordu.

Elisabeth iki kadeh votka koydu.

«Ne yapacaksınız bu kızı? dedi başını sallayarak. Çok merak ediyorum doğrusu.

— Ne mi yapacağız?» dedi Françoise; güç durumda kalmışa benziyordu. «Tiyatro çalıştığını sen de biliyorsun.

— Yok canım, çalıştığı falan yok, dedi Elisabeth. Ayrıca, benim demek istediğim bu değil.»

Bardağının yarısını yuvarladı.

«Ömrünü sizin kuyruğunuzda geçirecek değil herhalde?

— Yoo, geçirmeyecek elbet, dedi Françoise.

— İyi ama, kendi başına yaşamaya da hiç niyeti yok galiba: aşkları, serüvenleri var mı?»

Françoise bıyık altından gülümsedi.

«Şimdilik bu işleri pek çok düşündüğünü sanmıyorum.

— Şimdilik düşünmüyordur tabii», dedi Elisabeth.

Xavière Pierre'le dansediyordu; çok da iyi oynuyordu; dudaklarında, tam anlamıyla edepsizce, işveli bir gülüş vardı; Françoise nasıl katlanıyordu bütün bunlara? Hem işveli, hem de şehvet düşkünü bir kızdı bu; Elisabeth çok iyi incelemişti onu: Pierre'e tutkun olduğu belliydi, ama uçarı, iki yüzlü bir insandı; bir anlık zevk için her şeyi gözden çıkarabilirdi. Sızılacak çatlağı onda aramak gerekiyordu.

«Âşığından ne haber? dedi Françoise.

— Moreau mu? Geçen gün bir kapıştık ki, dedi Elisabeth. Barışçılık yüzünden; alay ettim, o da kızdı; sonunda, az kalsın boğacaktı beni.»

Çantasını açıp bir şey aradı.

«Dur, son mektubunu göstereyim sana.

— Hiç de kafasız bir adam değil, dedi Françoise. Sense bir sürü kötü lâf etmiştin onun hakkında.

— Herkes sayıyor zaten», dedi Elisabeth.

Başlangıçta ilginç bulmuş, sevgisini körüklemişti adamın; şimdi neden bu kadar tiksiniyordu acaba? Sonunda çantasını olduğu gibi boşalttı. Çünkü adam kendisini seviyordu; gözünden düşmenin en kestirme yolu buydu. Elinde kala kala işte bu gurur kalmıştı: sağda solda uyandırdığı gelip geçici duyguları küçümseyebilmenin verdiği gurur.

«Çok dürüst bir mektup bu, dedi Françoise. Ne karşılık verdin?

— Çok heyecanlanmıştım, dedi Elisabeth, ona bu işi bir an bile ciddiye almadığımı anlatmak epey güçtü. Ayrıca...»

Omuz silkti; nasıl çıksındı işin içinden? Kendisi bile açıkça anlayamıyordu. Sırf aylaklığından icat ettiği bu dostluk da, tıpkı resim yapması, siyasetle ilgilenmesi, Claude'la darılıp barışmaları kadar gerçeklikten uzaktı. Hepsi birdi bunların: sonu olmayan güldürüler.

Devam etti :

«Dominique'in kulübüne dek, sapsarı bir benizle, gözleri dışarı uğramış olarak ardımdan geldi; karanlık bir geceydi, sokaklarda kimsecikler yoktu, korkunç bir şeydi.»

Azıcık güldü. Anlatmadan duramıyordu; oysa ne öyle bir şey olmuş, ne de korkmuştu; karşısında, birtakım lâflar geveleyen, beceriksiz hareketler yapan, kendinden geçmiş zavallı bir adamdan başkası yoktu.

«Düşünsene, sokak fenerlerinden birine dayadı beni, gırtlağıma sarılıp tiyatrodaymışcasına: 'Bak Elisabeth, ya benim olursun, ya da gebertirim seni!' dedi.

— Az kalsın boğuyordu demek seni? dedi Françoise; bense, lâf olsun diye söyledin sanmıştım.

— Yok canım, dedi Elisabeth, gerçekten boğacak gibiydi.»

Ne sıkıcı işti bu, olayları insanlara oldukları gibi anlattın mı, inanmıyorlardı; inanmaya başladıkları zamansa, olup bitenden başka bir şeye inanıyorlardı. Cam gibi parlayan gözlerle, dudaklarına doğru eğilen solgun dudaklar geldi yeniden gözünün önüne.

Ben de :

«İsterseniz boğun, ama sakın öpmeyin», dedim, adamın elleri sımsıkı yapıştı boğazıma.

— Desene az kalsın tam bir aşk cinayetiyle karşı karşıya kalacaktık, dedi Françoise.

— Yok canım, az sonra bıraktı, dedi Elisabeth. 'Çok gülünç bir şey bu', dedim, o da hemen ellerini çekti.»

Bundan ötürü hayal kırıklığına benzer bir şey duymuştu, ama adam, kendisi yere yıkılana dek sıkmaya devam etmiş olsa bile, bu sahici bir cinayet değil, düpedüz beceriksiz bir kaza olacaktı. Hayır, hayır, hiç bir zaman sahici bir olay gelmiyordu başına.

«Peki, barışçılık uğruna mı boğmak istiyordu seni? dedi Françoise.

— İçine gömüldüğümüz çirkeften kurtulmanın biricik yolu savaştır deyince aklı başından gitmişti, dedi Elisabeth.

— Ben de biraz onun gibiyim, dedi Françoise. İlâcın hastalıktan beter olmasından korkarım.

— İyi ama, neden olmasın?» dedi Elisabeth.

Sonra omuz silkti. Savaş. Neden bu kadar korkarlardı savaştan? Hiç değilse o katı bir gerçeklikti, dekorlarda kullanılan karton hamuru gibi insanın elinde eriyip gitmezdi. En sonunda gerçek bir şeyle; sahici eylemlerle karşılaşacaklardı. Devrim istendiği gibi ayarlanacaktı; bir acele Rusça öğrenmeye girişmişti. Şimdi artık gösterecekti boyunun ölçüsünü; o güne dek, belki de, durum ve koşullar yetersiz kalmıştı.

Pierre yanlarına gelmişti :

«Savaşın devrime yol açacağından emin misin? dedi. Hattâ öyle olsa bile, bunun bize pahalıya patlayacağına inanmıyor musun?

— Böyledir işte bağnazlar, dedi Françoise tatlı bir gülüşle. Kendi dâvası uğruna Avrupa'yı yakıp yıkabilir, kana bulayabilir.»

Elisabeth de gülümsedi.

«Bağnaz ha... dedi alçakgönüllüce; gülümsemesi yarıda kesildi. Karşısındakilerin tongaya basmadıkları besbelliydi; biliyorlardı: içi bomboştu, sözcüklerin dışında en küçük bir inancı yoktu, bu da bütün ötekiler gibi bir yalan ve güldürüydü.

«Bağnaz ha?» diye yineledi tiz bir kahkaha atarak; müthiş bir buluştu bu.

«N'oluyorsun kuzum? dedi Pierre sıkıntılı bir yüzle.

— Yok bir şey» dedi Elisabeth. Sustu. Çok ileri gitmişti: «Çok ileri gittim», dedi kendi kendine; ee, bu durumda, oynadığı kişi karşısında duyduğu şu ikiyüzlü tiksinti de düzmece olmuyor muydu? Hele tiksinti karşısındaki şu kuşku yok mu... korkunç bir şeydi bu, insan bir kere içten davranmaya başladı mı, önünü alamıyordu demek?

«İzin isteyelim artık, dedi Françoise. Kalkmamız gerek.»

Elisabeth ürperdi; üçü birden karşısına dikilmiş, tedirgin yüzlerle kendisine bakıyorlardı; sustukları sırada suratı pek garip olmuştu herhalde.

«Güle güle, bir akşam tiyatroya uğrarım», dedi onları kapıya dek geçirirken. Sonra işliğine döndü; masaya yaklaştı, kocaman bir bardak votka doldurup bir dikişte içti. Peki, ya gülmeye devam etseydi? Suratlarına karşı: «Biliyorum, her şeyi bildiğinizi biliyorum» diye bağırsaydı. Şaşırırlardı herhalde. Ama neye yarardı? Ağlamak sızlamak, başkaldırmak da çok daha yorucu ve boş bir güldürü olurdu; hiç bir çıkış yolu yoktu: dünyanın hiç bir yerinde ya da kendi içinde kendisine ayrılmış bir doğru yoktu.

Kirli tabaklara, boş bardaklara, izmarit dolu kül tablasına baktı. Yoo, talih hep onlara gülecek değildi elbet; yapılacak birşeyler vardı herhalde. Gerbert'nin de karışacağı birşeyler. Divanın kıyısına oturdu; Xavière'in sedef yanaklarıyla sarı saçları ve Pierre'in, onunla dansederkenki mutlu yüzü geliyordu gözünün önüne; şu anda bütün bunlar kafasının içinde fırıl fırıl dönmekteydi, ama yarın zihnini toparlardı nasıl olsa. Birşeyler yapmalıydı; sahici yaşlar akıtacak birşeyler. İşte o zaman, gerçekten yaşadığını hissederdi belki. O zaman geziye çıkılmaz, Claude'un oyunu sahneye konurdu. O zaman...

«Sarhoşum galiba», diye mırıldandı.

Yatıp uyumaktan, sabahı beklemekten başka çare yoktu.

II. BÖLÜM

«İki sade, bir sütlü ve ay çöreği», dedi Pierre garsona. Xavière'e dönüp gülümsedi. «Çok yorgun değilsiniz ya?

— Eğlendiğim zaman yorulmam», dedi Xavière. İçinde pembe karidesler, iki kocaman muz, üç de yeşil enginar bulunan sepeti hemen önüne koymuştu. Elisabeth'ten dönüşte kimsenin canı gidip uyumak istememişti; Montorgueil sokağında birer soğanlı çorba içmişler, sonra Hal'de dolaşmışlar, Xavière de bu işe bayılmıştı.

«Ne hoş oluyor Dôme bu saatta», dedi Françoise. Kahve hemen hemen ıssızdı; mavi gömlekli bir adam diz çökmüş, yeni yıkanmış çamaşır gibi kokan sabunlu döşemeyi kuruluyordu. Garson ısmarlanan şeyleri getirip masaya bırakırken, gece giysili, uzun boylu bir Amerikalı kadın bir kâğıt tomarı fırlattı adamın kafasına.

«İyice kafayı bulmuş, dedi garson gülerek.

— Amerikalı kadının sarhoşu iyi oluyor doğrusu, dedi Xavière inançlı bir sesle. Cıvıtmadan ölesiye içebilen tek insan onlar.»

İki kesme şeker aldı, bir an bardağının tepesinde tuttu, sonra cup diye bıraktı.

«Ne yapıyorsunuz, akılsız kız, dedi Pierre. Şimdi artık içemezsiniz o kahveyi.

— Bile bile yaptım, acısı gitsin diye», dedi Xavière; kınayan gözlerle Françoise'a ve Pierre'e baktı. «Farkında değilsiniz; zehirliyorsunuz kendinizi bu kahvelerle.

— Siz misiniz bunu söyleyen, dedi Françoise neşeli neşeli. Siz de sabahtan akşama çay içiyorsunuz: o çok daha

kötü!

— Oo! benimki bile bile lades», dedi Xavière; ve başını salladı. «Sizlerse, kesilmiş sütün suyu gibi içiyorsunuz bunu.»

Gerçekten pek rahat bir hali vardı; saçları parlıyor, gözleri ışıl ışıl yanıyordu. Françoise, açık renkli gözbebeğinin çevresinde koyu mavi bir çember bulunduğunu farketti; insan bu yüzü keşfede ede bitiremiyordu. Xavière sonu gelmez bir yenilikti.

«İşitiyor musunuz?» dedi Pierre.

Bir çift, pencere kenarında fısıldaşıyordu; genç kadın, cilveli cilveli, bir file içine toplanmış kara saçlarıyla oynuyordu.

«Böyle işte, diyordu, hiç kimse göremedi bugüne dek saçlarımı, yalnız benim onlar.

— İyi ama neden? dedi delikanlı tutkulu bir sesle.

— Ah bu salak karılar, dedi Xavière yüzünü buruşturarak. Kendilerine değerli bir şey icat etmek zorundadırlar hep, kimbilir ne kadar değersiz buluyorlar kendilerini.

— Doğru, dedi Françoise; bu kadın saçlarını kendine saklıyor; Eloy bakireliğini; Canzetti sanatını; böylece, geri kalanı önlerine gelene verebiliyorlar.»

Xavière hafifçe gülümsedi, Françoise bu gülüşü hafif bir kıskançlıkla yakaladı; kendini böylesine değerli hissetmek başlı başına bir güçtü herhalde.

Pierre, bir süredir gözünü bardağına dikmişti, yüz kasları gevşemiş, gözleri dalmış, yüzünde acılı bir bönlük belirmişti.

«Deminden beri iyi değilsiniz galiba? dedi Xavière.

— Hayır, dedi Pierre, hayır; zavallı Pierre kendini pek iyi hissetmiyor.»

Bu oyuna takside başlamışlardı; Françoise onun her an yeni bir oyun bulmasından hoşlanıyor, ama kendine hep ikinci derecede rollerin düşmesini istiyordu.

«Pierre zavallı değil, Pierre turp gibi maşallah», dedi Xavière yumuşak bir buyurganlıkla; gözdağı veren bir yüz-

le Pierre'in burnunun dibine sokuldu.

«İyisiniz, değil mi?

— Evet, evet, iyiyim, dedi Pierre alelacele.

— Peki, gülün öyleyse», dedi Xavière.

Pierre'in dudakları yayıldı, ağzı hemen hemen kulaklarına vardı; ama bu arada gözleri faltaşı gibi açılmış, gülümsemesinin ortasında acılı bir yüz belirmişti. Yüzünü kullanmaktaki ustalığı akıllara durgunluk verirdi. Derken, yaylardan biri kopmuş gibi, gülümseme bir anda ağlamaklı bir suratla yer değiştiriverdi. Xavière kahkahayı bastı, sonra, ipnotizmacı gibi, ciddî bir tavırla elini aşağıdan yukarı doğru Pierre'in yüzünün önünden geçirdi. Gülümseme geri geldi; Pierre, şeytanca bir tavırla parmağını, yukarıdan aşağı, ağzının önünden geçirdi, gülümseme silinip gitti. Xavière gözlerinden yaşlar gelircesine gülüyordu artık.

«Hangi yöntemle çalışıyorsunuz, Matmazel? dedi Françoise.

— Kendime özgü bir yöntemle, dedi Xavière alçakgönüllüce. İma, korkutma ve inandırma karışımı bir yöntemle.

— Ve iyi sonuçlar alıyorsunuz, öyle mi?

— Hem de harika! dedi Xavière. Ele aldığımda ne durumda olduğunu bilseydiniz.

— Haklısınız, çıkış noktasını gözden ırak tutmamalı», dedi Françoise. Şu anda, hasta tam anlamıyla cin çarpmış gibiydi. Torbasındaki yemi yiyen eşek gibi, büyük bir açgözlülükle piposundaki tütünleri çiğniyordu; gözleri yerinden uğramıştı, ağzındaysa gerçekten tütün vardı.

«Aman Allahım», dedi Xavière tiksintiyle.

Sonra sesine ciddî bir hava verdi.

«Bakın, dedi, insan ancak yenecek şeyleri yemelidir; tütün yenmez, dolayısıyla, tütün yemekle hata ediyorsunuz.»

Pierre uslu uslu dinledi, sonra hiç bir şey olmamış gibi piposunun sapını çiğnemeye devam etti.

«Güzel ama, dedi inanarak.

— Bir ruhçözümlemesi yapmalı, dedi Françoise. Çocukken babası onu bir mürver sopasıyla dövmüş olmasın?

— Neden olmasın? dedi Xavière.

— Dövülmüş, pestili çıkarılmış olabilir, dedi Françoise. Şimdi, o dayakları unutabilmek için, kendisi tütünün pestilini çıkarıyor; tütün burda, benzetme yoluyla ciğnevip ezdiği mürver sopasının özünü simgeliyor.»

Pierre'in yüzü tehlikeli bir biçimde değişmekteydi; kıpkırmızı kesiliyor, yanakları şişiyor, gözlerine pembe bir perde iniyordu.

«Hiç güzel değil artık, dedi öfkeli bir sesle.

— Bırakın şunu», dedi Xavière; pipoyu elinden aldı.

«Of!» dedi Pierre, ve boş kalan ellerine baktı. «Of! of, of», dedi inlercesine. Burnunu çekti ve birden gözlerinden yaşlar boşandı. «Of! nasıl da mutsuzum!

— Durun, yeter artık! korkuyorum sizden, dedi Xavière.

— Of! çok, çok mutsuzum», dedi Pierre. Korkunç bir çocuksu yüzle, hüngür hüngür ağlıyordu.

«Kesin artık», dedi yüzü korkuyla gerilen Xavière. Pierre gülmeye başladı ve yaşlarını sildi.

«Nasıl da şiirsel bir salak olabilirdin, dedi Françoise; ve insan, gerçekten sevebilirdi böyle tatlı yüzlü bir salağı.

— Henüz bütün kapılar kapanmış değil, dedi Pierre.

— Tiyatroda budala rolü yok mudur? dedi Xavière.

— Valle Inclan'ın bir oyununda böyle bir rol var, ama o da sözsüz, dedi Pierre.

— Yazık. dedi Xavière hem tatlı, hem alaycı bir yüzle.

— Elisabeth yine kafanı şişirdi mi Claude'un oyunuyla? dedi Françoise. Anladığıma göre, gelecek yıl geziye çıkacağımızı söyleyerek yakanı kurtarmışsın.

— Evet, öyle», dedi Pierre dalgın bir tavırla; kaşıkla, fincanında kalan kahveyi karıştırdı. «Ayrıca, neden sen bu tasarıdan bu kadar çok tiksiniyorsun? dedi. Bu geziyi gelecek yıl yapmazsak, korkarım bir daha hiç yapamayız.»

Françoise birden irkildi, ama bunun hafifliği karşısında kendisi de şaştı kaldı; bir kokain iğnesi ruhunu uyuşturmuşcasına, bütün duyuları körelmiş ve sağırlaşmıştı.

«Ama o zaman oyunun da sahneye konamaması tehlikesi var, dedi.

— Fransa'dan çıkamayacağımız günler gelince oturup bol bol çalışacak vaktimiz olacak herhalde», dedi Pierre açık bir kötüniyetle; sonra omuz silkti. «Ayrıca, oyunum başlı başına bir erek değil; ömrümüz çalışmakla geçti, sen de azıcık değişiklik istemiyor musun?»

Tam ereğe varacakları anda: Françoise gelecek yıl romanını tamamlayacak, Pierre de on yıllık çalışmanın meyvesini devşirecekti. Bir yıllık aranın tam anlamıyla yıkım olacağını hatırlıyordu; ama gevşek bir kayıtsızlıkla.

«Oh! kendi payıma yolculuğu ne çok sevdiğimi bilirsin», dedi.

Savaşa girişmek bile gereksizdi, daha başından yenik hissediyordu kendini; Pierre'e değil, kendi kendine yenilmişti. İçinde kalan direnç gölgesinin bu savaşı sonuna dek götürmeye yetmeyecek kadar güçsüz olduğunu biliyordu.

«Üçümüzü, 'Cairo-City'nin güvertesinde durup gittikçe yaklaşan Yunanistan kıyılarını seyrederken düşünmek hoşuna gitmiyor mu!» dedi Pierre. Xavière'e bakıp gülümsedi. «Akropol, uzaktan, minicik, gülünç bir anıt gözüküyor. Bir taksiye binip hoplaya hoplaya Atina'ya gidiyoruz, çünkü yol köstebek yuvası gibi.

— Sonra, Zoppéion bahçelerine akşam yemeğine gidiyoruz», dedi Françoise; neşeli bir yüzle Xavière'e baktı. «Xavière'ciğimiz de karidesi, işkembe çorbasını, hattâ sakız rakısını sever herhalde.

— Severim elbet, dedi Xavière; asıl, şu akıllı uslu Fransız mutfağından tiksiniyorum; göreceksiniz, fil gibi yiyeceğim orda.

— Haa, bu konuda orası, hani şu tıkabasa yemek yediğiniz Çin Lokantası gibidir, dedi Françoise.

— Peki, derme çatma kulübelerle toprak evlerin bulunduğu mahallelerde mi kalacağız? dedi Xavière.

— Kalamayız, otel yoktur çünkü, dedi Pierre. Oralarda yalnız göçmenler yaşar. Ama biz de uzunca saatlar geçiririz

bu mahallelerde.»

Bütün bunları Xavière'le görmek eğlenceli olacaktı; bakışları en küçük nesneleri değiştirirdi çünkü. Nitekim, az önce ona Hal'deki meyhaneleri, havuç yığınlarını, sokak serserilerini gösterirken, Françoise bunları ilk kez görüyormuş gibi olmuştu. Françoise bir avuç pembe karides aldı tabaktan, kabuklarını çıkarmaya başladı. Xavière onlara baktığı zaman, Pire'nin kıvıl kıvıl kaynayan rıhtımlarından, mavi kayıklarından, pasaklı çocuklarından, yanık yağ ve ızgara kokulu tavernalarından kimbilir ne güzellikler çıkacaktı. Önce Xavière'e, sonra Pierre'e baktı; seviyordu onları, onlar da hem birbirlerini, hem kendisini seviyorlardı; haftalardır, üçü de, ışıl ışıl bir büyü içersindeydiler. Ve şu an, Dôme'un ıssız sıralarına vuran sabah ışığıyla, sabun kokan döşemeyle, hafif deniz kokusuyla ne de güzeldi.

«Berger'de harika Yunanistan fotoğrafları var, dedi Pierre, yemekte, isteyeyim ondan bunları.

— Sahi ya, öğle yemeğine onlara gideceksiniz, dedi Xavière tatlı tatlı surat asarak.

— Yalnız Paule olsa, sizi de götürürdük, dedi Françoise. Ama işin içine Berger karıştı mı, hemen her şey resmi bir havaya bürünür.

— Tiyatrodaki arkadaşları Atina'da bırakır, üçümüz Pelopenez'i dolaşmaya gideriz, dedi Pierre.

— Hem de katır sırtında, dedi Xavière.

— Yarı yola kadar, dedi Pierre.

— Ve bir sürü serüven yaşarız, dedi Françoise.

— Küçük, güzel bir Yunan kızı kaçırırız, dedi Pierre. Tripolis'teki, yüreğimizi paralayan küçük kızı anımsadın mı?

— Hem de çok iyi, dedi Françoise; ömrü boyunca o ıssız yol kavşağında çürüyüp gideceğini düşünmek insanı alabildiğine üzüyordu.»

Xavière'in suratı asıldı.

«İyi ama, ondan sonra ardımıza takıp her gittiğimiz yere götürmek zorunda kalırız, ayakbağı olur bize, dedi.

— Paris'e yollarız, dedi Françoise.

— Dönünce yine karşımızda bulmak için mi, dedi Xavière.

— Peki ama, dedi Françoise, dünyanın bir köşesinde son derece sevimli, tutsak ve mutsuz birinin bulunduğunu öğrenseniz, onu kurtarmak için serçe parmağınızı bile oynatmaz mısınız?

— Hayır, dedi Xavière inatçı bir tavırla; vız gelir.»

Pierre'le Françoise'a baktı ve ansızın, kezzap gibi bir sesle :

«Yanımızda başka birinin bulunmasını istemem», dedi.

Düpedüz çocukluktu bu, ama Françoise ağır bir yükün omuzlarına bindiğini hissetti; onca vazgeçişten sonra kendini özgür hissetmesi gerekirken hiç de öyle olmamış, özellikle şu son birkaç hafta içerisinde bunun tadını pek az tatmıştı. Hattâ, şu anda, kıskıvrak bağlandığını seziyordu.

«Haklısınız, dedi Pierre, üç kişiyken başımız yeterince dertte. Üçümüz arasında dengeyi gerçekleştirmişken, başka bir şeyle uğraşmayıp bunun keyfini çıkarmaya bakalım.

— İyi ama, ya içimizden biri çok ilginç biriyle tanışırsa? dedi Françoise; böyle biri hepimiz için zenginlik olur: kayıptır kendimizi böylesine dar sınırlara kapatmak.

— Evet ama, kurduğumuz yapı daha öyle yeni ki, dedi Pierre; ilkin uzunca bir süre yaşamalıyız: ondan sonra herkes yeni serüvenlere atılabilir, Amerika'ya doğru yollanıp kendine küçük bir Çinli bulabilir. Ancak, bu iş... şöyle bir beş yıl geçmeden olmaz.

— Tabii, dedi Xavière heyecanla.

— Bastırın bakalım ellerinizi, dedi Pierre, bir antlaşma bu; beş yıl, hepimiz kendimizi yalnız kurduğumuz üçlüye adayacağız.»

Elini, açık olarak masaya koydu.

«Tüh, dedi gülerek, yine unuttum bu hareketten hoşlanmadığınızı.

— Yoo, dedi Xavière ciddi bir yüzle, bu seferki gerçek bir antlaşma.»

Elini Pierre'inkinin üzerine koydu.

«Hadi bakalım, öyle olsun», dedi Françoise elini uzatırken. Beş yıl... lâfı bile ağırdı; şimdiye dek, gelecek adına bağlanmaktan ürkmemişti. Ama şimdi gelecek kılık değiştirmişti, bütün varlığının özgür atılımı değildi artık. Peki, neydi acaba? Kendini Pierre'le Xavière'den ayıramadığı için, «benim geleceğim» diyemiyordu; ama «bizim geleceğimiz» diyebilmek de olanaksızdı. Bunu Pierre'le birlikte söylemenin bir anlamı vardı: aynı nesnelere dikmişlerdi gözlerini, ortak bir yaşam, ortak bir yapıt, ortak bir sevgi vardı önlerinde. Xavière'leyse, bütün bunların anlamı kalmıyordu. İnsan onunla birlikte değil, onun ancak yanında yaşayabilirdi. Son haftaların yumuşaklığına karşın, aynı biçimde geçecek yılları düşündükçe ürküyordu; bu kaçınılmaz ve yabancı yıllar, kör gibi bütün dönemeçlerine ayak uydurmak zorunda kalacakları kapkaranlık bir tünel halinde uzayıp gidiyordu. Gelecek bile denemezdi buna: uzayıp giden, biçimsiz, çırılçıplak bir zamandan başka bir şey değildi çünkü.

«Bu saatta tasarılar kurmak gülünç geliyor insana, dedi Françoise. Günü gününe yaşamaya öylesine alıştık ki.

— Oysa savaşa da pek inanmamıştın», dedi Pierre; ve gülümsedi. «Sakın yine işlerin sıkıştığını söylemeye kalkma.

— Yoo, öyle bir niyetim yok, dedi Françoise, ama geleceğe giden yollar da kesik.»

Yalnız savaştan ötürü değildi bu; ama hiç önemi yoktu. Bu ikircilli durumdan yararlanarak fikrini söyleyebilmiş olması iyiydi; nicedir böylesine içten davranamaz olmuştu.

«Gerçekten, usul usul alıştık yarınsız yaşamaya, dedi Pierre; üstelik bütün insanlar, hattâ en iyimserler bile bu durumda.

— Her şey kurudu, dedi Françoise, nesnelerin uzantısı falan kalmadı.

— Yok canım! bana öyle gelmiyor, dedi Pierre meraklı bir yüzle. Çevrelerindeki tehlikeler, tam tersine, değerli kılıyor onları benim gözümde.

— Banaysa her şey boş geliyor, dedi Françoise. Nasıl söylemeli? Eskiden, giriştiğim her işte, nesnelerin beni yiyip

yuttuğunu sanırdım; örneğin romanım: vardı, gelip kendisini yazmamı beklerdi. Şimdiyse, yazmak, sayfaları üst üste yığmaktan başka bir şey değil.»

İçlerini boşalttığı minik, pembe kabuk yığınını eliyle itti. Melek saçlı genç kadın, şimdi, iki boş içki bardağının karşısında yalnız kalmıştı; canlılığını yitirmiş, düşünceli bir tavırla dudağına boya sürüyordu.

«Bütün bunlar, kendi özel öykümüzden koparılmış olmamızdan, dedi Pierre, ama ben bunu da bir zenginleşme sayıyorum.

— Elbette, dedi Françoise gülümseyerek. Sen savaşta bile kendini zenginleştirecek bir şey bulursun.

— İyi ama, nasıl düşünebiliyorsunuz böyle bir şeyin olmasını? dedi Xavière ansızın; ikisine de tepeden bakıyordu sanki.

«İnsanlar, birbirlerini öldürmek isteyecek kadar aptal değiller herhalde.

— Onlara fikrini soran yok ki, dedi Françoise.

— Savaşa karar verenler de insan ve hepsi çılgın değil mutlaka», dedi Xavière düşmanca bir küçümsemeyle.

Savaşla ya da siyasetle ilgili konuşmalar, boşluklarından ötürü, oldum olasıya canını sıkardı. Françoise, sesindeki saldırganlığa şaştı.

«Çılgın değiller elbet, ama kimi zaman olaylar güçlerini aşar, dedi Pierre. Garip bir makinadır toplum denen şey, kimsecikler ona egemen olamaz.

— Yoo, hayır, insanların kendilerini bu makinaya ezdirmelerine aklım ermiyor, dedi Xavière.

— Peki, ne yapalım isterdiniz? dedi Françoise.

— Koyun gibi boyun eğmeyelim, dedi Xavière.

— O zaman, siyasal bir partiye girmek gerekir», dedi Françoise.

Xavière sözü yarıda kesti.

«Tanrı esirgesin! Herhangi bir partiye girip de elimi kirletmek istemem.

— O zaman koyun olursunuz, dedi Pierre. Hep böy-

dedir bu işler. Toplumla ancak toplumsal yoldan savaşabilirsiniz.

— Onu bunu bilmem, dedi yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilen Xavière, ben erkek olsam, askere almaya geldiklerinde gitmezdim.

— Çok iyi ederdiniz, dedi Françoise. Tutar iki jandarmayla götürürlerdi, yine direnirseniz, bir duvarın dibine diker, kurşuna dizerlerdi.»

Xavière belli belirsiz yüzünü buruşturdu.

«Doğru, ölümü çok korkunç bulduğunuzu unuttum», dedi.

Böylesine yoğun bir kötüniyetle akılyürüttüğüne göre, Xavière'in kızgınlıktan çılgına dönmüş olması gerekirdi. Françoise, bu çıkışın yalnızca kendisine dönük olduğunu sandı; ne gibi bir yanıltıya düştüğünü kestiremiyordu. Acılı bir yüzle Xavière'e baktı. Hangi zehirli düşünceler allak bullak etmişti şu sevgi dolu, misk kokulu yüzü? Bu düşünceler, şu inatçı alnın gerisinde, ipek saçların altında gelişip yayılıyor ve kendisi onlara karşı hiç bir şey yapamıyordu; seviyordu Xavière'i, nefretine dayanamazdı.

«Az önce, insanın kendini öldürtmesinin başkaldırıcı bir davranış olduğunu söylüyordunuz, dedi.

— İyi ama, bile bile ölmekle o bir değil, dedi Xavière.

— Öldürülmemek için ölmek, bile bile ölmek değildir ki, dedi Françoise.

— Yine de öylesini yeğlerim», dedi Xavière. Sonra, yorgun ve dalgın bir tavırla ekledi: «Hem sonra, daha başka yollar da var; askerden kaçabilir insan.

— Sandığınız kadar kolay değil o iş», dedi Pierre.

Xavière'in bakışı yumuşadı; Pierre'e dönüp bağlayıcı bir tavırla gülümsedi.

«Elinizden gelse, kaçar mıydınız? dedi.

— Hayır, dedi Pierre, bir yığın nedenden ötürü kaçmazdım. Hepsinden önce, bunu yapınca bir daha Fransa'ya dönmemeyi göze almak gerekirdi; oysa tiyatrom, seyircim burda, yapıtımın ancak burda bir iz bırakma olasılığı ve an-

lamı var.»

Xavière göğüs geçirdi.

«Doğru, dedi hüzünlü ve kırgın bir yüzle. Ardınızda bir yığın döküntü var.»

Françoise ürperdi; Xavière'in lâfları hep iki anlamlıydı. Françoise'ı da döküntüler arasında mı sayıyordu acaba? Kendisini hâlâ sevdiği için Pierre'i suçluyor muydu? Françoise, ikisi başbaşayken geldiği zaman apansız sessizlikler, Pierre kendisiyle azıcık uzun konuştuğu zaman da kısacık surat asmalar yakalamıştı; aldırmamıştı bunlara, ama bugün her şey açık seçik ortadaydı: Xavière, Pierre'i karşısında tek ve özgür bir birey olarak istiyordu.

«İyi ama, dedi Pierre, sizin döküntü dediğiniz şeyler benim kişiliğimdir. Hiç kimseyi duyduğu, sevdiği şeylerden, kendine kurduğu yaşamdan ayıramazsınız.»

Xavière'in gözlerinden şimşekler fışkırdı.

«Ben, kendi payıma, dilediğim zaman, dilediğim yere giderim, dedi azıcık tiyatromsu bir havayla; insan hiç bir ülkeye, hiç bir işe bağlanmamalı; aynı şekilde, hiç kimseye ve hiç bir şeye... diyerek coşkuyla bitirdi lâfını.

— İnsanın ne yaptığını ve ne olduğunu anlayamadığınız için böyle konuşuyorsunuz, dedi Pierre, oysa bir bütündür bunlar.

— İnsanına göre değişir», dedi Xavière; bıyık altından ve meydan okurcasına gülümsedi; kendisi hiç bir şey yapmıyordu ve Xavière'di; hem de yenilmez bir biçimde.

Kısa bir sessizlik oldu, nefret dolu bir alçakgönüllülükle ekledi.

«Aslında, siz bu konuları benden iyi bilirsiniz.

— Sizse, azıcık sağduyunun bütün bu bilgilerden daha iyi olduğuna inanıyorsunuz, değil mi? dedi Pierre neşeyle; yalnız, neden ansızın bizden nefret ettiniz?

— Ben mi sizden nefret ettim?» dedi Xavière.

Gözlerini iri iri açmıştı, ama ağzı hâlâ sımsıkı kapalıydı.

«Böyle bir şey yapabilmek için çıldırmış olmam gerekir.

— Tam neşeli tasarılar kurarken, sözü yine savaşa ge-

tirişimiz mi canınızı sıktı?

— Dilediğiniz şeyden söz etmek hakkınız, dedi Xavière.

— İşleri boşu boşuna tragedyaya çevirmekten hoşlandığımızı sanıyorsunuz, dedi Pierre; ama inanın öyle değil. İçinde bulunduğumuz durum üstünde durulmaya değer; olayların akışı, gerek bizim için, gerek sizin için önemli çünkü.

— Biliyorum, biliyorum, dedi Xavière azıcık şaşırarak. Ama neye yarıyor oturup onu konuşmak?

«Her şeye hazır olmaya», dedi Pierre. Gülümsedi: «Kentsoylu sakınımı değil bu. Yeryüzünde ezilmekten gerçekten tiksiniyorsanız, koyun olmak istemiyorsanız, içinde bulunduğunuz durumu bütün açıklığıyla görmeye çalışmaktan başka çıkar yol yoktur.

— İyi ama, hiç bir şey anlamıyorum ben bu işlerden, dedi Xavière sızlanırcasına.

— Bir günde anlayamazsınız elbet. Her şeyden önce, gazete okumaya başlamalısınız.»

Xavière ellerini şakaklarına bastırdı.

«Öf! ne sıkıcı iş! dedi. İnsan ipi hangi ucundan tutacağını şaşırıyor.

— Hah, bu doğru işte, dedi Françoise; önceden yeterli bilginiz yoksa, her tuttuğunuz elinizden kayar gider.»

Yüreği hâlâ acılı ve öfkeliydi; Xavière, katılamadığı bu büyük adam konuşmalarından kıskandığı için nefret ediyordu; bu seferki şımarıklığının temelinde de, Pierre'in bir an için bile olsa kendisinden uzaklaşmasına dayanamaması yatmaktaydı.

«Ne yapacağımı çok iyi biliyorum ben, dedi Pierre; bugünlerde sizi karşıma alıp dünyanın siyasal durumu konusunda geniş bir açıklamada bulunacak, sonra da her yeni olayı bildireceğim. Aslında, hiç de sandığınız kadar karışık değil bu işler.

— Olur», dedi Xavière neşeli bir yüzle; sonra Françoise'la Pierre'e doğru eğildi. «Eloy'u gördünüz mü? Geçerken bir iki lâf koparabilmek umuduyla, kapı dibindeki

masalardan birine çöktü.»

Eloy, önündeki sütlü kahveye ay çöreği batırıyordu; boyanmamıştı; hiç de kötü durmayan utangaç ve yalnız bir hali vardı.

«Önceden tanımayan, şu haliyle epey sevimli bulur onu, dedi Françoise.

— Size rastlamak için bile bile buraya geldiğinden eminim, dedi Xavière.

— Yapar mı yapar,» dedi Pierre.

Kahve dolmaya başlamıştı. Komşu masalardan birinde, bir kadın, korkulu gözlerle kasaya bakarak mektuplar yazıyordu; garsonun kendisini görmesinden ve gelip arzusunu sormasından çekiniyordu herhalde; oysa, pencere kenarındaki adamlardan biri masaya güm güm vurduğu halde, ortalıkta garson falan yoktu.

Pierre duvar saatına baktı.

«Artık eve dönsek iyi olacak, dedi; Berger'lere yemeğe gitmeden yapılacak bir sürü işim var.

— Evet, tam her şey yoluna girerken kalkın gidin, dedi Xavière suçlayan bir sesle.

— İyi ama, her şey yolundaydı zaten, dedi Pierre; koskoca bir geceden sonra, ne anlamı var beş dakikalık çatışmanın?»

Xavière yarım ağız gülümsedi. Eloy'u uzaktan selâmlayıp Dôme'dan çıktılar. Berger'lere yemeğe gitmek pek hoş bir şey değildi Françoise için, ama Pierre'i azıcık yalnız görebilmek, daha doğrusu Xavière'siz görebilmek sevindiriciydi; dünyanın geri kalan yanlarına doğru kısa bir kaçıştı bu: gittikçe içine kapanan bu üçlüde bunalmaya başlıyordu.

Xavière, bir iyiniyet gösterisiyle Françoise'la Pierre'in kollarına girdi, ama suratı hâlâ asıktı. Dört yol ağzını geçip konuşmadan otele vardılar. Françoise'ın posta kutusunda bir mektup vardı.

«Paule'ün yazısı sanki», dedi Françoise; ve mektubu açtı.

«Bugün gelmeyin diyor, dedi; bunun yerine, ayın 16'sın-

da akşam yemeğine çağırıyor bizi.

— Aman ne güzel şey! dedi gözleri parlayan Xavière.

— Hah, talih kuşu diye buna derler işte», dedi Pierre.

Françoise hiç bir şey demedi; mektubu elinde evirip çeviriyordu; Xavière'in önünde açmamış olsa, ne yazdığını saklar, o günü Pierre'le başbaşa geçirirdi; ama artık olan olmuştu.

«Odalarımıza çıkıp serinleyelim azıcık, dedi, sonra Dôme'da buluşuruz.

— Bugün Cumartesi, dedi Pierre. Bit Pazarı'na gidip kocaman, mavi lokantada yemek yiyebiliriz.

— Evet, evet, öyle yapalım! Aman ne güzel şey bu!» diye yineledi kendinden geçmiş olan Xavière.

Sevincinde, hemen hemen edepsiz bir üsteleme vardı.

Merdivenleri çıktılar; Xavière odasına girdi. Pierre de Françoise'ın ardından onun odasına yürüdü.

«Çok uykun yok mu? dedi.

— Yok, insan böyle gezip dolaştı mı, gecenin uykusuzluğu pek yormuyor», dedi Françoise.

Yüzündeki boyaları silmeye başladı; bir de soğuk suyla yıkandı mı, bütün yorgunluğu gidecekti.

«Hava güzel, tatlı bir gün geçireceğiz herhalde, dedi Pierre.

— Xavière tatlıysa, dedi Françoise.

— Olur, olur; bizden ayrılacağına yakın hep böyle surat asıyor.

— Tek neden bu değildi.»

Bir an duraksadı, Pierre'in bunu korkunç bir suçlama saymasından korktu.

«Beş dakikacık kendi aramızda konuşmamıza kızdı.»

Yine duraksadı.

«Biraz kıskanıyor galiba.

— Biraz değil, korkunç kıskanıyor, dedi Pierre, yeni mi farkediyorsun.

— Yanılıyor muyum diye düşündüm», dedi Françoise.

Pierre'in, bütün varlığıyla karşı koymaya çalıştığı duy-

guları hoşgörüyle karşıladığını görünce hep afallar kalırdı.

«Beni kıskanıyor, diye devam etti.

— Her şeyi kıskanıyor, dedi Pierre: Eloy'u, Berger'yi. tiyatroyu, siyaseti; savaşı düşünmemizi bile kendisine ihanet sayıyor, ondan başka bir şey için kaygılanmayalım istiyor.

— Bugün öfkesi banaydı, dedi Françoise.

— Evet, gelecekle ilgili tasarılarımızda çekingen davrandın; seni yalnız benden değil, senden de kıskanıyor.

— Biliyorum», dedi Françoise.

Pierre insanın içindeki sıkıntıyı dağıtmaya kalktığı zaman öyle beceriksiz davranırdı ki, sıkıntı gittikçe artardı.

«Dayanamıyorum buna, dedi, dostça olmayan bir sevgi bu; insan, kendisi için değil, kendisine karşın sevildiğini sanıyor.

— Onun sevme biçimi de böyle», dedi Pierre.

O bu sevgiye pek güzel ayak uyduruyordu, hattâ Xavière'e karşı bir yengi elde ettiğini sanıyordu: Françoise'sa, kendini bu tutkulu ve vesveseli kalbin oyuncağı gibi hissediyor, artık yalnız Xavière'in kendisine beslediği değişken duygular aracılığıyla yaşıyordu; bu büyücü kız imgesini avucuna almış, dilediği gibi eğip büküyordu. Şu anda, Françoise arzulanmaz, iki yüzlü, kupkuru bir insandı; kendi kendini beğenebilmesi için, Xavière'in bir gülücüğünü beklemesi gerekiyordu.

«Neyse, bakalım nasıl davranacak», dedi.

Ama mutluluğunun, hattâ varlığının bu yabancı ve başkaldırıcı bilince böylesine bağlı olması insanı gerçekten bunaltıyordu.

Françoise, kalın bir çikolatalı pasta dilimini istemeye istemeye ısırdı; lokmalar boğazından geçmiyordu. Pierre'e kızıyordu; çok iyi biliyordu ki, uykusuz bir geceden sonra Xavière erken yatar; ayrıca, sabahki anlaşmazlıktan sonra, Françoise'ın kendisini yalnız görmek isteyeceğini tahmin et-

mesi gerekirdi. Françoise iyileştikten sonra, kesin bir program çizmişlerdi kendilerine: iki günde bir, Xavière'le kendisi saat yediden gece yarısına dek dolaşıyor, ertesi gün de Pierre saat ikiden yediye dek Xavière'le görüşüyordu; geri kalan günler herkesin keyfine bırakılmıştı, ama hiç biri Xavière'le yalnız kalmayacaktı: hiç değilse Françoise, büyük bir titizlikle uyuyordu bu çizelgeye: Pierre'se, canı istediği gibi davranıyordu; o akşam da, işi gerçekten ileri götürmüş, sızıltılı ve şımarık bir sesle Xavière'i ben tiyatroya gitmeden otele göndermeyelim demişti. Ve bundan ötürü hiç mi hiç pişman gözükmüyordu; Xavière'in yanındaki yüksek tabureye tünemiş, heyecanla Rimbaud'nun yaşamını anlatıyordu; öykü Bit Pazarı'nda başlamış, ama öyle çok kesilmişti ki, Rimbaud daha Verlaine'e rastlayamamıştı; cümleler Rimbaud'yu betimliyor, ama ses daha başka özel anıştırmalar taşıyor ve Xavière hemen hemen şehvetli bir uslulukla bakıyordu Pierre'e. İlintileri oldukça temizdi, ama birkaç öpüşle, bir iki okşamayla aralarında, bütün sakınımlarına karşın dışa vuran gizli bir uyum belirmişti. Françoise gözlerini öteye çevirdi; genellikle kendisi de severdi Pierre'in anlatılarını, ama bu akşam, ne sesindeki alçalıp yükselmeler, ne tatlı imgeleri, ne cümlelerinin şaşırtıcılığı etkiliyordu onu, hınç duyuyordu Pierre'e. Her gün, hiç aksatmadan, Françoise'a Xavière'in kendisine olduğu kadar ona da bağlı olduğunu anlatıyor, ama iki kadın arasındaki dostluğa önem vermiyormuş gibi davranıyordu. Françoise'dan ilerde olduğu belliydi, ama bu ölçüsüzlüğünü doğrulamaya yetmiyordu. İstediğini reddetmek söz konusu olmamıştı tabii: yoksa küplere binerdi, hattâ onunla birlikte Xavière de belki. Ancak, Françoise, Pierre'in varlığını güleryüzle kabul etmekle, Xavière'in değerini düşünmüş gibi oluyordu. Barın arkasındaki duvarı kaplayan aynaya baktı: Xavière, Pierre'e gülümsüyordu; Pierre'in kendisini tekeline aldığını sanmasından hoşnuttu elbet, ama bu, böyle bir şeye göz yumduğu için Françoise'a kızmasına engel değildi.

«Ah, ah! Madam Verlaine'in yüzü geliyor gözümün önü-

ne!» dedi Xavière bir kahkaha atarak.

Françoise yüreğinin paramparça olduğunu hissetti. Xavière kendisinden hâlâ nefret ediyor muydu acaba? Öğleden sonra hep güleryüz göstermişti, ama bunun yüzeyden olduğu belliydi, hava güzel olduğu, Bit Pazarı'na da bayıldığı için yüzünün gülmesinin pek bir anlamı yoktu.

«Ve ne yapabilirim benden nefret ediyorsa?» diye düşündü Françoise.

Bardağını dudaklarına götürdü ve ellerinin titrediğini gördü, gün boyu pek çok kahve içmişti, sabırsızlık da heyecanını artırıyordu; hiç bir şey gelmiyordu elinden; ne şu inatçı ruha, ne de onu koruyan şu güzel vücuda bir şey yapabilirdi; erkek ellerine açık, Françoise'ın karşısındaysa bir zırh gibi kaskatı kesilen, ılık ve yumuşak bir vücuttu bu. Kendisini temize çıkaracak ya da hüküm giydirecek yargıyı eli kolu bağlı beklemekten başka çaresi yoktu: ve tam on saattır bekliyordu.

«İğrenç bir şey bu», diye düşündü ansızın.

Bütün gününü Xavière'in bir kaş çatmasını, sesindeki küçük bir değişikliği kollamakla geçirmişti; şu anda, Pierre'den, aynanın yansıttığı hoş görünümden ve kendinden kopmuş bir halde, bu tatsız bunalımla başbaşaydı.

«Ee, nefret ediyorsa etsin canım, ne yapalım yani?» dedi kendi kendine başkaldırarak. Xavière'in nefretini, tıpkı bir tepsi üstüne sıralanmış peynirli pastalara bakar gibi seyredemez miydi insan? Pastalar açık sarı renkteydiler, üstlerinde pembe süsler vardı, kekremsi tatlarını bilmese bayağı ağzı sulanırdı. Şu yuvarlacık baş da dünyada onlardan fazla yer tutmuyordu, insan bir bakışta kavrıyordu onu; döne döne oradan çıkan nefret dumanlarını tutup bu yuvarlak kutuya tıkabilse, dilediği gibi çekip çevirme gücüne de kavuşacaktı. Söylenecek tek bir sözcük yeterdi: nefret, büyük bir çatırtıyla yıkılıp gidecek, pastaların sarı kreması altında yatan kekremsi tat kadar zararsız bir duman halinde Xavière'in vücuduna kapanacaktı; Françoise, varolduğunu hissediyordu, ama hiç önemi yoktu bunun, çünkü öfke dalgaları

içinde kıvranıp durmaktaydı: şu çocuksu yüzde, gökyüzündeki bulutlar kadar beklenmedik ve düzenli bir iki kıpırtıdan başka bir şey görünmeyecekti.

«Kendi kafandan uydurduğun şeyler bunlar», diye düşündü Françoise.

Bir an, sözcüklerin etkisini gösterdiğini, o sarı kafanın içinden dizi dizi düzensiz bezeğin geçtiğini, başını öteye çevirdiği an bunları görmeyeceğini sandı.

«İşte böyle, ne yazık ki gitmek zorundayım, yeterince geç kaldım çünkü!» dedi Pierre.

Tabureden atladı, trençkotunu giydi; yaşlı adamlar gibi yumuşacık atkılar takmaktan vazgeçmişti, son derece genç ve neşeli bir görünüşü vardı; Françoise'ın içinden bir sevgi dalgası yükseldi, ama bu da hıncı kadar kimsesiz bir sevgiydi; Pierre gülümsüyor ve bu gülümseme, yüreğindeki kıpırtılara katılmaksızın, önünde durup duruyordu.

«Yarın sabah, saat onda, Dôme'da buluşuyoruz, dedi Pierre.

— Tamam, yarın görüşürüz», dedi Françoise. Tam bir kayıtsızlıkla elini sıktı, sonra bu elin Xavière'in elini kavrayışını gördü ve Xavière'in gülüşünden, parmakların o eli oksar gibi sıktığını anladı.

Pierre uzaklaştı; Xavière Françoise'a döndü. Kendi kafasından uydurduğu şeyler ha... söylemesi kolaydı, ama Françoise inanmamıştı buna, kandırmacadan başka bir şey değildi çünkü; büyülü sözcüğün ruhunun derinliklerinden gelmesi gerekirdi, oysa ruhu uyuşmuştu. Kötülük saçan bulut yine dünyanın üstündeydi, sesleri ve ışıkları zehirliyor, Françoise'ın iliklerine işliyordu. Kendi kendine dağılmasını beklemek gerekiyordu; beklemek, kollamak ve acı çekmek, hem de iğrenç bir biçimde.

«Ne yapalım istersiniz, dedi.

— Ne isterseniz, dedi Xavière tatlı bir gülüşle.

— Dolaşalım mı, bir yere mi gidelim?»

Xavière duraksadı, zihninde belli bir fikir vardı herhalde.

«Zenci kulübüne gidelim mi? dedi.

— Harika bir fikir bu, belki yüzlerce yıldır ayak basmadık oraya», dedi Françoise.

Lokantadan çıktılar, Françoise Xavière'in koluna girdi. Görkemli bir çıkıştı bu, Françoise'a sevgisini özel bir biçimde göstermek istedi mi, danslı bir yere götürürdü onu. Ama belki de sırf kendi adına istiyordu Zenci kulübüne gitmeyi.

«Yürüyelim mi azıcık? dedi.

— Evet, Montparnasse caddesinden geçelim», dedi Xavière. Kolunu çekti.

«Sizin kolunuza girmek daha çok hoşuma gidiyor», diye açıkladı.

Françoise kuzu kuzu boyun eğdi ve parmaklarına değen Xavière'in elini kavradı; sığır derisi eldivenli el tatlı bir güvenle kendini teslim etti. Bir mutluluk güneşi doğuyordu Françoise'ın içine; ama o, buna inanıp inanamayacağını bilemiyordu daha.

«Bakın, bakın, bizim güzel esmerle Herkül'ü», dedi Xavière.

El eleydiler; güreşçinin başı, geniş omuzları üstünde ufacık kalmıştı; kadının ağzıysa kulaklarındaydı.

«Kendimi evimde hissetmeye başladım burda, dedi Xavière Dôme'un taraçasına hoşnut gözlerle bakarak.

— Epey uzun sürdü bu iş», dedi Françoise.

Xavière göğüs geçirdi :

«Ah, ah! akşamları, Rouen katedralinin çevresindeki yollar aklıma gelince, içim kan ağlıyor!

— İyi ama, orda yaşamaktan pek hoşnut değildiniz, dedi Françoise.

— Öyle şiirseldi ki, dedi Xavière.

— Ailenizi görmeye mi gideceksiniz? dedi Françoise.

— Elbette, bu yaz gitmeyi düşünüyorum», dedi Xavière.

Teyzesi her hafta mektup yazıyordu; işleri umduklarından çok daha olumlu karşılamışlardı.

Birden dudakları aşağı doğru sarktı ve yüzünde yaşlı, yıpranmış bir kadın havası belirdi.

«O sıralar yalnız yaşamayı biliyordum, insan harika bir biçimde duyuyor o zaman nesneleri.»

Xavière'in üzüntülerinde hep bir suçlama payı bulunurdu; Françoise savunma durumuna geçti.

«İyi ama ben, orada kuruyup kalmaktan yakındığınızı anımsıyorum, dedi.

— Ama o zaman durum şimdiki gibi değildi», dedi Xavière boğuk bir sesle.

Başını öne eğip mırıldandı :

«Şimdi yoğunluğumu yitirdim, sulandım.»

Françoise'ın karşılık vermesine kalmadan neşeyle koluna sarıldı.

«Şu güzel karamelalardan alsanız», dedi Paskalya yumurtası gibi ışıldayan pespembe bir dükkânın önünde durarak.

Camekânın ardında, kocaman bir tahta tablo olduğu yerde dönüyor, gelip geçenlerin iştahlı bakışlarına ballı hurmalar, koz helvalar, çikolatalı mantarlar sunuyordu.

«Hadi birşeyler alın kendinize, dedi Xavière üsteleyen bir sesle.

— Güzel, görkemli bir geceden önce, geçen seferki gibi midemizi bulandırmayalım, dedi Françoise.

— Bir iki karameladan bir şey çıkmaz canım, dedi Xavière, hiç tehlikesi yoktur.»

Gülümsedi.

«Öyle güzel renkleri var ki, bu dükkânın, Miki filmlerindeki evlere giriyormuşum gibi bir duygu uyandı içimde», dedi Xavière.

Françoise kapıyı itip dükkâna girdi.

«Peki siz bir şey istemiyor musunuz? dedi.

— Bir lokum yerim», dedi Xavière.

Büyülenmişcesine bakıyordu şekerlemelere.

«Şunlardan da alsak, dedi ipek kâğıda sarılmış baston şekerlerini göstererek. Adları öyle güzel ki.

— İki karamela, bir lokum, iki yüz elli gram da peri parmağı», dedi Françoise.

Satıcı kız, şekerlemeleri, boğazı ince bir delikten geçirilmiş pembe bir iplikle düğümlenen, çıkartmalı kâğıttan yapılmış bir torbaya koydu.

«Sırf bu torba için şekerleme alırdım, dedi Xavière. Kiliselerdeki bağış torbalarına benziyor. Daha böyle bir düzine torbam var», diye ekledi övünerek.

Françoise'a bir karamela uzattı, kendisi de peri parmaklarından birini dişledi.

«Kedi gibi oynamaya kalkan yaşlı kadınlara benzedik, dedi Françoise, ayıp bu yaptığımız.

— Seksen yaşına geldiğimiz zaman, ayağımızı sürüyerek şekerciye gidecek, camekânın önünde iki saat lokumların kokusunu tartışacağız. ağzımız sulanarak, dedi Xavière. Bütün mahalle halkı birbirine bizi gösterecek.

— Biz de, kafamızı sallayarak: 'Nerde o eski karamelalar canım!' diyeceğiz, ve adımlarımız bugünkünden daha küçük olmayacak herhalde», dedi Françoise.

Gülüştüler; sokaklarda dolaşırken, bile bile yaşlı kadınlar gibi yürürlerdi.

«Şapkalara baksak canınız sıkılmaz değil mi? dedi Xavière bir moda mağazasının önünde çakılarak :

— Rasgele birini almak ister miydiniz?»

Xavière gülmeye başladı.

«Bana kalsa seve seve alırdım, ama yüzüme gitmiyor. Ben sizin için bakıyorum.

— Şapka mı giymemi istiyorsunuz? dedi Frahçoise.

— Şu hasır şapkalardan biriyle öyle hoş olurdunuz ki, dedi Xavière yalvaran bir sesle. Onun altında yüzünüzü düşünsenize bir. Zarif bir toplantıya giderken de, yüzünüzü, kocaman bir düğümle arkadan bağlayacağınız bir tülle örterdiniz.» Gözleri parlıyordu bunları söylerken.

«Hadi, hadi, yaparım deyin.

— Ürktüm azıcık, dedi Françoise; yüzümde tül ha!

— İyi ama, her şeyi yapabilirsiniz, dedi Xavière ağlamaklı bir sesle. Ah, ah! bıraksanız da sizi ben giydirsem!.

— Peki, dedi Françoise gülerek, ilkbahar giysilerimi

siz seçersiniz, size teslim ediyorum kendimi.»

Xavière'in elini sıktı; istediği zaman ne de şeker oluyordu! Apansız değişmelerini hoş görmek gerekirdi, durum hiç de kolay değildi, o da çok gençti. Françoise sevgiyle baktı ona; Xavière'in mutlu bir ömür sürmesini yürekten istiyordu.

«Az önce yoğunluğunuzu yitirdiğinizi söylerken ne demek istiyordunuz? diye sordu tatlı bir sesle.

— Hiiç, hiç bir şey, dedi Xavière.

— Yok canım.

— Lâfın gelişi söyledim onu.

— Yaşamınızdan hoşnut olmanızı öylesine çok isterdim ki», dedi Françoise.

Xavière karşılık vermedi; bütün neşesi bir anda sönmüştü.

«İnsanlarla böylesine içli dışlı yaşayınca kendimizden birşeyler yitirdiğimiz kanısında mısınız? dedi Françoise.

— Evet, dedi Xavière, insan o zaman denizanalarına benziyor.»

Sesinde yaralayıcı bir hava vardı; Françoise, aslında insan içinde yaşamaktan epey hoşlandığını düşündü; hattâ, Pierre'le Françoise kendisini almadan çıktılar mı, bayağı kızıyordu.

«İyi ama, yine de epeyce süre yalnız kalıyorsunuz, dedi.

— Ama bu eskisi gibi bir yalnızlık değil, dedi Xavière, sahici yalnızlık denmez buna.

— Anlıyorum, dedi Françoise, şimdi ancak aradaki boşluklar var, oysa eskiden her anınız doluydu.

— Tamam, öyle», dedi Xavière üzgün üzgün.

Françoise düşündü :

«Peki, kendi başınıza birşeyler yaparsanız durumun değişebileceğine inanmıyor musunuz? Yoğunluğunu yitirip sıvılaşmamanın en iyi yolu budur.

— İyi ama, ne yapayım?» dedi Xavière.

Müthiş acınası bir haldeydi. Françoise büyük bir içtenlikle ona yardım etmek istedi, ama Xavière'e yardım etmek güçtü; gülümsedi.

«Örneğin, tiyatro oyuncusu olabilirsiniz, dedi.

— Tiyatro oyuncusu mu? dedi Xavière.

— Çalışırsanız, iyi bir oyuncu olacağınızdan eminim, dedi Françoise inançla.

— Yok canım, olamam, dedi Xavière yorgun bir tavırla.

— Önceden bilemezsiniz ki.

— Tamam işte, ne boş şeydir bilmeden çalışmak.»

Bunu dedikten sonra omuz silkti.

«Bütün şu salak karılar ünlü bir tiyatro oyuncusu olacaklarına inanıyorlar.

— Bu, sizin olamayacağınızı göstermez ki.

— Olasılık yüzde birdir», dedi Xavière.

Françoise kızın kolunu biraz daha sıktı.

«Bu ne gülünç akılyürütme böyle, dedi. İnanın bana, hiç kimse hesaplayamaz bu olasılığın yüzdesini; olsa olsa yarı yarıyadır. O zaman da başarıya oynamak gerekir.

— Evet, daha önce de anlatmıştınız bunu bana», dedi Xavière.

Kuşkucu bir tavırla başını salladı.

«Bense inanca dayanan işlerden hoşlanmam.

— İnanma işi değil ki bu, bahse girme.

— İkisi bir.»

Xavière hafifçe suratını ekşitti.

«Canzetti'yle Eloy da kendilerini böyle aldatıyorlar.

— Evet, bu iş ödün efsanelerine de yol açıyor tabii, ve bu da çok iğrenç, dedi Françoise. Ama bizim için sorun düş kurmak değil, belli bir şeyi istemektir, ki bu ikisi apayrı şeylerdir!

— Elisabeth büyük bir ressam olmak istiyor, dedi Xavière, sonuç ortada.

— Öyle mi dersiniz, dedi Françoise; bana kalırsa, Elisabeth, daha çok inanabilmek üzere efsaneyi eyleme dönüştürüyor, ama herhangi bir şeyi yürekten isteyecek yeteden yoksun.» Bir an düşündü.

«Siz insanın oldum bittim belli bir şey olduğunu sanıyorsunuz, bense öyle düşünmüyorum; bana öyle geliyor ki,

insan kendini özgür bir biçimde yaratır. Pierre'in gençliğinde öylesine gözü yükseklerde bir insan oluşu rastlantı değildir. Victor Hugo için ne demişlerdir biliyor musunuz? Bu adam, kendini Victor Hugo sanan bir çılgın.

— Victor Hugo'ya dayanamam», dedi Xavière.

Adımlarını sıklaştırdı.

«Biraz daha hızlı gidemez miyiz? Hava size de soğuk gelmiyor mu?

— Olur, daha hızlı yürüyelim», dedi Françoise.

Ve devam etti :

«Sizi inandırmak isterdim. Neden bu kadar şüphecisiniz kendinize karşı?

— Kendimi kandırmak istemiyorum, dedi Xavière. Herhangi bir şeye inanmak da istemiyorum, çünkü elle tutulup gözle görülenin dışında emin hiç bir şey yok.»

Garip, nefret dolu bir gülümsemeyle sıkılı yumruğuna baktı. Françoise kaygıyla süzdü onu: neler geçiyordu acaba aklından? Şu dingin mutluluk haftaları boyunca kış uykusuna yatmamıştı elbet, gülücüklerinin ardında, bin bir şey geçmişti zihninden. Hiç bir şey unutmamıştı, sorun buradaydı, günün birinde, herhangi bir köşede şimşekler çakacaktı.

Blomet sokağının köşesini döndüler, tütüncünün kocaman sigarlı simgesi ta uzaktan görülüyordu.

«Alın şu şekerlemelerden birini, dedi Françoise konuyu değiştirmek için.

— Hayır, aslında pek sevmem onları», dedi Xavière.

Françoise incecik saydam çubuklardan birini parmakları arasında sıkıştırdı.

«Bana kalırsa, hoş bir tatları var, dedi, kuru ve katkısız bir tat bu.

— Nefret ederim katkısızlıktan», dedi Xavière ağzını büzerek.

Françoise'ın yüreği yeniden daraldı. Neydi en katkısız şey? Xavière'i içine kapattıkları yaşayış mı? Pierre'in öpüşleri mi? Kendisi mi? Yandan görünüşünüz öylesine arı ki, derdi Xavière zaman zaman. Bir kapının üstüne, kalın, beyaz

harflerle: «Sömürge Gazinosu» yazmışlardı; içeri girdiler: kara, açık sarı, sütlü kahve yüzlerden oluşmuş bir kalabalık tezgâha saldırmaktaydı. Françoise, iki giriş bileti almak üzere kuyruğa girdi: kadınlardan yedi, erkeklerden dokuz frank alıyorlardı; bölmenin öte yanından gelen rumba zihnini karıştırıyordu. N'olmuştu? Xavière'in davranışlarını anlık bir özençle açıklamak pek kestirmeden gitmek olurdu, gerçek anahtarı bulabilmek için son iki ayın tarihçesini gözden geçirmek gerekirdi; ancak, eski hınçlar, yalnız yeni bir zorlama sonunda ortaya çıkıyordu. Françoise olup biteni anımsamaya çalıştı. Montparnasse caddesindeyken konuşma basit ve hafifti; ama Françoise, bunu sürdürecek yerde, ansızın büyük konulara geçmişti. Salt sevecenliğinden yapmıştı bunu, ama elindeki o yumuşacık el dururken, kokulu saçlar yanağını okşarken, sevecenliğini göstermek için sözcüklerden başka bir şey kullanmayı bilmiyor muydu ki? Bu muydu katkısız beceriksizliği?

«Hah, Dominique'in bütün takımı burda», dedi Xavière büyük salona girdikten sonra.

Küçük Chanaud, Lise Milan, Dourdin, Chaillet falan hep oradaydılar... Françoise gülerek hafifçe selâmladı onları, Xavière'se baygın baygın baktı; Françoise'ın kolunu bırakmamıştı, kalabalık bir yere girerlerken, insanların kendilerini bir çift sanmasından bayağı hoşlanıyordu: bayılıyordu herkesi hoplatmaya.

«Şurdaki masa iyi, dedi.

— Ben Martinik usulü punç içeceğim, dedi Françoise.

— Ben de», dedi Xavière. Ve küçümseyen bir tavırla :

«İnsanlara böyle alık alık bakılmasını anlayamıyorum doğrusu. Ama vız gelir.» diye ekledi.

Françoise, bütün o dedikoducular takımının ikisini birden kuşatmasından büyük bir zevk duydu, kendilerini dünyanın geri kalan kesiminden ayırdıklarını, tutkulu bir başbaşalığa kapattıklarını seziyordu.

«Biliyor musunuz, dilediğiniz an dansa hazırım, dedi Françoise. Bu gece içimden geliyor dansetmek.»

Rumba bir yana, gülünç olmayacak kadar düzgün dansediyordu.

Xavière'in yüzü ışıdı :

«Sahi mi, sıkılmıyor musunuz bu işten?»

Tam bir yetkeyle Françoise'ın beline sarıldı, kendini vererek, çevresine bakmadan dansederdi, ama alığın teki olmadığından, bakmadan da görürdü, ve bu yeteneğiyle övünürdü. Kendini göstermekten hoşlandığına kuşku yoktu. Françoise'a her zamankinden sıkı sarılıp işveli işveli gülmesi boşuna değildi. Dans azıcık başını döndürüyordu Françoise'ın. Xavière'in güzel, ılık göğüslerini göğsünde hissediyor, tatlı soluğunu alıp veriyordu; arzu muydu bu duyduğu? İyi ama neydi arzuladığı? Dudaklarını, dudaklarına yapıştırmayı mı? Vücudunu kollarına almayı mı? Hiç bir şey düşünemiyordu o anda, bütün istediği, şu sevdalı yüzün hep kendine dönük olması ve: benim o diyebilmesiydi.

«Çok, çok iyi dansettiniz», dedi Xavière yerlerine dönerlerken.

Ayaktaydı; orkestra bir rumbaya başlamıştı, bir Zenci kırması, törenli bir gülüşle önünde eğiliyordu. Françoise içki bardağının başına çöktü, kocaman bir yudum aldı. Solgun renkli kabartmalarla süslü ve bir düğün salonunu andıran bu kocaman gazinoda yalnızca renkli suratlar vardı: abanoz karasından tutun da aşıboyası pembesine dek bütün renkleri görebiliyordunuz burada. Bütün Zenciler edep medep düşünmeden dansediyorlardı, ama hareketlerinde öyle katkısız bir ritim vardı ki, oynadıkları rumba, sâf katılığı içinde, ilkel bir âyini andırıyordu. Beyazlar onlara daha az başarılı hareketlerle eşlik ediyorlardı; özellikle kadınlar kaskatı birer robota ya da kendilerinden geçmiş ecinnilere benziyorlardı. Yalnız Xavière'in kusursuz yetkinliği hem edepsizliğe, hem utangaçlığa kafa tutmaktaydı.

Xavière, bir baş hareketiyle ikinci bir çağrıyı reddedip geldi Françoise'ın yanına oturdu.

«Derilerinin altında şeytan var şu Zenci kadınların, dedi öfkeyle. Hiç bir zaman onlar gibi dansedemeyeceğim.»

Dudaklarını bardağına daldırdı.

«Amma da tatlı ha! İçemiyeceğim, dedi.

— Siz de çok iyi dansediyorsunuz, dedi Françoise.

— Evet, uygar bir insanın başarabileceği kadar», dedi Xavière küçümseyen bir tavırla.

Pistin orta yerindeki bir şeye gözünü dikmiş bakıyordu.

«Bizimki hâlâ şu sömürgeli Fransız'la dansediyor», dedi; bakışlarıyla Lise Milan'ı gösteriyordu. «Geldiğimizden beri yakasını bırakmadı adamın.» Sonra ağlamaklı bir sesle ekledi : «Oğlan da, insanın yüzünü kızartacak kadar güzel.»

Oğlan, kemerli, uçuk pembe giysileri içinde gerçekten pek sevimliydi. Xavière'in dudaklarından yeni bir yakınma döküldü.

«Ah, ah! Şu Zenci kızla bir saat geçirebilmek için ömrümün bir yılını seve seve verirdim.

— Gerçekten güzel, dedi Françoise. Hiç de Zenci'ye benzemiyor, emin misiniz yerli kanı taşıdığından?

— Bilmem», dedi Xavière bitkin bir tavırla.

Hayranlık, bir nefret pırıltısı veriyordu gözlerine.

«Ya da, insan onu alıp bir yere kapatacak kadar zengin olmalı, dedi Xavière. Böyle bir şey yapan Baudelaire'di değil mi? Düşünsenize bir, eve döndüğünüz zaman, bir kedi ya da köpek yerine, ocağın başında mırıl mırıl eden şu görkemli yaratığı buluyorsunuz!»

Ocak başına uzanmış kara ve çıplak bir vücut... bu muydu Xavière'in düşlediği? Nerelere dek uzanıyordu düşü?

Nefret ediyorum katkısızlıktan. Françoise nasıl da aldanmıştı şu burnun, şu ağzın şehvet dolu çizgileri karşısında? O aç gözler, eller ve yarı aralık dudakların ortaya çıkardığı sivri dişler, insanı duygulandıracak her şeyi yakalamağa hazırdılar. Xavière bunun ne olduğunu bilmiyordu daha: sesler, renkler, kokular, vücutlar, sözün kısası her şey bir avdı onun için. Yoksa biliyor muydu?

«Gelin dansedelim», dedi ansızın.

Elleri yeniden kavradı Françoise'ı, ama arzuladıkları ne Françoise'dı, ne de onun o akıllı uslu sevecenliği. İlk karşı-

laştıkları akşam Xavière'in gözlerinde bir alev yanıp sönmüştü, bir daha da yanmayacaktı. Nasıl sevsin beni? diye düşündü Françoise acıyla. Çubuk şekerlerinin küçümsenen tadı gibi ince ve kuru bir tadı, son derece ciddî ve katkısız bir yüzü, saydam ve arı bir ruhu vardı, Olimpos tanrıçalarınınki gibi derdi Elisabeth; Xavière, kutsal bir saygıyla baktığı bu soğuk yetkinliği duyabilmek için ömrünün bir yılını vermezdi elbet. Buyum işte, diye düşündü Françoise tiksintiyle kendini yoklayarak; bu beceriksiz sakarlık eskiden de vardı azıcık: ama şimdi bütün kişiliğini kaplamıştı, davranışlarına, hattâ düşüncelerine bir köşelilik gelmiş, uyumlu dengesi boş bir kısırlığa dönüşmüştü; şu kenarları pürtüklü, yarı saydam ve çıplak beyazlık, istese de istemese de, onulmaz bir biçimde kendisiydi işte.

«Yorulmadınız, değil mi? dedi Xavière'e yerlerine dönerlerken. Xavière'in gözlerinin altı morarmıştı.

«Yoo, yoruldum, dedi Xavière. Yaşlanıyorum.» Dudaklarını sarkıttı. «Ya siz?

— Şöyle böyle», dedi Françoise. Dans, uyku ve romun şekerli tadı gönlünü bulandırıyordu.

«Ne yazık ki ancak akşamları görüşebiliyoruz, dedi Xavière. Taptaze olamıyoruz bu yüzden.

— Doğru», dedi Françoise. Duraksayarak ekledi : «Labrousse akşamları özgür değil, öğleden sonraları ona bırakmak zorundayız.

— Elbette», dedi suratı asılan Xavière.

Françoise, ansızın pişmanlıktan da acı bir umutla baktı ona. Xavière, sessiz sedasız aradan çekilişini suçluyor muydu acaba? Françoise'ın şiddet göstermesini, kendini ona zorla sevdirmesini mi istemişti? Oysa, onun Pierre'i kendisine yeğlemesine hiç de seve seve razı olmadığını anlaması gerekirdi.

«İşleri başka türlü ayarlayabilirdik», dedi Françoise.

Xavière sözü yarıda kesti :

«Yoo, hayır, iyi böyle», dedi heyecanla.

Yüzü hafifçe ekşidi. Bu ayarlama fikrinden tiksiniyordu,

elinden gelse, Pierre'le Françoise'ı programsız falan, dilediği zaman görmek isterdi; ama o kadarı da fazla olurdu. Birden gülümsedi:

«Hah! bizimki oltaya tutuldu», dedi.

Lise Milan'la danseden Zenci kırması, utangaç ve çağrılı bir bakışla yanlarına geliyordu.

«Göz mü süzdünüz oğlana? dedi Françoise.

— Kara kaşı, kara gözü için değil elbet, dedi Xavière. Lise'in keyfini kaçırmak istedim.»

Kalktı, fethettiği oğlanın ardından pistin ortasına dek yürüdü. Nasıl da gizliden gizliye başarmıştı bu işi, Françoise ne bir bakış, ne de bir gülüş yakalayabilmişti. Xavière kendisini hiç durmadan şaşırtacaktı; hemen hiç dokunmadığı içkisini alıp yarısını yuvarladı: şu içki kafasından geçenleri kendisine aktarabilse ne iyi olurdu! Xavière, Pierre'le sevişmesine göz yumduğu için kendisine kızıyor muydu acaba?... İyi ama, ben istemedim ki gidip onu sevmesini, diye düşündü başkaldırıyla. Xavière bunu kendisi seçmişti. Ama neyi seçmişti aslında? Ne vardı bütün o işvelerin, sevgi gösterilerinin, kıskançlıkların ardında? Bir teki doğru muydu acaba? Françoise, ansızın, ondan nefret etmeye hazır olduğunu hissetti; geniş kollu beyaz bluzu içinde ışıl ışıldı dansederken, yanakları hafifçe pembeleşmişti, Zenci kırmasına zevkten aydınlanmış bir yüzle bakıyordu, güzeldi. Güzel, yalnız ve kaygısız. Françoise'ın bütün varlığıyla bağlandığı öyküyü, her anın getirdiği yumuşaklık ya da kızgınlıkla, kendi adına yaşıyordu, ve o küçümseyici ya da onaylayıcı bir gülüşle size bakarken, kimseden yardım görmeksizin çırpınmanız gerekiyordu. Neydi beklediği? Keşfetmek size düşüyordu; Pierre'in ne duyduğunu, neyin iyi, neyin kötü olduğunu, kendinizin ne istediğinizi keşfetmek zorundaydınız. Françoise bardağındaki içkiyi bitirdi. Artık hiç, ama hiç bir şeyi açık seçik göremiyordu. Çevresinde yalnızca birtakım biçimsiz kalıntılar, içinde boşluk, yanında yöresindeyse karanlık vardı.

Orkestra bir an durdu, sonra dans yeniden basladı;

Xavière Zenci kırmasının karşısındaydı, birbirlerine dokunmuyorlardı, ama vücutları aynı titreşimle sarsılıyor gibiydi; Xavière, şu anda, kendinden başka bir şeyi arzulamıyordu, kendi güzelliği onu doyurmaya yetiyordu. Ve ansızın, Françoise da kendini doymuş hissetti; kalabalık içinde yitip gitmiş bir kadından, dünyanın minicik bir parçasından, aklı fikri elinde bile tutamadığı şu küçücük samanda olan birinden başka bir şey değildi: içine düştüğü şu iğrenç durumda, bundan altı ay önce dilediği şey gerçekleşiyordu: şu müzik, şu yüzler, şu ışıklar, pişmanlık, bekleme, sevgi haline geliyor, kendi varlığıyla karışıyor, yüreğinin her çarpışına eşi benzeri olmayan birer anlam kazandırıyorlardı.

Xavière, azıcık yalpalayarak masaya döndü.

«Küçük bir Tanrı gibi dansediyordu», dedi.

Kıçüstü sandalyesine bıraktı kendini ve yüzü birden bozuldu.

«Off! aman ne yoruldum, dedi.

— Eve dönelim mi? dedi Françoise.

— Evet, hem de hemen!» dedi Xavière yalvaran bir sesle.

Gazinodan çıkıp bir taksi çağırdılar. Xavière kendini arkaya attı, Françoise da usulca koluna girdi; yorgunluktan bitmiş o küçük eli sıkarken, yüreğinin sevinçten uçtuğunu farketti. Xavière, istese de istemese de, kinden ve sevgiden daha güçlü bir bağla bağlıydı kendisine; Françoise onun önünde, öbürleri gibi, sıradan bir kurban değildi, yaşamının özüydü, ve altlarındaki sağlam temel olmasa, öyle tutkulu, zevkli, arzulu anlar geçiremezdi; Xavière'in başına gelen her şey, Françoise aracılığıyla gelmekteydi ve Xavière, istemese de onun malıydı.

Taksi otelin önünde durdu, hızla yukarı çıktılar; yorgunluğuna karşın, Xavière'in yürüyüşü görkemli canlılığından pek bir şey yitirmemişti, odasının kapısını açtı.

«Ben de gireyim azıcık, dedi Françoise.

— Odama gelir gelmez, yorgunluğum geçti», dedi Xavière.

Ceketini çıkarıp Françoise'ın yanına çöktü; Françoise'ın kırılgan dinginliği bir anda tuz buz oldu. Xavière, parlak renkli bluzu içinde, burnunun dibindeki erişilmez bir varlık halinde, gülerek, dimdik karşısındaydı; kendi yaratmaya karar vereceği bağların dışında hiç bir bağ yoktu aralarında. insan onu ancak kendi rızasıyla elinde tutabilirdi.

«Hoş bir gece geçirdik, dedi Françoise.

— Evet, dedi Xavière, yine gitmeli oraya.»

Françoise, sıkıntıyla çevresine bakındı; yalnızlık, odasının, uykuyla düşlerinin yalnızlığı çökecekti yeniden Xavière'in üstüne. Ve kendisi bu yalnızlığın kapılarını zorlayamayacaktı.

«Sonunda o Zenci kadın kadar iyi dansedeceksiniz.

— Oo, ne yazık ki olanaksız bu iş!» dedi Xavière.

Ağır bir sessizlik çöktü odaya, sözcükler bir şey yapamazdı bunun karşısında; arzulamayı başaramadığı şu güzel vücudun insanı ürküten çekiciliği önünde eli ayağı tutulan Françoise, ne edeceğini bilemiyordu.

Xavière'in gözleri kısıldı, çocuksu bir esnemeyi bastırdı.

«Ayakta uyuyorum galiba, dedi.

— Şimdi gidiyorum», dedi Françoise. Kalktı, boğazı düğümlenmişti, ama elinden başka bir şey gelmiyordu: bilememişti ne yapacağını.

«İyi akşamlar», dedi.

Kapının yanında dikiliyordu; beklenmedik bir atılımla Xavière'i kucakladı.

«İyi akşamlar, Xavière'ciğim», dedi yanağını yanağına değdirerek.

Xavière kendini bıraktı, bir an, kıpırtısız, yumuşacık bir varlık halinde, omuzunda kaldı; ne bekliyordu acaba? Françoise'ın çekip gitmesini mi, yoksa kendisine daha sıkı sarılmasını mı? Derken, usulca sıyrıldı.

«İyi akşamlar», dedi doğal bir sesle.

Her şey bitmişti işte. Françoise üst kata çıktı, hiç bir işe yaramayan bu sevgi gösterisinden utanmıştı, yüreğinde bir ağırlık, yatağa bıraktı kendini.

III. BÖLÜM

«Nisan, mayıs, haziran, temmuz, ağustos, eylül, altı aylık eğitimden sonra savaşa hazır olurum», diye düşündü Gerbert.

Banyodaki aynanın karşısına geçmiş, Péclard'dan ödünç aldığı güzel kravatın uçlarını çekiştiriyordu; korkup korkmayacağını kestirmek istiyordu, ama bilinmezdi ki böyle şeyler; en korkuncu, soğuktu: düşünsenize, postallarınızı çıkarıyor ve bir de bakıyorsunuz ki, ayak parmaklarınız yok.

«Bu sefer hiç bir umut yok artık, dedi kendi kendine, yazgısına boyun eğerek. İnsanların, oturup gönül rahatlığı içinde dünyayı kana ve ateşe boğacak kadar çılgın olabileceklerine kimse inanamıyordu; ama olgular ortadaydı, Alman birlikleri Çek ülkesine girmiş, İngiltere de dikkafalılığından vazgeçmemişti.

Gerbert, kravatına attığı güzel düğümü keyifle seyretti; kravattan hiç hoşlanmazdı aslında, ama Pierre'le Françoise'ın kendisini akşam yemeği için nereye götüreceklerini bilemiyordu: ikisi de kremalı salçalara bayılıyorlardı ve Françoise ne derse desin, insan masa örtüleri dördüllü hanlardan birine kazakla girdi mi herkesin dikkatini çekiyordu. Sırtına bir ceket geçirip salona geçti; ev boştu; Péclard'ın çalışma masasından özenle iki sigar seçti, sonra Jacqueline'in odasına girdi: eldivenler, mendiller, türlü renkte dudak boyaları, Lanvin'den alınmış bir şişe «arpej»; bütün bu kıvır zıvıra verilen paralarla koskoca bir aile geçinirdi. Gerbert, bir paket Greys sigarasıyla bir kalıp çikolatayı cebine tıktı;

Françoise'ın biricik tutkusu şekerli şeylerdi, ona götürecekti bunları. Gerbert, topuğu çarpılmış ayakkabılar, kaçık çoraplar giyebildiği için minnet duyuyordu ona; oteldeki odasında hiç bir sevimli araştırı rahatsız etmiyordu insanın gözünü: ne biblosu vardı, ne oyası, ne çay takımı; ayrıca, insan onun yanında numara yapmak zorunda da değildi, işvesi, ciivesi, yarım başağrısı, apansız değişmesi yoktu, kimsenin dikkatini çekmeye uğraşmazdı; hattâ, rahatça susulabilirdi onun yanında. Gerbert, sokak kapısını küt diye çekip yıldırım gibi indi üç katı; kırk saniye, Labrousse bu karanlık ve dar merdivenleri hiç bir zaman bu kadar kısa sürede inemezdi, ara sıra yaptıkları yarışları kazanması haksız talihinden ötürüydü; kırk saniye: Labrousse, mutlaka abarttığını söyleyecekti. Peki, ben de otuz saniye derim, diye karar verdi Gerbert; böylece hak yerini bulurdu. Saint-Germain-des-Près alanını geçti; Flore kahvesinde buluşacaklardı; onlar, pek sık gelmedikleri için seviyorlardı bu kahveyi, ama Gerbert'nin nah şurasına gelmişti ordaki seçkinler takımı. Gelecek yıl başka yerlerde olacağım, dedi öfkeyle. Labrousse şu geziyi ayarlarsa çok iyi olacaktı: epey kararlı gözüküyordu bu konuda. Gerbert kahvenin kapısını itti; gelecek yıl cephede olacaktı, dolayısıyla sorun falan kalmayacaktı. Yanına yöresine üstünkörü gülümseyerek kahvenin içine daldı, derken gülümsemesi arttı: teker teker ele aldınız mı da azıcık gülünçtüler, ama üçü biraradayken dayanılmaz hale geliyorlardı.

«O ağız ne öyle?» dedi Labrousse.

Gerbert, güçsüzlüğünü belirten bir el hareketi yaptı :

«Sizi gördüm de ondan», dedi.

Duvar dibindeki sıraya oturmuşlar, Françoise'la Labrousse Pagès'yi aralarına almışlardı; o da geçti karşılarına oturdu.

«O kadar mı gülüncüz? dedi Françoise.

— Siz farkında değilsiniz galiba», dedi Gerbert.

Labrousse göz ucuyla baktı ona.

«Ee, Ren'in öte yakasındaki canlı bir yazlığa ne dersiniz

bakalım?

— Çok boktan bu iş, dedi Gerbert. Sizse tehlikenin yavaş yavaş geçtiğini söylüyordunuz.

— Bunu hiç beklemiyorduk doğrusu, dedi Labrousse.

— Bu sefer hapı yuttuk galiba, dedi Gerbert.

— Şimdi artık eylüldekinden daha az kurtulma olasılığımız var sanıyorum. İngiltere Çekoslovakya'ya bile bile güvence verdi, şimdi artık sözünden dönemez.»

Kısa bir sessizlik oldu. Gerbert, Pagès'nin yanında hep sıkılırdı; Labrousse'la Françoise da rahat değillerdi bugün. Gerbert cebinden sigarları çıkarıp Labrousse'a uzattı:

«Bakın, kalın yapraklı sigarlar getirdim size», dedi.

Labrousse onaylayıcı bir ıslık çaldı.

«Vay, vay! şu Péclard da ağzının tadını biliyor! yemekten sonra içeriz onları.

— Bu da size, dedi Gerbert sigaralarla çikolataları Françoise'ın önüne koyarken.

— Oo, çok teşekkür!» dedi Françoise.

Yüzünü aydınlatan gülümseme, sevgiyle Labrousse'a bakarken dudaklarında beliren gülüşlere benziyordu azıcık; Gerbert'nin içi ısındı; zaman zaman, Françoise'ın kendisine sevgiyle baktığını sanırdı; oysa Françoise nicedir görmemişti kendisini, hiç aldırdığı yoktu ona, aklı fikri Labrousse'taydı.

«Alsanıza», dedi Françoise çikolata torbasını dolaştırarak.

Xavière, sakınımlı bir tavırla başını salladı.

«Yemekten önce almam, dedi Pierre. İştahın kapanacak.»

Françoise şekerlemelerden birini ısırdı, böyle birkaç ısırışta koca paketi bitirebilirdi, nasıl da içi bayılmadan yerdi onca şekeri!

«Ne içersiniz? dedi Labrousse.

— Pernod, dedi Gerbert.

— İyi ama, sevmediğiniz halde neden pernord içiyorsunuz?

— Pernod'yu sevmiyorum, ama içmekten hoşlanıyorum, dedi Gerbert.

— Tam size uygun bir davranış», dedi Françoise gülerek.

Yeniden kısa bir sessizlik oldu; Gerbert piposunu yakmıştı; boş bardağının üzerine eğildi, dumanı ağır ağır içine üfledi.

«Bunu da mı bilirdiniz?» dedi Labrousse meydan okuyan bir tavırla.

Bardak, şüpheli ve kaymaksı kıvrımlarla doluyordu.

«Medyumların vücudundan çıktığı söylenen uçucu maddelere benziyor, dedi Françoise.

— Bütün iş, azar azar üflemekte», dedi Pierre. Pipo-sundan derin bir soluk çekti, özenle kendi bardağına eğildi.

«Çok iyi, dedi Gerbert alçakgönüllüce, hadi sağlığınıza.»

Bardağını Pierre'inkiyle tokuşturdu ve içindeki dumanı bir dikişte içti.

«Kendinden pek eminsin», dedi Françoise yüzü keyiften ışıldayan Pierre'e gülümseyerek. Üzüntüyle baktı şekerleme torbasına, sonra alıp kararlı bir tavırla çantasına tıktı. «Bakın, dedi, koşuşturmadan yemek yemek istiyorsak, hemen kalkalım.»

Gerbert bir kez daha, neden herkesin onu katı ve ürkütücü bulduğunu düşündü; küçük kız numarası yapmazdı, ama yüzünden yaşama sevinciyle sağlam insanlara özgü iştahlar okunurdu; öylesine rahattı ki, insan onun yanında farkında olmadan rahat ederdi.

Labrousse dönüp kaygılı bir yüzle Pagès'ye baktı.

«Anladınız, değil mi? Bir taksi çağırıp: 'Blanche sokağı, Apollo Sineması' diyeceksiniz. Adam sizi tam sinemanın kapısında bırakacak, arabadan inip içeri gireceksiniz.

— Cow-boy filmi oynadığından eminsiniz, değil mi?, dedi Pagès kuşkulu bir yüzle.

— Yüzde yüz eminiz, dedi Françoise, film baştan aşağı kovalamacayla dolu.

— Ayrıca, tabancalı - yumruklu korkunç kavgalar var», dedi Labrousse.

Baştan çıkarıcı bir şeytan gibi Pagès'nin üstüne eğilmiş, yalvaran bir sesle konuşuyorlardı. Gerbert, dudaklarının ucuna gelen kahkahayı bastırmak için kahramanca bir çaba gösterdi. İçkisinden bir yudum aldı, her seferinde, şu anason kokusunun ağzına hoş geleceğini umuyor, ama yine aynı bulantılı titremeyle ürperiyordu.

«Filmin kahramanı yakışıklı mı? dedi Pagès.

— Çok hoş bir oğlan, dedi Françoise.

— Ama yakışıklı değil, dedi Pagès keçi gibi bir inatla.

— Eh, güzelliği herkese özgü değil pek», diyerek onun fikrini kabul etti Labrousse.

Pagès yüzünü buruşturdu.

«Hiç güvenim yok doğrusu, geçen gece götürdüğünüz filmdeki oyuncu, fok balığına benzeyen kafasıyla son derece yakışıksızdı.

— William Powel'di o, dedi Françoise.

— Yoo, bu seferki başka, dedi Labrousse yalvaran bir sesle. Genç, yakışıklı ve vahşi.

— Neyse canım, gideceğim nasıl olsa, dedi Pagès yazgısına boyun eğerek.

— Gece yarısı Dominique'in kulübündesiniz, değil mi? diye sordu Gerbert.

— Elbette», dedi Pagès damarına basılmış gibi.

Gerbert kuşkuyla karşıladı bu sözü, Pagès elbette dedi mi bilin ki gelmeyecekti.

«Ben beş dakika daha kalıyorum, dedi Françoise kalkarken.

— İyi akşamlar, dedi Françoise sıcacık bir sesle.

— İyi akşamlar», dedi Xavière. Yüzünde garip bir hava vardı, başını hemen önüne eğdi.

«Bakalım gidecek mi sinemaya, diye düşündü Françoise kahveden çıkarken. Çok saçma doğrusu, başka zaman olsa bayıla bayıla giderdi.

— Gördün ya, dedi Labrousse. Sevimli davranabilmek

için elinden geleni yaptı, ama sonuna dek dayanamadı, kızdı bize.

— Neden kızsın? dedi Gerbert.

— Bu geceyi onunla geçirmeyişimize, dedi Labrousse.

— İyi ama, onu da getirseydiniz», dedi Gerbert. Bu yemeğin Labrousse'la Françoise'ın başına dert olması hiç hoşuna gitmemişti.

«Yoo, dedi Françoise. Öylesi hiç olmazdı.

— Küçük bir zorba bu kız, ama bizim de savunma silâhlarımız var», dedi Pierre çelebice.

Gerbert'nin tasası dağıldı, ama Labrousse'un Pagès'ye hangi duygularla baktığını merak ediyordu doğrusu; Françoise'ın hatırı için mi katlanıyordu acaba ona? Yoksa başka bir şey mi vardı aralarında? Bunu doğrudan doğruya sormaya cesaret edemezdi; Labrousse, kendisiyle ilgili gizleri içinden gelerek açıkladığı zaman pek sevinirdi, ama sormak ona düşmezdi.

Labrousse bir araba çevirdi.

«Grille'de yiyelim mi yemeği? dedi Françoise.

— İyi olur, dedi Gerbert. Belki yine jambonlu barbunya vardır.» Birden karnının acıktığını farketti, eliyle alnına vurdu. «Ah, ah! Ben de ne unuttum deyip duruyordum.

— Ne unuttunuz? dedi Labrousse.

— Öğle yemeğinde, sığır etinden biraz daha almayı, düpedüz salaklık bu.»

Araba küçük lokantanın önünde durdu; kalın demir parmaklıklar koruyordu ön camları; girerken sağda, iştah açıcı bir yığın şişenin sıralandığı çinko tezgâhlı bar vardı; salon boştu. Yalnız lokantanın sahibiyle kasadar kız, boyunlarında peçeteleri, mermer masalardan birinde, yemek yiyorlardı.

«Ah! dedi Gerbert yeniden eliyle alnına vurarak.

— Korkuttunuz beni, dedi Françoise. Yine ne unuttunuz?

— Demin, merdivenleri otuz saniyede indiğimi söylemeyi unuttum.

— Yalan söylüyorsunuz, dedi Labrousse.

— İnanmayacağınızı biliyordum, dedi Gerbert. Tam

otuz saniyede indim.

— Bir kez de gözümün önünde inersiniz, dedi Labrousse. Hem öyle de olsa, Montmartre merdivenlerinde epey takmıştım sizi.

— Ayağım kaymıştı», dedi Gerbert. Yemek listesini kaptı: Jambonlu barbunya vardı.

«Bayağı boş burası, dedi Françoise.

— Daha vakit erken, dedi Labrousse, ayrıca, önemli bir şey olunca insanların evlerine tıkıldıklarını bilirsin. Bu akşam on kişiye oynarız artık.» Mayonezli yumurta ısmarlamış, çatalıyla salçayı eziyordu, sorunca, yumurtadan mimozo yapıyorum derdi.

«Ne olacaksa olsa, dedi Gerbert. Her gün yarını bekleyerek yaşamak, yaşamak değil ki.

— Bir gün bir gündür, dedi Françoise.

— Münih Antlaşması'nda da böyle diyorduk, dedi Labrousse, ama ben onun tam bir sersemlik olduğuna eminim. Gerilemek hiç bir işe yaramaz.» Masaya bırakılan Beaujolais şişesini alıp bardakları doldurdu. «Hayır, hayır, sonsuza dek süremez bu kaçmaca.

— İyi ama, neden?» dedi Gerbert.

Françoise duraksadı :

«Yapılacak her şey savaştan iyi değil midir?» dedi.

Labrousse omuz silkti.

«Bilmem.

— Burda işler kötüye giderse, dilediğiniz zaman Amerika'ya kaçabilirsiniz, dedi Gerbert. Daha şimdiden tanınmış bir insansınız, güleryüzle karşılarlar sizi orda.

— Peki, n'apıcam orda? dedi Labrousse.

— Birçok Amerikalının Fransızca bildiğini sanıyorum. Ayrıca, sen de İngilizce öğrenir, İngilizce oyunlar sahneye koyarsın, dedi Françoise.

— Hiç de ilginç değil, dedi Labrousse. Ne anlamı var sürgünde çalışmanın? Yeryüzünde iz bırakmayı arzulayabilmek için, dünyayla omuzdaş olmak gerekir.

— Amerika da dünyanın bir parçasıdır, dedi Françoise.

— Evet, ama benim dünyam değil.

— Kabul ettiğin gün senin olur.»

Labrousse başını salladı.

«Xavière gibi konuşuyorsun. Yapamam, bütünüyle bağlıyım bu topraklara.

— Gençsin daha, dedi Françoise.

— Evet, ama Amerikalılar için yeni bir tiyatro yaratmak hiç çekici gelmiyor bana. Benim ilgimi çeken, Gobelin halısı kaplı küçük barakamda, alnımın teriyle Christine teyzeden çektiğim parayı harcayarak başladığım yapıtı tamamlayabilmek. «Labrousse Françoise'a baktı: «Anlamıyor musun bunu?

— Anlıyorum», dedi Françoise.

Labrousse'u öyle tutkulu bir dikkatle dinliyordu ki, Gerbert'nin içi sızladı; o da görmüştü kendisine tutkuyla bakan kadın yüzleri; ama bunlar karşısında yalnızca sıkıntı duymuştu: çünkü bu coşkun sevecenliklerde ancak zorbalık ya da edepsizlik bulmuştu. Françoise'ın gözlerinde parlayan sevgiyse ne zayıf, ne de buyurgandı. Keşke kendisine de böyle bir sevgiyle bakılsaydı.

«Koskoca bir geçmiş var ardımda, diye devam etti Labrousse. Rus Balesi, Vieux-Colombier Tiyatrosu, Picasso, gerçeküstücülük... onlarsız hiç bir şey olamazdım. Sanatın benimle özgün bir geleceğe yönelmesini istiyorum elbet, ama o geleceğin bu geleneğe yaslanmasını da istiyorum. İnsan boşlukta çalışamaz, hiç bir yere varmaz öyle bir çalışma.

— Birtakım silâh ve yüklerle, senin olmayan bir tarihe taşınmak hiç hoş olmaz elbet, dedi Françoise.

— Kendi payıma. gidip New-York'ta mısır çorbası içmektense, Lorraine'de dikenli tel çekmeyi yeğlerim.

— Bense mısır çorbasını yeğlerim, dedi Françoise, hele ızgarayla birlikte olursa.

— Ben de öyle, dedi Gerbert, bir de Venezuela ya da Dominik'e kaçma fırsatı çıkarsa...

— Savaş çıkarsa, onu kaçırmak istemem, dedi Labro-

usse. Hattâ, ne olduğunu bayağı merak ettiğimi itiraf edebilirim.

— Çok kötü huylusunuz doğrusu», dedi Gerbert.

Bütün gün savaş üstüne düşler kurmuştu, ama Labrousse'un savaştan gelip kapılarına dayanmışcasına ve kılını kıpırdatmadan söz etmesi tüylerini ürpertiyordu. Ve savaş gerçekten oracıkta, gürül gürül yanan sobayla, sarı yansılı çinko tezgâhın arasındaydı, yedikleri yemekse, dostlara verilen bir veda yemeği. Miğferler, tanklar, asker giysileri, kurşuni-yeşil kamyonlar, kapkara bir çamur seli akıyordu dünyanın üstüne; siz, sırtınızda ıslak köpekler gibi kokan kurşun ağırlığındaki giysilerle bu kara balçığa gömülürken, tepenizde uğursuz ışıklar yanıp sönmekteydi.

«Ben de, önemli bir olayın benim dışımda yaşanmasından hoşlanmazdım, dedi Françoise.

— O zaman İspanya içsavaşına katılmamız, hattâ Çin'e gitmemiz gerekirdi, dedi Gerbert.

— Yoo, ikisi bir değil, dedi Labrousse.

— Neden olmasın, dedi Gerbert.

— Sanırım bir durum sorunu bu, dedi Françoise. Raz Burnu'nda bulunduğumuz sırada, Pierre beni fırtınadan önce yola çıkmaya zorlayınca nasıl umutsuzluğa kapıldığımı anımsıyorum; sözünü dinleseydim hiç bağışlayamazdım kendimi. Şu andaysa, dünyanın en büyük fırtınaları kopabilir.

— Tamam, sorun bu işte, dedi Labrousse. Bu savaş benim tarihimin malı, dolayısıyla hop diye üstünden atlamak istemem onun.»

Yüzü zevkle ışımıştı. Gerbert özenerek baktı onlara; insanın karşısındaki için böylesine önemli olduğunu duyması güven vericiydi herhalde. O da başka biri için gerçekten önemli olsa, kendine biraz daha çok güvenirdi belki; şimdiyse, ne yaşamına, ne düşüncelerine değer verebiliyordu.

«İşin farkındasınız, dedi Gerbert. Péclard, yaralı askerleri kesip biçe biçe aklını kaçıran bir hekim tanıyor; birine bakarken yandaki nalları dikiyormuş. Hele bir tanesi, bütün ameliyat süresince: 'Ah dizim! Vah dizim!' diye sızlanır-

mış. Doğrusu, hiç de içaçıcı bir görünüm değil.

— O duruma düştükten sonra, avaz avaz bağırmaktan başka çare yoktur, dedi Labrousse. Ancak, biliyor musunuz, bu bile pek öyle ayağa fırlatmıyor beni; bu da yaşanması gereken bir şey çünkü.

— O türlü bakarsanız, her şey doğrulanabilir, dedi Gerbert. Kollarını kavuşturup beklemekten başka bir iş kalmaz insana.

— Yok canım, yok, dedi Labrousse. Herhangi bir şeyi yaşamak, ona sersemce katlanmak anlamına gelmez; özümde bunu özgürce yaşama gücünü bulabileceğim için kabul edebilirim yeryüzündeki her şeyi yaşamayı.

— Garip bir özgürlük bu, dedi Gerbert. O zaman, sizi ilgilendiren konuda hiç bir şey yapamazsınız.»

Laborusse gülümsedi.

«Biliyor musunuz, değiştim ben, sanat yapıtı konusundaki masala kanmıyorum artık. Şimdi, daha başka etkinliklere de seve seve girişebilirim.»

Gerbert, düşünceli bir tavırla bardağını kafasına dikti. Labrousse'un değişebileceğini düşünmek güçtü; Gerbert ona hep değişmez bir varlık gözüyle bakmıştı. Bütün sorulara verilecek bir karşılığı vardı; nerden çıkarabilirdi yeni bir soruyu.

«Öyleyse, Amerika'ya gitmenizi engelleyen hiç bir şey yok demektir, dedi.

— Şimdilik, özgürlüğümü kullanmanın en iyi yolunun, benim de bağlı bulunduğum bütün değerleri içinde barındıran bir uygarlığı savunmak olduğunu sanıyorum, dedi Labrousse.

— Gerbert yine de haklı, dedi Françoise. Sen, içinde sana da bir yer ayrılan her dünyayı kabul edersin.» Gülümsedi: «Öteden beri, kendini Yüce Tanrı sanıp sanmadığından kuşkulanmışımdır.»

İkisinin de keyfi yerindeydi. Gerbert, hep şaşardı onların böyle sözcüklerle kendilerinden geçmelerine. Neyi değiştiriyordu sözcükler? İçmekte olduğu Beaujolais şarabının sı-

caklığı karşısında, ciğerlerini mosmor edecek zehirli gazla gırtlağına sarılan ölüm korkusu karşısında ne anlamı vardı bütün bu lâfların?

«Hem söyleyin bakalım, dedi Labrousse, neyle suçluyorsunuz bizi?»

Gerbert ürperdi. Kendi düşünceleriyle başbaşayken yakalanmak şaşırtmıştı onu.

«Hiç bir şeyle, canım, dedi.

— Yargıca benziyordunuz deminki lâfları söylerken,» dedi Françoise. Yemek listesini uzattı. «Tatlı istemez misiniz?

— Tatlı sevmem, dedi Gerbert.

— Turta var, seversiniz turtayı, dedi Françoise.

— Evet, severim, ama yemeye üşeniyorum şimdi», dedi Gerbert.

Başladılar gülmeye.

«Peki bir bardak dinlenmiş Mark için de yorgun musunuz? dedi Labrousse.

— Haa, ona dayanamam işte», dedi Gerbert.

Labrousse üç içki ısmarladı, hizmetlerine bakan kız şiş karınlı, tozlu bir şişe getirdi. Gerbert piposunu yaktı. Garipti doğrusu, Labrousse'un bile, dört elle sarılacak bir şey icat etmesi gerekiyordu; Gerbert, dinginliğinin salt iyiniyetten ileri geldiğine inanmak istemiyordu; Péclard'ın ev eşyasına bağlanışı gibi bağlıydı fikirlerine. Françoise Labrousse'a yaslanıyordu; böylece herkes, çevresini, yaşamının anlam kazanacağı bir dünyayla donatıyordu; ama işin temelinde hep birtakım kandırmacalar bulunuyordu. Kendini kandırmadan, alıcı gözle bakınca, bütün bu etkileyici görünümlerin altında, hiç bir işe yaramayan, küçücük izlenimlerden oluşmuş ince bir toz tabakasının yattığı görülüyordu; tezgâhın üstünde parlayan sarı ışık, içtikleri şaraptaki çürümüş muşmula tadı; cümlelerle yakalanmıyordu bu, insan onu sessizce yaşamak zorunda kalıyordu, sonra hiç bir iz bırakmadan yok olup gidiyor, onun yerine aynı derecede yakalanmaz başka bir şey geliyordu. Sudan ve kumdan başka bir şey yoktu or-

tada, bunun üstüne herhangi bir yapı kurmaya kalkmak çılgınlıktı. Ölüm bile, hakkında yaratılan efsaneye değmezdi; ürkünçtü elbet, ama bu, insanın ölüm anında ne duyacağını hayal edemeyişinden geliyordu.

«Öldürülmek yine neyse, dedi Gerbert. Ama insan ömrünün sonuna dek çarpık ağızlı da kalabilir.

— Bacağımın birini seve seve veririm, dedi Labrousse.

— Bense kolumu, dedi Gerbert. Marsilya'da bir İngiliz görmüştüm, el yerine bir çengel taşıyordu; eh, bu da ona değişik bir hava veriyordu doğrusu.

— Takma bacak belli olmaz, dedi Labrousse. Takma koluysa gizlemek zordur.

— Aslında, bizim uğraşta böyle bir hovardalığa yer yok, dedi Gerbert. Kulağın koptu mu, işin bitti demektir.

— Hayır, hayır, olmaz öyle şey», dedi Françoise ansızın. Sesi boğulmuş, yüzü birden değişmişti, gözleri de nemliydi. Gerbert bayağı güzel buldu onu.

«İnsan bu işten burnu bile kanamadan da çıkabilir canım, dedi Labrousse yatıştırıcı bir sesle... Hem sonra, daha hiç bir yere gittiğimiz yok.» Françoise'a bakıp gülümsedi. «Şimdiden kötü düşler görmeye başlama.»

Françoise da büyük bir çaba harcayarak gülümsedi.

«Kesin olan bir şey varsa, bu gece boş bir salonla oynayacağınız, dedi.

— Evet, öyle», dedi Labrousse. Bakışlarıyla ıssız lokantayı taradı. «Yine de gitmek gerek, vakit gelmiş.

— Ben de gidip çalışacağım», dedi Françoise. Omuz silkti. «Buna cesaret edebilecek miyim bilmem, ama neyse.»

Çıktılar, Labrousse bir araba çevirdi.

«Bizimle mi geliyorsun? dedi.

— Hayır, yürüyerek gideyim, daha iyi», dedi Françoise. Labrousse'la Gerbert'nin ellerini sıktı.

Gerbert onun, elleri ceplerinde, kocaman, beceriksiz adımlarla uzaklaşışını seyretti. Şimdi artık en az bir ay göremezdi onu.

«Binin hadi», dedi Labrousse onu arabanın içine doğru iterek.

*
* *

Gerbert soyunma odasının kapısını açtı. Guimiot ile Mercaton berber kızların önüne oturmuşlar, boyunlarını ve kollarını aşıboyasıyla boyatmışlardı; şöyle üstünkörü ellerini sıktı, hoşlanmazdı onlardan. Mide bulandıran bir krem ve briyantin kokusu doldurmuştu cehennem gibi yanan odayı. Guimiot inatla camları açtırmıyordu, ödü kopuyordu nezle olmaktan. Gerbert kararlı bir tavırla pencereye yürüdü.

«Hele bir şey desin, suratını dağıtırım bu hanımevlâdının», diye düşünüyordu.

Şu anda biriyle kapışsa pek sevinecek, rahatlayacaktı, ama Guimiot hiç oralı olmadı; açık mor bir ponpon dolaştırıyordu suratında, her yanında pudralar uçuşuyordu, iki kez, acıklı bir yüzle hapşırdı. Gerbert öylesine keyifsizdi ki, gülmedi bile bu hapşırıklara. Soyunmaya başladı: ceketini, kravatını, pabuçlarını, çoraplarını çıkardı, az sonra hepsini yeniden giymek gerekecekti. Gerbert'nin daha şimdiden gözü yılmıştı bu işten, ayrıca başkalarının önünde soyunmaktan hoşlanmazdı.

«Ne bok yiyorum ben burda!» diye düşündü ansızın acıya yakın bir şaşkınlıkla çevresine bakarak; çok iyi bilirdi içinde bulunduğu durumu, hoşnutsuzluğun doruğuydu bu; içi baştan aşağı durgun ve kokuşmuş bir suya dönüşmüştü sanki; çocukluğunda da zaman zaman böyle olurdu, hele anasını buharlar arasında çamaşır teknesine eğilmiş görünce. Birkaç gün sonra omuzuna bir tüfek asacak, bir kışla avlusunda uygun adım yürüyecek, sonra kendisini alıp buz gibi bir çukura nöbetçi dikeceklerdi; saçma bir şeydi bu; ama bu arada, sonradan bin bir güçlükle kazıyacağı kızıl bir boya sürüyordu butlarına, ve bu da öbüründen daha az saçma değildi.

«Hay Allah kahretsin!», dedi yüksek sesle. Birden, Elisabeth'in o akşam resmini çizmeye geleceğini anımsamıştı.

Tam da sırasıydı ya.

Kapı açıldı, Ramblin'in başı gözüktü.

«Kimsede gomina var mı?

— Bende var», diye atıldı Guimiot. Sözü geçen, varlıklı biriymiş gibi bakıyordu Ramblin'e ve çaktırmadan cilve yapıyordu.

«Teşekkür ederim», dedi Ramblin soğuk bir sesle. İçinde pembe bir peltenin titreştiği minik şişeyi aldı, Gerbert'ye döndü. «Soğuk bir gece geçireceğe benzeriz! Koltukta topu topu üç şaşkın var, balkonda da bir o kadar.» Ve birden kahkahayı bastı, Gerbert de büyük bir içtenlikle ona katıldı; seviyordu Ramblin'in zaman zaman tutulduğu bu kimsesiz sevinç nöbetlerini, ayrıca, kendi cinsine dönük bir oğlan olduğu halde çevresinde dönenmediği için gönül borcu duyuyordu ona.

«Tedesco kireç gibi! dedi Ramblin. Bütün yabancıları toplama kampına gönderecekler sanıyor. Canzetti ağlayarak ellerine sarılmış bizimkinin, Chanaud'ysa Canzetti'ye pis kırma diye bağırdıktan sonra, Fransız kadınlarının üzerlerine düşeni yapacaklarını haykırmakta. İnanın işler çok iyi.»

Kıvrık saçlarını özenle yüzüne yapıştırıyor, hem kuşkulu, hem onaycı bakışlarla aynada kendini seyrediyordu.

«Gerbert'ciğim, azıcık mavi verir misin bana?» dedi Eloy. Bu kız da, ne yapar ne eder, erkekler çıplakken soyunma odalarına dalardı; kendisi de yarı çıplaktı, saydam bir atkı sütanasınınkileri andıran memelerini şöyle böyle örtüyordu.

«Bas git burdan, hiç birimiz uygun durumda değiliz, dedi Gerbert.

— Ört şunları», dedi Ramblin kızın omuzundaki atkıyı çekiştirerek; tiksinti dolu gözlerle ardından baktı. «Hemşire olarak orduya yazılacağını söylüyor, düşünüyor musunuz piyangoyu, suyunu çıkaracak demektir elinin altına gelen zavallı çaylakların.»

Bunu dedikten sonra uzaklaştı. Gerbert Romalı giysisini geçirdi sırtına, yüzünü boyamaya başladı. Bu biraz daha eğ-

lenceliydi işte, severdi özenli işleri; yeni bir göz boyama yöntemi icat etmişti, çok etkili bir yıldızcıkla gözkapağı çizgisini uzatıyordu. Keyifli keyifli aynaya baktı, sonra aşağı indi. Dinlenme yerinde koltuğunun altında resim kartonuyla sıralardan birine çökmüş olan Elisabeth'i gördü.

«Çok mu erken geldim?» dedi Elisabeth cilveli bir sesle. Doğrusu, pek zarifti o akşam; Gerbert anlardı bu işlerden, iyi bir terzi elinden çıkmıştı sırtındaki tayyör.

«On dakika sonra emrinizdeyim», dedi Gerbert.

Dekorlara bir göz attı, her şey yerli yerindeydi, yardımcı araç ve gereçler el altına konmuştu. Perdedeki bir aralıktan seyircilere baktı: korkunç bir şeydi bu, topu topu yirmi kişi vardı tiyatroda. Gerbert, dişlerinin arasından ıslık çala çala koridorları dolaşıp oyuncuları aşağı indirdi, sonra gelip kuzu kuzu Elisabeth'in karşısına çöktü.

«Rahatsız olmayacaksınız, değil mi? dedi kadın kâğıtlarını açarken.

— Yok canım, zaten gürültü etmemeleri için burda bulunmam gerek», dedi Gerbert.

Gongun üç vuruşu içkarartıcı bir görkemle yankılandı sessizlikte. Perde açıldı. César'a eşlik eden alay, sahneye açılan kapının dibine yığılmıştı. Labrousse, sırtında beyaz ihram, içeri girdi.

«Aa, burda mısın sen? dedi kızkardeşine.

— Gördüğün gibi, dedi Elisabeth.

— Artık portre yapmadığını sanıyordum, dedi Pierre omuzunun üstünden bakarak.

— Bir çalışma bu, dedi Elisabeth; insan yalnız konulu resim yaparsa, el alışkanlığını yitiriyor.

— Daha sonra gel beni gör», dedi Labrousse.

Sahneye giren kapının eşiğini açtı, alay da ardından.

«Bir oyunu perde gerisinden izlemek çok garip, dedi Elisabeth, o zaman insan bunun ne denli yapay olduğunu farkediyor.»

Sonra omuz silkti. Gerbert sıkıntıyla baktı ona, hep tedirgindi Elisabeth'in karşısında, kendisinden ne istediğini

kestiremiyordu; zaman zaman, azıcık kaçık buluyordu onu.

«Öyle durun, sakın kıpırdamayın», dedi Elisabeth; sonra, vesveselenip gülümsedi: «Çok yorucu değil bu duruş, değil mi?

— Yoo, hayır», dedi Gerbert.

Hiç de yorucu değildi, ama kendini pek alık buluyordu şu anda. Dinlenme yerinden geçmekte olan Ramblin sinsi bir alayla baktı ona. Kısa bir sessizlik oldu. Bütün kapılar kapanmıştı, en küçük bir gürültü işitilmiyordu. İçerde, oyuncular, boş bir salon karşısında didinip duruyorlardı. Elisabeth el alışkanlığını yitirmemek için inatla karakalem resim çiziyor, Gerbert de salak gibi orda oturuyordu. Ne anlamı var bütün bunların? diye düşündü ansızın. Az önce soyunma odasındaki gibi, bir boşluk hissetti midesinde. Böyle anlarda hep aynı anı gelirdi aklına; bir akşam, Provence'da, yürüyüşe çıktığında kocaman bir örümcek görmüştü; örümcek, ağacın birinden sarkan bir ipe tırmanıyor, sonra azar azar kendini aşağı bırakıyor, daha sonra tüketici bir sabırla yeniden tırmanıyordu, ve öylesine yalnızdı ki, insan bu direngen yürekliliği nerden aldığını merak ediyordu.

«Sizin kukla tiyatrosu sürecek mi? dedi Elisabeth.

— Dominique, hafta sonuna dek demişti, dedi Gerbert.

— Pagès sonunda tümden bıraktı mı rolünü? dedi Elisabeth.

— Bu akşam için de söz verdi, gelecek», dedi Gerbert.

Elisabeth, kalemi havada, Gerbert'nin gözünün içine baktı.

«Ne düşünüyorsunuz Pagès hakkında?

— Hoş kız, dedi Gerbert.

— Peki, daha başka?» dedi Elisabeth; ısrarlı, garip bir gülüş vardı dudaklarında, sınava çekiyordu sanki kendisini.

«Pek çok tanımıyorum», dedi Gerbert.

Elisabeth içtenlikle güldü.

«En az onun kadar utangaç olursanız, tanımazsınız elbet...»

Kartonuna eğilip dikkatle çizmeye koyuldu.

«Hiç de utangaç değilimdir», dedi Gerbert. Öfkeyle, kızarmakta olduğunu hissetti; saçma bir şeydi, ama kendisinden söz edilmesinden hiç hoşlanmazdı, üstelik, kıpırdayıp yüzünü öteye de çeviremiyordu.

«Görünüşe göre tam tersine inanmak gerekiyor, dedi Elisabeth neşeli bir yüzle.

— Neden? dedi Gerbert.

— Yoksa, onunla daha yakından tanışmanız hiç de güç olmazdı.»

Elisabeth gözlerini kaldırdı, iyiniyet ve merakla Gerbert'ye baktı. «Gerçekten hiç bir şeyin farkında değil misiniz, yoksa numara mı yapıyorsunuz?

— Ne demek istediğinizi anlamıyorum, dedi Gerbert bozularak.

— Çok hoş doğrusu, dedi Elisabeth, bugünlerde öyle ender görülen bir şey ki şu alçakgönüllülüğünüz.» Tam bir güvenle, kendi kendine konuşuyor gibiydi. Belki de artık iyiden iyiye kaçırmak üzereydi.

«Pagès'nin benimle ilgisi falan yok, dedi Gerbert.

— Öyle mi dersiniz? dedi Elisabeth alaycı bir sesle.

Gerbert karşılık vermedi, Pagès kendisine zaman zaman gerçekten garip davranmıştı, ama pek bir şey göstermiyordu bu, Françoise'la Labrousse'un dışında kimseciklerle ilgili değildi. Elisabeth kendisiyle eğleniyordu besbelli, şu anda, sıkıcı bir tavırla kaleminin ucunu emmekteydi.

«Hoşunuza gitmiyor mu?» dedi.

Gerbert omuz silkti.

«Yanılıyorsunuz», dedi.

Sıkıntıyla yanına yöresine baktı. Elisabeth oldum olasıya patavatsızın biriydi, sırf konuşukluk olsun diye, ağzına geleni söylerdi. Ama bu sefer düpedüz dalga geçiyordu.

«Beş dakika oldu, dedi Gerbert kalkarken, şimdi sıra alkışlarda.»

Oyunda konuşması bulunmayan oyuncular gelmiş, dinlenme yerinin öbür köşesine oturmuşlardı, işaret edip onları yanına çağırdı, usulca sahneye bakan kapıyı açtı; oyuncu-

ların sesi duyulmuyordu, ama Gerbert, Cassius'la Casca arasındaki konuşmaya derinden derine eşlik eden müziğe ayak uyduruyordu; her akşam, halkın César'a taç giydirişini haber veren temayı aynı heyecanla bekliyordu; bu anın iki anlamlı ve hayal kırıcı görkemine bayağı kendini kaptırıyordu. Uzak bir mırıltının altını çizen sessizliği bekledi yine, derken o kısa ezgi işitildi ve yardımcı oyuncular hep bir ağızdan bağrıştılar; aynı tema, üçüncü kez birkaç sözcükle dile getirildi ve sesler daha bir şiddetle yükseldi.

«Şimdi artık bir süre rahatız», dedi Gerbert gelip yerine otururken. Epey meraklanmıştı doğrusu, kadınların hoşuna gittiğini bilirdi, hattâ biraz fazla hoşlanırlardı kendisinden, ama Pagès, olacak şey değildi.

«Bu akşam bir ara görüştük, dedi bir süre sonra. İnanın pek de iyiliğimi istercesine bakmıyordu bana.

— Nasıl yani? dedi Elisabeth.

— Françoise ve Labrousse'la yemek yiyecem diye kuduruyordu.

— Haa, anladım, dedi Elisabeth; kaplan gibi kıskançtır bizim küçük hanım; o anda sizden nefret etmiştir elbet, ama bu hiç bir şeyi kanıtlamaz.» Elisabeth, sessizce birkaç kalem attı önündeki kâğıda. Gerbert onu bu konuda daha fazla sorguya çekmek istiyor, ama saygı sınırını aşamayacak soruyu bulamıyordu bir türlü.

«İnsanın yaşamına böyle bir ufaklığın karışması epey sıkıcıdır herhalde, dedi Elisabeth. Françoise'la Labrousse istedikleri kadar iyiniyetli olsunlar, mutlaka güçlük çekiyorlardır onun yükünü taşımakta.»

Gerbert o akşamki olayı ve Labrousse'un babacan sesini anımsadı :

«Küçük bir zorbadır bu kız, ama bizim de silâhlarımız var buna karşı.»

İnsanların yüzlerini ve seslerini çok iyi anımsıyor, ama bunlardan yola çıkıp kafalarından geçeni kestiremiyordu; bütün o izlenimler, kendisini açık bir fikre kavuşturmaksızın, katı ve kesin bir kitle halinde önünde duruyorlardı. Durak-

sadı. Azıcık bilgi toplayabilmek için bundan iyi fırsat bulamazdı.

«Bu kıza hangi duygularla yanaştıklarını bilemiyorum, dedi.

— Bilirsin onları, dedi Elisabeth, birbirlerine öylesine bağlıdırlar ki, başkalarıyla ilintileri ya son derece hafiftir, ya da oyun.» Büyük bir dikkatle resme eğildi.

«Böyle küçük bir kızları olması hoşlarına gidiyor, ama sanırım yavaş yavaş ikisi de zehirlenmeye başlıyor.»

Gerbert duraksadı :

«Labrousse Pagès'ye zaman zaman öylesine çağrı dolu gözlerle bakıyordu ki.»

Elisabeth gülmeye başladı.

«Pierre'in Pagès'ye âşık olduğunu düşünmüyorsunuz herhalde? dedi.

— Düşünmüyorum elbet», dedi Gerbert. Öfkeden deliye dönmüştü, şu beyinsiz kadın, ablalık taslayan bir mahalle karısından farksızdı.

«Gözleyin isterseniz onu, dedi Elisabeth ciddî bir tavır takınarak. Dediğimden eminim: parmağınızı oynatmanız yeter.» Sonra, okkalı bir alayla ekledi: «Ama ilkin o parmağın oynaması gerekir.»

***

Dominique'in kulübü de tıpkı Trétaux Tiyatrosu gibi bomboştu; gösteri, sürekli müşterilerden karanlık yüzlü altısının önünde yapılmıştı. Mumlu kumaştan kesilmiş giysili küçük prensesi bavula yerleştirirken yüreği daraldı Gerbert'nin; bu, belki de son akşamdı. Yarın, külrenkli bir toz bulutu Avrupa'nın üstüne çökecek, kırılgan kuklaları, dekorları, içkievi tezgâhlarını ve Montparnasse'ın üstünde parlayan gök kuşaklarını örtecekti. Eli bir süre soğuk ve kaygan yüzde kaldı: tam bir gömmeydi bu.

«Ölü gibi», dedi Pagès.

Gerbert ürperdi; Pagès, bir yandan boynuna bir men-

dil bağlıyor, bir yandan da dizi dizi kutunun dibine yatırılmış minik ve soğuk bebeklere bakıyordu.

«Gelmeniz büyük bir dürüstlük, dedi Gerbert; siz olunca her şey çok daha iyi gidiyor.

— İyi ama, gelirim demiştim», dedi genç kız şaşkın bir saygınlıkla.

Tam perde açılacağı sırada gelmiş, oturup iki çift lâf edememişlerdi. Gerbert kaçamak bir bakış gönderdi ona; söyleyecek bir şey bulsa, içi gidiyordu onu alıkoyabilmek için. Hem canım, hiç de o kadar ürkütücü değildi; hattâ, başındaki örtüyle, tombul yanaklı kızlara benziyordu.

«Sinemaya gittiniz mi? diye sordu.

— Hayır,» dedi Xavière. Başörtüsünün püsküllerini çekiştirip duruyordu. «Çok uzaktı.»

Gerbert gülmeye başladı.

«Arabaya binince, her yan yakın olur.

— Yoo! dedi Xavière gözlerini aça aça, arabaya yalnız binmekten korkarım.» Dostça gülümsedi. «Yemek iyi geçti mi?

— Ben barbunyalı jambon yedim, harikaydı», dedi Gerbert içinden gelen bir atılımla. Yarı yolda, utanarak sustu: «Ama yemekle ilgili lâflardan hoşlanmazsınız siz.»

Pagès kaşlarını kaldırdı, gören, Japon maskelerindeki gibi fırçayla çizilmiş sanırdı.

«Kim dedi bunu size? Düpedüz uydurma bu!»

Gerbert, büyük bir keyifle yavaş yavaş ruhbilimci olduğunu düşündü, Xavière'in Françoise'la Labrousse'a hâlâ ateş püskürdüğünü farketmişti çünkü.

«Boğazınıza düşkün olduğunuzu söyleyecek değilsiniz herhalde? dedi gülerek.

— Bütün bunlar sarışın oluşumdan, dedi Xavière canı sıkılarak. Herkes, sarı saçlı olunca, bulutlarda gezdiğimi sanıyor.

— Peki be, var mısınız benimle birlikte patatesli bir hamburger yemeye?» dedi Gerbert. Hiç düşünmeden etmişti bu lâfı, ama daha o an kendi gözüpekliğinden ürktü.

Xavière'in gözleri sevinçle parladı.

«Varım elbet, dedi.

— Eh, hadi gidelim öyleyse», dedi Gerbert. Yana çekilip ona yol verdi. «Peki, ne diyeceğim şimdi ona?» diye düşündü kaygıyla. Ancak, yine de gururlanmıştı, şimdi artık hiç kimse ilk girişimi yapıp parmağını oynatmadığını söyleyemezdi. İlk kez böylesine girişken davranıyordu. Genellikle, önü hep karşısındakiler çekerdi.

«Off! amma da soğuk, dedi Pagès.

— Coupole'a gidelim, nah şuracıktadır», dedi Gerbert.

Pagès, acıklı gözlerle çevresine bakındı.

«Daha yakın bir yer yok mu?

— Patatesli hamburger ancak Coupole'da yenir», dedi Gerbert kararlı bir sesle.

Böyleydi işte kadın milleti; ya üşür, ya terler, insanı canından bezdirirlerdi. Gerbert içlerinden kimisini severdi, sevilmekten hoşlandığı için, ama çaresi yoktu, ölesiye sıkılırdı kadınların yanında; kendi cinsine dönük biri olma talihine erseydi, yalnız erkeklerle düşüp kalkardı. Kadınlarla düşüp kalktın, mı, hele azıcık yüreğin yufkaysa, sonradan bırakmak başlı başına bir sorun haline geliyordu; sonunda anlıyorlardı gerçi, ama bu da epey zaman alıyordu. Annie de yavaş yavaş anlıyordu, Gertbert üçüncü seferdir söz verdiği halde buluşmaya gitmemişti. Gerbert, sevgiyle baktı Coupole'un ön yüzüne; şu ışık oyunları, bir caz parçası gibi alt üst ediyordu içini.

«Gördünüz ya, hiç de uzak değil, dedi.

— Bacaklarınız uzun da ondan, dedi Xavière onaylayıcı bakışlarla onu tepeden tırnağa süzerek, severim hızlı yürüyenleri.»

Gerbert, iki yana açılan kapıyı itmezden önce dönüp ona baktı.

«Hâlâ hamburger yemek istiyor musunuz?» diye sordu.

Xavière duraksadı :

«Doğrusunu isterseniz, pek büyük bir arzum yok, daha çok susadım.»

Özür diler gibi bakıyordu oğlana; başörtüsünün altından sarkan püsküllerle ve kocaman elmacık kemikleriyle gerçekten epey şekerdi. Birden atılgan bir fikir geldi Gerbert'nin aklına.

«Öyleyse, isterseniz dans salonuna inelim?» dedi. Çekine çekine, en sevimli gülüşünü denedi. «Küçük bir cırcır dersi verirdim size.

— Oh! harika bir şey olur bu», dedi Pagès Gerbert'nin soluğunu kesen bir heyecanla. Boynundaki mendili bir çekişte çıkardı, kırmızı merdivenden basamakları ikişer üçer atlayarak inmeye başladı. Gerbert, şaşkın şaşkın, Elisabeth'in sokuşturmalarında gerçek payı bulunup bulunmadığını düşündü. Pagès herkese karşı öylesine çekingen davranırdı ki! Bu akşamsa, en küçük yanaşmayı içtenlikle karşılıyordu.

«Şuraya oturalım, dedi Gerbert masalardan birini göstererek.

— Evet, çok iyi olur», dedi Pagès. Hayran hayran çevresine baktı: yaklaşan büyük yıkım karşısında dans, sanat gösterilerinden daha iyi bir sığınaktı galiba, birkaç çift vardı pistte.

«Bayılıyorum bu türlü süslemeye», dedi Pagès. Burnunu tavşan gibi oynattı. Gerbert, onun bu yüz-göz oyunları karşısında gülmemek için kendini zor tutardı.

«Dominique'in kulübünde her şey pintice harcanmış, bir de ince beğeni diyorlar buna.» Hafifçe yüzünü ekşitip suçortağı gibi baktı Gerbert'ye. «Cimrilik değil mi bu? şakaları, takılmaları bile öyle: her şeyleri hesaplı sanki.

— Oo, öyle tabii! dedi Gerbert. Gülmeleri bile ciddidir o insanların. Labrousse'un anlattığı felsefeciye benzer hepsi, adam, bir çemberle çakışan bir teğet gördü mü gülermiş: ikisi arasındaki açıklık, açı olmadığı halde, açıya benzermiş çünkü.

— Alay ediyorsunuz siz benimle, dedi Pagès.

— Yemin ederim ki doğru, dedi Gerbert, adamcağız bunu son derece gülünç bulurmuş, oysa dünyanın en acıklı

şeyi.

— Ama adam, yine de eğlenme fırsatını kaçırmazmış demek», dedi Pagès.

Gerbert gülmeye başladı.

«Charpini'yi dinlediniz mi hiç? Gülünç şey diye ona derim işte, hele o **Carmen**'den: 'Nerdesin anneciğim, görüyorum seni' şarkısını söylerken, Brancanto'nun: 'Nerde? Nerde? Burda mı? Zavallı kadıncağız!' diye dönenişi yok mu! Her seferinde gözümden yaş gelir gülmekten.

— Hayır, dedi Pagès sinirli sinirli, hiç bir zaman çok gülünç bir şey dinlemedim ben. Öyle de çok isterdim ki.

— Öyleyse, Opera'ya gideriz bir kere, dedi Gerbert. Peki, ya Georgius? Georgius'u da tanımıyor musunuz?

— Hayır, dedi Pagès acıklı bir yüzle ona bakarak.

— Belki de saçma bulursunuz, dedi Gerbert. Şarkıları kaba şakalarla. hattâ cinas oyunlarıyla doludur.» Pagès'yi, Georgious'u zevkle dinlerken gözünün önüne getiremiyordu doğrusu.

«Eğleneceğimden eminim, dedi kız eğlenceye susamış bir insan gibi.

— Ne içeceksiniz? dedi Gerbert.

— Viski, dedi Pagès.

— Öyleyse, iki viski getirin bize, dedi Gerbert. Sever misiniz viskiyi?

— Hayır, dedi Pagès yüzünü buruşturarak. Tentürdiyot kokuyor.

— Ama tıpkı benim pernod içişim gibi, yine de içiyorsunuz, dedi Gerbert. Bense severim viskiyi», diye ekledi tedirginlik içinde. Sonra bütün yürekliliğini toplayıp gülümsedi. «Tangoya ne dersiniz?

— Hay hay», dedi Pagès. Kalktı, elinin ayasıyla eteğini düzeltti. Gerbert onun beline sarıldı; iyi dansettiğini, Annie'den de, Canzetti'den de iyi oynadığını biliyordu, ama o anki hareketlerini iyice kusursuz buldu; sarı saçlarından hafif ve tatlı bir koku yükseliyordu; Gerbert, bir süre dansın akışına, gitarların sesine, toz halinde dökülen sarı ışık-

lara, kollarında tuttuğu kıvrak vücudun yumuşaklığına bıraktı kendini.

«Nasıl da salaklık ettim», diye düşündü ansızın. Haftalarca önce gezmeye götürmeliydi onu, şimdi artık kışla bekliyordu kendisini, geç kalmıştı, bu gecenin sabahı yoktu çünkü. Yüreği sıkıştı. Yaşamındaki her şey sabahsız kalmıştı zaten. Tutkulu öykülere uzaktan bakardı hayran hayran, ama kendisi için büyük bir aşk düşünmek, erişemiyeceği yere gözünü dikmek gibi bir şeydi, ve bu, ancak, nesnelerin ağırlık kazanacağı, söylenen sözlerin, yapılan hareketlerin iz bırakacağı bir dünyada olabilirdi; Gerbert'yse kendini, kapısı hiç bir geleceğe açılmayan bir bekleme odasına kapatılmış hissediyordu. Orkestranın ara verdiği anda, bütün gece ardında sürüklediği bunalım yılgıya döndü. Parmaklarının arasından kayıp gitmiş olan yıllara gereksiz ve geçici günler diye bakmıştı, oysa biricik yaşamı bu yıllardı, daha başkasını tadamayacaktı. Çamurlara bulanmış, kaskatı bir ceset halinde, boynunda künyesiyle herhangi bir savaş alanına uzanıp kaldığı zaman, gelecek falan kalmayacaktı.

«Hadi gidip birer viski daha içelim», dedi.

Xavière uslu uslu gülümsedi. Masalarına dönerken, kendilerine bir sepet çiçek uzatan bir çiçekçi kızla karşılaştılar. Gerbert durdu, kırmızı bir gül seçti. Xavière'in önüne koydu gülü, o da alıp beline iğneledi.

IV. BÖLÜM

Françoise, aynaya son bir kez göz attı; hiç değilse bu sefer her şey yerli yerindeydi; kaşlarını özenle almıştı, yukarı toplanan saçları ensesini ortaya çıkarıyor, tırnakları da pırlantı gibi parlıyordu. Geçirecekleri geceyi düşündükçe keyifleniyordu; seviyordu Paule Berger'yi; onunla gezmek hoş oluyordu. Paule onları bu akşam tıpkı Sevilla'daki bir gece kulübüne benzeyen bir İspanyol gazinosuna götürecekti ve Françoise, birkaç saat için de olsa, Pierre'le Xavière'in kendisini kapattıkları gergin, tutkulu, boğucu ortamdan kurtulacağına seviniyordu; kendini taptaze, az sonra gitar sesleriyle manzanillanın buruk tadının canlandıracağı Sevilla şiirinin, seyredecekleri gösterinin, Paule'ün güzelliğinin zevkini çıkarmaya hazır hissediyordu.

Saat on ikiye beş vardı; artık duraksamaya yer yoktu; gecenin boşa gitmemesi için hemen aşağı inip Xavière'in kapısını çalmak gerekiyordu. Pierre, tam gece yarısı tiyatroda bekleyecekti onları, zamanında gitmezlerse küplere binerdi. Üzerinde, yeşil mürekkeple yazılmış, kocaman harfli Xavière'in yazısı bulunan pembe kâğıdı bir daha okudu:

«Bugün öğleden sonra beni bağışlayın, akşama keyifli olabilmek için dinlenmek istiyorum; on bir buçukta odanızdayım. Sevgiyle öperim.» Françoise, sabahleyin bu pusulayı kapısının altında bulmuş, Pierre'le birlikte, Xavière'in o gece böyle bütün gün yatmayı gerektiren ne gibi bir şey yapmış olacağını merak etmişlerdi. «Sevgiyle öperim» lâfı da bir şey kanıtlamıyordu, sıradan bir sözdü çünkü. Bir ge-

ce önce, Gerbert'le yemeğe giderken Flore kahvesinde bıraktıkları zaman Xavière burnundan soluyordu, dolayısıyla bugün nasıl bir suratla geleceği bilinmezdi. Françoise, ince yünlüden yeni bir kap attı omuzuna, çantasını aldı, aşağı indi. Xavière asık suratlı olsa da, Pierre bundan alınsa da, aldırmamaya kararlıydı. Kapıyı çaldı. Ufak bir gürültü işitildi; duyan, Xavière'in yalnızken kafasında dolaştırdığı düşünceleri dinliyorum sanırdı.

«Kim o? dedi uykulu bir ses.

— Benim», dedi Françoise. Bunun üzerine, bütün sesler kesildi. Françoise, aldığı neşeli kararlara karşın, Xavière'in kapıya çıkmasını beklerken gırtlağına sarılan bunalımı duydu yine. Asık suratlı mı, neşeli mi gelecekti? Ne derse desin, geçirecekleri gecenin anlamı, yani o akşam bütün dünyanın alacağı anlam gözlerindeki parıltıya bağlı olacaktı. Kapının açılması bir iki dakika sürdü.

«Daha hazırlanamadım», dedi Xavière tatsız bir sesle.

Durum, her zamanki gibi umut kırıcıydı. Xavière sabahlıklaydı, dağınık saçları uykudan şişmiş, sarı yüzüne düşmüştü. Arkasında kalan açık yatağın hâlâ sıcak olduğu seziliyordu, kepenklerinse gün boyu açılmadığı belliydi. Oda leş gibi sigara ve içki kokuyordu; ama havayı asıl zehirleyen ne alkol, ne de tütün kokusuydu, saatlar, günler, haftalarca korkulu bir düş gibi renkli kâğıtlarla kaplı duvarlara sinen doyurulmamış arzular, sıkıntı ve hınçlardı.

«Beklerim sizi, dedi Françoise kararsız bir tavırla.

— Daha giyinmedim bile», dedi Xavière. Yazgısına boyun eğenlere özgü acılı bir yüzle omuz silkti. «Yok, yok, dedi, bensiz gidin.»

Françoise, neye uğradığını şaşırmış, kıpırdamadan kapıda dikiliyordu; Xavière'in kalbinde kıskançlıkla hıncın filizlendiğini gördüğü günden beri, müthiş ürküyordu bu kimsesiz odadan. Burası, yalnızca Xavière'in kendi kendine tapındığı kutsal bir yer değil: aynı zamanda, zehirli ve görkemli bir bitkinin boy attığı bir çiçek tarhı, nemli havası insanın vücuduna yapışan bir sanrılı hücresiydi.

«Bakın, dedi. Ben gidip Labrousse'u alayım, yirmi dakika sonra size uğrayalım. Yirmi dakikada hazırlanamaz mısınız?»

Xavière'in yüzü birden canlandı.

«Hazırlanırım elbet, göreceksiniz, istersem bir çırpıda başarırım bu işi.»

Françoise daha sonraki iki katı indi. Can sıkıcı bir şeydi bu, gece hiç de iyi başlamamıştı: zaten kaç gündür hava alabildiğine gerginleşmişti, sonunda fırtına kopacaktı nasıl olsa. Özellikle Xavière'le Françoise'ın arası pek iyi değildi; Cumartesi gecesi, Zenci kulübünden sonraki beceriksiz sevgi gösterisi de hiç bir şeyi düzeltmemişti. Françoise adımlarını sıklaştırdı. Hemen hemen karşı konmaz bir şeydi bu: düzmece bir gülüş, iki anlamlı bir lâf tatlı bir eylencenin içine etmeye yetiyordu. Bu akşam da hiç bir şeyin farkında değilmiş gibi davranmaya devam edecekti, ama Xavière'in bütün bunları bile bile yapıp yapmadığını kestiremiyordu.

Françoise Pierre'in soyunma odasına girdiğinde saat olsa olsa on ikiyi on geçiyordu; Pierre çoktan pardösüsünü giymiş, divanın kenarında piposunu tüttürüyordu; Françoise içeri girince başını kaldırdı, kuşkulu bir sertlikle yüzüne baktı.

«Yalnız mısın? dedi.

— Xavière bizi otelde bekliyor, pek hazırlanamamıştı da», dedi Françoise. Istediği kadar kendini yumuşatmaya çalışsındı, yüreği yine de cendereye konmuş gibiydi. Pierre azıcık gülmemişti bile, hiç böyle karşılamamıştı doğrusu kendisini.

«Gördün mü onu? Ne durumdaydı?»

Françoise, şaşkın şaşkın Pierre'in yüzüne baktı. Neden böyle allak bullaktı acaba? İşleri yolundaydı; Xavière'in kavgalarıysa sevgili nazından öteye gidemezdi.

«Biraz asık suratlı ve yorgundu, bütün gün yatmış, çay ve sigara içmiş.»

Pierre kalktı:

«Biliyor musun ne yapmış dün gece? dedi.

— Ne yapmış?» dedi Françise. Ve kaskatı kesildi. Tatsız bir şey geliyordu mutlaka.

«Sabahın beşine kadar Gerbert'le dansetmiş, dedi Pierre hemen hemen meydan okuyan bir tavırla.

— Yaa! peki sonra?» dedi Françoise.

İyice bozulmuştu; Gerbert'le Xavière ilk kez gezmeye gidiyorlardı ve bin bir güçlükle dengelemeye çalıştığı şu ateşli ve karışık yaşamdaki en küçük değişiklik bir yığın tehlikeye gebeydi.

«Gerbert'nin ayakları yerden kesilmişti, hattâ şişinir gibi bir hali vardı, diye devam etti Pierre.

— Ne dedi sana?» dedi Françoise. İçine yerleşen iki anlamlı duyguya bir ad veremezdi, ama bulanıklığına da şaşmıyordu. Şimdi artık bütün sevinçlerinin dibinde kekremsi bir tat vardı ve en korkunç sıkıntılardan kezzabımsı bir zevk alıyordu.

«Kraliçeler gibi dansettiğini, ve hoş bir kız olduğunu söyledi», dedi Pierre kupkuru bir sesle. İyiden iyiye bozuktu, Françoise, o sert karşılamanın özürsüz olmayışına sevindi. «Bütün gün odasından çıkmadı küçük hanım, diye devam etti Pierre. Herhangi bir şey kendisini sarstı mı böyle yapar, onu sindirebilmek için kovuğuna çekilir.»

Soyunma odasının kapısını örttü, tiyatrodan çıktılar.

«Neden Gerbert'ye ona bağlı olduğunu haber vermiyorsun? dedi Françoise bir süre sustuktan sonra. Tek bir söz yeterdi.»

Pierre'in yandan görünüşü keskinleşti.

«O da zaten beni yoklamak istedi galiba», dedi acı acı sırıtarak. Göze çarpar derecede sıkkın ve kuşkulu bir hali vardı. Daha da acı bir sesle ekledi: «Ben de kendisini yüreklendirdim.

— Hah, bu iyi işte! Peki ama, nerden bilsin çocuk? dedi Françoise. Onun yanındayken öyle kayıtsız davranıyorsun ki kıza.

— Sırtına: 'dokunmak yasaktır' yazacak değilim ya»,

dedi Pierre sert bir sesle. Tırnaklarından birini dişledi. «Kendisi bulsun.»

Françoise'ın yüzünü kan bastı. Pierre büyük bir gururla oyunu açık oynamak istiyor, ama sonunda yenilebileceğini kabul etmek de istemiyordu; inatçı ve haksızdı şu anda, ve Françoise, bu zayıflığından ötürü nefret edemeyecek kadar çok sayıyordu onu.

«Ruhbilimci olmadığını bilirsin, dedi. Hem sonra, diye ekledi acı bir sesle, bir gün kendi ilintilerimizi konuşurken, insan birini yürekten saydı mı, onayını almadan yaralamaktan kaçınır demiştin.

— İyi ama, kimseyi suçladığım yok, dedi Pierre buz gibi bir sesle, çok iyi böyle olması.»

Françoise hınçla baktı ona, gerçekten acı çekiyordu, ama acısı insanda acıma duygusuna yer bırakmayacak kadar saldırgandı. Yine de bir iyiniyet çabası gösterdi.

«Xavière sakın bize kızgınlığından bu kadar iyi davranmış olmasın Gerbert'ye, dedi.

— Belki, dedi Pierre, yalnız şurası da bir gerçek ki, sabah olmadan dönmek istememiş ve onun için tüketmiş kendini.» Hırsla omuz silkti. «Şimdi bir de Paule binecek sırtımıza, oturup doğru dürüst konuşamayacağız bile.»

Françoise'ın yüreği hop etti. Pierre kaygı ve kızgınlıklarını sessizce kafasında gezdirmek zorunda kaldı mı, müthiş bir ustalıkla, geçen zamanı ağır ve etkili bir işkenceye dönüştürürdü; en korkunç şey, sonraya bırakılmış açıklamalar olurdu. Onca sevinçle hazırlandığı gece, eğlence olmaktan çıkmıştı; Pierre, iki lâfla, ağır bir angarya haline getirmişti geceyi.

«Sen kal, ben çıkıp çağırayım Xavière'i», dedi otelin önüne geldiklerinde. Hızla çıktı merdivenleri. Şöyle rahat bir kaçış olmayacak mıydı hiç? Bu sefer de gidecekleri kulübün insanlarına, yanına yöresine kaçamak mı bakacaktı? Pierre ve Xavière'le birlikte içine kapandığı, kendisini dünyadan ayıran şu büyülü çemberi kırmak istiyordu. Kapıyı çaldı. Daha çalar çalmaz açıldı.

«Gördünüz ya hemen hazırlandım» dedi Xavière.

İnsan bunun az önceki sarı yüzlü, ateşler içinde yanan mahpus olduğuna ölse inanmazdı. Yüzü düzenli ve aydınlıktı, saçları eşit kıvrımlarla omuzlarına dökülüyordu, mavi entarisini giymiş, beline de azıcık solmuş bir gül iliştirmişti.

«Nasıl seviniyorum bilemezsiniz bir İspanyol kulübüne gideceğime, dedi canlı bir sesle. Gerçek İspanyollar göreceğiz, değil mi?

— Elbette, dedi Françoise. Güzel oyuncu kızlar, gitarcılar ve kastanyetler göreceğiz.

— Hadi öyleyse, hemen gidelim», dedi Xavière. Parmaklarının ucuyla dokundu Françoise'ın kolsuz, yarım mantosuna. «Bayılıyorum bu kapınıza, dedi. Maskeli balolardaki dominolara benziyor. Ne güzelsiniz bu akşam», diye ekledi hayranlıkla.

Françoise sıkıntılı bir yüzle gülümsedi, Xavière olanların farkında değildi, Pierre'in asık suratını görünce apışıp kalacaktı; atlaya sıçraya iniyordu merdivenleri.

«Yine beklettim sizi, dedi elini neşeyle Pierre'e uzatırken.

— Önemi yok», dedi Pierre kupkuru bir sesle, Xavière alık alık baktı ona. Pierre arkasını dönüp bir araba çağırdı.

«Gideceğimiz yeri göstersin diye, önce gidip Paule'ü alacağız, dedi Françoise. Bilmeyen insanın bulması çok zormuş.»

Xavière, arkaya, Françoise'ın yanına oturdu.

«Sen de aramıza gelebilirsin, yer çok», dedi Françoise Pierre'e gülümseyerek.

Pierre şoförün arkasındaki iner kalkar oturma yerini indirdi.

«Teşekkür ederim, iyi böyle», dedi.

Françoise'ın gülüşü yarım kaldı; surat asmak istiyorsa, yapılacak bir şey yoktu. Ancak, nasıl olsa gecesini bozamayacaktı. Xavière'e döndü.

«Dün gece dansetmişsiniz galiba? Eğlendiniz mi bari?

— Oo! hem de nasıl! Gerbert harika dansediyor, dedi Xavière doğal bir sesle. Coupole'un altındaki kulüpte olduğumuzu söyledi mi? Harika bir orkestrası var.»

Birkaç kez göz kırptı, sonra, gülücüğünü Pierre'e uzatıyormuşcasına dudaklarını öne verdi.

«Sinemanız gözümü korkuttu, dedi, gece yarısına dek Flore'da oturdum.»

Pierre kötü kötü baktı ona.

«Dilediğinizi yapmakta özgürdünüz», dedi.

Xavière bir an şaşırdı, sonra yüzünde büyüklenme belirtisi bir titreme oldu ve bakışlarını yeniden Françoise'a çevirdi.

«Bir gün de birlikte gidelim oraya, dedi, danslı bir kulübe kadın kadına da gidilir elbet. Cumartesi gecesi, Zenci kulübünde nasıl eğlenmiştik.

— Gidelim tabii», dedi Françoise; neşeli bir yüzle Xavière'e baktı. «Gece yaşamına başladınız artık! Şimdi iki gece üst üste uykusuz kalmış olacaksınız.

— Ben de bunun için bütün gün yattım işte, dedi Xavière. Sizinle çıkarken canlı olmak istiyordum.»

Françoise, Pierre'in alaylı bakışı karşısında hiç istifini bozmadı; gerçekten de fazla büyütüyordu bu işi, Xavière Gerbert'yle dansetmekten hoşlandı diye bunca surat asılmazdı. Aslında, kendini suçlu hissediyor, ama hırçın bir kendini beğenmişliğe gömüldüğünden, iyiniyeti de, görgüyü de, ahlâkı da ayaklar altına alıyordu.

Françoise onu özgürlüğü içinde sevmeye karar vermişti, ve bu kararda kolay bir iyimserlik ağır basıyordu. Pierre özgür olduğu an, onu sevmek yalnızca kendisine bağlı olmaktan çıkıyordu, çünkü rahatça kendini nefret edilecek bir adam haline getirebilirdi. Nitekim, şu anda öyle yapıyordu.

Araba durdu.

«Siz de bizimle geliyor musunuz Paule'ü almaya? dedi Françoise.

— Elbette, evinin çok güzel olduğunu söylemiştiniz»,

dedi Xavière.

Françoise kapıyı açtı.

«Siz gidin, ben arabada beklerim, dedi Pierre.

— Nasıl istersen», dedi Françoise. Xavière onun koluna girdi, araba kapısından eve girdiler.

«Çok seviniyorum onun güzel evini göreceğime», dedi Xavière. Mutlu, küçük bir kız gibiydi, Françoise kolunu sıktı. Gösterdiği sevgi Pierre'e hıncından da olsa hoştu; ayrıca, Xavière, kendi kabuğuna çekilerek geçirdiği o gün boyunca yüreğini temizlemiş de olabilirdi. Bu umudun verdiği sevince bakarak, Xavière'in düşmanlığının kendisini ne denli üzdüğünü anladı.

Françoise zili çaldı, bir hizmetçi kadın gelip kapıyı açtı, yüksek tavanlı, geniş bir odaya aldı onları.

«Gidip hanımefendiye haber vereyim», dedi.

Xavière, olduğu yerde ağır ağır döndü ve kendinden geçmişçesine :

«Aman ne güzel!» dedi.

Bakışları sırayla, önce bin bir renkli avizeye, sonra donuk renkli bir bakırla kaplanmış korsan çekmecesine, üstüne kenarları mavi oyalı kırmızı ipekliden eski bir örtünün yayıldığı süs yatağına, yataklığın dibine asılmış Venedik aynasına ilişti; aynanın kenarlarında, ağaçlara konan kıraağı gibi parlak ve karmaşık cam süsler vardı. Françoise belli belirsiz bir kıskançlık duydu: insanın kendi kişiliğini ipekliye, işlenmiş cama, değerli ağaca kazıyabilmesi gerçekten büyük bir talihti, çünkü aykırılıkları birbirine denk düşürülmüş, kişisel beğenisine göre seçilmiş şu nesnelerin üstünde Paule'ün izi vardı: ve Xavière, Japon maskelerinde, limon küfü rengindeki küçük sürahilerde, bir cam küre altında dimdik duran deniz kabuğundan yapılmış bebeklerde, hayranlıkla kendini seyretmekteydi. Françoise, tıpkı Zenci gazinosundaki ya da tiyatroda yaptıkları gece yarısı toplantısındaki gibi, burda, Chirico'nun tablolarındaki yüzden yoksun kafalar kadar kaygan ve çıplak hissediyordu kendini.

«Hoşgeldiniz, sizi gördüğüme sevindim!» dedi Paule. Ellerini uzatmış, uzun, kara giysisinin görkemine aykırı düşen canlı adımlarla kendilerine doğru geliyordu; beline sarı benekli koyu bir kadife kuşak bağlamıştı. Heyecanla sarıldı Xavire'in ellerine ve bir süre bırakmadı. «Gittikçe Fra Angelico'nun kadınlarına benziyor», dedi.

Xavière utanarak başını önüne eğdi, Paule onun ellerini bıraktı.

«Hazırım», dedi omuzuna gümüş rengi bir tilki derisi yarım manto atarak.

Aşağı indiler. Paule yanına gelirken, Pierre bin bir güçlükle bir gülücük oturttu yüzüne.

«Seyirciniz var mıydı bu akşam? diye sordu Paule araba hareket ederken.

— Yirmi beş kişi vardı, dedi Pierre. Oyuna ara vereceğiz. Zaten yakında **Monsieur le Vent**'ın (Bay Rüzgâr'ın) provalarına başlayacağımız için, bir hafta sonra bitirmek zorundaydık.

— Biz sizden talihsiziz, dedi Paule. Oyun yeni sahneye konacaktı. İnsanların, olaylar kaygı verici bir hal alır almaz böyle köstebek gibi yuvalarına kapanmalarını garip bulmuyor musunuz? Bitişiğimizdeki menekşeci kadın bile, iki gündür üç demet çiçek satamadığını söylüyordu.»

Araba, yokuşlu bir sokağın başında durdu; Pierre hesabı görürken Paule'le Xavière birkaç adım yürüdüler; Xavière büyülenmiş gibi bakıyordu Paule'e.

«Gece kulübüne üç kadının ortasında girince epey ilgi çekeceğim herhalde», diye homurdandı Pierre dişlerinin arasından.

Paule'ün daldığı karanlık çıkmaz sokağa hınçla bakıyordu. Bütün evler uykuya varmış gibiydi. Sokağın en sonundaki küçük, tahta bir kapının üstünde, kirli harflerle «Sevillana» yazılmıştı.

«Bize iyi bir masa ayırmaları için telefon ettim», dedi Paule.

Önden kendisi girdi ve patron olması gereken ya-

nık tenli bir adama doğru yürüdü hızlı hızlı; gülerek bir iki lâf ettiler; salon küçücüktü; tavanda, birtakım çiftlerin iç içe dansettikleri pisti aydınlatan bir ışıldak vardı: kulübün geri kalan yanı loştu. Paule, duvar dibindeki, tahta bölmelerle birbirinden ayrılmış masalardan birine doğru çabucak yürüdü.

«Aman ne güzel yer burası! dedi Françoise. Tıpkı Sevilla'dakilere benziyor.»

Az kalsın dönüp Pierre'e bakacaktı; iki yıl önce, Alamada yakınlarındaki bir gazinoda geçirdikleri güzel geceleri anımsamıştı, ama Pierre anılarla uğraşacak durumda değildi. Keyifsizce garsona bir şişe manzanilla ısmarlıyordu. Françoise çevresine baktı; insanlarla eşyanın, sigara dumanları ardında yitip gitmiş, belli belirsiz bir bütün yarattıkları bu ilk anları severdi; bu karışık ve karanlık gösterinin, aydınlanıp bir yığın ayrıntı ve çekici öyküyle dolacağını düşünmek sevinç veriyordu insana.

«Burda en çok hoşlandığım şey, düzmece yerelliğin bulunmayışı, dedi Paule.

— Evet, öyle, daha yalın ve özentisizi olamaz», dedi Françoise.

Gerek masalar, gerek taburelerle ardında kocaman İspanyol şarabı fıçılarının sıralandığı tezgâh kaba ağaçtandı: bir piyanoyla, açık renk giysili çalgıcıların dizlerine oturttukları gitarların ışıldadığı tahta sekiden başka gözü alan bir şey yoktu salonda.

«Mantonuzu çıkarsanız», dedi Paule Xavière'in omuzuna dokunarak.

Xavière gülümsedi; arabaya bindiklerinden beri gözünü Paule'den ayırmamıştı; bir uyurgezer uysallığıyla mantosunu çıkardı.

«Ne güzel entari bu böyle!» dedi Paule.

Pierre, delici bakışlarla Xavière'i süzdü.

«Niye takıyorsunuz o gülü? Solmuş», dedi kuru bir sesle.

Xavière de bir an ona baktı, ağır ağır gülü çıkardı,

garsonun önüne koyduğu manzanilla bardağına yerleştirdi.

«Bunun ona güç vereceğini mi sanıyorsunuz? dedi Françoise.

— Neden olmasın? dedi Xavière göz ucuyla solgun güle bakarak.

— Gitarcılar iyi, değil mi? diye sordu Paule. Tam birer flamenkocu gibi çalıyorlar. Zaten buraya İspanya havası veren de onlar.» Tezgâha doğru baktı. «Boş olur diye korkmuştum, ama İspanyollar olaylara pek aldırmıyorlar galiba.

— Çok tuhaf şu İspanyol kadınları, dedi Françoise. Yüzlerinde altı okka düzgün var, ama yine de yapmacıklı değil, canlı ve hayvanımsı gözüküyorlar.»

Teker teker inceliyordu kapkara saçlı, yüzleri alabildiğine boyalı, etli butlu İspanyol dilberlerini; yaz günleri kulaklarına ağır kokulu yaban karanfilleri takan Sevilla güzellerine benziyorlardı.

«Ne de güzel oynarlar! dedi Paule. Buraya sık sık gelir onları seyrederim. Dinlenirken hepsi yerden bitme, pelte gibi şeylerdir, ama harekete geçtikleri an kanat takmış, soylu kişiler haline gelirler.

Françoise dudaklarını bardağına daldırdı; güneş sokakları yakıp kavururken, Pierre'le birlikte zeytin ezmesi ve zeytin yediği Sevilla gazinolarının esenlik verici serinlik ve gölgesini aklına getirmişti şu kuru ceviz kokusu; gözlerini Pierre'e çevirdi, birlikte o güzel yazları anmak istiyordu. Ama Pierre kötülük dolu bakışlarını Xavière'den ayırmıyordu.

«Eh pek uzun sürmedi doğrusu», dedi.

Gül, uyuşturucu madde almış kişiler gibi boynunu bükmüş, taçyaprakları kızarırken, dış yaprakları da sapsarı kesilmişti. Xavière usulca parmaklarının arasına aldı onu.

«Evet, sanırım tam anlamıyla can verdi artık,» dedi.

Kaldırıp masaya fırlattı, meydan okur gibi Pierre'e baktı, bardağını aldı, bir dikişte bitirdi. Paule'ün gözleri faltaşı gibi açıldı.

«Nasıl, iyi mi gül ruhunun tadı?» dedi Pierre.

Xavière başını geriye devirdi, hiç bir şey demeden bir sigara yaktı. Tatsız bir sessizlik oldu. Paule Françoise'a dönüp gülümsedi.

«Şu pasodobleyi deneyelim mi? dedi; konuyu değiştirmek istediği belliydi.

— Sizinle dansederken, gerçekten birşeyler biliyormuşum sanısına kapılıyorum», dedi Françoise kalkarken.

Pierre'le Xavière, hiç bir şey konuşmadan oturdular oldukları yerde; Xavière, baygın gözlerle sigarasının dumanını izliyordu.

«Ne durumda sizin tek kişilik gösteri tasarısı? dedi Françoise bir süre sonra.

— Durum aydınlığa kavuşursa, mayıs ayında bir deneme yapacağım, dedi Paule.

— Mutlaka büyük bir başarı elde edersiniz, dedi Françoise.

— Belki.» Belli belirsiz bir kaygı dolaştı Paule'ün yüzünde. «Ama beni asıl ilgilendiren bu değil. Baleyle tiyatroyu birleştirmek isterdim.

— İyi ama, yapıyorsunuz zaten, dedi Françoise, danslarınız göze son derece hoş geliyor.

— O kadarı yetmiyor, dedi Paule. Birşeyler, yepyeni birşeyler aramak gerektiğini çok iyi biliyorum.» Yüzü yine kararadı. «Ancak, bunun için sağı solu yoklamak, denemek gerek...»

Françoise, heyecanlı bir duygudaşlıkla baktı ona. Paule, serüven ve yiğitlik dolu bir yaşama başlamak üzere tüm geçmişini yadsıyıp Berger'in kollarına atılmıştı; Berger'yse tam bir tüccar gibi, kazanılmış bir ünü işletmekten başka bir şey yapmıyordu. Paule, hayal kırıklığını itiraf edemeyecek kadar çok şeyini vermişti ona, ama Françoise olumlamaya çalıştığı sevgiyle mutluluğun acılı çatlaklarını kolayca yakalayabiliyordu. Bir acılık belirdi boğazında. Pierre'le Xavière, bıraktıkları hücrede hâlâ dut yemiş bülbül gibi susmaktaydılar. Pierre, başını azıcık öne eğmiş, pi-

po içiyor, Xavière de kederli ve kaçamak bakışlarla onu süzüyordu. Nasıl da özgürdü! Gönlünü dilediğine vermekte, düşüncelerinde, acı çekmekte, kuşkulanmakta, nefret etmekte özgürdü. Hiç bir geçmiş, hiç bir yemin, hiç bir tutarlılık kaygısı bağlamıyordu elini kolunu.

Gitarların türküsü bitti. Paule'le Françoise yerlerine döndüler. Françoise belli belirsiz bir kaygıyla manzanilla şişesinin boşaldığını ve Xavière'in gözlerinin, mavi boyalı uzun kirpiklerinin altında ışıl ışıl yandığını farketti.

«Şimdi burda gösteri yapan oyuncu hanımı göreceksiniz, dedi Paule. Bence, birinci sınıf bir oyuncu.»

Orta yaşlı, İspanyol giysileri içinde tombulluğu daha da göze çarpan bir kadın pistin ortasına doğru ilerlemekteydi; tam ortadan ikiye ayrılmış ve omuzundaki atkı gibi kırmızı bir tarakla tutturulmuş uzun kara saçlarının altında aydede gibi tostoparlak bir yüzü vardı. Gitarcı çalgısından birtakım kuru sesler çıkartırken, o da dört bir yana gülümsüyordu; derken oynamaya başladı; kadının gövdesi ağır ağır dikildi, gencecik kollar kalktı havaya, parmaklar kastanyetleri şakırdattı ve yücut çocuksu bir hafiflikle sıçramaya koyuldu. Geniş, çiçekli etek, kaslı bacakların çevresinde fırıl fırıl dönüyordu.

«Birden nasıl da güzelleşti», dedi Françoise Xaviere'e dönüp.

Xavière karşılık vermedi. Bir şeyi tutkuyla seyretmeye başladı mı, kimsecikleri istemezdi yanında yöresinde. Yanakları al aldı, yüzü denetiminden çıkmış, bakışları alık bir hayranlıkla oyuncu kadının hareketlerini izliyordu. Françoise bardağındaki içkiyi bir dikişte bitirdi. İnsanın Xavière'le herhangi bir eylem ya da duygu içinde eriyemeyeceğini çok iyi biliyordu, ama az önce yeniden kavuştuğu sevgisi karşısında duyduğu sevinçten sonra, onun gözünde yaşayan biri olamamak çok güçtü. Gözlerini yeniden oyuncu kadına çevirdi. Kadın, şu anda, düşsel bir sevgiliye gülümsüyor, cilve yapıyor, kaçıyor, sonunda kollarına düşüyordu, derken korkunç hareketli bir büyücü kadın ha-

line geldi. Ondan sonra, bir köy düğününde, gözleri dışarda, çılgınlar gibi danseden neşeli bir köylü kadını canlandırdı. Oyunuyla canlandırdığı, şu yaşlanmaya yüz tutmuş vücutta serpilip gelişen gençlik ya da sersemce neşe insanı heyecanlandıran bir katkısızlığa kavuşuyordu. Françoise, yine Xavière'e bakmaktan alamadı kendini; ve şaşkınlıktan yüreği hop etti; Xavière artık kadına bakmıyordu, başını önüne eğmiş, sağ elinde yarısı içilmiş bir sigara tutuyor ve bunu ağır ağır sol eline yaklaştırıyordu. Françoise dudaklarının ucuna gelen çığlığı zor bastırdı; Xavière yanan sigarayı etine bastırmış, acı acı sırıtıyordu; çılgınlara özgü, içe dönük, yalnız bir gülümsemeydi bu, zevk içinde yüzen kadınların yüzünde görülene benzer şehvet ve acı yüklü bir gülümseme; ve insan ona bakamıyordu, korkunç bir yanı vardı çünkü.

Oyuncu kadın numarasını bitirmiş, pistin ortasında kendisini alkışlayanları selâmlıyordu. Paule de başını onlara çevirmiş, faltaşı gibi açılmış gözlerle n'oluyor diye soruyordu, Pierre'se nicedir Xavière'in giriştiği oyunun farkındaydı; kimse ağzını açıp bir şey demediğinden, Françoise da kendini tuttu, ancak olup bitenler dayanılır gibi değildi. Xavière, dudaklarında hoppa ve yaramaz bir gülümseme, usul usul yaktığı yerin çevresindeki külleri üflüyordu; bu küçük koruyucu örtüyü kaldırdıktan sonra, sigaranın ucunu yeniden aynı yere bastırdı. Françoise iğne batırılmış gibi sıçradı; başkaldıran yalnız eti değildi: benliğinin en derin ve gizli köşesinden, onulmaz bir biçimde yaralandığını hissediyordu. Şu çılgınca gülümsemenin ardında, şimdiye dek kafasında canlandırabildiklerinin çok çok ötesinde bir tehlike yatmaktaydı. Doymak bilmez bir iştahla kendi kendine sarılan, müthiş bir kesinlikle kendi kendisi için varolan bir şey vardı önlerinde; insan buna düşünceyle bile yaklaşamıyor, düşünce, tam ereğe varacağı anda dağılıp gidiyordu; elle tutulur bir nesne değildi bu, kimsenin yakalayamayacağı, yalnız yaşayanın görebildiği ardı arkası gelmeyen bir fışkırma ve kaçıştı. İnsan dolap beygiri gibi onun çev-

resinde dönmekten başka bir şey yapamazdı.

«Budalalık bu yaptığınız, dedi, kemiğinize dek yakacaksınız elinizi.»

Xavière başını kaldırıp biraz dalgın bir bakışla çevresini süzdü.

«Acımıyor ki», dedi.

Paule, Xavière'in bileğini kavradı.

«Az sonra korkunç canınız yanacak, dedi. Nasıl da büyük bir çocukluk ettiniz.»

Yara, aşağı yukarı beş kuruş büyüklüğündeydi ve epey derinceydi.

«İnanın hiç bir şey duymuyorum», dedi Xavière elini çekerek. Yaptığından hoşnut bir suçortağı gibi baktı onlara. «Tensel bir haz veriyor insana yanık,» dedi.

Oyuncu kadın, bir elinde tepsi, öbüründe İspanyolların iyice kafayı çekmekte kullandıkları iki ağızlı testilerden biri, yanlarına geliyordu.

— Var mı sağlığıma içecek?» dedi.

Pierre tepsiye bir kâğıt para bıraktı, Paule de testiyi aldı, kadına İspanyolca bir şeyler söyledi, başını geri çevirdi, testiyi havaya kaldırıp şarabı ağzına boşalttı ve sonra şıp diye kesti.

«Sıra sizde», dedi Pierre'e.

Pierre testiyi aldı, kaygılı gözlerle süzdü, başını geri yatırıp testiyi dudaklarına dayadı.

«Yoo, öyle değil», dedi kadın.

Sıkıca tutup çekti testiyi. Pierre bir an için şarabın ağzına akmasına izin verdi, sonra soluk alabilmek için kıpırdadı ve kravatı şarapla yıkanıverdi.

«Hay Allah kahretsin!» dedi öfkeyle.

Oyuncu kadın İspanyolca birşeyler söyleyip gülmeye başladı. Canı öylesine sıkılmıştı ki, Paule'ün ciddî yüzü bile neşeli bir kahkahayla gevşedi. Françoise bin bir güçlükle kendini tutup tuhaf bir dudak bükmeyle işi geçiştirdi. Bir kere korku yerleşmişti içine, hiç bir şey söküp atamazdı onu ordan. Bu sefer, mutluluğunu da aşan bir tehlikeyle

karşı karşıya olduğunu hissediyordu.

*
* *

«Biz biraz daha kalıyoruz, değil mi? dedi Pierre.

— Sıkılmazsanız, kalalım» dedi Xavière utangaç bir tavırla.

Paule az önce gitmişti. O gecenin güzelliğini Paule'ün dingin neşesine borçluydular. Onları birbiri ardından en son tango ve pasodoblelere kaldırmış, oyuncu kadını masalarına çağırmış, ona, sonradan bütün kulüptekilerin katıldığı içli halk türküleri söyletmişti. Epey manzanilla içmişler; sonunda, Pierre de surat asmaktan vazgeçmiş, keyfi yerine gelmişti. Xavière artık yanığın acısını duymuyor gibiydi; yüzünde bin bir çelişik ve şiddetli duygu gezinmişti. Yalnız Françoise için zaman geçmek bilmemişti. Ne müzik, ne türküler, ne dans kolunu kanadını kıran bunalımı silebilmişti: Xavière sigarayla elini yakalı beri, anısı tüylerini diken diken eden o acılı ve coşkulu yüzü zihninden söküp atamıyordu. Pierre'e döndü, onunla yeniden ilinti kurmaya gereksinimi vardı, ama öylesine kopmuştu ki, şimdi artık dönemiyordu bir türlü ona. Yapayalnızdı. Pierre'le Xavière konuşuyorlar, ve sesleri ta uzaklardan geliyordu sanki.

«Neden yaptınız bunu?» diyordu Pierre, Xavière'in elini tutarak.

Xavière yalvaran gözlerle baktı ona. Yüzü, şu anda, tatlı bir yumuşama içindeydi. Françoise Pierre'e onun yüzünden gülümseyemeyecek kadar kızmıştı, Xavière'se onunla çoktan sessizce barışmıştı, bıraksan kollarına atılıverecekti.

«Neden?» diye yineledi Pierre. Bir an yanan ele baktı.

«Yemin ederim ki kutsal bir yanık bu», dedi.

Xavière, hiç bir şey demeden, çocuksu bir yüzle gülümsemekteydi.

«Günah ödeyici bir yanık», diye devam etti Pierre.

— Evet, dedi Xavière. Şu güle karşı aşağılık bir duygusallık gösterdim. Ve bundan utandım!

— Dün gecenin anısını içinize gömmek istediniz değil mi?» dedi Pierre; yumuşak bir sesle konuşuyordu, ama sinirleri gergindi.

Xavière gözlerini açıp hayran hayran baktı.

«Nasıl bildiniz?» dedi. Bu falcılığın etkisinde kalmıştı sanki.

«O solgun gülün ne olduğunu keşfetmek çok kolay, dedi Pierre.

— Gülünç bir hareketti o, dedi Xavière, düpedüz oyundu. Ama beni buna kışkırtan sizdiniz», diye ekledi işveyle.

Gülüşü bir öpücük kadar tatlıydı ve Françoise büyük bir sıkıntıyla kendi kendine ne işim var benim bu iki sevdalının arasında, diye sordu; ona yer yoktu burda. Peki ama nerde vardı? Başka bir yerde de yoktu. Şu anda,dünyadan silinmiş hissediyordu kendini.

«Ben ha! dedi Pierre.

— Yine o acı alay vardı yüzünüzde, süsecekmiş gibi bakıyordunuz bana, dedi Xavière sevgi dolu bir sesle.

— Evet, gerçekten tatsızdım, dedi Pierre. Özür dilerim. Ama bu, sizin bizden başka bir şeyle ilgilendiğinizi hissetmemdendi.

— Antenleriniz var herhalde, dedi Xavière. Daha ben ağzımı açmadan siz burnunuzdan soluyordunuz.» Başını salladı. «Ama antenleriniz bozuk.»

— Yüzünüzü görür görmez, Gerbert'nin sizi büyülediğini düşündüm, dedi Pierre ansızın.

— Büyülemek mi?» dedi Xavière; kaşlarını çattı. «İyi ama, neler anlattı bu aşağılık oğlan size?»

Pierre bunu bile bile yapmamıştı, kabalık etmek elinden gelmezdi, ama söylediği lâfta Gerbert'yi hedef tutan kötü bir iğneleme vardı.

«Hiç bir şey anlatmadı, dedi Pierre, ama hâlâ dün gecenin etkisindeydi, sizse insanları o kadar sevindirmek için çaba harcamazsınız pek.

— Düşünmeliydim böyle olacağını, dedi Xavière öfkeyle. Kime güleryüz göstersen, hemen birtakım hayallere kapılır; Allah bilir neler geçirmiştir o kuş beyninden!

— Ayrıca, bütün gün odanızdan çıkmadınız, dedi Pierre, dün gecenin masalımsı havasını içinize sindirmek için yaptınız bunu.»

Xavière omuz silkti.

«İçi boş bir masaldı o, dedi kızgın kızgın.

— Şimdi öyle geliyor, dedi Pierre.

— Hayır, daha o an anladım», dedi Xavière sabırsızlıkla. Pierre'in gözlerinin içine baktı. «O gecenin bana olağanüstü gözükmesini istedim, dedi. Anlıyor musunuz?»

Bir sessizlik oldu; geçen yirmi dört saat içinde Gerbert'nin onun için neler anlattığını kestirebilmek olanaksızdı, ve zaten kendisi de bunu çoktan unutmuştu. Kesin olan şey, şu anda, büyük bir içtenlikle oğlanı yadsıdığıydı.

«Bizden öç alıyordunuz böylece, dedi Pierre.

— Evet, dedi Xavière alçak sesle.

— İyi ama aylar var ki Gerbert'yle yemek yememiştik, azıcık da onunla görüşmemiz gerekiyordu, dedi Pierre özür dilercesine.

— Biliyorum, dedi Xavière, ama bütün bu insanların sizi kemirmesi öteden beri canımı sıkıyor.

— Siz kimselere benzemeyen küçük bir kızsınız, dedi Pierre.

— Başka türlü olamam, dedi Xavière yorgun bir tavırla.

— Olmaya da çalışmayın, dedi Pierre tatlı bir sesle. Başkalığınız, iki yüzlü bir kıskançlıktan değil, uzlaşmaz bir insan oluşunuzdan, duygularınızın şiddetinden geliyor. Bunu elinizden çekip aldık mı eski Xavière olamazsınız.

— Ah, ah! yeryüzünde yalnız üçümüz olsak ne iyi olurdu!» dedi Xavière. Bir tutku alevi parladı gözlerinde. «Yalnız üçümüz!»

Françoise kendini zorlayarak gülümsedi. Pierre'le Xavière arasındaki suç ortaklığı hep acı vermişti ona, ama

bu akşam, onulmaz bir hüküm giydiğini farkediyordu. Kıskançlık, hınç gibi öteden beri reddettiği duygulardan, yaşamlarını dolduran, saygılı bir özenle yanaşmak gereken değerli nesneler diye söz ediyorlardı; kendisi de bulabilirdi içinde bu kaygı verici zenginlikleri; neden acaba Xavière'in bir tekmede kaldırıp attığı eski ve içi boş yönergeleri bunlara yeğ tutmuştu? Kaç kez kıskançlıktan kıvranmış, içinden Xavière'e kötülük etmek, Pierre'den tiksinmek gelmişti, ama sırf temiz kalabilme kaygısıyla bütün bu duyguları söküp atmıştı zihninden. Xavière, sakin bir gözüpeklikle, kendini olduğu gibi ortaya koymayı seçiyordu; bunun karşılığında, şu dünyada belli bir ağırlık kazanıyor, Pierre de ona tutkulu bir ilgiyle yanaşıyordu. Françoise kendisi olmaya cesaret edememişti, ve şimdi, yanardağ gibi patlayan bir acı dalgası içinde, bu iki yüzlü korkaklığın kendisini hiçliğe götürdüğünü anlıyordu.

Gözlerini yerden kaldırdı, Xavière konuşuyordu.

«Yorgun halinizi seviyorum, diyordu. O zaman yarı saydam oluyorsunuz.» Ansızın gülümsedi Pierre'in yüzüne doğru. «Hayalete benziyorsunuz o zaman. Güzel bir hayalete.»

Françoise Pierre'e baktı; gerçekten de solgundu; şu anda, gergin çizgilerinin yansıttığı o sinirli kırılganlık duygulandırmıştı Françoise'ı, ama bu yüzün etkisine kapılamayacak kadar kopuktu Pierre'den: ancak Xavière'in gülüşünde yakalıyordu ondaki romanlara özgü çekiciliği.

«İyi ama, artık hayalet olmak istemediğimi siz de biliyorsunuz, dedi Pierre.

— Yaa! peki ama, hayalet denen şey bir ceset değildir ki, dedi Xavière. Canlı bir varlıktır. Ama vücudu ruhundan gelir, ayrıca eti kemiği yoktur, acıkmaz, susamaz, uykusu gelmez.» Bakışları Pierre'in alnında, ellerinde dolaştı, Françoise bu sert, uzun ve ince ellere sık sık sevgiyle dokunur, ama eğilip bakmazdı. «Ama bence asıl şiirsel olan, toprağa bağlı kalmayışıdır: her an, hem belli bir yerde, hem her yerdedir.

— Burdan başka bir yerde değilim,» dedi Pierre.

Sevgiyle gülümsüyordu Xavière'e; Françoise, böyle gülüşleri nasıl bir yumuşaklıkla karşıladığını anımsıyordu, ama artık onları kıskanacak hali bile yoktu.

«Evet, öyle, dedi Xavière, ancak nasıl anlatsam derdimi: canınız istediği için burdasınız. Kapalı bir kutu gibi değilsiniz.

— Peki, başka zamanlar kapalı kutu gibi miyim?»

Xavière duraksadı :

«Zaman zaman.» Karşısındakinin gönlünü çelmek istercesine gülümsüyordu. «Ciddî kişilerle konuşurken, gören, sizi de ciddî biri sanabilir.

— Evet, anımsıyorum, ilk tanıştığımız günlerde kendini beğenmiş, önemli biri sayıyordunuz beni!

— O günden bu yana değiştiniz», dedi Xavière.

Mal sahiplerine özgü mutlu ve gururlu bir bakışla sarmaladı Pierre'i. Değiştirdiğini sanıyordu onu; doğru muydu acaba? Bu konuda yargıya varmak artık Françoise'a düşmezdi; şu anda, tüm duygulardan soyunmuş kalbi en değerli zenginlikler karşısında bile kayıtsızdı; yepyeni bir ışıltıyla Xavière'in gözlerinde parlayan şu koyu renkli ateşe güvenmek gerekiyordu.

«Pek bitkin gözüküyorsun,» dedi Pierre.

Françoise ürperdi, Pierre kendisine söylemişti bunu ve yüzü kaygılıydı. Sesini denetlemeye çalıştı.

«Çok içtim galiba», dedi.

Sözcükler boğazında düğümleniyordu. Pierre, sinirli bir yüzle kendisine bakıyordu.

«Son derece çirkin buldun bu gece yaptıklarımı», dedi pişmanlık acıları içinde.

İçinden gelen bir hareketle, elinin üstüne koydu elini. Françoise ona bakıp gülümsemeyi başardı; kendisine yönelttiği çağrı duygulandırmıştı onu, ama Pierre'in yeniden uyandırdığı sevecenlik bile çekip alamazdı artık onu kendi başına yaşadığı bunalımdan.

«Evet, biraz ayıp ettin, dedi elini çekerek.

— Özür dilerim, dedi Pierre, pek kendimde değildim.» Öylesine sarsılmıştı ki, söz konusu yalnız aralarındaki sevgi olsa, Françoise hemen o anda rahatlardı. «Bu geceni de berbat ettim, dedi, sense ne çok seviniyordun.

— Berbat olmuş bir şey yok», dedi Françoise; belli bir çaba harcadı, neşeyle ekledi; «Daha epey vaktimiz var, çok hoş burda olmak.» Xavière'e döndü: «Paule yalan söylememiş güzel bir yer burası, öyle değil mi?»

Xavière garip bir biçimde gülümsedi.

«Paris Geceleri'ni tanımaya çıkmış Amerikalılara benzemiyor muyuz azıcık? Üstümüzü başımızı kirletmemek için, şöyle açığa oturmuş, hiç bir şeye el sürmeden bakıyoruz...»

Pierre'in yüzü karardı.

«Ne yani! Kalkıp 'Oley' diye bağıralım, parmaklarımızı şıkırdatarak oynayalım mı istiyorsunuz?» dedi.

Xavière omuz silkti.

«Ne isterdiniz ha? dedi Pierre.

— Hiç bir şey, dedi Xavière soğuk bir sesle. Olanı söylüyorum.»

Yine başlıyorlardı işte; Xavière'in nefreti, kemirici bir asit gibi, ağır dalgalar halinde dört bir yana yayılmaya başlamıştı yeniden; bu yırtıcı dişler karşısında kendini savunmaya kalkmak boşunaydı, olacaklara boyun eğip beklemekten başka çare yoktu, ama Françoise'ın bütün gücü tükenmişti. Pierre'se o kadar kolay teslim olanlardan değildi, korkmuyordu Xavière'den.

«Neden yine ansızın nefret ettiniz bizden?» dedi sert bir sesle.

Xavière tiz bir kahkaha kopardı.

«Yoo! başlamayalım yine», dedi. Yanakları al al olmuş, ağzı hırsla büzülmüştü, tam anlamıyla çileden çıkmış gibiydi. «Vaktimi sizden nefret ederek geçirmiyorum ya, müzik dinliyorum.

— Ediyorsunuz işte, diye üsteledi Pierre.

— Etmiyorum», dedi Xavière. Bir an durup soluk aldı:

«İlk kez değil ki her şeye böyle tiyatro dekoruymuş gibi dışardan bakışınıza şaşmam.» Eliyle göğsüne dokundu: «Bense, dedi, tutkulu bir gülüşle, etten kemikten yapılmış bir insanım, anlıyor musunuz?»

Pierre, sinirli bir bakış gönderdi Françoise'a, bir an durdu, müthiş bir çaba harcıyor gibiydi.

«N'oldu kuzum? dedi daha yatıştırıcı bir sesle.

— Hiç bir şey olmadı, dedi Xavière.

— Bizi bir çift gibi mi gördünüz?» dedi Pierre.

Xavière gözlerinin içine baktı onun.

«Evet, öyle», dedi burnu havada.

Françoise dişlerini sıktı, içinden Xavière'i pataklamak, ayağının altına alıp ezmek geliyordu; oturup saatlarca Pierre'le aralarındaki ikili konuşmaları dinliyor, buna karşılık, Pierre, dostça bir gülüşü bile esirgiyordu kendisinden. Bu kadarı fazlaydı ama, hayır, böyle gitmezdi bu iş: sabrı kalmamıştı artık.

«Çok haksızsınız, dedi Pierre öfkeyle. Françoise, size kötü davrandım diye üzüldü. Bunun eşlikle ilgisi olduğunu sanmıyorum.»

Xavière hiç bir şey demeden öne kaykıldı. Komşu masalardan birinde genç bir hanım ayağa kalkmış, boğuk bir sesle, bir İspanyol şiiri okuyordu; bir anda bütün sesler kesildi ve başlar ona çevrildi. Sözler anlaşılmasa da, herkes ta içinden kapılıyordu bu tutkulu okuyuşa, insanı duygulandıran bir ateşin allak bullak ettiği bu yüze; şiir ölümden, nefretten, ve belki umuttan söz ediyor, ve onu okuyan sesteki iniş çıkışlar, yakınmalar, bir anda, bağrı yanan İspanya'yı sokuyordu hepsinin yüreğine. Kan ve ateş, gitarları, türküleri, göz alıcı atkıları, kırmızı karanfilleri kovmuştu sokaklardan; dansevleri yıkılmış, bombalar, şarap fıçılarını parçalamıştı; akşamların tatlı sıcaklığında korku ve açlık kol geziyordu. Flamenkolar, insanın başını döndüren şaraplar, göçüp gitmiş bir geçmişin kapkara ansından başka bir şey değildi artık. Françoise, gözleri kırmızı boyalı trajik dudaklarda, bir an için bu acılı okuyuşun ya-

rattığı imgelere bıraktı kendini; gizemli sesler altında titreşen bu çağrılara ve özlemlere bütün varlığıyla kapılmayı ne de çok isterdi. Başını çevirdi; şimdi artık kendini düşünemiyor, ama Xavière'in yanıbaşında olduğunu da unutamıyordu. Xavière kadına bakmıyordu şimdi, boşluğa dikmişti gözlerini; parmaklarının arasındaki sigara kendi kendine yanıyor, o farkında bile değilken. ateş ağır ağır eline yaklaşıyordu; isterik bir coşkunluk içinde yüzüyor gibiydi. Françoise elini alnına götürdü; ter içindeydi, hava boğucu bir hal almıştı, zihnindeki düşüncelerse alev alev yanıyordu. Az önce çılgınca bir gülüşle ortaya çıkan düşmanlık artık korkunç bir çıplaklıkla gözünün önündeydi; Françoise, her gün, her dakika tehlikeden kaçmıştı, ama sonunda olan olmuş, ta küçüklüğünden beri türlü biçimlerde yakaladığı aşılmaz engel karşısına dikilmişti: Xavière'in çılgınca coşkunluğu, nefreti ve, kıskançlığı aracılığıyla, ölüm kadar korkunç ve kesin olan rezalet patlak veriyordu işte; Françoise'ın karşısında, onu hesaba katmayan, bozulmaz bir hüküm vardı: kendisine yabancı, özgür, mutlak, hiç bir şeye indirgenemeyen bir bilinç dikiliyordu önüne. Ölüm gibi tam bir yadsıma, sonsuz bir yokluktu bu, ancak, insanı allak bullak eden bir çelişkiyle, bu hiçlik uçurumu kendisi için var olabilir, bütünsellik içinde yaşayabilirdi; evrenin tümü bu uçuruma gömülüyor ve dünyadan bütünüyle kopan Françoise hiç bir sözcüğün, hiç bir imgenin sınırını çizemeyeceği bu boşluk içinde eriyip gidiyordu.

«Dikkat edin», dedi Pierre.

Xavière'e doğru eğilip parmaklarının arasındaki sigarayı aldı; kız, korkulu bir düşten uyanır gibi baktı ona, sonra gözlerini Françoise'a çevirdi. Birden ikisinin ellerine yapıştı, avuçları alev alev yanıyordu. Françoise kendininkileri kavrayan bu alevli parmaklara değer değmez ürperdi; elini çekmek, başını öteye çevirmek, Pierre'le konuşmak istiyor, ama tek bir harekette bulunamıyordu; Xavière'in etkisine kapılmış, kendine dokunulmasına izin veren şu vücutla, ardında insanı çileden çıkaran bir varlığın gizlendiği

şu güzel yüze bakıyordu şaşkın şaşkın. Xavière, uzun süre, Françoise'ın yaşamının küçük bir parçası olmuştu: ama sonradan biricik egemen gerçeklik haline gelivermişti, ve Françoise, ona oranla, eski bir fotoğraf kadar silikti.

«Peki ama neden ben değilim de o?» diye düşündü Françoise içi yanarak; tek bir lâf etmesi, «benim gerçek olan» demesi yeterdi. Ancak, bu lâfa inanmak, seçebilmek gerekti; Françoise'sa, haftalardır, Xavière'in nefretini, sevecenliğini ve düşüncelerini zararsız dumanlar haline getiremiyordu; onların etine yapışmalarına izin vermiş, kendini bir av hayvanı haline getirmişti. Direnme ve başkaldırmaları arasında, özgür bir seçmeyle kendi benliğini yıkmıştı; yaşam öyküsüne, kendini olumlamaya cesaret edemeden, bir tanık gibi dışardan bakıyordu, Xavière'se, tepeden tırnağa, kendi kendinin olumlamasıydı. Kendini öyle bir güçle var ediyordu ki, büyülenen Françoise farkında olmadan onu kendine yeğlemiş, kendi varlığını silmişti. Yerleri, insanları, Pierre'in gülüşlerini Xavière'in duygularıyla tanır olmuştu, ve şimdi, kendini onunla karıştırmaya çalışıyordu: ama bu olumsuz çaba onu ancak hiçleştiriyordu.

Gitarlar tekdüze ezgilerini sürdürüyor, hava keşişlemeden esen yel gibi yakıyordu insanı; Xavière'in elleri yakaladığı avları bırakmamıştı, donup kalan yüzü hiç bir şey anlatmıyordu. Pierre de kıpırdamamıştı; sanki üçü de aynı büyünün etkisiyle taş kesilmişti. Birtakım imgeler geçiyordu Françoise'ın zihninden: eski bir ceket, terkedilmiş bir patika, Pierre'le Xavière'in kendisinden uzakta, Pôle Nord'da başbaşa oturdukları köşe. Daha önce de, varlığının, bu akşamki gibi, içine girilmez varlıklar yararına eriyip gittiğini hissetmişti, ama kendi hiçleşmesini hiç bu denli yoğunlukla farketmemişti. Bari bunun sonunda içinde hiç bir şey kalmasa, yine neyseydi; oysa, belli belirsiz bir fosfor ışıması kalıyor, ve bu, bilincin yüzeyine, binlerce bataklık parıltısı arasında dolaşan birtakım nesneler çıkarıyordu. Sinirlerini yay gibi geren gerilim bir anda boşaldı ve Françoise sessizce hıçkırmaya başladı.

O anda yüzü bozuldu. Xavière ellerini çekti. Pierre :

«Gitsek», dedi.

Françoise kalktı; kafasındaki bütün düşünceler bir saniyede silindi, vücudu uslu uslu harekete geçti. Kolsuz, kısa mantosunu aldı koluna, kapıya doğru yürüdü. Dışardaki soğuk hava gözyaşlarını kuruttu, ama içindeki titreme dinmiyordu. Pierre omuzuna dokundu.

«İyi değilsin galiba», dedi kaygıyla.

Françoise kaşıyla gözüyle özür dileyen bir hareket yaptı.

«Çok içtim bu gece», dedi.

Xavière, birkaç adım önlerinde, robot gibi dimdik yürüyordu.

«Bizim kız da iyice kafayı buldu, dedi Pierre. Önce onu götürüp yatırır, sonra şöyle sakin sakin konuşuruz.

— Olur», dedi Françoise.

Gecenin temiz havası, Pierre'in sevecenliği azıcık rahatlatıyordu onu. Xavière'in yanına gidip kollarına girdiler.

«Azıcık yürümek hepimize iyi gelecek», dedi Pierre.

Xavière karşılık vermedi. Solgun yüzünün ortasındaki dudakları buz gibi soğuk bir gülüşle donup kalmışlardı. Sessizce yokuşu indiler, gün doğmak üzereydi. Xavière ansızın durdu.

«Nerdeyiz? dedi.

— Trinite'de, dedi Pierre.

— Yaa! dedi Xavière, azıcık sarhoş oldum galiba.

— Galiba, dedi Pierre gülerek. Nasılsınız?

— Bilmem, dedi Xavière, olup bitenin farkında değilim.» Acıyla alnını buruşturdu. «İspanyolca konuşan çok güzel bir kadın geliyor gözümün önüne, sonrası karanlık.

— Bir süre seyrettiniz o kadını, dedi Pierre; sigara üstüne sigara içiyordunuz, izmaritleri parmaklarınızın arasından almak gerekiyordu, hiç bir şey olmuyormuş gibi, orda yanıp bitmelerine göz yumuyordunuz çünkü. Sonra azıcık uyanır gibi oldunuz, ellerimizi tuttunuz.

— Haa, evet!» dedi Xavière, ürperdi. «Cehenneme

yuvarlanmıştık. bir daha çıkamayacağız sandım.

— Uzunca bir süre heykel gibi kıpırdamadan oturdunuz, dedi Pierre, sonra Françoise ağlamaya başladı.

— Anımsadım», dedi Xavière belli belirsiz bir gülümsemeyle. Göz kapakları indi, ta uzaklardan gelen bir sesle ekledi: «Öyle sevindim ki ağladığına; çünkü benim de yapmak istediğim buydu.»

Françoise, bir an, insanlara özgü sevinç ya da acıların yansıdığını görmediği şu yumuşak, sarsılmaz yüze baktı tiksintiyle; Xavière, bütün gece, bir saniye bile aldırmamıştı onun üzüntüsüne; gözyaşlarını da ancak keyiflenerek seyretmişti. Françoise hırsla çıktı Xavière'in kolundan ve fırtınaya tutulmuş gibi koşmaya başladı. Başkaldırı yüklü hıçkırıklarla sarsılıyordu; bunalımı, gözyaşları, şu acılı gece onun malıydı, Xavière'in bunları elinden almasına göz yummayacaktı; kendisini canlı canlı yutmak isteyen şu açgözlü dokungaçlardan kurtulmak için gerekirse dünyanın öbür ucuna dek kaçacaktı. Ardından koşan birinin ayak seslerini işitti, güçlü bir el koluna yapıştı.

«Ne var, n'oldu, dedi Pierre. Rica ederim sakin ol.

— İstemiyorum, dedi Françoise. İstemiyorum.» Hıçkırarak onun omuzuna bıraktı kendini. Başını kaldırdığında, yanlarına gelmiş olan ve büyük bir merakla kendisine bakan Xavière'i gördü; ama utanmayı sıkılmayı bırakmıştı, hiç bir şey etkileyemezdi artık onu. Pierre ikisini de bir arabaya bindirdi iterek, Françoise arabada da ağlamaya devam etti.

«Geldik», dedi Pierre.

Françoise, ardına bakmadan, dörder dörder çıktı merdivenleri, ve divana attı kendini. Başı kazan gibiydi. Alt katta birtakım konuşmalar oldu, az sonra kapı açıldı.

«N'oldu kuzum?» dedi Pierre. Hızla yanına gelip kollarına aldı onu; Françoise da sımsıkı sarıldı Pierre'e ve uzunca bir süre yalnızca boşluk, karanlık ve saçlarında dolaşan hafif bir okşama oldu.

«Canım benim, n'oldu sana? Hadi anlat bakayım», de-

di Pierre'in sesi. Gözlerini açtı. Sabahın alacakaranlığında odada alışılmamış bir tazelik vardı, gecenin onu etkilemediği belli oluyordu; Françoise, büyük bir şaşkınlıkla, bakışlarının dinginlik içinde kavradığı nesneler karşısında buluyordu kendini. Tıpkı ölüm fikri gibi, yadsınan şu gerçeklik fikrine de uzun süre dayanamıyordu insan: nesnelerin ve kendi benliğinin doluluğuna dönmek gerekiyordu. Françoise'sa, ölümün eşiğinden dönmüşcesine allak bullaktı: hiç bir zaman unutamayacaktı bu geceyi.

«Bilmem», dedi. Hafifçe gülümsedi: «Her şey öyle ağırdı ki.

— Ben mi üzdüm seni?»

Pierre'in ellerine yapıştı.

«Hayır, dedi.

— Xavière'e mi üzüldün?»

Françoise, elden ne gelir anlamına omuz silkti; çok zordu açıklamak, başı çatlayacak gibiydi.

«Seni kıskandığını görmek hoşuna gitmedi», dedi Pierre; pişmanlık vardı sesinde. «Ben de beğenmedim bu davranışını, böyle devam edemez, yarından tezi yok konuşacağım onunla.»

Françoise sıçradı :

«Yapamazsın böyle bir şey, dedi. Nefret eder senden.

— Ederse etsin», dedi Pierre.

Kalktı, bir iki adım yürüdü, sonra yine yanına geldi.

«Suçlu hissediyorum kendimi, dedi. Büyük bir salaklıkla yaslandım bu kızın bana beslediği sevgiye, oysa küçük bir gönül çelme oyunundan başka bir şey yoktu ortada. Gerçek bir üçlü, hiç kimsenin harcanmayacağı üçlü bir yaşam kurmak istiyorduk; belki de olmayacak bir işti bu, ama hiç değilse denemeye değerdi! Xavière küçük, kıskanç bir kız gibi davranır, sen zavallı bir kurban gibi harcanırken ben hiç bir şey olmamış gibi hoplayıp zıplarsam, bizim deneme çok tiksinç bir hale gelir.» Yüzü ciddi, sesi sertti. «Konuşacağım bu konuyu onunla», diye yineledi.

Françoise sevgiyle baktı ona. Gösterdiği zayıflıkları

en az kendisi kadar acımasız bir gözle yargılıyordu; bütün gücü, açıkgörüşlülüğü, aşağılıktan kaçınmaktaki gururuyla karşısındaydı işte yeniden. Ancak, aralarında yeniden kurulan bu uyum bile mutluluğunu geri getirmiyordu; olabilecek yeni karışıklıklar önünde güçsüz ve korkak buluyordu kendini.

«Sana duyduğu sevgiden ötürü beni kıskandığını itiraf ettireceğini sanmıyorsundur herhalde? dedi yorgun bir sesle.

— Kendini beğenmişin biri gözükeceğim, o da öfkesinden deliye dönecek mutlaka, dedi Pierre, ama göze alıyorum bu tehlikeyi.

— Hayır, olmaz», dedi Françoise. Pierre, Xavière'i yitirirse, bu sefer de kendisi dayanılmaz bir suçluluk duygusuna kapılacaktı. «Hayır, yapma rica ederim. Ayrıca, onun için ağlamadım ben.

— Peki neden ağladın öyleyse?

— Söylersem güleceksin», dedi bitkin bir gülümsemeyle. Bir umut ışığı belirdi zihninde; duyduğu bunalımı söze dökebilirse, ondan kurtulurdu belki. «Benimki gibi bir bilinci olduğunu keşfettiğim için ağladım; daha önce başına geldi mi başkasının bilincini onun içindeymiş gibi hissetmek?» Yine titremeye başlamıştı, sözcükler onu sıkıntıdan kurtaramıyordu. «Biliyor musun, insanın kabul edemeyeceği bir şey bu.»

Pierre, pek inanmamış gibi bakıyordu ona.

«Sarhoş olduğumu sanıyorsun, dedi Françoise. Gerçi sarhoşum, ama bu hiç bir şeyi değiştirmez. Neden şaştın o kadar?» Ansızın ayağa fırladı: «Ölümden korkuyorum desem, hemen anlardın beni; oysa bu da aynı oranda gerçek ve ürkütücü. Herkes yeryüzünde tek olmadığını biliyor elbet; hepimizin, bir gün öleceğimizi söyleyişimiz gibi, sık sık tekrarladığımız şeylerden biri bu. Ama gerçekten inanmaya başlayınca...»

Duvara yaslandı, oda fırıl fırıl dönüyordu çevresinde. Pierre koluna yapıştı :

«Dinle beni, yatıp dinlensen iyi olmaz mı acaba? Söylediğin şeyi hafife almıyorum, ama bu konuyu, sen yatıp uyuduktan sonra, oturup sakin sakin konuşmalıyız.

— Söylenecek bir şey yok ki», dedi Françoise. Yine gözlerinden yaşlar boşandı, müthiş yorgundu.

«Gel yat bakayım, dedi Pierre.

Onu yatağa yatırdı, pabuçlarını çıkardı, üstüne bir battaniye örttü.

«Ben de gidip azıcık hava alayım, dedi. Ama sen uyuyana dek yanında kalacağım.»

Yanına oturdu, Françoise da onun elini alıp yanağına bastırdı. Bu akşam Pierre'in sevgisi bile yetmiyordu sinirlerini yatıştırmaya: o da koruyamazdı kendisini bugün keşfettiği şeyden; elinin eremeyeceği yerdeydi şu anda, hattâ, Françoise onun gizemli sürtünmesini de duymuyordu artık, ama o karşı konmaz bir biçimde varolmaya devam ediyordu. Xavière'in Paris'e yerleşmekle getirdiği yorgunlukları, sıkıntıları, yıkımları Françoise seve seve kabul etmişti, çünkü bunların hepsi kendi özel yaşamının anlarıydılar; ama o gece olup bitenler bambaşkaydı: bunları kendine mal edemezdi. Dünya, bir anda, uçsuz bucaksız bir yasak olarak dikilivermişti karşısına: kendi varlığının batışı, başarısızlığıydı bu.

V. BÖLÜM

Françoise kapıcı kadına bir gülücük gönderdi, sonra, eski dekorların küflenmekte olduğu avluyu geçti; yeşil boyalı tahta merdiveni hızla çıktı. Tiyatro, birkaç gündür oyuna ara vermişti ve Françoise akşamları daha uzun süre Pierre'in yanında kalabildiği için sevinçliydi; yirmi dört saattır görüşmemişlerdi, sabırsızlığında azıcık kaygı da vardı; hiç bir zaman gönül rahatlığıyla bekleyemiyordu Xavière'le gezmelerini anlatmasını; oysa hepsi birbirine benziyordu: hepsinde öpücükler, çatışmalar, tatlı barışmalar, tutkulu konuşmalar, uzun suskunluklar vardı. Françoise kapıyı itti. Pierre küçük bir masanın çekmecesine eğilmiş, bir kucak kâğıtla uğraşıyordu. Hemen Françoise'a doğru koştu.

«Öf! ne de uzun geldi seni görmediğim şu saatlar, dedi. Nasıl da küfrettim şu Bernheim'a da, onun iş yemeklerine de! Ancak prova saatında bıraktılar beni.» Françoise'ı omuzlarından kavradı. «Sen ne yaptın?

— Sana anlatacak bir yığın şeyim var», dedi Françoise.

Elini saçlarına, ensesine götürdü; onunla her buluşmasında, etten kemikten yapılmış bir insan olduğunu kanıtlama gereğini duyardı.

«Sen ne yapıyordun? Çekmeceleri mi düzeltiyorsun?

— Vazgeçtim, olacak iş değil çünkü, dedi Pierre masaya doğru hınçla bakarak. Ayrıca, acelesi de yok, diye ekledi.

— Genel prova gecesi herkeste bir rahatlık vardı, dedi Françoise.

— Evet, bu sefer de paçayı kurtardık galiba; ama ne kadar sürer bilmem.» Piposunu, parlatmak üzere, burnuna sürttü. «Nasıl, başarılı oldu mu?

— Epey güldük; erekleri bu muydu bilmem, ama kendi payıma pek çok eğlendim. Blanche Bouguet oyundan sonra yemeğe alıkoymak istedi, ama ben Ramblin'le birlikte sıvıştım. Oğlan beni alıp adını sanını bilmediğim barlara götürdü, ancak sıkı durdum, ölçüyü kaçırmadım. Yine de bütün gün çalışamadım.

— Sonra ayrıntılarıyla anlatırsın oyunu bana, özellikle Blanche Bouguet'yle Ramblin'i merak ediyorum. Küçük bir şey ister miydin?

— Biraz viski versen iyi olur, dedi Françoise. Ondan sonra da ne yaptığını anlat bana? İyi bir gece geçirdin mi Xavière'le?

— Uyyy!» dedi Pierre; ellerini havaya kaldırdı: «Böyle bir boğa güreşi görmemişsindir. Neyse ki sonu iyi bitti, ama tam iki saat, Pôle Nord'un bir köşesinde, nefretle tir tir titredik. Şimdiye dek dramın böylesini yaşamamıştık.»

Dolabından bir şişe Vat 69 çıkardı, iki bardak alıp yarı yarıya doldurdu.

«N'oldu peki? dedi Françoise.

— En sonunda sana duyduğu kıskançlık konusuna değindim, dedi Pierre.

— Yapmamalıydın, dedi Françoise.

— İyi ama, çok kesin karar verdiğimi söylemiştim sana.

— Peki, nasıl oldu da söz oraya geldi?

— Kimselere benzemeyişinden konuşuyorduk, ben genel olarak, bunun güçlülük simgesi, saygıya değer bir şey olduğunu, ama üçümüz arasında yersiz kaçtığını söyledim. Seve seve kabul etti dediklerimi, ama seni kıskanıyormuş gibi bir izlenim bıraktığını ekleyince, öfke ve şaşkınlıktan kıpkırmızı kesildi.

— Durumun pek de içaçıcı değilmiş doğrusu, dedi Françoise.

— Hayır, değildi, dedi Pierre, ya gülünç ya da tiksinç bulabilirdi beni. Ama iki yüzlü olmadığından, yalnız suçlamanın özüne bozuldu; ter ter tepindi, ama ben de sıkı bastım, bir yığın örnek verdim kendisine. Öfkesinden hüngür hüngür ağladı, öylesine nefret ediyordu ki benden, ürktüm, soluksuz kalıp ölecek sandım.»

Françoise sıkıntıyla baktı onun yüzüne.

«Sana kin beslemediğinden emin misin bari?

— Yüzde yüz eminim, dedi Pierre. Başlangıçta ben de kızdım çünkü. Ama sonunda kendisine yardım etmekten başka niyetim bulunmadığını, öyle davranmakla senin gözünde gün günden tiksinç hale geldiğini söyledim. Gerçekleştirmek istediğimiz şeyin ne denli güç olduğunu, bunun üçümüzden nasıl bir iyiniyet istediğini anlattım ona. Sözlerimde hiç bir suçlama bulunmadığını, yalnızca beliren bir tehlikeye karşı kendisini uyardığımı saptayınca, bana kızmaktan vazgeçti. Beni bağışlamakla kalmayıp, kendi açısından büyük bir çaba göstermeye karar verdi sanırım.

— Dediğin doğruysa, alkışlanmaya değer bir iş yapmış demektir», dedi Françoise. Bir güven dalgası geçti içinden.

«Her zamankinden büyük bir içtenlikle konuştuk, dedi Pierre, ve bana sorarsan, bu konuşmadan sonra, zihnindeki bir düğüm çözüldü. Hani şu her zamanki en iyi yanını kendine saklama hali var ya, o gitmiş gibiydi; beni açıkça sevmeyi kabul edebilmesi için hiç bir engel kalmamışcasına, eksiksiz olarak yanımdaydı sanki.

— Kıskançlığını açıkça kabul edince ondan kurtuldu belki», dedi Françoise. Bir sigara aldı, sevgiyle baktı Pierre'e.

«Neden güldün? dedi Pierre.

— Sana beslenen iyi duygulara birer erdem gibi bakman öteden beri hoşuma gider. Kendini Tanrı Baba saymanın bir türü bu.

— Haklısın, öyle biraz», dedi Pierre bozularak. Boşluğa doğru gülümsedi ve yüzünde, Françoise'ın ancak

uyurken yakalayabildiği bir çeşit mutlu çocuksuluk belirdi. «Odasına çay içmeye çağırdı beni, ve ilk kez, ben kendisini öperken, o da beni öptü. Sabahın üçüne dek, tam bir bırakışla kollarımda yattı.»

Françoise yüreğinin yaralandığını hissetti; onun da kendini yenmeyi öğrenmesi gerekiyordu. Kendisinin yanına bile yaklaşamadığı şu bedeni Pierre'in kucaklamayı başarabilmiş olması hâlâ ağırına gidiyordu.

«Sonunda yatacaksın onunla demiştim sana.» Gülümseyerek yumuşatmaya çalıştı sözcüklerin sertliğini.

Pierre kaçamaklı bir hareket yaptı.

«Ona bağlı, dedi. Bana gelince, şey elbet... ama hoşuna gitmeyecek bir harekete sürüklemek istemem onu.

— Rahibe yaratılışlı insanlardan değil ki», dedi Françoise.

Bu sözler, daha ağzından çıkar çıkmaz içine işlediler, yanakları kızardı azıcık; Xavière'i, kadınca arzular taşıyan küçük bir kadın olarak görmek hiç hoşuna gitmiyordu, ama gerçek ağır basıyordu: nefret ederim katkısızlıktan, etten kemikten yapılmış bir insanım ben; Xavière, bütün gücüyle başkaldırıyordu benimsemeye zorladıkları bu karışık, bulanık dürüstlük kavramı karşısında; surat asmalarının ardında, keskin bir hakkına sahip çıkış seziliyordu.

«Değil elbet, dedi Pierre, hattâ ancak cinsel bir dengeye kavuştuğu zaman mutlu olacağını sanıyorum. Şu sırada tam bir bunalım içinde, sana da öyle gelmiyor mu?

— Elbette, yüzde yüz öyle», dedi Françoise.

Belki de Pierre'in öpüp okşamaları uyandırmıştı Xavière'in duygularını, işler bu noktada kalamazdı hiç kuşkusuz. Françoise, dikkatle baktı parmaklarına; sonunda bu fikre de alışacaktı elbet, nitekim, daha şimdiden, duyduğu hoşnutsuzluk canlılığını yitirmiş gibiydi. Pierre'in aşkından, Xavière'in sevgisinden emin olduğuna göre, hiç bir imge rahatsız edemeyecekti artık onu.

«Ondan beklediğimiz şey hiç de sıradan değil, dedi Pierre. Böyle bir yaşamı, ikimiz arasında olağandışı bir

sevgi bulunduğu için düşünebildik, o da buna, olağandışı bir insan olduğu için yanaştı. Zaman zaman kararsızlık geçirmesi, hattâ başkaldırması son derece doğal.

— Evet, zaman gerek hepimize», dedi Françoise.

Kalktı, Pierre'in açık bıraktığı çekmeceye doğru yürüdü, dağınık kâğıtlara daldırdı elini. Kendisi de güvensizlik göstererek kusur işlemiş, Pierre'i sık sık olmadık şeylerle suçlamış, açıklaması gereken bir yığın düşünceyi kendine saklamış ve çoğu kez, onu anlamaya çalışacak yerde savaşa girişmişti. Eski fotoğraflardan birini aldı, gülümsedi. Pierre, sırtında bir Yunan gömleği, başında kıvır kıvır bir takma saç, sert ve körpe bir yüzle göğe bakıyordu.

«İlk kez böyle gördüm işte seni, dedi. O günden bu yana hiç mi hiç değişmedin.

— Sen de öyle», dedi Pierre. Yanına gelip çekmeceye doğru eğildi.

«Oturup birlikte bakalım isterdim bunlara, dedi Françoise.

— Evet, dedi Pierre, bir sürü eğlenceli şey var içlerinde.» Doğruldu, Françoise'ın kolunu okşadı. «Bu işe girmekle yanıltıya mı düştük dersin? diye sordu kaygılı bir yüzle. Altından kalkabilecek miyiz acaba?

— Zaman zaman ben de kuşkuya düştüm, dedi Françoise, ama bu akşam yeniden umutlanıyorum.»

Küçük masadan uzaklaştı, gelip viski bardağının karşısına çöktü yeniden.

«Sen ne durumdasın? dedi Pierre onun karşısına geçerek.

— Ben mi?» dedi Françoise. Soğukkanlı olduğu zaman kendinden söz etmeye utanırdı hep.

«Evet, dedi Pierre. Xavière'in varlığını bir rezalet olarak görmeye devam ediyor musun?

— Sen de biliyorsun ya, ancak zaman zaman kapılıyorum bu duyguya, dedi Françoise.

— Arasıra yeniden tepiyor ama, değil mi? diye üsteledi Pierre.

— Elbette, dedi Françoise.

— Şaşırtıyorsun beni, dedi Pierre, başkasında da kendininki gibi bir bilinç bulunduğunu keşfedince ağlayan bir sensin benim bildiğim.

— Budalaca mı buluyorsun bunu?

— Yok canım, dedi Pierre. Herkesin kendi bilincini mutlak bir veri olarak denediği doğrudur. Nasıl bağdaşabilir bir sürü mutlak? İnsanın doğumu, ya da ölümü kadar giz dolu bir şey bu. Hattâ bütün felsefelerin gelip tosladıkları sorun bu.

— Peki, neden şaşırıyorsun öyleyse? dedi Françoise.

— Fizikötesi bir durum karşısında öylesine duygulanmana.

— İyi ama somut bir şey bu, dedi Françoise, tüm yaşamımın anlamı giriyor işin içine.

— Ben de tersini söylemiyorum ki», dedi Pierre. Merakla baktı kadının yüzüne. «Ama yine de görülmemiş bir şey bir fikri böylesine güçlü yaşayabilmen.

— İyi ama, benim için, fikir kuramsal bir şey değildir ki, dedi Françoise, varlığı hissedilir, yoksa hiç önemi kalmaz.» Gülümsedi. «Yoksa, bilincimin yeryüzünde tek olmadığını farkedebilmek için Xavière'i beklemezdim.»

Pierre, düşünceli bir yüzle, parmaklarından birini üst dudağında gezdirdi.

«Bu keşfi Xavière aracılığıyla yapmış olmanı anlıyorum elbet, dedi.

— Evet, dedi Françoise. Seninle hiç bir sıkıntım olmadı, çünkü sen benden ayrı değilsin.

— Ayrıca, ikimiz arasında her şey karşılıklı, dedi Pierre.

— Nasıl yani?

— Sen beni bir bilinç olarak kabul ettiğin an, benim de sana aynı gözle baktığımı biliyorsun. Bu da her şeyi değiştiriyor.

— Belki», dedi Françoise. Kararsızca baktı bardağının dibine. «Bir başka deyişle, dostluk bu: iki yan da kendi erk

üstünlüğünden vazgeçiyor. Peki, ya içlerinden biri buna yanaşmazsa?

— O zaman dostluk kurulamaz dedi Pierre.

— Peki, nasıl sıyrılınır böyle bir durumdan?

— Bilmem», dedi Pierre.

Xavière bir an bile benliğinden geçmiyordu; sizi ne denli yükseğe koyarsa koysun, pışpışladığı anlarda bile, bir nesne olarak kalıyordunuz onun için.

«Hiç çaresi yok», dedi Françoise.

Gülümsedi. Xavière'i öldürmek gerekirdi... Kalktı, pencereye doğru yürüdü. Bu akşam Xavière'in ağırlığını duymuyordu yüreğinin üstünde. Perdeyi kaldırdı; mahalle halkının hava almaya geldiği şu küçük, dingin alanı seviyordu; sıralardan birine oturmuş olan yaşlı bir adam bir kesekâğıdından yiyecek çıkarıyor, bir çocuk, sokak lambalarından birinin ışığında yaprakları metal gibi keskin kenarlı gözüken bir ağacın çevresinde koşuyordu. Pierre özgürdü. Kendisiyse yalnız. Ama bu ayrılık içinde bile, eskiden büyük bir kolaylıkla düşünü kurduğu birliğe kavuşabilirlerdi.

«Ne düşünüyorsun?» dedi Pierre.

Françoise iki eliyle yüzünü kavradı, hiç bir şey demeden öpücüğe boğdu.

*
* *

«Ne güzel bir gece geçirdik», dedi Françoise. Neşeyle sıktı Pierre'in kolunu. Saatlarca fotoğraflara bakmış, eski mektupları okumuş, sonra sokağa çıkmış, Françoise'ın romanından, gençliklerinden, Avrupa'nın geleceğinden söz ederek Sen kıyılarında, Châtelet çevresinde, Hal'de dolaşmışlardı; haftalardır, ilk kez böyle özgürlük içinde, her türlü hesaptan uzak, uzun uzun konuşuyorlardı. Xavière'in yaptığı büyünün yarattığı tutku ve kaygı çemberi en sonunda parçalanmış ve onlar, uçsuz bucaksız dünya üzerinde, yeniden birbirlerinin kollarında bulmuşlardı kendilerini. Geçmiş, arkalarında, göz alabildiğine uzanıp gitmekteydi; yer-

yüzü engin kara parçaları ve okyanuslarla kaplıydı, ve bu sayısız zenginlikler ortasında varolduğunu bilmenin mucize dolu açık seçikliği zamanın ve uzayın daracık sınırlarını aşıyordu.

«Bak hele, Xavière'in odasında ışık var», dedi Pierre.

Françoise ürperdi; şu özgür uçuştan sonra, acılı bir sarsıntıyla konuyordu otelinin önündeki dar ve karanlık sokağa; saat sabahın ikisiydi; Pierre, gözcü dikilmiş polis memuru gibi bakıyordu karanlık oteldeki biricik aydınlık pencereye.

«Peki ama, ne var bunda şaşacak? dedi Françoise.

— Hiiç», dedi Pierre. Kapıyı itti, hızlı hızlı yukarı çıktı; ikinci katın sahanlığında durdu; sessizlik içinde, bir mırıltı geliyordu odadan.

«Birileri konuşuyor içerde», dedi Pierre. Kulağı kirişte, olduğu yerde dikiliyordu; Françoise da, birkaç basamak yukarda, eli trabzanda, çakılıp kaldı. «Ne olabilir dersin? dedi Pierre.

— Kiminle çıkacaktı bu gece? dedi Françoise.

— Hiç bir tasarısı yoktu», dedi Pierre. Bir adım attı: «Kim var acaba içerde?»

Bir adım daha attı, döşeme gıcırdadı.

«Dikkat et, işitecekler», dedi Françoise.

Pierre bir an duraksadı, eğildi, pabuçlarının bağlarını çözmeye başladı. O güne dek tattıklarından daha acı bir umutsuzluk kapladı Françoise'ın içini. Pierre sarı duvarlar boyunca ayaklarının ucuna basa basa yürüyor, kulağını kapıya dayıyordu; tek bir el hareketiyle, her şey silinivermişti: geçirdikleri mutlu gece de, Françoise da. dünya da; şimdi artık yalnız şu sessiz koridor, tahta pano, içerden gelen fısıltılar vardı. Françoise hüzünle baktı Pierre'e; bu çılgın ve korkulu yüzde, az önce büyük bir sevgiyle kendisine gülümseyen, canı kadar sevdiği çehreyi bulamıyordu bir türlü. Son basamakları da çıktı; bir çılgının kararsız açıkgörüşlülüğünün tuzağına düşmüştü sanki, küçük bir esinti her şeyi alt üst etmeye yetiyordu; geçirdikleri akıllı uslu,

gerilimsiz saatlar sonu gelmeyen bir ertelemeydiler, iyileşme olmayacaktı hiç bir zaman. Pierre, ayaklarının ucuna basa basa yanına geldi.

«Gerbert var odasında, dedi alçak sesle. Kuşkulanmıştım zaten.»

Pabuçları elinde, üst kata çıktı.

«Gizli bir şey yok ki bunda, dedi Françoise odasına girerken. Gezmeye gitmişler, oğlan, dönüşte otele getirmiş onu.

— Onunla buluşacağını söylememişti bana, dedi Pierre. Neden sakladı bunu benden? Ya da ansızın bu karara vardı!»

Françoise mantosunu çıkarmıştı, entarisini de usulca üstünden kaydırıp sabahlığını giydi.

«Sokakta rastlaşmış olabilirler, dedi.

— Dominique'in kulübüne gitmiyorlar ki artık. Hayır, mutlaka kendisi gidip oğlanı aramıştır.

— Belki de oğlan onu aramıştır, dedi Françoise.

— Son anda onu gezmeye çağırmak yürekliliğini gösteremez Gerbert.»

Pierre divanın ucuna oturmuş, dalgın dalgın pabuçsuz ayaklarına bakıyordu.

«Dansetmek istedi herhalde, dedi Françoise.

— Onun gibi telefondan ödü kopan birini telefona koşturacak, ya da Montparnasse'dan dışarı adım atamayan bir ürkeği Saint-Germain-des-Près'ye indirecek kadar güçlü bir arzu!» Pierre ayaklarına bakmaya devam ediyordu; sağ çorabı delinmiş, parmaklarından birinin ucu gözüküyor ve sanki onu büyülüyordu.

«Birşeyler var bu işin altında, dedi.

— Ne olsun istiyorsun?» dedi Françoise. Bıkkın bir tavırla saçlarını tarıyordu; nicedir sürüp gidiyordu şu belirsiz temcit pilâvı gibi tazelenen tartışma! Xavière ne yaptı? Ne yapacak? Ne düşünüyor? Neden? Nasıl? Saplantı, her akşam, ağızda bıraktığı yangınla, yürekte uyandırdığı umutsuzlukla, vücutta yarattığı yorgunlukla birlikte, aynı sarsıcılık-

ta geri geliyordu. Bu sorulara karşılık bulunsa bile, daha başkaları onların yerini alacak, aynı acımasız halay devam edecekti: Xavière ne istiyor? Ne diyecek? Nasıl? Niçin? Hiç çaresi yoktu onları durdurmanın.

«Anlayamıyorum, dedi Pierre; dün akşam öyle yumuşak, öyle güven dolu, öyle kendini bırakmış bir insandı ki.

— İyi ama, kim dedi ki değişmiş? dedi Françoise; ayrıca, Gerbert'yle geçirilen bir gece suç sayılamaz.

— Odasına, senden benden başka giren olmadı, dedi Pierre. Gerbert'yi oraya çağırması ya öç almak içindir, dolayısıyla benden nefret etmeye başlamış demektir; ya da ansızın onu odasına getirme arzusunu duymuştur: o zaman da, Gerbert'yi benden çok sevdiği ortaya çıkar.» Alık ve kararsız bir tavırla bacaklarını sallıyordu. «İkisi birden de olabilir.

— Basit bir özençtir belki», dedi Françoise inançsız bir sesle. Dün Pierre'le barışması hiç kuşkusuz içtendi, Xavière bazı şeylerde numara yapamazdı çünkü; ama onun en son gülücüklerine inanmamak gerekirdi; ancak anlık yatışmaları dile getirirdi böyle gülücükler: Xavière, insanın yanından ayrıldığı an yaşanılan şeyleri kafasından geçirirdi, ve çoğu kez, herhangi bir açıklamadan sonra onu yatışmış, akıllı uslu, tatlı bir kız halinde bırakıp ertesi gün nefretle yanar bulurdunuz.

Pierre omuz silkti.

«Sen de biliyorsun öyle olmadığını», dedi.

Françoise bir adım attı ona doğru.

«Aranızda geçen konuşmadan ötürü sana kızdığı kanısında mısın? Çok üzüldüm buna yol açtığıma.

— Üzülmeni gerektiren bir durum yok, dedi Pierre ansızın. Doğruyu dinleyecek kadar güçlü olması gerekirdi.»

Kalktı, birkaç adım attı odanın içinde. Françoise çok görmüştü onun üzüldüğünü, ama bu sefer dayanılmaz bir acıyla boğuşur gibiydi: onu bundan kurtarmak isterdi, böyle sıkıntılı ve kaygılı anlarında ona karşı duyduğu hınçlı güvensizlik, bu kez, yüzündeki kedere dayanamayıp erimiş-

ti. Ama artık hiç bir şey kendisine bağlı değildi.

«Yatmıyor musun? diye sordu.

— Yatıyorum», dedi Pierre.

Françoise paravananın arkasına geçti, bir avuç portakal kokulu krem alıp alıp suratında ezdi. Pierre'in sıkıntısı ona da bulaşıyordu. Hemen altında, birkaç keresteyle biraz alçının ötesinde, beklenmedik yüzüyle Xavière ve onu seyreden Gerbert vardı; kan kırmızısı siperliğinin altından ışık saçan minicik başucu lambasını yakmıştı herhalde, ve ağzından çıkan fısıltı halindeki sözcükler, sigara dumanıyla kaplı loş odada kendilerine bir yol açmaktaydılar. Ne konuşuyorlardı acaba? Yan yana mıydılar? Dokunuyorlar mıydı birbirlerine? İnsan Gerbert'nin yüzünü gözünün önüne getirebiliyordu, her zaman aynıydı çünkü, ancak Xavière'in kalbinde ne hale geliyordu acaba? Arzu verici, duygulandırıcı, acımasız, kayıtsız bir yüz olarak mı gözüküyordu? Seyrine doyulmayan güzel bir nesne miydi, yoksa bir düşman ya da bir av mı? Sesleri kendisine ulaşmıyordu. Françoise, yalnızca, paravananın öte yanından gelen bir kumaş hışırtısıyla, odanın sessizliği içinde, ateşli hastalık anlarındaki gibi belirginleşen çalar saatın tik-taklarını işitiyordu.

«Hazır mısınız? dedi Françoise.

— Evet», dedi Pierre. Pijamalarını giymişti, yalın ayak kapının dibinde dikiliyordu; usulca açtı kapıyı. «Çıt çıkmıyor artık, dedi. Gerbert hâlâ orda mı acaba?»

Françoise yaklaştı.

«Hayır, hiç bir şey duyulmuyor.

— Gidip bakacağım», dedi Pierre.

Françoise kolundan tuttu.

«Dikkat et, seni görürlerse çok tatsız bir durum çıkar ortaya.

— Korkulacak bir şey yok», dedi Pierre.

Françoise, aralık kalan kapıdan bir süre izledi onu, sonra bir parça pamukla bir şişe aseton aldı, özenle tırnaklarındaki boyayı silmeye başladı: önce bir parmağını, sonra ikinciyi sildi; kenarlarda pembe izler kalıyordu; insan ken-

dini yaşadığı ana kaptırabilse, mutsuzluk kalbe giden bir yol bulamayacaktı, kişinin suçortaklığına gereksinimi vardı çünkü. Françoise sıçradı, iki çıplak ayak dolaşıyordu döşemede.

«Ee? dedi.

— Çıt yoktu», dedi Pierre. Kapıya yaslanmış bekliyordu. «Öpüşüyorlardı besbelli.

— Ya da, daha akla yakın bir olasılıkla, Gerbert gitmişti, dedi Françoise.

— Hayır, oda kapısı açılıp kapansa duyardım.

— Öyle olmasa bile, öpüşmeden de susabilirler pekâlâ, dedi Françoise.

— Odasına getirdiğine göre, koynuna girmek istiyor demektir, dedi Pierre.

— Hiç de değil, dedi Françoise.

— Eminim bundan», dedi Pierre.

Sesindeki keskinlik pek yadırgatıcıydı; Françoise kasıldı.

«Xavière'i, bir erkeği alıp öpmek üzere odasına getirirken canlandıramıyorum gözümde, ya da getirse bile, adamın bayılmış olması gerekir. Gerbert Xavière'in hoşuna gittiğinden kuşkulandığı an bizimki aklını kaçırırdı! Küçük bir kendini beğenmişlik belirtisinde ondan nasıl nefret ettiğini gördün.»

Pierre garip bir tavırla baktı Françoise'ın yüzüne:

«Ruhbilimsel sezgime güvenemez misin? Öpüşüyorlardı diyorum sana.

— Yanılmaz bir insan değilsindir ki, dedi Françoise.

— Evet, öyle belki, ancak, Xavière söz konusu oldumu, sen de hep yanılmaktasın, dedi Pierre.

— Kanıtlanması gereken bir söz bu», dedi Françoise.

Pierre, sinsi sinsi, hattâ şeytanca güldü:

«Peki, gözümle gördüm dersem?» dedi.

Françoise bozuldu, neden oyun oynamıştı kendisine?

«Gördün mü? dedi güvensiz bir sesle.

— Evet, anahtar deliğinden baktım. Divandaydılar, öpü-

şüyorlardı.»

Françoise'ın sıkıntısı iyiden iyiye arttı. Pierre'in lâfında belli bir utanç ve yapmacık payı vardı.

«Peki, neden daha başında söylemedin bunu? dedi.

— Bana inanıp inanmayacağını anlamak istiyordum», dedi Pierre tatsız bir gülüşle.

Françoise gözyaşlarını güçlükle tuttu. Pierre bile bile onu yanlışlığa düşürmek istemişti demek! Bu garip dolapta, aklının köşesinden bile geçirmediği bir düşmanlık gizliydi; kendisine karşı gizli hınçlar besleyebilir miydi, olacak şey miydi bu?

«Falcı sanıyorsun kendini», dedi kuru bir sesle.

Pierre paravanın ardında gözden yiterken, o da yatağa gömüldü; boğazı yanıyordu; öylesine tatlı, ortak bir geceden sonra ansızın beliren bu nefret akıl alacak şey değildi; ancak, az önce kendisinden onca şey bekleyerek söz eden adamla, dudaklarında aldatılmış insanlara özgü bir kıskançlık gülümsemesiyle anahtar deliklerinden başkalarını gözetleyen adam aynı kişi miydi acaba? Bu inatçı ve ateşli saygısızlık karşısında gerçek bir tiksinti duymaktan alamıyordu kendini. Sırtüstü yatmış, ellerini ensesinde kavuşturmuş, acı çekeceği anı geciktirmek üzere, soluğunu tutar gibi tutuyordu düşüncesini, ama bu kasılma kesin ve dolu bir acıdan daha beterdi. Yatağa doğru gelen Pierre'e çevirdi bakışlarını; yorgunluk yüz çizgilerini ağırlaştırmış, ama yumuşatamamıştı, bu sert ve kapalı suratın altında, boynun çıplaklığı biraz edepsiz kaçıyordu. Duvara doğru çekildi. Pierre yanına uzandı, elini elektrik düğmesine attı. Ömürlerinde ilk kez, iki düşman gibi uyuyacaklardı. Françoise'ın gözleri açıktı, kendini bırakır bırakmaz başına gelecekleri korkuyordu.

«Uykun yok galiba», dedi Pierre.

Françoise kıpırdamadı.

«Hayır, yok, dedi.

— Ne düşünüyorsun?»

Karşılık vermedi, ağzından tek söz çıksa ağlamaya baş-

layacaktı çünkü.

«Nefret edilecek bir insan gibi görüyorsun herhalde beni», dedi Pierre.

Françoise kendini tuttu.

«Bense, senin benden nefret etmekte olduğunu sanıyorum, dedi.

— Ben mi?» dedi Pierre. Elini omuzunda hissetti, şaşkın bir yüzle kendisine döndüğünü gördü. «Böyle düşünmene dayanamam, bu, her şeyden daha acı olur benim için.

— Öyle gözüküyordun ama, dedi Françoise boğuk bir sesle.

— Nasıl düşünebilirsin böyle bir şeyi?» dedi Pierre. Ben senden nefret edeceğim ha?»

Müthiş bir umutsuzluk vardı sesinde, ve Françoise, ansızın, yüreğini paralayan bir sevinç ve acıyla, gözlerinde yaşlar belirdiğini farketti; hıçkırarak kollarına atıldı: şimdiye dek hiç görmemişti Pierre'in ağladığını.

«Hayır, hayır düşünmüyorum böyle bir şey, dedi, iğrenç bir şey olurdu bu.»

Pierre göğsüne bastırdı onu.

«Seviyorum seni, dedi alçak sesle.

— Ben de seni», dedi Françoise.

Omuzuna yaslanmış ağlıyordu, ama bu seferkiler tatlı gözyaşlarıydı. Pierre'in gözlerinin kendisinden ötürü yaşarmasını ömrü boyunca unutamayacaktı.

«Biliyor musun, dedi Pierre, az önce yalan söyledim sana.

— Nasıl? dedi Françoise.

— Seni sınamak istememiştim; anahtar deliğinden baktığım için utanıyordum, o yüzden hemencecik söylemedim bunu sana.

— Haa! dedi Françoise, onun için halin pek garipti!

— Öpüştüklerini bilmeni istiyor, ama sözüme güveneceğini umuyordum, bana doğruyu zorla söyletmene içerledim.

— Bense bu işi sırf kötü kalpliliğinden yaptığını sanı-

yordum, dedi Françoise, ve tabii çok tiksinç buluyordum davranışını.» Usulca okşadı Pierre'in alnını. «Garip şey doğrusu, utanabileceğini aklımın köşesinden geçirmezdim.

— Koridorlarda pijamayla dolaşırken, anahtar deliklerinden bakarken kendimi nasıl tiksinç bulduğumu düşünemezsin.

— Tutkunun ne rezil bir şey olduğunu çok iyi bilirim», dedi Françoise.

Yüreğine su serpilmişti; kendini açıkgörüşlülükle yargılayabildiği için, iğrenç bulmuyordu artık Pierre'i.

«Evet, rezil bir şey bu», diye yineledi Pierre; gözlerini dikmiş tavana bakıyordu. «Gerbert'yi öptüğünü düşündükçe çıldıracak gibi oluyorum.

— Anlıyorum», dedi Françoise. Yanağını yanağına bastırdı. O geceye dek, Pierre'in hoşnutsuzluklarından uzak durmaya çalışmıştı; belki de içgüdüsel bir sakınımdı bu, çünkü şimdi, içine düştüğü karışıklığı onunla birlikte yaşamaya çalışırken omuzuna çöken acı dayanılır şey değildi.

«Uyumaya çalışsak, dedi Pierre.

— Evet, çalışalım», dedi. Gözlerini yumdu. Pierre'in uyumak istemediğini biliyordu. Kendisi de, alt kattaki divanda, dudak dudağa sarılıp yatan Gerbert'yle Xavière'i zihninden söküp atamıyordu bir türlü. Xavière ne arıyordu Gerbert'nin kollarında? Pierre'den öc almak mı istiyordu? Yoksa kendini doyurmak mı? Salt rastlantıyla mı seçmişti bu kurbanı? Yoksa, daha şimdiden, dokunacak bir ten arayınca aklına Gerbert mi geliyordu? Françoise'ın gözkapakları gittikçe ağırlaşıyordu; bir anda, Gerbert'nin esmer yanakları, kadınlarınkini andıran uzun kirpikleri geldi gözünün önüne. Seviyor muydu acaba Xavière'i? Sevebilir miydi? Kız istese, sevebilir miydi onu? Neden kendisi becerememişti bunu istemeyi? Nasıl da boştu bütün bu köhne akıl yürütmeler! Yoksa kendisi mi artık onlara bir anlam vermekte güçlük çekiyordu? Şöyle ya da böyle, Xavière'di Gerbert'nin kucaklayıp öptüğü. Gözleri bir anda taşlaştı; bir süre, yanıbaşından gelen düzenli soluğu dinledi, sonra hiç

bir şey işitmez oldu.

Françoise, ansızın uyandı; kalın bir sis perdesi vardı ardında, uzun süre uyumuştu besbelli; gözlerini açtı; oda hafifçe ışımıştı; Pierre oturuyordu, iyice uyanıktı.

«Saat kaç? dedi.

— Beş, dedi Pierre.

— Uyumadın mı?

— Yoo, uyudum azıcık.» Kapıya baktı. «Gerbert'nin gidip gitmediğini merak ediyorum.

— Bütün gece kalacak değil ya, dedi Françoise.

— Gidip bakacağım», dedi Pierre.

Yorganları atıp kalktı. Françoise, bu kez ona engel olmaya çalışmadı, o da öğrenmek istiyordu çünkü. Kalkıp Pierre'in ardından sahanlığa çıktı; solgun bir gün ışığı vurmuştu merdivenlere, bütün otel uykudaydı. Tırabzandan sarktı; yüreği küt küt atarak. Şimdi n'olacaktı acaba?

Az sonra Pierre merdiven başında gözüktü, gel diye işaret etti. Françoise da aşağı indi.

«Anahtar kapıda, hiç bir şey gözükmüyor artık, ama yalnız galiba. Hattâ ağlıyor gibi.»

Françoise kapıya yaklaştı, Xavière'in elindeki fincanı tabağına bıraktığı izlenimini veren hafif bir ses işitti, sonra daha boğuk bir gürültü, ardından bir hıçkırık, bir hıçkırık daha işitildi, ve umutsuz, ölçüsüz hıçkırıklar birbirini izledi. Xavière divanın önünde dizüstü çökmüş ya da kendini yere atmıştı herhalde; en kederli anlarında bile öylesine ölçülüydü ki, bu hayvansı iniltinin ondan geldiğine inanamıyorlardı.

«Sarhoş mu dersin?» dedi Françoise.

Ancak içki yokedebilirdi Xavière'in kendi üzerindeki denetimini.

«Öyle galiba», dedi Pierre.

Yüreklerinde müthiş bir sıkıntı, elleri kolları bağlı, kapı önünde dikiliyorlardı. Gecenin bu saatında kapıyı çalmaları için hiç bir bahane yoktu, oysa Xavière'in orda, diz çökmüş, sarhoşluğun ve yalnızlığın korkulu düşleri içinde hıçkırdığını düşünmek de dayanılmaz bir işkenceydi.

«Durmayalım burda», dedi Françoise en sonunda. Hıçkırıklar iyiden iyiye hafiflemiş; acılı bir inleme biçimine girmişti. «Birkaç saat sonra öğreniriz her şeyi», diye ekledi.

Ağır ağır odalarına çıktılar; ikisinin de yeni bir tahminde bulunacak gücü kalmamıştı, Xavière'in inlemesinin sonu gelmemecesine yinelendiği şu belirsiz korkudan sözcüklerle kurtulamazlardı. Neydi acaba derdi? Çaresi var mıydı? Françoise kendini yatağa attı, karşı koymaksızın teslim oldu yorgunluğa, korkuya ve acıya.

*
* *

Uyandığında, kepenklerin arasından gün ışığı sızıyordu, saat on olmuştu. Pierre, kafasını kollarının arasına gömmüş, iyilik perilerine özgü çocuksu bir yüzle mışıl mışıl uyuyordu. Françoise dirseklerinden biri üzerinde doğruldu; kapının altından pembe bir kâğıdın ucu gözüküyordu. Bir anda, bütün o gidip gelmeleri, insana sancı veren imgeleriyle geçirdikleri gece geldi gözünün önüne; yataktan fırladı. Kâğıt ortadan ikiye kesilmişti; tırtıllı parçada, uzunlu kısalı çizgiler, birbiri üstüne yığılmış, biçimsiz sözcükler meydana getirmekteydi. Françoise mektubun yarısını söktü: «Kendimden öylesine tiksiniyorum ki, kaldırıp pencereden aşağı atmalıydım kendimi, ama buna cesaret edemeyeceğim. Sakın bağışlamayın beni, korkaklık etseydim, yarın sabah sizin beni öldürmeniz gerekirdi.» Son cümleler iyice okunaksızdı; sayfanın dibinde, kocaman, titrek harflerle yazılmış bir: «bağışlamaca yok» vardı.

«Nedir o?» dedi Pierre.

Saçı başı darmadağınık, gözleri uykulu, yatağın kenarında oturuyordu, ancak, mahmurluğunun ardında büyük bir sıkıntı gizliydi.

Françoise kâğıdı uzattı.

«Düpedüz sarhoşmuş, dedi. Yazıya baksana.

— Bağışlamaca yok», dedi Pierre. Hızla okudu yeşil kalemle yazılmış satırları. «Çabuk git bak ne yapıyor, dedi.

Kapısını çal.»

Büyük bir korku okunuyordu gözlerinden.

«Gidiyorum», dedi Françoise. Şıpıtık terliklerini giydi, koşarak aşağı indi, bacakları titriyordu. Ya Xavière birden aklını kaçırdıysa? Kapının ardında cansız yatar mı bulacaktı acaba onu? Yoksa, dışarı uğramış gözlerle, bir köşeye büzülmüş mü? Pembe bir leke vardı kapıda, Françoise yaklaştı: bir kâğıt parçası, bir raptiyeyle kapıya tutturulmuştu. Ortadan ikiye ayrılan kâğıdın öbür yarısıydı bu.

Xavière, bunun üzerine de, kocaman harflerle: «Bağışlamaca yok» yazmış, altınaysa okunmayan bir yığın şey karalamıştı. Françoise eğildi, ama anahtar deliği kapatıyordu; kapıyı çaldı. Hafif bir gıcırtı işitildi, ama karşılık veren olmadı. Xavière belki de uyuyordu.

Françoise bir an duraksadı, sonra kapıdaki kâğıdı çekip aldı ve odasına döndü.

«Kapıyı çalmaya cesaret edemedim, dedi. Uyuyor galiba. Bak ne iliştirmiş kapısına.

— Okunmuyor ki», dedi Pierre. Bir an süzdü okunmayan satırları. Arada bir «lâyık olmayan» sözcüğü vardı. Şurası açıktı ki, Xavière bunları yazarken tam anlamıyla çıldırmıştı. Düşündü. Gerbert'yi öperken de sarhoş muydu acaba? Bana kötü bir oyun oynamaya karar verdiği için, bile bile mi yaptı yoksa? Ya da, hiç bir şey düşünmeden, birlikte mi sarhoş oldular?

«Ağladı, ağladı, bunları yazdı, sonra da yatıp uyudu herhalde», dedi Françoise. Xavière'in şu anda mışıl mışıl uyuduğuna emin olabilmek için pek çok şey verirdi.

Kepenkleri itti, gün ışığı doldu odaya; bir an, büyük bir şaşkınlıkla baktı her şeyin yerli yerinde olduğu kalabalık, aydınlık sokağa. Sonra, zihinden çıkmamakta direnen düşüncelerin hora tepmeye devam ettiği sıkıntı dolu odaya döndü yeniden.

«Bu sefer gidip çalayım artık kapısını, dedi. Böyle eli kolu bağlı duracak değiliz ya. Ya bir uyku hapı içtiyse! Tanrı bilir ne durumdadır.

— Evet, evet, git çal, hem de karşılık alana dek», dedi Pierre.

Françoise aşağı indi; saatlardır, kimi zaman gerçekten, kimi zaman da kafasında, durmadan inip çıkıyordu bu merdivenleri: Xavière'in hıçkırıkları hâlâ kulaklarındaydı; uzun süre çöktüğü yerde kalmış, sonra kalkıp pencereye gitmiş olmalıydı; içini yakan tiksintiyi düşünmek korkunç bir şeydi. Françoise kapıyı çaldı, yüreği duracak gibiydi, çıt çıkmadı. Daha hızlı çaldı. Boğuk bir ses:

«Kim o? diye mırıldandı.

— Benim, dedi Françoise.

— Ne var? dedi ses.

— Hasta olup olmadığınızı öğrenmek istedim, dedi Françoise.

— Hayır, değilim, dedi Xavière. Uyuyordum.»

Françoise ne edeceğini şaşırdı. Sabah olmuş. Xavière odasında dinleniyor, canlı bir sesle konuşuyordu. Geceki boğucu sıkıntının hiç bir anlam taşımadığı, sıradan bir sabahtı bu.

«Dün geceden ötürü soruyorum bunları, dedi Françoise. Gerçekten iyi misiniz?

— Elbette canım, iyiyim, yalnız uykum var», dedi Xavière kızgın bir sesle.

Françoise bir an duraksadı; bu öfkeli sözlerin doldu-ramayacağı, bir tufandan arta kalmış bir boşluk vardı yüreğinde, ve bu, hayal kırıcı, yavan bir izlenim bırakıyordu insanda. Üstelemek olanaksızdı; odasına döndü. O acılı iniltilerden, duygulandırıcı çağrılardan sonra, insan, her zamankine benzer, renksiz bir güne başlamak istemiyordu kolay kolay.

«Uyuyordu, dedi Pierre'e. Gidip kendisini uyandırmamdan hiç hoşlanmadı galiba.

— Kapıyı açmadı mı? dedi Pierre.

— Hayır, açmadı, dedi Françoise.

— Öğleyin buluşmaya gelecek mi merak ediyorum doğrusu. Ama hiç sanmam.

— Ben de öyle.»

Sessizce yıkanıp süslendiler. İnsanı hiç bir yere götürmeyen düşüncelere sözcükler aracılığıyla çekidüzen vermeye kalkışmak boştu. Hazır olunca odadan çıkıp ortak bir kararla Dôme'a yollandılar.

«Biliyor musun ne yapalım? dedi Pierre. Gerbert'ye telefon edip çağıralım. O bilgi verir bize.

— İyi ama, hangi bahaneyle çağıracağız oğlanı buraya? dedi Françoise.

— Olup biteni anlatırsın: Xavière'in birtakım anlaşılmaz lâflar yazdığını, sonra odasına kapandığını, merak ettiğimizi, aydınlanmak istediğimizi söylersin.

— Peki, hemen arayayım öyleyse, dedi Françoise kahveye girerken. Bir sade kahve ısmarla bana.»

Aşağı indi, telefoncu kıza numarayı verdi; Pierre kadar sinirli olduğunu hissediyordu. N'olup bitmişti dün gece? Basit öpüşmeler mi? Ne bekliyorlardı birbirlerinden? N'olacaktı bundan sonra?

«Alo, Mösyö Gerbert'yle konuşmak istiyordum.

Françoise telefon kulübesine girdi.

«Alo, Mösyö Gerbert'yle konuşmak istiyordum.

— Benim efendim, dedi Gerbert. Kiminle görüşüyorum?

— Ben Françoise. Gelip Dôme'da bulabilir misiniz bizi? Nedenini gelince anlatırız.

— Tamam, dedi Gerbert. On dakika sonra ordayım.

— Güzel», dedi Françoise. Kızın önündeki tabağa kırk metelik koydu, yukarı çıktı. Dipteki masalardan birinde, önünde bir yığın gazeteyle, dudaklarında sigarası, Elisabeth oturuyordu. Pierre, bir karış suratla yanına çökmüştü.

«Gazete okumaya gelmiştim, bir iki de mektup yazacaktım», dedi Elisabeth. Sonra, büyük bir keyifle ekledi: «İşler pek iyi gitmiyor galiba.

— Hayır, gitmiyor», dedi Françoise. Pierre'in hiç bir şey ısmarlamadığını farketti, hemen sıvışmak niyetinde olduğu belliydi.

Elisabeth sinsi sinsi güldü.

«Neyiniz var kuzum? Sizi gören cenazeci sanacak.» Françoise duraksadı.

«Xavière dün gece kafayı çekti, dedi Pierre. Çılgınca bir kararla canına kıymak istediğini yazdı bize, şimdi de odasına almak istemiyor.» Omuz silkti. «Her salaklığı yapabilir ayrıca.

— Hattâ otele dönsek iyi ederiz dedi, Françoise. İçim hiç rahat değil.

— Hadi canım siz de? Canına falan kıymaz», dedi Elisabeth. Sigarasının ucuna dikti gözlerini. «Dün gece Raspail bulvarında Gerbert'yle gördüm onu, zıp zıp zıplıyordu, hiç de canına kıyacakmış gibi gözükmüyordu.

— Sarhoş muydu? dedi Françoise.

— Her zaman azıcık afyon yutmuş gibidir o, dedi Elisabeth. Kesin bir şey söyleyemem.» Başını salladı. «Çok ciddiye alıyorsunuz bu kızı. Yapılacak şeyi çok iyi biliyorum ben: alıp bir cimnastik okuluna yazdırmalısınız, orda, günde sekiz saat bedeneğitimi yaptırır, dana pirzolası yedirirler; o zaman beti benzi yerine gelir.

— Gidip bakalım bir», dedi Pierre kalkarken.

Elisabeth'in elini sıkıp kahveden çıktılar.

«Ben de sırf telefon etmek için geldiğimizi söylemiştim, dedi Pierre.

— Evet, ama Gerbert'yi çağırdım buraya, dedi Françoise.

— Dışarda bekleriz, dedi Pierre, geçerken koluna yapışırız.»

Sessizce kaldırımda gidip gelmeye başladılar.

«Elisabeth çıkar da bizi burda görürse, halimiz nice olur? dedi Françoise.

— Öff! vız gelir, dedi Pierre sinirli bir tavırla.

— Dün gece onları görmüş, bu sabah havayı yoklamaya gelmiş, dedi Françoise. Anla ne denli nefret ediyor bizden!»

Pierre karşılık vermedi, gözünü metronun çıkışından

ayırmıyordu. Françoise'sa, korkuyla kahvenin taraçasını gözlüyor, şu kötü anda Elisabeth'e yakalanmayı hiç mi hiç istemiyordu.

«Hah, geldi işte», dedi Pierre.

Gerbert gülerek yaklaşıyordu; gözlerinin altında, yüzünün yarısını kaplayan kara lekeler vardı. Onu görünce, Pierre'in yüzü aydınlandı.

«Selâm, dedi tatlı bir gülüşle, ama hemen tüyelim, Elisabeth bizi kolluyor. Karşıki kahveye saklanırız.

— Buraya gelmekle rahatsız olmadınız, değil mi?» dedi Françoise.

Sıkılmıştı. Gerbert bu işi pek garip bulacaktı mutlaka, daha şimdiden sıkıntıdaydı çünkü.

«Yoo, hayır», dedi.

Masalardan birine çöktüler, Pierre üç kahve ısmarladı. Bir tek o rahattı.

«Bakın ne bulduk bu sabah kapımızın altında, dedi cebinden Xavière'in mektubunu çıkararak. Françoise gidip kapısını çaldı, ama açmadı. Siz aydınlatabilirsiniz bizi, dün gece sesinizi işittik çünkü: sarhoş falan mıydı? Ne durumda bıraktınız onu?

— Sarhoş değildi, dedi Gerbert, ama odasına çıkarken bir şişe viski almıştık, benden sonra içmiş olmalı.» Durdu, heyecanlı bir tavırla perçemini geri attı. «Doğruyu söylemeliyim size, dün gece yattım onunla», dedi.

Kısa bir sessizlik oldu.

«Ee, bunda kaldırıp kendini pencereden atmayı gerektiren bir yan yok ki», dedi Pierre açık sözlülükle.

Françoise hayranlıkla baktı ona. Nasıl da beceriyordu numara yapmayı! Hani nerdeyse kendisi bile kanacaktı.

«Bunun onun için büyük bir dram yarattığını sanıyoruz», dedi kendini zorlayarak. Bu haber Pierre'i pek şaşırtmamıştı herhalde, kendi kendine, sıkı duracağım diye söz vermişti besbelli. Ancak, Gerbert gittikten sonra nasıl bir hiddet ve acı patlamasıyla karşılaşacaklardı acaba?

«Gelip Deux Magots'da buldu beni, dedi Gerbert. Bir

süre konuştuk, sonra odasına çağırdı beni. Orda, nasıl oldu bilmem, kollarımda buluverdim Xavière'i ve sonunda yatıverdik.»

Belli belirsiz bir sinirlilikle, süklüm püklüm bardağına bakıyordu.

«Nicedir belliydi öyle olacağı, dedi Pierre.

— Ve siz gittikten sonra viski şişesine mi sarıldı diyorsunuz? dedi Françoise.

— Olabilir», dedi Gerbert. Başını kaldırdı. «Düpedüz kapı dışarı etti beni, oysa yemin ederim ben aramadım onu», dedi kendini savunurcasına. Yüzü rahatlamıştı. «Bilseniz nasıl sövüp saydı bana! Apıştım kaldım! Gören de, zorla yattım sanırdı.

— Ee, öyledir bizim kız», dedi Françoise.

Gerbert, apansız bir utançla baktı Pierre'e.

«Kınamıyorsunuz beni, değil mi?

— İyi ama, neden kınayacağım sizi, dedi Pierre.

— Bilmem, dedi Gerbert şaşkın şaşkın. Çok genç de. Ne bileyim ben işte, diye bitirdi sözünü hafifçe kızararak.

— Sakın gebe bırakmayın onu, bütün istediğimiz bu», dedi Pierre.

Françoise, içinde müthiş bir sıkıntıyla ezdi sigarasını kül tablasında. Pierre'in Gerbert'yle suçortaklığı etmesi canını sıkıyordu, oyundan da öte bir şeydi bu. Şu anda, kendine de, değer verdiği şeylere de küçümseyerek bakıyordu herhalde; ve bu korkunç dinginlik, akla hayale gelmeyecek kadar güç bir gerilim sonunda elde ediliyordu.

«Oo! hiç tasalanmayın bu konuda», dedi Gerbert. Dalgın dalgın ekledi: «Geri gelip gelmeyeceğini de bilmem ya, neyse.

— Nereye gelecek? dedi Françoise.

— Odadan çıkarken, beni nerde bulacağını bildiğini, benim kendisini aramayacağımı söyledim, dedi Gerbert kasılarak.

— Yoo! dedi Françoise, böyle demiş olsanız da, şimdi gidip arayacaksınız onu.

— Hayır, aramayacağım, dedi Gerbert damarına basılmış gibi. Beni dilediği yöne çekebileceğini sanmamalı.

— Tasalanmayın, dedi Pierre, arayacak sizi. Zaman zaman kibirlidir, ama belli bir tutumu yoktur, sizi görmek isteyecek ve bunun için bir gerekçe bulacaktır.» Derin bir soluk çekti piposundan.

«Size âşık falan mı diyorsunuz yani?

— Pek iyi anlayamıyorum, dedi Gerbert. Birkaç kez öptüm onu, hiç de hoşlanmışa benzemiyordu.

— Gidip durumunu öğrenmelisin, dedi Pierre.

— İyi ama başından savdı beni, dedi Françoise.

— Olsun, içeri alana dek ısrar et. Yalnız bırakmamalı, kimbilir neler geçiriyordur kafasından.» Pierre gülümsedi. «Kendim giderdim, ama pek yerinde bir hareket olacağını sanmam.

— Beni gördüğünüzü söylemeyin, dedi Gerbert kaygıyla.

— Korkmayın, dedi Françoise.

— Öğleye kendisini beklediğimizi de hatırlat», dedi Pierre.

Françoise kahveden çıktı, Delambre sokağına daldı. Pierre'le Xavière'in kendisine oynattıkları bu aracı rolünden tiksiniyordu, çünkü bu iş, kendisini, kimi zaman birinin, kimi zaman da öbürünün gözünden düşürüyordu; ancak, bu sefer seve seve yapıyordu aracılığı, gerçekten korkuyordu onlar hesabına.

Yukarı çıkıp kapıyı çaldı. Xavière açtı. Rengi solmuş, gözkapakları şişmişti, ama özenle giyinip süslenmişti. Dudaklarına kırmızı boya, kirpiklerine de rimel sürmüştü.

«Sizden haber almaya geldim», dedi Françoise neşeli bir sesle.

Xavière tatsız bir bakış gönderdi ona.

«Haber almaya mı? Hasta falan değilim.

— Yüreğimi ağzıma getiren birkaç satır yazmışsınız bana, dedi Françoise.

— Ben mi? dedi Xavière.

— Bakın, dedi Françoise pembe kâğıdı uzatarak.

— Haa! hayal meyal anımsıyorum», dedi Xavière. Divana, Françoise'ın yanına çöktü. «Korkunç derecede içtim, dedi.

— Gerçekten canınıza kıymaya niyetlisiniz sandım, dedi Françoise. Onun için sabah erkenden çaldım kapınızı.»

Xavière tiksintiyle baktı kâğıda.

«Sandığımdan da fazla sarhoşmuşum», dedi. Elini alnından geçirdi. «Deux Magots'da Gerbert'ye rastladım, nedendir bilmem, bir şişe de viski alıp odama çıktık; birlikte azıcık içtik, o gittikten sonra, ben şişeyi bitirdim.» Dudaklarında acı bir gülümseme, gözlerini ötelere dikip daldı. «Evet, şimdi anımsıyorum, kendimi aşağı atmam gerektiğini düşünerek uzun süre pencereden eğildim, ama sonra üşüdüm.

— Eh, sabahleyin cesedinizi alıp odama getirselerdi çok hoş olurdu doğrusu», dedi Françoise.

Xavière ürperdi.

«Yok canım, canıma kıymaya karar versem bile, böyle öldürmem kendimi», dedi.

Ağzı aşağı doğru sarktı. Françoise onu hiç böylesine bitkin görmemişti; yüreği sevgiyle kabardı, nasıl da isterdi ona yardım edebilmeyi! Ancak, Xavière'in bu yardımı kabul etmesi gerekirdi.

«Peki, nerden çıkardınız kendinizi öldürme düşüncesini? dedi yumuşacık bir sesle. Çok mu mutsuzdunuz?»

Xavière'in gözleri döndü, yüzü müthiş bir acıyla gerildi. Françoise, bir anda benliğinden koptuğunu, bu dayanılmaz acıya kapıldığını hissetti. Xavière'e sarıldı, göğsüne bastırdı.

«Canım Xavière'ciğim benim, neniz var? Hadi söyleyin bana.»

Xavière olanca ağırlığıyla onun omuzuna bıraktı kendini ve hıçkırmaya başladı.

«Ne var? diye üsteledi Françoise.

— Utanıyorum, dedi Xavière.

— Neden utanıyorsunuz? Neden içip içip sarhoş oldunuz?»

Xavière burnunu çekti, çocuksu bir sesle :

«Bu işten, her şeyden utanıyorum, adam gibi davranmayı bilmiyorum. Gerbert'yle atıştım, kovdum onu, son derece iğrençtim. Sonra o sersemce mektubu yazdım size. Sonra...» inledi ve yeniden ağlamaya başladı.

«Sonra? dedi Françoise.

— Sonrası bu, yetmez mi? Müthiş tiksinç buluyorum kendimi», dedi Xavière. Acınası bir yüzle burnunu sildi.

«Hiç de öyle ciddî bir şey yok ki ortada», dedi Françoise. Bir an için yüreğini dolduran o güzelim. cömert acıma duygusunun yerini bir darlık ve kezzaplık almıştı; Xavière, umutsuzluğun doruğundayken bile işte böylesine denetliyordu kendini... Nasıl da rahatça yalan söylüyordu!

«Hemencecik kapıp koyvermeyin kendinizi.

— Özür dilerim», dedi Xavière. Gözlerini silip öfkeyle ekledi: «Bundan sonra hiç bir zaman o kadar çok içmeyeceğim.»

Xavière'in bir dost gibi Françoise'a içini dökeceğini ummak düpedüz çılgınlıktı, gururu çok, yürekliliği azdı. Kısa bir sessizlik oldu. Françoise, Xavière'i bekleyen, ve ne duayla, ne büyüyle savuşturulamayacak karanlık gelecek karşısında acıma duygusuyla yüklü bir sıkıntı duyuyordu. Xavière sonunda Pierre'i yitirecek, Françoise'la ilişkileri de bu yüzden sarsılacaktı. Xavière çaba harcamaktan kaçındıkça, Françoise onları kurtaramayacaktı.

«Labrousse öğle yemeğine bekliyor bizi», dedi.

Xavière kendini divana bıraktı.

«Yoo! hiç canım istemiyor.

— Neden?

— Hem ağzımın tadı yok, hem de yorgunum, dedi Xavière.

— Yeterli bir neden değil bunlar.

— Canım istemiyor», dedi Xavière. Korkulu gözlerle itti Françoise'ı. «Labrousse'u görmek istemiyorum şu anda.»

Françoise kolunu omuzuna doladı. Ah, nasıl da çok istiyordu doğruyu onun ağzından öğrenmeyi! Xavière, ne denli yardıma gereksinimi bulunduğunu kestiremiyordu.

«Neden korkuyorsunuz? dedi.

— Bir gece önce, kendisine karşı son derece iyi davrandığım için, mahsus içtiğimi sanacak, dedi Xavière. Ondan sonra oturup her şeyi açıklamak gerekecek, bense bıktım, bıktım, bıktım açıklamalardan.» Yeniden hıçkırmaya başladı.

Françoise daha sıkı sarıldı ona ve inançsız bir sesle :

«İyi ama, açıklanacak bir şey yok ki, dedi.

— Yoo, var, hem de çok», dedi Xavière. Yaşlar ip gibi yanaklarından süzülüyordu, yüzü, acılı bir et yığını olup çıkmıştı.

«Gerbert'yle buluştum mu, Labrousse kendisine kızdığımı sanıp öfkeleniyor. Dayanamam artık buna, yüzünü bile görmek istemiyorum, diye bağırdı son derece umutsuz bir sesle.

— Bana sorarsanız, gidip görseniz, konuşsanız, her şey düzelirdi, dedi Françoise.

— Hayır, yapılacak bir şey yok artık, dedi Xavière, her şey bitti, nefret edecek benden.» Başı Françoise'ın dizlerine düştü, ağlamadan hıçkırıyordu. Nasıl da mutsuz olacaktı! Ve şu anda, Pierre de nasıl acı çekiyordu!

Françoise yüreğinin paralandığını hissetti, gözleri nemlendi. Onca sevgi neden birbirlerine eziyet etmelerine yol açıyordu acaba? Şimdi artık kapkara bir cehennem bekliyordu hepsini.

Xavière başını kaldırdı, şaşkınlıkla baktı Françoise'a.

«Benim yüzümden ağlıyorsunuz, dedi. Yoo! Hayır! İstemem. Ağlamayın!»

İçinden gelen bir atılımla, Françoise'ın yüzünü elleri arasına aldı, coşkun bir saygıyla öpmeye başladı; Xavière'i bütün kirlerden arıtan, kendini yeniden saymasına yol açan kutsal öpücüklerdi bunlar. Françoise, onun yumuşacık dudakları altında kendini öylesine soylu, öylesine kutsal ve

hafif hissetti ki, yüreği kabardı: o, kendisini uslu bir put haline getiren bu ateşli ve buyurgan tapınmayı değil, insanca bir dostluk istiyordu.

«Benim için ağlamayın, değmem buna, dedi Xavière. Bir size, bir de kendime bakıyorum da! Ah, bir bilseniz ne olduğumu! üstelik, kalkmış, benim için gözyaşı döküyorsunuz!»

Françoise da onu öptü; her şeye karşın, şu sevecenlik ve kendini aşağılama kasırgası ona dönüktü. Xavière'in yanaklarında, tuzlu gözyaşlarının tadı arasında, bir sabah vakti, küçük bir kahvede onu mutlu etmeye söz verdiğini anımsıyordu. Başaramamıştı bu işi, ama Xavière razı olsa, ne yapar yapar, bütün dünyaya karşı korurdu onu.

«Başınıza bir kötülük gelmesini istemiyorum», dedi tutkuyla.

Xavière başını salladı :

«Tanımıyorsunuz beni, ve sevmekle yanıltıya düşüyorsunuz.

— Çaresi yok, seviyorum, dedi Françoise gülümseyerek.

— Yanıltıya düşüyorsunuz, diye yineledi Xavière hıçkırarak.

— Ne de zor geliyor size yaşamak, dedi Françoise. Bırakın da yardım edeyim size.»

Xavière'e: her şeyi biliyorum, ve bu. aramızdaki sevgiyi değiştirmiyor, demek istiyordu; ama Gerbert'ye hayınlık etmeden söyleyemezdi bunu, üstüne konacak belli bir kusur bulamayan, hiç bir işe yaramaz bağışlayıcılığının tutsağıydı o anda. Xavière içini dökmeye razı olsa, hemen avutacak, yüreğine su serpecekti; Pierre'e karşı bile koruyacaktı onu.

«Anlatın bana sizi bunca sarsan şeyi, dedi yalvaran bir sesle. Hadi anlatın onu bana.»

Xavière'in yüzünde bir sarsıntı oldu. Françoise, gözlerini onun dudaklarına dikmiş bekliyordu; Xavière'in tek bir cümlesi, Françoise'ın nicedir beklediği şeyi, sevinçleri-

ni, kaygılarını, acılarını ortak edecek eksiksiz birliği gerçekleştiriverecekti.

«Size söyleyemem bunu», dedi Xavière umutsuzca. Derin bir soluk aldı, daha sakin bir sesle ekledi: «Söylenecek bir şey yok zaten.»

Françoise, güçsüz insanlara özgü bir öfke içinde, şu küçük başı elleri arasına alıp ezmek istedi; Xavière'i direnmekten vazgeçirmenin yolu yoktu galiba. Ne yumuşaklık, ne sertlik bir işe yarıyor, keçi gibi bir inatla, o saldırgan sakınımına gömülüyordu. Korkunç bir yıkımla karşılaşacaktı, Françoise'sa, olup bitenleri, işe yaramaz bir tanık gibi, uzaktan seyretmek zorunda kalacaktı.

«Yardım edebilirim size, eminim bundan, dedi azıcık öfkeli bir sesle.

— Kimse yardım edemez bana», dedi Xavière. Başını geri attı, parmak uçlarıyla saçlarını düzeltti. «Daha önce de söylemiştim size beş para etmez bir insan olduğumu, uyarmıştım sizi», diye ekledi sabırsızca. Yine o eski ürkünç ve ırak insan oluvermişti.

Françoise, saygısızlık sınırını aşmadan üsteleyemezdi artık. Bir ara, hiç eksiksiz Xavière'e vermeye hazır hissetmişti kendini, bu sunu kabul edilse, hem kendinden, hem de habire yolunu tıkayan şu acılı varlıktan kurtulacaktı; ama Xavière elinin tersiyle itmişti onu. Françoise'ın önünde ağlamaya razı oluyor, ama bu yaşları onunla paylaşmaya yanaşmıyordu. Françoise, yalnız ve dikkafalı bir bilinç karşısında yapayalnız kalıveriyordu yeniden. Xavière'in, kocaman bir kabuk bağlayan eline dokundu parmağının ucuyla.

«Geçti mi yanan yer? dedi.

— Geçti», dedi Xavière; sonra eline baktı. «Hiç bu kadar acı vereceğini düşünmemiştim.

— O yüzden de, karman çorman ilâçlar sürdünüz elinize», dedi Françoise. Sustu, cesareti kırılmıştı. «Gideyim artık. Gerçekten gelmek istemiyor musunuz?

— Hayır, dedi Xavière.

— Ne diyeyim şimdi ben Labrousse'a?»

Xavière, soru kendisini ilgilendirmiyormuş gibi omuz silkti.

«Ne isterseniz onu söyleyin.»

Françoise kalktı.

«İşleri ayarlamaya çalışacağım, dedi. Hoşça kalın.

— Güle güle», dedi Xavière.

Françoise kızın elini bırakmadı.

«Sizi böyle yorgun ve üzgün bırakmak içimi sızlatıyor.»

Xavière hafifçe gülümsedi.

«İnsan kafayı çektiğinin ertesi günü hep böyle olur», dedi. Bitkin bir halde, oturduğu yerde kalakaldı, Françoise da odadan çıktı.

Her şeye karşın, Xavière'i savunmaya çalışacaktı; ancak, Xavière yanıbaşında yer almaya yanaşmadığına göre, tatsız ve yalnız bir savaş olacaktı bu; ayrıca, Xavière'i korumaya kalktığı an Pierre'de uyandıracağı düşmanlıktan da ürkmüyor değildi. Ama, bile bile yaratmadığı bir bağla, Xavière'e bağlı hissediyordu kendini. Ağır ağır indi sokağı, alnını elektrik direklerinden birine dayayıp ağlamak geliyordu içinden.

Pierre bıraktığı yerdeydi. Yalnızdı.

«Gördün mü onu? dedi.

— Gördüm, hiç durmadan ağladı, allak bullaktı.

— Geliyor mu?

— Hayır, müthiş korkuyor seni görmekten.» Françoise, Pierre'e baktı, özenle seçti sözcüklerini: «Her şeyi tahmin etmenden korkuyor galiba, hele seni yitirme düşüncesi bütün umutlarını kırıyor.»

Pierre dalga geçti :

«Yok canım, korkmasın, iki çift lâf etmeden yitirmeyecek beni. Söyleyecek epey şeyim var ona. Kendisi hiç bir şey anlatmadı tabii?

— Hayır, hiç bir şey anlatmadı. Gerbert'nin odasına geldiğini, sonra oğlanı kovduğunu ve oturup fitil gibi içtiğini söyledi.» Françoise. bunu dedikten sonra, umutsuzca omuz silkti.

«Bir ara, konuşacak sandım.

— Doğruyu öğrenmesini bilirim ben, dedi Pierre.

— Dikkat et, dedi Françoise. Seni falcı sansa da, çok üstelersen, bildiğini anlar.»

Pierre'in suratı iyice asıldı :

«Ölçülü davranırım, dedi. Gerekirse, anahtar deliğinden baktığımı söylerim.»

Françoise, iş olsun diye bir sigara yaktı; eli titriyordu. Xavière'in, Pierre'in kendisini sevişirken gördüğüne inandığı an duyacağı aşağılık duygusunu düşündükçe içi bulanıyordu; Pierre, kızı can evinden vuracak sözcükleri bulurdu nasıl olsa.

«Çok zorlama kızı, dedi. Sonunda kötü bir şeye kalkışabilir.

— Yok canım, korkağın biridir, dedi Pierre.

— Canına kıyar demiyorum ki, dedi Françoise, Rouen'a döner, o zaman da her şey berbat olur.

— Ne isterse yapsın, dedi Pierre öfkeyle. Yemin ederim, aynıyla ödeteceğim ona bunları.»

Françoise başını öne eğdi. Xavière, Pierre'e karşı suçluydu, ta yüreğinden yaralamıştı onu. Françoise, olanca şiddetiyle duyuyordu bu yarayı; yalnız onun büyüsüne kapılmış olsa, her şey yalınlaşacaktı. Ama o, aynı anda, Xavière'in allak bullak yüzünü de görüyordu.

«O gece bana karşı nasıl yumuşak davrandığını bilemezsin, dedi Pierre daha tatlı bir sesle devam ederek. Kimse zorlamıyordu onu böyle tutkulu bir oyun oynamaya.» Sesi yeniden sertleşti. «Tepeden tırnağa özenç, cilve ve döneklik bu kız. Gerbert'yle, sırf hırsından, barışmamızın değerini düşürmek, beni aldatmak, benden öç almak için yattı. Attığı yumruk boşa gitmedi, ama çok tuzluya patlayacak bu iş ona!

— Dinle beni, dedi Françoise. Dilediğini yapmaktan alıkoyamam seni. Yalnız, tek bir şey istiyorum senden: bu işi benim de bildiğimi söyleme ona. Yoksa, benim yanımda da yaşayamaz.»

Pierre Françoise'a baktı.

«Peki, dedi. Bu gizi senden saklamış gibi yaparım.»

Françoise, elini Pierre'in koluna koydu ve müthiş bir hüzün kapladı içini. Seviyordu Pierre'i ve hiç bir zaman sevemeyeceği Xavière'i kurtarmak için, bir yabancı gibi dikiliyordu onun karşısına; yarın, belki de düşman olurdu kendisine. Pierre, kendisinden uzakta, kendisine karşın acı çekecek, öç alacak, nefret edecekti; öteden beri yanında olmaktan başka bir şey dilemediği halde, yapayalnız bırakıyordu işte sevdiği adamı! Elini çekti; Pierre uzaklara bakıyordu; daha şimdiden yitirmişti onu.

VI. BÖLÜM

Françoise, sahnede tutkulu bir konuşmayı sürdürmekte olan Eloy'la Tedesco'ya baktı son bir kez.

«Ben gidiyorum, diye fısıldadı.

— Xavière'le konuşacak mısın? dedi Pierre.

— Evet, söz verdim ya sana», dedi Françoise.

Acıyla baktı Pierre'e. Xavière inatla kaçıyor, Pierre'se buluşup konuşmakta direniyordu; üç gündür, sinirleri iyice gerilmişti. Xavière'in duygularını didiklemediği zaman, kapkara suskunluklara gömülüyordu; yanında geçirilen saatlar insana öyle ağır geliyordu ki, Françoise, o gün öğleden sonraki provaya cankurtaran simidi gibi dört elle sarılmıştı.

«Nerden bileceğim kabul edip etmediğini? dedi Pierre.

— Saat sekizde göreceksin orda olup olmadığını.

— İyi ama, hiç bir şey bilmeden beklemek işkence olacak benim için», dedi Pierre.

Françoise, elden ne gelir anlamına omuz silkti; bu girişimin de hiç bir işe yaramayacağından emindi, ama kalkıp bunu Pierre'e söylese, niyetinin iyiliğinden kuşkulanırdı.

«Nerde bulacaksın onu? dedi Pierre.

— Deux Magots'da.

— Peki, bir saat sonra telefon ederim, ne dediğini söylersin bana.»

Françoise hayır dememek için kendini zor tuttu. Zaten her fırsatta karşı çıkıyordu ona ve şimdi artık bütün tartışmalarında, yüreğini burkan bir kezzaplık ve dikbaşlılık vardı.

«Tamam», dedi.

Kalktı, salonun ortasındaki ana yoldan yürümeye başladı. İki gün sonra genel prova yapılacaktı; ama ne onun, ne de Pierre'in umurundaydı bu iş. Sekiz ay önce, aynı salonda, **Jules Cėsar**'ın son çalışmaları vardı; alacakaranlıkta, aynı sarışın ve esmer kafalar seçiliyordu; Pierre, gözünü ışıldakların aydınlattığı sahneye dikmiş, aynı koltukta oturuyordu. Oysa her şey nasıl da değişmişti! Eskiden Canzetti'nin bir gülüşü, Paule'ün bir el hareketi, bir giysinin kıvrımı, insanı kapıp götüren bir öykünün yansısı ya da başlangıcıydı; seslerdeki bir inip çıkma, bir içkinin rengi, ateşli bir parıltıyla yanıverirdi engin umut ufkunda; kırmızı koltukların gölgesinde koskoca bir gelecek yatıyordu. Françoise tiyatrodan çıktı. Tutku, geçmişteki zenginlikleri kurutmuştu, şu çorak şimdiki zamandaysa sevecek, düşünecek hiç bir şey yoktu; sokaklar, eskiden varlıklarıyla sonsuza dek uzattıkları anı ve vaatleri tüketmişlerdi; şimdi artık, şurasından burasından azıcık mavilik gözüken belirsiz gökyüzü altında uzanıp giden, aşılması gerekli birer yoldular yalnızca.

Françoise, kahvenin taraçasına oturdu; havada, ceviz özünden yapılmış içki kokusu vardı; geçen yıllar da insanların kavurucu yolları, gölgeli dorukları düşünmeye başladıkları günlerdeydiler. Françoise, Gerbert'nin güneşten yanmış yüzünü, dağcı çantası altında bükülmüş uzun boyunu anımsadı. Xavière'le araları nasıldı acaba? Françoise, o trajik geceden sonraki günün akşamı kızın gidip onu bulduğunu, konuşup barıştıklarını biliyordu; Xavière, pek aldırmıyorum diye diye, hemen her gün görüşüyordu Gerbert'yle. Peki oğlan ne gibi duygular besliyordu acaba ona karşı?

«Merhaba», dedi Xavière neşeli bir sesle. Oturdu, küçük bir demet inci çiçeği koydu Françoise'ın önüne. «Size getirdim bunları, dedi.

— Çok ince düşüncelisiniz, dedi Françoise.

— Belinize takmalısınız», dedi Xavière.

Françoise, gülerek yerine getirdi bu isteği. Xavière'in gözlerinde ışıldayan bu güven dolu sevginin bir serap olduğunu bilmez değildi; Xavière'in kendisine aldırdığı yoktu, bü-

yük bir rahatlıkla kandırıyordu onu; tavlayıcı gülücüklerinin arkasında belki biraz pişmanlık, ve Françoise'ın böylesine kolay kanmasından ötürü duyulan büyülü bir hoşnutluk vardı mutlaka; ayrıca, Xavière'in Pierre'e karşı kendisini tutacak birilerini aradığına kuşku yoktu. Ancak, yüreği ne denli karışık olursa olsun, Françoise onun hain yüzündeki çekiciliklere dayanamıyordu. Xavière, cıvıl cıvıl bir İskoç kumaşından yapılmış bluzu içinde bahar çiçeği gibiydi; dupduru bir neşe vardı gizemsiz yüzünde.

«Ne tatlı bir hava, dedi. Bilseniz nasıl övünüyorum kendimle: erkekler gibi, tam iki saat yürüdüm, ve hiç yorulmadım.

— Bense, tam tersine, dedi Françoise. Hiç yararlanamadım güneşten. Öğleden sonra hep tiyatrodaydım.»

Yüreği daraldı; nasıl da büyük bir rahatlıkla kapılıverecekti Xavière'in kendisine uzattığı aldatıcı yanılsamalara; birbirlerine tatlı öyküler anlatabilir, el ele tutuşup ağır ağır Sen kıyılarına inebilirlerdi. Ama bu kırılgan tatlılıktan bile yoksundu, Xavière'in gülüşünü yok edip bin bir gizli zehiri fokurdatmaya başlayacak tehlikeli bir tartışmaya girişmek gerekiyordu hemen.

«Nasıl işler iyi gidiyor mu? dedi Xavière ivedi bir merakla.

— Pek kötü sayılmaz, mevsimi bitirene dek, üç dört hafta idare eder sanırım.»

Françoise bir sigara aldı, parmakları arasında çevirdi.

«Neden gelmiyorsunuz provalara? Labrousse, hâlâ kendisiyle görüşmemeye kararlı olup olmadığınızı sormamı istedi.»

Xavière'in suratı asıldı. Hafifçe omuz silkti.

«Neden öyle düşünüyor? Saçma bir şey bu.

— Üç gündür kaçıyorsunuz ondan, dedi Françoise.

— Kaçmıyorum, bir seferinde, saatı şaşırdığım için, buluşmayı kaçırdım.

— Başka bir sefer de yorgun olduğunuz için gelmediniz, dedi Françoise. Saat sekizde kendisini tiyatrodan alıp

alamayacağınızı sormamı istedi.»

Xavière başını öteye çevirdi.

«Sekizde mi! Boş değilim o saatta», dedi.

Françoise, yoğun sarı saçların ardına gizlenen bu kaçak ve asık yüzü korkuyla inceledi.

«Emin misiniz?» dedi.

Gerbert o akşam Xavière'le çıkmıyordu. Pierre, belli bir saat vermezden önce soruşturma yapmıştı.

«Evet, boşum aslında, dedi Xavière. Ama erken yatmak istiyorum.

— Saat sekizde Labrousse'la buluşur, sonra yine erkenden yatarsınız.»

Xavière başını kaldırdı, bir öfke şimşeği çaktı gözlerinde.

«Siz de biliyorsunuz ki olmaz bu iş! Sabahın dördüne kadar sürer açıklamalar!»

Françoise omuz silkti.

«Hadi, artık onunla görüşmek istemediğinizi itiraf edin, dedi. O zaman da, bir neden gösterin bunun için.

— Yine bir yığın şeyle suçlayacak beni, dedi Xavière sözcükleri uzata uzata. Şu anda benden ölesiye nefret ettiğine eminim.»

Pierre'in bu buluşmayı, Xavière'le dostluğunu görkemli bir biçimde bozmak üzere istediği doğruydu; ancak Xavière görüşmeye yanaşsa, belki de öfkesini yatıştırırdı; kaçmakla, onu iyice çileden çıkaracaktı.

«Size pek iyi duygularla baktığını sanmıyorum, dedi. Ama siz de kovuklara gizlenmekle bir şey kazanmıyorsunuz, nasıl olsa bulur sizi, en iyisi bu akşam gidip konuşun onunla.»

Sabırsızlıkla baktı Xavière'e.

«Hadi, bir çaba gösterin», dedi.

Xavière'in ağzı iki yandan aşağı doğru sarktı.

«Korkuyorum ondan, dedi.

— Dinleyin beni, dedi Françoise elini Xavière'in koluna koyarak. Labrousse'un bir daha sizi görmemesini istemezsi-

niz, değil mi?

— Bir daha görüşmez mi benimle? dedi Xavière.

— Böyle direnirseniz, görüşmez.»

Xavière, bitkin bir halde başını öne eğdi. Françoise, herhangi bir akıllıca düşüncenin sokulamayacağı şu sarı kafayı kaç kez tüm cesaretini yitirerek seyretmişti şimdiye dek!

«Az sonra telefon edecek bana, diye devam etti. Kabul edin şu buluşmayı.»

Xavière karşılık vermedi.

«İsterseniz, sizden önce ben görüşürüm onunla. Durumu anlatmaya çalışırım.

— Hayır, dedi Xavière sert bir sesle. Bıktım artık sizin işlerinizden. Gitmek istemiyorum.

— Ayrılmayı yeğliyorsunuz demek, dedi Françoise. İyi düşünün, sonu buraya varacak çünkü.

— Varırsa varsın», dedi Xavière yazgısına boyun eğen biri gibi.

Françoise, inci çiçeklerinden birinin sapını parmakları arasında kırdı. Xavière'den iş çıkmazdı, korkaklığı hainliğini artırıyordu. Ama Pierre'in elinden kurtulacağını sanıyorsa, aldanıyordu, gece yarısı kalkıp kapısına dayanırdı çünkü.

«Geleceğe hiç bir zaman ciddi gözle bakmadığınız için varırsa varsın diyorsunuz.

— Amann! dedi Xavière. Labrousse'la ilişkimiz çıkmazdaydı nasıl olsa.»

Ellerini saçlarına daldırdı, çıplak alnını ortaya çıkardı; bir acı ve nefret tutkusu yüzünü şişirmiş, suratının tam ortasındaki ağzı, çok olgun bir meyvenin çatlağı gibi, acılı bir gülüşle ikiye yarılmıştı; bu kocaman yarıktan, gizli ve zehirli bir et gözüküyordu. Hiç bir şey yapılamazdı artık. Xavière Pierre'in tümünü istemişti, başkalarıyla paylaşmadan elde edemeyince, Françoise'ı da içeren öfkeli bir hınçla büsbütün vazgeçiyordu ondan.

Françoise sesini çıkarmadı. Xavière, onun adına girişmeye karar verdiği savaşı alabildiğine güçleştiriyordu; mas-

kesi düşen güçsüz kıskançlığı şiddetinden hiç bir şey yitirmemişti; Françoise'a, ancak Pierre'i bütünüyle elinden aldığı an azıcık sevgi gösterecekti.

«Matmazel Miquel'i telefona istiyorlar», diye bağırdı bir ses.

Françoise kalktı.

«Hadi kabul ettiğinizi söyleyin bana», dedi üsteleyerek.

Xavière yalvarır gibi baktı ona ve başını salladı.

Françoise aşağı indi, telefon kulübesine girdi, dinleme aygıtını eline aldı.

«Alo, ben Françoise, dedi.

— Ee, dedi Pierre. Geliyor mu, gelmiyor mu?

— Bir değişiklik yok, dedi Françoise, çok korkuyor. Kandıramadım. Sonunda onunla ilişkini keseceğini söyleyince, müthiş bir bunalıma düştü.

— Peki, peki, dedi Pierre. Hiç bir kayba uğramaz nasıl olsa.

— Ben elimden geleni yaptım, dedi Françoise.

— Biliyorum, çok naziksin», dedi Pierre. Sesi kuruydu.

Telefonu kapattı. Françoise dönüp Xavière'in yanına oturdu. kız, serbest bir gülüşle karşıladı onu.

«Biliyor musunuz, hiç bir şapka size şu küçük hasır şapka kadar yakışmamıştır», dedi Xavière.

Françoise üstünkörü gülümsedi.

«Şapkalarımı bundan sonra da siz seçersiniz, dedi.

— Greta, haset dolu gözlerle izledi sizi. Kendisi kadar zarif giyinmiş bir hanım gördü mü hasta oluyor kadın.

— Onun da sırtında çok güzel bir tayyör var», dedi Françoise.

Omuzundan bir yük kalkmış gibiydi; yazgıları belli olmuştu: Xavière büyük bir inatla yardımını öğütlerini geri çevirmekle, kendisini onu mutlu kılma kaygısından kurtarmıştı. Bakışlarıyla, açık renkli mantoların, hafif ceketlerin, hasır şapkaların usul usul boy göstermeye başladığı taraçayı taradı. Ve birden, daha önceki yıllardaki gibi, karşı konmaz bir güneşe, yeşilliğe, dağlara koşma özlemi uyandı içinde.

Xavière, sinsi bir gülüşle, alttan alttan baktı ona.

«Kudas âyininden yeni çıkmış kızı gördünüz mü? dedi. Sahanda yumurtaya benzeyen göğüsleriyle ne de hüzün verici oluyor bu yaştaki kızlar!»

Françoise'ı, kendisini ilgilendirmeyen üzücü düşüncelerden kurtarmak ister gibiydi; tepeden tırnağa kaygısız ve sâf bir dinginlik içindeydi; Françoise, alandan geçmekte olan pazar gezintisine çıkmış aileye bakt uslu uslu.

«Size de yaptılar mı bu âyini? diye sordu.

— Çok iyi anlıyorum ne demek istediğinizi», dedi Xavière. Aşırı bir coşkunlukla gülmeye başladı. «Entarime, tepeden tırnağa gül işlensin diye tutturmuştum. Zavallı babacığım sonunda razı olmuştu.»

Pat diye kesti sözünü. Françoise da dönüp onun baktığı yere baktı ve arabanın kapısını örten Pierre'i gördü. Yüzünü kan bürüdü. Pierre verdiği sözü unutmuş muydu? Xavière'le kendi önünde konuşursa, keşfettiği utanç verici gerçeği ona bile söylememiş gibi davranamazdı artık.

«Selâm», dedi Pierre. Bir iskemle çekti, rahatça oturdu. «Bu akşam da boş değilmişsiniz galiba», dedi Xavière'e.

Xavière, gözlerini dikmiş, şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

«Buluşmalarımızın tepesine çöken kara yazgıyı bozmak gerektiğini düşündüm.» Pierre, bunu dedikten sonra, tatlı tatlı gülümsedi. «Neden üç gündür benden kaçıyorsunuz?»

Françoise kalktı; Pierre'in, Xavière'i kendisinin önünde yere çalmasını istemiyor, yüzeysel inceliğinin altında kesin bir kararın yattığını seziyordu.

«Oturup bensiz konuşursanız daha iyi olacak sanırım», dedi.

Xavière kene gibi yapıştı koluna.

«Hayır, hayır, gitmeyin, dedi bitkin bir tavırla.

— Bırakın beni, dedi Françoise yumuşacık bir sesle. Pierre'in size söyleyecekleri beni ilgilendirmiyor.

— Oturun, yoksa ben de kalkarım, dedi Xavière kenetlenmiş dişlerinin arasından.

— Otur canım, dedi Pierre sabırsızlıkla. Görüyorsun ki,

az sonra bir isteri nöbetine tutulacak.»

Xavière'e döndü, yüzünde gülücük falan kalmamıştı artık.

«Benden niçin bu kadar korktuğunuzu öğrenmek isterdim?»

Françoise oturdu, Xavière de onun kolunu bıraktı; tükrüğünü yuttu, büyük bir çabayla saygınlığını takındı.

«Sizden korktuğum falan yok, dedi.

— Dışardan bakansa öyle düşünmez», dedi Pierre. Xavière'in gözlerine daldırdı bakışlarını. «Ayrıca, ben açıklayabilirim bu işin nedenini.

— Öyleyse bana sormayın, dedi Xavière.

— Sizin ağzınızdan öğrenmek hoşuma gidecek», dedi Pierre. Tiyatromsu bir tavır takındı, gözlerini Xavière'inkilerden ayırmadan ekledi: «Kafanızdan geçenleri okuyup yüksek sesle söylememden korkuyorsunuz.»

Xavière'in yüzü gerildi :

«Aklınızdan bir yığın pislik geçirdiğinizi biliyorum; tiksiniyorum onlardan ve dinlemek istemiyorum, dedi iğrenerek.

— Zihnimde uyandırdığınız düşüncelerin pis olmasında benim kusurum yok, dedi Pierre.

— Her neyse işte, kendinize saklayın onları, dedi Xavière.

— Ne yazık ki yerine getiremeyeceğim bu dileğinizi, dedi Pierre. Buraya sırf onları size açmak için geldim.»

Bir an sustu. Xavière'i eline geçirdikten sonra, bayağı sakinleşmişti, hattâ sahneyi dilediği gibi çekip çevireceği için keyifleniyor gibiydi. Sesi, gülümsemeleri, susmaları öylesine hesaplıydı ki, küçük bir umut ışığı yandı Françoise'ın içinde. Pierre'in ereği, Xavière'i yeniden buyruğu altına almaktı; bu işi zahmetsiz başarırsa, belki de ona birtakım katı gerçekleri söylemez, belki de onunla bozuşmamaya razı olurdu.

«Beni görmek istemiyormuş gibi bir haliniz var, diye devam etti. Şimdi kalkıp ben de size ilintimizi sürdürmek niyetinde değilim desem, hiç kuşkusuz epey sevineceksiniz.

Yalnız, ben, aklımdan geçenleri aktarmadan bırakmam insanları.»

Xavière'in kırılgan saygınlığı bir anda tuz buz oldu; yuvalarından uğrayan gözleri, yarı aralık ağzı yalnızca büyük bir korkuyu dile getiriyordu şimdi. Duyduğu bunalımın Pierre'i etkilememesi olanaksızdı.

«Peki ama, ne yaptım ben size? dedi Xavière.

— Hiç bir şey yapmadınız, dedi Pierre. Ayrıca, hiç bir borcunuz yok bana, hiç bir zaman düşünmedim üzerinizde bir hakkım olduğunu.» Yüzünde kuru ve kayıtsız bir hava belirdi. «Hayır, siz bir şey yapmadınız, ancak ben, en sonunda kim olduğunuzu anladım ve ondan sonra bu iş ilgimi çekmez oldu.»

Xavière, yardım ararcasına çevresine bakındı; yumruklarını sıkmıştı, büyük bir tutkuyla savaşmak, kendini savunmak istediği belliydi, ama kendisini tuzağa düşürmeyecek tek bir cümle bulamıyordu herhalde. Françoise, elinden gelse, nasıl oynayacağını gösterecekti ona; emindi artık, Pierre bütün köprüleri atmak istemiyor, sertliğiyle Xavière'den yüreğini yumuşatacak bir iki lâf koparacağını umuyordu.

«Söz verip de gelmedim diye mi bütün bunlar? dedi Xavière en sonunda ağlamaklı bir sesle.

— Sizi o sözleri tutmaktan alıkoyan nedenlerden ötürü», dedi Pierre. Bir an durdu; Xavière hiç bir şey demiyordu. «Kendinizden utanıyordunuz», diye devam etti.

Xavière, etine iğne batırılmış gibi sıçradı.

«Hayır, utanmıyordum. Yalnız, bana kızdığınızdan emindim. Ben Gerbert'yle görüştüm mü küplere biniyorsunuz, o gece de onunla kafayı çektim diye...» Küçümseyen bir tavırla omuz silkti.

«Gerbert'yle dost olmanıza, hattâ onu sevmenize bir diyeceğim olamaz ki benim, dedi Pierre. Ondan daha iyisini bulamazdınız.» Bu sefer sesinde uğuldayan öfkenin sınırı yoktu. «Ama siz kim, katkısız sevgi kim: onu, gururunuzu yatıştıracak, öfkelerinizi dindirecek bir araç saydınız hep.» Bir el hareketiyle Xavière'in karşı çıkmasını önledi. «Kendi ağ-

zınızla söylediniz, onunla sevdalılar gibi eğlenmeye gittiğiniz zaman, bunu kıskançlığınızdan yapmışsınız, geçen gece de kara kaşı kara gözü için çağırmadınız onu odanıza.

— Böyle düşüneceğinizden emindim, dedi Xavière. Emindim.» Dişlerini sıktı, öfke yaşları süzüldü yanaklarından aşağı.

«Doğru olduğunu kendiniz de biliyorsunuz çünkü, dedi Pierre. Ben anlatayım size olup biteni. O cehennemî kıskançlığınızı size zorla kabul ettirdiğim an, kızgınlığınızdan deliye döndünüz; kendinizdeki her türlü bayağılığa varsınız, yeter ki ortaya vurulmasın; gönül avcılığınızın, o ufacık ruhunuzun dibinde yatan pislikleri görmeme engel olacağını sandınız. Sizin insanlardan beklediğiniz, ağzı açık ayran budalası gibi bir hayranlık; her doğru incitiyor, ayağa kaldırıyor sizi.»

Françoise korkuyla baktı Pierre'e, elinden gelse, devam ettirmezdi; kendi sözlerinin etkisine kapılmış gibiydi, serinkanlılığını yitirmişti, yüzündeki sertlik oyun değildi artık.

«Çok haksız bir lâf bu, dedi Xavière. Daha başından sizden nefret etmekten vazgeçmiştim!

— Hayır, dedi Pierre. İyice alık olmak gerek bu dediğinize inanabilmek için. Hiç bir zaman vazgeçmediniz bundan; ancak, tam anlamıyla nefret edebilmek için, sizden daha az pelte olmak gerekir; yorucudur nefret, küçük bir dinlenme izni verdiniz kendinize. İçiniz rahattı, canınız istediği an hıncınıza kavuşacağınızı biliyordunuz, o arada kendinizi okşatmak istediğiniz için birkaç saatliğine bir köşeye koydunuz onu.»

Xavière'in yüzü sinirden titremeye başladı.

«Sizin beni okşamanızı istediğim falan yoktu, dedi bomba gibi patlayarak.

— Olabilir», dedi Pierre. Dişlerini gıcırdatarak gülümsedi. «Yine de okşanmak istiyordunuz, ve ben elinizin altındaydım.» Tepeden tırnağa süzdü onu ve aşağılık bir sesle ekledi: «Yalnız şunu bilmiş olun ki, hiç yakınmıyorum bundan, hoş bir şey sizi okşamak, sizin kadar ben de zevk al-

dım bu işten.»

Xavière derin bir soluk aldı, Pierre'e öyle arı bir tiksintiyle bakıyordu ki, gören sinirlerinin yatıştığını sanırdı; ancak, gözlerinden akan sessiz yaşlar, yüzündeki isterik dinginliği yadsıyordu.

«Ne iğrenç lâflar ediyorsunuz, diye mırıldandı.

— Nedir iğrenç olan, dedi Pierre, benim sözlerim mi, sizin davranışınız mı? Benimle bütün ilintiniz kıskançlık, gurur, döneklik üzerineydi. Ayaklarınıza kapanmam bile doyurmuyordu sizi; ancak çocukça aşırılıklarınıza ayak uydurduğum anlarda dosttunuz benimle, sırf hıncınızdan bozmaya kalktınız Gerbert'yle aramı; ondan sonra, aranızdaki dostluğu bozacak kadar kıskandınız Françoise'ı; bizimle, bencillikten ve maymun iştahlılıktan arınmış, insanca ilintiler kurmak üzere çaba göstermenizi rica ettiğim zaman, yalnızca nefret ettiniz benden. Ve en sonunda, içinizde bu müthiş nefret, sırf kendinizi okşatmak için atıldınız kollarıma.

— Yalan söylüyorsunuz, dedi Xavière. Kafanızdan uyduruyorsunuz bütün bunları.

— Peki, neden öptünüz öyleyse beni? dedi Pierre. Gönlümü almak için değildi herhalde, böyle bir davranış, şimdiye dek izine bile rastlayamadığınız bir eliaçıklık gerektirirdi, ayrıca ben de sizden gönlümü almanızı istemiyordum.

— Ah, ah! nasıl da pişman oldum sizi öptüğüme, dedi Xavière dişlerinin arasından.

— Tahmin ederim, dedi Pierre zehir zıkkım bir gülüşle. Ama o an hayır diyemediniz, çünkü hiç bir şeye hayır diyemezsiniz. Nefret etmek istiyordunuz o gece benden, ama sevgim de hâlâ değerliydi sizin için.» Omuz silkti. «Bense bütün bu tutarsızlıkları, ruhunuzun karmaşıklığına verdim!

— Size nazik davranmak istedim», dedi Xavière.

Saldırgan olmak istemişti, ama hıçkırıklarla boğulan sesini denetleyemiyordu artık. Françoise, elinden gelse, bu işkenceyi kesecekti; bu kadarı yeterdi, Xavière, Pierre'in yüzüne bakamazdı bundan sonra. Ama Pierre kararını vermişti, sonuna dek götürecekti işi.

«İnceliğin bu kadarı fazla, dedi. İşin doğrusu, hiç düşünmeden hoppalık ettiniz; ilintilerimiz hoşunuza gidiyordu, bir yandan onları sürdürmek, bir yandan da benden nefret etmek arzusundaydınız. Çok iyi tanıyorum sizi, şöyle akıllıca bir manevra bile çeviremezsiniz, kendi sinsiliğinizin kurbanısınız.»

Xavière dudak ucuyla gülümsedi.

«Aman ne güzel bütün bu havadaki lâflar. O gece, dediğiniz kadar tutkulu değildim, ayrıca sizden nefret de etmiyordum.» Biraz daha güvenle baktı Pierre'e, sözlerinin somut olgulara dayanmadığına inanmak hoşuna gidiyordu herhalde. «Siz uyduruyorsunuz bu nefret öyküsünü, çünkü her zaman en ters yoruma yatarsınız.

— Havadan lâf etmiyorum, dedi Pierre gözdağı kokan bir sesle. Çok iyi biliyorum ne dediğimi. Yüzüme söyleme yürekliliğini gösteremeden nefret ediyorsunuz benden; ben ayrılır ayrılmaz, zayıflığınızın verdiği öfkeyle öç almaya kalktınız, ama korkaklığınızdan, ancak gizlice yaptınız bu işi.

— Ne demek istiyorsunuz? dedi Xavière.

— Her şey inceden inceye hesaplanmıştı. Ben hiç bir şey olmamış gibi size hayran olmaya devam edecektim, siz de arkamdan güle güle kabul edecektiniz sevgi gösterilerimi, zaten ancak böyle yengilerin tadını çıkarırsınız. Ama iyi bir yalan kıvıramayacak kadar beceriksizsiniz, pek kurnaz sanıyorsunuz kendinizi, oysa bütün kurnazlıklarınız kaba iplikle dikilmiş, insan kitap gibi okuyor aklınızdan geçenleri, yaptığınız hainlikleri gizleme zahmetine bile girmiyorsunuz.»

Tiksinç bir korku belirdi Xavière'in yüzünde.

«Anlamıyorum ne demek istediğinizi? dedi.

— Anlamıyor musunuz?» dedi Pierre.

Bir sessizlik oldu. Françoise yalvaran gözlerle baktı ona, ama şu anda dostluk falan beslemiyordu kendisine; verdiği sözü anımsasa bile, inatla çiğnemekten kaçınmayacaktı.

«Gerbert'yi bir rastlantı sonucu odanıza getirdiğinize inandırabileceğinizi mi sanıyorsunuz beni? dedi Pierre. Mah-

sus sarhoş ettiniz oğlanı, çünkü, benden öç almak üzere, büyük bir soğukkanlılıkla onunla yatmaya karar vermiştiniz.

— Haa, anlaşıldı! dedi Xavière. Böyle aşağılık düşünceler ancak sizden çıkar zaten!

— Yadsımaya kalkışmayın boşuna, dedi Pierre. Kafamdan uydurmuyor, biliyorum.»

Xavière, çılgınlara özgü kurnaz ve kendini beğenmiş bir yüzle baktı ona.

«Bütün bu pislikleri Gerbert'nin uydurduğunu öne sürecek değilsiniz herhalde?»

Françoise, Pierre'e yine sessizce çağrıda bulundu; Xavière'i böylesine yaralayamaz, Gerbert'nin çocuksu sırrını açığa vuramazdı. Pierre bir an duraksadı :

«Gerbert hiç bir şey söylemedi bu konuda, dedi en sonunda.

— Ee? dedi Xavière. Gördünüz mü...

— Söylemedi ama, iki gözüm, iki kulağım var benim, dedi Pierre. Gerekince kullanırım onları. Çok kolaydır anahtar deliğinden bakmak.

— Siz ha...» Elini boynuna attı, gırtlağı patlayacakmış gibi şişti. «Hayır, hayır, yapmamışsınızdır böyle bir şey? dedi.

— Yok canım! sizden mi utanacaktım! dedi Pierre alay ederek. Sizin gibisine her yol geçerlidir.»

Xavière, güçsüz bir öfkeyle ilkin Pierre'e, sonra Françoise'a baktı; kesik kesik soluk alıyordu. Françoise yatıştırıcı bir söz, bir hareket arıyor, bulamıyor, Xavière'in herkesin önünde kurt gibi ulumaya ya da masadaki bardakları kırmaya başlamasından korkuyordu.

«Gördüm sizi, dedi Pierre.

— Oh! yeter artık, yeter! dedi Françoise. Sus rica ederim.»

Xavière ayağa fırlamıştı. Ellerini şakaklarına götürdü, ip gibi yaşlar süzülüyordu yanaklarından. Ansızın koşmaya başladı.

«Ben de gidiyorum, dedi Françoise.

— Nasıl istersen,» dedi Pierre.

Yapay bir dinginlikle arkasına yaslandı, cebinden piposunu çıkardı. Françoise koşarak geçti alanı. Xavière hızlı hızlı yürüyordu, gövdesi dimdik, başı göğe dönüktü. Françoise ona yetişti, bir süre sessizce çıktılar Rennes yokuşunu. Xavière ansızın Françoise'a döndü.

«Bırakın beni, dedi boğulurcasına.

— Hayır, dedi Françoise. Yanınızdan ayrılmayacağım.

— Otele dönmek istiyorum, dedi Xavière.

— Ben de geliyorum», dedi Françoise. Bir araba çağırdı. «Binin», dedi kararlı bir sesle.

Xavière söz dinledi. Başını arkalığa dayadı, gözlerini arabanın tavanına dikti; üst dudağı acı bir gülüşle kıvrıldı.

«Öyle bir oyun oynayacağım ki bu herife», dedi.

Françoise usulca koluna dokundu.

«Xavière», diye mırıldandı.

Xavière ürperdi, sıçrayarak çekildi.

«Dokunmayın bana», dedi şiddetle.

Zihninden yeni bir düşünce geçmiş gibi, dışarı uğramış gözlerle süzdü Françoise'ı.

«Biliyordunuz, dedi. Her şeyi biliyordunuz.»

Françoise karşılık vermedi. Araba durdu, parayı ödedi, Xavière'in ardından koştu. Xavière odasının kapısını aralık bırakmış, gidip lavaboya yaslanmıştı; şişmiş gözlerine, dağınık saçlarına, solgun yanaklarındaki pembe lekelere bakan, hoplayıp zıplamalarıyla kırılgan vücudunu sarsan öfkeli bir cin tarafından çarpılmış sanırdı.

«Demek günlerdir boşu boşuna konuşturdunuz beni, oysa yalan söylediğimi biliyordunuz! dedi.

— Benim bu işte bir kusurum yok, Pierre gelip anlattı bunları bana, ama ben üstünde durmak istemiyordum, dedi Françoise.

— Kimbilir ne gülmüşsünüzdür bana! dedi Xavière.

— Xavière! Böyle bir şey aklımın köşesinden geçmedi, dedi Françoise ona doğru bir adım atarak.

— Yaklaşmayın bana, dedi Xavière bağırarak. Yüzünü-

zü bile görmek istemiyorum artık. Alıp başımı gideceğim zaten.

— Sakin olun lütfen, dedi Françoise. Saçma bütün bunlar. Hiç bir şey değişmedi aramızda, Labrousse'la ilgili olaylarda benim payım yok.»

Xavière havlulardan birini kavramış, şiddetle uçlarını çekiştiriyordu.

«Sizin sırtınızdan geçiniyorum, dedi. Sizin paranızı harcıyorum! Düşünüyor musunuz bunun ne demek olduğunu?

— Sayıklıyorsunuz, dedi Françoise. Yatışınca yine gelirim.»

Xavière havluyu bıraktı.

«Evet, evet, çıkın gidin şimdi», dedi.

Divana doğru yürüdü, hıçkırarak yatağa attı kendini.

Françoise bir an duraksadı, sonra usulca çıktı odadan, kapıyı örttü, kendi odasına gitti. Çok kaygılı değildi; Xavière'in gevşekliği gururuna ağır basardı, Rouen'a dönüp yaşamını berbat edemezdi nasıl olsa. Ancak, Françoise'ın yadsınmaz üstünlüğünü hiç bir zaman bağışlayamazdı artık, daha başka bir sürü şeyin yanında, bu da bir hınç nedeniydi. Françoise şapkasını çıkardı, aynaya baktı. Bitkinliğini hissedecek gücü bile kalmamıştı, gerçekleştirilemeyecek bir dostluğa yanmadığı gibi, Pierre'e de en küçük bir hınç duymuyordu. Bundan böyle, bütün onurunu yatırdığı bir yaşamın kalıntılarını sabırla, kederle toparlamaya çalışmaktan başka bir şey yapamazdı; Xavière'i Paris'te kalmaya zorlayacak, Pierre'in güvenini kazanmaya uğraşacaktı. Hafifçe güldü aynadaki imgesine. Onca yıllık tutkulu titizlikten, görkemli dinginlikten, dört elle mutluluğa sarılıştan sonra, bütün ötekiler gibi, yazgısına boyun eğen bir kadın mı olup çıkacaktı?

VII. BÖLÜM

Françoise, sigarasını kahve fincanının tabağında ezdi.

«Bu sıcakta çalışma yiğitliğini gösterebilecek misin?

— Sıcak rahatsız etmiyor beni, dedi Pierre. Sen n'apıyorsun bugün öğleden sonra?»

Pierre'in soyunma odasının önündeki taraçada oturuyorlardı, öğle yemeğini burda yemişlerdi. Altlarındaki küçük tiyatro avlusu göğün mavisinin ağırlığıyla ezilmiş gibiydi.

«Ursulines sinemasına gideceğim, Xavière'le. Charlot filmleri toplu gösteri var.»

Pierre'in üst dudağı öne doğru uzadı.

«Yanından ayrılmıyorsun artık, dedi.

— Öylesine beli bükük ki», dedi Françoise.

Xavière Rouen'a dönmemişti, ancak, Françoise'ın yoğun ilgisine, sık sık Gerbert'yi görmesine karşın, tam bir aydır, kızgın yaz sıcağında cansız bir et ve kemik yığını gibi dolaşmaktaydı.

«Saat altıda gelir seni alırım, dedi Françoise. İyi mi?

— Çok iyi», dedi Pierre. Zoraki bir gülüşle ekledi: «İyi eğlenceler.»

Françoise da gülümsedi, ama odadan çıkar çıkmaz o çıtkırıldım neşesi dağıldı. Şimdi artık yalnız kalır kalmaz, yüreğini karalar bağlıyordu. Pierre, Xavière'i yanında alıkoyduğu için ona kızmayı aklının köşesinden geçirmiyordu elbet, ama bundan sonra, hiç bir şey engelleyemezdi nefret edilen bir varlığın etkisinde kalmış gibi gözükmesini; Pierre, artık onun aracılığıyla, hep Xavière'i görmekteydi.

Vavin kavşağındaki saat iki buçuğu gösteriyordu. Françoise adımlarını sıklaştırdı; Xavière'in, sırtında kar beyaz

bir bluzla, Dôme'un taraçasında oturduğunu görüyordu uzaktan; saçları pırıl pırıldı. Uzaktan bakınca, göz kamaştırıcıydı. Ancak, yüzü solgun, gözleri cansızdı.

«Geç kaldım, dedi Françoise.

— Ben de şimdi geldim, dedi Xavière.

— Nasılsınız?

— Sıcak», dedi Xavière oflayarak.

Françoise yanına çöktü. Büyük bir şaşkınlıkla, Xavière'den yükselen beylik tütün ve çay kokusundan başka, garip bir hastane kokusu çarptı burnuna.

«İyi uyudunuz mu dün gece? dedi Françoise.

— Dansetmedik, ben çok yorgundum», dedi Xavière. Yüzünü buruşturdu: «Gerbert'nin de başı ağrıyordu.»

Seve seve lâf açıyordu Gerbert'den; ama Françoise kanmıyordu buna; Xavière, Gerbert'den dostça söz etmiyordu, zaman zaman birtakım sırlarını açığa vurması, onunla dayanışmaya yanaşmamasındandı. Bedensel olarak epey bağlıydı herhalde oğlana, ama sert bir biçimde yargılayarak öcünü alıyordu.

«Ben de Labrousse'la uzun uzun dolaştım, dedi Françoise. Sen kıyılarında gecenin tadına doyulmuyordu.» Durdu. Xavière dinliyormuş gibi bile yapmıyor, yorgun yorgun uzaklara bakıyordu.

«Sinemaya gideceksek, hemen kalkmalıyız, dedi Françoise.

-- Evet, kalkalım», dedi Xavière.

Kalktı, Françoise'ın koluna girdi. Alışılagelmiş bir hareketti bu, yanındakinin farkında değildi pek. Françoise ona ayak uydurdu. Pierre, şu anda, kızgın odasında çalışmaktaydı. Kendisi de sessiz ve sakin odasına çekilebilir, oturup yazı yazabilirdi; eskiden, büyük bir iştahla saldırırdı böyle boş saatların üstüne; tiyatro kapalıydı, bir yığın vakti vardı ve o bu zamanı boşa harcıyordu. Kendini tatilde sanmaktan ötürü değildi bu, geçmiş yıllardaki düzenli çalışma kavramını tümden yitirmişti.

«Hâlâ sinemaya gitmek istiyor musunuz? dedi.

— Bilmem, dedi Xavière. Dolaşsak daha iyi olacak galiba.»

Françoise, ansızın ürktü ayağının altında uzayıp giden bu ılık can sıkıntısı çölünden; onca saatı, kimseden yardım görmeksizin, tek başına geçirmek zorunda kalacaktı demek! Xavière konuşacak durumda değildi, üstelik varlığı, insanın kendi kendisiyle konuşmasına izin verecek gerçek bir sessizliğin tadını çıkarttıracak gibi de değildi.

«Peki, dolaşalım öyleyse», dedi Françoise.

Yol zift kokuyor, insanın ayağına yapışıyordu; bu ilk kavurucu sıcaklar herkesi gafil avlamıştı. Françoise kendini tatsız ve yavan bir et yığını gibi hissediyordu.

«Bugün de yorgun musunuz? dedi sevgi dolu bir sesle.

— Hep yorgunum, dedi Xavière. Yaşlı kadınlara benziyorum.» Uykulu gözlerle baktı Françoise'a. «Özür dilerim, iyi bir arkadaş değilim.

— Aman ne budalaca lâf! Siz de biliyorsunuz ki, hoşlanıyorum yanınızda bulunmaktan», dedi Françoise.

Xavière onun gülücüğüne karşılık vermedi, çoktan içine kapanmıştı. Françoise hiç bir zaman, vücudunun güzelliklerini, zekâsının inceliklerini ortaya dökmesini değil, yaşamına katılmasına izin vermesini istediğine inandıramayacaktı onu. Son bir ay içersinde, büyük bir inatla yaklaşmaya çalışmış, ama Xavière, ürkünç gölgesi Françoise'ın üstüne vuran, ancak kendisi görünmeyen yabancı varlık olarak kalmakta direnmişti. Françoise kimi zaman kendi içine kapanıyor, kimi zaman bütünüyle Xavière'e dönüyor, ama bir akşam, çılgınca bir gülümsemenin ortaya çıkardığı ikiliğin doğurduğu bunalımı sık sık duyuyordu. Bunun rezil gerçekliğini yoketmenin tek yolu, Xavière'le kurulacak kusursuz bir dostlukta kendini unutabilmekti; Françoise, şu son, geçmek bilmeyen haftalarda, iyiden iyiye gereksinim duymuştu buna. Ama Xaviere hiç bir zaman unutamazdı kendini.

Uzun, acıklı bir ezgi yırttı havanın yakıcı ağırlığını; ıssız bir sokağın köşesinde, açılır kapanır bir iskemlede oturan bir adamın bacaklarının arasında bir testere vardı; sesi,

testerenin gıcırtısı arasına, acıklı sözler karıştırıyordu :

Yağmur yağıyor yola
Dinliyorum karanlık gecede-e-e
Kalbim cenderede-e-e
Ayak seslerini senin.

Françoise Xavière'in kolunu sıktı; şu kızgın ve ıssız sokakta yankılanan ağır aksak ezgi, yüreğinin aynasıydı sanki. Sıktığı kol, kendi haline bırakılmış, duygusuz bir et yığını gibi yatıyordu kolunun üzerinde; elleyebileceğiniz şu güzel vücut aracılığıyla bile varamıyordunuz Xavière'e. Françoise gidip kaldırımın kenarına oturmak, bir daha kalkmamak istedi.

«Gidip bir yere otursak, dedi. Hava yürünmeyecek kadar sıcak.» Bu tekdüze gök altında rasgele dolaşacak gücü kalmamıştı.

«Oo! evet, evet, ben de istiyorum oturmayı, dedi Xavière. Ama nereye gidebiliriz?

— Hani bir seferinde ikimizi de büyüleyen Kuzey Afrika kahvesine gidelim mi? Hemen şuracıkta.

— Hadi gidelim», dedi Xavière.

Köşeyi döndüler; belli bir amaca doğru yürümek bile sıkıntılarını belli oranda azaltmıştı.

«O gün, ilk kez saatlarca beraber olmuştuk, dedi Françoies. Anımsadınız mı?

— Çok çok uzaklarda kalmış gibi bir duygu var içimde, dedi Xavière. Ne gençtim o zamanlar!

— Çok çok bir yıl oldu», dedi Françoise.

O da yaşlanmıştı geçen kıştan beri. O zamanlar kendi kendine birtakım sorular sormadan yaşıyordu, çevresindeki dünya geniş ve zengindi, ve kendi malıydı; o Pierre'i seviyor, Pierre de onu seviyordu, hattâ, zaman zaman, mutluluğunu tekdüze bulma şımarıklığını gösteriyordu. Kapıyı itti, keçe kilimleri, bakır tepsileri, bin bir renkli fenerleri tanıdı hemen; kahve hiç değişmemişti. Oyuncu kızla çalgıcılar, dip-

teki kovuğa benzer bölmede bağdaş kurup oturmuşlar, kendi aralarında konuşuyorlardı.

«Nasıl da hüzünlü bir havaya bürünmüş, dedi Xavière.

— Vakit erken de ondan, az sonra dolar, dedi Françoise. Başka bir yere mi gidelim?

— Yok canım! oturalım burda», dedi Xavière.

Eskiden oturdukları köşeye, yastıkların üzerine çöktüler, naneli çay ısmarladılar. Françoise, Xavière'in yanına oturunca, yeniden duydu Dôme'da kafasını kurcalamış olan keskin kokuyu.

«Neyle yıkadınız bugün saçlarınızı?» dedi.

Xavière, parmaklarının ucuyla bir tutam ipek saça dokundu.

«Saçlarımı yıkamadım bugün, dedi şaşkın bir yüzle.

— İlâç kokuyorlar da», dedi Françoise.

Xavière, dudaklarında beliren şeytanca gülüşü bastırdı.

«Hiç ellemedim bugün onları», diye yineledi.

Birden suratı asıldı, kederli bir tavırla bir sigara yaktı. Françoise, elini usulca onun koluna koydu.

«Ne kadar neşesizsiniz, dedi. Bu kadar kapıp koyvermeyin kendinizi!

— Ne yapabilirim ki? dedi Xavière. Neşeli bir insan değilim.

— İyi ama, olmak için hiç bir çaba harcamıyorsunuz, neden almadınız sizin için hazırladığım kitapları?

— Neşem yerinde değilse kitap okuyamam, dedi Xavière.

— Peki, neden gidip Gerbert'yle çalışmıyorsunuz? En iyi çare, söyle güzel bir sahne yaratmak olurdu.»

Xavière omuz silkti.

«Gerbert'yle çalışılmaz! Sırf kendisi için oynuyor. Hiç bir uyarmada bulunamıyor, ha bir duvarla oynamışsın, ha onunla.» Sonra, kestirip atarcasına ekledi: «Ayrıca, sevmiyorum yaptıklarını, hepsi sıradan şeyler.

— Haksızlık ediyorsunuz, dedi Françoise. Biraz yeteneği eksik, ama zekî ve duygulu bir insandır.

— Yetmiyor o kadarı», dedi Xavière. Yüzü gerildi: «Nefret ederim sıradanlıktan, dedi öfkeli bir sesle.

— Genç, daha pek ustalığı yok. Ama birşeyler yapacağından eminim», dedi Françoise.

Xavière başını salladı.

«Gerçekten kötü bir insan olsa, azıcık umut kalırdı, oysa kâğıt gibi dümdüz. Labrousse'un gösterdiklerini yerine getirmekten başka bir şey beceremez.»

Xavière, Gerbert'ye pek çok şeyden ötürü kızıyordu, ama bunların başında, Labrousse'a duyduğu hayranlık geliyordu. Gerbert, özellikle Pierre'i, hattâ Françoise'ı gördüğü günler kendisine haşin davrandığını söylüyordu.

«Yazık, dedi Françoise. Azıcık çalışsanız, yaşamınız değişirdi.»

Yorgun gözlerle baktı Xavière'e. Gerçekten bilemiyordu onun için ne yapılabileceğini. Birden tanıdı duyduğu kokuyu.

«Eter kokuyorsunuz», dedi şaşkınlıkla.

Xavière karşılık vermeyip başını öteye çevirdi.

«N'apıyorsunuz eterle? dedi Françoise.

— Hiç bir şey, dedi Xavière.

— Hadi, hadi, söyleyin bakayım.

— Kokluyorum azıcık, dedi Xavière. Çok hoş.

— İlk kez mi yapıyorsunuz bu işi, yoksa daha önce de yaptınız mı?

— Arasıra yapıyorum canım», dedi Xavière sinsi bir hınzırlıkla.

Françoise, sırrının ortaya çıkmasına hiç kızmadığı izlenimine kapıldı.

«Dikkat edin, dedi. Duyularınızı körletir ya da varlığınızı yıkarsınız.

— Sanki yitirecek bir şeyim var da, dedi Xavière.

— Neden yapıyorsunuz bunu?

— İçki içemiyorum artık, dokunuyor, dedi Xavière.

— İyi ama, böyle yapmakla daha kötü olursunuz, dedi Françoise.

— Düşünsenize, dedi Xavière. Bir parça pamuğu burnunuza yaklaştırıyor, sonra saatlarca yaşadığınızı farketmiyorsunuz.»

Françoise kızın elini kavradı.

«O kadar mı mutsuzsunuz? dedi. Nedir derdiniz? Hadi söyleyin bana.»

Xavière'i üzen şeyi biliyordu, ama pat diye itiraf ettiremezdi.

«Çalışmanın dışında, Gerbert'yle anlaşıyorsunuz, öyle değil mi?» diye devam etti.

Alacağı karşılığı, salt Xavière'e duyduğu kaygının ötesinde bir merakla bekledi.

«Gerbert mi? elbette canım!» dedi Xavière, ve omuz silkti. «Siz de biliyorsunuz ki, pek önemi yok benim için.

— İyi ama, yine de bağlısınız ona, dedi Françoise.

— Ben ancak benim olan şeye bağlanırım», dedi Xavière. Ve saldırgan bir tavırla ekledi: «Sırf size ait birinin bulunması çok rahatlık verici bir şey.» Sesi yumuşadı: «Her neyse, yaşamımdaki hoş nesnelerden biri, o kadar.»

Françoise dondu kaldı, Xavière'in sesindeki küçümseme kendisini de hedef alıyordu sanki.

«Üzüntünüz ondan ötürü değil, demek?

— Hayır, değil», dedi Xavière.

Öylesine kolu kanadı kırıktı, öylesine acınası bir durumdaydı ki, Françoise'ın anlık düşmanlığı dağılıverdi.

«Benim bunda kusurum yok, değil mi? dedi. Hoşnutsunuz ilişkilerimizden?

— Elbette!» dedi Xavière. Hafif bir gülümseme belirdi dudaklarında, ama hemen silindi. Birden yüzü canlandı. «Canım sıkılıyor, dedi heyecanla. Hem de ölesiye.»

Françoise karşılık vermedi; Pierre'in yokluğu yaratıyordu bu boşluğu, onu Xavière'e geri vermek gerekiyor, ama Françoise bunun gerçekleştirilemeyeceğinden korkuyordu; çayını bitirdi; kahve azıcık dolmuş, çalgıcılar bir süredir kavallarını öttürmeye başlamışlardı; oyuncu kız kahvenin ortasına doğru yürüdü ve ansızın bir titreme sardı bütün vücu-

dunu.

«Amma da kocaman kalçaları var, dedi Xavière tiksinmiş tiyle yüzünü buruşturarak, yağlanmış.

— Hep topluydu, dedi Françoise.

— Olabilir, dedi Xavière. Eskiden küçücük bir şey yetiyordu beni kendimden geçirmeye.» Bakışları ağır ağır duvarlarda dolaştı. «Çok değiştim.

— Doğrusunu isterseniz, bütün bunlar gerçekten kötü şeyler, dedi Françoise. Şimdi artık yalnız sahiden güzel olanı seviyorsunuz, eh bunda da üzülecek bir yan yok.

— Yok canım, dedi Xavière. Şimdi artık hiç bir şey etkilemiyor beni!» Gözlerini kırptı, yayvan bir sesle ekledi: «Yıprandım.

— Hoşunuza gidiyor böyle düşünmek, dedi canı sıkılan Françoise, ama hepsi boş lâf bunların: yıpranmadınız, yalnız neşesizsiniz.»

Xavière, kederli bir yüzle baktı ona.

«Kendinizi kapıp koyveriyorsunuz, dedi Françoise daha yumuşak bir sesle. Böyle gitmez bu iş. Dinleyin beni: ilkin, bundan sonra eter koklamayacağınıza söz verin bakayım.

— İyi ama anlamıyorsunuz, dedi Xavière. Korkunç bir şey tükenmek bilmeyen şu uzun günler.

— Çok ciddî söylüyorum. Vazgeçmezseniz, kesin olarak yıkacaksınız varlığınızı.

— Kimsenin büyük bir kaybı olmaz bundan, dedi Xavière.

— Başkasını bilmem, ama benim olur, dedi Françoise sevgi dolu bir sesle.

— Pöhh! dedi Xavière inanmamışcasına.

— Ne demek istiyorsunuz? dedi Françoise.

— Şimdi artık eskisi gibi saymıyorsunuzdur beni», dedi Xavière.

Françoise tatsız bir şaşkınlık duydu. Xavière'in sevgisine pek aldırdığı yoktu, ama genellikle kuşkulanmazdı hiç değilse bu sevginin varlığından.

«Nasıl olur! dedi Françoise. Siz de biliyorsunuz ki, öte-

den beri değer veririm size.

— Eskiden öyleydi belki, iyi şeyler düşünüyordunuz benim için, dedi Xavière.

— Peki, neden şimdi düşünmüyorum acaba?

— Bana öyle geliyor, dedi Xavière gevşek gevşek.

— İyi ama, eskisinden daha çok görüşüyoruz, hiç bir zaman bu kadar yakınlaşmaya çalışmadım size, dedi bozulan Françoise.

— Acıyorsunuz da ondan», dedi Xavière. Acı acı sırıttı.

«Bu duruma düştüm işte! Acınası bir insan oldum!

— Yanlış bu söz, dedi Françoise. Kim soktu bunu kafanıza?»

Xavière inatçı bir tavırla sigarasının ucuna dikti gözlerini.

«Hadi, anlatın bakayım, dedi Françoise. Nedeni açıklanmadan söylenmez böyle şeyler.»

Xavière bir an duraksadı ve Françoise, canı sıkılarak, bile bile yarım bıraktığı lâflar ve susmalarla, konuşmayı yine Xavière'in yönettiğini farketti.

«Benden tiksinmeniz son derece doğal, dedi Xavière. Bir sürü neden var elinizde beni küçük görmek için.

— Yine mi şu eski öykü, dedi Françoise. İyi ama, anlaşmıştık bu konuda! Gerbert'yle ilintilerinizi bana hemen açmamış olmanızı anlamıştım, siz de, benim yerimde olsaydınız, aynı biçimde susacağınızı kabul etmiştiniz.

— Evet, öyle», dedi Xavière.

Françoise çok iyi biliyordu ki, onunla hiç bir açıklamanın kesin değeri yoktu. Xavière, geceleri hâlâ sıçrayarak uyanıyor, Françoise'ın tam üç gün kendisini kandırdığını hatırlıyordu mutlaka.

«Labrousse'la ikinizin düşünceleri öylesine ortak ki, diye devam etti Xavière. Oysa benim için son derece kötü şeyler düşünüyor.

— Yalnız onu ilgilendiren bir şey bu», dedi Françoise.

Epeyce büyük bir çabayla söylemişti bu sözleri, çünkü bir bakıma Pierre'i yadsımaktı bu, ancak dediği de doğruy-

du, istediği kadar ondan yana çıkmaya çalışsın, boşunaydı.

«Çok kolay etki altında kalan biri sanıyorsunuz beni, dedi. Ayrıca, o da sizden hemen hiç söz açmıyor.

— Böylesine nefret ediyor demek benden», dedi Xavière üzgün üzgün.

Bir sessizlik oldu.

«Peki ya siz? Siz de ondan nefret ediyor musunuz?» dedi Françoise.

Yüreği daraldı; aslında bütün konuşmalarının ereği buydu, ancak şimdi farkediyordu Xavière'in nereye doğru yürüdüğünü.

«Ben mi?» dedi Xavière. Yalvaran gözlerle baktı Françoise'a. «Hayır, nefret etmiyorum ondan, dedi.

— Oysa tersine inanıyor», dedi Françoise. Ve Xavière'in arzusuna uyarak ekledi :

«Yeniden görüşmek ister miydiniz onunla?»

Xavière omuz silkti.

«O istemez ki.

— Bilmem, dedi Françoise. Sizin pişman olduğunuzu öğrense, pek çok şey değişirdi herhalde.

— Pişmanım elbet», dedi Xavière ağır ağır. Sonra, beceriksiz bir kayıtsızlıkla ekledi : «Siz de kabul edersiniz ki, Labrousse kolay kolay bırakılacak insanlardan değildir.»

Françoise, bir an süzdü bu ilâç kokulu, kocaman yüzü; Xavière'in acılar içinde kıvranırken bile sürdürdüğü şu gurur öylesine yürek sızlatıcıydı ki, hemen hemen elinde olmadan :

«Onunla konuşmanın bir çaresini bulurum belki, dedi.

— Pöhh! hiç bir işe yaramaz, dedi Xavière.

— Orası pek belli değil», dedi Françoise.

Tamam işte, olan olmuş, karar kendiliğinden verilmişti, Françoise için onu uygulamaya koymaktan başka çıkar yol kalmıyordu. Pierre tatsız bir suratla kendisini dinleyecek, ve yaralayıcı cümleleri, ona duyduğu düşmanlığı açık seçik ortaya çıkaracaktı. Bitkin bir halde başını öne eğdi.

«Ne diyeceksiniz peki? dedi Xavière Françoise'ın aklı-

nı çelen bir sesle.

— Kendisinden söz ettiğimizi söyleyeceğim, dedi Françoise, Sizde en küçük bir nefret izine rastlayamadığımı; eski defterleri kapatırsa, kendisiyle yeniden dostluk kurmaktan sevinç duyacağınızı anlatacağım.»

Dalgın bakışlarını alacalı duvar kaplamalarından birine dikti. Pierre Xavière'le ilgilenmiyormuş gibi yapıyor, ama daha adını duyar duymaz kulakları dikiliyordu; bir gün Delambre sokağında karşılaşmışlardı ve Françoise, gözlerinden, çılgınca ona doğru koşmak istediğini anlamıştı. Onunla ya daha yakından işkence edebilmek için görüşmeye razı olacak, ya da yeniden Xavière'in buyruğuna girecekti. Ancak, ne hıncının doyurulması, ne de sevgisinin alevlenmesi onu Françoise'a yaklaştıracaktı. Biricik yaklaşma, Xavière'i Rouen'a gönderip yapyeni bir yaşama başladıktan sonra olabilirdi.

Xavière başını salladı.

— Değmez öyleyse, dedi acılı bir boyun eğişle.

— Yine de denerim.»

Xavière omuz silkti sorumluluktan kaçarcasına.

«Aman! nasıl isterseniz öyle yapın», dedi.

Françoise birden öfkelendi. Saçlarındaki eter kokusu ve insanın içini paralayan yüzüyle Xavière getirmişti onu bu noktaya, şimdiyse her zamanki gibi, herhangi bir başarısızlığın utancını ya da bir gönül borcunu yüklenmemek için, kendini beğenmiş insanlara özgü kayıtsızlığa dönüyordu yeniden.

«Bir deneyeyim bakalım», dedi Françoise.

Xavière'le onu kurtarabilecek tek şeyi, ikili bir dostluğu kurabilme konusunda en küçük bir umudu kalmamıştı artık; ancak, bu son denemeyle, böyle bir dostluğa lâyık olabilmek için elinden geleni yaptığına aklı kesecekti.

«Hem de, az sonra konuşacağım Pierre'le», dedi.

*
* *

Françoise odasına girdiğinde, Pierre, piposu ağzında saçı başı dağınık, neşeli bir yüzle hâlâ çalışma masasının başındaydı.

«Bu ne çalışkanlık, dedi. Onca saat yerinden kıpırdamadın mı?

— Göreceksin ya, iyi bir iş çıkardım bugün», dedi Pierre; iskemlesini kendi ekseni çevresinde döndürdü. «Peki sen, ne yaptın? Hoşnut musun gezmenden? Program iyi miydi?

— Sinemaya gitmedik canım, beklemek gerekiyordu. Sokaklarda sürttük, hava da bir sıcaktı ki.» Françoise, taraçanın kıyısına yerleştirilmiş yastıklardan birine oturdu; hava azıcık serinlemişti, çınarların tepe dalları hafifçe ürperiyordu. «Gerbert'yle geziye çıkacağıma seviniyorum, bıktım Paris'ten.

— Ben de yine her gün meraktan öleceğim demektir, dedi Pierre. Her akşam: 'Bugün de ölmedim' diye tel çekeceksin değil mi bana?»

Françoise ona bakıp gülümsedi. Pierre o günkü çalışmasından hoşnuttu, yüzü tatlı ve neşeliydi; işte böyle, zaman zaman, geçen yazdan beri hiç bir şeyin değişmediğini sanıyordu insan.

«Korkma, dedi Françoise. Vakit, tam anlamıyla dağcılık yapamayacak kadar erken. Cevenne'lere ya da Cantal'a gideceğiz.

— Akşamları habire tasarı kuracak değilsiniz herhalde, dedi Pierre korkulu bir sesle.

— Korkma, korkma, esirgeriz seni», dedi Françoise. Sonra, azıcık da utanarak yeniden gülümsedi. «Ayrıca, yakında salt ikimizi ilgilendiren tasarılar da kuracağız.

— Doğru, çok çok bir ay sonra yola çıkıyoruz, dedi Pierre.

— Bütün iş nereye gideceğimizi kararlaştırmakta, dedi Françoise.

— Sonuç olarak, Fransa'da kalacağımızı sanıyorum, dedi Pierre. Ağustos ortalarına doğru durum gerginleşebilir,

ayrıca, hiç bir şey olmasa da. kalkıp dünyanın öbür ucuna gitmenin anlamı yok.

— Cordes'a ya da Güney'e gideriz diyorduk», dedi Françoise. Gülerek ekledi: «Bu durumda doğayı pek az göreceğiz demektir, ama bir sürü küçük kasaba görürüz. Seversin değil mi küçük kasabaları?»

Umutla baktı Pierre'e; Paris'ten uzakta, bir başlarına kaldığı zaman da şu dostça, gerilimsiz havayı yitirmezdi belki. Nasıl da sabırsızlıkla bekliyordu onu yanına alıp şöyle haftalarca sürecek bir geziye götürmeyi.

«Seninle Albi'de, Cordes'da, Toulouse'da başıboş dolaşmak çok hoş olacak, dedi Pierre. Ve göreceksin, zaman zaman, tam bir dürüstlükle yürüyüşe çıkacağım seninle.

— Ben de, hiç sesimi çıkarmadan, dilediğin kadar oturacağım kahvelerde, dedi Françoise gülerek.

— Xavière'i ne yapacaksın? dedi Pierre.

— Ailesi tatilde onu eve almaya hazır, Rouen'a gider, azıcık kendini toparlarsa iyi olur.»

Françoise başını öteye çevirdi; Pierre, Xavière'le barışırsa, n'olurdu bütün bu tasarılar? Ona yeniden bağlanıp üçlüyü canlandırabilirdi pekâlâ; o zaman, kızı da alıp geziye götürmek gerekirdi. Boğazı düğümlendi Françoise'ın: hiç bir şeyi, şu uzun başbaşalık kadar arzulamamıştı.

«Hasta mı ki? dedi Pierre soğuk bir sesle.

— Hasta değil ama, durumu kötü», dedi Françoise.

Konuşmamalıydı; Pierre'in nefretinin yavaş yavaş olgunlaşıp kayıtsızlığa dönüşmesini beklemeliydi, iyileşme yolundaydı çünkü. Güney'in masmavi göğü altında geçirilecek bir aydan sonra, o ateşli yılın yalnız anısı kalırdı geriye. Hiç bir şey dememeli, konuyu değiştirmeliydi. Nitekim, Pierre ağzını açmış, başka bir lâf etmek üzereydi, ama Françoise ondan önce davrandı.

«Ne yapmış, biliyor musun? Eter koklamaya başlamış.

— Harika, dedi Pierre. Neden acaba?

— Tuğlalar kadar kederli», dedi Françoise. Başka türlü davranmak elinden gelmiyordu, tehlike karşısında tir tir

titriyor, ama yine de onun çekimine kapılıyordu, zaten hiç bir zaman başaramamıştı sakınımlı davranmayı.

«Vah zavallı yavrucak, dedi Pierre kaba bir alayla. Nesi varmış acaba?»

Françoise, elindeki mendili ıslak avuçlarında büktü.

«Müthiş bir boşluk bırakmışsın yaşamında», dedi yapay bir dalgacılıkla.

Pierre'in yüzü sertleşti.

«Çok üzüldüm, dedi. Peki, ne yapayım istiyorsun?»

Françoise iyice sıktı avucundaki mendili; yara henüz nasıl da tazeydi! Pierre, daha ilk sözcüklerde savunma durumuna geçmişti, konuştuğu insan dost değildi artık. Bütün yürekliliğini topladı.

«Günün birinde onunla görüşmeye niyetli değil misin gerçekten?»

Pierre buz gibi gözlerle baktı ona.

«Haa! dedi, beni yoklama görevini mi verdi sana?»

Françoise'ın sesi de sertleşti.

«Ben önerdim bunu ona, dedi. Seni çok aradığını farkedince yaptım bu işi.

— Anlıyorum, dedi Pierre. Eter düşkünü numarasıyla yüreğini sızlattı.»

Françoise kıpkırmızı kesildi. Xavière'in tragedyasının yarı yarıya oyun olduğunun ve kendisinin de bile bile bu oyuna kandığının farkındaydı, ama Pierre'in kestirip atışı karşısında dikleşti.

«Çok kolay bunu söylemek, dedi. Xavière'in yazgısına aldırmayabilirsin, ancak, kızın, senin yüzünden yerlerde süründüğü de bir gerçek!.

— Benim yüzümden mi! dedi Pierre. Harika fikirlerin var doğrusu!» Yerinden kalktı, alaycı bir yüzle gelip Françoise'ın karşısına dikildi: «Her akşam, elinden tutup Gerbert'nin yatağına mı götüreyim istiyorsun? O aşağılık ruhunun dinginliğe kavuşabilmesi için yapılması gereken bu çünkü.»

Françoise büyük bir çaba harcadı, onu kızdırmakla hiç

bir şey kazanamazdı.

«Sen de biliyorsun ki, ayrılırken, ondan daha az gururlu bir insanın bile kaldıramayacağı şeyler söyledin kıza. Yalnız sen silebilirsin bunların kötü izlerini.

— Özür dilerim, dedi Pierre. Senin, yapılan hareketleri bağışlamanı engelleyemem elbet, ama ben iyilik perisi falan değilim.»

Françoise, bu küçümseyici sesin kendisini ta yüreğinden yaraladığını hissetti.

«İyi ama, korkunç bir cinayet değildi ki Gerbert'yle yatması, özgürdü, sana söz falan da vermiş değildi. Senin için acı bir şey oldu bu, ancak, istesen sen de payını alabilirdin.» Bir koltuğa bıraktı kendini. «Ona duyduğun hınç, bence, gizli kapaklı cinsel arzudan başka bir şey değil. Elde edemediği kadına kızan bir erkek gibisin şu anda, bu da sana hiç yakışmıyor.»

Kaygıyla bekledi. Ok yerini bulmuştu. Bir nefret ışığı yanıp söndü Pierre'in gözlerinde.

«Önce kuyruk sallayıp, sonra döneklik ettiği için kızıyorum ona. Neden izin verdi kendisini öpmeme? Ne içindi bütün o gülücükler? Neden beni seviyormuş gibi yaptı?

— İyi ama, içtendi bunları yaparken, bağlı sana», dedi Françoise. Acı anılar geliyordu belleğine. «Ayrıca, sen istedin sevgisini, dedi. İlk kez aşk sözü ettiğinde nasıl sarsıldığını biliyorsun.

— O sırada beni sevmediğini mi söylemek istiyorsun?» dedi Pierre.

Hiç bir zaman böylesine kararlı bir düşmanlıkla bakmamıştı Françoise'a.

«Öyle bir şey dediğim yok, dedi Françoise. Bu sevgide, bir bitkinin vaktinden önce çiçek açtırılışı gibi bir zorlama var diyorum; gerek içli dışlılık, gerek yoğunluk açısından, habire daha çok şey istiyordun.

— Bizim öyküyü garip bir biçimde yeniden uyduruyorsun, dedi Pierre kötü bir gülüşle. Asıl açgözlülük eden oydu, istediği şey seni harcamak olduğundan, bir yerde dur

demek gerekti.»

Françoise, bir anda yerle bir oldu. Doğruydu, Pierre kendisine karşı haksızlık etmemek için yitirmişti Xavière'i Sonunda pişman mı olmuştu acaba? Öylesine anlık bir mi limla yaptığı bu iş, şimdi içini mi sızlatıyordu?

«Bütünüyle sahip olduğu an, büyük bir tutkuyla sevmeye hazırdı beni, diye devam etti Pierre. Gerbert'yle, seni ayağımın altına alıp çiğnemedim diye, beni cezalandırmak için yattı: itiraf et ki, pek tatsız bir şey bu. Ondan yana çıkmana şaşıyorum doğrusu!

— Ondan yana çıkmıyorum», dedi Françoise zayıf bir sesle. Dudaklarının titremeye başladığını hissetti. Pierre, tek bir sözle, bütün eski hınçlarını ayaklandırmıştı; neden hâlâ Xavière'den yana çıkıyordu inatla? «Öylesine mutsuz ki», diye mırıldandı.

Parmaklarını gözkapaklarından geçirdi, ağlamak istemiyordu, ansızın umutsuzluğun göbeğinde bulmuştu kendini, hiç bir şeyi açık seçik göremiyordu artık, gideceği yönü aramaktan usanmıştı. Bütün bildiği, Pierre'i, yalnız Pierre'i sevdiğiydi.

«Ben çok mu mutluyum sanki?» dedi Pierre.

Françoise'ın yüreğine öyle bir acı saplandı ki, bağırmamak için dişlerini sıktı, yaşlar boşandı gözlerinden. Pierre'in bütün acısı onun yüreğine çöküyordu; yeryüzünde hiç bir şey ona duyduğu sevgiden önemli değildi, oysa, kendisine ölesiye gereksinim duyduğu şu son ay boyunca, acılarıyla başbaşa bırakmıştı Pierre'i; şimdi artık özür dilemek için vakit çok geçti, kendisinden yardım isteyemeyeceği kadar uzaklaşmıştı Pierre'den.

«Ağlama lütfen», dedi Pierre biraz sabırsız bir sesle. Pek de sevgiyle bakmıyordu ona; Françoise, düşmanca karşısına dikildikten sonra, bir de gözyaşlarıyla üzmeye hakkı olmadığını biliyordu, ama artık bir acı ve pişmanlık yığınından başka bir şey değildi. «Sakin ol, rica ederim», dedi Pierre.

Sakin olamazdı, salt kendi yanıltısından yitirmişti onu,

ölene dek ağlasa az gelirdi. Ellerine gömdü yüzünü. Pierre odanın içinde beş aşağı beş yukarı gidip geliyor, ama Françoise ona hiç aldırmıyordu, vücuduna egemen değildi artık, düşüncelerinin iplerini de elinden kaçırmıştı, bozuk, eski bir makineydi şu anda.

Birden Pierre'in elini omuzunda hissetti, başını kaldırdı.

«Nefret ediyorsundur benden, dedi.

— Hayır canım, etmiyorum», dedi Pierre zorlama bir gülücükle.

Françoise onun eline sarıldı.

«Biliyorsun, dedi kesik kesik Xavière'le pek dost değilim aslında, ama müthiş sorumlu hissediyorum kendimi; bundan on ay önce, genç, tutkulu, umut dolu bir insandı, şimdiyse zavallı bir süprüntü halinde.

— İyi ama, Rouen'da da acınası durumdaymış, habire canına kıymaktan söz edermiş, dedi Pierre.

— İkisi bir değil», dedi Françoise.

Yeni bir hıçkırık nöbetine tutuldu; dayanılmaz bir işkenceydi bu, Xavière'in solgun yüzünü gördü mü, Pierre'in mutluluğu için de olsa, harcamaya razı olamıyordu onu. Omuzunda duran kıpırtısız elde, bir süre hiç bir hareket olmadı. Pierre kendisine bakıyordu. Sonunda :

«Peki, ne istiyorsun benden?» dedi. Yüz kasları gepgergindi.

«Hiç bir şey istemiyorum artık, dedi.

— Demin ne istiyordun?» dedi Pierre sabırsızlığını yenerek.

Françoise kalktı, taraçaya doğru yürüdü; ondan bir şey istemeye korkuyordu; zorla vereceği her şey onları daha çok ayıracaktı birbirinden; geri döndü.

«Yeniden görüşsen, belki dost olabilirdin diye düşünüyordum, öyle çok bağlı ki sana.»

Pierre lâfı yarıda kesti.

«Peki, görüşeceğim onunla», dedi.

Gidip parmaklığa dayandı, Françoise da ardından. Başını eğmiş, birkaç güvercinin hoplayıp zıpladığı toprak av-

luyu seyrediyordu. Françoise, çıplak ensesine dikti gözlerini; birden yine pişmanlıkla yüreği sızladı; Pierre büyük bir dürüstlükle dinginliğe kavuşmaya çalışırken, kendisi gelip onu yeniden derde sokuyordu. Kendisini karşılarkenki tatlı gülüşü geldi gözünün önüne; şimdiyse önünde, gönül rızasıyla kabul etmediği bir zorlamaya başkaldırı yüklü bir uysallıkla katlanmaya hazırlanan, yüreği kan ağlayan biri vardı. Zaman zaman, bir sürü şey istemişti Pierre'den, ancak birlikleri süresince, hiç bir vakit birinin öbüründen istediği özveri biçimine girmemişti; bu seferse, Pierre'i, kendisine hınç duya duya evet demek zorunda bırakmıştı. Parmaklarını şakaklarına götürdü. Başı ağrıyor, gözleri yanıyordu.

«Ne yapıyor bu gece?» dedi Pierre ansızın.

Françoise ürperdi.

«Bilmem.

— Peki, telefon et öyleyse. Mademki olacak, bir an önce bitirmek istiyorum bu işi.»

Sinirli sinirli tırnaklarından birini dişledi. Françoise telefona doğru yürüdü.

«Peki Gerbert n'olacak?

— Bensiz gidersiniz.»

Françoise otelin numarasını çevirdi; midesine saplanan demir gibi sancıyı çok iyi biliyordu; bütün o boğucu sıkıntılar geri gelecekti işte. Pierre, Xavière'le hiç bir zaman sakin bir dostluk kuramayacaktı, onu görme konusundaki sabırsızlığı kopacak fırtınaların belgesiydi.

«Alo! Matmazel Pagès'yi çağırabilir misiniz? dedi.

— Hemen çağıralım, ayrılmayın lütfen.»

Döşemeden çıkan ayak seslerini, ardından da bir uğultu işitti: merdiven başından Xavière'e sesleniyorlardı. Françoise'ın yüreği küt küt atmaya başladı. Pierre'in sinirliliği ona da bulaşmıştı.

«Alo!» dedi Xavière'in kaygılı sesi. Pierre ikinci dinleme aygıtını aldı.

«Ben Françoise. Boş musunuz bu akşam?

— Evet, neden sordunuz?

— Labrousse, sizi görmeye gelip gelemeyeceğini soruyor da.»

Karşıdan ses çıkmadı.

«Alo! diye yineledi Françoise.

— Şimdi mi? dedi Xavière.

— Bir engel mi var?

— Yoo, hiç bir engel yok.»

Françoise, bir süre ne diyeceğini bilemedi.

«Tamam öyleyse, dedi. Hemen geliyor.»

Telefonu kapattı.

«Tatsız bir iş yaptırıyorsun bana, dedi Pierre ekşi bir suratla. Hiç de istemiyordu gitmemi.

— Tam tersine, çok heyecanlandı», dedi Françoise.

Sustular, sessizlik epey sürdü.

«Hadi ben gideyim, dedi Pierre.

— Olup biteni anlatmak üzere bana gel sonra, dedi Françoise.

— Olur, gece sendeyim, dedi Pierre. Erken gelirim sanıyorum.»

Françoise pencereye gitti, alanı geçip uzaklaşmasını seyretti, sonra gelip koltuğa çöktü, hiç kıpırdamadan oturdu, bu sefer kesin bir seçme yaptığını, ve mutsuzluğu seçtiğini sanıyordu. Sıçradı; kapı çalınmıştı.

«Girin!» dedi.

Gerbert girdi. Françoise, Çinlilerinki gibi kara ve yumuşak saçların çevrelediği o taptaze yüze şaşkınlıkla baktı. Bu gülüşün aklığı karşısında, yüreğinde biriken bütün kara bulutlar dağıldı. Birden, yeryüzünde, Xavière'le Pierre'in dışında da sevilecek bazı şeyler bulunduğunu anımsamıştı; karlı tepeler, güneşli çam ormanları, hanlar, yollar, insanlar ve öyküler vardı. Gerçek bir dostlukla kendisine bakan şu gülen gözler vardı.

*
* *

Françoise gözlerini açtı, sonra hemen yumdu, tanyeri

ağarmaya başlamıştı bile. Uyumadığından emindi, her saat başı gongun sesini işitmişti, oysa pek de az olmamıştı yatalı. Gerbert'yle yolculuklarını en ince ayrıntısına dek tasarladıktan sonra gece yarısı otele döndüğünde, Pierre ortalıkta yoktu henüz; birkaç dakika okumuş, sonra ışığı söndürüp uyumaya çalışmıştı. Xavière'le yapılacak konuşmanın uzaması çok doğaldı, konuşmanın sonucu konusunda akıl yürütmek, gırtlağını demir bir pençeye teslim etmek, beklemek istemiyordu. Uyuyamamış, ama birtakım imgelerin, tıpkı hastalığının ateşli günlerindeki gibi, sonu gelmemecesine birbirini izlediği, gürültülerin iç ise girdiği bir yarı uykuya dalmıştı; o yüzden de, saatlar kısacık gelmişti ona. Belki de sıkıntısız çıkardı sabaha.

Birden ürperdi, merdivenlerden bir ayak sesi geliyordu; basamaklar çok gıcırdıyordu, Pierre değildi bu, nitekim sesler üst kata doğru çıkmıştı bile. Yüzünü duvara döndü; gecenin sessizliğindeki bütün gürültüleri dinlemeye, dakikaları saymaya başladı mı, cehennem işkencesine dönüşürdü bu iş, oysa sinirini bozmak istemiyordu. Sıcacık yatağında yatmak bile başlı başına bir mutluluktu; şu anda, evsiz barksızlar Hal'in kaldırımlarında yatmakta, bir yığın insan tren koridorlarında üst üste yolculuk etmekte, askerler kışla kapılarında nöbet tutmaktaydılar.

İyice gömüldü yatağa. Şu upuzun saatlar boyunca Xavière'le Pierre kimbilir kaç kez birbirlerinden nefret etmiş, sonra barışmışlardı; ancak, doğmakta olan şu yeni günün eşiğinde, sevgi mi yoksa hınç mı baskın çıkıyordu acaba? Hemen hemen ıssız, kocaman bir salondaki kırmızı bir masa, üstündeki boş bardaklar, kimi zaman coşan, kimi zaman öfkelenen iki yüz geliyordu gözünün önüne. Birbiri ardından kıpırtısızlaştırmaya çalıştı bu imgeleri; hiç birinde tehlike belirtisi yoktu: tehlikeye düşecek bir şey kalmamıştı ki. Bununla birlikte, bu imgelerden birinde karar kılmak gerekliydi. Kararsızlıktı aklını başından alan.

Oda usul usul aydınlanıyordu. Pierre az sonra burda olacaktı, ama şimdiden gidip yerleşemezdi varlığıyla doldu-

racağı bu ana, hattâ ona doğru yol aldığını bile duyamazdı; yeri yurdu belli değildi çünkü. Françoise, çılgın yarışlara benzer bekleyişler yaşamıştı, bu seferse, olduğu yerde tepinip durmaktaydı. Koskaca bir yıl, bekleyişlerle, kaçışlarla geçip gitmişti. Ve ne umabilirdi şimdi? Üçü arasında mutlu bir dengenin kurulmasını mı? Pierre'den tümüyle kopmayı mı? Xaviére'le ne tam bir birlik kurulabileceği, ne de ondan büsbütün kopulacağı için, hiç biri gerçekleşemezdi bunların. Bir sürgün bile yok edemezdi kendini vermesini, bağlanmasını bilmeyen şu varlığı. Françoise, ilkin, onu kayıtsızlıkla nasıl yadsıdığını anımsıyordu; ama kayıtsızlık işe yaramamış; dostluk başarısızlığa uğramıştı. Hiç bir kurtuluş yoktu. Alıp başınızı gidebilirdiniz elbet, ama sonunda geri dönmek gerekirdi, ondan sonra, ardı arkası gelmeyen yeni bekleyişler, yeni kaçışlar.

Françoise çalar saata uzattı kolunu. Yedi. Dışarsı apaydınlıktı artık, bütün vücudu şimdiden ayaktaydı, ve kıpırtısızlık can sıkıntısına dönüşüyordu. Yorganları atıp kalktı. elini yüzünü yıkamaya başladı; sabah aydınlığında, kafası dupduru ayağa kalkınca, büyük bir şaşkınlık içinde, ağlamak istediğini farketti. Ağır ağır elini yüzünü yıkadı, giyinip süslendi. Sinirli değildi, ama ne edeceğini bilemiyordu. Giyinip kuşanması bitince, yeniden uzandı; şu anda, dünyanın hiç bir köşesinde kendisine yer yoktu; onu dışarı çeken hiç bir şey yoktu, ama burda tutan da yalnızca yokluktu, doluluk ve varlıktan yoksun, bomboş bir çağrıydı o anda, öyle ki, odasının duvarları bile şaşırtıyordu kendisini. Françoise birden doğruldu. Bu sefer tanımıştı ayak sesini. Yüzüne belli bir hava verip kapıya koştu. Pierre onu görünce gülümsedi.

— Kalktın mı? dedi. Kaygılanmadın inşallah?

— Yok canım; dedi Françoise. Anlatacak bir yığın şeyinizin bulunduğunu tahmin ediyordum.» Yüzüne baktı. Onun hiçlikten gelmediği belliydi. Pembe yanaklarından, canlı bakışından, el kol hareketlerinden, yaşadığı saatların doluluğu okunuyordu. «Ee?» dedi.

Pierre'in yüzünde, Françoise'ın çok iyi tanıdığı yarı utangaç, yarı neşeli hava belirdi.

«Eesi, her şeye yeniden başlıyoruz», dedi. Françoise'ın koluna dokundu. «Her şeyi anlatırım sana, ama şimdi Xaviére sabah kahvaltısına bekliyor bizi, hemen geliriz dedim.»

Françoise bir ceket geçirdi sırtına. Pierre'le aralarında yeniden kurulabilecek dingin ve katkısız yakınlık için eline geçen son fırsatı da kaçırmıştı, yalnız birkaç dakikacık inanabilmişti bu fırsatın varlığına; şimdiyse, herhangi bir şeye sızlanamayacak, herhangi bir şey umamayacak kadar yorgundu. Alt kata indi; yeniden üçlü bir yaşama başlamak, sessizce rıza gösterdiği bir sıkıntıdan başka bir şey uyandırmıyordu artık içinde.

«Birkaç sözcükle özetlesene bana olup biteni, dedi.

— Bildiğin gibi, dün akşam oteline gittim, dedi Pierre. Daha görür görmez çok heyecanlı olduğunu anladım, bunun üzerine ben de heyecanlandım. Odasında, bir süre, şapşallar gibi havadan sudan konuştuk, sonra kalkıp Pôle Nord'a gittik ve uzun uzun konuştuk.» Pierre bir an sustu, sonra, öteden beri Françoise'ın sinirine dokunan o sinirli ve kendini beğenmiş tavrıyla kaldığı yerden devam etti: «Gerbert'yi bırakmak için fırsat kolluyormuş gibi geldi bana.

— Bırakmasını mı salık verdin? dedi Françoise.

— Arabanın yedek lâstiği olmak istemem», dedi Pierre.

Gerbert, Pierre'le Xaviére'in bozuşmasına hiç kaygılanmamıştı; dostluklarını gelip geçici bir heves sanmıştı öteden beri, şimdi doğruyu öğrenince müthiş sarsılacaktı. Aslında, Pierre'in daha başından Gerbert'yi uyarması gerekirdi, oğlan hemen vazgeçerdi Xaviére'in gönlünü çelme yarışından; şimdiyse, kıza pek bağlı olmasa da, yitirmek ağrına gidecekti.

«Sen yolculuğa çıkınca, diye devam etti Pierre, Xaviére'i ciddî olarak ele alacağım, ve bir haftanın sonunda sorun kendiliğinden çözülmezse, açıkça seçme yapmasını isteyeceğim.

— Peki», dedi Françoise. Bir an duraksadı: «Bu duru-

mu Gerbert'ye de açmalısın, yoksa salak yerine geçersin.

— Anlatacağım, dedi Pierre heyecanla, Ona karşı yetkimi kullanmak istemediğimi, başa baş çekişmeyi uygun bulduğumu söyleyeceğim.» Pek de güven okunmayan gözlerle ona baktı. «Sen de aynı fikirde değil misin?

— Sevgi dediğin savunulur», dedi Françoise.

Bir bakıma, Pierre'in kendini Gerbert için harcaması gereksizdi, ama Gerbert de kendisini bekleyen hayal kırıklığına lâyık değildi doğrusu. Françoise, küçük, yuvarlak bir çakıltaşına bir tekme attı. Hangi sorun olursa olsun, tam bir çözüm aramak boşunaydı; bir süredir, ne yaparsa yapsın, haksız buluyordu insan kendini. Ayrıca, hiç kimse aldırmıyordu artık iyiye kötüye, kendisi de ilgilenmez olmuştu bu konuyla.

Döme'a girdiler. Xaviére. başı önde, masalardan birinde oturuyordu. Françoise hafifçe omuzuna dokundu.

«Günaydın», dedi gülerek.

Xaviére titredi, şaşkın bir yüzle Françoise'a baktı, sonra, kendini zorlayarak gülümsedi.

«Bu kadar erken geleceğinizi tahmin etmemiştim,» dedi.

Françoise kızın yanına oturdu. Bu karşılamayı ne yazık ki çok iyi tanıyordu.

«Nasıl da gençleşmişsiniz!» dedi Pierre.

Xaviére, Pierre gittikten sonra kendine çekidüzen vermişti herhalde: yüzü düzgün ve aydınlık, dudakları parlak, saçları pırıl pırıldı.

«Yine de yorgunum», dedi Xaviére. Bakışları önce Françoise'a, sonra Pierre'e kaydı, küçük bir esnemeyi bastırmak üzere elini ağzına götürdü. «Hattâ, hemen gidip uyumak geliyor içimden, dedi yarı utangaç, yarı tatlı, Françoise'ı konu dışında bırakan bir sesle.

— Hemen şimdi mi? dedi Pierre. Koskoca bir gün var önünüzde.»

Xaviére'in suratı asıldı.

«Hiç iyi hissetmiyorum kendimi», dedi. Kollarından ge-

çen bir titreme, bluzunun geniş kolağızlarını salladı. «Çok tatsız bir şey saatlarca aynı giysiyle yaşamak.

— Bir kahve için bari, dedi Pierre hayal kırıklığı içinde.

— Peki, içeyim», dedi Xaviére.

Pierre üç kahve ısmarladı, Françoise bir ay çöreği aldı, minicik lokmalarla yemeğe başladı; tatlı bir lâf edecek yürekliliği bile gösteremiyordu, daha önce en az yirmi kez yaşamıştı bu sahneyi, daha başında tiksiniyordu şu girginlikten, dudaklarının ucuna gelen düzmece gülücüklerden, bütün benliğini saran sinirli hınçtan; Xaviére, uykulu gözlerle parmaklarına bakıyordu. Uzunca bir süre, kimse tek söz etmedi.

«Ne yaptınız Gerbert'yle? dedi Pierre.

— Grille'de yemek yedik, bizim geziyle ilgili tasarılar kurduk, dedi Françoise. Öbür gün gidiyoruz herhalde.

— Yine mi dağlara tırmanacaksınız, dedi Xaviére tatsız bir sesle.

— Evet, dedi Françoise kuru bir sesle. Saçma mı buluyorsunuz bu işi?»

Xaviére kaşlarını kaldırdı.

«Siz eğleniyorsanız, bana bir şey demek düşmez», dedi.

Yeniden sustular. Pierre, kaygılı bir yüzle bir ona, bir Françoise'a baktı.

«İkinizin de gözünden uyku akıyor, dedi kınayan bir sesle.

— Şununla bununla görüşüiecek saat değil ki bu, dedi Xaviére.

— Oysa ben, yine burda, aynı saatta, çok hoş vakit geçirdiğimizi anımsıyorum, dedi Pierre.

— Yok canım! hiç de o kadar hoş değildi», dedi Xaviére.

Françoise, çok iyi anımsıyordu o sabun kokulu sabahı: Xaviére'in, kıskançlığı ilk o gün ortaya çıkmıştı; ve gidermek için giriştiği onca çabadan sonra, aynıyla karşısında

buluyordu bu kıskançlığı; Xavière, elinden gelse, yokedecekti kendisini.

Xavière kahve fincanını itti.

«Ben eve dönüyorum, dedi kararlı bir sesle.

— Aman iyi dinlenin», dedi Françoise alaylı bir yüzle.

Xavière hiç bir şey demeden elini uzattı ona. Pierre'e dönüp belli belirsiz gülümsedi ve hızlı hızlı yürüyerek çıktı kahveden.

«Tam bir bozgun bu, dedi Françoise.

— Evet, öyle», dedi Pierre. Bozulmuş gibiydi. «Oysa, nasıl da sevinmişti bizi beklemesini söylediğim zaman.

— Senden ayrılmak istemiyordu herhalde», dedi Françoise. Hafifçe güldü. «Ama nasıl şaşırdı beni karşısında görünce.

— Yine cehenneme dönecek yaşamımız», dedi Pierre. Kederli gözlerle baktı Xavière'in çıktığı kapıya. «Yeniden başlamaya değer mi diye düşünüyorum, hiç bir zaman çıkamayacağız bu işin içinden.

— Ne dedi benim için?» dedi Françoise.

Pierre duraksadı.

«Seninle arası iyi gibiydi, dedi.

— Hadi, hadi?» dedi Françoise. Canı sıkılarak baktı Pierre'in kararsız yüzüne. Şimdi kendisini hoş tutma sırası ondaydı. «Bir iki küçük hıncı var, değil mi?

— Evet, azıcık kızıyor galiba sana, diye itirafta bulundu Pierre. Kendisini pek çok sevmediğini farkediyor herhalde.»

Françoise kaskatı kesildi.

«Ne dedi kuzum?

— Apansız değişmeleri karşısında tepesinden aşağı soğuk sular boşaltmayan tek insanın ben olduğumu söyledi», dedi Pierre. Sesindeki kayıtsızlığın ardında, böylesine yeri doldurulmaz biri olmanın verdiği keyif seziliyordu. «Bir ara da: 'Sizinle ikimiz ahlâklı insanlar değiliz, her türlü pisliği yapabiliriz' dedi kendinden geçmişcesine. Ben karşı çıkmaya kalkınca da: 'Françoise'dan ötürü ahlâklı görünme-

ye çalışıyorsunuz, oysa benim kadar hainsiniz, yüreğiniz benimki kadar kara', dedi.»

Françoise kıpkırmızı kesildi. Kendisi de, gizliden gizliye alaya aldıkları şu ünlü ahlâkçılığını gülünç bir kusur gibi görmeye başlıyordu yavaş yavaş; çok yakında aşacaktı herhalde bunu. Pierre'e baktı; yüzünde, rahat bir bilinci yansıtmayan bir kararsızlık vardı, Xavière'in sözlerinin onu da pek pohpohlamadığı belli oluyordu.

«Şu barışma denemesini, benim zayıflığıma veriyor galiba, dedi.

— Bilmem, dedi Pierre.

— Peki, daha başka ne dedi? diye sordu Françoise. Hadi, söyle hepsini, diye ekledi sabırsızca.

— Bir insanın, uzun süre bağlanarak birini sevmesine duyduğu hıncı belirtti.

— O da ne demek?

— Kendini anlatıyordu, düzmece bir alçakgönüllülükle: 'Genellikle insanları rahatsız ettiğimi biliyorum, dedi, ama n'eylersiniz? Uzun süre, bağlanarak sevebilen insanlardan değilim ben'»

Françoise'ın ağzı bir karış açık kaldı; iki yanlı bir kalleşlikti bu: Xavière Pierre'i hem böylesine üzücü bir sevgiye bağlanmakla suçluyor, hem de elinin tersiyle itiyordu. Françoise, kıskançlıkla hıncın birbirine karıştığı bu düşmanlığın nerelere uzandığını hiç mi hiç kestirememişti.

«Bu kadar mı? dedi.

— Galiba», dedi Pierre.

Hepsi bu kadar değildi, ama Françoise ansızın soru sormaktan usandığını farketti; Xavière'in anlı şanlı hıncının Pierre'den bir yığın küçük hainlik kopardığı o gecenin zehirli tadını dudaklarında duyacak kadar şey biliyordu nasıl olsa.

«Neyse, sen de biliyorsun ya, vız geliyor artık bana beslediği duygular», dedi.

Doğruydu. Mutsuzluğun bu kertesinde, ansızın, her şey önemini yitiriyordu. Xavière yüzünden yarı yarıya yitirmiş-

ti Pierre'i, Xaviére'se buna karşılık kendisine yalnız küçümseme ve kıskançlık veriyordu. Pierre'le barışır barışmaz, zavallının pek kaçınamadığı sinsi bir suçortaklığı kurmaya kalkışmıştı. İkisinin birden kendisini bırakışı öylesine üzücüydü ki, içinde ne öfkeye, ne de gözyaşına yer kalıyordu. Françoise, hiç bir şey beklemiyordu artık Pierre'den, kayıtsızlığına da aldırmıyordu. Xavière'e karşıysa, içinde, henüz pek iyi tanıyamadığı, kurtuluşa benzer kara ve acı bir şeyin uyandığını hissediyordu sevinçle: en sonunda sereserpe gelişen bu güçlü ve özgür şey nefretti.

VIII. BÖLÜM

«Eh, geldik galiba, dedi Gerbert.

— Evet, işte şu yukardaki ev», dedi Françoise.

Bütün gün yürümüşlerdi, iki saattır da, dik bir yamacı tırmanmaktaydılar; gece olmuş, hava soğumuştu; Françoise, sarp yamaçta önünden yürüyen Gerbert'ye baktı sevgiyle; uygun adım yürüyorlardı, ikisi de aynı yorgun mutluluk içindeydiler, sessizce, yukarda bulmayı umdukları kırmızı şarabı, sıcak çorbayı, ateşi düşünüyorlardı; böyle ıssız köylere varış, her zaman serüven kokardı. Bir köylü mutfağında, gıcırtılı bir masa başına mı çökeceklerini, yoksa ıssız bir handa mı yiyeceklerini, ya da köy yaşamına düşkün bir yığın kentsoylunun dolduğu küçük bir otele mi düşeceklerini kestiremiyorlardı. Şöyle ya da böyle, sırt çantalarını bir köşeye fırlatacak, gerilen kaslarını gevşetip keyifle yan yana oturacak, birlikte geçirdikleri günü anlatarak saatlarca konuşacak, ertesi günün tasarılarını hazırlayacaklardı. Françoise, sindirimi güç omletle sert köy içkilerinden çok, işte bu yakınlığa doğru koşmaktaydı. Müthiş bir esinti yüzünü kamçıladı. Akşamın belli belirsiz alacasında yitip gitmiş yaylacıklara bakan bir tepeye varmak üzereydiler.

«Çadır kuramayacağız, dedi. Toprak çok nemli.

— Bir samanlık buluruz nasıl olsa», dedi Gerbert.

Samanlık. Françoise, içinde gittikçe büyüyen bulantılı bir boşluk hissetti. Üç gün önce bir samanlıkta yatmışlardı. Aralarında topu topu bir iki adım vardı, Gerbert uyurken kendisine doğru kaymış, kollarını boynuna dolamıştı. Françoise, hafif bir pişmanlıkla: «Başka biri sanıyor beni», diye dü-

şünmüş, onu uyandırmamak için soluğunu tutmuştu. Sonra bir düş görmüştü. Düşünde, Gerbert'yle aynı samanlıktaydılar ve oğlan gözleri açık, ona sarılmaktaydı; Françoise, büyük bir zevk ve güvenle kendini ona teslim ediyor, ancak, bu tatlı rahatlık içinde bile, gizli bir sıkıntı duyuyordu. «Düş bu, diyordu, gerçek değil.» Gerbert ona daha sıkı sarılıyor, neşeyle: «Hem de nasıl gerçek, yoksa büyük bir sersemlik olurdu» diyordu. Az sonra, bir parıltı gezinmişti gözkapaklarında; gözünü açtığında kendini Gerbert'nin kollarında, samanlar içinde bulmuştu, ve hiç bir şey olmadığını farketmişti.

«Bütün gece yüzümdeydi saçlarınız, demişti gülerek.

— Asıl siz beni dirseklediniz durmadan», diye karşılık vermişti bu söze alınan Gerbert.

Ertesi gün de aynı tedirginlikle uyanacağını düşündükçe bayağı üzülüyordu. Çadırın bir köşesine büzüşüyor, kendini, Gerbert'yle ikisini ayıran orta direğin, toprağın sertliğinin ve rahatsızlığının yarattığı güvenliğin içinde hissediyordu. Oysa bu gece, samanlıkta, yatağını onunkinden uzakta yapamayacağını çok iyi biliyordu. Günlerdir içinde taşıdığı belli belirsiz özlemi hafife almaya kalkışmak boşunaydı; iki saatlık tırmanma boyunca bu özlem gittikçe büyümüş, boğucu bir arzu haline gelmişti. Bu gece de, Gerbert melekler gibi uyurken, o düş kuracak, pişman olacak ve acı çekecekti, hem de boşu boşuna.

«Sakın bir kahve olmasın bu?» dedi Gerbert.

Evin duvarında, üzerinde kocaman harflerle yazılmış Byrrh sözcüğü bulunan kırmızı bir ilân, kapının üstünde de bir demet kuru dal vardı.

«Öyle galiba», dedi Françoise.

Üç basamaklı merdiveni çıkıp çorba ve yanmış odun kokan, kocaman, sıcacık bir salona girdiler. Masalardan birinde patates soyan iki kadın, ötekilerde de, kırmızı şarap doldurulmuş bardakların başına çökmüş üç köylü vardı.

«Selâm hanımlar, beyler», dedi Gerbert.

Bütün bakışlar ona çevrilmişti. Kadınlara doğru yürüdü.

«Yiyecek bir şey var mı acaba?»

Kadınlar kuşkuyla bakıyorlardı ona.

«Uzaktan geliyorsunuz herhal? dedi daha yaşlısı.

— Burzet'den, dedi Françoise.

— Epey yol gelmişsiniz, dedi öbür kadın.

— Ama Burzet'li değilsiniz, diye devam etti yaşlı kadın azıcık kınayarak.

— Hayır, Paris'liyiz», dedi Gerbert.

Kısa bir sessizlik oldu; kadınlar bakıştılar.

«Pek bir şeyim yok size verecek, dedi yaşlısı.

— Yumurtanız yok mu? Ya da etli çöreğiniz? Yiyecek bir şey olsun işte...», dedi Françoise.

Yaşlı kadın omuz silkti.

«Yumurta derseniz çook.» Kalktı, mavi önlüğüne sildi ellerini. «Gelin benimle», dedi istemeye istemeye.

Ardına düşüp ocağında odun yanan, basık tavanlı bir odaya geçtiler; taşralı kentsoyluların yemek odalarına benziyordu burası, yuvarlak bir masa, üstü biblo dolu eski biçim bir büfe ve koltukların üstünde kara kadifeyle işlenmiş, sarı saten yüzlü yastıklar göze çarpıyordu.

«Hemen bir şişe kırmızı şarap getirir misiniz lütfen?», dedi Gerbert. Françoise'ın sırt çantasını çıkarmasına yardım etti, kendisininkiyle birlikte yere koydu.

«Krallar gibiyiz, dedi keyifle.

— Evet, pek rahat bir yer», dedi Françoise.

Ateşe yaklaştı; çok iyi biliyordu bu tatlı gecenin eksiğini; Gerbert'nin elini tutabilse, gözünün içine bakarak sevgiyle gülümseyebilse, o zaman alevler, yemek kokusu, yastıklardaki kara kadife iplikle işlenmiş cüceler ve kediler içini ısıtacaktı: ama bütün bunlar, kendisine dokunmadan çevresine saçılmışlardı sanki, orda bulunuşunu hemen hemen saçma sayıyordu.

Hancı kadın, elinde top karınlı bir şişe köy şarabıyla geri geldi.

«Geceyi geçirebileceğimiz samanlık falan gibi bir şey var mı?» diye sordu Gerbert.

Kadın, kolalı masa örtüsü üzerine tabak, çatal, kaşık koyuyordu, birden başını kaldırdı.

«Samanlıkta mı yatacaksınız?» dedi irkilerek. Bir an düşündü. Talihiniz yok, bir oda verirdim size, ama postacılık yapmaya giden oğlum geri döndü.

— Sizce bir sakıncası yoksa, samanlıkta çok rahat ederiz biz, dedi Françoise. Battaniyelerimiz var.» Sırt çantalarını gösterdi: «Hava çok soğuk olduğundan, çadır kuramıyoruz.

— Bana göre hava hoş» dedi kadın. Odadan çıktı, dumanı çıkan bir çorba kâsesiyle geri geldi. «İçinizi ısıtır», dedi tatlı bir sesle.

Gerbert tabaklarına çorba koydu, Françoise geçip onun karşısına oturdu.

«Evcilleşiyor, dedi Gerbert yalnız kaldıkları zaman. Her şey yolunda.

— Hem de nasıl», dedi Françoise inançla.

Kaçamak bir bakış gönderdi Gerbert'ye; yüzündeki neşe sevecenliğe benziyordu; gerçekten elinin eremeyeceği yerde miydi acaba? Yoksa kendisi mi cesaret edememişti elini uzatmaya? Neydi onu tutan? Ne Pierre, ne de Xavière'di; Gerbert'ye hainlik etmeye hazırlanan Xavière'e karşı hiç bir borcu yoktu. Rüzgârın kamçıladığı bir dağın doruğunda, dünyadan apayrı bir yerdeydiler, ve öyküleri kendilerinden başka kimseyi ilgilendirmiyordu.

— İçinizi kaldıracak bir şey yapacağım, dedi Gerbert göz dağı verir gibi.

— N'eymiş o? dedi.

— Çorbama şarap koyacağım.» Ve dediğini yaptı.

«İğrenç bir şey olmuştur», dedi Françoise.

Gerbert, bir kaşık kanlı çorba içti.

«Nefis, dedi. Alsanıza bir kaşık.

— Dünyanın altınını verseler yapamam», dedi Françoise.

Bir yudum şarap aldı bardağından; avuçlarının içi nemliydi. Düşlerinde arzularını yenmeyi başarmıştı hep, ama

şimdi tiksiniyordu bu silinip gitmiş bilgelikten; neden karar veremiyordu dilediğini istemeye?

«Yamaçtan vadinin görünüşü harikaydı, dedi. Yarın güzel bir gün geçireceğe benzeriz.»

Gerbert yan yan baktı ona.

«Yine sabah kırağısı kaldırmayacaksınız herhalde beni?

— Hiç yakınmayın; ciddi bir teknisyen, sabahın beşinde tepelerdedir.

— Çılgının biridir de ondan, dedi Gerbert. Ben, sabah sekizden önce turşu gibiyimdir.

— Biliyorum», dedi Françoise. Gülümsedi. «Biliyor musunuz, Yunanistan'a giderseniz, tanyeri ağırmadan yola düşmek gerekir.

— Evet, ama, o zaman da öğlen uykusuna yatarsın», dedi Gerbert. Düşündü. «Keşke yatmasa şu gezi tasarısı.

— Siyasal gerginlik biraz daha artarsa, korkarım suya düşer,» dedi Françoise.

Gerbert, kararlı bir tavırla kocaman bir dilim ekmek kesti.

«Ben bir çare bulacağım. Gelecek yıl Fransa'da kalmam.» Yüzü canlandı. «Maurice Adası'nda çuval çuval altın varmış galiba.

— Neden ille de Maurice Adası?

— Ramblin söyledi; kendilerini azıcık eğlendirecek adama tonla para verecek bir yığın zengin varmış orda.»

Kapı açıldı, hancı kadın girdi, elinde koca bir tabak patatesli omlet vardı.

«Harika bir şey bu», dedi Françoise. Kendine aldıktan sonra tabağı Gerbert'ye uzattı. «Alın, çoğunu size bıraktım.

— Hepsi benim mi?

— Hepsi sizin.

— Çok dürüstsünüz doğrusu», dedi Gerbert.

Françoise kaçamak bir bakış gönderdi ona.

«Size karşı her zaman dürüst davranmıyor muyum?» dedi. Sesinde, yanaklarını kızartan bir gözüpeklik vardı.

«Doğrusunu söylemek gerekirse, öyle», dedi Gerbert

hiç çekinmeden.

Françoise, bir lokma ekmek içini parmakları arasında evirip çeviriyordu. Yapılacak şey, ansızın karşı karşıya kaldığı şu karara sımsıkı sarılmaktı; nasıl olacağını bilemiyordu, ama yarın birşeyler olmalıydı.

«Uzun bir süre için mi gideceksiniz? dedi.

— Bir iki yıl için, dedi Gerbert.

— Xavière ölesiye kızacaktır bu işe», dedi Françoise kötü niyetle. Parmaklarının arasındaki külrenkli hamur küreyi masada yuvarladı, büyük bir rahatlıkla: «Üzülmeyecek misiniz ondan ayrıldığınıza? dedi.

— Tam tersine», dedi Gerbert heyecanla.

Françoise başını öne eğdi; içinde, ansızın öyle parlak bir ışık yanmıştı ki, dışardan görülecek diye korktu.

«Neden? Bu kadarcık mı değer veriyorsunuz ona? Bense ona bağlısınız sanıyordum.»

Geziden dönüşte Xavière kendisiyle bozuşursa, Gerbert'nin üzülmeyeceğini öğrenmek hoşuna gitmişti; ama yüreğini kaplayan edepsiz sevincin nedeni bu değildi.

«Bu işin yakında biteceğini düşündüğüm vakit verdiğim değer artmıyor doğrusu, dedi Gerbert. Ama, zaman zaman, bütün yapışmaların böyle başlayıp başlamadığını düşünüyorum: nefret ederim birinin bana yapışmasından.

— Yapışan kadını sevseniz bile mi?» dedi Françoise.

Bardağını uzattı, Gerbert ağzına dek doldurdu, şimdi müthiş bir sıkıntı, kaplamıştı yüreğini. Karşısındaydı işte, tam anlamıyla özgür, bağsız, yalnız bir insan olarak. Gençliği, gerek Pierre'e, gerek kendisine duyduğu saygı, ilk girişimin ondan gelmesine izin vermezdi.

Françoise, birşeylerin olmasını istiyorsa, ancak, kendine güvenebilirdi.

«Herhangi bir kadını sevebileceğimi sanmıyorum, dedi Gerbert.

— Neden?» dedi Françoise. Sinirleri öylesine gerilmişti ki, eli titriyordu; eğildi, elini sürmeden bir yudum şarap aldı bardağından.

«Bilmiyorum», dedi Gerbert. Duraksadı. «İnsan kazık gibi biriyle ne gezip tozabilir, ne kafa çekebilir, ne başka bir şey yapabilir, şakadan anlamazlar, bir sürü numara yapmak gerekir, hep bir kusur işlemiş gibi hissedersin kendini.» Sonra inançla ekledi: «Ben, yanlarında rahat ettiğim kimseleri severim.

— Sakın sıkılmayın benim yanımda», dedi Françoise.

Gerbert kocaman bir kahkaha attı.

«Ohoo! Siz erkek gibisiniz canım! dedi sevgi dolu bir sesle.

— Doğru, hiç kadın yerine koymadınız beni», dedi Françoise.

Dudaklarında garip bir gülüşün belirdiğini sezdi. Gerbert şaşkın şaşkın baktı ona. Başını öteye çevirdi, bardağındaki şarabı bitirdi. Kötü girmişti, Gerbert'yle beceriksiz kızlar gibi cilve oyunu oynayamazdı; en iyisi, niyetini açıkça ortaya koymaktı: «Benimle yatar, mısınız desem şaşar mıydınız?» ya da benzeri bir şey söylemek gerekiyordu. Ama dili varmıyordu bunu söylemeye. Boş tabağı gösterdi.

«Başka bir şey getirir mi dersiniz?» dedi. Sesi hiç de istediği gibi çıkmadı.

«Sanmam», dedi Gerbert.

Sessizlik gereğinden çok uzamış, havada iki anlamlı bir şey belirmişti.

«Şarap isteyebiliriz ama», dedi.

Gerbert, yine kaygılı gözlerle baktı ona.

«Yarım şişe», dedi. Françoise gülümsedi. Gerbert yalın durumlardan hoşlanıyordu, neden sarhoş olma gereğini duyduğunu seziyor muydu acaba?

«Madam, bakar mısınız lütfen!» diye seslendi Gerbert.

Kadın geldi, sebzeyle süslenmiş bir tabak haşlama et bıraktı masaya.

«Bundan sonra ne istersiniz? Peynir mi? Reçel mi?

— Başka bir şey yiyecek halimiz kalmayacak galiba, dedi Gerbert. Yalnız, biraz daha şarap getirin, lütfen.

— Peki ama, neden bu çılgın karı ilkin hiç bir şey yok

dedi bize? dedi Françoise.

— Buralılar böyledir, dedi Gerbert. Bence, para kazanmaya pek aldırmadıkları gibi, gelenlerin kendilerini rahatsız edeceğini düsünürler.

— Öyle herhalde», dedi Françoise.

Kadın, elinde bir şişe şarapla geliyordu. Françoise, düşündü taşındı, artık bir ya da iki bardaktan fazla içmemeye karar verdi. Gerbert'nin, davranışını gelip geçici bir heves sanmasını istemiyordu.

«Sözün kısası, insanın kendini rahat hissedememesinden ötürü kınıyorsunuz aşkı, diye devam etti konuya. İyi ama, insanlarla derinine ilişki kurmaktan kaçınmakla, yaşamımızı çoraklaştırmış olmuyor muyuz?

— Aşkın dışında da bir yığın derin ilinti var, dedi Gerbert heyecanla. Örneğin, ben dostluğu her şeyin üstünde tutarım. Yalnızca dostluklardan oluşmuş bir yaşama seve seve kucak açabilirim.»

Israrla bakıyordu Françoise'a. O da mı birşeyler anlatmak istiyordu acaba? Kendisine karşı gerçek bir dostluk beslediğini, çok çok değer verdiğini mi söylemek istiyordu? Pek ender olarak bunca söz ederdi kendinden: bu gece, dışa dönük bir hali vardı.

«Doğrusunu isterseniz, ilkin dostluk kuramadığım birini sevemem», dedi Françoise.

Cümleyi geniş zamanda, kayıtsız ve olumlu bir sesle söylemişti; daha başka şeyler söylemek istedi, ama dilinin ucuna gelen cümlelerin hiç biri söze dökülemedi. Sonunda: «Ancak salt dostluğu da biraz kuru bulurum, dedi.

— Ben bulmam», dedi Gerbert.

Biraz öfkelenmişti; Pierre'i düşünüyor, hiç kimseye Pierre'e bağlandığından çok bağlanılamayacağına inanıyordu.

«Evet, aslında siz haklısınız», dedi Françoise.

Elindeki çatalı bırakıp ocağın başına gitti; Gerbert de kalktı. ocaktan kalın ve yuvarlak bir odun alıp ızgaranın üstüne koydu ustaca.

«Şimdi de şöyle güzel bir pipo içersiniz», dedi Françoise. Ve içinden gelen sevgiyi bastırmaya kalkışmadan ekledi: «Çok seviyorum pipo içişinizi.»

Elini alevlere tuttu; iyiydi, Gerbert'yle aralarında açık bir dostluk vardı, peki neden daha çoğunu istiyordu? Gerbert başını ondan fazla eğmiş, özenle piposunu tüttürüyor, ateşin yalazı yüzüne vuruyordu. Françoise dallardan birini kırıp ateşe attı. Hiç bir şey durduramazdı artık içinde uyanan şu başı elleri arasına alma arzusunu.

«Yarın ne yapıyoruz? dedi Gerbert.

— Gerbier-de-Jonc'a çıkarız. Ordan da Mèzenc'e.» Kalktı, sırt çantasını karıştırdı. «Nerden inersek daha iyi olur bilmiyorum.» Haritayı yere yaydı, kılavuzu açtı, yüzükoyun uzandı.

«Bakmak ister misiniz?

— Hayır, size bırakıyorum bu işi», dedi Gerbert.

Françoise, dalgın dalgın baktı yeşil renkli yollarla belli başlı yerleri gösteren mavi noktalara: yarın n'olacaktı acaba? Sorunun karşılığı haritada yoktu. Bu yolculuğun, sonradan pişmanlık ve öfkeye dönüşecek doyurulmamış arzularla kapanmasını istemiyordu: konuşacaktı. Peki ama, biliyor muydu Gerbert'nin kendisini öpmeyi isteyip istemediğini? Belkide hiç aklına getirmemişti bunu; sırf kendisini darıltmamak için böyle bir şey yapmasına dayanamazdı. Birden yüzünü al bastı; Elisabeth gelmişti gözünün önüne: dilediğini alan kadın; tiksiniyordu bu fikirden. Gerbert'ye baktı, azıcık su serpildi yüreğine. Gizliden gizliye alay edemeyecek kadar çok sevip sayıyordu kendisini; yapılması gereken şey, ona, istemiyorsa, reddedebilmesi için açık kapı bırakmaktı. İyi ama, işte bunu nasıl başaracaktı?

Birden ürperdi. Kadınların genci, elinde bir gemici feneri, önüne dikilmişti.

«Yatmak isterseniz, götüreyim sizi, dedi.

— Evet, teşekkür ederim», dedi Françoise.

Gerbert sırt çantalarını aldı, evden çıktılar. Gece zifiri karanlıktı ve rüzgâr fırtına biçiminde esiyordu; önlerinde

sallanan yuvarlak ışık, çamurlu toprağı aydınlatıyordu.

«Rahat edecek misiniz bilmem, dedi kadın. Camlardan biri kırıktır, bitişikteki inekler de gürültü eder.

— Hiç zararı yok», dedi Françoise.

Kadın durdu, ağır bir kapıyı itti; Françoise, keyifle ciğerlerine doldurdu saman kokusunu; geniş bir samanlıktı bu, tahıl yığınları arasında kesilmiş odunlar, sandıklar ve bir el arabası göze çarpıyordu.

«Hiç değilse kibritiniz yok mu dedi kadın.

— Hayır, el fenerim var, dedi Gerbert.

— Peki, iyi geceler öyleyse», dedi kadın.

Gerbert kapıyı örtüp kilitledi.

«Nereye yerleşelim?» dedi Françoise.

Gerbert, el fenerinin zayıf ışığını yerde ve duvarlarda dolaştırdı.

«Şu köşeye gidelim mi? Hem samanı çok, hem de kapıdan uzak.»

Sakına sakına yürüdüler. Françoise'ın dili damağı kurumuştu. Bu iş ya şimdi olur, ya da hiç olmazdı; topu topu on dakikası vardı, çünkü Gerbert, yatar yatmaz kütük gibi uyuyordu; ancak, konuya neresinden gireceğini bilemiyordu.

«Rüzgârı duyuyor musunuz? dedi Gerbert. Burası çadırdan iyi.» Rüzgâr, samanlığın duvarlarını sarsıyordu; yandaki ineklerden biri ara bölmeye bir tekme atıp zincirlerini şangırdattı.

«Görün bakın ne güzel bir yatak yapacağım», dedi Gerbert.

El fenerini tahtalardan birinin üstüne yerleştirdi, piposunu, saatını ve cüzdanını özenle onun yanına dizdi. Françoise, çantasından kuştüyü yatağıyla fanila pijamalarını çıkardı. Birkaç adım uzaklaşıp karanlıkta soyundu. Kafasında artık, midesini kıskaç gibi kavrayan şu görevden başka fikir yoktu. Dümen çevirecek zamanı kalmamıştı, ama o hâlâ direniyordu: el feneri kendisi konuşmadan sönerse: «Gerbert» diye seslenecek, sonra, bir solukta: «Hiç düşün-

mediniz mi benimle yatmayı?» diyecekti. Ondan sonra olacakların hiç önemi yoktu; tek bir arzusu vardı artık, zihnini kurcalayan şu saplantıdan kurtulmak.

«Amma da titizsiniz», dedi aydınlığa dönerek.

Gerbert, kuştüyü yatakları yan yana uzatmış, iki kazağı saman doldurarak yastık yapmıştı. Uzaklaştı, Françoise yarı yarıya girdi torba yatağına. Yüreği duracakmış gibi çarpıyordu. Bir an için, her şeyden vazgeçip uyumak geldi içinden.

«İnsan nasıl da rahat ediyor samanlar üzerinde», dedi Gerbert gelip yanına uzanırken. El fenerini alıp arkalarındaki direğin üstüne koydu. Françoise ona baktı ve içi yeniden dudaklarının sıcaklığını duyma arzusuyla yandı.

«Nefis bir gün geçirdik, diye devam etti Gerbert. Güzel bir yer burası.»

Sırtüstü yatmış, içtenlikle gülümsüyor, hiç de uyumak niyetinde gözükmüyordu.

«Evet, çok sevdim bu akşam yemeğini ve karşısında yaşlı insanlar gibi oturup tartıştığımız ocağı.

— Neden yaşlı insanlar gibi olsun? dedi Gerbert.

— Aşk ve dostluktan, durmuş oturmuş, ununu eleyip eleğini asmış kişiler gibi söz ediyorduk.»

Sesinde, Gerbert'nin gözünden kaçmayan hınçlı bir alay vardı; sıkıntılı bir yüzle, kaçamak bir bakış gönderdi ona.

«Yarın için güzel tasarılar mı kurdunuz? diye sordu kısa bir sessizlikten sonra.

— Evet, çok karışık değildi gezeceğimiz bölge», dedi Françoise.

Vazgeçti; pek de büyük bir hoşnutsuzluk duymadan, havanın gittikçe ağırlaştığını hissediyordu. Gerbert yeni bir çaba harcadı.

«Sözünü ettiğiniz gölde yüzebilirsek iyi olacak.

— Yüzeriz herhalde», dedi Françoise.

Asık yüzlü bir sessizliğe gömüldü sonra. Genellikle, aralarındaki konuşmalar hiç bir zaman yarım kalmazdı. Gerbert sonunda birşeyler sezecekti mutlaka.

«Bakın ne yapacağım şimdi», dedi ansızın.

Ellerini havaya kaldırıp parmaklarını oynattı; el feneri, tam karşısındaki duvara bir hayvan gölgesi düşürdü.

«Amma da ustasınız! dedi Françoise.

— Yargıç da yapabilirim», dedi Gerbert.

Françoise, şimdi artık oğlanın tutunacak bir dal aradığından emindi; boğazı düğümlenerek, büyük bir özenle tavşan, deve ve zürafa yapışını seyretti. Gerbert, elindeki sermayeyi tüketince, kollarını indirdi.

«Çok iyidir Çin gölge oyunları, diye söze başladı tam bir çalçenelikle. Kukla kadar iyidir. Belgramion'un çizdiği gölge resimleri görmediniz değil mi? Yalnız öykü yoktu elimizde; gelecek yıl yeniden girişeceğiz bu işe.»

Birden sustu, Françoise'ın kendisini dinlemediğini görmezlikten gelemezdi artık. Françoise yüzükoyun dönmüş, ışığı gittikçe kararan el fenerine bakıyordu.

«Pil zayıfladı, dedi Gerbert. Lamba sönecek.»

Françoise karşılık vermedi; kırık camdan giren soğuk esintiye karşın, ter içindeydi; sanki bir uçurumun dibinde durmuş, ne ileri gidebiliyor, ne de geri çekilebiliyordu; tek bir düşünce ya da arzusu yoktu o anda, birden, durum son derece saçma geldi gözüne. Sinirli sinirli güldü.

«Neden gülüyorsunuz? dedi Gerbert.

— Hiiç, güldüm işte», dedi Françoise.

Dudakları titremeye başladı; bütün varlığıyla beklemişti bu soruyu, şimdiyse korkuyordu.

«Bir şey mi düşündünüz? dedi Gerbert.

— Yoo, dedi, hiç bir şey düşünmedim.»

Birden gözleri yaşardı, sinirleri laçka olmuştu. Bu sefer işi epey ileri götürmüştü, şimdi artık Gerbert zorlayacaktı kendisini konuşmaya, ve belki de o tatlı dostlukları bozulacaktı.

«Ama ben biliyorum ne düşündüğünüzü, dedi Gerbert meydan okuyan bir tavırla.

— N'eymiş?» dedi Françoise.

Gerbert büyüklenerek omuz silkti :

«Söylemem.

— Hadi, hadi, söyleyin, dedi Françoise, ben de doğru olup olmadığını söylerim.

— Hayır, ilk siz söyleyin», dedi Gerbert.

Bir an, iki düşman gibi bakıştılar. Françoise içindeki bütün çekişmeleri dizginledi ve sözcükler en sonunda dudaklarından döküldüler.

«Sizin gibi karışık işlerden hoşlanmayan birinin, benimle yatar mısınız desem ne yapacağını düşündüm de onun için güldüm.

— Bense, kafamdan sizi öpmeyi geçirip de cesaret edemiyorum diye gülüyorsunuz sanmıştım.

— **Sizin,** böyle bir şeyi kafanızdan geçirebileceğiniz hiç aklıma gelmedi», dedi Françoise büyüklenerek. Kısa bir sessizlik oldu, şakakları zonkluyordu. Olan olmuş, konuşmuştu işte. «Hadi, söyleyin bakalım: ne hale girerdi suratınız böyle bir öneri karşısında?» dedi.

Gerbert birden kabuğuna çekildi, gözlerini Françoise'dan ayırmıyordu, yüzünden, kendini savunmaktan başka bir şey düşünmediği anlaşılıyordu.

«Hayır demezdim herhalde, dedi. Ama müthiş utanırdım.»

Françoise derin bir soluk aldı ve içtenlikle gülümsemeyi başardı.

«Çok akıllıca karşılık verdiniz», dedi; sonra sesini düzeltti. «Haklısınız, can sıkıcı, yapay bir şey olurdu bu.»

Fenere uzattı elini; hemen söndürüp karanlığa gömülmek gerekiyordu şimdi; artık oturup bir güzel ağlayacak, ama hiç değilse şu saplantıyı zihninden söküp atacaktı. En büyük korkusu, sabah allak bullak kalkmaktı.

«İyi geceler», dedi.

Gerbert, korkunç ve kararsız bir yüzle, inatla kendisine bakıyordu.

«Geziye çıkmazdan önce, Labrousse'la, yolda mutlaka sizi öpeceğime bahse girmişsiniz gibi bir duygu vardı içimde.»

Françoise'ın eli aşağı düştü.

«O kadar tatsız bir insan değilim, dedi. Beni erkek gibi gördüğünüzü biliyorum.

— Doğru değil bu», dedi Gerbert. Atılımı çok sürmedi, bir güvensizlik karaltısı belirdi yüzünde. «Sizin için, Labrousse için Canzetti neyse o olmak istemem.»

Françoise bir an duraksadı :

«Yani, benimle hafife alacağım bir şey yaşamak istemediğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

— Evet, dedi Gerbert.

— İyi ama, hiç bir şeyi hafife almam ben», dedi Françoise.

Gerbert kararsızlık içinde baktı ona.

«Farkettiniz ve alay ediyorsunuz sandım.

— Neyi?

— Sizi öpmek istediğimi: geçen gece samanlıkta, dün de, dere kıyısında duydum bu arzuyu.» Biraz daha kasıldı ve hemen hemen öfkeli bir sesle ekledi: «Paris'e dönünce, garda öpmeye karar vermiştim sizi. Yalnız, alay edersiniz diye korkuyordum.

— Ben mi!» dedi Françoise. Şimdi de sevinçten yanıyordu yanakları.

«Yoksa, çok daha önce yapacaktım bu işi. Bilseniz ne çok istiyorum size sarılmayı.»

Uyku tulumu içinde, köşeye kıstırılmış av hayvanı gibi, hiç kıpırdamadan yatıyordu. Françoise, gözüyle, aralarındaki uzaklığı ölçtü ve ilk adımı attı.

«Hadi öyleyse, sersem çocuk, öpsenize», dedi dudaklarını uzatarak.

Az sonra, Françoise, uzun süre el sürülmez sandığı bu gencecik, kaygan ve sert vücuda sürtünüyordu şaşkın bir sakınımla; bu sefer düş değildi gördüğü; uyanıkken sarılıyordu ona. Gerbert'nin eli sırtında, boynunda dolaşıyordu, sonunda gelip başında durdu.

«Çok seviyorum başınızın biçimini», diye mırıldandı; sonra, Françoise'ın hiç işitmediği bir sesle ekledi: «Sizi öp-

mek bir garip yapıyor beni.»

El feneri sönmüştü, rüzgâr fırtına gibi esmeye devam ediyor, kırık camdan buz gibi bir esinti geliyordu. Françoise başını Gerbert'nin omuzuna koydu; kendini ona teslim etmiş, sinirleri gevşemişti, hiç utanmıyordu artık onunla konuşmaktan.

«Biliyor musunuz, dedi, sırf şehvet düşkünlüğünden değildi size sarılmak isteyişim: özellikle sevecenlikten ötürüydü.

— Sahi mi? dedi Gerbert sevinçle.

— Elbette sahi. Hissetmediniz mi size nasıl sevgiyle baktığımı?»

Gerbert'nin parmakları omuzunu sıktı.

«Bundan hoşlandım işte, dedi, gerçekten hoşlandım.

— İyi ama, kör kör parmağım gözüne ortada değil miydi bu sevgi? dedi Françoise.

— Nerdeee, dedi Gerbert. Kazık gibiydiniz bana karşı. Hele Labrousse'a ya da Xavière'e bir bakışınız vardır ki, işte ona dayanamazdım: kendi kendime, bana hiç bir zaman böyle bakmayacak, derdim.

— Asıl siz çok serttiniz bana karşı», dedi Françoise.

Gerbert kedi gibi sokuldu ona.

«Oysa, öteden beri çok severim sizi, dedi, hem de pek çok.

— Çok iyi saklıyordunuz ama», dedi Françoise. Uzun kirpikli gözkapaklarına dayadı dudaklarını. «İlk, Pierre'in dönüşünden önce, çalışma odamda duydum şu başı işte böyle ellerimin arasına alma arzusunu. Anımsıyor musunuz? Omuzumda uyuyor, benimle hiç ilgilenmiyordunuz, ama ben yine de hoşnuttum yanımda olmanızdan.

— Oo! ben de yarı uyanıktım o sırada, dedi Gerbert. Size sokulmak benim de hoşuma gidiyordu, ama omuzunuzu bana yastık gibi verdiğinizi sanıyordum, diye ekledi şaşkın şaşkın.

— Yanılıyormuşsunuz», dedi Françoise. Kapkara, yumuşacık saçlara daldırdı ellerini. «Ayrıca biliyor musunuz,

hani geçen gün samanlıkta size gördüğüm düşü anlattığım ve sizin: 'Yoo, düş değil bu, gerçek olmasa tam anlamıyla sersemlik etmiş olurduk' dediğiniz zaman, yalan söylüyordum. New York'ta dolaştığımız için değildi uyanmaktan korkuşum. Tıpkı şimdiki gibi kollarınızdaydım da, onun için kandırdım sizi.

— Yok canım?» dedi Gerbert. Sonra sesini alçalttı: «Ben de sabahleyin, gerçekten uyumadığımı farkedeceksiniz diye nasıl korktum; sizi kollarıma alabilmek için, mahsus uyuyor gibi yapmıştım. Dürüst bir davranış değildi bu, ama öyle çok istiyordum ki size sarılmayı!

— Bense aklımın köşesinden geçirmiyordum böyle bir şeyi», dedi Françoise. Ve gülmeye başladı. «Eh yani, daha uzun süre böyle köşe kapmaca oynayabilirdik. Ne iyi ettim de yamyam gibi saldırdım üstünüze.

— Siz mi? dedi Gerbert. Saldırdığınız falan yok, hiç bir şey söylemeye niyetli değildiniz.

— Sizin yardımınızla mı geldik yani bu noktaya? dedi Françoise.

— Ben de sizin kadar çaba gösterdim. El fenerini mahsus yanık bıraktım, uyumayasınız diye lâf açtım.

— Bu ne gözüpeklik böyle! dedi Françoise. Oysa, bilseniz nasıl bakıyordunuz bana yemekte, ben küçük paslar verirken.

— Sarhoş olmaya başlıyorsunuz sanmıştım», dedi Gerbert.

Françoise yanağını onunkine bastırdı.

«Yarı yolda yüreksizlik etmediğime sevindim, dedi.

— Ben de», dedi Gerbert.

Kadının başını tutup sıcacık dudaklarını dudaklarına yapıştırdı ve Françoise, vücudunun, sımsıkı kendininkiyle yapıştığını hissetti.

***

Araba, Arago caddesindeki kestane ağaçları arasında

kayıp gidiyordu. Çok katlı evlerin üstünden gözüken mavi gökyüzü, yüce dağ başlarındaki duru göğü andırıyordu. Gerbert, utangaç bir gülümsemeyle Françoise'ın omuzuna sarıldı; kadın da ona yaslandı.

«Hâlâ hoşnut musunuz bu işten? dedi.

— Hoşnudum», dedi Gerbert. Güvenle baktı ona. «Asıl hoşuma giden, bana gerçekten bağlı olduğunuza inanmak. Bu durumda, sizi uzun süre görmesem de vız gelir. Bu dediğim hoş bir şey gibi gözükmüyor, ama öyle.

— Anlıyorum», dedi Françoise.

Bir heyecan dalgası yükseldi boğazına doğru. Seviştikleri ilk gecenin sabahı, handa yedikleri sabah kahvaltısını anımsamıştı; büyülü bir şaşkınlıkla, biraz da utanarak, ama gülümseyerek bakıyorlardı birbirlerine; İsviçreli nişanlılar gibi, parmak parmağa yola düşmüşlerdi. Gerbier-de-Jonc'un eteğindeki bir çayırlıkta, Gerbert koyu mavi bir çiçek koparıp Françoise'a vermişti.

«Çok saçma, dedi. Aslında öyle olmamalı, ama bu gece yanınızda başka birinin yatacağını düşündükçe keyfim kaçıyor.

— Benim de hiç hoşuma gitmiyor bunu düşünmek», dedi Gerbert alçak sesle. Ve hemen hemen üzüntülü bir sesle ekledi: «Beni yalnız sizin sevmenizi isterdim.»

— Çok seviyorum sizi, dedi Françoise.

— Hiç bir kadını sizin kadar sevmedim, dedi Gerbert. Hiç, ama hiç bir kadını.»

Françoise'ın gözleri buğulandı. Gerbert hiç bir yerde kök salmayacak, hiç kimsenin malı olmayacaktı. Kendisineyse, verebileceği her şeyi, hiç esirgemeden veriyordu.

«Canım, sevgili Gerbert'ciğim benim», dedi Françoise boynuna sarılıp öperek.

Araba durdu. Françoise, dalgın bakışlarla, bir süre daha karşısında dikildi onun, parmaklarını bırakamıyordu bir türlü. Kaldırıp kendini derin bir suya atacakmış gibi bir sıkıntı vardı içinde.

«Hoşça kal, dedi ansızın, yarın görüşürüz.

— Evet, yarın görüşürüz», dedi Gerbert.

Tiyatronun kapısından içeri daldı.

«Mösyö Labrousse yukarda mı?

— Yukarda tabii. Daha zile bile basmadı, dedi kapıcı kadın.

— İki sütlü kahve getirir misiniz bize, dedi Françoise. Birkaç da tost.»

Avluyu geçti. İnansız bir umutla çarpıyordu yüreği. Mektubu üç gün önce atmıştı; Pierre kendine gelmiş olmalıydı; ama kişiliği böyleydi, bir şeyden vazgeçti mi, tümden silkip atardı. Françoise kapıyı çaldı.

«Girin», dedi uykulu bir ses.

Girip ışığı yaktı. Pierre kanlı gözlerle ona baktı. Pierre tortop olmuş yatıyordu, kocaman bir et yığını gibi tembel ve hantaldı.

«Uyuyordun galiba», dedi Françoise neşeli bir sesle.

Yatağın kıyısına oturup öptü onu :

«Nasıl da sıcacıksın. Sana baktıkça, benim de içimden yatmak geliyor.»

Trendeki sıralardan birine boylu boyunca uzanmış, güzel bir uyku çekmişti, ama şu kar beyaz çarşaflar da öylesine çekiciydi ki.

«Oh be, sevindim geldiğine!» dedi Pierre. Gözlerini ovuşturdu. «Dur hele, şimdi kalkıyorum.»

Françoise pencereye gidip perdeleri açtı, Pierre'se sırtına, eski bir tiyatro giysisinden yapılmış, kırmızı kadife bir sabahlık geçiriyordu.

«Çok iyi görünüyorsun, dedi Pierre.

— Dinlendim», dedi Françoise. Gülümsedi. «Mektubumu aldın mı?

— Aldım», dedi Pierre. O da gülümsedi. «Biliyor musun, pek şaşmadım bu işe.

— Bense, Gerbert'yle yatışıma değil, bana öylesine bağlı oluşuna şaştım, dedi Françoise.

— Peki, ya sen? dedi Pierre sevgi dolu bir sesle.

— Ben de ona bağlıyım, dedi Françoise. Hem de çok.

Ayrıca, asıl hoşuma giden, ilintilerimizin hem çok hafif, hem de alabildiğine derin olması.

— Çok iyi, dedi Pierre. Bu onun için de, senin için de büyük bir talih.»

Gülümsüyordu, ama sesinde belli belirsiz bir sakınım vardı.

«Suçlamıyorsun değil mi bizi? dedi Françoise.

— Suçlamıyorum elbet», dedi Pierre.

Kapı çalındı.

«Sabah kahvaltınız», dedi kapıcı kadın.

Tepsiyi masanın üstüne koydu. Françoise, kızarmış ekmek dilimlerinden birini aldı; dışı kıtır kıtır, içi yumuşacıktı; ekmeğe yağ sürdü, fincanlara da sütlü kahve doldurdu.

«Sütlü kahve, dedi. Mis gibi kızarmış ekmek. Nefis bir şey bu. Gerbert'nin kahve diye pişirdiği bulaşık suyunu görseydin.

— Tanrı korusun», dedi Pierre. Dalgındı.

«Ne düşünüyorsun? dedi Françoise azıcık kaygılanarak.

— Yok bir şey», dedi Pierre. Bir an durdu: «Durgunluğum Xavière'den ötürü. Olup bitenler çok kötü gelecek ona!»

Françoise'ın kanı ancak bir kez dolaştı vücudunu.

«Hii. Xavière! dedi. Ama artık hoş göremem onun uğruna yapacağım özverileri!

— Yoo! seni kınadığımı sanma, dedi Pierre heyecanlı bir sesle. Yalnız, işin kötü yanı, ben de onu, Gerbert'yle temiz ve sağlam ilintiler kurmaya kandırmıştım.

— Evet, pek kötü bir zamana rastladı bu iş», dedi Françoise hafifçe gülerek. Pierre'in yüzüne baktı: «Sen ne durumdasın? Nasıl geçirdiniz günleri?

— Pöh! çok basit», dedi Pierre. Bir an duraksadı: «Bildiğin gibi, senden ayrıldığımda, Gerbert'yle ilintisini kesmeye zorlamak niyetindeydim. Ama daha adını ağzıma alır almaz, sandığımdan daha büyük bir direnmeyle karşılaştım; dediğinden daha çok bağlı Gerbert'ye. Direnseм, ağır basardım herhalde. Ama bir an için, bunu gerçekten

isteyip istemediğimi düşündüm.

— Evet», dedi Françoise.

Bu akıllı uslu, güven dolu yüzdeki vaatlere kanmak istemiyordu henüz.

«Onu ilk gördüğümde, epey sarsıldım.» Pierre, bunu dedikten sonra omuz silkti: «Ama sonra, yaptıklarına pişman olmuş, iyiniyetli, hemen hemen sevdalı bir kız halinde sabah akşam görünce, ansızın bütün önemini yitirdi benim için.

— Görüyorsun ya, pek de iyi bir adam değilsin, dedi Françoise neşeyle.

— Hayır, değilim, dedi Pierre. Biliyor musun, kendini hiç esirgemeden bana vermiş olsaydı, hiç kuşkusuz heyecanlanırdım; hattâ, kendini savunmaya kalksaydı, belki de oyuna devam ederdim. Ama onu böyle hem gönlümü yeniden kazanmaya can atar, hem de başka şeyleri gözden çıkarmamaya dikkat eder görünce, içimde tiksintiyle karışık bir acıma duygusu uyandı.

— Ee, sonra? dedi Françoise.

— Bir ara, yine de ayak diremek geldi içimden, dedi Pierre. Ama sonra kendimi ondan öylesine kopmuş hissettim ki, oyunu daha fazla sürdürmeyi yakışıksız buldum: hem sana, hem ona, hem de Gerbert'ye ayıp olacaktı.» Bir süre sustu: «Ayrıca, bir iş bitti mi, biter, dedi, yapacak bir şey yoktur. Gerbert'yle yatması, kavgamız, onun hakkında, kendim için düşündüklerim onulmaz şeyler. Nitekim, barıştıktan sonraki ilk sabah, Dôme'da buluştuğumuz zaman yeniden kıskançlık gösterisine kalkınca, her şeyin eskisi gibi sürüp gideceğini düşününce midem bulanmıştı.»

Françoise, içini saran kötü sevinç karşısında hiç irkilmedi; eskiden, çok pahalıya patlamıştı yüreğini tertemiz tutma çabaları.

«Ama hâlâ görüşüyorsun herhalde onunla? diye sordu.

— Elbette, dedi Pierre. Hattâ, aramızda, yeri doldurulamayacak bir dostluk bulunduğu kanısındayız.

— Kendisine eskisi kadar büyük bir tutkuyla bağlı ol-

madığını öğrenince kızmadı mı?

— Oo, ustaca davrandım canım! dedi Piere. İstemeye istemeye aradan çekiliyormuşum gibi yaptım; ancak, aynı zamanda, Gerbert'den tüm vazgeçemediğine göre, bütün kalbimle kendisini sevemeyeceğime de inandırdım onu.» Françoise'a baktı. «Biliyor musun, artık hiç kızmıyorum ona. Hani bir keresinde senin de söylediğin gibi, yargıçlık taslamaya hakkım yok. Onun birtakım yanılgıları olduğu gibi, benim de oldu.

— Hepimizin oldu, dedi Françoise.

— Seninle ikimiz, yine de yarasız beresiz sıyrıldık bu işin içinden, dedi Pierre. Onun da sıyrılmasını isterdim.» Düşünceli bir yüzle tırnaklarından birini dişledi. «Bütün tasarılarımı altüst ettin.

— Evet, talihsizlik oldu bu, dedi Françoise kayıtsız bir tavırla. Ama, keşke Gerbert'yi öylesine küçümsemeseydi.

— Bu seni yolundan alıkoyar mıydı? dedi Pierre sevgi dolu bir sesle.

— Daha içten davransaydı, Gerbert de ona daha çok bağlanırdı, dedi Françoise. Buysa bir sürü şeyi değiştirirdi.

— Neyse işte, olan oldu, dedi Pierre. Şimdi artık hiç bir şey sezmemesine dikkat etmeli. Anlıyorsun değil mi? Yoksa, bu sefer kaldırıp suya atar kendini.

— Haberi bile olmayacak», dedi Françoise.

Xavière'i umutsuzluğa düşürmek istemiyordu, her gün ona, yüreğine su serpecek kadar yalan söylenebilirdi pekâlâ. Aşağılanmış, kandırılmış bir varlık olduğuna göre, Françoise'ın yerini sarsamazdı artık.

Françoise aynaya baktı. Sonunda, maymun iştahlılık, kestirip atıcılık, gururlu bencillik gibi düzmece değerlerin zayıflığı ortaya çıkmış, küçümsedikleri, dededen kalma erdemler üstün gelmişti.

«Ben kazandım», diye düşündü Françoise göğsü kabararak.

Kendi yazgısıyla başbaşa kalmıştı işte yeniden. Xavière, işe yaramayan bir çırpınmadan başka bir şey değildi.

IX. BÖLÜM

Elisabeth boş oteli geçti, bahçeye yürüdü. İkisi de, gölgeli bir mercan mağarasının yanındaydılar. Pierre birşeyler yazıyor, Françoise da denizaşırı gemilerde kullanılan yatar koltuklardan birinde dinleniyordu; ikisi de kıpırtısızdı, gören bir tablo sanırdı. Elisabeth olduğu yerde çakıldı kaldı: kendisini görür görmez yüzleri değişecekti, gizlerini çözmeden ortaya çıkmamalıydı. Pierre başını kaldırdı, birkaç söz söyledi Françoise'a, gülümseyerek. Ne demişti acaba? Kısa kollu havlu-gömleğini, güneşten yanmış tenini seyretmek hiç bir şey öğretmiyordu insana. Mutlulukları, el kol hareketlerinin, yüzlerinin ardında gizleniyordu. İç içe geçirilen şu bir hafta, Elisabeth'in gönlünde, Paris'teki kaçamak görüşmeler kadar büyük bir burukluk bırakmıştı.

«Bavullarınız hazır mı? dedi.

— Evet. İki yer ayırttım otobüste, dedi Pierre. Daha bir saat vaktimiz var.»

Elisabeth, önündeki kâğıtlara dokundu parmaklarının ucuyla :

«Nedir bu, yeni bir saldırı yazısı mı? Yoksa roman mı yazıyorsun?

— Xavière'e mektup, dedi Françoise gülümseyerek.

— Desene, kızcağız unutulmuş hissetmeyecek kendini», dedi Elisabeth. Gerbert'nin araya girişiyle üçlünün bozulmayışına bir türlü akıl erdiremiyordu. «Bu yıl da Paris'e getirtecek misin onu?

— Elbette, dedi Françoise. Bombardıman falan olmazsa tabii.»

Elisabeth çevresine bakındı; bahçe, yeşilli pembeli geniş bir vadiye doğru taraça biçiminde uzanıyordu. Küçücük bir bahçeydi bu; meraklı bir el, çiçek tarhlarının çevresindeki minik setleri deniz kabukları ve yuvarlak çakıl taşlarıyla süslemişti; mercan yuvalarında içi doldurulmuş kuşlar, çiçekler arasındaysa madeni küreler, damlataşlar, parlak kâğıttan kesilmiş türlü şeyler vardı. Savaş alabildiğine uzaklardaydı sanki. Onu unutmamak için bayağı çaba harcamak gerekiyordu.

«Treniniz epey kalabalık olacak herhalde, dedi.

— Evet, herkes bir yerlere gidiyor, dedi Pierre. En son müşteriler bizleriz.

— Ne yazık! dedi Françoise. Öyle de çok sevmiştim ki bu küçücük oteli.»

Pierre, elini onunkinin üzerine koydu:

«Yine geliriz. Savaş patlasa da, çok uzun sürse de, bir gün bitecek elbet.

— Ama nasıl?» dedi Elisabeth düşünceli düşünceli.

Akşam oluyordu. Üç Fransız aydını, bir Fransız köyünün tedirgin dinginliğinde, kopmak üzere olan savaşı düşünüp yarenlik ediyorlardı. Yaşadıkları an, o aldatıcı basitliği altında, bir tarih sayfasının büyüklüğüne sahipti.

«Hah! kahvaltı geliyor», dedi Françoise.

Oda hizmetçilerinden biri, elinde bira şişesi, meyve suyu, reçel ve bisküvit dolu bir tepsi kendilerine doğru geliyordu.

«Reçel mi istersin, bal mı? dedi Françoise canlı bir sesle.

— Hepsi bir», dedi Elisabeth sinirli sinirli.

Bile bile ciddi konulardan kaçıyorlardı sanki. Böylesi bir incelik, zamanla çekilmez hale geliyordu. Elisabeth Françoise'a baktı. Keten giysisi, uçusan saçlarıyla pek genç gözüküyordu. Elisabeth, herkesin bayıldığı dinginliğinin biraz da alıklıktan gelip gelmediğini düşündü ansızın.

«Garip günler göreceğe benzeriz, diye devam etti.

— Ben de tam tersine, ölesiye sıkılabiliriz diye korku-

yorum, dedi Françoise.

— Yok canım, çok heyecanlı günler geçireceğiz», dedi Elisabeth.

Aslında, kendisi de bilmiyordu ne yapacağını; Alman - Sovyet antlaşması yüreğinden yaralamıştı onu. Ancak, kendi gücünün boşa harcanmayacağından emindi.

Pierre bal sürülmüş ekmeğinden bir lokma ısırdı, Françoise'a dönüp gülümsedi :

«Yarın sabah Paris'te olacağımızı düşündükçe gülesim geliyor, dedi.

— Ben de, ne kadar insanın geri döneceğini merak ediyorum, dedi Françoise.

— Şöyle ya da böyle, Gerbert orda olacaktır.» Pierre'in yüzü ışıdı bunu dedikten sonra. «Yarın akşam, mutlaka sinemaya gideriz. Bir sürü yeni Amerikan filmi var görülecek.»

Paris. Saint-Germain-des-Pres kahvelerinin önünde, tiril tiril giysili kadınlar buzlu limonatalar içiyorlardı; insanın içini gıcıklayan, büyük boy fotoğraflar vardı Champs-Elysées'yle Etoile arasında. Yakında, bütün bu gevşek tatlılık sönüp gidecekti. Elisabeth'in yüreği sıkıştı; tadına varamamıştı bütün bunların. Pierre aşılamıştı ona böyle zırzopluklardan tiksinmeyi; oysa, kendisine kalsa, hiç de o kadar titiz davranmazdı. Sinirlenerek hissetmişti bunu şu bir hafta boyunca: kendisi, gözlerini zorlayıcı örnekler olarak onlara dikip yaşarken, bizimkiler rahatça her dilediklerini yapmaktaydılar.

«Gidip hesabı görsen, dedi Françoise.

— Gidiyorum», dedi Pierre. Kalktı. «Ay! dedi. Canına yandığımın taşları.» Sandallarını eline aldı.

«Neden hep yalınayak geziyorsun? dedi Elisabeth.

— Ayaklarındaki şişlerin hâlâ inmediğini söylüyor, dedi Françoise.

— İnmedi elbet, dedi Pierre. Öyle çok yürüttün ki beni.

— Ama ne güzel bir gezi yaptık», dedi Françoise göğüs geçirerek.

Pierre uzaklaştı. Birkaç gün sonra ayrılacaklardı. Pierre, sırtına geçireceği aba giysinin altında, herkes gibi adı sanı bilinmeyen, yalnız bir er olup çıkacaktı. Françoise, tiyatronun kapandığını, bütün dostlarının dağılıp gittiğini görecekti. Ve bu arada Claude, Limoges'da, Suzanne'sız öfleyip pöfleyecekti. Elisabeth, vadideki pembe ve yeşillerin erimekte olduğu mavi ufuk çizgisine dikti gözlerini. Tarihin acıklı aydınlığında, insanlar bütün o kaygı verici gizlerinden sıyrılıyorlardı. Her şey dingindi; bütün dünya bekliyordu, ve Elisabeth, bu evrensel bekleyiş içersinde, en küçük bir korku ve arzu duymadan akşamın kıpırtısızlığına uyduğunu hissetti. Hiç kimsenin kendisinden bir şey beklemediği, şöyle rahat bir soluk alacağı an gelmişti en sonunda.

«Tamam, bu iş de bitti, dedi Pierre. Bavullar arabaya kondu.»

Oturdu. O da alabildiğine genç gözüküyordu güneş yanığı yanakları ve beyaz gömleğiyle. Birden, tanımadığı, unuttuğu bir duygu uyandı Elisabeth'in içinde. Gidiyordu işte Pierre. Yakında, yaklaşılmaz, tehlikeli, adı sanı bilinmeyen bir yere gidecek, ta ne zamana dek göremeyecekti onu. Nasıl olmuş da yararlanamamıştı varlığından?

«Bisküvit alsana, dedi Françoise. Çok hoş.

— Teşekkür ederim, dedi Elisabeth. Aç değilim.»

İçini yakan acı, her zamankilere benzemiyordu; sert ve onulmaz bir acıydı bu. «Ya bir daha hiç göremezsem?» diye düşündü. Yüzündeki kanın çekildiğini hissetti.

«Nancy'de mi katılacaksın birliğine? dedi.

— Evet, çok tehlikeli bir bölge değil, dedi Pierre.

— Ama sonsuza dek orda kalacaksın. Kahramanlığa falan kalkışmayacaksın, değil mi?

— Yok canım», dedi Pierre gülerek.

Elisabeth kaygıyla baktı ona. Ölebilirdi pekâlâ. Pierre. Kardeşim. Söylemeden bırakmayacağım onu... İyi ama ne diyeceğim? Karşısında oturan alaycı adamın hiç gereksinimi yoktu sevgisine.

«Güzel şeyler yollarım sana, dedi.

— Doğruuu, sizlerden öteberi alacağım, dedi Pierre. Aman ne hoş olacak.»

Art düşüncesiz falan gülümsüyordu bunu söylerken; şu son hafta, sık sık böyle yüzler takınmıştı. Peki, neden kendisi böylesine güvensizdi? Neden tümden yitirmişti dostluğun verdiği sevinçleri? Ne aramıştı ki? Neye yaramıştı onca nefret ve çaba? Pierre gidiyordu işte.

«Biliyor musun, dedi Françoise, gitsek iyi olacak.

— Hadi öyleyse», dedi Pierre.

Kalktılar. Elisabeth de artlarına düştü, boğazı düğümlenmişti: «Kardeşimi öldürmelerini istemiyorum», diye düşündü umutsuzluk içinde. Kolunu bile tutamadan yürüyordu yanıbaşında. Neden olanaksız kılmıştı içten davranışlarla sözleri? Şimdi artık, içinden gelen hareketlere alışılmamış şeyler gözüyle bakıyordu. Oysa canını verirdi Pierre'i kurtarmak için.

«Amma da kalabalık var!» dedi Françoise.

Işıl ışıl parlayan kırmızı renkli küçük otobüsün çevresinde bir yığın insan kaynaşmaktaydı. Şoför, tepede, sandıkların, bavulların, denklerin arasında dikiliyordu; arabanın arkasında, merdivene tünemiş bir adam bir bisiklet uzatıyordu şoföre. Françoise burnunu cama dayadı.

«Yerlerimize kimse oturmamış, dedi keyifli keyifli.

— Trende, korkarım koridorda gideceksiniz, dedi Elisabeth.

— Daha şimdiden uykumuz geldi», dedi Pierre.

Küçük otobüsün çevresinde dolaşmaya başladılar. Topu topu birkaç dakikaları kalmıştı. Tek bir sözcük, tek bir hareket yeterdi; öğrenmesi için... Ama cesaret edemeyeceğim. Elisabeth, umutsuzca baktı Pierre'e. Her şey bambaşka olamaz mıydı acaba? Düşsel bir tehlikeden kaçınacak yerde, bütün o yılları, onların yanında, güvenlik ve sevinç içinde geçiremez miydi?

«Herkes arabaya, diye bağırdı şoför.

— Çok geç», diye düşündü Elisabeth şaşkın şaşkın. Pierre'e doğru koşup kollarına atılabilmek için, bütün geç-

mişini ve kişiliğini yoketmesi gerekirdi. Çok geçti artık. Yaşadığı ana egemen değildi. Yüzü bile dinlemiyordu verdiği buyrukları.

«Yakında görüşmek üzere», dedi Françoise.

Elisabeth'i öpüp arabaya bindi.

«Hoşça kal», dedi Pierre.

Üstünkörü sıktı kardeşinin elini ve yüzüne bakıp gülümsedi. Elisabeth, gözlerinin nemlendiğini hissetti; Pierre'i omuzlarından kavradı, dudaklarını yanağına değdirdi.

«Kendine dikkat edeceksin, değil mi? dedi.

— Hiç korkma, edeceğim», dedi Pierre.

O da alelacele öptü kardeşini ve arabaya bindi; yüzü bir an daha belirdi açık pencerede. Otobüs sarsıldı. Pierre el salladı. Elisabeth de mendil salladı, ve otobüs yamacın ardında gözden yitince yüz geri etti.

«Bir hiç için, diye mırıldandı. Bütün bunlar bir hiç için.»

Mendili dudaklarının arasına sıkıştırdı, otele doğru koşmaya başladı.

*
* *

Françoise, gözlerini faltaşı gibi açmış, tavana bakıyordu. Pierre, yarı çıplak, yanıbaşında uyuyordu. Françoise da azıcık kestirmiş, ama sokaktan gecenin karanlığını yırtan bir çığlık gelince uyanmış; ve korkulu düşlerden çekindiği için, bir daha gözünü yummamıştı. Perdeler çekili değildi, ayışığı vuruyordu odaya. Acı falan çekmiyor, hiç bir şey düşünmüyordu, ancak, şaşıyordu böylesine büyük bir yıkımın kolaylıkla günlük yaşamına girişine. Pierre'e doğru eğildi.

«Saat üçe geliyor», dedi.

Pierre inleyerek gerindi. Françoise ışığı yaktı. Ağzı açık bavullar, yarı dolu asker torbaları, konserve kutuları, çoraplar saçılmıştı döşemeye. Françoise, duvar kâğıdındaki kırmızı kasımpatlarına baktı ve boğazı düğümlendi. Yarın, aynı çiçekler, aynı kıpırtısız inatla, aynı yerde olacaklardı; Pierre'in yokluğunu yaşayacağı dekor şimdiden kurulmuştu.

Beklenen ayrılık, o ana dek, boş bir gözdağı olarak kalmıştı, şu odaysa, gerçekleşmiş gelecek demekti; gelecek, onulmaz hüznüyle, kesin ve dolu bir şimdiki zaman halinde karşısındaydı işte.

«Gereken her şeyi aldın mı? dedi.

— Aldım galiba», dedi Pierre. En eski takımını giymişti, para çantasını, dolma kalemini, tütün torbasını yerleştiriyordu ceplerine.

«Ne aptallık ettik de sana uzun yol pabucu almadık, dedi Françoise. Ama ne yapacağımı çok iyi biliyorum ben, kayak ayakkabılarımı vereceğim sana. Tam ayağına göreydiler.

— Zavallı pabuçlarını almak istemem, dedi Pierre.

— Yeniden kış sporu yapabildiğimiz zaman yenisini alırsın bana», dedi üzgün üzgün.

Gidip giysi dolaplarının birinden kayak ayakkabılarını çıkardı, ona uzattı, sonra torbalardan birine iç çamaşırlarıyla yiyeceklerini yerleştirdi.

«Köpük taşından yapılma ağızlığını almıyor musun?

— Hayır, izinli geleceğim günlere ayırdım onu, dedi Pierre. İyi sakla emi.

— Hiç üzülme sen, saklarım», dedi Françoise.

Tatlı kahverengi pipo, minik bir tabuta benzeyen kılıfında yatıyordu. Françoise kutunun kapağını örttü, alıp çekmecesine koydu. Sonra Pierre'e döndü. Pabuçlarını giyip yatağın kıyısına oturmuştu, tırnaklarından birini yiyordu, gözleri kan çanağı gibiydi, ve yüzünde, bir zamanlar Xavière'le oynarken takındığı alık anlatım vardı. Françoise, ne edeceğini şaşırmış bir insan gibi gelip karşısında dikildi. Bütün gün durmadan konuşmuşlardı, şimdi artık söylenecek bir şey yoktu. Pierre tırnaklarından birini kemiriyor, Françoise'sa, sıkkın, bıkkın ve bomboş bir kafayla ona bakıyordu.

«Gidelim mi? dedi sonunda.

İki torbayı çaprazlama omuzuna astı ve odadan çıktı. Françoise, Pierre'in artık aylarca geçmeyeceği kapıyı çek-

ti, merdivenlerden inerken bacakları titriyordu.

Otelden çıktılar ve son bir kez tutturdular her zaman geçtikleri yolu. Ay batmış, ortalık kararmıştı. Paris, birkaç gecedir karanlığa gömülmüştü, ışığı yerden birkaç karış yükseğe bile zor çıkan körkandillerden başka bir şey kalmamıştı. Eskiden, ta uzaktan Montparnasse kavşağını belli eden pembe buhar yokolmuştu; yalnız kahvelerin taraçalarında belli belirsiz bir aydınlık vardı.

«Yarından sonra, saat on birde her yer kapanacak, dedi Françoise. Savaştan önceki son gece bu.»

Taraçaya oturdular; kahve kalabalık, gürültülü ve dumanlıydı; birtakım genç şarkı söylüyordu; bir gecede, yerden mantar gibi subay bitmiş, adamlar resmi giysileriyle masaları doldurmuşlerdi; kadınlar, yankısı gelmeyen kahkahalarla onları tartaklamaktaydılar. Son gecenin son saatlarıydı bunlar. Seslerin tizliği, yüzlerin durgunluğuyla çelişiyordu.

«Burdaki yaşam da garipleşecek, dedi Pierre.

— Evet, öyle, dedi Françoise. Hepsini yazarım sana.

— İnşallah Xavière fazla yük olmaz sana. Keşke bu kadar çabuk getirtmeseydik onu.

— Hayır, gitmeden onu görmen iyi oldu, dedi Françoise. O kadar uzun mektuplar yazdıktan sonra, onların bıraktığı izlenimi bir anda yıkamazdın. Ayrıca, son günleri Gerbert'nin yanında geçirmesi gerekliydi. Rouen'da kalamazdı.»

Xavière. Bir anıdan, bir zarfın üzerindeki adresten, geleceğin önemsiz bir parçasından başka bir şey değildi artık bu ad; birkaç saat sonra onu etiyle kemiğiyle karşısında göreceğine inanamıyordu bir türlü.

«Gerbert Versailles'da kaldıkça, arasıra görüşürsünüz, dedi Pierre.

— Benim için üzülme sen, dedi Françoise. Başımın çaresine bakarım.»

Elini onunkinin üstüne koydu. Gidecekti az sonra. Başka hiç bir şeyin önemi yoktu. Uzun süre hiç bir şey söy-

lemeden oturup barışın can çekişmesini seyrettiler.

«Orası da kalabalık olur mu diye merak ediyorum, dedi Françoise kalkarken.

— Sanmam, dedi Pierre, erkeklerin dörtte üçü silâh altına alındı zaten.»

Bir süre gelişigüzel dolaştılar caddede, sonra Pierre bir araba çağırdı.

«Villette garına», dedi şoföre.

Hiç konuşmadan geçtiler Paris'i. Son yıldızlar da birer birer sönmekteydi. Pierre'in dudaklarında hafif bir gülümseme vardı, sinirli değildi, tam tersine, çocuk gibi meraklı bir yüzle bakıyordu çevresine. Françoise'sa, dinginliğin ateşiyle yandığını hissediyordu.

«Geldik mi?» dedi şaşkın şaşkın.

Taksi, yusyuvarlak ve ıssız bir alanın kıyısında durmuştu. Alanın tam ortasındaki tümsekte bir direk, direğin dibinde de gümüş tokalı kepler giymiş iki jandarma vardı. Pierre taksinin parasını ödeyip onların yanına gitti.

«Toplanma merkezi burda değil mi?» diye sordu askerlik belgesini uzatarak.

Jandarmalardan biri, direğe iliştirilmiş küçük kâğıt parçasını gösterdi parmağıyla.

«Doğu garına gitmeniz gerek», dedi.

Pierre bir anda allak bullak oldu; sonra, sâflığı Françoise'ın icini burkan o çocuksu tavırlarından biriyle baktı jandarmaya.

«Yürüverek gitsem vetisir miyim dersiniz?»

Jandarma gülmeye başladı.

«Sizin icin veni bir tren kaldıracak değiller herhalde, sakın acele etmeyin.»

Pierre Françoise'ın yanına döndü. Sırtındaki iki asker torbası, ayağındaki kavak pabuçlarıyla, şu ıssız alanda minicik, saçma bir varlık gibiydi. Françoise, gecirdikleri on yılın onu ne kadar sevdiğini anlatmaya vetmediğini sandı.

«Biraz daha vaktimiz var», dedi. Ve Françoise, gülüşünden, bilinmesi gereken her şeyi bildiğini anladı.

Doğan günün aydınlatmaya başladığı daracık sokaklara daldılar. Hava ılıktı, gökyüzündeki bulutlar pembeleşmekteydi. Bütün gece çalıştıktan sonra yaptıkları gibi sabah yürüyüşüne çıkmışlardı sanki. Gara inen merdivenlerin başında durdular; başlangıçta, asfalt peronlar arasında uslu uslu yol alan parlak raylar, birden tozutuyor, birbirlerine giriyor, ta uzaklarda yitip gidiyorlardı; bir an tepede durup, hepsi de beş buçuğu gösteren siyah kadranlı, beyaz göstergeli on saatın yerleştirildiği peronlara yanaşmış uzun katarları seyrettiler.

«Kalabalık işte burda», dedi Françoise azıcık ürkerek.

Gazetelerde resimlerini gördüğü bir jandarma, subay ve sivil insan kalabalığı geliyordu gözünün önüne. Oysa garın büyük salonunda hemen hiç kimseler yoktu, bir tek asker giysisi göze çarpmıyordu. Yalnız küçük balyalar arasında oturan birkaç aileyle, sağda solda dolaşan tek tük asker adayları vardı.

Pierre gişelerden birine yaklaştı, sonra Françoise'ın yanına döndü.

«İlk tren altı on dokuzda kalkıyormuş. Oturabilmek için, saat altıda gider yerleşirim.» Koluna girdi. «Biraz daha dolaşabiliriz, dedi.

— Çok garip bir gidiş bu, dedi Françoise. Hiç sanmazdım böyle olacağını; her şey öylesine bedelsiz gözüküyor ki.

— Evet, hiç bir yerde zorlama izi yok, dedi Pierre. Beni çağıran bir kâğıt bile almadım, kimse gelmedi beni götürmeye, sivil gibi kendim soruyorum trenin kaçta kalkacağını, kendi isteğimle gider gibiyim.

— Oysa, istesen de kalamayacağını biliyoruz, içten gelen yazgısal bir dürtü seni alıp götürüyor sanki», dedi Françoise.

Garın dışına çıkıp yürüdüler azıcık. ıssız caddelerin üstündeki gökyüzü duru ve yumuşaktı.

«Ortalıkta taksi falan yok, dedi Pierre, metro da çalışmıyor. Nasıl döneceksin geri?

— Yürüyerek, dedi Françoise. Önce Xavière'e uğrayacağım, sonra da yazıhaneni düzeltmeye gideceğim.» Birden sesi çatallandı. «Hemen yazacaksın değil mi bana?

— Hem de trenden, dedi Pierre. Ancak, mektuplarım hemen eline geçmez sanırım. Sabredebilecek misin?

— Oh! sabır taşı gibiyim», dedi Françoise.

Bir süre o caddeyi izlediler. Sabahın bu saatında, sokakların dinginliği son derece olağandı, savaşın izi bile yoktu ortalıkta. Yalnız, duvarlarda, Fransız halkını savaşa hazır olmaya çağıran, kenarlarına üç renkli şerit çekilmiş bir duyuruyla, genel silâhlanmayı bildiren, beyaz zemin üzerine siyah-beyaz bayraklarla süslenmiş başka bir duyuru vardı.

«Şimdi artık gideyim», dedi Pierre.

Gara döndüler. Demir kapıların üstüne asılmış pankartlar, perona yalnız yolcuların girebileceğini bildiriyordu. Demir parmaklıkların dibinde birkaç çift sarmaş dolaş oldu ve onları görünce, birden gözleri yaşardı Françoise'ın. Yaşamakta olduğu olay, herkesin malı olunca, elle tutulur hale geliyordu; ayrılığın bütün acıklılığı okunuyordu şu yabancı yüzlerde, şu acı gülüşlerde. Pierre'e döndü, duygulanmak istemiyordu; keskin ve kaçak tadı acıya bile benzemeyen belirsiz bir anın içinde buldu yeniden kendini.

«Hoşça kal», dedi Pierre. Usulca bağrına bastırdı onu, son bir kez yüzüne baktı ve arkasını dönüp yürüdü.

Kapıyı geçti. Françoise yüzündeki gerilimi ortaya vuran çok kararlı ve hızlı adımlarla uzaklaşışını izledi. O da yüz geri etti. Daha başka iki kadın da onunla birlikte döndü; yüzler bir anda gevşedi, içlerinden biri ağlamaya başladı. Françoise kendini tuttu, çıkış kapısına doğru yürüdü. Ağlamanın yararı yoktu, saatlarca ağlasa doyamazdı nasıl olsa. Yürüyüşe çıktığı zamanlardaki uzun adımlarla daldı Paris'in alışılmamış dinginliğine. Hiç bir yerde ne havanın ılıklığında, ne ağaçların altın sarısı yapraklarında, ne Hal'den gelen taze sebze kokusunda bir felâket izi yoktu, yürüdüğü sürece yakalayamayacaktı onu; durduğu ansa, sezdiği o sinsi varlık üstüne çullanacak, kendisini boğazlayacaktı sanki.

Châtelet alanını geçti, Saint-Michel caddesine doğru yürüdü. Luxembourg bahçesindeki havuzu boşaltmışlardı, su gidince, havuzun cüzzamlı suratına benzeyen taşlı ve yosunlu dibi ortaya çıkmıştı. Vavin sokağında bir gazete satın aldı Françoise. Gidip Xavière'in kapısını çalmazdan önce uzunca bir süre beklemesi gerekiyordu, Dôme'da oturmaya karar verdi. Xavière'e aldırdığı yoktu aslında, ama yapacak kesin bir şeyinin olması iyiydi.

Kahveye girdi, ve ansızın yanaklarını al bastı. Pencere kıyısındaki masalardan birinde sarı bir kafayla esmer bir kelle görmüştü; bir an duraksadı, ama geri dönemezdi artık, Gerbert'yle Xavière kendisini görmüşlerdi; öyle bitkin ve yorgundu ki, oturdukları masaya yaklaşırken sinirsel bir ürperme geçirdi.

«Nasılsınız? dedi Xavière'in elini uzun uzun sıkarak.

— İyiyim», dedi Xaviére güven dolu bir sesle. Françoise'a baktı dikkatle. «Siz yorgun gözüküyorsunuz.

— Labrousse'u trene bindirdim, dedi Françoise. Gece de pek az uyudum.»

Yüreği küt küt atıyordu. Haftalardan beri, Xavière, kendi belleğinden çekip çıkardığı basit bir imgeden başka bir şey olmamıştı. Ve işte ansızın, o güne dek hiç görmediği küçük çiçekli mavi bir entariyle, bütün anılarındakinden daha sarışın bir kız olarak canlanıveriyordu; çizgilerini unuttuğu dudakları yepyeni bir gülüşle aralanmıştı; uslu bir hayalet haline gelmemişti, kanlı canlı varlığıyla karşılaşmak gerekiyordu yeniden.

«Bense bütün gece dolaştım, dedi Xavière. Öyle güzel oluyor ki kapkaranlık sokaklar. Dünyanın sonu gelmiş gibi.»

Sabaha dek Gerbert'yle dolaşmıştı. Gerbert için de yeniden elle tutulur bir varlık haline gelmişti; o nasıl karşılamıştı acaba Xavière'i? Yüzünden hiç bir şey okunmuyordu.

«Hele kahveler de kapandıktan sonra işler iyice kötüleşecek, dedi Françoise.

— Evet, iyice hüzün çökecek her yana», dedi Xavière. Gözleri parladı. «Gerçekten bombalarlar mı acaba bizi?

— Belki, dedi Françoise.

— Gece yarısı düdük sesleriyle uyanmak, insanların fareler gibi kaçacak delik aradığını seyretmek hoş olur herhalde.»

Françoise zorla gülümsedi, Xavière'in düzmece çocuksuluğu canını sıkıyordu.

«Sizi de zorla sığınağa indirecekler o zaman, dedi.

— Yoo, ben inmem», dedi Xavière.

Kısa bir sessizlik oldu.

«Az sonra görüşürüz, dedi Françoise. Gelip dipteki masalardan alırsınız beni.

— Peki, az sonra görüşmek üzere», dedi Xavière.

Françoise masalardan birine çöktü, bir sigara yaktı. Elleri titriyordu, kendisi de şaşmıştı bozuluşunun şiddetine. Son saatların gerilimi, dağılınca kendisini böylesine güçsüz bırakmıştı herhalde. Kendi varlığında yaslanacak bir destek bulamıyor, kökünden kopmuş bir bitki gibi uzayda oradan oraya savruluyordu. Eski değerlerinden arınmış, kaygılı bir yaşamı bile bile seçmişti. Ancak, Xavière'in varlığı onu özel yaşamının çerçevesi dışında tehdit edegelmişti ve şimdi yine işte bu eski bunalımın boy gösterdiğini farkediyordu büyük bir kaygıyla.

X. BÖLÜM

«Vah, vah, yağım bitmiş», dedi Xavière.

Yarısına dek maviye boyanmış cama üzgün üzgün baktı.

«İyi iş çıkardınız, dedi Françoise.

— Yok canım! İnès bu renkli camları bir daha göremez nasıl olsa.»

Inès Paris'ten kaçmıştı daha ilk alıştırma alarmının ertesinde, ve Françoise onun oturduğu daireyi kiralamıştı. Bayard Oteli'ndeki odasında her yan Pierre'in anısıyla doluydu, ayrıca, Paris'te ne bir ışığın, ne de sığınacak bir kovuğun kaldığı şu acıklı gecelerde insan bir yuva arıyordu.

«Bezir yağı bulmalıyım, dedi Xavière.

— Hiç bir yerde bulamazsınız», dedi Françoise.

Kocaman harflerle, Pierre'e göndereceği kitap ve tütün paketinin üstünü yazmaktaydı.

«Hiç bir şey bulunmuyor ki zaten», dedi Xavière öfkeyle. Bir koltuğa attı kendini. «Bu durumda, hiç bir işe yaramaz yaptığım», dedi karamsar bir sesle.

Beli papazların cüppelerine bağladıkları kordonla sıkılmış, etekleri yeri süpüren bir sabahlık giymişti; ellerini geniş kol ağızlarından içeri soktu; Dümdüz kesilmiş, kıvrımsız aşağı inerek yüzünü çevreleyen saçlarıyla minik bir rahibeye benziyordu.

Françoise elindeki kalemi bıraktı. Üstüne bir ipek başörtüsü örtülen elektrik ampulü zayıf, mor bir ışık saçıyordu odaya.

«Gidip çalışmalıydım», diye düşündü Françoise. Ama

hiç hevesi yoktu. Yaşamı kararlılığını yitirmişti, insan, her adım atışında biraz daha gömüldüğü bir bataklıkta sanıyordu kendini; sonra, her yeni adımda kesin olarak gömülme ya da sağlam bir toprak bulabilme umuduyla, yeniden ileri atılınıyordu. Gelecek falan yoktu artık. Yalnız geçmiş vardı, ve geçmiş Xavière'de canlanmaktaydı.

«Gerbert'den haber aldınız mı? dedi Françoise. Kışla yaşamıyla arası nasılmış?»

On gün önce, bir pazar günü öğleden sonra görmüştü Gerbert'yi. Ancak, zaman zaman oğlanı sormaması garip kaçardı.

«Pek sıkılmıyor galiba», dedi Xavière. Odada kendisinden başka kimse yokmuş gibi hafifçe gülümsedi. «Kendi kendini yiyip bitirmeye bayılır zaten.»

Yüzünde, sözünü ettiği varlığa bütünüyle sahip olmanın tatlı kesinliği vardı.

«Sinirlenmek için bol bol fırsat buluyordur herhalde, dedi Françoise.

— Asıl kafasını kurcalayan sorun, savaşırken korkup korkmayacağı, dedi Xavière hoşgörü ve sevgi yüklü bir sesle.

— İnsanın olacakları önceden kestirmesi güç.

— Yoo! o da benim gibidir, dedi Xavière. Durmadan hayal kurar.»

Kısa bir sessizlik oldu.

«Biliyor musunuz, Bergmann'ı toplama kamplarından birine göndermişler? dedi Françoise. Çok kötü şu siyasal sürgünlerin yazgısı.

— Pöh! dedi Xavière. Hepsi casus bunların.

— Hepsi değil canım, dedi Françoise. Faşizme karşı çıkan bir sürü dürüst kişi, faşizmle savaş uğruna hapse tıkılmakta.»

Xavière küçümseyen bir tavırla gülümsedi.

«Ne de ilginçtir şu insanlar. Azıcık ayaklarına basılması karalar bağlamayı gerektirmez ki.»

Françoise, biraz tiksinerek baktı bu körpe, acımasız yü-

ze.

«İyi ama, insanlarla da ilgilenmezsek, neyle ilgileneceğimizi merak ediyorum doğrusu, dedi.

— Şey, ikimiz bir değiliz elbet», dedi Xavière küçümseyici, sinsi bir bakışla onu süzerek.

Françoise sustu. Xavière'le yapılan her konuşma sonunda nefret dolu çatışmaya dönüşürdü. Xavière'in sesinde, sinsi gülüşlerinde sezilen şey, şimdi artık çocuksu, özenç dolu bir düşmanlık olmaktan çıkmıştı: tam bir kadın nefretiydi bu. Hiç bir zaman bağışlamayacaktı Pierre'in sevgisini yitirmemiş olmasını.

«Plâk çalalım mı? dedi Françoise.

— Nasıl isterseniz», dedi Xavière.

Françoise, fonografa **Petruşka**'nın ilk plâğını koydu.

«Hep aynı şey, dedi Xavière öfkeyle.

— Başka plâğımız yok ki», dedi Françoise.

Xavière ayağını yere vurdu.

«Daha çok sürecek mi bu iş? dedi dişlerinin arasından.

— Ne? dedi Françoise.

— Karanlık sokaklar, bomboş dükkânlar, saat on birde kapanan kahveler. Sözün kısası, savaş denen şu meret, diye ekledi yeni bir öfke dalgasıyla.

— Sürecek herhalde», dedi Françoise.

Xavière saçlarını avuçladı.

«Böyle giderse aklımı kaçıracağım, dedi.

— İnsan öyle kolay kolay aklını kaçırmaz, dedi Françoise.

— Ben sabırlı değilim, dedi Xavière nefret dolu bir umutsuzlukla. Bir gömütün dibinden olup biteni seyretmekle yetinemem! Gidip elimle dokunamazsam, dünyanın öbür ucunda insanların yaşadığını söylemek yetmez bana.»

Françoise kıpkırmızı kesildi. Xavière'e hiç bir zaman, hiç bir şey söylememek gerekirdi. Ne söylerseniz size karşı kullanıyordu çünkü. Xavière, Françoise'a baktı.

«Böylesine akıllı uslu olmanız büyük talih, dedi iki anlamlı bir alçakgönüllülükle.

— Bunun için, insanın kendini en karamsar yandan ele almaması yeterlidir, dedi Françoise kuru bir sesle.

— Evet ama, herkesin elindeki olanaklar bir değil», dedi Xavière.

Françoise çıplak duvarlara, dışardan içeri ışık sızdırmasınlar diye maviye boyanmışa benzeyen camlara baktı. Aslında vız gelmeli bütün bunlar bana, diye düşündü acıyla. Ama hiç istemediği halde, üç haftadır Xavière'den ayrılamamıştı; savaş bitene dek de ayrılamayacaktı; zararlı gölgesi kendi üzerine, dünya üzerine vuran şu düşman varlığı yadsıyacak gücü kalmamıştı artık.

Sokak kapısının zili sessizliği bozdu. Françoise uzun koridora daldı.

«Kim o?»

Kapıcı kadın, tanımadığı bir elyazısıyla kaleme alınmış, pulsuz bir zarf uzattı.

«Bir bey verdi bunu.

— Teşekkür ederim», dedi Françoise.

Zarfı yırttı. İçindeki yazı Gerbert'indi.

«Paris'teyim. Rey kahvesinde bekliyorum sizi. On ikiye dek boşum.»

Françoise kâğıdı çantasına soktu. Odasına girdi, mantosunu, eldivenlerini aldı. Yüreği sevinçten duracakmış gibi atıyordu. Yüzüne çekidüzen vermeye çalışıp Xavière'in odasına döndü.

«Annem briç oynamaya çağırmış, dedi.

— Yaa! gidiyorsunuz demek, dedi Xavière suçlayan bir sesle.

— Gece yarısına doğru dönerim. Siz çıkmıyor musunuz?

— Nereye gidebilirim ki? dedi Xavière.

— Peki, hoşça kalın öyleyse», dedi Françoise.

Merdivenleri ışık yakmadan indi ve koşarak yola koyuldu. Sokak kadınları, içinde gaz maskelerinin bulunduğu kutuyu çaprazlama boyunlarına asmış, Montparnasse caddesinde beş aşağı, beş yukarı volta vuruyorlardı! Mezarlığı

çevreleyen duvarın öte yanında bir gece kuşu öttü. Françoise, La Gaité sokağının köşesinde durdu soluk soluğa. Maine caddesinde koyu kızıl bir kor parıldıyordu: Rey kahvesi. Perdeleri çekilip ışıkları karartılınca, bütün kahveler gizli kapaklı yerlere benzemişti. Françoise, girişteki perdeleri araladı. Gerbert, sinema orgunun dibindeki masalardan birinde oturmuş içkisini yudumluyordu. Şapkasını çıkarıp masaya koymuştu. Saçları kısacık kesilmişti. Haki giysiler içinde iyice tüysüz gözüküyordu.

«Ne hoş şey gelebilmiş olmanız!» dedi Françoise.

Oğlanın elini kavradı, parmakları kenetlendi.

«En sonunda işe yaradı demek şu küçük numara?

— Evet, yaradı, dedi Gerbert. Ama size önceden haber veremedim. Kendim de bilemiyordum çünkü çıkıp çıkamayacağımı.» Gülümsedi. «Sevindim bu işe. Çok kolay oldu. Zaman zaman denerim.

— Böylece, hiç değilse pazarları buluşma umudu doğacak, dedi Françoise. Ama ne de az pazar var bir ayda.» Üzüntüyle baktı Gerbert'ye. «Ayrıca, Xavière'i de görmeniz gerekecek.

— Evet, öyle, dedi Gerbert isteksiz isteksiz.

— Biliyor musunuz, çok taze haberlerim var Labrousse'tan, dedi Françoise. Uzun bir mektup aldım. Tam anlamıyla köy yaşamı sürmekteymiş. Lorraine'deki papazlardan birinin evinde yatıp kalkıyormuş, adam sabah akşam erikli pastayla, kaymaklı piliç etiyle besliyormuş bizimkini.

— Amma tatsız iş ha, dedi Gerbert. O izne çıkınca, ben uzaklarda olacağım. Ve ondan sonra, Tanrı bilir ne zaman görüşürüz.

— Evet, öyle. Bari savaşa girmesek», dedi Françoise.

Bilmem kaç kez Pierre'le oturdukları parlak kırmızı sıralara baktı. Gerek tezgâhın başı, gerek masalar epey kalabalıktı: bununla birlikte, camları örten kalın mavi perdeler, bu kalabalık biraevine gizli saklı, sıcak bir hava veriyordu.

«Hiç de zıddıma gitmeyecek savaşmak, dedi Gerbert. Kışla köşelerinde çürümekten kat kat iyi çünkü.

— Bütün derdiniz can sıkıntısı mı, benim minik kuçum? dedi Françoise.

— Bilemezsiniz nasıl ediyorlar insanın ağzının ortasına», dedi Gerbert. Ve gülmeye başladı: «İki gün önce, yüzbaşı beni çağırttı. Neden subay olmadığımı öğrenmek istiyormuş. Her akşam Chantecler Biraevi'nde kafayı çektiğimi haber almış. Aşağı yukarı: 'Paranız var, öyleyse yeriniz subayların yanıdır' gibi bir lâf etti.

— Peki, siz ne karşılık verdiniz?

— Subaylardan hoşlanmadığımı söyledim, dedi Gerbert şişinerek.

— Çok kötü etmişsiniz.

— Tam tersine, çok iyi ettim, dedi Gerbert. Yanından ayrılırken, yüzbaşı mosmordu.» Başını salladı. «Bunu Xavière'e anlatmamalı.

— Subay olmanızı mı isterdi?

— Evet. O zaman daha sık görüşebilirdik sanıyor. Nefistir bu kadın milleti, dedi Gerbert müthiş bir inançla. Onlara göre, varsa yoksa aşk.

— Xavière'in sizden başka kimsesi kalmadı, dedi Françoise.

— Biliyorum, dedi Gerbert. Asıl zoruma giden de bu ya.» Gülümsedi. «Ben bağlanacak adam değilim.

— Haa, işte o zaman ayvayı yediniz demektir, dedi Françoise neşeyle.

— Mantar, dedi Gerbert omuzuna bir yumruk atarak. Sizinle ilgisi yok bu dediklerimin.» Sevgiyle baktı ona. «En güzel şey, aramızdaki dostluk. Hiç bir vakit sıkılmadım sizin önünüzde, her şeyi söyleyebilirim size, tepeden tırnağa özgür hissediyorum çünkü kendimi.

— Evet, gerçekten güzel şeydir özgürlük içinde birbirini böylesine sevmek», dedi Françoise.

Elini sıktı; onu görüp etine değmekten çok, kendisine duyduğu bu sınırsız güvene bayılıyordu işte.

«Ne yapmak niyetindesiniz bu akşam? dedi neşeyle.

— Bu kılıkta güzel yerlere gidemem, dedi Gerbert.

— Hayır, gidemezsiniz. Peki, ya yürüye yürüye Hal'e inip Benjamin'de pirzola yedikten sonra Dôme'a çıkmaya ne dersiniz?

— Tamam, dedi Gerbert. Yolda birer kadeh de pernod yuvarlarız. Bilemezsiniz nasıl rahat içiyorum şimdi artık bu mereti.»

Kalktı, önden gidip mavi perdeleri araladı, Françoise'a yol verdi.

«İnsan kışlada bir içiyor ki, sormayın! Her akşam kütük gibi dönüyorum koğuşa.»

Ay doğmuş, ışığıyla ağaçları ve damları yıkıyordu: insan tam anlamıyla köyde sanıyordu kendini. Uzun ve ıssız caddeden bir araba geçti, mavi farları kocaman gök yakutlara benziyordu.

«Harika bir gece, dedi Gerbert göğe bakarak.

— Evet, aylı geceler harika oluyor, dedi Françoise. Ama ortalık zifiri karanlıksa, her şeyin tadı kaçıyor. O zaman yapılacak en iyi şey, evden dışarı çıkmamak.» Gerbert'ye bir dirsek attı: «Polislerin yeni, mavi miğferlerini gördünüz mü? dedi.

— Merih'ten gelmiş gibiler», dedi Gerbert. Françoise'ın koluna girdi. «Vah zavallı kuçum, dedi, sizinki de pek keyifli bir yaşam olmasa gerek. Kimsecikler yok mu artık Paris'te?

— Elisabeth var. Ağlamak üzere seve seve omuzuna yatıracak beni, ama elimden geldiğince kaçıyorum ondan, dedi Françoise. Çok garip, hiç bir zaman böylesine mutlu görmemiştim onu. Claude Bordeaux'da. Ama Suzanne'sız kaldığını bildiğinden, yokluğuna katlanıyor sanırım.

— N'apıyorsunuz gündüzleri? dedi Gerbert. Yeniden çalışmaya başladınız mı?

— Hayır, daha başlayamadım. Sabahtan akşama dek Xavière'le sürtüyorum. Yemek pişiriyor, birbirimize yeni saç biçimleri arıyoruz. Eski plâkları dinliyoruz. Hiç bir zaman böylesine içli dışlı olmamıştık.» Françoise, bunu dedikten sonra omuz silkti. «Ve galiba, hiç bir vakit de böylesine nefret etmemiştik birbirimizden.

— Yok canım? dedi Gerbert.

— Eminim, dedi Françoise. İlintilerimizden söz etmez mi size?

— Pek etmez, dedi Gerbert. Bana güveni yok. Sizden yana olduğumu sanıyor.

— Bak hele? dedi Françoise. Bana saldırdığı zaman savunuyorsunuz diye mi?

— Evet, dedi Gerbert. Sizden söz açtı mı, sonu kavgayla bitiyor.»

Françoise'ın yüreği cız etti. Ne anlatabilirdi Xavière kendisi hakkında?

«Ne diyor, ne diyor? dedi.

— Aman canım, aklına ne gelirse söylüyor işte, dedi Gerbert.

— Rahatça anlatabilirsiniz bunları bana, dedi Françoise. Şimdi artık öyle bir yerdeyiz ki, aramızda gizli saklı bir şey olamaz.

— Peki, genel çizgileriyle anlatayım», dedi Gerbert.

Konuşmadan birkaç adım yürüdüler. Tiz bir düdük sesi ikisini de hoplattı. Sakallı bir mahalle bekçisi, elindeki feneri, ince bir ışık sızan pencerelerden birine çevirmişti.

«Şu moruklara da gün doğdu, dedi Gerbert.

— Evet, öyle, dedi Françoise. İlk günü, ışık sızan pencerelere ateş edeceğiz dediler. Bütün lambaları sarıp sarmaladık, Xavière de camları maviye boyuyor.»

Xavière. Elbette. Mutlaka söz ediyordu Françoise'dan. Belki Pierre'den de. Onu, keyfine göre düzenlediği küçücük evreninde çalımla hüküm sürerken düşünmek insanın canını sıkıyordu.

«Xavière, Labrousse'tan da söz etti mi size? dedi Françoise.

— Etti, dedi Gerbert yan tutmayan bir sesle.

— Bütün olup biteni anlatmıştır herhalde, dedi Françoise olumlayan bir tavırla.

— Evet, anlattı», dedi Gerbert.

Françoise'ın yanaklarını kan bastı. Benim öyküm. Fran-

çoise'ın düşünceleri, o sarı kafanın içinde düzeltilmesi olanaksız, kendisinin bilmediği bir biçime girmişti, ve Gerbert onları işte bu kılıkta tanımıştı.

«Öyleyse, Labrousse'un ona bağlandığını öğrendiniz», dedi Françoise.

Gerbert sustu.

«Çok üzüldüm, dedi. Neden Labrousse uyarmadı beni?

— Gururundan, uyarmak istemiyordu», dedi Françoise. Gerbert'nin kolunu sıktı. «Ben de, birtakım yanlış düşüncelere kapılmanızdan korktuğum için söyleyemedim. Ama sakın üzülmeyin. Labrousse bundan ötürü hiç bir zaman kızmadı size. Hattâ, işlerin böyle sonuçlanmasına sevindi bile.»

Gerbert güvensiz bakışlarla süzdü onu :

«Sevindi mi?

— Elbette, dedi Françoise. Xavière hiç bir şeyi değil artık onun, biliyor musunuz?

— Sahi mi?» dedi Gerbert. Hiç de inanası gelmiyordu. Ne sanıyordu acaba? Françoise, bir köy kulesi gibi dingin ve arı çizgilerle madensi gökyüzüne doğru yükselen Saint-Germain-des-Prés alanındaki saat kulesine baktı yüreği daralarak.

«Ne diyor kuzum? dedi. Labrousse'un kendisine hâlâ tutkun olduğunu mu?

— Aşağı yukarı, dedi Gerbert azıcık bozularak.

— Eh, öyleyse müthiş yanılıyor demektir», dedi Françoise.

Sesi titriyordu bunları söylerken. Pierre orda olsa, kahkahayla gülerdi bu savlara. ama uzaklardaydı, Françoise'ın elinden, kendi kendisine: «Yalnız beni seviyor» demekten başka bir şey gelmezdi. Bunun kadar kesin, ters bir yargının dünyanın herhangi bir noktasında varolması can sıkıcıydı.

«Mektuplarında ondan nasıl söz ettiğini görsün isterdim, diye devam etti. O zaman aklı başına gelirdi herhalde. Sırf acıdığından, dostuymus gibi davranıyor.» Meydan okurcasına baktı Gerbert'ye. «Nasıl açıklıyor Pierre'in artık kendisiyle görüşmek istemeyişini?

— Aralarındaki sevgi bağını koparanın kendisi olduğunu söylüyor.

— Haa! anladım, dedi Françoise. Peki neden koparmış acaba?»

Gerbert sıkıntılı bir yüzle ona baktı.

«Pierre'i sevmediğini mi söylüyor?» dedi Françoise.

Islak avuçlarında buruşturup duruyordu mendilini.

«Hayır, öyle bir şey demiyor, dedi Gerbert.

— Peki ne diyor?

— Bu işin sizi çok rahatsız ettiğini söylüyor, dedi kararsız bir yüzle.

— Yok canım?» dedi Françoise.

Heyecandan soluğu kesilmişti. Öfkesinden gözleri yaşardı:

«Vay küçük aşifte vay!»

Gerbert karşılık vermedi. İyice şaşkın bir haldeydi. Françoise acı acı alay etti :

«Sözün kısası, Pierre onu delice seviyor, o ise, ben kıskançlığımdan kuduruyorum, diye, sırf saygısından bu sevgiyi elinin tersiyle itiyor ha?

— İşleri kendi bildiği gibi çekip çevirmeye çalışıyor galiba», dedi Gerbert yatıştırıcı bir sesle.

Sen nehrinin öte yakasına geçtiler. Françoise korkuluktan sarktı, testekerlek ayın yansıdığı parlak kara sulara baktı. «Dayanamam artık bu işe», dedi kendi kendine umutsuzca. Orada, odasının ölümcül aydınlığında Xavière vardı, kahverengi sabahlığıyla, asık, şeytansı bir suratla oturmaktaydı; Pierre'in üzgün sevgisi de ayaklarının dibinde yatıyordu. Françoise'sa, yorgun bir sevecenliğin kalıntılarıyla yetinip, aşağılanan bir varlık halinde sokaklarda sürtüyordu. Birden, gidip suratına tükürmek geldi içinden.

«Yalan söylemiş». dedi.

Gerbert göğsüne bastırdı onu.

«Mutlaka», dedi.

Tedirgindi. Françoise dudaklarını sıktı. Konuşabilir, ona doğruyu söyleyebilirdi. İnanırdı kendisine. Ama bütün bun-

lar boşunaydı. Genç kraliçe, harcadığı o tatlı yüz, yine de yaşamının başdöndürücü, soylu tadını duymaya devam edecekti.

«Onunla da konuşacağım, diye düşündü Françoise. O da öğrenecek doğruyu.»

***

«Konuşacağım onunla.»

Françoise, Rennes alanını geçti. Ay, kör evlerle ıssız sokağın üstünde parlamaktaydı, aynı anda, çıplak ovaların, miğferli adamların nöbet tuttukları ormanların üstünde de parlıyordu. Şu kişiliksiz ve acıklı gecede, Françoise'ın payına düşen de işte bu öfkeydi. Kara inci, bulunmaz insan, büyücü, eliaçıklığın simgesi kız. Olup olacağı bir dişi işte, diye düşündü heyecanla. Yukarı çıktı. Ordaydı işte, yalan kumkuması halinde kendisini bekliyordu; yine Françoise'a yapışıp zorla kendi özel öyküsüne sokacaktı. Ortada bırakılmış, kezzap gibi bir sabırla kendi kendini yiyip bitiren kadın da ben olacağım. Françoise sokak kapısını itip içeri girdi ve Xavière'in kapısını çaldı.

«Girin.»

Surup gibi tatlı ve yavan bir koku doldurmuştu odayı. Xavière, iki bacaklı bir merdivene tünemiş, camlardan birini maviye boyuyordu. Tünediği yerden indi.

«Bakın ne buldum», dedi.

Elinde, sarı bir sıvıyla dolu bir şişe vardı. Tiyatromsu bir hareketle onu Françoise'a uzattı. Etiketin üstünde: Güneş Yağı yazısı okunuyordu.

«Tuvalette buldum bunu. Pekâlâ tuttu bezirin yerini», dedi. Kararsız bir yüzle pencereye baktı. «Bir kat daha sürmek gerekmez mi acaba?

— Yoo! bu kadarı bile odayı gömüte çevirdi», dedi Françoise.

Mantosunu çıkardı. Konuşacaktı. Ama nasıl? Gerbert'yle ilgili şeyleri açıklayamazdı; beri yandan, bu zehirli hava-

da da yaşayamazdı artık. Şu parlak mavi camların ardında, güneş yağının keskin kokusu içinde, Pierre'in karşılıksız kalan sevgisi, Françoise'ın aşağılık kıskançlığı açık gerçekler halinde varolmaktaydılar. Toz duman etmek gerekiyordu onları. Ve yalnız Xavière yapabilirdi bu işi.

«Çay demleyeyim azıcık», dedi Xavière.

Odasında bir havagazı ocağı vardı. Bir tencere su koydu ocağa ve gelip Françoise'ın karşısına oturdu.

«Eğlendiniz mi briç oynarken? dedi küçümseyen bir tavırla.

— Eğlenmek için gitmedim oraya», dedi Françoise.

Kısa bir sessizlik oldu. Xavière'in bakışları, Françoise'ın Pierre'e göndereceği pakete takıldı.

«Çok güzel bir paket yapmışsınız, dedi ipince bir gülüşle.

— Labrousse kitapları alınca sevinecek», dedi Françoise.

Xavière'in gülüşü budalaca duruyordu dudaklarında, bir yandan da, paketin ipini parmakları arasında sıkıyordu.

«**Okuyabilir** mi dersiniz? dedi.

— Elbette, orda da okuyup çalışıyor. Neden okuyamasın?

— Evet. haklısınız müthiş yürekli olduğunu, hattâ sabahları bedeneğitimi yaptığını söylemiştiniz.» Xavière, bunu dedikten sonra kaşlarını kaldırdı : «Bense onu başka türlü tanıyordum.

— İyi ama. kendisi yazıyor bunları, dedi Françoise.

— Hiç kuşkusuz öyle», dedi Xavière.

İpi çekip bıraktı, yumusak bir pat sesi duyuldu. Bir an daldı, sonra sâf bir yüzle Françoise'a baktı.

«Mektuplarda hiç bir zaman gerçekte olup bitenin anlatılmadığı kanısında değil misiniz? hattâ yalan söylemek istenmese bile, diye ekledi çelebice. İnsan, sırf bir başkasına anlattığı için değiştirmez mi olayları?»

Françoise öfkeden boğulacak gibi olduğunu hissetti.

«Bana sorarsanız, Pierre anlatmak istediği neyse onu

yazar, dedi kezzap gibi bir sesle.

— Oo! elbette, küçük çocuklar gibi bir köşeye çekilip ağladığını sanmam», dedi Xavière.

Kitap paketinin üstüne koymuştu elini.

«Belki yapım kötü, dedi düşünceli bir tavırla. Ancak, uzaktaki insanlarla ilinti kurmaya çalışmanın boş bir şey olduğu kanısındayım. Onları düşünebilirsiniz elbet. Ama mektup yazmak, paket yollamak...» Hafifçe yüzünü buruşturdu: «Burda oturup kitap karıştırmayı yeğlerim doğrusu.»

Françoise, güçsüz bir öfkeyle baktı ona. Hiç yolu yok muydu şu saldırgan gururu kırmanın? Xavière'e göre, Pierre'in anısı çevresinde, İsa'nın anası Meryem'le, Ermiş Lazare'ın kızkardeşi arasında çatışma sürüp gitmekteydi. Martha savaşa giden erlere kucak açan ana rolündeydi, buna karşılık saygılı bir gönül borcuyla bakılıyordu kendisine: beri yandan, cenkçi erkek, o korkunç yalnızlığı içinde, özlem dolu ciddi ve solgun yüzünü göğe çevirdiği zaman, Meryem Ana'yı düşünmekteydi. Xavière, Pierre'in canlı vücudunu kollarına alıp okşasa, Françoise, imgesine yönelttiği şu gizemli okşamadan duyduğu acıyı duymayacaktı.

«Bütün sorun, söz konusu kişilerin bu görüşte olup olmadıklarını bilmekte», dedi Françoise.

Xavière hafifçe gülümsedi.

«Oo, öyle tabii, dedi.

— Başkalarının görüşüne aldırmam mı demek istiyorsunuz? dedi Françoise.

— İnsanlar yazılanlara pek önem vermezler», dedi Xavière.

Kalktı :

«Çay ister misiniz?» dedi.

İki fincana çay koydu. Françoise fincanı alıp dudaklarına götürdü. Eli titriyordu. Doğu garında kalabalığın arasına karışıp gittiği anki gibi, Pierre'in çapraz asılmış iki çantalı sırtı geliyordu gözünün önüne, sonra, arkasını dönmezden önceki yüzünü anımsadı. Hep bu imgeyi saklamak isterdi zihninde, ama bu, yüreciğini alabildiğine yorarak yarattığı

bir imgeden başka bir şey değildi, karşısındaki etten kemikten kadınla başedemezdi. Şu canlı gözlerde, Françoise'ın yorgun yüzü, kaskatı yandan görünüşü yansımaktaydı. Bir ses, hiç durmadan : «Sevmiyor artık onu, sevemez», diyordu.

«Labrousse hakkında çok romansal şeyler düşünüyorsunuz sanırım, dedi Françoise ansızın. Herhangi bir şey için, ancak canı istediği kadar üzülür. Bir şeye, ancak dilediği kadar bağlanır.»

Xavière hafifçe dudak büktü.

«Öyle mi dersiniz?»

Sesinde, saldırganlıktan çok, sert bir yadsıma vardı.

«Çok iyi biliyorum öyle olduğunu, dedi Françoise. İyi tanırım Labrousse'u.

— Hiç kimse iyi tanıyamaz insanları», dedi Xavière.

Françoise, gözlerinde şimşekler çakarak baktı ona. Hiç etkilenmez miydi şu keçi gibi inatçı beyin?

«Onunla ikimiz başkayız, dedi. Öteden beri, her şeyi, ama her şeyi paylaştık biz.

— Neden söylüyorsunuz bunu bana? dedi Xavière büyüklenerek.

— Labrousse'u yalnız sizin anladığınızı sanıyorsunuz da», dedi Françoise. Yüzü alev alev yanıyordu: «Onun hakkında kaba ve basit bir yargıya sahip olduğuma inanıyorsunuz.»

Xavière, şaşkınlıkla baktı ona. Françoise hiç bir zaman böyle sert çıkmamıştı kendisine.

«Onun için sizin fikirlerinizin yanında, benim de birtakım fikirlerim var, dedi kuru bir sesle.

— Siz ancak işinize gelenleri seçiyorsunuz», dedi Françoise.

Bunu öyle büyük bir güvenle söylemişti ki, Xavière belli belirsiz geriledi :

«Ne demek istiyorsunuz?» dedi.

Françoise dudaklarını ısırdı. İçinden nasıl da suratına suratına: «Sizi sevdiğini sanıyorsunuz, oysa yalnızca acıyor

size» diye bağırmak geliyordu. Xavière'in yüzündeki saldırgan gülümseme çoktan silinmişti. Bir iki lâf daha etti mi, gözleri yaşaracaktı. Şu güzel, gururlu vücut bir anda çöküverecekti. Xavière olanca dikkatiyle bakıyordu kendisine, korku içindeydi.

«Özel bir şey demek istediğim yok, dedi Françoise yorgun bir tavırla. Genellikle, işinize gelene inanıyorsunuz.

— Örneğin, dedi Xavière.

— Örneğin, dedi Françoise daha sakin bir sesle, Labrausse'un size bir insanı düşünmek için ondan mektup almam gerekli değildir diye yazması, suskunluğunuzu bağışlamanın çelebicesidir. Sizse, sözcüklerin ötesinde bir ruh birliği içinde bulunduğunuza inandınız bunu okuyunca.»

Xavière'in dudağı kar beyaz dişleri üstünde kıvrıldı.

«Ne biliyorsunuz bana yazdığı şeyleri?

— Mektuplarından birinde bana da sözünü etti bunların», dedi Françoise.

Xavière'in bakışları Françoise'ın el çantasına takıldı.

«Yaa! Mektuplarında benden söz ediyor demek? dedi.

— Zaman zaman», dedi Françoise. Eli, küçük deri gözü kavradı sıkıca. Kaldırıp mektupları Xavière'in önüne atmalıydı. Xavière'in kendisi istiyordu bozguna uğratılmayı, hem de korku ve tiksinti içinde; kendi ağzıyla itiraf etmediği yengi, yengi sayılmazdı. O zaman Françoise tümden kurtulmuş, yalnız ve egemen bir varlık haline gelecekti yeniden.

Xavière, oturduğu koltukta büzüldü, bir bakıma ürperdi:

«Başkalarının benden söz ettiğini düşününce midem bulanır», dedi.

Gözlerinde hafif bir şaşkınlık, kendi kabuğuna çekilmiş gibiydi. Françoise, ansızın, müthiş yorgun hissetti kendini. Onca tutkuyla yenmeye çalıştığı saldırgan kraliçe yoktu ortalarda, öç möç alınamayacak, av hayvanı gibi köşeye kıstırılmış zavallı bir kurban vardı şimdi karşısında. Kalktı.

«Gidip yatayım, dedi. Yarın görüşürüz. Gaz ocağını kapatmayı unutmayın.

— İyi geceler», dedi Xavière başını kaldırmadan.

Françoise odasına döndü. Yazı masasının gözünü açtı, çantasından Pierre'in mektuplarını çıkarıp Gerbert'ninkilerin yanına koydu. Yengi falan olamazdı. Kurtuluş da yoktu. Çekmeceyi kilitledi, anahtarı çantasına soktu.

*
* *

«Garson», diye seslendi Françoise.

Güneşli, güzel bir gün başlamıştı. Öğle yemeği her zamankinden daha gergin bir hava içinde geçmiş, ve Françoise, öğleden sonra, bir kitap alıp Dôme'un taraçasına yerleşmişti. Şu anda hava yavaş yavaş serinliyordu.

«Sekiz frank, efendim», dedi garson.

Françoise bozuk para çantasını açtı, bir kâğıt para çıkardı. Büyük bir şaşkınlıkla baktı çantanın gözüne. Dün akşam, yazı masasının anahtarını buraya koymuştu.

Sinirli sinirli boşalttı bütün çantayı. Pudralık. Dudak boyası. Tarak. Anahtarın buralarda bir yerde olması gerekiyordu. Çantayı bir an bile elinden bırakmamıştı. Ters çevirip salladı. Yüreği küt küt atmaya başladı. Bir dakikacık. Yemek tepsisini mutfaktan Xavière'in odasına götürene dek. Ve Xavière, o sırada, mutfaktaydı.

Masaya saçılan şeyleri elinin tersiyle çantasına doldurdu ve koşarak çıktı kahveden. Saat altıydı. Anahtar Xavière'deyse, hiç bir umut kalmamış demekti.

«Hayır, hayır, olamaz!»

Koşuyordu. Vücudu arı kovanı gibiydi. Kaburgalarında, beyninde, parmaklarının ucunda hissediyordu yüreğinin atışını. Merdivenleri çıktı. Ev sessizdi, giriş kapısı her zamanki gibiydi. Koridorda hâlâ güneş yağı kokusu vardı. Françoise iyice yokladı sağı solu. Anahtarı hiç çaktırmadan almıştı besbelli. Herhangi bir şey olsa, belirtisi olurdu diye düşünüyordu. Kendi odasının kapısını itti. Yazı masasının çekmecesi açıktı. Pierre'le Gerbert'nin mektupları halının dört bir yanına saçılmıştı.

«Xavière her şeyi biliyor.» Odanın duvarları dört dön-

meye başladı çevresinde. Keskin ve yakıcı bir karanlık çökmüştü dünyanın üstüne. Françoise kendini koltuklardan birine attı, öldürücü bir yük altında eziliyordu sanki. Gerbert'ye duyduğu sevgi, kapkara bir ihanet gölgesi halinde karşısındaydı.

«Biliyor.» Odaya, Pierre'in mektuplarını okumaya girmişti. Anahtarı yeniden ya çantaya koymayı ya da yatağın altına saklamayı düşünüyordu. Sonra Gerbert'nin yazısını görmüştü: «Sevgili, çok sevgili Françoise.» Ve gözleri son satıra kaymıştı hemen: «Seviyorum sizi.» Satır satır okumuştu hepsini.

Françoise kalktı, uzun koridoru geçti. Hiç bir şey düşünemiyordu. Önü, arkası ve içi, zifiri karanlıktı. Xavière'in kapısına yaklaştı, tıklattı. Karşılık gelmedi. Anahtar içerdeydi. Xavière sokağa çıkmamıştı. Françoise bir daha çaldı. Aynı ölüm sessizliği. Canına kıydı besbelli, diye düşündü. Duvara yaslandı. Xavière ya uyku ilâcı yutmuş, ya da havagazını açmıştı. Dinledi. Hâlâ çıt yoktu. Françoise kulağını kapıya dayadı. Korkusu içinde bile küçük bir umut ışığı yanmaktaydı. Akla gelebilecek biricik, tek çıkış yolu buydu zaten. Yok canım; Xavière yalnız hafif uyku hapları kullanırdı; gazı açmış olsa, kokusu duyulurdu. Hem öyle bile olsa, şu anda yarı baygındı mutlaka. Françoise güçlü bir yumruk indirdi kapıya.

«Gidin başımdan», dedi boğuk bir ses.

Françoise, alnında biriken terleri sildi. Xavière yaşıyordu. Françoise'ın ihaneti de öyle.

«Açın kapıyı», diye bağırdı Françoise.

Ne diyeceğini kendisi de bilmiyordu. Ama Xavière'i görmek istiyordu, hem de hemen.

«Açın», diye yineledi kapıyı sarsarak.

Kapı açıldı. Xavière sabahlığına sarınmıştı. Gözleri kuruydu.

«Ne istiyorsunuz?» dedi.

Françoise onun önünden geçti, gidip masa başına çöktü. Öğle yemeğinden beri hiç bir değişiklik olmamıştı odada.

Oysa, çok iyi tanıdığı bütün bu nesnelerin ardında, korkunç bir şey pusuya yatmış bekliyordu.

«Konuşmak istiyorum sizinle, dedi Françoise.

— Sizden açıklama falan istediğim yok,» dedi Xavière.

Kızgın gözlerle bakıyordu Françoise'a, yanakları al aldı, düpedüz güzeldi bu haliyle.

«Rica ederim, dinleyin beni», dedi Françoise.

Xavière'in dudakları titremeye başladı.

«Neden hâlâ gelip bana işkence ediyorsunuz? Yetmedi mi? Yeterince kötülük etmediniz mi?»

Kendini yatağa atıp yüzünü ellerine gömdü.

«Ah, ah! çok iyi kandırdınız beni, dedi.

— Xavière», diye mırıldandı Françoise.

Müthiş bir üzüntüyle çevresine bakındı. Kendisine yardım edecek bir şey yok muydu?

«Xavière! diye devam etti yalvaran bir sesle. Bu iş başladığında, Gerbert'yi sevdiğinizi bilmiyordum, kendisi de hiç aklına getirmiyordu böyle bir şeyi.»

Xavière ellerini yüzünden çekti. Acı bir gülüş vardı dudaklarında.

«Aşağılık yaratık. dedi ağır ağır. Hiç şaşmadım zaten, her şey beklenir onun gibisinden.»

Françoise'ın gözünün içine baktı :

«Ama siz! dedi. Siz! Nasıl da alaya aldınız beni.»

Yenilip yutulmaz bir gülüş bembeyaz dişlerini ortaya çıkarıyordu.

«Sizinle alay etmedim, dedi Françoise. Yalnız, kendime sizden fazla önem verdim. Ancak, siz de, sizi sevebilmeme fırsat bırakmadınız.

— Biliyorum, dedi Xavière. Labrousse beni sevdiği için kıskanıyordunuz. Onu benden soğuttunuz, ve daha iyi öç alabilmek için, Gerbert'nin gönlünü çeldiniz. Alın, sizin olsun. Böyle bir hazine için sizinle yarışacak değilim.»

Sözcükler ağzının içinde yuvarlanıyor, konuşurken boğulacak gibi oluyordu. Françoise, Xavière'in yıldırımlar saçan gözlerinin seyrettiği kadına, yani kendisine tiksintiyle

baktı.

«Doğru değil bu dedikleriniz,» dedi.

Derin bir soluk aldı. Savunmaya kalkışmak boşunaydı. Hiç bir şey kurtaramazdı artık onu.

«Gerbert sizi seviyor, dedi daha sakin bir sesle. Size karşı bir kusur işledi. Ama o sırada çok kızıyordu size! Sonra gelip anlatması da güçtü, henüz sağlam bir bağ kuramadı sizinle.»

Xavière'e doğru eğildi, üsteleyen bir sesle :

«Bağışlamaya çalışın onu, dedi. Bense hiç aranıza girmeyeceğim artık.»

Ellerini bitiştirdi; sessizce yakarıyordu: «Her şey silinirse Gerbert'den vazgeçmeye razıyım. Sevmiyorum artık onu, hiç bir zaman da sevmedim, ihanet falan yok ortada.»

Xavière'in gözlerinde yine şimşekler çaktı.

«Armağanlarınız sizin olsun, dedi şiddetle. Ve hemen çıkıp gidin burdan, hemen!»

Françoise duraksadı :

«Tanrı aşkına gidin, dedi Xavière.

— Gidiyorum», dedi Françoise.

Koridoru geçti kör gibi, yaşlar gözlerini yakıyordu: «Kıskandım onu. Gerbert'yi elinden aldım.» Yaşlar da, sözcükler de demir leblebi gibi yakıcıydılar. Divanın kıyısına oturdu, sersem gibi yineledi: «Ben yaptım bunu. Ben.» Gerbert'nin yüzü, karanlıklar içinde, kapkara bir alevle yanıyor, halıya serpilmiş mektuplar da karanlık bir antlaşmayı dile getiriyordu. Mendilini dudaklarına götürdü. Kara ve kızgın bir lav akıyordu damarlarına. Keşke yer yarılsa da, yerin dibine girseydi.

«Bundan böyle hiç değişmeyecek kimliğim bu benim.» Yarın yeni bir gün doğacaktı elbet. Bugün bitecekti. Xavière Rouen'a dönecekti. Ve bir taşra evinin karanlık odasında, her sabah, yüreğinde bu umutsuzluğu taşıyarak uyanacaktı. Françoise adlı nefret edilen kadın, her sabah yeniden doğacaktı. Xavière'in acıyla allak bullak olmuş yüzü geldi yeniden gözünün önüne. Benim suçum. Sonsuza dek böylece sürüp

gidecekti işte.

Gözlerini yumdu. Yaşlar yanaklarından süzülüyor, yakıcı lav damarlarında dolaşıyor, yüreğini kavuruyordu. Uzun bir süre geçti. Çook ötelerde, başka bir yerde, tatlı ve aydınlık bir gülümseme gördü ansızın: «Hadi bakalım, salak Gerbert'ciğim, öp artık beni.» Rüzgâr delice esiyor, inekler ahırda zincirlerini şangırdatıyor, güven dolu gencecik bir baş omuzunda yatıyor ve bir ses : «Öyle hoşnut, öyle hoşnudum ki!» diyordu. Küçük bir çiçek vermişti kendisine. Gözlerini açtı. Bu öykü de gerçekti. Nemli çayırlarda esen hafif ve ılık sabah yeli gibi. Peki ama, bu çocuksu aşk, nasıl olmuş da hainliğe dönüşmüştü?

«Hayır, dedi, hayır.» Kalktı, pencereye gitti. Sokak lambasını, Venedik işi yarım maskeler gibi işlemeli, kara demirden yapılmış bir korkulukla örtmüşlerdi. Sarı ışığı bir bakışı andırıyordu. Geri döndü, ışığı yaktı. Birden kendi imgesi belirdi aynada. Geçip karşısına dikildi: «Hayır, dedi yeniden, O kadın değilim ben.»

Uzun bir öyküydü bu. Aynadaki görüntüye dikti gözlerini. Nicedir elinden almak istiyorlardı bu görüntüyü. Bir görev kadar kesin çizgili. Bir buzul kadar sert ve katkısız. Hiç bir işe yaramayan ahlâk ölçüleri uğruna boşu boşuna direnmiş, hiç esirgemeden kendini başkalarına adamış, küçümsenmiş kişi. Ama sonunda: «Hayır» demişti. Ancak, pek kısık sesle söylemişti bunu; gizlice öpmüştü Gerbert'yi. «Ben değil miyim şu gördüğüm?» Çoğunlukla, büyüye tutulmuş gibi duraksamıştı. Ve şimdi tuzağa düşmüştü işte, kendisini yutmak üzere pusuya yatmış o doymak bilmez bilincin avucundaydı artık. Kıskanç, hain, suçlu kadın. Yumuşacık, çekingen lâflarla, kaçak hareketlerle savunamazdı insan kendini. Xavière vardı, hainlik de öyle. Şu hain suratım da, etiyle kemiğiyle karşımda işte.

Ama bundan sonra olmayacaktı.

Ansızın, müthiş bir dinginlik kapladı Françoise'ın içini. Zaman durmuştu. Françoise, buz gibi soğuk bir gökte, tek başınaydı. Ölüme benzeyen, alabildiğine görkemli ve kesin

bir yalnızlıktı bu.

Ya o, ya ben. Öyleyse ben.

Koridordan bir ayak sesi geldi, banyoda su aktı. Xavière odasına döndü. Françoise mutfağa gitti, havagazının ana musluğunu kapattı. Kapıyı çaldı. Belki hâlâ bir kurtuluş yolu vardı.

«Neden geri geldiniz?» dedi Xavière.

Yatağına uzanmış, dirseklerini yastıklara dayamıştı; yalnız başucu lambası yanıyordu; masanın üstünde, bir bardak suyla bir tüp belladenal vardı.

«Sizinle konuşmak istedim», dedi Françoise. Bir adım attı, havagazı ocağının konduğu komodine yaslandı.

«Ne yapacaksınız şimdi? dedi.

— Sizi ilgilendirir mi? dedi Xavière.

— Size karşı suçluyum, dedi Françoise. Beni bağışlayın demiyorum. Ama dinleyin azıcık, suçumu onulmaz hale getirmeyin.» Sesi heyecandan titriyordu. Ah, ah, Xavière'i bir kandırabilse... «Uzun süre, sizin mutluluğunuzdan başka bir şey düşünmedim. sizse bana hiç aldırmadınız. Hiç de özürsüz olmadığımı biliyorsunuz. Geçmişimiz adına bir çaba gösterin. Kendimi böylesine iğrenç bir biçimde suçlu hissetmemem için fırsat verin bana.»

Xavière bomboş gözlerle bakıyordu ona.

«Paris'te kalın. dive devam etti Françoise. Tiyatrodaki çalışmanızı sürdürün. Dilediğiniz yerde oturur, bir daha yüzümü görmezsiniz...

— Sonra yine sizden para alayım, öyle mi? dedi Xavière. Hemen şu anda geberip gitmeyi yeğlerim.»

Yüzü ve sesi en küçük bir umut bırakmıyordu insanda.

«Hadi, gelin, bir gönül zenginliği gösterin, kabul edin bu önerimi, dedi Françoise. Geleceğinizi yıkmış olma acısından kurtarın beni.

— Hemen şu anda geberip gitmeyi yeğlerim, dedi Xavière şiddetle.

— Peki, hiç değilse Gerbert'yle görüşün, dedi Françoise. Konuşmadan yargılamayın çocuğu.

— Siz mi akıl vereceksiniz bana?» dedi Xavière.

Françoise elini ocağa uzatıp musluğu açtı.

«Akıl vermiyor, yalvarıyorum, dedi.

— Yalvarıyor musunuz!» Xavière gülmeye başladı: «Boşuna vakit harcıyorsunuz. Meleklik yoktur benim soyumda.

— Pekâlâ, dedi Françoise. Öyleyse, elveda.»

Kapıya doğru bir adım attı, bir daha canlı göremeyeceği bu çocuksu, beti benzi uçmuş yüzü sessizce seyretti.

«Elveda, dedi bir daha.

— Sakın bir daha geri gelmeyin», dedi Xavière kızgın bir sesle.

Françoise, kendisi çıkar çıkmaz kapıya fırlayıp anahtarı çevirdiğini işitti. Kapının altından sızan ışık söndü.

«Peki, n'olacak şimdi?» dedi Françoise kendi kendine.

Olduğu yerde dikilip Xavière'in kapısını gözlemeye başladı. Yapayalnızdı. Tek bir dayanağı yoktu. Ancak kendine yaslanabilirdi bundan böyle. Uzunca bir süre bekledi, sonra mutfağa gitti, elini havagazı musluğuna attı. Eli musluğun üzerinde kasıldı kaldı. Olanaksız bir şeydi bu. Yalnızlığının karşısında, zamanın ve uzayın dışında, kör gölgesiyle nicedir kendisini ezen şu düşman varlık vardı; ordaydı, yalnız kendisi için yaşıyor, kendinden başka bir şey düşünmüyor, kendini dışarda bırakan her şeyi bir kalemde silkip atıyordu; dünyayı kendi görkemli yalnızlığına kapatıyor, tek ve sınırsız bir varlık halinde uzayıp gidiyordu; varlığının tümünü kendinden alıyor, kimsenin kendisini etkilemesine izin vermiyordu, mutlak bir ayrılıktı. Oysa, işte şu kolu çevirmek yeterdi onu yoketmeye. Bir bilinci yoketmek. Nasıl vapabilirim bunu? diye düşündü Françoise. İyi ama, nasıl olurdu da varolabilirdi kendisinin dışındaki bir bilinç? O zaman, kendisi yok demekti. Bir daha: «Ya o, ya ben». dedi. Kolu çevirdi.

Odasına döndü, yere saçılan mektupları topladı, ocağa attı. Bir kibrit çakıp mektupların yanışını seyretti. Xavière'in kapısı içerden kitliydi. Herkes bunu bir kaza, ya da kendi canına kıyma sanacaktı. «Şöyle ya da böyle, kimse bir kanıt

bulamaz», diye düşündü.

Soyundu, bir pijama geçirdi sırtına. «Yarın sabah, ölmüş olacak.» Yüzünü karanlık koridora dönüp oturdu. Xavière uyuyordu. Her saniye biraz daha ağırlaşıyordu uykusu. Yatağın üzerinde hâlâ canlı bir et yığını vardı, ama bu, bir kişi değildi artık.

Tek başına. Tek başına hareket etmişti. Ölürkenki kadar yalnız. Günün birinde Pierre öğrenecekti bunu. Ama o bile dışardan tanıyacaktı bu edimi. Hiç kimsecikler hüküm giydiremeyecek ya da temize çıkaramayacaktı kendisini. Yaptığı iş, yalnız kendisinindi. «Ben istedim onu.» Kendi istemiydi bunu gerçekleştiren, hiç bir engel yoktu artık istemiyle arasında. En sonunda seçmişti. Kendini seçmişti.

PAYEL YAYINEVİ — Nuruosmaniye Cad.
Atasaray No: 405 Cağaloğlu
P.K. 889 — İSTANBUL

simone de beauvoir

Ünlü Fransız eleştirmeni Maurice Nadeau'nun «Konuk Kız» için dedikleri:

«Beauvoir, yazarlığa, 1943 yılında yayımlanan ve kendisine hemen büyük bir ün kazandıran **Konuk Kız**'la başlamıştır. Yazar, burda, sonu gelmez ruhbilimsel çözümleme geleneğiyle bağlarını koparmakta, romanındaki değişik kahramanları «belli durumlar içinde» vermektedir. (Kadın-erkek) bütün romancıların kadın kahramanlarına yükledikleri ahlâkçılığa da, uyumculuğa da boşvermekte, en günlük davranışlarla yaşayan, en ciddî sorunlarla boğuşan, o güne dek görülmemiş dişi kahramanlar yaratmaktadır. Françoise, genellikle kendi cinsine yakıştırılan, geleneksel mutluluk ve güvenlik özlemini dile getirmekte, bununla birlikte, kendini bağımsız, özgür bir insanî varlık olarak ortaya koymak istemektedir. O düzmece-yuvasına **çağırdığı** Xavière'se, sonradan bir sürü örneğini göreceğimiz varoluşçu kahraman tipinin iyi bir örneğidir. Kentsoylu uyumculuğundan sıyrılmış bu genç kız, bağlanma denen şeyi de tanımamaktadır: içgüdülerine göre, içinde bulunduğu ana göre yaşamaktadır; farkında bile olmaksızın, toplum içi yaşayışın bütün kurallarını, hattâ görgüyü falan ayaklar altına almaktadır. Françoise ona hem hayrandır, hem de varlığına dayanamaz. Kendi bilincini boyunduruk altına alan ezici bir «bilinç» olarak görür onu. Daha sonraları, Sartre, aynı şeyi: «Cehennem, başkası'dır» diyerek dile getirecektir.

..... Beauvoir, Konuk Kız'ın romansal güç ve ustalığına, daha sonra ancak **Mandarinler**'de ulaşacaktır.»

KAPAK BASKISI : ÇETİN OFSET 27 32 87

20 LİRA